CORNELII PAULI HOYNCK

VAN PAPENDRECHT,

ARCHIPRESBYTERI MECHLINIENSIS

ANALECTA BELGICA.

IN SEX PARTES DIVISA.

VITA
VIGLII AB AYTTA ZUICHEMI

Ab ipſo Viglio ſcripta, Ejuſque, nec non

JOACHIMI HOPPERI
ET
JOANNIS BAPTISTÆ TASSII

OPERA HISTORICA

ALIAQUE ANALECTA AD HISTORIAM SCISSI BELGII POTISSIMUM ATTINENTIA

IN SEX PARTES DIVISA.

Collegit, Digeſſit, Notiſque Illuſtravit

C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT

ARCHIPRESBYTER MECHLINIENSIS.

TOMUS PRIMUS. PARS SECUNDA.

HAGÆ COMITUM,
Apud GERARDUM BLOCK.
M. D. C C. XLIII.

DH
403
H86
t.1
pt.2

LIBRARY
FEB 4 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

CORNELII PAULI HOYNCK

VAN PAPENDRECHT,

ARCHIPRESBYTERI MECHLINIENSIS

ANALECTA BELGICA.

TOMUS PRIMUS.

PARS SECUNDA.

VIGLII AB AYTTA
ZUICHEMI

EPISTOLÆ POLITICÆ ET HISTORICÆ

AD

JOACHIMUM HOPPERUM

Equitem, Dominum de Dalem, rerum Status Germaniæ inferioris apud Philippum II. Hiſpaniarum Regem, Conſiliarium, & magni ejus ſigilli præfectum.

EDITIO NOVA

Ex codice MS. Collegii Vigliani Lovanii, additis ex eodem triginta tribus epiſtolis ac plurium aliarum fragmentis.

PRÆFATIUNCULA.

EPiſtolæ Viglii politicæ & hiſtoricæ ad Hopperum, a Simone Abbeſio Gabbema Leovardiæ ſunt editæ anno 1661. Hæ recudendæ viſæ ſunt, quod ſcateant mendis, erratisque innumeris juxta & craſſiſſimis, & illas inter deſiderentur epiſtolæ omnino tres ac triginta, nec non plurium aliarum fragmenta. Quas edimus nos, ad codicem Collegii Vigliani Lovanii diligenter contulimus. Quem laborem hanc præcipuè ob cauſam ſuſcepimus, quod hæ epiſtolæ, Viglii res geſtas tempore tumultuum Belgicorum, ejuſque ſenſus, conſilia, labores ac pericula complectantur tanto certius, quanto ſecurius ab eo in amici ſinum ſunt conſignata.

Porro codex ille MS. continet *originales minutas*, ut loquimur hodie, harum epiſtolarum; id eſt, primam ſcriptionem dictante Viglio factam, quarum aliquæ manu Viglii ſignatæ, aliquæ eadem manu correctrice interpolatæ ſunt.

Gabbema ſecutus eſt exemplar deſcriptum (*Copiam* vulgo dicimus) vitioſum & imperfectum. Primam quam ille exhibet epiſtolam, in codice noſtro non

invenias, ſed in epiſtolarum ad diverſos tomo IV. pag. 570. quæ non pertinet ad epiſtolas *politicas & hiſtoricas*, quæ omnes ſcriptæ ſunt poſt Hopperi profectionem in Hiſpanias, ut notatur in ipſo codice. Hanc igitur reſecavimus, inter *Selectas* Viglii *epiſtolas* a nobis collocandam, quod ad res publicas nihil faciat, ſed ad Hopperum data ſit, cum in Senatu Mechlinienſi reſideret, decennio antequam in Hiſpanias iret: in qua Viglius ad animi remiſſionem calamo luſit ſuper Hopperi libello *de Magiſtratibus*, ad ſe miſſo.

Proinde exordium facimus a ſecunda apud Gabbema epiſtola, quæ eſt prima in codice noſtro. Adjecimus ſingulis epiſtolis ſingula argumenta ſeu ſummaria, ac res geſtas, a Viglio relatas, ſubinde illuſtravimus. Præcipue verò curavimus, ut cognoſceret lector, homines ſeu togatos ſeu literatos; aulicos quoque & eccleſiaſticos, de quibus meminit. Quæ omnia Gabbema neglexit, qui lectori ſuo nullum genus hominum pinxit. Res hiſtoricas tumultûs Belgici non illuſtravimus, ob eam, quam in præfatione ad Vitam Viglii diximus, rationem.

Viglius ad Hopperum ſcribens, hac uſus videtur literarum inſcriptione, quod eam in codice noſtro pluri-

pluribus epiſtolis adjectam cernere eſt: *Magnifico ac Clariſſimo Viro, Domino Joachimo Hoppero, Equiti, Regiæ Catholicæ Majeſtatis Conſiliario & Sigillorum cuſtodi, domino ac confratri ſuo honorando.*

Dicendum ſupereſt unum hoc. Hæ epiſtolæ, cum in Gabbemana editione, tum in MS. codice noſtro, turbato ſunt ordine diſpoſitæ, uti lector advertet. Data eſt a nobis opera, ut reſtitueretur ordo. Sed cùm hinc inde epiſtolis pluribus nunc annus, nunc menſis, & ſubinde dies, deſint, divinando potius, quàm manifeſtis ex ſignis ordo conſiſteret, & turbatus turbatior redderetur. Proinde judicavimus præſtare, ſequi eum, quem codex tenet, quamvis evidentiſſime male ſervatum. Accedit, quod adſcripti dies & anni ſæpe ſunt vitioſi, librarii ſeu amanuenſis incuriâ. Exemplum e multis unum. Trigeſima quinta, & trigeſima ſexta ordine epiſtolæ, non tantum iiſdem diebus ac menſibus, ſed quinimò eodem anno notantur; nempe: v. Junii CIↃ. IↃ. LXVII. In priore ſermo eſt de obitu Comitis Arembergenſis, qui cecidit in pugna contra Ludovicum Naſſavium in Friſia, ac de Comitibus Egmundano ac Hornenſi, deque aliis nobilibus capite plexis. Nemo ignorat, hæc ſupplicia ſumpta

 ab

ab Duce Albano. Et tamen in altera epiſtola, ſeu trigeſima ſexta, quæ ejuſdem eſt diei, ut dixi, menſis, & anni, ſermo eſt de Duce Albano ex Hiſpania Genuam appulſo, & in Belgium properante. Hoc volui lectorem non neſcire.

VIGLII AB AYTTA ZUICHEMI
EPISTOLÆ
AD
JOACHIMUM HOPPERUM.

EPISTOLA I.

De Comitis Arembergenſis apud Friſios & Groningenſes conatibus. Brederodii jactantia. Regis in Belgium adventus quàm neceſſarius. Interitus Domini de Rye. Viglii manus ſcribere recuſat. Dictat amanuenſi epiſtolas.

LIteras hiſce junctas, CL. D. HOPPERE, jam pridem in abitum alicujus veredarii pararam, verùm hactenus non data fuit occaſio, de die in diem, pro veteri conſuetudine, ejus dimiſſionem Duciſſa differente.

Arembergenſis, convocatis apud Leovardiam Statibus Friſiæ, nondum ſatis ipſis perſuadere potuit, ut juſſa capeſſerent, Leovardienſiumque exemplum cæteri ſequerentur, quibusdam ex nobilitate res turbantibus, qui a Sectis recedere detrectant. Cumque apud ipſos Ilpendamium quendam Brederodii Secretarium agere animadvertiſſet, qui oleum camino infunderet, comprehenſum in carcerem conjecit: que res alios nonnihil exterruit. Spero tamen illum ad quietem tandem omnia reducturum. Sed de Groningenſibus multum adhuc dubitamus, quod, ut noſti, populus ille ſit præfractior, ac in viribus ſuis, urbisque munimine multum confidat.

Brederodius Antverpiam rurſus advenit comitatus nonnullis Geuſianis, atque huc ſe novæ ſupplicationis porrigendæ gratia cum illis adventurum jactitat, verùm inſolens ſpectaculum menſe Aprili exhibitum nos commonefacit, ut id, quoad licet, impediamus. Sunt quoque nonnulli ex proceribus noſtris, qui non ſatis ferre videntur Noircarmii, (1) Reſſegemiique (2) ſucceſſum, culpantque paſſim militem populo gravem fieri. Et profectò nihil nobis contingere poſſet optatius, quam ab illo penitus nos poſſe eſſe immunes, ſi res modo id quoque ferre poſſet, ſeditioſorumque ac hæreticorum hominum audacia permitteret. At niſi Regia Majeſtas militis colligendi facultatem dediſſet, vereor ne jam conclamatum cum nobis eſſet. Excitant tamen illi adhuc aliquam ſuis ſpem, quòd de Regis adventu inanes eſſe rumores dicant, & ducis Albani authoritatem non magni faciant. Verùm perſuadere mihi non poſſum, Regem ullo pacto in animum ſuum inducere poſſe, ut adventus ſui deliberationem in dubium vocet, cùm ab eo non noſtra tantum ſalus dependeat, ſed omnium ſuorum pene Regnorum, quæ in hujus tragœdiæ exitum intentos habent oculos.

Dominus de Rye, qui nuper ex Burgundia advenerat, non magni, quod equidem intelligere potuerim, negotii cauſa, hodie, ex vulnere ſibi imprudenter inflicto, diem extremum clauſit, dum pugionem, qui exciderat, ſublevare cum impetu cupiens, ſeipſum circa pectus lethaliter pupugit. Accidit hic miſerandus caſus in ædibus Domini Egmondani in gynæceo Commitiſſæ, ac eodem die reverſus huc Egmondanus animam agentem repperit.

Dum has literas concludere paro, adferuntur mihi abs D. T. literæ XXVI. proximi menſis die ſcriptæ, ad quas alias prolixius reſpondebo. Nunc illud ſolum addam, injeciſſe te mihi non parvam ſolicitudinem quod de Ducis Albâni deſiderio ſcribis. Etſi enim illi lubentiſſime obſequium meum in omnibus exhibere cupio, puto te tamen illius meminiſſe, quod

(1) *Noircarmius*] Philippus a Sancta Aldegunde, qui pro Marchione Bergenſi in Hiſpaniam miſſo, Hannoniæ præfectum agebat.

(2) *Reſſegemius*] imò Raſſinghemius, Flandriæ Gallicanæ præfectus, cui nomen *Maximilianus*; cognomen, *Vilain de Gand.*

quod de cane venationis ſene Æſopus fabulatur. Cùm jam dudum ſcribendi officium, quod olim amicis impigre præſtabam, intermiſerim, ac ad te aliosque paucos amicos forte ſemel in menſe, amanuenſi aliquid dicto, dum propria manus ſolitam operam recuſat: ideoque in negotiis publicis hunc laborem mihi jam pridem Duciſſa remiſit, nec poſſum animum meum inducere, ut antiquo me patiar includi ludo. Verùm quatenus vires ferre poterunt, ac mihi conſilia rerum agendarum communicabuntur, lubenter unà adjuvabo, ut Illuſtriſſimo Duci pleniſſime in iis, quæ occurrent, per ipſius Duciſſæ literas ſatisfiat. Quod ideo ad te, Hoppere, ſcribo, primum, ut promptam meam voluntatem Excellentiæ ſuæ declares, deinde, ne de me plus promittas, quàm præſtare poſſem, tum etiam ut cogites ſic officia præſtanda eſſe, ut, quoad licet, invidiam calumniamque declinemus. Bene vale Hoppere CL. Bruxellæ IX. Febr. CIↃ IↃ. LXVI. (3)

EPISTOLA II.

De initiis tumultuum in Belgio. De rebus Friſiæ a Comite Arembergenſi compoſitis. De libello Lutheranorum Antverpienſium per Lindanum refutando.

DIu multumque CL. D. Hoppere, literas à Regià Curia expectavimus, quas tandem XVI. hujus menſis die accepimus, ſatisque futurum judicabam, ut ad noſtras non tam literas quàm Commentarios, eo modo quo factum eſt, reſponderetur. Arbitror autem D. T. hoc minus prolixitatem illam eſſe moleſtam, quod jam ad hujusmodi phaleras aſſueveris, & generum à ſoceri conſuetudine non diſcedere æquus feres. Quod autem Rex in ſuum adventum omnia rejicit, equidem non improbo, modo adventum ſuum maturet, ut quotidianas flagitationes eorum, qui ad Statuum deliberationem omnia redigi expoſtulant, ſuſtinere excuſatius va-

(3) Sic reſtitui ex MS. noſtro. Gabbema legit: CIↃ. IↃ. LVI. Et ut id ſemel dicam, is expreſſit dies & annos literis numericis Romanis, cùm in codice noſtro ſint literæ Arabicæ. Illæ tamen retinendæ viſæ ſunt tamquam ſecuriores.

valeamus. Quanquam enim ſynceritatem quidam ſuam profiteantur, verendum eſt tamen ne idem accidat, quod circa inquiſitionem, & edictorum moderationem, quam ſi obtinere poſſent, ſummum in religione Catholica tuenda ſtudium pollicebantur: ſed quò jam res ſub eo velamento evaſerit, tragœdia iſta longe triſtiſſima demonſtrat, ut nonnulli jam agnoſcant, longe fuiſſe ſatius, & inquiſitionem retinere, & edictis veteribus inhærere, quam in tantam rerum confuſionem perturbationemque incidere. Meminiſti autem quantum nobis (4) bene conſulentibus obſtrepuerint etiam ii, quos & profeſſio & ſacramentum admonebat, non ſolùm ut ſaniora ſyncerioraque conſilia requiſiti darent, ſed hæc mala unà nobiscum avertere ſtuderent. Quibus conniventibus, ne dicam applaudentibus, in majorem populus audaciam inſolentiamque evaſit. In Flandria, Inſulenſi, Tornacenſique dominio res pacatiores fore ſperamus, poſtquam ſeditioſorum colluvies apud Watrelos & (5) Lannoy à noſtris cæſa, Tornacumque ab Noircarmio occupatum fuit. Et Egmondanus quoque animum adjeciſſe videtur, ad reprimendam eorum inſolentiam, qui in Flandria ad arma populum incitant.

Magno autem affectus ſum gaudio quod Leovardiæ res iſta fæliciter per Arembergenſem compoſita fuit. Legati Docko à Martena, ac Doctor Barta, (6) qui ſe Deputatos Statuum vocant, quid hîc ſupplicarint, quidve reſponſi à Curia retulerint, ex adjuncta ſcheda videbis. Interea, hoc eſt, ad ſextum diem Januarii, Arembergenſis ad unum miliare ab Leovardia prope Bergumenſe Monaſterium militem dum colligit, exterriti cives legatos ad eum mittunt, interceſſoresque ſecum adducunt Riardum Rorda, Watziam à Kamminga, ac alios nonnullos, qui primo quidem depreca-ti

(4) Quos hîc notatos velit Viglius, intellige ex *Vita* N LXXXVII. & duobus ſeqq.

(5) *Lannoy*] Oppidum in Tornaceſio, altero ab Inſula milliari, tribus Tornaco, diſtans. Eſt exiguum. Olim gentis Lanoyæ fuit peculium ac cognomentum. Porro quæ hîc indicantur acta apud pagum *Watreloſium*, oppidumque *Lanoium*, ea narrat *Pontus Heut. lib.* 16. *cap.* 4. *in fin.*

(6) *Doctor Barta*] Gabbema apponit cognomen *Idzarda.* Ita quoque legit Winſemius Hiſt. lib. 1.

ti fuerunt, ut rem in eo ſtatu ad adventum Regis relinquere vellet, ex cujus voluntate tunc ſe omnia facturos offerebant; quorum poſtulata Arembergenſis abſolute rejecit, conditionesque præſcripſit, ſub quibus, ſi vellent, malum, quod illis oſtentabat, evitare poſſent. Inter has erat, ut concionatores, paſtoresque novam ſequuti religionem, confeſtim urbe provinciaque excederent, in templis imagines ornamentaque omnia reſtituerentur, altaria repararentur, divinumque officium, uti ſolet, celebraretur. Quibus aliisque conditionibus nonnullis, tandem acquieverunt, ac hoc nunc agit ut apud Snecam, ceteraque loca, in quibus aliquid innovatum fuit, omnia in priſtinum ſtatum reſtituantur. Admonueram Dockonem ut aliquid ad te ſcriberet, quod facturum ſe receperat, verùm abiens mihi dixit, ſæpius id ſe tentaſſe, ſed ſemper abductum longius in materiam, quàm tibi putabat non fore gratam, eſt enim totus, ut audio, fermento hoc conſperſus, prout alii, proh dolor! multi noſtræ patriæ nobiles, malumque hoc tantopere invaluit, ut difficile ex animis hominum eradicari poſſit. Quamobrem exquiſitis opus eſt remediis, ut ad unitatem concordiamque tandem (7) diſſidentium atque in diverſos errores prolapſorum animi reducantur.

Ad Hachicurtium & Cobelium literas remitto, quos ex vivis exceſſiſſe ſuperioribus literis perſcripſi.

Juvenalis quid mihi reſponderit, ex ipſius literis cognoſces, ſed ſic eſt ingenium hominis, ut ſuſurris, ſuſpicionibusque ſuis, omnibus negotium faceſſat.

Prodiit hic nuper Libellus confeſſionis Antverpienſium, qui Lutheranum ſequuntur dogma, in quo multa diſputantur contra Catholicos, Calvinianos, ac Anabaptiſtas, quem mox curavi mittendum ad Epiſcopum (8) Lindanum, qui ex Haga-comitis exulat, & Lovanii delitescit; arbitror autem,

(7) *Tandem diſſidentium*] Hic retinuimus lectionem Simonis Gabbema, quòd in codice noſtro male legatur, *tanta*.

(8) *Wilhelmus Lindanus* Epiſcopus Ruræmundenſis, & Decanus Hagæ-comitanus. De hoc libello a ſe confutato, & unde Hagâ exularet, narrat *Havenſius de Erect. navor. Epiſc. lib.* 2. *a pag.* 103.

tem, quem ſcribendi prurigo tenet, non omiſſurum, quin authores ejus egregie defricet.

Frater meus ante triduum primùm in Friſiam reverſus eſt, ex cujus literis aveo intelligere, quonam pactò Snecenſes ſeſe in hujus fabulæ cataſtrophe geſſerint. Stephanus Nicolai Secretarius Leovardienſis diem clauſit extremum, multique mox accurrêre officii competitores. Verùm arbitror Graphearium obtenturum, ut ſuo reuniatur. Frater autem meus valde interceſſit pro M. Saca, Cypriani noſtri fratre, qui tuam antea, nunc meam, iu uxorem habet cognatam, filiam Siccii Eſghis Albadæ, qui certe dignus eſt ut ad majora commendetur, & ſpero aliquando obventuram occaſionem ut ad Conſiliarii dignitatem promoveatur. Bene vale CL. D. Hoppere. Bruxellæ ult. Januarii. CIↃ IↃ LXVI. T. D. *dediti-tiſſimus ſervitor ac confrater* Viglius Zuichemus.

EPISTOLA III.

Contentiones quas Reip. cauſa ſuſtinere cogitur, conſtanter ſe velle perferre, declarat. Ut Præſidatûs functione liberetur, orat, & obiter de rebus Friſiæ turbatis meminit. Regis adventum expetit.

PRoximis literis meis ſignificavi D. T. CL. D. Hoppere, me illas quas poſtremo, hoc eſt xxvi. Januarii ad me dederas accepiſſe, heſterno autem die aliæ abs te mihi redditæ ſunt per Anglum nobilem; cui lubenter omnia humanitatis officia, uti T. D. petiit, exhibebo, ſi quando ejus occaſio dabitur. Quod Regem ſcribis pſalmum completorii & cygneam orationem ad matutinas remittere, id etſi mihi de clementiſſimo Principe audire volupe fuerit, tu tamen, mi Hoppere, meminiſſe potes illius Horatiani;

(9) *Non eadem eſt ætas, non mens, Veianius, armis*
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro.

(10) Et

(9) Epiſt. lib. I. vers. 4.

(10) Et quanquam negotia Reip. periculaque quibus hîc undique implicamur, paulo me vegetiorem, quàm vires ferunt, monſtrare compulerint, metuo tamen, ne ad valetudinem corporis confirmandam multum ſit profuturum, quòd animum perpetua ſolicitudine ac moleſtia affliget. Etenim hîc contentio nobis ſuſtinenda eſt, non tantum cum iis, qui aperte ſe adverſarios profitentur, ſed etiam cum nonnullis authoritate pollentibus, quibus nec Regis conſilia ſatis placent, omnesque pene actiones noſtras culpant, & uti ſucceſſus non ſatis ferunt, ita parum opis aut auxilii ab illis in rebus difficilibus expectare poſſumus. Ego autem dum mecum conſidero, quæ inter os & offam accidere poſſunt, cuperem quidem pleraque in Regis adventum differri: ſed non hoc ſinit adverſariorum protervitas, & quorundam impatientia, qui tam impotenter illos graſſari, & hac licentia ad confuſionem Reip. uti, ægre ferunt. Verùm ut ut res eſt, cùm in hac arena me fortuna comprehenderit, ad extremum in ea conſtanter ſubſiſtere decrevi, & conſilia, quæ mihi videntur publicæ utilitati convenire, ſuggerere non deſinam. Oro autem DEUM, ut eum diem cernam, quo juxta cantionem Zachariæ ſine timore de manu inimicorum liberatus, reliquum dierum illi in ſanctitate & juſticia ſervire valeam; Deſiderabam autem, mi HOPPERE, ut aliquid reſcripſiſſes ad ea, quæ antea à te explicari petivi, de obſcuro literarum Regiæ Majeſtatis ſenſu, & te iterum per noſtram amicitiam obteſtor, atque hanc gratiam abs te poſtulo, quò efficias, ut quemadmodum petii, Regia Majeſtas hactenus præſtitum à me obſequium in bonam partem accipens, adveniente Tiſenacio, me ab Præſidatus functione omnino liberet, & ut ille ſucceſſor, uti valde deſidero, ſive quis alius ſuæ Majeſtati gratus, mihi obtingere poſſit, cùm nulla ratione animum inducere poſſum, neque vel ætas vel valetudo ferat, ut eos labores, quibus pene omnes anteactæ vitæ annos impendi, longius perferam.

Comes

(10) *Et quamquam*] Quæ hoc paragrapho prodit Viglius, reſpicere arbitror ea quæ in *Vita* ſua adnotavit N. LXXXIV. LXXXV. LXXXVII. & ſeqq.

Comes Arembergenſis Conſiliarium Igramum (11) affinem meum huc miſit, ut rerum ab eo geſtarum pleniorem Duciſſæ relationem faceret. Et videtur quidem Friſia noſtra quieti ſe accommodatura, ſi per nonnullos nobiles, (quibus Geuſiano fœderi imprudenter obſtrictis jusjurandum, ſcilicet! violare religio eſt) liceret, qui Friſia exceſſerunt, Brederodiique partes ſequuntur. Is autem apud Vianam (12) copias colligit, extremaque tentare inſtituit. Faxit DEUS ut eandem experiatur fortunam, quam apud Lannoiam Flandri aliique vicini rebelles. Et in ſumma, mi HOPPERE, jam res hîc exardeſcere videntur, ut, niſi Rex nos pecuniis adjuvet, & præſentia ſua brevi corroboret, magnum diſcrimen ſubituri videamur. Bene vale HOPPERE CL. Bruxellæ XXV. Feb. CIƆ IƆ LXVI.

EPISTOLA IV.

Pro cognoſcendo rerum Statu remittit ad literas Duciſſæ Parmenſis. Rebus bene gerendis impedimentum præſtat opinio de Rege non venturo, cujus præſentia 50000. armatorum valeret. Quid Albano obſtabit. De rebus privatis pauca.

Octo ſunt dies, CL. D. HOPPERE, quod arbitratus veredarium hinc deceſſurum, literas meas ad te ſcriptas jam tradideram, quas unà cum hiſce accipies, neque enim mutare volui, quæ tunc ſcripſi. Interea vero ſingulis diebus nova materia literarum Illuſtriſſimæ Duciſſæ ſeſe obtulit, verùm finem ſemel eis imponere, & de præſenti rerum ſtatu Regem actutum certiorem faciendum, ſuaſi. Cùm, ſi ea quæ

(11) *Igramum affinem*] Vide not. ad *Vitam* N. LXXII.

(12) *Viana*] oppidum Hollandiæ ad Leccam fluvium, cujus ripæ ſiniſtræ adjacet, diſtans ab Iſelſteinio medio miliari, a Schoonhovia duobus. Ad Brederodios devenit an. 1418. per nuptias Walravii Brederodii cum Leonora filia unica atque hærede Henrici, Vianæ & Ameidæ Domini. *Val. Andr. in topograph. Belg.* Extinctis Brederodiis varios habuit Dominos, hodie Nob. & Præpot. Ordines Provinciæ Hollandiæ.

quæ ſuccedunt, expectare volet, nunquam ſcribendi finem inveniet: & ego quoque ad te de nonnullis, quæ ad patriam noſtram (13), vicinamque Hollandiam ac Trajectenſem diœceſin, Zelandiamque pertinent, explicatius ſcribere cupiebam. Verùm ad cognoſcendam ſummam rerum, quæ ibi geruntur, ea ſufficere arbitror, quæ ex Celſitud. ſuæ literis cognoſcere poteris, reſervans reliqua in illud tempus, quo aliquando coram de rebus iſtis colloqui, ac de remedio laboranti patriæ convenienti, conſulere poterimus. Multum autem impedimenti rebus bene gerendis præbet, quod quidam Regem omnino non venturum perſuaſum habent, alii ſerius ſequuturum, ſi fortuna affulſerit. Et quanquam Illuſt. Ducis Albani cognita eſt prudentia, ac magnanimitas in rerum bellicarum adminiſtratione, attamen & apud Germanos eos, (14) qui colla aliquando ei ſubmittere coacti fuerunt, non ſatis grata ejus remanet memoria, & hîc per eum quoque, quos noſti, (15) luminibus ſuis obſtrui quidam non ſatis æque ferent, ac ut alia taceantur, altercationis quæ inter Florentinum & Parmenſem Principem in Hiſpania interceſſit, memoriam hærere vereor. Quæ quidem & multa eis ſimilia mirabiles rebus gerundis difficultates injicient, niſi Rex omnibus remoris præciſis ipſemet ſeſe nobis ſiſtat, ac præſentia authoritateque ſua, quæ plusquam quinquaginta millia armatorum valebit, tempeſtatem hanc componere ſedareque allaboret. Noſti enim populi noſtri ingenium, quod ad principis ſui conſpectum quidvis facere paratum, promtumque ſe exhibere ſolet. Quamobrem, mi HOPPERE, illud quantum potes unà cura, ut Regem præſentem videamus: quò adventum ſuum, ſeu excuſante, ſeu longius differente, omnium bonorum animi ſpeſque concident.

Quæ

(13) *Ad patriam.* Sic legit Gabbema rectè. Tò *ad* deeſt in MS.

(14) *Apud Germanos eos, qui colla &c.* Saxones arbitror, & Haſſos intelligit. Dux Albanus namque anno 1547. Electorem Saxoniæ victum captumque ad Cæſarem adduxit. *V. Pont. Heut. lib.* 12. *cap.* 13. *& hiſtoricos paſſim.*

(15) *Luminibus obſtrui*] De hac phraſi V. notas noſtras ad *Vitam* N. LXXIII.

Quæ ad conjugem familiamque tuam pertinent, ea recte ſe habere intelligo; & ègo quoque melius valerem; ſi mihì pituita moleſta non eſſet, & malum quod jam diu pedi inſedit, inceſſum impedit. Vale, mi HOPPERE, ac (16) Tyſenacio, Cortewillio, ac Denneterio multam a me ſalutem impartire. Bruxellæ IV. Martii. CIↃ IↃ LXVI.

EPISTOLA V.

De rebus Leovardienſibus & Trajectenſibus De periculo Inſulæ Walachriæ. Adventus Regis unicum motibus ſedandis remedium. De nonnullis interea ſucceſſibus ad Duciſſæ rurſus literas remittit.

Noſtrarum rerum ſtatum, CL. D. HOPPERE, ex Illuſtrisſimæ Duciſſæ literis D. V. plenius percipere poterit. Friſia vero noſtra ob præſentiam Arenbergenſis & militum metum adhuc conquieſcit, multorum tamen adhuc ibi animi æſtuant, & pluſquam centum familiæ ex Leovardia emigraſſe feruntur. Qua ratione motus Arenbergenſis duo vexilla peditum urbi ei impoſuit, videturque Snecæ idem facturus; niſi obſequio ſuo indignationem ejus avertant; etenim quantum audio, plebeorum quorundam hominum propenſum in novas ſectas ſtudium, eam urbem in magnum trahit periculum.

Trajectenſes gaudent & civitatem & arcem in tuto conſtitutam per Comitem Meganum, qui militem, quem Brederodius

(16) *Tyſenacium* pinxi in not. ad *Vitam* N. XCIV. *Cortewillium* N. LXXVI. *Denneterius*, de quo hìc prima fit mentio, fuit Secretarius Hopperi in Hiſpania; ad quem cùm Viglius ſcriberet, hac utebatur inſcriptione: *a Monſieur le Secretaire du Roy Arnouldt Dennetiéres aupres le Garde des Seaulx & Conſeiller de ſa Majeſté Meſſire Joachim Hopperus.* Ita in cod. noſtro. Apud Butkens: *Seigneur de la Plaigne pourvu de l'Etat de Secretaire du Roy en ſes Conſeils d'Etat & Privé par lettres patentes depechées le premier de Janvier* 1576. V. Suppl. tom. I. p. ** 191.

rodius ex Brabantia acciverat, decem vexillis inſecutus, conatum ejus prævertit, Trajectique receptus eſt non citra Auraicenſis aliquam offenſam; verùm ita Duciſſæ viſum fuit, quòd ille videretur, aut non ſatis rem pro magnitudine periculi cordi habere, aut Brederodii conatibus occulte favere. Verùm quidnam rei ſit tempus aliquando docebit. Magni (17) certe momenti erit ſecuritas Trajecti ad vicinos omnes in officio retinendos. De Walacria quoque inſula magnum conceperamus metum quem Toloſanus, ac Petrus Hacius, bailivus quondam Middelburgenſis, inſtructa apud Antverpiam ſatis leviter claſſe, occupare ſe poſſe ſperabant. Verùm ab Inſulanis repulſam paſſi ſunt, præſidiumque noſtrum Vliſſingenſes receperunt. Quotidie autem nobis novi motus nunciantur, & niſi Rex adventum ſuum acceleret, neque boni amplius in ſpe contineri, & ipſi vix longius ſubſiſtere poterimus. Clamant interea nonnulli, qui ipſi forte non omni culpa carent, nullam rationem has turbas componendi eſſe, niſi aut Statuum convocatione, aut generali venia abolitioneque præteritorum. De illa tamen multis literis Regis ora jam obturavimus, at alterum vehementer urgent. Verùm de eo Duciſſa ſe per Regis prohibitionem excuſat, & certe timendum eſſet, ne id exemplum futuris temporibus pernitioſum ſit, impunitasque potius concedi videatur, niſi culpam agnoſcant, & deinceps Regiæ Majeſtatis mandatis ſe parituros promittant, damnaque reparent, eaque offerant, quo Regis animum juſte offenſum placare queant. Verùm interea dum Rex nimium moratur, plane conſumimur, &, niſi ipſe advenerit, perimus. Crede enim mihi, mi HOPPERE, res eo loco ſunt, ut Ducis Albani alteriusque vicarii operâ, remedium incaſſum tentabitur, niſi Rex unà adſit. Et me ſane perplexum habet, id quod nuper D. T. ſcribebat de ipſius Albani deſiderio, cui implendo, etiamſi vires ſufficerent, magnam tamen inde à noſtris hominibus indignationem calumniamque vereor, cùm ſcias, quo illi erga Hiſpanos ſint animo. Ego tamen in quantum licebit; & ipſi, & àliis Regiis miniſtris nullum officium

(17) *Magni.* in Edit. Gabbemæ. In Cod. noſtro vitioſe *magna*.

ficium deeſſe ſinam. Adderem hîc de conflictu apud Antverpiam habito, Haſſeleto per Epiſcopum Leodienſem obſeſſo, Megani contra Vianenſes velitationibus, deque iis quæ apud Valencenas aguntur, niſi eadem ex Duciſſæ literis plenius D. T, intelligere poſſet. Interea verò de Germanorum copiis, quoſ Ludovicus Naſſovienſis, cæterique conjurati, contra hanc Provinciam excitare dicuntur, magnus populo metus injicitur, quem deponere paulatim inciperent, ſi Regem adventare audirent. Vale HOPPERE CL. Bruxellæ XIV. Martii CIƆ IƆLXVI.

EPISTOLA VI.

De ſummo ſuo periculo ac univerſæ rei publicæ expoſtulat. De Antverpia perdita, Amſterodamo occupato, Secretario Torrio, Cancellario Brabantiæ ac Merodio detentis queritur. Quantum interſit Valencenas expugnari. De rebus Friſicis.

Credo equidem, mi HOPPERE, vos iſtic putare, jam conclamatum de nobis eſſe, ac inter mortuos recenſere, adeo ut nulla vobis videtur noſtri eſſe aut memoria aut cura; aliâs enim in quotidianis ſollicitudinibus anguſtiisque hærentes, conſolatione ſaltem dignos putaretis, quos adventu veſtro fruſtrantes, in ſummo certe periculo verſari non ignoratis; neque enim ab decimo Martii uſque in hunc diem literas ullas accepimus, incertique rerum ac conſiliorum interea fluctuamus, & quantumcumque laboravimus, ut Regia Majeſtas adveniens non omnino perditas has Provincias reperiret, tamen quotidie creſcit & perfidorum inſolentia, & inſolentium perfidia. Ex his enim quæ Illuſtriſſima Duciſſa de Antverpia ad Regem ſcribit, facile colligere potes, quæ ſpes ejus reliqua ſit, quam omnes jam mercatores bonique viri deſerunt; ut ſectarii illic, quaſi in ſuo Regno, imperent. Quod autem mihi non minus dolet, Amſterodamum Brederodius occupavit,

vit, ac Secretarium noſtrum (18) La Torre cum mandatis illuc miſſum in vincula conjecit. Cancellarius (19) item Brabantiæ, ac Merodius (20) Buscoducis adhuc ditinentur, ac hæc factio omnia omnibus locis occupare ſtudet, ac duabus opulentiſſimis urbibus in poteſtatem redactis, facile ſperant Germano militi ſe perſuaſuros, ut in prædæ ſocietatem accurrat; nos interim facimus, quod poſſumus, ſed bonis ægre perſuademus, Regem, niſi omnibus amiſſis, huc adventurum, Interea robur militum noſtrorum in oppugnatione Valencenarum detinetur, &, niſi ſuccedat id, cujus ſpem nobis fecerunt ii, qui exercitui præſunt, brevique ea urbs, ſeu deditione, ſeu expugnatione in noſtram poteſtatem veniat, impune hoſtibus ubique graſſari licebit. Arembergenſis impoſito Leovardiæ ac Sneeæ præſidio, hoc tempore, ut mihi videtur, haud ſatis oportune excurrit, cùm nobiles reliquique exules ex Friſia omnes Amſterodamum ad Brederodium confluant, & ad res in Friſia turbandas excitent. Hæc quidem ſcio D. T. non valde grata fore, ſed cogor tamen oſtendere, quantum iſta veſtra mora exitium patriæ noſtræ adferat. Bene vale, CL. HOPPERE, ac, ſi iſta non placent, tu nobis meliora quæſo, impartire. Bruxellæ XV. Martii CIↃ IↃ LXVI.

Poſt has literas ſcriptas accepimus La Torrium cuſtodiam, ignari tamen qua ratione, evaſiſſe; Valencenenſesque conſpicientes ſerio oppugnationem inſtitui, denuo colloquium expetere videntur, & ſane præſtaret, vel iniquis conditionibus deditionem admittere, quam urbem limitropham excidere, aliaque expectare, quæ Martis dubia alea adferre ſolet.

(18) *Secretarius La Torre*] Jacobus, natione Hiſpanus, patria Burgenſis in Caſtilia veteri. *V. Suppl. Butkens tom.* I. ** *p.* 190.
(19) *Cancellarius*) Joannes Scheyffve. V. Notam ad *Vitam* N. LXXXVIII.
(20) *Merodius*) Peterſemii Dominus. *V. Heuter. lib.* 17. *cap.* 6.

EPISTOLA VII.

Significat Supplicationem Nob. Confœderatorum, Brederodio præeunte, Duciſſæ exhibitam: contra Inquiſitionem conſpiratum eſſe, ac poſci moderationem Edictorum; judicans Regem conſenſum ſuum accommodare debere, quod ipſum illi rogat indicari. De abalienatione Orangii, & Hornenſis obiter. De Richardoti & Alani Copi libellis contra ſacrarum imaginum violatores.

BInas accepi literas, CL. D. CONSILIARIE, ex Cameraco & Lutecia ſcriptas, ex quibus gaviſus fui proſperum itineris veſtri ſucceſſum intelligere. De rebus noſtræ Reip. Galli ſuo more nugantur, & quanquam non is eſt ſtatus, quem boni deſiderant, major tamen adhuc quies & tranquilitas eſt, quàm Galli ſpargunt, prout ex literis Duciſſæ ad Regem plenius percipies. Confœderatorum capitaneus Brederodius, III. die hujus menſis, cum CL. equitibus hanc urbem ingreſſus fuit, aliique ejusdem farinæ, ſive fœderis, aliunde affluxerunt. V. die proceſſionaliter & quaternis ex ordine diſpoſitis in Curia comparuerunt, ſupplicationemque eorum nomine Brederodius exhibuit, ex ſcripto pauca præfatus. Auctuſque eſt eorum numerus ſequentibus diebus, cùm in Curiam reſponſi accipiendi, ſeu alia de cauſa venirent, primum inter eos tenentibus locum cum Brederodio, Bergenſi, (21) Culenburgio, (22) Ludovico fratre Principis Orangii, & filio comitis de Mansvelt. (23)

Sunt autem à noſtris familiariter excepti, & Brederodius apud Principem Orangii hoſpitatus. Quod Brabantini ex pri-

(21) *Bergenſis*] Non is Marchio qui in Hiſpaniam miſſus, ſed Guilielmus comes Bergenſis.

(22) *Culemburgius*] Florentius de Pallant comes.

(23) *Mansfelt*] Carolus, Petri Erneſti comitis filius, qui a confœderatis diſceſſit ſtatim poſt conventum Trudonopolitanum.

privilegio petiverunt, hi totum ac ubique abolitum voluerunt, ſucceſſereque Flandrenſes Deputati, nolentes plus gravari quàm alii: renovatæque ſunt Bergumenſis contra Titelmannum (24) & Epiſcopum ſuper Inquiſitione querelæ. Ut dicam ſemel, Sanctus Paulus nequiret perſuadere his hominibus, imo ne viris piis & Catholicis: ex Inquiſitione amplius religioni ullum acceſſurum fructum, ſed omnes contra eam conſpiraſſe videntur; idemque clamant, quod coram ab Comite Egmondano & Megano audiviſti. Super moderatione Edictorum, cùm deliberatum fuit preſentibus equitibus XIII. & toto privato Conſilio, magnam quiritandi materiam habuit Cobelius, cui nihil pene placuit, quod antea ſtatutum fuit: Bruſelius (25) quoque ſuo modo philoſophatus eſt; ſed tandem non ſine magna difficultate in unam ſententiam conventum eſt, & formula ad Regem mittitur per Marchionem Bergenſem, & Dominum de Montigny, à quibus

(24] TITELMANNUS] Petrus, Haſſelenſis, venerabilis viri *Franciſci Titelmanni* frater fuit, de cujus virtutibus & ſcriptis tam præclara mentio fit in *Bibliotb. Belg. novæ edit. J. F. Foppens pag.* 314. ubi ſimul de *Petro*, qui fuit Primus in ſcholis artium Lovanii, Decanus Rothnacenſis, Inquiſitor (ut hic vides) per Friſiam, dein per Flandriam: quo in officio quàm odioſè ſe geſſerit, teſtatur epiſtola *Margaretæ Parmenſis* ad *Philippum II.* anno 1566. quam lege in Supplemento Stradæ to. 2. p. 313 Poſtremo fuit Canonicus apud S. Mariam Cortraci, ibique Archipresbyter Diſtrictus Cortracenſis. Obiit anno 1572. die 7. Sept. fundatis duabus burſis in Pædagogio Porci Lovanii. Vide *Faſtos Academicos pag.* 259.

(25) BRUSELIUS] Arbitror ſermonem eſſe de *Philiberto Bruxellio*, qui primum in Mechlinienſi, dein in Privato, ac tandem in Conſilio Status ſenator extitit. Erat Mechlinienſis, *Rodolphi* Equitis & *Margaretæ de Longueville* filius, toparcha in Heysbroeck, Grand-Grain &c. In ſolemniis abdicationis *Caroli V.* orationem habuit. Obiit Antverpiæ an. 1570. 20. Octob. poſtquam ad *Annam, Maximiliani II.* Imp. filiam, & *Philippi II.* ſponſam in navi & ſub dio verba feciſſet, unde contracto morbo intra XIV. diem deceſſit. Uxorem habuit *Joannam de Locquengien* ex qua reliquit *Gaſparem de Bruxella* Curiæ Ultrajectinæ Senatorem, & vice præſidem, defunctum anno 1595.

bus plenius percipies, quid hactenus in eo negotio geſtum fuit. Interea quoque eadem moderatio, & Conſiliis Provincialibus, & Statibus communicatur. Et profecto hoc rerum ſtatu non aliam video rationem componendi hos tumultus, quam ut Regia Majeſtas conſenſum ſuum accommodet, præſertim cùm, id quod potiſſimum eſt in toto hoc negotio, Religionem noſtram ſalvam videat, & ſi quid ad eam melius aſſecurandam, atque conſervandam convenire compererit, id præſens plenius de omnibus inſtructus providere poterit. Idque paucis meo nomine Majeſtati indicare poteris, excuſareque ſi non id præſtare in præſenti rerum ſtatu potui, quod Majeſtas ſua forſitan deſideravit, cùm ſcias, neque veterem mihi manere authoritatem, neque ad res hujuſmodi animi corporisque vigorem, quem olim habui, eſſe: interea in omnibus exacerbati animi non levia indicia ſignificant Orangius & Hornenſis, & Regem à ſe alienatum queruntur. Sed nimis ego multa de his, & tu ipſe melius ex ipſis Oratoribus cognoſces.

Uxor T. D. cum tota familia Gaudam abiit ſub id tempus, quo hîc omnia confœderatorum adventu in trepidatione eſſent.

Luchtmaker noſter ex vulnere inflicto die Paſchæ mortem obiit; commendavit tamen uxori diligenter cauſæ proſecutionem, neque deërit illi favor, quem D. T. non obſcure in nonnullis Conſilii Brabantini animadvertit.

Cobelius Auguſtam paulo ante Paſcha abiit. Mansfeldius quoque inſtat, ut & ipſe mittatur. Et Imperatorem obtentis ſatis magnis auxiliis ab Statibus Imperii, ajunt, ad defenſionem Hungariæ feſtinare, ad quam cum numeroſiſſimo exercitu Turca quoque properare dicitur.

Anglici Commiſſarii jam rediere Brugas, & cùm Dominus à Montigny in Hiſpaniam iter paret de alio in ejus locum ſurrogando agitur. Cætera omnia hîc in antiquo ſunt ſtatu; in quo Deus nos conſervet, Dominationique V. optata tribuat. Bruxellæ xx. Aprilis. CIↃ IↃ LXVI. Junxi libellum ſeu concionem Richardoti Epiſcopi Atrebatenſis, qua docte admodum oſtendit populi noſtri inſaniam contra imagines, quam & Copus eo libro quem tibi abeunti dedi, egregie ſane

ſane & docte confutat. Sed apud furioſos iſtos rabidosque homines nihil ratio, nihil veritas Hiſtoriarum, nihil venerandæ antiquitatis valet authoritas.. (26)

EPISTOLA VIII.

Remp. perturbatiſſimam eſſe, judicia non timeri, ipſos judices formidare, & nihil auxilii ſive a præfectis Provinciarum, ſive a tribunalibus juſticiæ, niſi Inquiſitione abolitâ, & Edictis mitigatis, eſſe expectandum, aperte ſcribit. Regem annuere debere repetit, & niſi annuat, perditam fore cenſet Remp. antequam adveniat. De Marchione Bergenſi reluctante itineri Hiſpanico. De paſquillis contra Cardinalitios. De rebus privatis nonnullâ, & de Tyſenachii aut alterius ſucceſſoris expectato adventu.

Literas tuas, CL. D. Hoppere, xiii. Maii datas primum vi. Junii accepi, quæ, uti mihi fuere expectatiſſimæ, ita quoque gratiſſimæ, quòd in curiam Regiam proſperum adventum nuntiarent. Gaudeo quoque te tam benigne ab Rege exceptum atque auditum, ac ſpem eſſe, ut te brevi cum eo reducem videamus. Verùm illud nos anxios habet, quonam pacto interea Reſp. noſtra in quiete ac tranquillitate reti-

(26) Hæc poſt datam addidit *Viglius*, *Gabbema* aut non habuit, aut omiſit. *Richardoti* concio de illarum eſt numero quas in aula habuit Gallico ſermone, & hunc præfert titulum: *De ſacris Divorum imaginibus Sermo I. V. Val. Andr. in Biblioth.* Quod apponit *Viglius* de *Alani Copi* Londinenſis libro, is non ejus, ſed *Nicolai Harpsfeldii* eſt, Archidiaconi Cantuarienſis, quem edidit *Alanus* typis Plantinianis. *V. Miræum in Script. Sec. XVI. p.* 206. *in edit. Fabricii.* Porro laudatus liber conſtat *Dialogis ſex* contra ſummi Pontificatus, monaſticæ vitæ, ſanctorum, ſacrarumque imaginum oppugnatores & pſeudomartyres.

retineri queat, tot ubique conventiculis increbrescentibus, ac increſcente licentia omnia dicendi faciendique, ut qui judicia timere ſoleant, nunc ipſis judicibus formidinem incutiant, gladiosque ac cædem minari audeant; & interea non eſt unus ex iis, qui Provinciis, Conſiliis rebuſque præſunt, à quo vel minimum ſit expectandum auxilium vel præſidium, quamdiu Rex Inquiſitionem non aboleverit, & moderationem approbarit. Tolerarique verò alii omnimodam libertatem volunt, & in ſuas partes trahunt eos, qui cuicumque Sectæ adhærent, & ſcis non deeſſe qui aliò quoque ſpectent: ut, quanquam non ignorent, quanta cum difficultate his duobus articulis Rex ſit aſſenſurus, ego tamen, ne religionem omnem cum Repub. amittamus, non potui diſſuadere, quò Rex hæc concederet, quò ſaltem aliquos hac via in ſua parte retineret, illiſque obſiſti poſſit, qui ad confuſionem & interitum anhelant, de quo antea ad te ſcripſi & ad ipſum itidem Regem, inductus cùm rei neceſſitate, tum compulſus authoritate Egmondani & quorumdam aliorum, quibus vix eximi poteſt ſcrupulus, me videlicet contraria moliri. Tu autem teſtis ipſe eſſe potes, me immerito hac ſuſpicione laborare, &, ut paucis dicam, perimus antequam Rex veniat, niſi his rebus prudenter provideat, & ſi in adventum ſuum ea reſervat, mirabiles ſibi difficultates inveniet. Cùm autem fuerit præſens, ſi quid minus recte conceſſum fuerit, licebit emendare, & in melius corrigere. Rogo autem D. V. ut ſignificet quas meas literas acceperit; nam in iis intercipiendis non parvum periculum verſatur. Idem ego in veſtris faciam cùm par ratio ſit. Nondum potuimus efficere, ut Marchio Bergenſis iſthuc eat, ſed tamen omnem operam Duciſſa in eo perſuadendo ac urgendo impendere non ceſſat. Et cùm rebus noſtris, tum Regiæ Majeſtatis reputationi & ſecuritati ejusdem convenire mihi videtur, ut hos ante alios hujus Provinciæ proceres Rex itineris ſui ſocios adhibeat. Libelli, paſquillique hîc adhuc impune perſtrepunt & in Cardinalitios (27) omne odium effunditur, & quanquam boni

(27) Cardinalitii dicti, qui Cardinali Granvellano aut adhæſerunt, aut faverunt. Inter præcipuos habebantur Dux Arſchotanus, Comes Berlaymontius, præſes Viglius, teſte Strada lib. 4. decad. 1.

boni omnes abhorrent ab his convitiis, mirum tamen eſt, quantum vulgus iſtiusmodi ineptiis incitetur.

Uxor familiaque tua Goudæ hæret; literas meo fasciculo incluſas, & ad illam miſi, & cæteris amicis reddidi. Licentiati mei ſat bene ſuo actu defuncti fuerunt, & ad eam præter cæteros propinquos advenit cum uxore ac liberis, Aggæus (28) noſter, quos hîc amanter per aliquot dies tractavi, earumque rerum, quas noſti, nullam ſignificationem dare volui, ne in hoſpitalitatis jura peccarem; diverterunt autem ad ædes tuas, quæ mihi, dum uxor abeſt, pro ſuccurſu ſerviunt. Hinc heri ad Takonis à Montzima (29) nuptias Trajectum profecti ſunt, atque inde in Friſiam. Spiram ita ipſis allubeſcere ajunt, ut mutare conditionem ſe non petere dicant. Defuit autem nobis unus Tzommo Rollema; (30) ſed huic cum Epiſcopo, ac Strio (31) ejus vicario, negotium quoddam eſt, quod illum magis quam Snecen-

(28) AGGÆUS] Albada. Quare *noſter*? Quia Friſius, & affinis tum Viglio, tum Hoppero. Erat Cameræ Imperialis Spirenſis aſſeſſor, ubi novis opinionibus imbutus tandem a Catholica fide defecit, & dignitate conſulari exutus, Coloniam Agrippinæ ſeceſſit ac privatus ibi vixit magno Viglii mœrore. † Hanc defectionem præſenſerat Viglius, ſed de ea nihil ſignificandum duxit ut hoſpitalitatis jura cuſtodiret. V. Epiſt. CIX. CX. CXIII. & CXIV.

† Apud Epiſcopum Herbipolenſem conſiliarii conditionem obtinuit. V. Epiſt. CLI.

(29) TAKO A MONTZIMA] Viglii ex ſorore Rintzia nepos, duxit filiam Graphiarii Ultrajectini *Gisleni Scribæ* (ut eſt in Geneal. Viglii) id eſt, *Schryvers*. V. Edict. Ultraj. nov. edit. to. 2. p. 1060. Poſt fuit Conſiliarius extraordinarius conſilii provincialis Ultrajectini. Obiit 1574. *Tako* autem a Geuſiis olim captivus abductus, a *Viglio* redemptus eſt florenis 2400. *V. Teſt. n.* 31. & Epiſt. CCIV. & CCXIII.

(30) *Tzommo Rollema*] cognatus Hopperi, Ballivus Snecanus, poſtea a Conſilio turbarum carceri mancipatus, ut eſt inf. in ep. LIV. LV. Is libertati reſtitutus, Regias ſubinde partes deſeruit. V. Epiſt. CCXXII. CLXXXI. & CLXXXVIII.

(31) *Strius*] Joannes Streyenus, Zelandus, Nicolai de Caſtro, primi Middelburgenſis Epiſcopi Vicarius, ac dein ſucceſſor. *V. Heuſſ. in Hiſt. Epiſc. Middelb. p.* 21. & inf. in ep. LV. ubi dicitur, *queruli, acerbique ingenii.* V. *Petri de la Rue Zelandiam literatam*, patrio ſermone vulgatam an. 1734. Sepultus eſt Lovanii in eccleſia parochiali S. Quintini ante ſummum altare

cenſis, uti opinor, quæſtiunculæ impeditum habet. Ad Tiſenachium nihil ſcribo, quum eum hîc expecto, per quem ſpero me intellecturum Regis ſententiam ſuper ſucceſſore meo, & certe non alium eſſe convenit qùam ipſum, licet is, qui D. V. ſucceſſit, ſuo jure aliquid vindicet; omnium autem maxime ab cuſtodia ſigillorum abſolvi cupio, cùm quod illa me Curiæ præcipue obligat, ut difficulter ullo tempore abeſſe poſſim, tum verò quod ſcis multa attentari, quibus aſſenſum præbere nequeo, & de quibus contendere periculoſum odioſumque eſt. Quamobrem in hac parte eum te mihi præbe adjutorem, quem noſtra amicitia requirit. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ XIV. Junii. CIↃ IↃ LXVI.

EPISTOLA IX.

Inedita.

De Anguſtiis Reip. & præcipue urbis Antverpienſis. Fortitudinen pollicetur, de munere interim abſolvi cupiens. De contumeliis & calumniis irrogatis Comitibus Arembergenſi & Meghano. De odio quo laborat ob Morillonium.

CL. D. HOPPERE. Nondum quicquam abs D. T. literarum accepi ab XII. menſis Maji, quamquam tum pollicebaris ample de omnibus te ſcripturum. Sed credere nos neceſſe eſt, impedimentum aliunde objectum eſſe, cum tuam diligentiam accuſare non auſim. Interea in quibus hic anguſtiis verſemur, non facile credas, in quas nos conjecêre ii, quos noſti. Antverpia plus ceteris omnibus tumultuatur, & ad Brederodii in eorum urbem adventum mirum in

altare ſub lapide cooperto laminâ æreâ, cum hac inſcriptione: *R. DD. Joanni a Stryen ſecundo Middelburgenſi epiſcopo, ſeminarii Regii Lovanienſis primo Rectori, ob religionem exuli, defuncto Lovanii 8. Julii 1594. H. H. P. P.* Le Grand theatre ſacré de Brabant to. I. pag. 110.

in modum cives exultarunt. Verùm Principe Orangiæ eò miſſo ille urbe exceſſit, & ad Conventum Gueſianorum apud S. Trudonem profectus eſt, qui non modo Celſitudini ſuæ, ſed toti pene Curiæ metum injecit: præſertim cùm populus per ſectatios incitatus ſub eorum præſidio quotidie fiat inſolentior. Ego forti animo ſuſtinebo quod Fors Fortuna feret, donec me Rex ab iſto munere abſolverit. Et ſi videro me ludificari, nodum quem nequeo diſſolvere, abrumpere conabor. Quamquam ſperem, te, aliiſque amicis adjutoribus, fore, ut cum Regiæ Majeſtatis bona gratia, & ſine aliquo mei honoris diſpendio id fiat. Cobelius (32) noſter ubi ex Germania reverſus eſt, ad *Religions frid* Germanorum, noſtros ſollicitat, & quamquam per eam non aſtringitur quiſquam princeps Catholicus admittere ſectarios, vereor tamen ne noſtri id non ſatis intelligant. Arembergenſis in Friſiam, Meghanus in Geldriam conceſſit, quorum uterque apud Antverpiam ac Buſcumducis non levem contumeliam illuc tranſeundo ſuſtinuit, quia falſa calumnia apud populum traducti ſunt, dum falſo eos, juſſu Curiæ militem conſcribere in vulgus ſparſerunt. Morillonius (33) hinc abiit, propter cujus familiaritatem ego magno odio laboro. Sed non potui veterem amicum ſine cauſa deſerere. Bene vale HOPPERE CL. Bruxellæ XVIII. Julii CIↃ IↃ LXVI.

(32) *Cobelius*] Strada Dec. I. lib. 7. loquitur *Cobellium*, *Margaretæ* Parmenſis conſiliarium. In codice Collegii Vigliani Lovanii notato n. VI. p. III. verſa exſtat *Viglii* epiſtola inſcripta *D. Phillippo Cobelio aſſeſſori judicii cam.* nempe, cameræ Imperialis Spirenſis. *Viglius* infra affirmat, eum in perpetuis Legationibus fuiſſe verſatum. V. Epiſt. XX.

(33) *Morillonius*] Maximilianus, poſt epiſcopus Tornacenſis. V. eum præpoſitum B. M. Ultrajecti in catalogo noſtro ad an. 1561.

EPISTOLA X.

Ternas ab Hoppero ſe accepiſſe literas reſcribit. Exponit hæreticorum frequentiſſimos concurſus cum armis ad conciones: quod nemo, niſi Inquiſitione abolita & moderatis prius Edictis, reprimere velit. Hinc deplorat Regis moram, & in ſententia ſua, ut Rex concedat poſtulata, perſiſtit. De rebus privatis & minoribus, nonnulla.

CL. D. HOPPERE, Abiit hinc Calend. Julii Illuſtris D. Marchio Bergenſis: verùm cum hic curſor forſitan adventum ejus præveniet, mitto ad te copiam ejus epiſtolæ, quam per eum ad te ſcripſi. Interea vero mihi redditæ ſunt literæ tuæ ex Burdegala ſcriptæ XIX. Aprilis, qui autem eas attulit, miſitque, ignorari voluit, quod forſitan diligentiæ ſuæ non magnam gratiam promeruiſſe ſe agnoſceret. Scito igitur me ternas abs te accepiſſe literas ex via, hoc eſt ex Cameraco, Lutecia, & (ut jam dixi) ex Burdegala. Præter has atque illas quas XIII. Maii mox abs tuo iſthic appulſu ad me dediſti, nullas me ab abitu tuo accepiſſe. Unde cognoſcere potes, ſi quæ forſitan perierint, cujus hoc tempore periculo non caremus, cùm non ſolum in religione, ſed etiam in cæteris fides deficiat. Mirum autem in modum & Regis & tuas literas deſideramus, & jam eorum eventum conſpicimus, quæ longe antea animus præſagiebat, ſed ſperavimus tamen, ut DEUS conſilia malignantium dirumperet, & Rex nos non omnino pro derelicto haberet. Poſt Geuſianorum ſupplicationem crevit mirabiliter Hæreticorum audacia, numerusque, ut paſſim aliquot millium concurſus cum armis ad conciones illorum confluant, quod ut armis reprimere neceſſe eſt, ita nullum pene hic habemus, qui manum admoliri velit, quamdiu Rex Inquiſitionem non aboleverit, & moderationem edictorum non conceſſerit. Ac interea ita omnia peſſum eunt, dum Rex deliberationem reſolutionemque extrahit, ut poſtquam allata fuerit aut ipſe forſitan venerit, remedium tardum futurum ſit, pluraque una

heb-

hebdomada jam perdamus, quam multis menſibus & non ſine ſanguine forſitan recuperabimus (34) Atque id niſi ante prævidiſſem, non auſus fuiſſem Regi literis meis, quas ad te dedi, ſuadere, ut tempori huic aliquid concederet, quo ſaltem Religionem in diſcrimen non adduceremus, cùm ſi ea quæ in moderatione continerentur, ei conſervandæ non ſufficere tempus docuerit, ipſimet Catholici rogaturi ſint ut ea forſitan revocentur, quæ in iſtis principiis (uti ſeveriora) mutanda cenſuerit, quod conſilium etſi forſitan Regia Ma. pro ſuo zelo non ſatis probare poſſit, ſciat tamen neceſſitatem præſentem non aliud nobis melius ſuggerere. Ego hic affixus maneo omnium telis expoſitus donec D. Tyſenachius me liberet, de cujus adventu æque ac de cæteris rebus conſiliisque veſtris incerti adhuc ſumus.

De Conjuge liberisque tuis nihil niſi fauſta audimus, & ſatius certe eſt eam Goudæ adhuc aliquamdiu manere, quàm hic quotidianis periculorum rumoribus conturbari.

Frater meus Gerbrandus una cum Aggæo in Friſiam rediens non auſus fuit Snecam adire propter peſtis illic graſſantis metum, & in rus meum Zuichemenſe ſeceſſit.

Arembergenſis quotidie iter in Friſiam meditatur, ut controverſias de aggeribus ceſpitibusque Decamanis componat.

Geuſiani in Friſiam nobis aliquot ſollicitatores miſêre, qui noſtram etiam nobilitatem commoverent, verùm hactenus non invenerunt qui eis aures præberent.

Bene vale HOPPERE CL. & fac me viciſſim aliquando tuis literis frui, certioremque fieri de his quas a me accepiſti. Salutabis quoque plurimum meo nomine Tyſenachium ſi adhuc adſit, Courtewillium ac Denneterium noſtrum, & excuſabis quod ad illos non ſcribam, cùm non dubitem plura ab aliis ad eos perferri, quàm ego literis meis continere audeam. Bruxellæ v. Julii CIↃ IↃ LXVI.

(34) Quæ ſequuntur, in editione Gabbemæ deſiderantur.

EPISTOLA XI.

Regis adventum urgentiſſime poſtulat, Legatorum relationi confiſus. Tyſenachium ſucceſſorem venire deſiderat.

CUm arbitremur, CL. D. HOPPERE, jam dudum iſthinc appuliſſe Dominum de Montigny, Regiæque Majeſtati plene declaraſſe hujus noſtræ provinciæ ſtatum, creſcentibus tamen quotidie malis, creſcit quoque deſiderium noſtrum, ut tandem redemtor noſter adveniat, atque ſuper iis tempeſtive provideat, de quibus in mora graviſſimum quotidie periculum ſentimus. Soluto enim populo ab omni metu legis, paſſim conventicula exercentur, omniaque in deterius vergunt, prout Illuſt. Dominus Marchio plenius referre poterit. Unde non parum moleſtum mihi eſt, quod ab XIII. die Maii nullas ab D. T accepi literas, ex quibus aliquid ſpei conſolationiſque oſtenderetur. Jam & Tyſenacium iter ad nos, te adveniente, arrepturum putavimus, nec tamen hactenus intelligere potuimus illud eum ingreſſum eſſe; cujus adventum quantopere expectem. D. T. non latet, & hæc tempora meum deſiderium augent, quo ex iſtis malis, ſi non totus eripiar, aliqua tamen ex parte ſublever.

Commiſſarii noſtri, qui apud Brugas cum Anglis communicarunt, re infecta redierunt, ſuspenſa omni reſolutione ad Regis adventum.

Cobelius quoque cum Mansveldio à comitiis Imp. reverſus eſt, ac præclare omnia geſta refert, quemadmodum ex literis Duciſſæ, ubi ſcripto omnia exhibuerit, plenius cognoſces.

Bergenſis ſerius ad vos venit quàm nos deſideramus, & quàm Reip. ſtatus requirebat, verùm intellexiſtis quæ eum cauſâ detinuerit; utinam verò Regiæ Majeſtati perſuadeat, ut adventum ſuum maturet, atque iis quæ delationem non ferunt, prudenter antea provideat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ XXVII. Junii. CIↃ IↃ LXVI.

EPI-

EPISTOLA XII.

Super reſponſo ex Hiſpania venturo, ſignificat eſſe magnam expectationem ſuam, atque Duciſſæ Parmenſis: quæ præter ſolitum & uſque ad invidiam, ejus utitur conſiliis. Etiam atque etiam cupit a munere liberari.

CUm hìc, HOPPERE CL. vobis omnibus iſthuc interdictum dicant, ne quid ad nos literarum detis, ego una cum cæteris communem ſortem æquo animo perferre cogor, faxitque DEUS, ut hanc moram ſilentiumque veſtrum bono aliquo conſilio remedioque rerum noſtrarum compenſetur. In quanta autem expectatione verſemur id ex literis Duciſſæ, quæ abunde ſtatum Reip. indicant, colligere poteris. Meæ autem privatæ res hoc ſunt periculoſiores, quod præter ſolitum, & usque ad aliorum invidiam, indignationemque, Celſitudo ſua meum conſilium in rebus iſtis perplexis expetit, quem tamen proximo biennio quo favore proſecuta ſit, te nemo melius novit; ſpero autem, cùm cæteris rebus aliquid Rex conſtituturus ſit, mei etiam rationem habiturus, & ſigillis, Præſidisque nomine me ſemel abſoluturus, cùm non congruat viro Eccleſiaſtico in iſtis turbis longius, conſiliisque, quæ vix ſine ſanguine componentur, verſari, etiamſi ætas valetudoque ferret, cujus quotidie incommoda creſcunt. Quamobrem tu, quantum me diligis, tantum adjuva, ut iſto piſtrino liberer.

Uxor familiaque tua adhuc Goudæ hæret, ac, quantum intelligere poſſum, ſatis bene valet, tuasque, ut ipſe, crebriores literas exoptat.

Nuper autem, id eſt xx. die Julii, allatæ ſunt mihi literæ, quas, XVI. Aprilis Pictaviæ ex itinere exaratas, ad quarum aſpectum exultavi, ſperans recentiores, ſed, ubi inſpexi, fruſtratum me ſpe mea agnovi. Precor DEUM, ut reddat nobis aliquam ſerenitatem, detque ſaltem, ut mutuum ſcribendi officium, juxta veterem conſuetudinem, libere obire poſſimus. Vale. III. Auguſti. CIϽ IϽ LXVI.

EPISTOLA XIII.

Queritur, in tanta patriæ confuſione atque infamia, neminem unum ſe opponere, ac Flandriam prædæ expoſitam. Optat procul negotiis paternum rus colere. Ex Statuum Generalium convocatione non eſſe ſpem reſtaurandæ religionis. Vult denuo ab officio liberari, ne iterum apoplexia tangatur. Hoppero gratulatur Equeſtrem dignitatem. Quid Marchioni Bergenſi, & D. a Montigny evenire cupiat. Comitis Egmundani opera in tanta Reip. neceſſitate, deſiderata. Conc. Tridentinum quomodo in Burgundia publicatum.

Tandem diu expectatas literas tuas, CL. D. HOPPERE, penultima Junii, ac Cal: Auguſti datas, XII. ejusdem die accepi, gaviſusque ſum meas fideliter tibi redditas fuiſſe, nec ſcio an idem in poſterum ſperare poſſum, cùm omnia inſidiis plena ſint, quamobrem ſi parcius ad te ſcripſero quæ hîc aguntur, ignoſcere te velim. Cognoſces autem ſatis rerum noſtrarum ſtatum ex literis Illuſtriſſimæ Duciſſæ, & in tanta protervitate hominum Hæreticorum, & qui eorum audacia abutuntur ad res ſuas conſtabiliendas (præſertim cum nemo ſe opponat) nihil niſi extrema mala expectare poſſumus. Conſilia autem non deſunt, ſed factis opus eſt, quæ omnes refugiunt, & ſi, vel unius alicujus virtus emineret, non tam patria noſtra in tantam confuſionem, infamiam, atque indignitatem corrueret. Flandria autem omnis prædæ expoſita eſt, & ubi ego ſenectutis meæ ſedem collocare conſtitueram, ibi me propemodum omni ſpe excidiſſe video; quin imo maximi beneficii loco haberem, ſi in Zwichemenſi agro me abdere, & procul negotiis paternum rus colere liceret: non quod ita parvi ſim animi, ut pro Rep. periculum ſubire recuſem, ſed quòd videam illos deeſſe, ſub quorum præſidio ſpem aliquam melioris ſucceſſus concipere poſſum. Nodeſinunt autem noſtri urgere Statuum Generalium convocationem, & eò rem tendere video, ut, quemadmodum ſuper prio-

prioribus tribus articulis ſerium eſſe reſponſum Regis dicunt, ita quoque cùm Rex forſitan ei aſſentiendum duxerit, ſectari eam ſibi inter Status authoritatem vendicabunt, ut inde nullam reſtaurandæ religionis ſpem nobis concipere licebit. Me autem mirum in modum torquet, quod hiſce turbis implicitus maneo, à quibus me & ætas & ſacerdotii ordo jam dudum exemit, & tot libellis proſciſſus, & ab his, à quibus ſuſtineri debebam, contemptui, ne dicam odio, habitus, non hoc impræſentiarum poſſum, quod ab officio meo forſitan expectatur. Quamobrem, mi Hoppere, velim apud Regem excuſatum me habeas, ſi minus forſitan ejus expectationi ſatisfaciam, ac officio præſidatus ſecreti Conſilii vel illum, vel quem alium ſucceſſorem accipiam, meque Majeſtas ſua dignetur ſervare temporibus quietioribus ſecundioribusque, quibus multo utiliorem operam Majeſtati ſuæ præſtare potero, quàm ſi in hoc infælici rerum ſtatu vitam meam in certum diſcrimen deducam. Medici certe abſtinere me jubent ab iſtis turbulentis negotiis, & minantur ne aliquando apoplexiam, cujus adhuc reliquias lingua & manus, reliquumque corpus retinet, incautus rurſus incurram.

Gratulor D. V. & equeſtris dignitatis augmentum & Regis benevolentiam, quem quò propius cognoſces, eò me veriora de illo prædicaſſe intelliges. Speramus Marchionem Bergenſem jam quoque iſthuc adveniſſe, & valde optaremus, illum ac Montinianum ita iſthic à vobis tractari, ut cæteris noſtris proceribus fidem facere poſſent de Regis erga ipſos benignitate; atque ea, quæ Majeſtas ſua ſuper iis, quæ ipſis, commiſſa ſunt, reſolvet, ipſis primùm debere perſuadere quò illa eorum opera ac induſtriam ceteris magis approbare valeat. Guardianum Lovanienſem revocatum ab itinere Hiſpanico intellexeram, & me ſane itineris ſui conſcium non habuit, quanquam, ut nunc omnia mendaciis calumniiſque plena ſunt, meo inſtinctu eum iſthuc profectum ajunt. Non poſſum non probare officium à te per literas apud Egmondanum præſtitum, ſed nondum potui intelligere quicquam eum de priore ſententia remiſiſſe, quanquam Duciſſam ſciam omnibus modis apud illum agere, ut in tanta Reip. neceſſitate, operam ſuam illi accommodare non gravetur. De Archidia-

chidiaconi (†) Biſontini calumnia Orator Regius ex urbe Duciſſam quoque certiorem reddidit: cui ipſa reſcripſit, quid in Concilii publicatione in Burgundia (‡) actum eſſet, & te meminiſſe quoque puto quibus rationibus moti hîc fuerimus, ut in dicta publicatione Concilii, reſervaremus Regiæ Majeſtatis, Vaſallorumque jura, quibus non auditis derogari æquum non fuit: & neſcio an D. T. recordetur, quanta importunitate hîc quidam ab eodem Biſontino miſſus advocatus inſtiterit, ne quicquam de abuſibus excommunicationum, ſimilibusque per Concilium reprobatis, exſequendum mandaretur, unde Jurisdictionis ſuæ emolumenta minuerentur.

Arembergenſis in Friſia fuit, ut de aggerum, ceſpitumque controverſiis cognoſceret, ſed huc revocatus fuit priusquam aliquid perficere potuerit. Groningenſes, Omlandi, Dammenſesque hîc rurſus adſunt, importunoque tempore querelis ſuis nobis plus ſatis moleſtiæ præbent. Conjugem tuam hîc ante partum non exſpectamus, & ſane recte rebus, quietique ſuæ conſuluit, quod Goudæ permanendum duxit, quanquam nec Hollandia ab iſtis turbis immunis eſt. Oportunc hîc adfuit famulus ejus huc miſſus, cùm curſor ex Hiſpania adveniret, eique tuas ad eam literas adferendas dedimus. Bene vale, HOPPERE CL. Te ** Stina, Veronius, Dammantiique, ac alii quorum familiaritate utor; multa ſalute viciſſim impartiuntur. Bruxellæ. XIX. Auguſti. CIↃ IC LXVI.

(†) *De Biſontini Archidiaconi*) Hunc arbitror eſſe *Jacobum a S. Mauricio* de quo inf. ad Epiſt. CXLV. Quamvis enim ibi non Archidiaconus, ſed Cantor Biſontinus appelletur, conſtat tamen ex *Chifletio in ſua Veſontione part.* 2. *p.* 321. eum priorem quoque dignitatem poſſediſſe, & Cardinalis Granvellani conſobrini ſui nomine, Archiepiſcopatûs Biſontini poſſeſſionem cepiſſe.

(‡) *Quid in Concilii publicatione in Burgundia.*) Chifletius loc. cit. p. 316. hæc habet: „Roma reverſus *Claudius* (à Balma Archiepiſcopus) anno 1571. cùm Civi„tatem Bizuntinam ingreſſus eſſet die Octobris 21. tertia poſt die, Octobris 24. „Miſſam ſolemnem in Metropolitana S. Jonannis Baſilica, pontificia majeſtate ce„lebravit, & ſacroſanctæ Tridentinæ Synodi decreta, magno omnium ordinum con„curſu promulgari curavit."

* * *Stina*) Ex ſubſequentibus epiſtolis videor intelligere, hanc eſſe *Auguſtinam Henrici*, quæ domus ſuæ gubernatrix & adminiſtra fuerit, & cui in teſtamento ſuo benefecit. V. N. 40. & codicillum. *Veronius*, quis ſiet, haud ſatis mihi compertum. In Codicillo legat *Odoto* (forte *Odoni*) *Viron*, roſarium, ac effigiem ſuam ex auro. V. inf. ad Epiſt. XVIII. n. 4. *Dammantii*, uxoris ſuæ couſanguinei ſunt.

EPI-

EPISTOLA XIV.

De templis expilatis, monaſteriis everſis, dirutis altaribus ac tota veteris Religionis facie ſublata; De Duciſſæ anguſtiis ac meditata fuga; De privato ſuo periculo; De Regiæ indignationis metu; quod premente neceſſitate concedere cogitur, quæ ei diſplicebunt; De Statuum Generalium convocatione indulgenda; De Rege perſuadendo ut adventum ſuum maturet.

Accepi, CL. D. HOPPERE, literas tuas XII. Auguſti ſcriptas, ex quibus lubenter intellexi Reginæ fælicem partum, ſpemque, quam de btevi adventu Regis nobis facis.

Quomodo autem hîc turbæ creverint, ex Duciſſæ literis plenius intelliges; nec dubito quin magno mœrore leges tot præclarorum templorum vaſtationes, tot monaſteriorum everſiones, quas referre ſine lacrymis non poſſem; dumque nos refractarios præbemus in permittendis hæreticorum concionibus, ipſi conſilium reperere, totam Religionem Catholicam ſemel extirpandi, ita ut hodie neque Antverpiæ, Gandavi, Tornaci, Ipris, Buscoducis, ac innumeris aliis urbibus, monaſteriis ac pagis, ulla religionis veteris facies appareat, altaribus omnibus ſubverſis, ornamentis, librisque neceſſariis direptis ac flammis traditis, ut non amplius templa, ſed ſtabula potius videantur, ac niſi cum Geuſiis certa ratione conventum eſſet, malum hoc univerſam ditionem pervaſiſſet, ac, ut vel ſic ſiſti queat, multum metuimus. Duciſſa hîc aliquot diebus in ſummis anguſtiis verſata fuit, nec adhuc illis omnino exemta eſt, ac aliquoties ad deceſſum, quam alii fugam interpretantur, parata, aliò profecta fuiſſet, niſi impedimentum objectum fuiſſet. Cùm iidem graſſatores & huic urbi inſidiarentur, & civium aliquot millia Religionem novam non diſſimulanter profiterentur, & tam graves allatæ fuerint minæ, ut neque miniſtrorum regiorum neque ſacerdotum vitæ parcere ſtatuerent. Ea vero, quæ contra me privatim intentantur, referre, nolo, ſed ſi vitam DEUS

concedat, & ex his periculis eripiat, coram aliquando recenſere malo, in quæ me mala conjecit Regiæ Majeſtatis longa dilatio, quæ tametſi miſſionem dudum promiſerit, ad hæc tempora tamen reſervavit, non modo periculi plena, in quibus præter innumera pericula & forſitan non caritura aliqua Regiæ Majeſtatis offenſione ac indignatione quam metuere debeo, dum pleraque neceſſitas extorquet, quæ non immerito Majeſtatem ſuam ægre habebunt. Statuum Generalium convocationem ſi Rex denegare perget, video ipſosmet conventuros, cùm in tantis malis remedium differri vident. Quamobrem convenit aliquando aliqua vel coactum concedere quam cum neglectu authoritatis populum per ſe uſurpare. Et quanquam multa ſint conſideranda, quæ non ſine cauſa Majeſtas ſua prudenter perpendit, quæ ex Statuum convocatione evenire poſſunt; tamen longe graviora nobis imminent, ſi Rege abſente, ac Gubernatrice remedium adferre nequente, atque illo, quod per Statuum conventum adhiberi poſſet, impedito, omnia interea ſurſum ac deorſum ferantur & in præceps eant. Jam enim non amplius audit currus habenas, & amentia eò excrevit, ut cum religione, juſtitia, publicaque honeſtas, ac fides penitus exulent. Proinde, mi Hoppere, ea Regiæ Majeſtati ſuggere conſilia, quæ hiſce malis finem tandem imponant, eamque exſtimula, ut adventum ſuum, toties promiſſum, longius non differat.

Tiſenachium, ſi nondum iter ingreſſus eſt, à me officioſe ſalùta, itidem & Cortewillium ac Denneterium. Tu quoque, mi Hoppere, cura, ut te nobis amiciſque omnibus conſerves ac feliciter vivas, valeaſque. Bruxellæ. xxvi. Aug. CIↃ IↃ LXVI.

EPI-

EPISTOLA. XV.

Significat acceptas a ſe Regis literas. Exponit cauſas ob quas in Curia amplius verſari nec poſſit nec debeat, quas Hopperi conſiderationi permittit, antequam Regi reſpondeat. Statuum Generalium convocationem neceſſariam cenſet, dum alias malo mederi non poteſt. Quo loco apud Ducissam ſit, quid ab ea ſibi periculi immineret. Roterodamenſia & Gaudana templa a vaſtatione exempta. Bruxellenſe D: Gudulæ ægre cuſtoditum. Friſia adhuc integra. Arthesii, Hannonienſeſque in officio; Valencenenſes, Tornacenſesque, imitati Antverpianos. De Sonnio, Titelmanno, & Iprenſi Epiſcopo. De Prædicatorum Conventu Gandavenſi direpto.

Literis tuis ſuperioribus CL. D. HOPPERE, reſpondi XXVI. Auguſti, Calendiſque Septemb. accepi rurſus eas, quas XXII. Auguſti ad me dederas una cum literis Majeſtatis ſuæ, quibus benigne atque amanter affectionem ac voluntatem erga me ſuam declaravit, de qua certe nunquam in dubium veni, & niſi de ea plene confiſus fuiſſem, ad hæc uſque tempora non hîc perduraſſem. Verùm profecto hæc tempora non ſinunt virum Catholicum, ſacerdotem, ſenem, & odiis, calumniis, inſidiis, periculiſque undique expoſitum, longius in iſta Curia verſari. Hîc conſolantur me tuæ, Tiſenachiique literæ, quibus illum intelligo eſſe jam in procinctu, cùm Rex non aliud à me poſtulare videatur, quam ut ad ejus uſque adventum in hoc munere perſiſtam; unde ſpem concipio, ab ſigillorum cuſtodia, tituloque præſidali, eo adveniente, me abſolutum iri, quod ſi impetravero, animo meo ſatisfactum erit; liberabor enim ab ſollicitudine, quam in dirigendis ſecreti Conſilii negotiis ægrè ſuſtineo, ut hiſce temporibus cum nonnullorum ingeniis (quæ noſti) conflictari mihi moleſtiſſimum eſt; ubi vero de ſigillo amplius non reſpondere tenebor, multæ occaſiones tollentur, quæ hactenus,

tenus, dum rectum tueri conor, Duciſſam ac pleroſque alios minus erga me benevolos reddiderunt, majorque tunc dabitur facultas ut nonnunquam ab Curia abeſſe liceat, atque dum Duciſſa, aut alius regimini generali harum Provinciarum Præfectus, aut Rex ipſe præſens huc atque illuc proficiſcetur, non compellar cum incommodo meo, ac valetudinis detrimento ſequi. Quod autem reliquum mihi erit virium vitæque, id lubens ad Majeſtatis ſuæ ſervitium dedicabo, ſive in Conſilio Status, ſive qua alia in re mea opera uſui ei eſſe queat. Non viſum autem mihi fuit hoc tempore aliquid Regi reſpondere, donec per te certior fiam, an hic meus intellectus Regis intentioni conveniat, id quod clare cognoſces ex dimiſſione D. Tyſenachii: ſi enim illi adjunget, quod ſemper deſideravi, privati Conſilii dignitatem, res ſalva erit, & fruar optatis; ſin verò in aliud tempus id rejiciet, non potero omittere denuo ejus aures ſupplicationibus meis obtundere. Quinimo ſi Rex autumat meam operam illi adhuc uſui eſſe poſſe, ſatius erit ut patiatur me, & ætatis & valetudinis habere rationem, quò longius ei inſervire valeam, quam ſub onere nimio oppreſſum intra paucum tempus vitam finire. Hæc tecum, mi HOPPERE, philoſophor, ſperans pro tua erga me benevolentia, eadem rectius conſideraturum, ac ut tibi ac amicis aliquamdiu adhuc conſerver, una anniſurum.

De rebus publicis nihil ad te ſcribo, cùm ex Duciſſæ literis earum ſtatum plenius intelligere valebis. Unde & facile conjicies, quibus hîc periculis involvamur; & emplaſtrum quidem vulneri appoſitum eſt, inventumque aliquod ſufflamen, quo currus hic in præceps ruens parumper ſiſtatur; ſed niſi aliud remedium cito adhibeatur, facile vulnus iſtud recrudeſcet, & metuendum eſt, ne fiat inſanabile; multas autem rationes antea Regem permoviſſe non dubitamus, ut ab Statuum Generalium convocatione abhorreret, ſed eò res rediit, ut ſine illa, abſente ſua Majeſtate, amplius Reſpublica ſuſtineri nequeat, eaque unà cum religione peſſum eat. Sperandum autem eſſet, publico conſilio aliquam rationem inventum iri, qua ſi non bona, minus certe mala Reip. Religioniſque forma conſtitueretur, ac quando cadendum eſt, ſatius cattos imitari, qui in quatuor pedes decidunt, & illos potius, quàm collum rumpunt.

Quod

Quod ſcribis regio mandato fieri, ut Duciſſa mea opera plus ſolito utatur, ego eo favore carere mallem, cùm non ſolum invidiæ, ſed periculi plurimum mihi adferat, & mecum nuper ſuaviter riſi, dum Majeſtas ſua juſſit, ut Duciſſa exquireret Senatus Dolani ſententiam ſuper deligendo novo Præſide, cùm me ante annum cum dimidio id ſuggerente, ſævo præter morem vultu, ægerrime ſe id ferre in gratiam quorundam oſtenderet.

Armenterius, Duciſſam mox ſubſecuturam autumans, Montes præcurrit, verùm, ipſa, conſilium poſtea mutante, hactenus eum huc redire ſuppuduit, & profecto me pene in maximum periculum illa conjecerat, dum impotentem eò una pertrahere ſtuduit.

Reinardus, Patruelis tuus, hîc nuper adfuit, quem admonui, ut de privatis rebus ad te ſcriberet, quod ipſum plene feciſſe arbitror. Gerbrandus, frater meus, adhuc ab Sneca ob peſtem exulat, fruiturque meo Zwichemano, cui bubulcam ac ſerum invideo, quæ omnibus Bruxellenſibus deliciis libens hoc tempore præferrem, ac me cum ruſticano mure conſolarer, cujus deſiderium & Stinam ** noſtram tenet, quæ hìc perpetuo metu emaceratur. Hoc tamen triumphat ſerio, quod Roterodamenſia templa ab vaſtatione hactenus exempta fuerint, prout & Goudana; verùm & ibi & aliis locis, ob repentini inſultus formidinem, imagines ſponte templis fere ſemotæ ſunt, & nos hîc adhuc Bruxellæ armata manu ædes ſacras, præcipue D. Gudulæ, ab nebulonum petulantia cuſtodire cogimur.

** Ecce *Stinam*, ſeu *Auguſtinam* altera vice. Quare exultat ob Roterodamenſia templa huc uſque ab expilatione exempta? Quia nempe Roterodamum illi patria. *V. Teſt. ſup cit.*

Friſia noſtra adhuc integra eſt, ſed non deſunt, qui illos, Tranſiſalanoſque ac Geldros ſollicitant, ut eorum ſocietate culpam ſuam excuſatiorem faciant.

Artheſii autem, Hannonienſeſque in officio adhuc perſiſtunt, exceptis Valencenianis, Tornacenſibuſque, qui omnino ſe ad Antverpienſium exemplar componunt. Sonnius (35) ex Buſcoducis profugus oberrat, & Tytelmannum *** Inquiſitorem Lovanienſes longius apud ſe hærere non

*** *Tytelmannus*) Petrus, de quo ſup. ad Epiſt. VII.

(35) SONNIUS) Franciſcus, primus Epiſcopus Buſcoducenſis.

non ſuſtinuerunt. Optimus Præſul (36) Iprenſis in ſua Eccleſia, ruderibus altariumque dejectione miſere deformata, ad concionandi munus rediit, cohortatuſque ſum meos Canonicos, ut idem faciant in mea Eccleſia S. Bavonis apud Gandavum, quæ eandem imaginum vaſtationem perpeſſa eſt, impetravique ab eis ut obſequerentur: ſed ſi denuo expellantur, non video, quomodo eos reducere queam. In fratrum Prædicatorum monaſterium (37) apud Gandavum plus cæteris ſævitum eſt, quod ibi ſemper fuerint viri docti (38) & Catholici, qui concionibus maxime ſemper ſectariis obſtiterunt. Et profecto niſi ex publico, bonis viris, tam ejus monaſterii, quàm plerorumque aliorum miſere direptorum ſuccurratur, deinceps ſeminaria, quibus hactenus Religionem ſuſtinuimus, penitus deficient. Vale, mi HOPPERE, & in iſtis tribulationibus nos aliquando bona aliqua ſpe fove. Bruxellæ. VII. Septembris CIↃ IↃ LXVI.

EPISTOLA XVI.

Hopperi ac Hiſpanorum opinionem, concordiam ſperare jubentium, refutat. Edictorum moderatio jam non niſi ex Stat. Gen. conſenſu admittenda. Libertas religionis expetitur, ſine celeri adventu Regis nullum remedium. Friſii, Geldri, Tranſiſulani a Lutheranis ſollicitati: qui verſus Galliam Belgæ, Calvinum ſecuti. De privatis Hopperi & ſuis rebus nonnulla.

Tu quidem, CL. D. HOPPERE, halcedonia nobis promittebas literis tuis noviſſimis XXIX. Auguſti ſcriptis, verùm puto haud diu te in iſta permanſiſſe ſententia, cum mox

(36) PRÆSUL] Martinus Rythovius. Gabbema legit: *optimus Toreſat Jprenſis.*

(37) PRÆDICATORUM MONASTERIUM] expilatum die 22. Auguſti 1566. & altera vice 24. Maji 1578. *V. Belg Domin. pag.* 53.

(38) VIRI DOCTI] quos vide, ſi lubet, in *Belg. Domin. a p.* 60.

mox intellexeris, qua barbarica feritate homines iſti turbulenti hîc in aras & templa Dei graſſati fuerint, cum comminatione univerſum clerum internecione delendi, omnesque Catholicos exterminandi. Miratus ſum etiam, quomodo concordiam ſperare nos jubeas, ex iis quæ poſtrema communicatione probavêre noſtri Domini, cùm ipſi ad Duciſſam ſcribant, non ſibi ſatis placere Regiæ Majeſtatis reſolutionem: quinimo nos in hoc turbarum fervore, jam Barcinonæ eſſe Regem ſperabamus, cùm quorundam illinc literis perſcribatur, ipſum ad ea loca, in quibus oblectare ſe ſolet, ſeceſſiſſe, unde vix intra viginti dies ſit rediturus: quapropter Majeſtatem ſuam ex hac communicatione literarum inter (39) Ducem Albanum ac Gomeſianum cum noſtris habita, perſuaſum habere exiſtimamus, iis mediis, quæ illic propoſita fuerunt, tempeſtatem hanc ſedari poſſe, Verum longe alium rerum ſtatum vos ex his quæ hinc per aliquos curſores perſcripta ſunt, percipere potuiſtis, & nos quoque videbamur hîc aliquantum per tractationem noviſſimam cum confœderatis habitam reſpirare, tranquillioraque ſperare nos poſſe, ſed ut hujus mali natura eſt, quo magis ei ceditur, eo majora incrementa accipit.

De moderatione fruſtra illic conſultatis, cùm eam deinceps hîc non videantur admiſſuri, niſi ex Generalium Statuum conſenſu; ideoque & Brabantini reſponſum differunt, & in Hollandia, Trajecto, atque Zelandia, ea nondum propoſita fuit, quod Principi Auriacenſi illuc ire non vacaverit, & Brederodium aliosque confœderatos, præoccupaſſe Statuum animos intelleximus; ut ipſi quoque, non tam ſuum ſuper Religione judicium proferre, quàm cum Generalibus Statibus ſe conjungere expetant. Et dum Rex de illis convocandis deliberat, multi ſic in diverſas ſententias, opiniones, atque errores trahuntur, ut non amplius generalibus decretis acquieturi videantur; ſed ſibi liberum relinqui omnino velint, id cuique de Religione ſentire, quod ſuo animo maxime collubitum

(39) Literarum inter] Hæ duæ voces abſunt a Codice noſtro. Gabbema eas interſerit: quas retinendas putavimus, ut ſermo intelligibilior redderetur, ſi tamen ſat intelligibilis eſt.

bitum eſt; eòque denique res progreſſa eſt, ut verear, etiamſi maxime Marchio Bergenſis, Montiniacusque conentur, & illi ipſi, & alii Domini noſtri in id omnem operam ſuam conferant, nihil, aut certe parum profecturi ſint. Proinde videte, ne falſa ſpe concordiæ decipiamini, & ſi Rex non vult de ſumma rerum hìc periclitari, omnesque bonos fideleſque certo exponere periculo, cogitet ſine ipſius celeri præſentia nullum amplius remedium ſupereſſe. Quamobrem, mi HOPPERE, quæſo ne vobis inani ſpe ſecuritatis imponi patiamini. Porro hoc malum ſerpit quotidie latius, & jam in Geldriam, Tranſiſalaniam, ac Friſiam noſtram mittuntur, qui ad confeſſionem Auguſtanam eos ſollicitant, paſſimque paſtores ad hos deſciſcunt, quemadmodum qui verſus Galliam vergunt, Calvini ſectam mordicus defendunt, Anabaptiſtis inter hos quoque tuto ſua dogmata profitentibus, invaleſcentibusque. DEUS Eccleſiæ ſuæ miſereatur, Regique noſtro ſalubria conſilia ad hæc mala avertenda ſuggerat. Bene vale, HOPPERE CL... Septemb. CIↃ IↃ LXVI.

Scriberem plura de noſtris Friſiis, niſi ex exemplis literarum Arembergenſis, quæ ad Regem mittuntur, ea plenius cognoſcere poſſis; & profecto pudet me noſtratium hominum, valdeque vicem Patriæ doleo. (1) Uxor tua, ut Magiſter Wibrandus, qui Duaci habitat, e Gauda nuper rediens mihi nunciavit, recte valet, felicem partum opperiens, quam ante triduum neptis mea Heſſelia apud Gandavum, & conjunx Dni. Commiſſarii a Loo eodem die, præceſſerunt. Bene vale, CL. D. HOPPERE, XXIII. Septemb. CIↃ IↃ LXVI.

(1) Hæc quæ ſequuntur deſunt apud Gabbema.

EPI-

EPISTOLA XVII.

Rege tardante, non ſolùm hominum, ſed integrarum urbium ſit defectio. De his, qui cum Duciſſa Remp. ſuſtinent, nihil ſperandum. Rege non adventante, conſilium capiendum, quod ſcribere non audet. Hortatur Hopperum, ut Patriæ ſuccurat. Nuntiat ei filiolam natam.

ACcreſcente quotidie nova materia ſcribendi, CL. D. HOPPERE, curſoris hujus miſſio de die in diem procraſtinata fuit. Sic accidit, ut literæ hiſce conjunctæ, quas in illius abitum pararam, retardatæ fuerint. Dum autem nihil à vobis adfertur, & de adventu Regis ſpes decreſcit, augetur quotidie malorum audacia atque numerus, defectioque fit non ſolùm hominum, ſed integrarum urbium. Quid autem conſilii, auxiliique ſperare poſſimus ab his qui cum Duciſſa Remp. ſuſtinent, tu ipſe ex qualitate hominum facile colligis. Et quod potiſſimum eſt, nulla pene reverentia, nullaque authoritas manet Capitis; quod & unde procedat, non eſt opus apud te commemorare. Quamobrem Regem ipſum advenire oportet, aut id conſilii capere, quod dicere, aut ſcribere non auſim. Te autem, mi HOPPERE, rogo, ut, quantùm tibi chara eſt Patria, tantùm hanc ejus ruinam ac interitum una avertere ſtudeas, ac in id totus incumbas, ut tempore tam neceſſario nullum abs te prætermiſſum eſſe officium ſentiamus. Præmiſi triſtia, nunc accipe lætum nuncium de filiola tibi nata quinto die hujus menſis, ſalva ac incolumi matre, de quo multum ipſe ſum gaviſus, ac tibi non poſſum non congratulari; qui autem conceptionem ejus ad calculum revocant, illam incidere colligunt in eam diem, quæ Regum anniverſaria lætitia celebratur; unde non poſſumus non omnia fælicia ei augurari, quæ cùm potiſſimum conſiſtat in tua incolumitate, diuturnaque vita, precamur DEUM, ut illam tibi beatam longævamque largiatur. Bruxellæ XIV. Octobris. CIↃ IↃ LXVI.

EPISTOLA XVIII.

De Regis adverſa valetudine dolet, gaudet autem eum de adventu ſuo certò conſtituiſſe, ſollicitus interim quomodo hîc ſubſiſtere valeat contra tantas adverſariorum minas ac terrores. Quæ ſit mens, quis animus Conſiliariis Status in religionis negotio, bis explicat; quis deſuper uſus & conſuetudo Germaniæ, obiter innuit. Calvinianorum ſævitia. Defectus pecuniæ, & unde. Quare urbes pericliten-tur. Leovardia contaminata, ejectæ imagines, paſtores apoſtatæ, qui duxerunt concubinas ſuas. In Sneca quoque paſtor apoſtata. Nobilibus Friſiis timet. Aſſonvillium commendat, cauſamque Idzardi ab Sickinga. Aliæ res privatæ.

LIteras tuas, CL. D. HOPPERE, quarto hujus menſis ſcriptas, XV. ejuſdem accepi. De Regis adverſa valetudine multum profecto doluimus, & quatenus cauſam ei dedit rerum quæ hîc geruntur nuntius, valde vereor, ne earum continuatio malum hoc adaugeat; verùm non aliud eſt remedium, quàm, ut ipſe magno animo obſiſtat, celerique adventu ſe bonosque omnes confirmet, quod illum tandem certo conſtituiſſe lubenter intelleximus. Nobis tamen interea ſumma ſollicitudo incumbit, quonam pacto, videlicet in tanta adverſariorum audacia, contraque eorum machinationes ac minas, ſubſiſtere valeamus: quos tantum abeſt, ut fama advenientis Regis terreat, ut atrociora quotidie minentur, noſque interea imparatos obruere poſſe ſe ſperant, ac omnia mala bonis ominantur, quiritanturque, Regem non ex Statuum conſilio, ſed ex ſuo arbitrio omnia definire velle, ac hîc exaggerant Hiſpanorum ambitionem ac tyrannidem, ut taceam alias infauſtas ac ſubditis indignas voces. Et cùm ne omnibus quidem, qui nobiſcum in Conſilio aſſident, Regis ſententia placeat, non parum nobis cum illis eſt laboris, & profecto, ſi hoc tempore religionis controverſia ad Statuum deli-

deliberationem deducatur, valde verendum eſt, ne multi in eorum numero ſint futuri, qui ſectis contaminati, ea mordicus fuerint defenſuri, quæ ipſi ſentiunt. Alii metu malorum minus fortiter conſtanterque fidei Catholicæ veritatem fuerint defenſuri, ac ad hoc rem evaſuram metuendum ſit, ut ad dedecoroſam præjudicialemque quandam concordiam inclinaturi fuerint; qua utramque, vel potius quamlibet Religionem fuerint admiſſuri, non ſine magno Reip. malo, atque etiam cum Regiæ authoritatis Majeſtatisque derogatione; cum in Imperio Germanico, ubi pleniſſima libertas conceditur, nullis ſubditis permittatur contra Dominorum Principumque ſuorum voluntatem, Religionem amplecti, ſed aut ſe eorum ordinationibus ſubmittere, aut Provincia excedere cogantur. Quamobrem non ſine magna cauſa Rex ab Statuum Generalium convocatione abhorrere videtur, ne per eos aliquod fiat præjudicium, quod poſtea reparare difficile fuerit. Verùm contra neceſſarium eſt, ut adventum ſuum maturet, cùm boni diutius ſubſiſtere nequeant, & Calvinianorum hoc proprium ſit ſtudium, ut libertatem, quam ipſi principio tantùm prædicaverunt, omnino tollant, nec Catholicos, alteriusque dogmatis ſectatores ſecum habitare patiantur, imo exilium cædemque quotidie eis comminantur; à quo metu, quidam per Statuum conventum liberari Catholicos poſſe credunt. Quod vos autem remedium interea nos petere jubetis ab his, ad quos ea res pertinet, & in quibus maxime fides eſſe deberet, id exiguum nobis præbet ſolatium, cùm ſi quid ab illis ſperandum fuiſſet, in has anguſtias res adductæ non eſſent, meminitque D. T. quid ſemper in ore habuerint, ſe pro defenſione Inquiſitionis, Edictorumque, arma ſuſcipere ac fortunas, vitamque periclitari nolle, nec ſcimus an alia lateant myſteria, & omnes ſe nunc Prophetas profitentur, quod hanc calamitatem nobis prædixerint; id quod cuilibet facile fuerat prævidere, Rege adventum ſuum differente, ac ipſis interea officium ſuum non præſtantibus. Prætexerunt & aliam cauſam, quod vires & nervi, quibus opus ad id eſſet, deſint, & quanquam Rex alia ex parte neceſſitatibus noſtris providerit, tamen non exiſtimant hoc ſatis eſſe, & eam in expedienda pecunia eorum, qui rem nummariam tractant, experiuntur difficultatem, ut omnes pene rei bene gerendæ

 occa-

occaſiones amittantur; quod omnino non eſt vanum, & eorum hominum, quos D. V. novit proprium: tum & tempori quoque aliquid imputandum eſt, cui ut plurimum mercatorum rationes ſubſerviunt. Verùm cogimur ex neceſſitate facere virtutem, &, quomodo licebit, nos in Regis adventum ſervare; quem quo longius Majeſtas ſua differat, eo difficilius quod facere intendit, exequetur, cùm interea deſciſcere, aut ſaltem ea conſilia inire maximas quasque urbes videamus, quibus adverſùs Regis vim ſe defendere poſſe ſperent. Et quanquam aliquæ urbes in officio adhuc retinentur, veremur tamen, ne ad longioris moræ impatientiam accedant, eaſque exſtimulent continua eorum ſtudia, machinationesque, qui ſuam culpam aliorum ſocietate contegere, &, uti fit, quo validius reſiſtere poſſint, quamplurimos alios ad communem defenſionem ſollicitare non deſinunt.

Non poſſum autem non ſine magno animi dolore referre, quod Leovardiam noſtram hoc malo tantopere quoque contaminatam video, ut omnem pene ſpem amiſerim ejus reducendæ, nam & imagines ejecerunt, altariaque everterunt in tribus parochialibus eccleſiis, & novos admiſere concionatores, treſque earum Paſtores, inter quos eſt Silio (2) primarius in æde D. Viti Paſtor, qui hactenus ſe erraſſe publice profeſſi, ad ſectas palam deſciverunt, concubinasque ſuas mox publica ſolemnitate in uxores duxerunt, ac ne quid retinerent veteris ordinis, ſacerdotalem habitum abjecerunt; idque factum Magiſtratus pertinaciter defendit, ut reprehenſione Arembergenſis Præfecti contempta, rem ad arma venturam verear; dum ille arci quotidie magis præſidium imponere nititur, quod cives indigne ferentes prohibere ſatagunt. Deus illis meliorem det mentem, &, ne longius id malum ſerpat, prohibeat. Sneca nondum à peſte omnino libera eſt, & ibi quoque ſecundarius Paſtor D. Andreas, ni fallor, Enchuſienſis, quemadmodum & aliis multis in pagis, ex profeſſo ſectariorum inſtitutum ſequitur. Nobilesque mul, quorum caput eſt, Douwe Douwema, libello cui-

(2) Silio] *Syttio Abbes, ad Aldenhovam* Paſtor. Heuſſ. hiſt. Epiſc. Leov. p. 48. col. 2. *Sixtum Abbæum* vocat Winſemius hiſt. lib. 1. p. 71. in fol. ubi & alios legas. V. quoque pag. 73.

cuidam ſupplici una ſubſcripſerunt, qui eodem tendere videtur. Longum eſſet, ſi cuncta referre vellem, ſed ſatius eſt ea tacere, quam juſtum dolorem augere. Tantum illud commemorare volui, ut intelligeres, mi HOPPERE, non reliquis tantum Provinciis, ſed noſtræ etiam Patriæ conſervandæ, Regiæ Majeſtatis celerem adventum perneceſſarium eſſe. Ego ſane, ſi eam conſpicere potero, cantabo cum Simeone cygneam cantionem.

(3) Aſſenvillani deſiderium me non latuit, ac induſtriam illius non poſſum non commendare, quam te ex literis diſcurſibusque ſatis diffuſe conſcriptis colligere potuiſſe opinor, neque eſt in ſenatu noſtro qui conſtantius Religionem Catholicam defendat, eoque nomine Regiæ Majeſtatis favorem promeretur. Verùm exiſtimo rem in ſuum adventum Regem rejecturum, ac tum ejus merita digne compenſaturum.

Miror te de Vulpiano hactenus nihil ſignificaſſe, & num eum itineris veſtri comitem ſitis habituri. Vironius (4) noſter nondum plene convaluit, ejusque viſendi cauſa huc rediit Morillonius Præpoſitus, ſed ut evitet populi calumniam, in publicum rarius prodit.

Mitto libellum ab Lovanienſibus noſtris nuper editum contra ſummam doctrinæ noſtrorum ſectariorum. Fortaſſis non deeſ-

(3) *Aſſenvillani*] Ita MS. & Gabbema. Puto legendum *Aſſonvillii* nempe Chriſtophori Conſiliarii Regii in privato Conſilio, ut ex ſubſequentibus liquet. In catalogo apud Butkens nullus occurrit alius huic nomini ſimilis.

(4) VIRONIUS] In Catalogo Cameræ Rationalis Brabantiæ in Suppl. Butkens to. 1. p. 207. ita lego : *Mr. Otton Viron Conſeiller & maitre extraordinaire de la Chambre de Luxembourg & Comté de Chiny, reſident a Bruxelles, par reſignation de Maitre Pierre Damant le* 2. *Mars* 1542. Tumulatus eſt in templo Dominicanorum Bruxellis, cum hoc epitaphio : *Cy giſt noble homme ODO VIRON, lequel après avoir deſervy l'Eſtat de Maitre de Comptes en Brabant l'eſpace de* 40. *ans, & autres honorables charges, trespaſſa le* 23. *Mars* 1577. *agé de* 76. *ans. Et Damoiſelle Catharine Gillen ſa femme, laquelle trespaſſa le* 19. *Mai* 1588. *agée de* 60. *ans, après avoir eu enſemble XVII. enfants.* Le Grand theat. Sacré de Brabant. to. 1. p. 265.

deeſſent & alii ſcriptores, ſed metus calamos multorum continet.

Junxi literas nonnullas mihi traditas, & in his unas magnifici D. Idzardi ab Sickinga (5) qui me hîc coram, literisque compellavit, ut ejus ſupplicationem tibi exhibitam, quam mihi te tradidiſſe ad illum ſcripſiſti, reſtituam. Verùm ego, mi HOPPERE, ſatis recordor, & oblatam mihi ſemel ſupplicationem tibi reddidiſſe, & cùm poſtea alia quædam illi adjungeres, me omnibus quidem perlectis, tibi denuo reddidiſſe, ſententiamque meam tum dixiſſe, ſuper ea videlicet nihil ſtatui poſſe, niſi habita Conſilii Friſiæ ſententia, communicatisque antea Procuratori Generali & Rationalibus iis, quæ per eum exhibita fuerunt. Quamobrem vide ne pro inter eſſe tecum agat, qui non tantum de immunitate, ſed etiam nobilitate ex hiſce tam præclaris monumentis per te amiſſis periclitetur.

De conjuge liberisque tuis nihil niſi lætum audivimus, ſed vacat res Hungaricas cognoſcere. Mamerani ad te literas mitto, quem non dubito vobis in Italiam occurſurum, ut quærelam de nobis apud Regem deponat, quod non aliter templa arasque defenderimus; ſed redeuntem adjuvate viatico, ne nos iſtis privemur delitiis.

M. Dionyſius Weſenhage literas tuas in ſuam commendationem ſcriptas mihi tradidit, cui operam meam lubenter obtuli; ſed Comes Meganus pro alio interceſſit, cui gratificari Duciſſa promiſit, & ſcit D. T. me deliberationi hujusmodi cauſarum officiorumque amplius non intereſſe. DEUS D. T. ſervet incolumem. Bruxellæ..... Octob. CIϽ IϽ LXVI.

Juvenalis Procurator Inſulenſis ſemel atque iterum ad me ſcripſit, ut ei nomina ſervitorum tuorum ſignificarem, ſeque non ſine cauſa id petere. Ego ſuſpicatus calumniam aliquam texi, principio nihil reſpondi: deinde rurſus ab eo interpellatus ſcripſi, me præter Deuterum meum, Lambertumque Oſtiarium veterem ſervitorem tuum, alios non ſatis noſſe. Cum autem denuo ad me ſcripſerit, plurimum referre, ut id cognoſcat, monendum de eo te putavi, ne forte homo

(5) *Idzardus ab Sickinga*] Conſiliarius in Senatu Friſiæ.

homo ſuſpicioſus aliquem in tua familia non ſatis fidelem eſſe arguere velit. Bene vale. Ultima Octobris. CIↃ IↃ LXVI.

EPISTOLA XIX.

Queritur eos, qui Remp. ſecum adminiſtrant, in diverſas abire ſententias. Deplorat Regis abſentiam, ac præteritam indulgentiam, nec non derelicta eſſe antiqua media religionis tuendæ. Minæ ob auditum Regis cum milite adventum. Aggæum Albadam ridet & ſuam in fide conſtantiam præclaris verbis declarat. Arembergenſis in comprimendis ſectariis remiſſior.

PAraram ſub initium hujus menſis CL. D. HOPPERE, literas ad D. T. in abitum proximi curſoris, qui tamen hactenus procraſtinatus fuit, quod, dum Duciſſa more ſuo de ſingulis Regiam Majeſtatem certiorem facere cupit, in infinitum labor excreverit; creſcuntque in immenſum literæ: præſertim illo calamum tenente, cujus effuſam copiam D. T. cognitam habet, & res quoque ejus momenti ſunt, ut paucis dici non poſſint, prolixitatemque argui præſtet quàm omiſſionem. Et hîc ſane in diverſas diſtrahimur ſententias, cum quidam nihil niſi bellum ſonent, alii perpendentes mala, quæ inde procedunt, omniaque diligenter conſiderantes quæ bona malave ex eo ſubſecutura ſunt, id, quantum poſſunt, declinare effugereque ſatagunt. Regis autem præſentia ac authoritate multa corrigi poſſent, quæ nunc fruſtra emendare nitimur. Et jam ſatis plerique, qui initio reluctabantur, agnoſcunt, in quanta mala nos iſta indulgentia conjecerit, ac quanto præſtitiſſet iis, quibus antea mediis Religionem ac tranquillitatem retineri, quàm ad iſtam licentiam, impunitatem, confuſionemque rerum januam aperiri; ſed ſero ſapiunt Phryges. Nos tamen interea facimus quod poſſumus, ſed Regem dolemus non perinde feſtinare atque cupimus. Literas autem tuas XXVIII. Octobris ſcriptas accepi, quibus rurſus Majeſtatis ſuæ adventus ſpem nobis facis, ſed

ſed noli quæſo amplius ſcribere quod veniet, ſed quod venit. Porro nonnulli, etſi Majeſtatis ſuæ adventum optare ſe dicant, tamen exteri militis injurias metuunt, ac utinam ſaperent, tempeſtiveque Regis juſtam indignationem, culpæ agnitione obſequioque anteverterent. Quod etſi quibuſdam perſuadere conamur, ſunt tamen, qui occidionem, omniaque mala, tam Eccleſiaſticis Regiisque miniſtris, quàm omnibus Catholicis minantur, ubi primum Regem intellexerint cum milite advenire. Sed jamdudum his minis periculisque aſſueti, non deſinimus ſperare DEUM propitium horum tandem terrorum finem facturum. Aggæus ceu alter Propheta hæc mala nobis prædixiſſe inculcat, ſed eventus rerum probabit, noſne an ille recte ſenſerit. Ego profecto cum tot Patribus, totaque Eccleſia Catholica, errare & mori malo, quàm illius judicio recte ſapere.

Comes Arembergenſis calorem, quem initio adverſus Leovardienſes noſtros conceperat, paululum remiſiſſe videtur, Lingiumque conceſſit, conſultove an ſecus, poſtea videbimus, cum verear illorum exemplum cæteros noſtros conterraneos ſecuturos, ut cum remedium adhibendum fuerit, ex mora hac vulnus latius ſerpſiſſe comperiamus.

De tua conjuge familiaque nihil niſi proſperum habeo. Ego vero valeo ut ſoleo. Veronius adhuc decumbit, veteremque ſodalitatem deſidero, quæ hyemis tœdium publicorumque negotiorum moleſtias ſuavitate convictus depellat. Vale, mi HOPPERE, Bruxellæ. XIV. Novemb. CIↃ IↃ LXVI.

EPI-

EPISTOLA XX.

Deplorat malorum proterviam, bonorum ſollicitudinem, errores erroribus accumulatos, & multitudine protegente natam impunitatem; ac Regis moram præcipuè dolet, Deo ſe interea commendans. Triſtatur ob patriæ amorem, Arembergenſis ignaviam incuſans. Ducis Albani gratiam ambit, eumque aut Regi advenienti eſſe comitem, aut in Belgium præmitti, optat. De Cobelii morte & de candidatis ad ejus locum aſpirantibus. Aggæum commendare nec audet, nec vult. De Tzommone, Vironio, Canonico Vlierdeno, & præbenda apud Gandavenſes vacante. De oppido Harlingenſi augendo.

POſtquam ad te noviſſime ſcrìpſi, CL. D. HOPPERE, ternas abs te accepi literas XVI. Oct. XIV. & XXVIII. Novemb. datas: quod autem maxime optabam, hoc nullæ earùm præſtiterunt, ut videlicet brevior adventus Regis nobis annuntiaretur.

Taceo enim perpetuum periculum in quo hîc verſamur, minas machinationesque adverſariorum, quibus impetimur, bonorum quotidianas literas quibus ſollicitamur, ut, quandoque ipſi, qui omnem ſpem in Regis adventum collocaverunt, ex his tribulationibus eripi ſe poſſe intelligant. Verùm illud maxime perpendendum eſt, quod tempus ipſum difficilius reddit omne remedium, quod poſtea adhibebitur. Nam & malum hoc altiores quotidie agit radices, ac ſemel imbuti his erroribus animi populi, indies in pejora labuntur. Uti fit, dum hæc, quæ ab illis tantopere prædicatur conſcientiæ libertas, ulterius progreditur, & non tantùm errores erroribus accumulantur, ſed ut naturaliter homines curioſi ſunt, & hæretici, hoc maxime ſtudent, ut multitudine protecti impunitatem ſibi parent; quotidie plures ad ſe trahunt: ac cùm natura contagioſum hoc ſit malum, tum

hæreticorum induſtria quotidie latius ſerpit; ut verear, ne Regi hæc tanta mora multas difficultates ſit paritura. Quid dicam de perverſis, ac eorum ſtudiis. quibus interea ubique pene terrarum, quo ſe hæc hæreſis extendit, auxilia contra Regem noſtrum invocant, conanturque alia ipſi impedimenta objici, quo aut cœpto deſiſtere cogatur, aut ſaltem difficilius id exequatur. Cùmque expeditio ſuperiore anno adverſus Turcam ab Imperatore inſtituta; non ea fælicitate, qua ſperavimus, ſucceſſerit, novaque in futurum annum quærere Cæſar cogatur auxilia, hanc excuſationem Germani ſectis dediti jam meditantur, quod Regis noſtri ſub idem tempus adventu, belloque impediri ſe dicent. Quibus ſane de cauſis multisque aliis, quas tua prudentia facile per ſe colligit, non tantum protelari Regis adventum optaſſem. Cùm autem voto noſtro ſimus fruſtrati, feremus, ægro licet animo, quod corrigere non poſſumus. Et interea cauſam hanc nosque ipſos Deo commendabimus, à quo omnis tutela & ſalus pendet, & in cujus manu cor Regis eſt, quique ea, quæ humanis judiciis deſperata ſunt, divino ſuo auxilio ſolus reparare reſtaurareque poteſt.

Friſiæ noſtræ me valde miſeret, quæ tota in errores iſtos præceps fertur, ac initio quidem Gubernator ejus valde ſe calidum oſtendit, ut malo obſiſteret, ſed ſubito, cùm rebus componendis præſentia ejus maxime opus eſſet, refrixiſſe videtur, Lingiumque conceſſit, & neſcio an ſibi perſuaderi ſinet, ut illuc redeat, niſi juſto inſtructus exercitu, unde non tam remedium, quàm excidium conſecuturum ſit. Me autem Patriæ amor non leviter commovet, cùm una ex parte animarum detrimenta video, & ex alia interitum propinquorum amicorumque ante oculos pono.

Lubenter intellexi ex literis tuis in Ducis Albani gratia te eſſe, & mei quoque memoriam ſubinde apud illum abs te renovari, quem unum ex Principibus Hiſpaniæ plurimi ſemper feci, & nuper, excitato hîc rumore, illum per Galliam huc præmitti, non levi gaudio affectus fui, non ſolùm quod illum comitem Rex habiturus eſſet, ſed etiam præcurſorem, qui ſaltem & bonorum ſpem aliquantum confirmaret, & conſiliis ſuis res hîc ad Regis adventum ſuſtineret; verùm cum de eo nihil tuæ literæ contineant, ſpe omni excidimus.

Quod

Quod Ægidii Juvenalis petitioni ſatis faciendum duxeris, plus ſane mihi hominis ſuſpicioni tribuiſti, quàm opus erat, verum non poſſum omittere, (6) quin miſſis ei nominibus ſerio ab eo exigam, quidnam rei fuerit quod illum moverit.

De Cobelii morte te certiorem factum puto, & fuit certe illa valde inopinata, ſed cùm ſemper legationes expetiverit, ut illis etiam immoreretur in fatis forſitan fuit. Erat enim miſſus ad Archiepiſcopum Treverenſem, ut diſſidium quoddam cum civitate obortum componeret, ac in reditu, conventui apud Coloniam, ſuper negotio monetario indicto interreſſet; ſed neutrum conficere potuit, & vix expoſita apud Archiepiſcopum legatione, in ejusdem arce morbo correptus diem extremum clauſit, nec deſunt qui ad illius locum aſpirent, ac à variis accommodentur, uti Guilhelmus Martini Penſionarius olim Bruxellenſis ab Theſaurario, Brakel ab ſocero Damhouderio, Rottaller ab ſororio Loo, & noſti veterem candidatum Molineum, qui in tua amicitia multum ſemper fiduciæ collocatum habuit. Ego vero Cancellarii Geldriæ poſtulationis commonui, & D. Petrus à Dekama eandem conditionem non aſpernaretur, verùm profecto valde opus eſſet Curiæ obtingere rurſus aliquem, qui rerum Germanicarum & linguæ non imperitus eſſet: nam ego, qui in negotiis hactenus una operam præſtiti, arena hac diſcedere cogor, & jam ſexagenarius, priusquam de ponte dejiciar, ut ab eo me ſubducam, multis ex cauſis impelli me noviſti.

Aggæum uti commendare non auſim, ita etiam ob eas opiniones, quas in eo jamdudum animadverti, nolim; & vereor ne hic rerum Friſiæ noſtræ ſtatus illum obfirmatiorem faciat. Cripius ſuperiore hebdomada uxorem ſuam amiſit, quem caſum æquiore animo ferre nos decet, quod jam triennio quaſi deploratæ fuerit valetudinis.

Haurincourtius (7) Brederodii frater apud Viennam Au-

(6) OMITTERE] In MS. vitioſe legitur *non mittere.*

(7) Non conſonat Simon van Leeuwen qui in *Bat. Illuſtr. p.* 889. *col.* 1. ſic habet: „ Lodewyck van Brederode, Heer van „ der Ameide en Haurincourt, bleef doot in den Slag van St. „ Quintyn in Vranckryk, zynde verſtikt van de hitte in ſy- „ nen

Auſtriæ extinctus eſt, qui magnum ſui deſiderium creditoribus reliquit.

Ab Tzommone arbitror te aliquando literas accipere, & ſi ille forte præter ſolitum taceat, philoſophiam ipſius ex noviſſimis ad me literis cognoſces; hortatus autem ſum eum ad exemplum ſervi Evangelici, cui Dominus dixit; Euge ſerve bone, quia in paucis fidelis fuiſti, ſuper multa te conſtituam.

Vironius noſter prope convaluit, & Morillonius Ariam conceſſit, ut ſe periculis injuriisque hic ſubduceret, à quibus adhuc Comitatus Artheſiæ plus cæteris immunis eſt.

D. Gabriel Vlierden (8) Canonicus Gandavenſis, Secretarii (9) frater, magno noſtro dolore proximis diebus obiit, qui magnum collegii Sancti Bavonis ornamentum erat. Præbendam ejus ex jure rotulæ petit pro filio D. Albertus ab Loo, (10) cujus ſi poſtulatio locum obtinebit, filius tuus primus expectans erit: verùm inſtigatu Molinei D. Janſenius deſignatus Epiſcopus Gandavenſis, hanc ad ſe, vigore bullæ Apoſtolicæ, pertinere prætendit, per quam præbenda una Epiſcopo reſervata eſt, ut capitularis fiat; verùm non videtur fuiſſe mens eorum, quorum conſilium habitum fuit in aſſignatione dotium Epiſcopalium, ut Gandavenſis, (11) quatuor præbendas à morte mea habiturus, adhuc aliam obtineret, præſertim cùm dotem habiturus ſit ſatis opi-

„ nen helm, anno 1557. ongehylikt. " Et recte. Nam id fere legas quoque apud *Pont. Heuter. Rer. Auſtriac. lib.* 15. *cap.* 2. Hic proinde Viglius male edoctus fuit.

(8) *Gabriel Vlierden*] ſeu *van Vlierden* Bruxellenſis, S. T. L. anno 1559. Electus Cantor eccleſiæ Cathedralis Gandavenſis, poſt multas lites ceſſit. *Sanderi Flandria to.* 1. *p.* 240. ** Fratrem habuit *Danielem* Medicum, aliosque de quibus in *J. F. Foppens Biblioth. Belg. to.* 1. *p.* 229. *Gabriel* noſter fundavit plures burſas in Majori Collegio Theologorum Lovanii. *V. Faſtos Academ. p.* 174.

(9) *Secretarii frater*] nempe Conſilii privati Bruxellis.

(10) *Albertus ab Loo*] Conſiliarius ærarii. *Conſeiller & Commis des Finances.* 1557. *Butkens.*

(11) QUATUOR PRÆBENDAS &c.] Hac de re dixi ad N. 8. Teſtamenti.

opimam, & meminiſti quoque quid Duciſſa prætenderit in præbendis Iprenſibus, non ferens illum aliquod ſibi jus in iis vendicare, quæ ante acceptam ab eo poſſeſſionem vacaverant. Ego autem arbitror Duciſſam contrarium non diſpoſituram, ſed potius ad Regis arbitrium remiſſuram, quanquam id in Iprenſi minime factum noſti.

Incluſi hiſce cedulam omnibus pene valvis propoſitam, qua Harlingenſes noſtri emptores quærunt, quò tu in illorum gratiam Hiſpanis quoque intimare poſſis: certe ex eo conjicio non eum habiturum ſucceſſum, quod de augenda urbe prætendebant. Quinimo plusquam centum inde familias emigraſſe audio, poſtquam hæc hæreſum impunitas invaluit, qui propter ſecuritatem illuc confluxerant.

Circa uxorem familiamque tuam omnia recte ſe habere ex Eliſabetha tua quotidie intelligimus. Deus illam conſervet, ac D. T. fæliciter ad eam reducat. Bene vale, Hoppere CL. Bruxellæ. xvi. Decemb. CIↃ IↃ LXVI.

EPISTOLA XXI.

De abolenda nova religione, intempeſtiva ſumpta conſilia, dum deſunt vires virique ac pecunia. De cæſis apud Watrolozium ſectariis. Friſia turbata, unde legati venerunt, ſuſpecti apud nonnullos. Arembergenſis tardus, qui initio calidus. Magnanimi ſpiritus, moderandi. Raſſengemium laudat, de Noircarmio bene ſperat, & optat ut Egmondanus rem bene gerat. Exſpectat ab Hoppero ſolamen. Monet delectum miniſtrorum ſollicite habendum. Hachicourtii obitus.

Ex literis Ill. Duciſſæ, CL. D. Hoppere, cognoſces quo in ſtatu res noſtræ ſint. Vereor autem, ne intempeſtiva conſilia, præproperaque de abolendis Religionis novæ exercitiis, de quibus prolixe antea ad Regem ſcriptum eſt, nos in eas difficultates conjiciant, quibus remedium ante Regis adventum adhiberi nequeat.

Scis enim, quas vires habeamus, quosque viros, quorum opera in executione opus eſt. Unus alteri non ſatis fidit, & invidia calumniaque multorum conatus impediunt. Verùm jacta eſt alea, & ubique ſectarios ad arma conclamare audimus. Proinde niſi à vobis neceſſaria pecunia juvemur, fruſtra fortaſſis veſtri apparatus fient, cùm omnia præoccupata erunt. Primæ velitationes cum adverſariis haud infæliciter noſtris ceſſerunt, ac heri nobis nuntiatum fuit, in pago meo Watreloz, à milite Domini de Raſſinghem pene ccc. una cum Capitaneo ac Concionatore cæſos eſſe, qui illac tranſibant, ut aliis copiis, qui juxta Tornacum convenerunt, ſeſe conjungerent: verùm Martem Homerus ἄλλος πρὸς ἄλλος & vereor ne in miſeros Eccleſiaſticos, quorum ſanguinem ſitiunt, ſeditioſorum vindicta redundet. Friſia noſtra, quod dolenter ſcribo, his malis quotidie gravius immergitur, ac ex nobilitate multi ſe anteſignanos ſectariis exhibent. Advenerunt autem huc ab aliquot diebus Docko à Martena, Douwe ab Hottinga, & Doctor Barta, qui, neſcio quam, prætendunt legationem, quam hactenus proferre diſtulerunt. Proinde quidam illos ſuſpicantur, magis explorandi cauſa quid alii faciant, adveniſſe, quàm remedium aliquod quærere. Cohortatusque ſum Dockonem, ut, pro veteri familiaritate, aliquid ad te ſcriberet, quod ille facturum ſe promiſit, ex cujus literis forſitan melius intelliges, quorſumnam eorum conſilia tendant. Arembergenſem optarem illius Salluſtiani meminiſſe. Priusquam incipias, conſulto, &, ubi conſulueris, mature facto opus eſt. Qui autem nimium calidi ſunt initio, poſtea in exequendo tardiores eſſe ſolent, magnamque laudem promeretur, qui magnanimos ſpiritus moderari novit. Nam alii, uti continua febre laborantes, ſi quid proſpere agunt, fortunæ magis, quàm prudentiæ aſſcribitur. Et profecto Raſſengemius non parvam promeruit laudem, qui moderamine ſuo Inſulenſes hactenus in officio continuit, & parva manu egregium exemplum edidit. Si Noircarmio ſuccedet ſuus conatus, ad æmulationem ſpero alios provocabit, ac Egmondanus ad ſuarum Provinciarum tutelam brevi abire conſtituens, adverſariis forſitan terrorem aliquem incutiet, quo ea ſaltem ex parte motus iſti paululum ſedentur.

Ex-

Expecto avide tuas literas, quibus te ſpero perſcripturum plenius ea, quæ diu ſcire deſideravi, de veſtræ profectionis tempore, itinere, conſiliis, rebusque aliis, quibus hic languentes aliquo pacto refocillemur.

De Vulpiano miramur tantum ſilentium veſtrum. Grandjanius ** quoque domi cum morbo morteque colluctans, non magnam ſpem præbet, ut Conſilio deinceps magno uſui eſſe poſſit, licet ſpem Præſidatus Burgundici nondum, ut audio, deponat. Quidam autem & Vulpiani longam abſentiam, & hujus diuturnam (12) valetudinem prætexentes, in alterutrius locum ſurrogari ambiunt. Et hîc quoque multi Cobelio ſuffici petunt, ut noviſſimis ad te literis perſcripſi, ſed velim Rex bene perpendat, quæ ex utilibus inutilibusve Conſiliariis ac Miniſtris commoda ac incommoda acceperit, & profectò non in tantas difficultates incidiſſemus, ſi melior delectus habitus fuiſſet: ut taceam, quod vulgo dicitur, omnia, ut Romæ, venalia eſſe; & huic parti, uti primæ Reipub. bene reformandæ, animum Regem intendere convenit, niſi per inidoneos miniſtros perpetuè res regni ſui inquietari, labefactarique velit.

** *Grandjanius*) Hic mihi repertus non eſt in Catalogo apud Butkens. nec in libello: *Tom. 6. des hom. Illuſtr.*

(13) Hachicourtium XXIII. hujus, Duaci amiſimus, virum certe bonum, ſed illi muneri cui præerat, uti ſcis, non ſatis aptum: nam Lynceum eſſe oportet, qui tot tantasque Regio patrimonio inſidias fraudesque poſſit perſpicere, avertereque. Vale D. HOPPERE CL. & D. Tyſenachio, Courtewillio, ac Denneterio, quibus nunc non habui quod ſcriberem, multam ex me ſalutem. Bruxellæ. penultima Decemb. CIↃ IↃ LXVI.

(12) DIUTURNAM] Imo, *non diuturnam.*

(13) *Hachicourtium*] Philippum de Montmorency, Equitem aurei Velleris, toparcham de Hachicourt, qui eſt ager in Arteſia prope Atrebatum. Ex textu patet præfuiſſe eum regio patrimonio, & apud *Butkens Suppl. aux troph. de Brabant to. I. p.* 199. numeratur inter Finantiarum præſides vel capita, vulgò *Chef des Finances.* Fuit quoque de Conſilio Status, ut reliqui omnes Equeſtris ordinis viri, & interfuit anxiis deliberationibus tempore *Margaretæ* Parmenſis, ut videbimus in *Joachimi Hopperi* Commentario N. LXXXIX. & CXXV.

EPISTOLA XXII.

De Edicto Antverpienſi. In Friſia milites, ob non ſoluta ſtipendia, moleſti. Procurator generalis eò miſſus. Qui captivi Rupelmondæ detenti. Gubernatores Provinciales quid attentent. Duciſſæ Parmenſis diſceſſus. Quid a Gallis timeat.

CL. D. HOPPERE, pridie Calend. Januarii duo mihi redditi ſunt faſciculi, quibus incluſæ erant pleræque ad alios literæ, quas iis, quibus inſcriptæ erant, tradi curavi: ad me autem ternæ tuæ, fuere VII. XIV. ac XX Octob datæ. Quas prius accepi ex exemplo noviſſimæ meæ epiſtolæ cognoſces, nunc verò ſerius de expeditione hujus curſoris admonitus, pauca duntaxat reſcribam. De Edicto Antverpienſi, quando Regi placuit mitius de nobis ſentire, non videtur quoque nobis ejus refricanda memoria. Verùm quoad licet cavebitur, ne in eundem lapidem rurſus impingamus.

(14) Dalemenſe tuum nogotium, ſuper quo literas ſalvas adveniſſe gaudeo, una cum Loo lubenter promovebo.

In Friſia milites adhuc hærent, & minus noſtris moleſti eſſent, ſi ſtipendia ſolverentur: iſthuc miſſus eſt Magiſter interea (15) Livinus Everhardi, qui cum Procuratore Generali bona rebellium fugitivorumque annotet, & proceſſus intentandos inſtruat.

Porro (16) Beiema, Galama, ac Bonninga adhuc Rupelmondæ detinentur. Gratum mihi feciſti quod de Noircarmio aliquid reſcripſeris, & prudenter Majeſtas ſua rem differt, donec deliberavit, qua forma Provinciæ deinceps ſint guber-

(14) V. Inf. ad Epiſt. XXVIII. in fin.

(15) *Livinus Everhardi*] Senator Mechlinienſis, antea Gandavenſis. *Suppl. Butkens tom.* 2. *p.* 318. Procurator Generalis non occurrit, niſi forte ſit Joannes Carolus (*Charles*) apud *Winſemium Hiſt. lib.* 2. *p. mihi.* 93. Conjecturam adjuvat quod ſcribit inf. in Epiſt. XLII.

(16) BEJAMA &c.) Vide Winſemii. Chron. Friſiæ vernac. fol. 538.

gubernandæ. Nam Marchio Bergenſis, cùm primò Blondelium cum aliquot vexillis Valencenis collocare Duciſſa ſtatuiſſet, ipſum admittere recuſavit; & alia quoque multa per Gubernatores Provinciales attentata fuerunt, quæ cum inſtructionibus antea illis datis non ſatis conveniunt.

Duciſſa penultima Decemb. hinc diſceſſit; verùm valde vereor, ne profectio ejus hyberno præſertim tempore & (17) Condeanis equitibus, tàm Germanicis quàm Gallicis in propinquo exiſtentibus, difficultatibus periculisque non ſit caritura. Nec res etiam apud nos ſatis quietæ futuræ videntur, ſi Rex Galliarum cum Condeanis, ut fama eſt, paciſcatur, ac omnis illa colluvies in nos redundet. Domi quique, & qui à Patria exulant, non dormiunt, præſertim cum bona ſua paſſim annotari audiunt. Verùm de his brevi fortaſſis plura, nunc tempus non patitur ut ſim prolixior. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & D. Tyſenachium ac Dennete-rium noſtrum plurimum quæſo ſaluta. Bruxellæ. VI. Januar. CIƆ IƆ LXVII.

EPISTOLA XXIII.

Duciſſa Luxemburgi. A militibus Condeanis nullum ſubiit periculum. De rebus Gallicis obiter. Egmondani & Hornenſis exceptio declinatoria ſuper privilegiis ordinis aurei Velleris. Dux Albanus pauca cum Viglio. Quis huic ſcrupulus? Difficile, ſe novi magiſtri ferulæ ſubjicere. Petit ab munere exonerari.

PEr curſorem, qui per Galliam venit, literas tuas CL. D. HOPPERE, XVIII. Decemb. datas, VIII. Januarii accepimus; eas vero, quas per mare vos miſiſſe ſignificabatis, adhuc expectamus. Ego vero ad te VI. hujus

(17) *Condeani equites*, a Ludovico Borbonio Principe Condeano conſcripti. Conſule Hiſtoricos Gallos.

jus menſis die aliquid quoque ſcripſi (quod hiſce conjunxi) & conjugis fortunam, quæ pridie apud nos Reginalem titulum ſortita fuit, indicavi, neſcio an apud vos iſtiusmodi ſtellæ appareant, cùm nimium illic ſitis occidui, ſeriique.

Literas quas ad Duciſſam ſcripſiſti, etſi jam hinc profecta fuerit, curavi ad eam mitti, cum hinc digreſſa Luxemburgi aliquot dies ſubſtiterit, unde XII. hujus Baſileam verſus profecta ſcribitur, cum equites peditesque Germanici, qui in Principis Condeani auxilium proficiſcebantur, jam in Lotharingiam, atque ad confinia Galliæ progreſſi eſſent, ut ſperemus eam ſine periculo tranſituram. Copiæ autem, tam Regis Galliæ, quàm adverſariorum, tam parvo ſpatio inter ſe diſtant, ut, quæcunque pars prælium expoſceret, ægre altera id detrectare poſſit; verùm non deſunt utrinque qui pactionibus potius, quàm armis controverſiam eorum definiri deſiderent. Verùm hoc an ex Regis utilitate authoritateque futurum ſit, plurimi ambigunt.

D. Egmondanus, Hornenſisque hactenus declinatorie exceptioni inſtitere, & ad Equitum Aurei velleris cognitionem remitti poſtulaverunt. Verùm nuper tranſmiſſis ad eos libellis, gravem criminalemque concluſionem continentibus, plurimum perculſi, attonitique fuere, gaudentque alii, qui tempeſtive fuga ſibi conſuluerunt, quod bonorum occupatione decidere poſſint, quæ cum tempore, occaſione data, ſeu gratia impetrata, recuperare ſe poſſe ſperant.

De Rebus publicis ordinandis Dux pauca adhuc mecum commentatus eſt, & valde vereor, ne perdifficilis futura ſit deliberatio, ſi ex quorundam ingeniis judiciisque ea inſtituatur. Ego ſemper judicavi moderata durare; et ſi aliter ſtatuat, bonique cum malis eodem jure pertundantur, vereor ut res illos, quos optamus, exitus ſit habitura. Sed de experientia, prudentia, atque juſtitia ipſius Ducis ea nobis ſpes eſt, ut nihil, niſi maturo perpenſum examine, facturum eum credere par ſit. Ego tamen, ut hoc ſcrupulo carerem, magnopere cuperem Regis præſentiam, quæ facile effectura eſſet, ut ſi quædam duriuſcule per Majeſtatem ſuam conſtituerentur, ſubditi tamen multo æquiori animo ea perlaturi videntur, quàm quæ ab abſentis ejus Miniſtris fiant.

Non potui autem non aliquid reſcribere ad Regiæ Majeſtatis

ſtatis

ſtatis literas, quibus poſtulat, ut uſque ad adventum ſuum in ſervitio perſiſtam, hisque literas meas adjunxi, quas & oportuno tempore offerre te velim, niſi tamen aliud tibi videatur, ob quod copiam earum adjunxi. Cogor autem, mi Hoppere, perſiſtere in propoſito, ac, ſi Majeſtas ſua ſub id tempus, quod ſignificavit, non advenerit, ſucceſſorem exposcere, qui mihi poſt emerita ſtipendia viceſima, omni jure debetur. Non enim credas, mi Hoppere, quàm grave mihi ſit in hac ætate novi magiſtri ferulæ me ſubjicere, nec deſunt, qui ſua ambitione vel nolentem extruſuri videantur. Cùm verò ego ſemper ab hujusmodi, ac omni contentione abhorruerim, tum maximi beneficii loco ducam, ſi honeſta miſſione me Rex tempeſtive dignabitur, ad quod, quantum me amas mi Hoppere, et ſi unquam tibi quod gratum eſt feci, allaborare una te velim. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. xiv. Januarii. cIɔ Iɔ lxvii.

EPISTOLA XXIV.

Egmondani & Hornenſis exceptione rejecta, ad Brabantiæ privilegia recurritur. Ea in crimine læſæ Ma. ceſſare, cenſet Albanus. Edicta adverſus Principem Auriacum, alioſque proceres, publicata. De nepotibus ſuis per Gallias in Hiſpaniam euntibus. Laus Vibrandi Aytta. De Regis adventu nova ſpes. Duciſſa Parmenſis non credidit Regem ullo tempore venturum.

Quæ noviſſime, CL. D. Hoppere, ad te ſcripſi, ex adjuncto literarum exemplo cognoſces. De ſucceſſu Duciſſæ cum nihil audiverimus, ſperamus eam, id itineris, quod periculo non carebat, jam pridem confeciſſe. Noſtri fines ab Condeanis militibus Gallicisque hactenus illæſi manſerunt. Et, quanquam utraque pars numeroſiſſimum habeat exercitum, haud longe inter ſe diſtantem, in Campaniæ, Burgundiæque Ducatu, tamen ab armis præliisque hactenus ceſſatum eſt, ſive concordiæ ſpe, ſive quod unus enſis (ut

 dicitur)

dicitur) alium in vagina contineat. Nobis autem undequaque variæ adferuntur minæ; ſed vana ſine viribus ira.

Egmondanus, Hornenſiſque, declinatoriam exceptionem cùm vident non proficere, ad alia confugiunt remedia, Egmondanique conjunx ſupplicationem Conſilio Brabantiæ exhibuit, qua requirit, ne Brabanti privilegia in eo violari ſinant; eaque ita eſt acris, ut Ducem aliquantum commoverit, ægreque tulerit, regios in eo Conſilio miniſtros authoritatem ſuæ Majeſtatis non plus cordi habere, voluitque ut mandata, quæ in proceſſibus criminis læſæ Majeſtatis decernuntur contra Brabantinos, ſigillo Curiæ cujus cuſtodia mihi mandata eſt, (18) communicem. Cum autem ea allegaſſem in præſentia collegarum meorum, que obſtare videbantur, nolui illo inſtante refragari, cùm in iis, quæ crimen læſæ Majeſtatis concernunt, omnia privilegia ceſſare cenſeat; verùm neſcio an idem Brabantinis erit judicium.

XXIV. præteriti menſis die publicata ſunt hîc Edicta adverſus Auraicenſem, Ludovicum fratrem, Brederodium, Bergenſem, Hochſtratanum & Culenburgium. Betzius itidem citatus, ad Regem appellaſſe dicitur, ſed non puto eum in Hiſpaniam venturum, ut appellationis, inhibitionisque mandata ibi relevet. Plura autem ad te ſcriberem de his, quæ hîc geruntur, verùm puto omnia copioſe per Ill. Ducem Regi ſignificari, cùm Courtewillium, licet pedibus ægrum, perpetuò in ſcribendo occupatum videam.

Conjunx tua optime valet una cum tota familia.

Ego quatuor nepotes meos hiſce turbis Gallicis Pariſiis habui, decedentibusque cæteris ſcholaribus meos illic permanere juſſi, donec oportunitatem inveniant, qua in Hiſpaniam proficiſcantur, ac apud Salamanticam ſtudiis ſuis colophonem imponant. Unum autem habeo adhuc Lovanii juri operam navantem, cum eo profectu, ut ad licentiam eum progredi cupiam, priusquam aliò dimittam. Is vero, Vibrandus nomine, omnes nepotes meos à tergo longe relinquit, ac ex Oratione quodlibetica nuper habita, crebrisque diſputationibus publicis magnam ſpem concipio, fore ut hunc ſtudiorum

(18) COMMUNICEM) Ita reperi ſcriptum, & ita quoque edidit Gabbema.. Clarum eſt legendum eſſe: *communiam*.

diorum meorum habeam hæredem. Miror nondum eas nobis eſſe redditas literas, quas per mare vos miſiſſe ſignificaſti, etenim poſt illas, quas XIIX. Decemb. ſcripſiſti, nullas abs te accepi. Erigimur autem rurſus in Regis adventûs expectationem, quo profectò falli nos nollem, ne de fide omnino pericliternini: quanquam mihi Duciſſa ſæpius dixerit, non id ſe credere, ac ſi ſibi perſuadere potuiſſet, non tantopere de ſeceſſu ſuo apud Regem inſtituram. Et forte, ſi verum quidam referunt, ipſamet, ſi quo tempore Regem Barcinonam accedere intellexerit, eò proficiſci non gravabitur, quo adminiſtrationis ſuæ plenam rationem reddat. Bene vale, HOPPERE, CL. Et D. Tyſenachium, Denneteriumque à me ſaluta. Bruxellæ. Tertia Febru. CIƆ IƆ LXVII.

EPISTOLA XXV.

Brabantini pro Egmondano & pro ſuorum privilegiorum conſervatione apud Ducem Albanum fruſtra intercedunt. Abbatiam S. Petri juxta Gandavum vacantem, Janſenio nominato Epiſcopo commendari cupit. De Molinæo & Hunnæo doctoribus Lovanienſibus.

Cum ſignificaſſet mihi (19) Doctor Ludovicus à Rijo, CL. D. HOPPERE, curſorem in Hiſpaniam expediri, mox aliquid ad te literarum paravi, ſignificavique conjugi, ſi quid adjungere vellet. Verùm more ſolito, ubi nos properare jubemur, aliunde ſæpe mora injicitur. Interea allatæ mihi ſunt tuæ literæ XIX. Decemb. datæ una cum iis, quas Illuſtriſſimæ Duciſſæ D. T. inſcripſit, quas ad te remitto, cùm

(19) *Doctor. Ludovicus*] Hiſpanus, qui fuit de duodecimvirali Conſilio, quod *ſanguinis* appellarunt; in Catalogo Conſilii Privati in Suppl. Butkens to. 1. p. 175. legitur: *Meſſ. Louis del Rio, reçû au Conſeil Privé par lettres patentes données a Namur le* 2. *Juillet* 1578. Antea Fiſcalis Burgundiæ. Duxit virginem Hollandicam ex familia Bronckhorſt. V. inf. Epiſt. LXXXIV.

cùm illa jam dudum à nobis diſceſſerit, & ſupervacuum officium tuum putem, facileque ab alia via reſarcire poſſis.

Comes à Lalain fruſtra, uti audio, iter ſuſcepit, cùm Duci viſum fuerit alteri eam provinciam committere, putaritque per quoſdam, per Imperatorem delegandos, officio huic ſatisfieri poſſe, Duxque Arſchotiæ, ob itinera non ſatis tuta, non multum ad hanc legationem affectus fuit.

Miramur curſorem per Oceanum profectum, uti veſtræ literæ indicant, nondum adveniſſe.

Status Brabantiæ ſatis magno numero apud Ducem pro Comite Egmondano, privilegiorumque ſuorum conſervatione ſupplicarunt, verùm Celſitudo ſua læſæ Majeſtatis cauſam nulla privilegiorum neceſſitate ligari cenſet, rejectiſque declinatoriis exceptionibus, ad ulteriorem cognitionem progreditur. D. Janſenius ſe plurimum D. T. commendat, & ſpero Majeſtatem Regiam ejus rationem habituram. Informationis ſuper novo Abbate Sancti Petri deligendo relationem Dux nondum audivit, magnaque de ea Abbatia contentio eſt inter Præpoſitum ac Priorem ejus monaſterii, ac Abbatem Sancti Adriani. Verùm ego optarem D. Janſenio eam commendari donec morte mea vacet Præpoſitura Sancti Bavonis. Qua ratione ceſſabit quoque penſio Hiſpanica, citra quam ipſe ſuſtinere dignitatem Epiſcopalem non poterit.

Dedit mihi commentarios ſuos in Proverbia Salomonis ad te mittendos, verùm non auſim curſorem tam magno faſce gravare.

(20) Molinæus Lovanium rediit, & priſtino deſtitutus favore, lectionis munus repetit; ſed homini perſuaderi non poteſt, ut Gratiani Decreta prælegat, ſed ſua dictamina loco eorum ſurrogat.

(21) Hunæum quoque, relicta Cathechiſmi prælectione, à

(20) *Molinæus*] Joannes, vulgo Van der Meulene, Gandavenſis, J. U. D. & profeſſor Lovanii ubi & Decanus S. Petri fuit. Dicitur hic priſtino deſtitutus favore, quòd Duciſſæ Parmenſi, dum illa Belgium adminiſtraret, ab Eleëmoſynis eſſet. *V. Val. Andr. in Bibl. Belg.*

(21) *Hunæus*] Auguſtinus Hunnæus, Mechlinienſis S. T. D. &

à Duciſſa, defuncto (22) Joanni à Lovanio, ex Molinæi commendatione ſuffectum tamquam ad hanc lectionem non ſatis idoneum, ad Cathechiſmi prælectionem relegare optarent. Verùm Pontificis diploma exſpectamus, quo de Præbendis, eis lectionibus ab Rege deſtinatis, liberior diſpoſitio Facultati, Majeſtatique ſuæ fiat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. IX. Februarii CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XXVI.

Gaudet Albanum, quem reverentius colit, de obſequio ſuo ad Regem ſcripſiſſe. Dolet differri deliberationem de Rep. reſtituenda. Hopperus Commentarios ſcribit de rebus præteritis, quem mallet de futuris eſſe ſollicitum: optatque ut ei adſit uxor. De Regis filio Carolo cuſtodiæ tradito. Hinc Regis adventus deſperatus; unde ab officio liberari inſtanter petit. De cauſis rebellium, Backerſelii, nobilium Friſiorum profugorum, nec non aggerum, ceſpitumque.

CL. D. HOPPERE, poſt noviſſimas literas IX. hujus menſis à me ſcriptas, binas tuas XVI. Decemb. & XIX. Januarii datas, (23) ex quibus cùm intellexerimus, te longo tem-

& Prof. Regius Lovanii, Vir doctus & linguarum in primis peritia excellens. V. *Val. Andr.*

(22) *Joannes a Lovanio*] Cognomento *Heſſels*, vir incomparabilis, Synodo Trid. interfuit. *V. Val. Andr. in Faſt. Academ. & in Bibl. Belg.* Sepultus eſt Lovanii ad S. Petrum ubi legitur ejus epitaphium laminæ æreæ inſculptum, juxta ſacrarium SS. Euchariſtiæ: *Hic e regione ſepultus eſt* D. Joannes Heſſels, *a Lovanio, ſacerdos, hujus Eccleſiæ Canonicus & Regius S. Theologiæ Profeſſor: vir celeberrimus, & pietate ac eruditione incomparabilis. Qui hæreſes ſuo tempore graſſantes, tum viva voce, tum editis libris, ſtrenue profligavit, & moriens Lovanii* VII. *Idus Novemb. anno incarnati Verbi* CIↃ IↃ LXVI. *ætatis vero ſuæ* XLIV. *piis doctisque omnibus, & Scholæ Theologicæ in primis, maximum ſui deſiderium reliquit.*

(23) *Supple*; accepi.

tempore nullas à nobis accepiſſe, magnus abs te nobis injectus eſt metus, ne forte literæ noſtræ ab iis, quorum opera in illis mittendis uſi ſumus, neglectæ, aut aliàs interceptæ fuerint. Quæ res & conjugem tuam male habuit. Quo tamen cognoſcas, quid ad te prioribus aliquot ſcripſerim, earum exempla, ut antea à me aliquoties factum eſt, his quoque adjunxi.

Gaudeo Illuſtriſſimum Ducem, de meo erga ſe obſequio, officioque aliquid ad Regem perſcripſiſſe. Cùm enim apud multos malevolos hîc de eo male audiam, quod eum reverentius colam, moreque ſolito bonorum miniſtrorum conſilia, actaque, in hac licentia, multa aſpergi calumnia ſoleant, hoc aliquod mihi tribuit ſolatium, quod Regi, Ducique miniſterium meum non ingratum exiſtit.

De remediis Reip. reſtituendis (24) Religionisque ſæpe equidem cogito, verùm cùm, neſcio qua de cauſa, deliberatio differatur, cogor aliorum judicio prudentiæque meam imperitiam ſilentio ſubmittere. Interea autem video moram nobis multa adferre incommoda.

Tibi autem iſthoc otium, in quo Commentarios (25) etiam ſcribere vacat, valde gratulor. Primam autem, potiſſimamque operam in hoc te dare velim, ut aliquid commenteris, quo ex his calamitatibus eripiamur, neque rerum præteritarum commemoratio, futurarum cogitationem excludat: nec in hoc otio tantum tibi facias negotii, ut valetudinem negligas. Qua de cauſa optarem tibi iſthic adeſſe illam, quam jura noſtra divinæ atque humanæ, vitæ ſociam appellant, quæ tuis aliquando lucubrationibus modum imponat, curisque gaudia interdum intermiſceat.

Me vero non leviter commovit, quod nuper Rex de filio annuntiari juſſit. Cùm enim illum ſecundo poſt eum loco coleremus, ipſumque Patri adjutorem fore ſperaremus in obeundis Reip. muneribus, videmus nos omni pene ſpe, quam in eo repoſueramus, excidiſſe, ut lachrymas non teneam, quoties ejus mihi in mentem venit, & quem Carolum aliquem Bur-

(24) *Reſtituendis*] Melius: Religionisque reſtituendæ.
(25) *Commentarios*] ſcribit Hopperus eos, quos publicamus.

Burgundicum fore ſperabamus, eum in (26) Scheltonem degeneraſſe intelligam. Deus autem omnia vertat in melius, & benigno oculo aſpicere dignetur, quibus hoc ad alia plurima mala accedit longe triſtiſſimum, quod fruſtra nos deinceps Regem hîc expectaturi videamus : videmus enim lupum eum auribus tenere, metuimusque ne filii cuſtodia ipſi nonnullam ſollicitudinem, ſervitutemque allatura ſit. Quamobrem, mi Hoppere, te etiam atque etiam rogatum habeo, ut cumRegem ad præſcriptum tempus videas huc venire non poſſe, quod de me ſuperioribus literis ad te ſcripſi, curæ atque cordi habere velis, efficiasque, ne D. Tyſenachii adventus longius differatur. Atque cum jam tertius annus agatur, quod mihi datus eſt ſucceſſor, ut his me fluctibus liberet, bonaque cum gratia tandem hoc munere penitus abſolvar, quod diutius retinere omnino non eſt animus.

Cauſæ rebellium, quæ coram judicibus extra ordinem cognoſcentibus agitantur, in immenſum creſcunt, verùm contra neminem adhuc, quod ſciam, definitive pronunciatum eſt.

(27) Backerzelium hiſce diebus quæſtionibus tormentisque

(26) *Schelto*] Quis ille cui Carolus Princeps Hiſpaniæ aſſimilatur a Viglio? Famianus Strada adſcribit Principi indolem ferocem ac contumacem. Hujusmodi hominem, & famoſum quidem ac celebratum in mente habuit cùm ſcriberet? Atqui mihi nemo occurrit in hiſtoria ejus nominis. Apud *Pitſcum de illuſt. Angl. ſcript. p.* 701. lego Joannem Scheltonum ſacerdotem Anglum, quem notat loquacitatis & ſermonis falſi & mordacis, qui in Fratres Prædicatores injurius, pravorum morum fuerit, caſtitatem violarit, ac de invectivis contra Cardinalem Wolſæum Archiepiſcopum Eboracenſem ſcriptis convictus, ad azylum Weſt-monaſterienſe profugerit, ubi vitam, quantumvis antea jucunde actam, triſti exitu concluſerit anno 1529. Ad hunc Joannem reſpexerit Viglius, eique æquipararit Carolum Principem? Non placet. Quare opinor Scheltonem Friſium quemdam fuiſſe ſibi inprimis & Hoppero notum, ſed hominem obſcurum, de quo hiſtoria non meminit.

(27) *Backerſelius*] Joannes Caſembroot Dominus de Backerzeele, *V. Borrium lib.* 4. *f.* 177. *Stradam lib.* 6. *p.* 358.

que ſubjectum audivimus, aſſiſtentibus verò *** (28) atque Ryo; verùm numquid extortum ſit, præter ea, quæ antea ſponte confeſſus fuerit, nondum ſcire potui. Mitto autem catalogum (29) nobilium aliorumque, qui ex Patria noſtra profugi, per Edictum citati ſunt, inter quos agnoſces, qui tibi

(28) Hæc pagina in MS. exeſa, Vocabulum unum nos ignorare fecit. Si conjicere licet legendo puto: *aſſiſtentibus Verga atque Ryo.* Joannes Vergas ſeu *Vargas*, & *Ludovicus a Ryo*, quin ferventiores fuerint in Conſilio turbarum, nullum eſt dubium. Hos Commiſſarios fuiſſe opinor cùm torqueretur Backerzelius. Certe in MS. ſunt hi apices: *aſſiſtentib. ver . . . atque Ryo.*

(29) *Catalogum*] a Gabbema omiſſum, ex MS. codice adjungere viſum eſt. „ 13. *Feb.* 1568.

„ Epe van Douwema.
„ Mᵉ Frans van Eiſynga.
„ Wilco van Holdinga.
„ Pibo van Zarda.
„ Homme van Hettinga.
„ Heſſel van Sthem.
„ Weiger van Feitſema.
„ Sionck van Eminga.
„ Foppe van Campſtera.
„ Dottie Wymer.
„ Epe van Betſema.
„ Douwe van Glins.
„ Reynte Gheerolfs.
„ Frans Engels.
„ Minne Scheltema.
„ Heſſel Feitſima to Huyſſum.
„ Heſſel Feitſima to Peyns.
„ Et Ede Heringa to Marſum. 18.

„ *Par autres Lettres.*

„ Tierck Wallis.
„ Alla Teys.
„ Hendrick Albretſz, hoſte en la main d'or.
„ Pierre Pieterſz.
„ Geerit Floriſz.
„ Gobbe Ayſma.

„ Gabba

tibi, mihique ſanguine junguntur, quod nobis cum multis bonis viris commune malum eſt. Utinam ſapuiſſent ac noviſſima providiſſent. Gregorius cum genero tuo, filiaque, nudius tertius primum huc advenit, nec licuit nobis antea poſſeſſionem Præbendæ Gandavenſis capere, quod opus erat judicis Eccleſiaſtici decreto Curatorem ei dari, qui deinde Procuratorem ad hujusmodi actus conſtituat. Verùm nihil negliget, quod in ipſius rem erit, expectamusque ut Orſchotenſis quoque Præbenda aliquando ei obveniat, cùm primum in rotula locum teneat. Cauſa aggerum ceſpitumque magnas in Patria noſtra inimicitias generat, quarum gratia huc miſſi fuere Conſiliarii Roſſeau & Igramus, quibus in Conſilio noſtro auditis, ad eas lites determinandas, remedia aliqua propoſuimus. Vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XVII. Februarii CIↃ IↃ LXVII.

„ Gabba Seltſema hoſte au heaulme d'or.
„ Wolter Cocquillaen.
„ Jan Simoenſz.
„ Sibrant Sibrantſz.
„ Cornelis Corneliſſe.
„ Sibolt Aſina.
„ Jeppe & Siourt Vrieltſema Freres.
„ Dierick Willimſe.
„ Me. Leo Simoenſz Advocat.
„ Me. Tiepke Onema.
„ Ebe Tinckes.
„ Me. Charle Roorda.
„ Me. Sierck Fongers.
„ Et Cornelis Fonck. 20.

„ *Adjournez tous pour comparoir en perſonnes dedens trois buy-*
„ *ctaines prochainement ven. Les lettres eſtoient dattées le* 17. *Fe-*
„ *burier an.* 1567. *ſoubſigné* VLÎERDEN.

EPI-

EPISTOLA XXVII.

Comes Buranus, Principis Auriacenſis fil. in Hiſpaniam avectus. Brederodii obitus. Supra 30. a Conſilio turbarum in carceres conjecti. Epiſc. Buſcoducenſ. ſollicitat jus ad Abbatiam Tongerloënſem.

LIteras meas ſuperioribus diebus, CL. D. HOPPERE, ſcriptas, Courtewillio, Riioque tradidi quorum uterque mihi ſignificavit curſorem in Hiſpaniam expediri. Verùm cum dubitem, an illæ miſſæ ſint, has ex abundanti ſcribere viſum fuit; cum rurſus admonitus eſſem hoc veſpere abiturum curſorem, aut forte navigium, quod ad vos devehit comitem Buranum, Principis Auraicenſis filium. Hîc nihil novi habemus, niſi quod de Brederodii morte conſtans eſt fama, verùm ego adhuc nihil vidi, ut illam certo aſſerere auſim. Lubenter autem credimus, quæ ita eſſe optaremus, & ſane illius mors ſi ante biennium accidiſſet, bona malorum parte forſitan caruiſſemus.

Judices à Duce delegati ad examinationem cauſarum criminalium, cùm multitudine evocatorum comparentiumque pene obruerentur, ſupra xxx. ex iis carceri incluſerunt, qui violationis templorum, confractionis imaginum, aliorumque rei ſunt; ea ubi fama ad cæteros perveniet, à comparendo forſitan nonnulli deterrebuntur.

Reverendiſſimus D. Buſcoducenſis adjutus oportunitate temporis, magnopere ſollicitat (30) ad jus Abbatiæ Tongerloënſis ſe reſtitui, quod cùm Prælati intellexerint, ipſi quoque expergiſci incipiunt: ac dum vident Procerum, Statuumque Brabantiæ ſe deſtitui præſidio, Regiæ Majeſtati Pontificique ſupplicandum duxerunt, ut tandem de diſſolvendis unionibus ſecuri fiant, de qua re Ducem quoque aliquid ad Regiam Majeſtatem ſcripturum arbitror.

(31) Vil-

(30) *Ad jus Abb. Tongerloënſis*] Hac de re vide *Hiſt. Epiſc. Silvæducen.* editam anno 1721. in 4.

(31 Villarienſis quoque de ſucceſſore ſollicitus eſt, & tuo patrocinio voti ſe compotem futurum ſperat.

Hodie apud uxorem tuam pranſus ſum una cum Burgimagiſtro Dordracenſi ** filiæ tuæ ſocero, aliiſque affinibus, ubi tui non immemores fuimus, ſeptemque proles tuas in bona diſpoſitione eſſe comperimus, quarum aliquæ non gravabuntur te iſthic cum matre inviſere, ſi vana ſe ſpe reditus tui longius lactari viderint. Bene vale, HOPPERE CL. & privatum meum negotium, uti ſæpius te rogavi, commendatum, quæſo, habe, nam me publici muneris jam pridem ſane tæduit piguitque. Bruxellæ XXIII. Feb. CIϽ IϽ LXVII.

** *Burgimagiſtro Dordracenſi*] Annoldo van der Myl, de quo infra ſæpius. V. ad Epiſt. CCXXI. & alibi.

EPISTOLA XXVIII.

Quod ex privato Conſilio nemo in Conſilium turbarum aſſumptus ſit, ſe, dicit, authore factum: & Ducem eos non magnopere deſiderare, uti nec Brabantinos Conſiliarios, quorum pro Egmondano interceſſionem ſatis indigne tulit. Quid Dux cenſeat de Brabantinorum privilegiis? Poſt longum examen Conſilium turbarum ſententias fulminat. Betſius proſcriptus, ceteri brevi proſcribendi: quod Brederodius morte prævenit. Rurſus de Epiſc. Buſcod. De Janſenii Gandav. libellis, penſione &c. Cancellarius Gelriæ æger.

EX literis D. T. CL. D. HOPPERE, VII. Feb. datis, gaviſus fui, intelligere eas, quas menſe Decemb. ac VI. Januarii ſcripſi, tibi redditas eſſe. Ego autem rurſus XIV. Janu. III. IX. XVII. ac XXIII. hujus menſis Feb. die, literarum aliquid ad te dedi. Verùm mala fortuna ſubinde acci-

(31) *Villarienſis*] Abbas Ord. Ciſterc. in diœc. Namurc. *Matthias Hortebeek* prope octogenarius, ſucceſſorem accepit an. 1569. *Franciſcum de Vleyſchouwere* Bruxellenſem. *Gall. Chriſt.* *to.* 3. *Col.* 591.

accidit, ut de curſorum abitu tardius admoniti, iter illi arripiant, priusquam literas noſtras parare poſſimus; ac rurſus, dum prævenire occaſionem cupimus, longius illæ detinentur. Quamobrem velim ignoſcas, ſi in hoc officio tibi non omnino ſatisfacimus.

Quod nemo ex privato Conſilio in novum hoc Collegium aſſumptus fuerit, ego potiſſimum author fui, quod videbam me quatuor duntaxat collegas habere, eoſque negotiis ejus Conſilii expediendis ægre ſatisfacere poſſe, ac Bruſſellio, Aſſonvillioque in Conſilio Status quotidie Duciſſam uti.

Animadverti quoque authoritatem ejus Conſilii omnino collapſuram, magno Provincialium (qui ibi cauſas ſuas proſequi ſolent) incommodo, ſi aliqui ex his diſtraherentur.

Adhæc de aliquibus eam Duci impreſſam opinionem conſidero, ut illorum operam non magnopere deſideraret, ac hactenus impetrare non potui, ut Aſſonvillius ad Conſilium Status evocaretur, (32) Bruſſelliusque, (33) ſeſe negligi apud amicos conqueritur; ſed hæc cum tempore forte corrigentur.

Conſilium autem Brabantiæ cùm Statibus ſacramento aſtrictum eſſe, privilegiisque ſuis mordicus inhærere, cùm Dux intelligeret, non viſum illi fuit aliquos inde aſciſcere; nuperque ſatis indigne tulit, & Conſilium, & Status ipſos pro Egmondano intercedere, prætendereque illum, ob comparatum Dominium Gaesbecanum, Brabantini juris cenſeri. Quibus non aliud reſpondit, quam ſe quidem illorum jura privilegiave infringere nolle, ſed viciſſim illos neque longius, quàm convenit, ea extendere, neque abuti, debere. Ideoque ſi quæ mandata adverſus Brabantinos decernuntur, quæ ad crimen læſæ Majeſtatis pertinent, ea Brabantico ſigillo ſubmittenda non cenſet, cùm illud crimen ſub eorum Privilegiis contineri neget.

Cùm

(32) *Evocaretur*] id eſt, ſtabilem in eo Conſilio locum obſtineret, quem conſecutus eſt poſt decennium dumtaxat, an. 1577. *V. Catal. Conſ. Status in Suppl. Butkens to.* 1. *p.* 169.

(33) *Bruſſellius*] Philibertus de Bruxelles Conſiliarius in Conſilio Privato, poſt in Conſilio Status. Obiit an. 1570.

Cùm vero menſes aliquot in informationibus proceſſuumque inſtructione extraordinarium hoc Collegium abſumpſerit, tandem fulminare ſententias banni adverſus citatos ac non comparentes cœpit. Inter proſcriptos autem Betſius advocatus primum tenet locum, brevique futurum exiſtimamus, ut adverſus Principem Auraicenſem, cæteroſque proceres ac nobiles profugos eadem proferatur ſententia, quam Brederodius moriendo prævenit; quodque proximis ad te literis ſcripſi, certum eſſe intelleximus, XVI. videlicet hujus menſis die, eum è vivis eſſe ſublatum.

Reverendiſſimus Epiſcopus Buſcoducenſis hîc multum inſtitit, ut ad jus Abbatiæ Tongerloënſis reſtitueretur, magnamque ejus ſpem concepit, nec id tacet; ut jam Prælatos Brabantiæ excitarit, quo contra vigilent. Ipſe autem Dux neſcio quid in mandatis ab Regia Majeſtate habeat, & aliquid eum ad Regem ſcripſiſſe intelligo, allaborandumque ſuadeo, ut ſi quid Majeſtas ſua immutandum cenſuerit, cum ea, qua convenit juſtificatione, id fiat.

Domini Janſenii libellos veredariis committere non ſum auſus; cujus cauſam D. T. etiam atque etiam commendo. De penſione autem quod Romæ tranſactum ſcribis, nihil ipſe intelligere potuit. Quod ſi vero Regia Majeſtas de Abbatia Sancti Petri in eam quam ſcripſi ſententiam reſolverit, illâ facile Janſenius carebit.

(34) Cancellarii Gelriæ morbus indies creſcit, multumque de eo metuimus. De conjuge recte ſtatuiſti, urgeboque ut conſilium exequatur: quod tu vero de octo liberis ſcribis, nihil tuam cauſam juvat, nam, Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

De Commodo quod meminiſti, me hercle multum torquet. Etſi optimo prudentiſſimoque Imperatori talis olim fuerit filius, nec exemplum deſit, non poſſumus tamen ipſum non abhorreſcere, graviſſimeque dolere parentis filiique triſtem hunc caſum.

De Anglorum navigatione ad Moſcovitas per mare ſepten-

(34) *Cancellarius Gelriæ*] Adrianus Nicolai, præſes Conſilii turbarum, alias *Adrianus Marius V. Val. Andr. in Bibl. Belg.* de quo nos ad N. XLI. Vitæ.

tentrionale, nihil aliud audivi, quàm quod idem ſuperiore anno à noſtris tentatum eſt, ſed nemo adhuc inde rediit, qui ſucceſſum referre poſſit.

Lubenter intellexi D. Tyſenachium meliorem adventus ſui ſpem facere, quem ut promoveas, te etiam atque etiam rogo; mirum enim in modum deſidero ab hoc volvendo ſaxo tandem abſolvi.

Literas, quas ad Duciſſam dediſti, remitto, quam jam arbitramur Parmam felici itinere perveniſſe.

(35) Super dominio Dalemenſi literas nuper ſigillavi, precorque, ut illud de generatione in generationem DEUS transmittat. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ..... Februarii. CIↃ IↃ LXVII.

EPI-

(35) *Dominium Dalemenſe*] Hopperus ab omnibus ſcriptoribus ſalutatur Dominus de *Dalem*. Sed ubi iſtud Dominium? Van Leeuwen in Bat. Illuſtr. p. 1480. aſſerit ſitum eſſe prope Gorcomium, ſed ibi nihil probat, & p. 212. col. 2. enumerans pagos ac dominia ſub Gorcomio in agris Arckelenſi ac Altenatenſi, non meminit Dalemii. Porro in Ducatu Luxemburgenſi eſt *Dalhemium* exiguum oppidum cum arce item exigua, tertio ab Aquisgrano lapide, Brabantici juris factum ab Henrico II. Brabantiæ Duce, ut habet Val. Andr. in Topographia Belg. quæ veteri editioni Bibliothecæ Belgicæ præmittitur, pag. 24. quod oppidum an. 1678. per pacem Neomagenſem venit in poteſtatem Ordinum Fœd. Belgii. Et cùm aliunde conſtet, dominium illud a Rege Philippo jure confiſcationis in Hopperum fuiſſe tranſlatum, argumento eſt, illud quod Hoppero ceſſit, non fuiſſe Hollandici juris; ubi hoc tempore nihil fuit fiſco addictum. Certe inferius in Epiſt. XXXIV. hæc ſcribit ad Hopperum Viglius: *Poſtquam voluntatem Regiam inclinaveris, ſuadeo omnino, ut hanc ejus liberalitatem, ceu primam in te, non reſpuas, quin potius etſi litigioſam & incertam, ſtudio, gratitudinisque demonſtratione proſequaris.* Et in Epiſt. LXXXII. *Genero tuo..... ſuaſi ut contra turbatores jurisdictionis tuæ Dalemenſis, a ſenatu Geldriæ caſſationem obtineat.* Porro juxta Gorcomium, non in adverſa. ſed in eadem ripa fluminis, eſt toparchia de *Dalem*, quæ Hollandici territorii eſt, ſed feudum Hollandiæ non eſt. Fuit olim in bonis Arckeliorum, qui creduntur illud feudum tenuiſſe a Duce Gelriæ, unde hi turbatores coram illo ſenatu conveniri debuerint, quamvis in ipſa illa toparchia nonnulla ſint feuda, quæ ab Ordinibus Hollandiæ relevant. Hac de re plura haud novi.

EPISTOLA XXIX.

Cancellarii Geldriæ, amici ſui obitum dolet, ac viduam commendat. Huic Sasboutum ſuccedere mavult quam Craneveldium. Petrus a Walem, quæ officia morte vacua fecerit. De metu belli Gallici. 15000 *ad Conſilium turbarum citati. Advocatus Hollandiæ van Einde, & duo Penſionarii captivi. Proteſtationes emiſſæ contra Conſilium. De S. Conc. Trid. Ultrajecti exequendo. Hopperi fil. Gregorius ad poſſeſſionem præbendæ Gandav. admiſſus.*

SUperiore menſe multas abs te accepimus, viciſſimque dedimus ad te literas, CL. D. HOPPERE, & hoc hactenus menſe ſcribendo ſuperſedimus, partim literarum veſtrarum expectatione, partim etiam, quod nobis non offerretur commodus nuntius. Interea autem hîc amiſimus Cancellarium Gelriæ, qui erat præcipui nominis & authoritatis inter eos, qui ad hoc extraordinarium judicium ſunt adſciti, cujus mortem non potui non ſummo mœrore proſequi, quod ab teneris unguiculis in unis ædibus, ac ſub eiſdem præceptoribus fuerimus educati, ac amicitiam in quinquageſimum annum pene continuaverimus. Liberos quidem nullos reliquit, ſed honeſtiſſimam conjugem, cujus patrimonium bona ex parte in Principum ſervitiis maritus conſumpſit: nam præter bonum nomen parum eum reliquiſſe intelligo. Videbo autem ſi hîc queat aliqua ejus haberi ratio, aut ſi poſtulatio à noſtris non exaudietur, atque ad Regem petitio illa devolvetur, ſpero te, qui ejus viri integritatem noveris, cauſam viduæ tuo favore non illubenter adjuturum. Succedere in ejus locum Craneveldius (36) ambit, ſed ego (37) Sasbou-

(36) *Craneveldius*] Franciſcus, Conſiliarius in ſupremo Conſilio Mechliniæ.

(37) *Sasbout*] Arnoldus, primùm Conſiliarius in Conſilio Pro-

boutum malim, ſi illi hoc perſuaderi poſſit. Verùm & alii fortaſſis reperientur huic Provinciæ non inidonei.

(38) M. Petrus à Walem vivendi quoque finem fecit, multique ad ejus officia aſpirant, ex quibus, (39) M. Jacobo Boene Vicariatus Curiæ feudalis Brabantiæ datus eſt. Quæſturam autem Archivi alicui Secreti Conſilii, ac præſertim D. à Tyſenach conferri optamus, ut intentio Imperatoris (glorioſæ memoriæ) confirmetur, cui hujuſmodi officia Conſiliariis Secreti Conſilii dari viſum fuit. Hîc etſi omnia ſatis tranquilla ſint, inter ſpem tamen metumque verſamur: nam belli Gallici incertus exitus, ac tam longa pacis concordiæque tractatio, nos habeat ſollicitos, nec dubitamus quin noſtri exules cæterique eorum partibus faventes, omnem moveant lapidem, ut ſeſe vindicare poſſint. Dux vero ſupra CIↃIↃ. ad ſuum judicium citari fecit, quorum plurimi contumaces ſunt declarati, ac eorum bona annotata, multique proſcriptione, banno, confiſcationeque mulctati. Eſt & huc captivus

Provinciali Hollandiæ, tum Cancellarius Geldriæ, demum præſes Conſilii Privati poſt *Carolum de Tiſnach*, *Viglii* Succeſſorem. *V. Suppl. Butkens tom.* I. *p.* 172. *Van Leeuwen Bat. illuſt. p.* 1476. Et corrige *Joannis Knippenbergii* Hiſtoriam Eccl. Ducatus Geldriæ, qui (p. 287.) *Adriano Mario* Cancellario ſucceſſorem ſtatuit *Guilelmum Cripium*, cum *Sasbouti* duo *Judocus & Arnoldus* inter hos medii fuerint.

(38) *Petrus a Walem*) ſive *Waelhem* fuit Conſiliarius in ſupremo Brabantiæ Senatu ab an. 1530. in quo dein renuntiatus fuit advocatus fiſci Regii an. 1540. Succeſſor *Joannis Van der Beken*. Porro ipſum illud fiſci officium an. 1546. dimiſit ſucceſſorem nactus *Carolum Tiſnacium*. Annum obitus ejus ignoro, ſed in libro Baſilicæ Brux. p. 66. memoratur ſepultus ad D. Gudulam iu choro Ven. Sacram.

(39) *Jacobus Boene*] Imo *Boonen*, Conſiliarii munus geſſit in Senatu Brabantiæ ab an. 1540. dein ad hunc Vicariatum promotus, quem appellamus: *Lieutenance de la Cour feodale de Brabant*; quam ſpartam *ſummo cum officio, fide & authoritate exornavit*, ut eſt in ejus epitaphio in lib. Baſil. Brux. p. 108. Filium reliquit *Cornelium* Senatus ejuſdem clariſſimi nominis Conſiliarium, patrem Illmi. *Jacobi Boonen* Archiepiſcopi Mechlinienſis IV. Annum obitus aſſequi non potui. Sepultus eſt ad D. Gudulam ante aram Capellæ lateralis S. Gertrudis, quam aram e marmore erexit ac donavit.

vus adductus M. Jacobus van Einde (40) Advocatus Hollandiæ, Penſionariique (41) Verſteel, & Van Canne Mechlinienſis. Varronſiusque Namurcenſis quæſtionibus ſubjectus. Ve-

(40) *M. Jacobus Van Einde*] vel *Van den Eynde*, uti ſcribit Borrius, quem conſule *lib.* 4. *fol.* 148. *Vſo. col.* 2. Porro *Van Leeuwen Bat. illuſt. pag.* 1499. col. 1. ita habet: „Mr. Jacob Van „ den Eynde, Raat en Penſionaris der Stadt Delft, wert Ad- „ vocaet van den Lande van Hollant anno 1562. ſterft tot „ Bruſſel in de gevanckeniſſe, den 12. Martii 1569. na dat hy „ aldaer door ordre van den Hertogh van Alva een jaar en „ ſes weken gevangen geſeten hadde."

(41) Penſionarius Mechlinienſis, ſive is fuerit *Verſteel*, ſive *Van Canne* (haud enim liquet ex textu) hactenus nullibi a me reperiri potuit, & rerum Mechlinienſium peritis non innotuit. Interim hæc habe ex Chronico vernaculo MS. quod poſſidet *Cornelius van Geſtel* Can. B. M. trans Diliam. „Anno 1566. Alhoe- „ wel de borgers van Mechelen de Catholike religie ſeer wae- „ ren toegedaan, nochtans ſy hadden eenen Penſionaris, ende „ een oft twee advocaeten die bedorven waeren. Op Ste Bar- „ tholomæus dagh hebben deſe, met andere fielen de Vrou- „ wen-broeders en Minderbroeders Clooſters berooft, ende „ aldaer in de Kercken de beelden afgeſlaeghen ende gebro- „ ken. Voorts buyten de Stadt loopende hebben d'omligghen- „ de Clooſters en Kercken berooft, ende de beelden aldaer „ oock afgeſmeten. Den laeſten Auguſti in 't ſelve jaer iſſer „ eenen van die beeltſtormers tot Mechelen op-gehanghen, „ en eenighe opperhoofden van die factie ſyn gevanghen ge- „ weeſt. Waer over den 5 October gevolght is eenen oproer „ van die ſelve factie, ende ſy wilde met gewelt de voor- „ ſchreve gevanghene los-gelaten hebben: maer den Graeve „ van Hooghſtraeten, die alsdan Gouverneur tot Mechelen „ was, heeft den oproer geſtilt. Anno 1567. heeft den Hertog „ van Alba, eenige van die gevanghene, dew: handtdaedigh „ waeren geweeſt in het berooven der Kercke van de Min- „ derbroeders en Vrouwenbroeders, als oock in de beeldt- „ ſtormerye van 't voorlede jaer, van Mechelen doen ver- „ voeren naer Bruſſel, alwaer ſy daer naer gehanghen zyn „ geweeſt." Porro in acta adeptæ poſſeſſionis archiepiſcopatus Mechlinienſis pro Cardinale Granvellano (Tom. 3. Diplom. Miræi p. 242. col. 1.) occurrit *Magiſter Joannes Van der Kammen Penſionarius oppidi Mechlinienſis* anno 1561. In alio Chron. MS. ejusdem *Cornelii van Geſtel* lego ſequentia verba: „In het „ jaer

Verùm de his nequeo ad te particularia ſcribere, quod nihil harum cauſarum noſtro Conſilio communicetur, à qua & me ſacer Ordo (ut ſcis) merito excludit. Interea nonnumquam audio de nullitate, incompetentiaque Judicum, ac privilegiorum contraventione, jurisque ordine non obſervato, pleroſque proteſtari: ſed novum non eſt, eos, qui de principali cauſa diffidunt, hujusmodi exceptiones ſubterfugiaque quærere.

Dux quoque Tridentini Concilii executionem fortiter urget, & imprimis Eccleſiam noſtram Trajectenſem ad normam reformationis illius reducendam cenſet. Sed meminiſſe te puto quæ paulo ante tuum diſceſſum (42) Capitulorum Trajectenſium Legati de interpoſita appellatione Curiæ noſtræ expoſuerint, quanquam non conſtet de ipſorum diligentia, in dicta appellatione proſequenda, ſive apud Pontificem, ſive Regem noſtrum facta.

Gregorius tuus XIX. hujus menſis die poſſeſſionem Præbendæ Gandavenſis, procurante D. Cornelio Fullonio, aſſequutus eſt, quanquam non defuerint, qui Concilii decretum de ætate ejus objecerint. Verùm alii, regii Patronatus eas eſſe Præbendas, nec omnimodam Concilii obſervationem generaliter publicatam fuiſſe, neque de Præſule noſtræ Eccleſiæ adhuc proviſum eſſe contendentes & tuum favorem non admittendum cenſentes, illum admitti obtinuerunt.

Quod ad uxorem & familiam pertinet, nihil aliud ad te ſcribam (cùm ipſammet officio ſuo fungi non dubitem) quam quod omnia recte ſe habent. His, mi HOPPERE, bene vale, & Viglium tuum huic piſtrino (quod toties amanter rogavi) tandem eximere, quæſo, ne graveris. Bruxellæ. XXIX. Martii. CIƆ IƆ LXVII.

EPI-

„ jaer 1567. op den tweeden dagh van Meert werden te Mechelen beyde de Penſionariſſen gevangen, ende werden terſtonts naer Bruſſel gevoert, ende ſaeten aldaer gevanghen tot in het jaer 1570. op Sinxen-avont den 14 dagh Mey." Ex quibus ſtatuendum eſt *Verſteel* & *Van der Kammen* ambos Penſionarios Mechlinienſes fuiſſe, de quibus *Viglius* hìc: & patet aperte ex Epiſt. LX. in fin.

(42) *Capitula Trajectenſia*] Videſis *Bataviam Sacram*, & *Borrium lib.* 4. *fol.* 164. Vſo.

EPISTOLA XXX.

Nuntiat ſucceſſum obſidionis Valencenarum & Caſtelli Cameraceſii, apparatumque ad conſervationem Trajecti ad Moſam. Buſcoducenſes ad ſaniorem mentem reverſi. Apud Vianam ſeditioſorum fæx. Brederodius Amſterodami. Princeps Auriacenſis in Germaniam cogitat. Melioris ſucceſſus ſpes ſita in Regis præſentia. Ab Hiſpano milite averſi & Geuſii & Proceres. Hi deprecatores ad Regem mittunt: cui ſuggerit Viglius ut ne inermis adveniat, & de noſtrate milite, ut juſſionem ſuam ſuſpendat. Commentarios Hopperi percurrit, aliquando ſupplendos. De Claudio Velino. Qualis ad munus præſidis Burgundici Senatus, eligendus. Viglius a Duciſſa neglectus. Expectat miſſionem. Gaudet de Regis munificentia Courtevillio impenſa, ad quam conſequendam commendat Secretarios Status.

Scripſi ad te noviſſime, CL. D Hoppere, XV. Martii, ac poſtea mihi redditæ ſunt literæ binæ D. V. XIV. ac XVIII. Martii datæ, nec dubito vos intellexiſſe ſucceſſum obſidionis Valencenianæ, ac quo pacto cives, male rebus ſuis conſulentes rejectisque conditionibus, quæ illis per Ducem Arſchotenſem ac Dominum Egmondanum offerebantur, tandem Bombardarum vi impetuque exterritos, ſub miſericordiam Regis ſimpliciter ſe dedidiſſe. Ingreſſoque Noircarmio, authoribusque rebellionis ac Concionatoribus comprehenſis. diligens informatio exercetur de omnibus, ut & de præcipuis aliquibus ſumpta ſupplicia exemplum cæteris edant, & taliter urbis adminiſtrationi provideatur, ne deinceps idem periculum, quod jam tertium ibi ſumus experti, incurrat. Uſus autem ea victoria Noircarmius, mox aliquas copias Cameracenſi Epiſcopo in ſubſidium miſit, quibus adjutus Caſtellum Cameraceſii oppidi, eadem rebellione labo-

laborans, recuperavit. Ac, cùm cæteræ urbes, quæ hac peſte laborant, Valencenarum exemplo perculſæ ſint, viſum eſt, priusquam ſe à metu recipiant, uti Cæſar dicebat, Fortunam proſequi, ac Trajectum Moſæ cum exercitu petere, quod eam urbem & adverſarii occupare jamdudum cogitarunt, & ad ſecuritatem rerum non parvum momentum, ſi ad obſequium reduci poſſit, allaturam arbitremur. Cives autem Trajectenſes hoc rumore perculſi jam deprecatores mittunt. Unde ſperamus Noircarmium, qui ei rei præfectus eſt, eadem fælicitate, qua cætera, ceptum peracturum, eademque expeditione & Limburgenſes, & alios nonnullos, qui ſectas ſequuntur, ad obſequium redacturum. Buſcoducenſes & ipſi ad ſaniorem mentem redituri videntur, & Cancellario, Merodioque dimiſſis, iidem excuſatores ad Duciſſam mittunt. Interea autem apud Vianam confluit ſeditioſorum factioſorumque omnium fæx, ac colluvies, Meganoque Comiti, qui ad civitatis Trajectenſis, confiniumque defenſionem, miſſus eſt, negotium faceſſit. Sed brevi re feliciter ad ſuperius Trajectum peractâ, ei parti quoque providebitur. Interea Brederodius Amſterodami regnat, nobilibusque, qui à noſtra Friſia diſceſſerunt, aliisque, qui ad eum aliunde confluunt, ſtipatus, magnas ſpirat minas: verùm ſperamus non diu ejus duraturum imperium, ſi modo Antverpienſes, quod ſedulo agitur, ad obſequium adducere licebit. Princeps autem Auraicenſis, offenſas nonnullas prætexens, ab adminiſtratione omni ſe abdicaturus, & in Germaniam diſceſſurus videtur. Reliqua, mi Hoppere, ex literis Duciſſæ cognoſces, ac ex omnibus colligere poteris, melioris rerum ſucceſſus bonam ſpem nos concipere, ſi modo Regis præſentia frui brevi dabitur; ea ſiquidem, ut antea aliquando ad te ſcripſi, 50000. armatorum prævalebit; neque tanti exercitus ſumptibus opus erit, ſi Rex ipſe aderit, ſine cujus authoritate nihil firmum validumque conſtitui poterit. Nam Ducis Albani, quantumvis magni ac prudentis Principis authoritas, vereor ne tantum valeat, quantum opus erit. Sed ſola Majeſtatis ſuæ præſentia omnes ad obedientiam facile retrahet. Ut autem ſemper Geuſiani comminati nobis fuerunt, exteris viribus ſe reſtituros, ne Hiſpanus miles in has Provincias veniat; ita quidam magni in hoc cum eis

con-

conſentiunt, ut Hiſpanico dominatui omnibus viribus reſiſtant, novisque fœderibus ſe hanc ſententiam firmare annisi ſunt. Verum non potui intelligere conatum eorum progreſſum habere. Illud tamen adhuc tentant, ut deprecatores ad Regem mittant, qui apud Majeſtatem ſuam intercedant, ne extero milite has Provincias gravet; illud ſollicite agentes, ut, concionibus cæterisque exercitiis hæreticorum ceſſantibus, oſtendant, ipſos ad officium rediiſſe, &, quod reſtat, facile eo milite, quem hîc jam habemus, effici poſſe. Ut autem Rex inermis ad nos veniat, ſuadere non auſim, ita certe, ſi res eum, quem cepêre progreſſum habeant, ne ſuperfluo ſumptu ſe oneret, ſatius fuerit. De milite autem noſtrate, quod Rex mandavit, Duciſſam valde commovit, vereturque, ne de Hiſpanico dominatu opiniones hominum confirmet. Videturque rebus fideliter fortiterque geſtis, alia eis deberi præmia. Saltem id mandatum in Regiæ Majeſtatis adventum ſuſpendi poſſe mihi videtur: ita tamen, ut ſi qui minus prompti ac obedientes ex eis fuerint, in hos Regiæ Majeſtatis juſſio executioni mandetur.

Poſtremæ literæ tuæ XVIII. Martii datæ nobis animum ſpemque, qua pene excideramus, reſtituerunt. Et profecto qui recte Majeſtati ſuæ conſultum volunt, hi omnibus modis operam dare debent, ut quanta celeritate fieri poſſit, huc adveniat: liberabit enim ſeſe multis magnisque ſumptibus, quos ſuſtinere cogetur, dum ipſe expectabitur, cùm omnia in ejus præſentia conſtituta ſint.

Commentarios tuos percurri, & mihi rerum ſeries, puraque ac ſyncera eorum narratio perplacet, ſed multa conſilia adverſariorum tempus detegit, quæ aliquando ſuppleri poterunt, & metu liberati, omnes liberius veritatem proloqui, ac tam ſceleratam conjurationem detegere, audebunt. Itaque nunc aliud non dicam, quàm in id tempus me dilaturum ea, quæ tuo operi adjungenda cenſebo, quo nobis coram aliquando de hiſce rebus familiarius colloqui licebit. Claudium Velinum (*) novi ante XL. annos in Burgundia, ubi in Dolana Academia iiſdem Doctoribus uſi fuimus, habebaturque inter Burgundicos ſcholares unus ex præcipuis, & in privatis diſputationibus, quibus tum una exercebamur, & doctrina & ingenio præſtabat. Quales autem fructus

(*) *Claudius Velinus*] a me nullibi repertus eſt. In ſche-

ctus primi illi flores ſecuti ſint, compertum non habeo, niſi quod eum ab his, qui ex Burgundia aliquando huc venerunt, plurimum commendari audivi. Verùm in delectu habendo circa Præſidalis officii proviſionem, in ea præſertim regione, ubi noſti homines ad partes eſſe propenſos, ſedulo cavendum eſt, ut is, qui ad hoc aſſumetur, ab hoc vitio immunis ſit. Quanquam ægre aliquem inventum iri puto, qui omnibus placeat: quæ fortaſſis deliberatio Regem hactenus ſuſpenſum tenuit. Et ego gaviſus ſum ſuper ejus, aliorumque officiorum proviſione, ſententiam conſiliumque à me Duciſſam proximis tribus annis non requiſiviſſe, & quod alii authoritati meæ detractum putant, ego contra ſollicitudine, quam antea gerebam, ut officia in dignos conferrentur, me exoneratum gaudeo. Illud etiam, mi HOPPERE, quod poſtremis literis de Regis erga me benevolentia, deque eo, quod tam enixe flagitavi, tandem conſequendo, ſpem præbet, mirum in modum me recreavit; & ſane, ſi valebo ad ejus adventum vitam producere, hujus poſtremi anni pericula, ſollicitudines, laboresque perpetui, clementem utique merentur miſſionem. Courtewillio gratulor de Regis munificentia optoque domino Tyſenachio longe uberiorem. Ac velim Regem eorum miniſtrorum, quos hic habet, non obliviſci, & præſertim duorum Secretariorum Status, Vanderanii (43) ac Bertii, qui quotidianis laboribus ſeſe conficiunt, nec digna percipiunt ſalaria aut emolumenta, ac uterque numeroſa prole gravatur. Ab conjuge tua adjunctas hiſce literas mitto, quæ cum liberis omnibus recte valet, tuumque reditum magno deſiderio præſtolat. Vale CL. D. HOPPERE. Bruxellæ IX. April CIƆ IƆ LXVII.

dis J. F. Foppens hæc ſunt. „Claude Dodieu, Seigneur de Vely, a été autrefois Maitre des Requeſtes au Parlement de Dole, & envoïé en Ambaſſade de l'Empereur Charles Quint devers le Pape:" Hæc ne ignoraſſet Viglius, qui eum ante quadraginta annos noverat? Et compertum non habuiſſet, *Claudium* Romæ legationem obiviſſe?

EPI-

(43) *Vanderanius*] J. Van der Aa ou Na fut Secretaire du Conſeil privé l'an 1562. *Suppl. de Butkens. Bertii*] Joannes Baptiſta. Is apud Butkens in Supplemento, quod eſt imperfectum, & ſæpe vitioſum, non invenitur.

EPISTOLA XXXI.

Contra domeſticam libertatem Religionis graviter philoſophatur, magnorum virorum pro ea ſententiam ex Calviniſtarum factis explodens. Non uno impetu ſed paulatim docet eſſe tentandam Reip. erectionem. Sic arma poſita, ſic conciones ſublatas. Fama de exercitu Regis non parum profuit. Duciſſæ poteſtas nimis reſtricta per Regem. Miniſtrorum Hiſpanorum tarditas incuſata. Approbat Regem frænum manu tenere, & non totum Duciſſæ permittere.

CL. D. HOPPERE, cum D. à Bily, (44) quem Duciſſa ad Regem ablegare ſtatuit, abitus differretur, libuit mihi aliquid prioribus addere de eo, quod de domeſtica libertate in literis tuis meminiſti, cujus profecto, non ſine maxima ratione, ſtabilimentum à nonnullis oblique quæri metuitis, quæ ſi permittatur, facile rurſus ad priora redibitur. Et cum illa inter privatos parietes ſe continere nequivit, non poterit non rurſus brevi in majorem perturbationem erumpere. Si enim unicuique domi credere licet, quod lubet, iterum lares, lemuresque habebimus, ac mille erroribus ſectisque hæc Provincia implebitur, pauciſſimosque fore arbitror, qui in CHRISTI Ovili ſe concludi patientur. Et merito cum Propheta (45) lamentari poterimus: „ Facti ſunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devo-„ rationem

(44) *Bily*] Gaſpar Robles, Billy Dominus. Luſitanus. V. ejus elogium apud Stradam Dec. 2. lib. 6.

(45) Ezechiele. Deſumpta ſunt verba ex ℣. 8. & 6. Capitis 34.

„ rationem omnium beſtiarum agri, & ſuper omnem faciem „ terræ diſperſi ſunt greges mei, & non erat, qui requi- „ reret. ” Atque hanc opinionem ego ſemper pernitioſiſſimam cenſui, quam qui ſequuntur, omnem mihi Religionem pro ludibrio habere, nec ab atheiſmo alieni eſſe videntur. Puto autem te meminiſſe vocum, quas olim audivimus ab magnis viris, qui ad hanc ſententiam inclinabant, quas etſi ſectarii, ac inprimis Calviniſtæ initio prætexant, ut ab Catholica Religione ſimplicium mentes abducant, ubi tamen veneno ſuo animos ſemel imbuerint, omnem aliam Religionem repellunt, atque ſanguine ac cædibus, quas quotidie Catholicis minantur, ſuam ſectam conſtabilire nituntur. Itaque uti domeſtica ac vaga illa libertas omnibus modis rejicienda eſt, ob idque Christus Paſtorum officium in Eccleſia ſua inſtituit, qui oves diſperſas & errantes ad unum ovile reducerent, ac in eo fideliter continerent: ſic quoque ſummopere contra hos lupos providendum eſt, ne ab grege Christi ad gregem Belial, oves ſeducantur. Verumtamen in hiſce malis, ut ad illud, quod rectum eſt, lapſam Remp. noſtram rurſus erigamus, quod uno impetu fieri nequit, paulatim gradatimque tentare oportet: multumque conſecuti videmur, ubi & arma poni, & conciones tolli impetrare licuit. Non ut in illis conſiſtamus, aut libertatem Religionis, conſcientiæque (ut loquuntur) ullo pacto approbemus, ſed ut Regi viam præſtruamus, ut adveniens reliquum facilius conficiat, &, niſi iis conſiliis uſi fuiſſemus bonos multos Catholicosque viros perdidiſſemus, qui ab ſectariis oppreſſi, de vita fortunisque omnibus periclitabantur. Deinde etiam multa hominum millia, qui concionibus iſtis publica libertate ad devia ſeducerentur, præſervabimus. Hac autem moderatione uſi, pro modo virium noſtrarum tandem eo rem perduximus, ut paſſim melior ſpes affulgeat, & ſi Regem in diploide (ut ita dicam) hîc haberemus, facile ſua præſentia omnes hos fluctus componere poſſe ſperaremus. Quod non ideo tamen dico, ut præſcribere velim quibus Majeſtas ſua præſidiis ſtipata adveniat, ſed ut oſtendam, quam neceſſarius ſit brevis ejus adventus. Adhæc tamen conficienda non parum quoque profuit fama de exercitu, quem Majeſtas ſua inſtruere fertur, quæ adverſariorum animos multum per-

perculit, bonorumque in ſpem erexit, conſiliaque ac conatus noſtros promovit. Interea vero nimis reſtrinxiſſe Duciſſæ poteſtatem nonnullis Rex videtur, & quaſi ſufflamen rebus pacificandis objectum eſſe, quod omnem ejus tractatum interdixerit, donec illic de mediis, à nobis propoſitis, cognoſcatur. Tarditatem enim veſtram incuſant, & culpam ſubſecutæ ruinæ imputant, quod tempeſtive labaſcentem Remp. non fulciveritis, ſive, ut quidam loquuntur, alii honorem rerum actarum attribuere velitis: Hæremus enim interea hîc in luto, & dum cum Antverpienſibus aliisque nonnullis urbibus tractatio omnis præciſa eſt, graviora ſubinde metuuntur. Sed horum ora ſpero obturabunt proximæ Regis literæ, quibus ſe ſuper propoſitis mediis plenius reſoluturum aliquid pollicetur: & non poſſum improbare omnino Regem frænum in manibus retinere. Quod ſi enim nimis liberam Duciſſæ poteſtatem permitteret, ipſa nonnullorum, qui authoritate nituntur, voluntati nonnumquam cædere, & habenas, plus quam convenit, laxare cogeretur. Bene vale. CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XI. Aprilis. CIƆ IƆ LXVII.

EPISTOLA XXXII.

Lætatur ſe intelligere officia ſua grata eſſe Regi, qui bonos a malis ſervitoribus diſcernere novit. Trajectum conſervatum, Antverpiam obſequentem nuntiat, ſollicitus interim de Vianenſi fæce ac Brederodio. Merodius ac Brabantiæ Cancellarius a Buſcoducenſibus dimiſſi: hujus incivile ingenium.

DEderam jam aliquot literas, CL. D. HOPPERE, Secretario Vanderanio ad D. V. per Roblium mittendas, cùm ecce nobis adſunt veſtræ XXVII. Martii ſcriptæ, quæ multis modis mihi gratæ fuere, ſed eo potiſſimum, quod Regiæ Majeſtati qualiacumque mea officia non diſplicere intelligo Et certe hoc unum eſt, quod nos in his periculis & laboribus confirmet, quod omnino confidamus ei Principi

navare nos operam, qui bonos ſervitores à malis diſcernere novit. Id enim niſi perſuaſum haberemus, cùm adverſarii omnia pro Majeſtatis ſuæ ſervitio facere prætexant, fructum officii obſequiique noſtri facile amitteremus. Res autem noſtræ eò tendunt, ut ſuperiores facile ſimus futuri, ſi hunc curſum, quem ingreſſi ſumus, tenere queamus. Nam & Trajectum Moſæ noſtra præſidia admiſit, & Antverpia omnia, quæ jubebimus, facturam ſe obtulit, dimiſſis ante triduum Concionatoribus, & Auraicenſi ſe ab Gubernatione ejus abdicante. Verùm hæret adhuc in pedibus ſpina Vianenſis, & cum Hollandia quoque Gubernatore deſtituta ſit, Brederodiusque omnia ubique tentet, magna nos ſollicitudo tenet, ut ejus Provinciæ incolumitati proſpiciamus. Cancellarium Brabantiæ, cum Merodio a Buſcoducenſibus dimiſſum ante quatriduum intelleximus, verum neque Duciſſam de eo certiorem reddit, neque dum huc rediit: ſed noſti ingenium moresque hominis. Bene vale. CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XIV. Aprilis. CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA. XXXIII.

Trajectum Noircarmius, Antverpiam Mansfeldius ingreſſi. Buſcoducenſes obſequentes. Vianenſis hydra expugnanda reſtat, Brederodiusque domandus. In Amſterodamenſis Magiſtratus integritate confidit, quò Noircarmius contendit cum copiis, ac Comite Megano. Super ſtipendiis angitur & ſuper adventu Albani. Novæ rationes ut Rex adventum ſuum acceleret. Zelandia in tuto poſita. Principe Auriacenſi non redituro, ſperat reſtituendum ſibi Cardinalem Granvellanum.

PRoximis literis meis, HOPPERE CL. majorem aliquam ſpem D. T. de reſtaurando Reip noſtræ ſtatu, faciebam, qui, ſi non ad priſtinam, ad aliquam ſaltem quietem, tranquillitatemque tendere incipit. Nam de Trajecto Moſæ felici-

feliciter ſucceſſit, quod tunc moliebamur, receptusque eſt intra eam urbem Noircarmius cum præſidio, pene celerius, quàm Leodienſes optabant, qui, ut noſti, jamdudum operam dant, ut præveniendo adaugeant. Deinde cum Antverpienſibus eo res deducta eſt, ut die XXVI. hujus, cum XVI. vexillis Mansfeldius in urbem receptus ſit, quem heſterna die Duciſſa cum comitatu ſat magnifico ſequuta, reſtabiliendæ ibi authoritatis Regiæ initium fecit. Hocque exemplum ſecuti Buſcoducenſes, & ipſi militem ſuſcipere, & imperata facere offerunt, tantumque nobis reſtat expugnanda hydra illa Lernæa, quæ apud Vianam caput exeruit, Brederodio interea Amſterodami manente. Sed jam intelleximus, colluviem eam locum mutaſſe, ac Amſterodamum abiiſſe, ea ſpe ut Brederodius eos iſthic recipi curet. Nos autem, etiamſi iſthic multi ſeditioſi cives ſint, meliora ſperamus, in Magiſtratus integritate fiduciam habentes. Et cum jam rebus hîc pacificatis liberiores manus habeamus, Noircarmius cum hiſce copiis, quæ nobis reſtant, Comiti Megano ſeſe conjungere, ac impiam ſceleratamque ſeditioſorum turbam proſequi conſtituit, priusquam opulentiſſimam, ſed imbellem Provinciam expolient, ac belli nervum illic conquirant. Verùm alia nobis ſuccedit ſollicitudo, primum quidem, ne ſtipendia deſint militibus, quos rebus nondum ordinatis dimittere non poſſumus. Ordinari autem difficillime poterunt, niſi Rege præſente; cum verear ne Albani ducis authoritas in hoc ſufficiat, ac is, ſi ſine Majeſtate ſua advenerit, novæ nobis conſpirationes metuendæ ſint. Jamque in hoc nonnulli conſilia conferre dicuntur prætextu plauſibili, ut exterum militem à cervicibus noſtris avertant: verùm, ut antea me ſcripſiſſe memini, uti ſuperfluis expenſis parcere mihi Majeſtas ſua poſſe videtur, ita inermem venire ſuadere non auſim. Multus enim ignis ſub cineribus latet, & inimicus reconciliatus metuendus eſt; & errores de Religione concepti ita alte multis animis impreſſi ſunt, ut ad tempus quidem ſupprimi, tolli autem omnino non facile poſſe ſperem. Et hîc ſane rerum ſucceſſus Regem permovere deberet, ut quantocius huc accurreret; etenim jam Zelandia in tuto poſita eſt, & aliis quoque ex partibus Majeſtati ſuæ ſecurus patet acceſſus, & qui Albano forſi-

tam opponere ſe, contra Regem ne hiſcere quidem, auderent.

Princeps Auraicenſis cum tota familia nobis XXII. hujus valedixit, ac in Germaniam conceſſit, vix unquam, ut creditur, rediturus, quod nobis ſpem bonam præbet fore, ut aliquando Illuſtriſſimum Card. Grandvellanum nobis reſtitutum cernere poſſimus. Mirabilis rerum viciſſitudo eſt, videntque jam multi, in quas difficultates odio, atque invidia adducti fuerint. Bene vale. HOPPERE CL. Antverpiæ. Pridie Calend. Maii. CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XXXIV.

Poſt ſublatas conciones ac novæ Religionis exercitia, aufugientibus hominum millibus, quærendum reſtat aliud remedium contra domeſticam libertatem religionis. Confeſſioni Auguſtanæ pauciſſimi, Calviniſmo omnes adhærent, ut errent Germanici Principes, qui apud Duciſſam tam ſeriò ejus negotium egerunt per impudentia poſtulata. Plurima Antverpiæ reformanda comperta, ob quæ Regis præſentiam optat, quo abſente arma poni non poſſunt. Tædet ſe turbarum ac muneris ſui. Batenburgici fratres aliique captivi Harlingam deducti, pro quibus fruſtra intercedunt Legati Friſones & ipſe Viglius. Sifridus a Bejema anteſignanus eorum: Herm. a Galama exemptum cupit a pœna. Haſſelus Ayſma ſuſpectus. Groninga caſtiganda. Gauda quid paſſa ſit? Ballivus Rollema fidus. Dalemenſe dominium Hoppero conceſſum. Aliorum ad id prætenſiones. De rebus Lovan. Academiæ obiter, ac de collegio a ſe ibi inſtituendo.

LIteras tuas, HOPPERE CL. XXVI. April. ſcriptas, paulo, quam quas antea ad me dediſti, prolixiores, cum ſum-

ſumma voluptate legi, nec omnino inane gaudium veſtrum fuiſſe ex iis, quæ poſtea hinc nuntiata ſunt, percipere potuiſtis. Sublatis autem pene per totam hanc Provinciam publicis concionibus ac novæ Religionis exercitiis, multa hominum millia undique profugiunt, & quos egeſtas domeſtica retinet, ſeu bonorum amiſſio deterret, eos difficile erit cohibere, ne aliquando rurſus ſe proferant, niſi aliud remedium inventum fuerit contra domeſticam libertatem Religionis. Confeſſioni autem Auguſtanæ pauciſſimi eorum adhærent, ſed Calvinismus omnium pene corda occupavit, ut illi, qui eam initio præ ſe ferre viſi ſunt, ſi eam promovere voluërint, longe ſe falſos confiteri debeant. Multumque errant Principes Germanici, qui tam ſolemnem Legationem ad Duciſſam miſerunt, Confeſſioniſque ejus negotium tam ſerio egerunt, cùm pauciſſimi hîc ſint, qui ipſi adhæreant, ſed oſtio per Luteranos ſemel patefacto, ad ulteriora errorum dogmata omnes prope progrediantur. Viſum autem nobis hîc fuit non ingredi cum illis ullam diſputationem, licet eorum impudentia merebatur, ut pro qualitate negotii, illis de eodem atramento reſponderetur. Nos hîc diu cum Imp. de his mandatis, de quibus Rex ad eum noviſſime reſcripſit, egimus, qui cum diutius recuſare non poſſet, clauſulam Religionis injecit, de qua minus D. V. mirabitur, ubi Principum iſtorum indigna poſtulata (46) intelliget. In hanc urbem ubi venimus, quæ reformanda eſſent plurima comperimus, verùm nos remoratur Regiæ Majeſtatis ſententia ac reſolutio, ſine qua neque hîc neque alibi progredi poſſumus. Et negotiorum talis eſt natura, ut omnino conveniat Principis ipſius intervenire præſentiam, cùm non ignores aliò alios ſpectare, bonorumque patriæ ac Principis amantium, eo abſente, minus liberas eſſe ſententias. Ac quanquam jam ad aliquam tranquillitatis ſpeciem res reductæ videantur, ſi tamen arma depoſuerimus, timendum eſt, ne, ut ſus ad lutum, ſic popellus iſte facile ad ſuum rediturus ſit ingenium. Eſſet autem hoc tempus, quo Rex ſine ullo diſcrimine, aut magno ſumptu, ad ſuæ Majeſtatis obſequium has Provincias redigere poſſet, ac in eodem confirmare, longe oportuniſſimum;

(46) *Indigna poſtulata*) Lege Stradam lib. 6. pag. mihi 329.

mum; verùm ſi diu procraſtinari pergit, ſpem conceptam plane amittemus. Ego autem, qui jam dudum huic piſtrino eximi deſideravi, & tamen tam neceſſario tempore, locum quem tenui, deſerere nolui, in animum meum ægre induco, ut longius his curis ſollicitudinibuſque affliger. De Ducis Albani in Italiam appulſu nihil adhuc audivimus, neque literas ullas ab eo accepimus. Reliqua vero quæ poſt noviſſimas literas meas ſucceſſerunt, ex Duciſſæ literis abunde intelliges.

Ut autem addam aliquid privatum de rebus noſtratibus, ſcias, mi HOPPERE, poſtquam nuper ad oram Friſonici maris cum nonnullis aliis nobilibus, videlicet duobus fratribus à Batenburg (47) Thedorico & Gisberto illius, qui duci Sabaudiæ ſervivit & in Gallia captus fuit, fratribus, Petro Andeloto, Philippo à Wingle, Maximiliano de Bloys, dicto Coc, Sifridus à Beiema, Hermannus à Galema ac Wilhelmus à Bonninga, capti eſſent, ac ad arcem Harlingenſem deducti, mox eò accurrere catervatim ſupplicatum propinqui, atque alii ex nobilitate Friſonica utriusque ſexus. Quorum preces cùm Arembergenſis ad Curiam remitteret, deputati ſunt ab eis legati tres, Schelto à Liauckema, Docko à Martena, & Hetto à Dekama, quibus ſeſe adjunxêre Serapio à Galema, & Leo à Beyema captivorum fratres, qui hîc aliquot diebus omnium aures pro venia illorum impretanda pulſaverunt, quas tamen parum propenſas, ob rei culpæque gravitatem, compererunt. A me autem quaſi ſuo jure interceſſionem poſtulaverunt, ut de ipſorum cauſa ſufficienter antea cognoſceretur, cùm alius plus alio peccaſſe mihi videretur. Sifridus autem omnium harum turbarum anteſignanus, ac La Torrio Secretario noſtro apud Amſterodamum moleſtiſſimus fuiſſe dicitur, ceteroſque in Societatem hujus facti allexiſſe, inter quos ſunt Eyſingani fratres tres, Pybo ab Harda, Wilco ab Holdinga & plerique alii, qui imprudentes huic fœderi, ſeu conjurationi nomina dederunt. Quod ſi mea interceſſio quicquam poſſet, certe Hermannum à

(47) De his captivis Strada lib. 6. p. mihi 330, 331. Borrius lib. 3. p. 119. Vſa. & lib. 4. p. 169. Vſa.

à Galema pœna exemptum cuperem, quod is Præſidis olim Hoxvirii, mihi conjunctiſſimi, ex ſorore ſit nepos, ac Dekamanis omnibus, qui fideliſſime in his turbis ſeſe geſſerunt, propinqua cognatione jungatur.

Heſſelus Aysma Syndicus Groningenſis pro dicto Sifrido privigno, enixiſſime quoque literis ſuis mecum egit, ſed me ab eo nonnihil alienat, quod illum apud Groningam novis hiſce opinionibus plus ſatis deditum fuiſſe, audiam. Cæteris vero urbibus ad ſuæ Majeſtatis obſequium reductis, illa adhuc reſtat, quæ, etſi novos Concionatores dimiſerit, nondum tamen iſthic res ita conſtitutæ videntur, ut Arembergenſis confidere audeat. Optarim autem ut ſaniora conſilia cives ejus urbis amplecterentur; ne forte occaſionem dent exercitum eo admovendi, quod ſine reliquæ Friſiæ noſtræ gravi damno vix fieri poſſe video. Verumtamen convenit ne ea ſola in errorum pertinacia contumaciaque relinquatur. Gouda, apud quam conjunx liberique tui degunt etſi adverſus novitates has omnes fideliter reſtitit, per tranſitum tamen militum noſtrorum, ab omni incommodo immunis non fuit, ſed multum intereſt ob culpamne, an ob principis obſequium, id damnum acceperit.

Baillivus Rollema hîc aliquot diebus nobiſcum fuit, ac in his turbis ſatis ſe viriliter geſſit, ut Duciſſa nuper prædicaverit, quod hominem idoneum ac fidelem ad hoc officium commendaveris. Hakio vero prædeceſſore ſuo profugo, ipſe bona annotavit, jocamurque cum homine, ſi quid ab eo forte Snecæ neglectum fuerit, hoc eum ibi recuperare poſſe.

De Regis munificentia liberalitateque in conceſſione Dominii de Dalem * D. T. plurimnm congratulor. Verùm cùm D. Albertus à Loo Coloniam ante tres hebdomadas profectus ſit, ut ibi communicationi ſuper monetario negotio habendæ adſiſtat, ſecundoque Rheno Dordracum redire conſtituerit, curavi eò literas tuas deferri. Eo autem abſente, nihil ad te de hoc negotio ſcribere poſſum, priusquam de eo cum ipſo contulero. Res autem mihi non ita magni videtur eſſe momenti, & filiæ defuncti Comitis Meurſenſis ſuper eo Dominio redditum certæ quantitatis conceſſum, reſervatumque memini, Ad hæc Cobelius piæ memoriæ cujusdam ſui cognati nomine, atque alter quidam, ſi recte recordor, actio-

* Vide ſup. ad Epiſt. XXVIII.

 nem

nem ad id dominium prætendit, ac Comite Meurſenſi mortuo, Anderlectius quidam ex Comitis Megani familia, Domini ſui commendatione fretus, ejusdem donationem apud Illuſtriſſimam Duciſſam noſtram inſtantiſſime ſollicitavit. Verùm poſtquam voluntatem Regiam eo inclinaveris, ſuadeo omnino, ut hanc ejus liberalitatem, ceu primam in te, non reſpuas, quin potius, etſi litigioſam & incertam, omni ſtudio gratitudinisque demonſtratione, proſequaris: ſolent enim Principes ſubinde erga eos eſſe, benigniores, qui pro parvis rebus gratos ſe exhibent.

Mitto ad te ſchema Catechismi ab Hunæo nuper editi. Lovanienſes vero Theologi alium in Haſſelii (48) defuncti locum ſurrogari petiiſſent, ſed prævaluit Molinei commendatio. Ego quoque, mi HOPPERE, ne quid te rerum mearum privatarum lateat, domum emi Lovanii, Collegiumque inſtituere meditor pro Eccleſiæ ſeminario, ut, quod ex beneficii mei fructibus comparcere poſſum, in ejus uſum collocem, & ut hoc conſilium meum ad meliorem effectum deducam, ſi Regiæ Majeſtatis liberalitatem difficillimis hiſce temporibus promerui, eò deſtinavi; cujus te promotorem eo lubentius fore non diffido, quo aliquid etiam exſtet Friſiorum noſtrorum in ea Academia monumentum. Bene vale, HOPPERE CL. Antverp. XXIII. Maii CIƆ IƆ LXVII.

EPISTOLA XXXV.

Auxiliares copiæ Comiti Megano ſubmiſſæ, ad quem acceſſit Ericus Dux Brunswicenſis. Nobiles plures ſupplicio affecti, uti & Comes Egmondanus & Hornenſis. Leovardienſes proſcripti. Ultrajectenſium legati re infecta dimiſſi. De Conc. Trid. publicatione.

CL. D. HOPPERE. Quod literis tuis, XII. Maii ſcriptis, de Theonis ac Philippi villæ obſidione ſcribebas, vanum eſſe ſcias. Germanicique equites ex Gallia redeuntes,

(48) *Haſſelius*) Lege Heſſelius, is eſt Joannes a Lovanio, de quo ſup.

tes, ſine magno incommodo fines noſtros tranſierunt: quanquam in Gallia res ad novas ſeditiones tendere videantur, quæ forte nobis male volentes domi detinebunt.

Naſſovium nondum intelligere potuimus ex eo loco, ubi conflictus habitus eſt, Arembergenſiſque occubuit, egreſſum eſſe; quò tamen ad eum plerique ſectarii militeſque confluunt, incertumque eſt, quò capita vertant. Quamobrem Illuſtriſſimus Dux quotidie auxilliares copias comiti Megano ſubmittit. Dux quoque Ericus (49) cum bona equitum manu eodem pervenit, unde futurum credimus, ut brevi rurſus manum conſerturi ſint. Hìc primo ſecundoque hujus menſis die, nobiles, (50) ſchedula annotati, extremo ſunt ſupplicio affecti; atque hoc die Egmondanus, Hornenſiſque capitibus quoque truncati, eaque in foro Bruxellenſi ſtipitibus infixa ſunt, magna ſane omnium commiſeratione, quale certe exemplum multis ſæculis hìc non eſt viſum. Quod ſi etiam lubet cognoſcere civium nomina, qui urbe Leovardienſi à Comite Arembergenſi, priuſquam adverſus hoſtes proficiſceretur, proſcripti ſunt, itidem (51) alia ſchedula hiſce incluſa declarabit.

Trajectenſis Clerus miſit Legationem ſatis ſolemnem, quæ apud Ducem, ſuper difficultatibus Concilii Tridentini, intercederet, quò contentus eſſet exſpectare Regiæ Majeſtatis reſolutionem ſuper moderatione earundem per Dominam Duciſſam ante tuum abitum admiſſam. Verùm cùm hactenus nihil ab Rege renuntiatum deſuper fuerit, ac ipſi ab eo injunctum fuerit, operam ut daret, quo Concilium Tridentinum uniformiter obſervaretur, ſupplicationi eorum annuere noluit, &, requirenti Archiepiſcopo, non poſſe ſe brachium ſæculare denegare, reſpondit; utinam juſſis pareant, & veterem aliquando decorem Eccleſiæ noſtræ matrici reſtituant, qui non ſolum poſt illam moderationem nullo pacto emendatus fuit, ſed omnia in pejus prolapſa fuerunt. Has, mi HOPPERE, literas ſuperioribus adjungere libuit, cùm alias nondum miſſas eſſe intellexiſſem, Bene vale, CL D. HOPPERE. Bruxellæ. v. Junii. CIↃ IↃ LXVII.

(49) *Ericus*) Dux Brunswicenſis ſtipendia regis facere ſolitus. *V. Borrium lib.* 3. *p. mihi* 119. Vſa.

(50) *Schedula*) non adeſt in MS. Cod. ſed nobiles illos recitat *Borrius lib.* 4. *p.* 169. Vſa.

(51) *Alia ſchedula*) abeſt quoque. Hos exules recenſet *Winſemius lib.* 2. *Hiſt. p. mihi* 107.

EPISTOLA XXXVI.

Dux Albanus Genuam appulſus cum copiis, quæ intempeſtivè adducuntur, niſi Rex una adſit. Timet Viglius ne Ducissæ ac Ducis conſilia ſatis conveniant. De Marchionis Bergenſis obitu. Noircarmium generoſe commendat pro Hannoniæ præfectura. De Valencenatibus ſupplicium ſumptum.

Initio hujus menſis, CL. D. HOPPERE, intelleximus, Illuſtriſſimum D. Ducem Albanum Genuam appuliſſe, ac paulo poſt ab ipſomet literæ allatæ ſunt, quibus Duciſſam noſtram certiorem facit de iis copiis, quas ſecum huc adducere ſtatuit Quod, ut verum dicam, ipſam multum perplexam reddidit, multisque diſplicet, quod tot Hiſpanos alioſque exteros milites nunc adduci intelligunt, ubi pene omnia compoſita videntur. Et vereor, uti etiam antea ad D. T. ſcripſi, ne res non ſit caritura aliquo periculo, niſi ſub idem tempus Rex adveniat, & authoritate ſua cùm exterorum inſolentiam compeſcat, tum res noſtras domeſticas ſecuriores reddat. Atque absque ipſius præſentia certe non video aliquid recte agi poſſe, & nos, qui hoc anno multa paſſi ſumus propter Majeſtatis ſuæ ſervitium, nova implicamur ſollicitudine, dum dubitamus, quorſum hominum voluntates exibunt; hoc certe timeo, ne non Duciſſæ ac Ducis conſilia in omnibus ſatis conveniant, & periculoſum erit alteram, quàm ſequaris, eligere partem

Marchionis Bergenſis obitum intelleximus, qui ſimiliter magnam quibusdam calumniandi materiam præbet, cùm ille ſemper apud omnes hîc inſtantiſſime egerit, quò intercederent, ut redeundi Rex licentiam ei præberet.

Dominus Noircarmius, qui abſentis Marchionis loco Hannoniam adminiſtravit, id de ſe ſpecimen exhibuit, ut merito cæteris in ea Præfectura præferri debeat; cujus non dubito Regem rationem habiturum, quantumvis fortaſſis alii ſunt, qui eulogia merentur, erga quos tamen excuſare Rex ſe poterit, & per Noircarmii egregia fœliciaque facta, & quod aliàs: Turpius ejicitur, quam non admittitur hoſpes. Et, quan-

quanquam mihi cum ipſo nulla privatim amicitia intercedit, non poſſum tamen non complecti eum omni benevolentia, qui primus authorem ſe præbuit, regiam reſtaurandi authoritatem, & nos ex diuturnis iſtis malis eripiendi. Quamobrem te, mi HOPPERE, etiam atque etiam rogo, ut adjutorem te eidem præbeas.

Harlinus pater cum filio, Concionatoribusque duobus Valencenenſibus, extremo affectus eſt ſupplicio, deque aliis iſthic, aliisque locis, quæſtiones habentur, proceſſusque inſtituuntur, ac Curiæ noſtræ Præpoſitus quam Rubram vocant Virgam, cum duobus Conſulibus in Friſiam profectus eſt, ut de iis, qui in Harlinga ab Comite Arembergenſi deprehenſi, ac ex fuga retracti ſunt, ſimiliter cognoſcant.

Quid hîc nuper edictum ſit, ex adjunctis chartis cognoſces. Si quid autem in eo vobis non ſatis placet, vobis quoque imputate, qui tam diu ſententiam veſtram differtis. Bene vale, HOPPERE CL. ad D. a Tyſenach, Denneterioque plurimam quæſo à me ſalutem dicas. Antverpiæ v. Junii CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XXXVII.

De rebus privatis. De adventu Regis melior ſpes. Duciſſæ authoritas inſufficiens. Albani adventus ingratus ac formidoloſus. Nihilominus cenſet eum benevole recipiendum, & quare.

Accepi, CL. D. HOPPERE, literas, quas per Comitem Nagerolum ad me dediſti; ſtrenam autem, quam filiolæ deſtinaſti, nondum reddidit, cùm de via laſſus Bruxellæ apud conjugem ſubſtiterit. Stinæ, quod polliceris referam: ubi huc ex Hollandia redierit, quæ domus ſuæ viſendæ, & neptis quoque Oniæ, quæ partui proxima eſt, ſalutandi gratia, profecta eſt. Statuerat & Goudam adire, quo conjugem tuam viſeret, verùm nos ipſam cum tota familia Bruxellam redeundam (52) exſpectamus. Quod autem ſpem ali-

(52) Ita vitioſe legitur etiam apud Gabbema. Indubie legendum: *rediturâm.*

aliquam meliorem de Regis adventu nobis facis, pergratum eſt, ac certe pernecеſſarium rebus rite conſtituendis. ad quod Duciſſæ authoritas non ſufficit, & puto te accepiſſe, quas ad te noviſſime dedi, ex quibus ſatis colligere poteris, quæ nos hîc curæ angant. Multis certe Ducis Albani Hiſpanorumque militum adventus ingratus, formidoloſusque eſt, ſed ſpero eum dexteritate, eleritateque adverſantium conatus ac ſtudia preventurum, cùm eum jam Alpes tranſmiſiſſe credamus. Ego autèm, quoad poſſum, ſuadeo, ut, quod ex Regiæ Majeſtatis conſilio decretoque fit, id nos omni obſequio amplectamur, ac Ducem benevole recipiamus potius, quàm alterius voluntatis ſignificatione rurſus Remp. in novas factiones conjiciamus. Cumque nos omni pene rei pecuniariæ præſidio deſtituamur, Duxque anguſtiæ noſtræ ſubvenire valeat, ne illum quoquo modo alieniorem à nobis reddamus, quando præſertim res noſtræ ob ſeditioſorum, hæreticorumque varias machinationes, & ignem ſub cineribus latentem, præcipuamque, quæ reſtat, difficultatem in reprimenda domeſticæ libertatis Religione, res nondum in tuto ſit poſita: ſed non omnibus placet ſententia.

Non improbo, quod tibi videtur, ut Gregorio tuo conferatur Præbenda Sancti Bavonis, cùm Tytmanno minor ſit ætas. Idque, ubi conjunx huc advenerit, effectum dabo. Apud Groningam recepto præſidio res ſatis tranquillæ ſunt. Embda autem profugis, ſeditioſiſque hominibus repletur, eòque conceſſêre etiam nonnulli ex noſtrate nobilitate, quos tamen facti pœnitere autumo. Bene vale, HOPPERE CL. Antverpiæ XV. Junii CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XXXVIII.

Longa, gravisque querimonia ſuper improbato per Regem Edicto Antverpienſi per Duciſſam emiſſo. Viglius ſtabit pro Catholica veritate & Regia authoritate, quoad vivet. Friſii captivi Vilvordiam adducti. De Hopperi fil. Gregorio. Heſ-

ſelii

ſelii commendatio ad locum in Conſilio Secreto. Quas ædes Lovanii emerit pro Collegio inſtituendo. De liberalitate in ſe Regia nihil ſperat.

Ex Flandria nuper rediens Antverpiam, CL. D. Hoppere, literas tuas penultima Junii ſcriptas accepi, vidique ea, quæ ſuper Edicto Antverpienſi Rex ad Duciſſam ſcripſit, quæ ſane omnium bonorum miniſtrorum ejus animos, plus quam dici poteſt, offendunt. Cùm autem communis ea ſit conſiliorum cauſa, non eſt, quod eam litem meam faciam. Quanquam profecto mihi graviſſimum eſt, tam duram reprehenſionem Regis unà ſuſtinere, qui non uno capitis periculo fidem meam Majeſtati Regiæ comprobatam autumabam. Quando autem, poſtpoſitis omnibus ſervitiis, eis credere mavult, qui nos manifeſte prævaricationis adverſus Dei honorem, ſuumque ſervitium reos agant, ſaltem pro omni mercede præſtare debebat, ne inauditos condemnaret. Me certe, cùm hujuſmodi calumnia, aſpergi nos omnes videam, tædet, pœnitetque tot labores fruſtra perdidiſſe, Deumque precor, ut æque fideles ſervitores Rex multos inveniat, neque bonos à ſuo miniſterio hoc exemplo abſterreat, omniaque cùm fecerint, ſervi inutiles habeantur, & pro bono opere lapidentur. Verùm, mi Hoppere, judicare non poſſum, eos, qui talia conſilia ſuggerunt, Regi, Reipublicæque bene conſultum velle, vel recte intelligere, quid expediat. Ex ipſis quippe rationibus, quas ad Duciſſam Rex unà miſit, evidenter cognoſci poteſt, quanta temeritate pleraque reprehendant. Utinam & ipſe eventus rerum cum magno noſtro diſcrimine non declaret, quanta inde incommoda conſequentur. Vel illud unum cogita, ubi intellectum erit, quo in loco nos Rex habeat, quantopere nobis adverſarii Majeſtatis ſuæ inſultabunt. Et quanquam in aliquibus imprudentius erratum fuiſſet, præſtitiſſet tamen id diſſimulare, quam Duciſſam, cæteroſque miniſtros, tam ignominioſe exauthorare, (53) præſertim cum revocationis effectum alia via conſequi licuiſſet, & generali ordinatione ſuper negotio Religio-

(53) *Exauthorare*) V. Borrium lib. 3. p. mihi 116. Vſa.

ligionis abrogare ea, quæ particulariter pro Antverpienſibus ordinata antea fuerunt. Et cum hæc Regis cenſura omnes deterreat, ne quid ſtatuant, faciantve, unde ſimilem reprehenſionem mereantur, omnino neceſſarium arbitror, ut ipſe quam ocyſſime veniat, niſi Dux Albanus in mandatis habeat, alia via procedere, quàm ea, quæ ad reſtaurationem Reip. priſtinamque tranquillitatem Provinciarum noſtrarum, convenire nobis viſa fuit. Sed nimis ego multa de hiſce, quæ tu melius intelligis quorſum tendant: & ſi unquam antea deſideravi privatam vitam ab omni Reip. functione liberam agere, hæ ſane epiſtolæ Regiæ Majeſtatis longe eò magis me impulerunt. Neque puto me deinceps difficulter illam impetraturum, cùm opinionem, quam hactenus de me Rex habuit, longe aliam, quàm antea eſſe declaret. Ego autem nihilominus, qualiacumque ſint aliorum judicia, pro Catholica veritate ad extremum uſque ſpiritum cum Dei gratia ſtabo, & Regiæ Majeſtatis honorem authoritatemque, quam conſiliis adjuvare amplius non potero, votis orationibuſque meis Deo Opt: Max: commendare non deſinam.

Friſii nobiles, qui aliquandiu apud Harlingam detenti fuerunt, Vilvordiam Duciſſæ juſſu adducuntur, ut de quibuſdam cum cæteris (ut dicimus) confrontentur. Munificentiæ Regiæ ſucceſſum non difficulter conſequuturum te ſpero, poſtquam Duciſſa non gravate ſuum illi calculum adjecit.

Pro Gregorio tuo literas in forma conſueta expediri curavi, atque Langio Secretario ea diligenter commendavi, quæ Romæ peragenda ſunt, qui eam etiam operam Loo dedit; cujus filium in profeſſione adipiſcenda Gandavi exiſtens adjuvi, dùm nonnulli per decreta Conſilii Tridentini difficultatem objicerent ob ætatem Clericalis ordinis & tonſuræ incapacem; cùm autem ille glaciem fregerit, te coram iſtum ſcrupulum facile amoturum ſpero. (54) Heſſelium Duciſſa ad officium Procuratoris Generalis Mechliniæ promovere deſideravit, ſed uxor omnibus modis reſtitit: jam vero aliquam concepit ſpem, ut ad Conſilium Secretum promoveatur, cui eum non inidoneum fore exiſtimo; & profecto egregiam

(54) *Heſſelius*] Jacobus. V. Not. ad N. LXXI. Vitæ.

giam Curiæ operam navat in examinatione captivorum, inquiſitioneque cauſarum ac fautorum hujus tragediæ; verùm ego arbitror ante ſuum adventum ejuſmodi rebus Regem nihil conſtituturum eſſe.

Helſium Groningenſem gaudeo adhuc ſupereſſe, cui dices eas me ædes una cum vicinis fundis emiſſe, quas ipſum Lovanii inhabitaſſe audio, quæ olim dictæ fuerunt Carſau, in platea Sancti Quintini.

De Liberalitate Regia nihil ſpero amplius, & calceos meo pedi adaptabo. Bene vale, CL. D. HOPPERE. XXIV. Julii.

EPISTOLA XXXIX.

Quod ſuperiore ſcripſit epiſtola pro ſui excuſatione, retractat; manſurum tamen alta mente repoſtum. Hiſpani noſtratium rerum ſtatum non penſant. Rurſus poſtulat miſſionem. Nobiles Friſii e Vilvordia Rupelmondam tranſlati. De Commentariis Hopperi. Dux Albanus Luxemburgum adventans: quem omnes abhorrent. Milites præſidiarii in Friſia. De Abbate S. Petri Gandavi.

DEderam CL. D. HOPPERE XXIV. hujus menſis Lovanium proficiſcens aliquas ad te literas, arbitratus interea, dum domo abeſſem, curſorem verſus Hiſpaniam abiturum: verùm inde rediens comperi illum nondum abiiſſe, quod Duciſſa juſſerat ea, quæ contra Edictum Antverpienſe iſthinc miſſa eſſent, paulo diligentius examinari. Cùm verò illa legerem, agnovi nihil opus fuiſſe aliqua mei excuſatione, ſed ſub clypeo communis defenſionis me quoque latere poſſe. Itaque, mi HOPPERE, quæ tum ad te ſcripſi, non alii quam tibi ſcripta accipi velim, ne ego, peculiarem juſtificationem inſtitueudo, hanc litem meam facere videar. Sed tamen non poteſt non manere alta mente repoſtum hoc judicium, curabimusque diligenter, ne in eundem lapidem rurſus impingamus. Admodum vero metuo, ne Rex talibus conſultoribus aures præbens, aliquando ſe deceptum vi-

deat; agunt quippe ii triumphum ante victoriam, & parum noſtratium rerum ſtatum conſiderantes, non aliter loquuntur, quam ſi res Toleti agеretur; cùm non longum ſit tempus, quod ne unus quidem Hiſpanus huic ſe urbi, ubi tamen Curiæ favor illis non deerat, ſeſe concredere auderet. Mirabor verò, ſi ab aliquo eorum hæ calumniæ nobis ſtructæ fuerint, cùm D. T. ſignificet etiam hinc quædam proceſſiſſe, quæ animos veſtros exacerbarunt. Te vero etiam atque etiam rogo, ut, quod ad me privatim pertinet, ita commendes, ut miſſio, quam jamdudum petii, honeſta, qualisque immeritis ſtipendiis concedi ſolet, mihi non denegetur. Nobiles noſtri tres Beiema, Galama & Bouwinga, quod locus in diverſorio Viſvordiæ non eſſet, Rupelmondam adducti ſunt, multaque quotidie emergunt, quibus D. T. Commentarios ſuos augere poterit.

Dux Albanus ad III. Auguſti in Luxemburgenſi Ducatu ſeſe adfore ſignificat: de conſiliis autem rerum per eum gerendarum, quod ego quidem ſcire potuerim, nihil Duciſſæ adhuc communicatum fuit, omnesque interea Hiſpanum hoſpitem abhorrent.

Leovardienſes & Snecenſes militem præſidiarium non gravate adhuc ritinent, verùm Groningenſes jamdudum ſuorum militum pertæſi, apud Curiam, ut iis liberentur, ſollicitant, quod ægre, quantum video, impetrabunt. Vale, CL. D. HOPPERE, veſtrique adventus nos ſubinde certiores redde. Bruxellæ. XXIX. Julii CIↃ IↃ LXVII.

(1) De Abbatia Sancti Petri Gandavenſis Regem nihil diſpoſiturum arbitror, quoad huc advenerit. Quædam enim ſunt de quibus Majeſtatem ſuam prius admoneri magnopere convenit. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & Domino Tyſenachio, Dennеterioque, multam à me quæſo ſalutem dicas. Bruxellæ. XII. Auguſti CIↃ IↃ LXVII.

(1) Hoc *poſtſcriptum* ad aliam pertinet epiſtolam, quæ è Codice noſtro ſublata eſt, uti paginæ unius fruſtum inhærens declarat.

EPI-

EPISTOLA XL.

Cruciat Viglium Regis ſe præſentia fruſtrari, ac diverſum ſemper ab Hoppero, & jam ab Albano affirmatum: quare Duciſſa ſeriò abitum parat, quòd Hiſpani bonis ac malis graves ſint, ejusque diminuta authoritas. Quod conſilium uti non probat, ita veretur multas a novo Gubernatore difficultates, tædetque inter has contentiones verſari. Cùm ſemper moderationem ſuaſerit, utrique parti factus eſt odioſus. De Abbate S. Bernardi apoſtata.

NOn habeo impræſentiarum, CL. D. Hoppere, quæ ad D. T. ſcribam, niſi hoc unum, quod nos mirum in modum cruciat, nos ſpe Regiæ Majeſtatis adventus fruſtrari, totque ac diuturna Vota, deſideriaque noſtra inania reddi. Et quanquam vos nobis diverſum ſemper affirmaveritis, & Dux etiam Albæ idem confirmarit, nunc tamen ex longo ſilentio, ac publica voce ac fama, contrarium intelligimus. Quamobrem Duciſſa rerum pertæſa, ſuamque authoritatem diminutam non ſatis ferens, ſerio de abitu conſtituiſſe fertur. Plurimum autem eam commovent Brùxellenſium quærimoniæ de milite Hiſpano, qui bonis pariter ac malis gravis exiſtit, inſuetaque jura, atque (ut vocant) ſervitia exigit, quæ non modo conqueruntur ferre ſe non poſſe, ſed in Regiæ Majeſtatis detrimentum redundatura videntur. Taceo alia multa, quæ eam male habent, & cum Charibdim effugerit, rurſus ſe in Schillam recidere ſentit. Proinde ut ſemel ſe moleſtiis eximat, ad extremum recurrere remedium decrevit. Ego probare hoc conſilium, ut non poſſum, ita vereor, ne multas nobis difficultates pariat novi Gubernatoris, abſente Rege, conſtitutio, cùm Statibus, quorum convocationem Rex fieri vetuit, ea inſinuanda ſit. Mihi vero longe graviſſimum eſt, inter has contentiones, ſimultates ac diſſimulationes verſari, & cùm ego ſemper moderationem ſuaſerim, ac libere conſulere ſoleam, vereor, ne apud utram-

que partem odium mihi conciliem. Quamobrem nihil melius eſſe video, quàm ad id quoque recurrere, quod de miſſione jamdudum ſollicite petii. DEUS autem, in cujus manu eſt cor Regis, conſilia ejus ad populi ſui ſalutem, pacemque dirigat.

(2) De Abbate Sancti Bernardi vos iſthic audiviſe puto, & jam dudum ad id propendere viſus eſt, quod tandem facto approbavit. Prætexere dicitur inanem quendam metum, ſed conjugium ſecutum, ac tam ingens ſacrilegium, eum plane coarguit.

Uxor ſi forte nihil nunc ſcribit, à me velim ſcias cunctam familiam ſalvam eſſe. Bene vale, CL. D. HOPPERE, Bruxellæ VIIII. Sep. CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XLI.

Propugnat Edictum Antverpienſe exemplo Ducis Albani, qui id imitatur, rigorem Hiſpanorum theologorum exercere non valens. De Noircarmio quod reſcripſerit Hopperus, gratias agit, & gratulatur de dominio Daelhemenſi. Albertus a Loo æger, & de ſcriptis ad Hopperum literis anxius. Secus ipſe. Duciſſa ægra corpore & animo. Timet Reip. poſt ejus diſceſſum, miſſionemque adhuc poſtulat: hoc lætatus quod ob ſacrum ordinem a Conſilio turbarum ſit excluſus.

LIteras tuas, CL. D. HOPPERE, XI. ſuperioris menſis die datas, accepi, ac adjunctas veſtræ Conjugi, quæ jam

(2) *Abbas S. Bernardi*) ad Schaldim prope Antverpiam, *Thomas Thieldt*, ex paſtore mnnicipii den Oudenboſch aſſumptus an. 1562. in Clivenſem ditionem aufugit ducta ibi uxore *Johanna van Waveren* nobili domicella; primùm Reformatæ religionis miniſter Harlemi, dein Delphis Batavorum, ubi apoſtata obiit circa 1568. *Gall. Chriſt. tom.* 5. *col.* 146.

jam pridem huc reverſa eſt, tradidi. Spero de Edicto Antverpienſi æquiorem nobis Regem fore, ubi intellexerit Illuſtriſſimum Ducem Albanum, conſiderato rerum noſtrarum ſtatu, neceſſariò ad quædam ſimilia condeſcendere: qui tametſi maxime rebus mederi cupiat, multitudine tamen, aliiſque de cauſis impediri ſe ſentit, quo minus eum rigorem, quem Hiſpanici Theologi requirunt, exercere poſſit. Et nos certe nihil prius habuimus, quàm Religionem Regisque authoritatem conſervare, reſtituereque: ſed aliquando conſilia accommodanda ſunt tempori.

De Noircarmii negotio, gratiam habeo, quod aliquid reſcripſeris, & arbitror, Ducem eandem de eo habere opinionem, & profecto non ſolum ille Regis partes fortiter tutatus eſt, ſed multos ſui ordinis in eandem devotionem pertraxit.

De Dominio Daelhemenſi etiam atque etiam tibi gratulor. Quo in ſtatu ſit Loi amici noſtri valetudo, ex aliis cognoviſſe te arbitror. Ego illum, ut poſſum, conſolor, & cùm de literis ad te ſcriptis plus ſatis ſit ſollicitus, dixi me multo ad te ampliora perſcripſiſſe, neque putare inde me aliquam culpam contraxiſſe, ſed gratiam etiam iniiſſe. Tu itaque hominem utrique amicum & benevolum, quæſo, ut literis tuis confirmes, opinionemque, quam morbus auxit, eximas, literasque ipſius te Vulcano conſecraſſe affirmes, ne quid illi amplius hæreat ſcrupuli.

Illuſtriſſima Duciſſa aliquot diebus à nobis non eſt viſa valetudinis ergo, quam nondum reſtitutam intelligere poſſumus. Creditur autem ad morbum animi accedere mærorem, quod ſe ob longum ſilentium ab Rege negligi, authoritatemque ſuam alii attribui videat. Unde adhuc in ea dicitur permanere ſententia, ut brevi nobis ſit valedictura. Quod ſi accidet, & Rex adventum ſuum differre perget, D. V. per ſe conſiderare poteſt, quis hujus Provinciæ futurus ſit ſtatus. Et ſunt certe multa quæ bonorum animos percellunt. Verùm ego me ætatis beneficio conſolor, ſperoque, cum Rex adventum ſuum in aliud tempus differendum ſtatuerit, Dominum Tyſenachium ſaltem venturum, qui me officii iſtius ſollicitudine liberet. Magnam præterea impræſentiarum mihi adimit moleſtiam, quod ſacerdotii ordo me ab

ab cognitione cauſarum iſtarum criminalium excludit, ad quam aſſumpti ſunt viri aliquot primarii, quorum nomina ad Regiam Majeſtatem per Illuſtriſſimum Ducem perſcripta arbitror.

Eidem vero ego, quoties requirit, quantum mihi mea conditio concedit, conſilium meum non gravate impertior. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. Cal. Octob. CIƆ IƆ LXVII.

EPISTOLA XLII.

Dux Albanus Antverpiæ novæ arcis fundamenta jacit. Qui in Conſilium turbarum adſciti. In Friſiam qui miſſi. Præſidia ibi; ac ſtipendia non ſoluta. Arembergenſis in Gallias miſſus. Duciſſa ad abitum omnia parat.

CAlendis Octob. CL. D. HOPPERE, noviſſime ad te ſcripſi, poſteaque, turbatis rebus in Gallia, cùm itinera impediri, veredariosque intercipi audiremus, differendum putavi conſuetum ſcribendi officium, donec major appareret ſecuritas, vel aliam inveniremus viam, qua literas tuto mittere poſſemus. Admonitus autem ab Ryo Ducem mari nuntium mittere, epiſtolium quoque jungendum putavi, quo rerum tantum compendium perſcribam. Dux Antverpiæ eſt, ut novæ arcis fundamenta jaciat, civibusque perſuadeat, ut impenſas ſubminiſtrent, quod ubi impetrarit ad nos redire conſtituit. Interea ii qui ad cognitionem cauſarum ab eo delecti ſunt, informationes undequaque allatas relegunt, ſeduloque diſpiciunt, quamnam materiam inveniant contra eos ad ulteriora procedendi. Electi autem ſunt Cancellarius Gelriæ, Flandriæ, Artheſiæque Præſides, Blaſerius, Heſſelius, à Riio & Vergas. Procuratorem agit is, qui nuper ſurrogatus eſt in locum Procuratoris Generalis Mechlinienſis Du Bois, Penſionarius antea Gandavenſis, evocatique ſunt Advocatus Flandriæ atque Damontii è Burgundia, qui illi aſſiſtant, atque huic collegio, cui ipſe Dux præeſt, juncti quoque ſunt Barlemontius & Noircarmius. Conſiliarios privati Conſilii, dum aliorum negotiorum ſatagunt, parvoque ſunt numero, ab ea cognitione exonerari viſum fuit.

In

In Friſiam miſſus eſt Livinus Everardus ** Conſiliarius in Senatu Mechlinienſi unà cum novo Procuratore, in defuncti Julii locum ſubſtituto, Magiſtro Joan. Carolo, *** quem te Mechliniæ Advocatum noviſſe arbitror, qui de rerum iſthic geſtarum veritate diligentius inquirat. Apud Leovardiam, Snecam, Bolſuardiamque præſidia adhuc hærent non ſine magno civium gravamine, dum ſtipendia non ſolvuntur, eaque in immenſum creſcunt: manent autem totius populi animi in judicium, miſericordiamque & gratiam Regis ſuſpenſi, varieque ex Gallicarum turbarum rumoribus ſunt affecti, ac quibusdam etiam locis cornua nonnulli erigunt, & ad novos motus, fugitivis auxilia magna permittentibus, ſollicitantur. Arembergenſis Comes ſuppetiis, quæ in Gallias mittuntur, præfectus eſt.

Duciſſa ad abitum omnia præparat: an ex Regis ſententia id faciat, ignoro. Illud autem vereor, ne rebus eo abſente aliter non diſpoſitis, in magnum incidamus periculum, quod ipſe facile colligere potes. Lous amicus noſter mediocriter convaluit, quem tamen velim literis tuis ſubinde confirmes, ac opinionem, metumque illi eximas, qui morbo cauſam præbuiſſe videntur. Meæ quoque cauſæ te oblniviſci nolim, ne huic piſtrino immori cogar. Bene vale. CL. D. HOPPERE, Bruxellæ. IIII. Novemb. CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XLIII.

Rurſus de Duciſſæ diſceſſu, de Duce Albano Antverpiæ hærente, ac de Com. Arembergenſis in Gallias profectione. Meganus verſus Rhenum miſſus. Mors Epiſcopi Brugenſis, cui idoneus ſuffi-

** *Levinus Everardus*] de quo ſup. ad Epiſt. XXII. Obiit autem anno 1574. & ſepultus eſt in ecclesia Collegiata & parochiali B. M. V. trans Diliam Mechliniæ, ſub hoc epitaphio:
„ Icy giſt honorable Seigneur Mr. Levin Evrard, en ſon vivant Maiſtre de Requeſtes ordinaire de l'Hoſtel du Roy en ſon Grand Conſeil ordonné en cette ville, „ qui treſpaſſa le 29. Decembre l'an 1574.

Quartiers.
Evrard, Wyckhuys,
Schoubroek, Boels.

Le grand theatre ſacré de Brabant. pag. 52. *col.* 1.

*** *Magiſtro Joanne Carolo*] De quo dubitavi ſup. ad Epiſt. XXII. poſtea reperi, eum procuratorem generalem fuiſſe, non Mechliniæ, ſed Leovardiæ in Friſia. Tandem factus eſt ſenator in ſupremo Mechlinienſi Conſiſtorio, quod dereliquit, monachus factus jam ſenex. V. inf. ad Epiſt. CCXXXVII.

ſufficiendus. Janſenium commendat pro obtinenda a Rege penſione, ut ſuam vitam prorogari levius ferat. Ejus Commentaria in Proverbia Salomonis Viglio dicata.

TAmetſi CL. D. HOPPERE, ante quinque dies ad te ſcripſerim, oblata tamen rurſus oportunitate, cùm Duciſſa literas ad Regem daret, prætermittere nolui, quin meas illis adjungerem, ſignificaremque nos omnes hîc recte valere, Duciſſam ad reditum in Italiam omnia parare: Ducem vero apud Antverpiam agere, cum Barlemontio, Noircarmio, Schetzioque, ut rationem aliquam ineant, qua ſumptus ad arcem ibi exſtruendam neceſſarios inveniant. Idem Comitem Arembergenſem cum aliquot noſtratium, Burgundionumque equitum cohortibus in Galliam ad Regis auxilium miſit, atque cum apud Rhenum undique milites confluant, qui noſtras ſe invaſuros Provincias minitentur, Dux quoque ei periculo providere cupiens, cum Comite Megano aliquot Hiſpanorum, Germanorumque vexilla eo ablegavit. Sic hyemem hanc, qua ab militia feriari ſolemus, rurſus inquietam habituri videmur.

(3) De Curtii Epiſcopi Brugenſis morte nuper ad te ſcribere oblitus fui: verùm Duciſſæ ad Regem literæ ſupplebunt, quæ à me ſubinde omittuntur. Quoniam autem ad eum Epiſcopatum forſan commendabuntur, aut aſpirabunt quidam ei muneri parum apti, operam te dare velim, ut idoneum Rex ſufficiat, prout hæc tempora requirunt. Janſenius quoque, qui mihi deſignatus eſt ſucceſſor, incerta ſe penſione, & fortaſſis meæ mortis ſpe lactari in vanum conqueritur, cujus optarem Regem rationem habere, atque trium quatuorve millium penſionem (uti jamdudum ſpes ei facta fuit) aſſignari, quo Epiſcopalem dignitatem aſſumere, ac Gandavum concedere poſſit, meamque vitam prorogari æquius leviuſque ferret. Scripſit is nuper ampla Commentaria

(3) *Curtius*] Petrus, Brugenſis, doctor theologus Lovanienſis, primus epiſcopus Brugenſis conſecratus an. 1561. Obiit 17. Octobr. 1567. *Gall. Chriſt. to. 5. col.* 249.

taria in Proverbia Salomonis, quæ pro ſua benevolentia mihi dedicavit, eaque ad te mitterem, ſi melior veredarii eſſet oportunitas. Interea alterum ejus libellum, nuper in lucem emiſſum, hiſce conjungam, quo tuam excitem memoriam, teque enixe rogem, ut viro docto ac bono patrocinari apud Regem velis, quo ſponte ei oblati ab Regia Majeſtate favoris promotioniſque fructum aliquem percipere poſſit. Nam indignum certe eſt, illum inani ſpe ſemper in ſuſpenſo, eo pacto, teneri, nec ego me promeruiſſe puto, ut ejusmodi voto mortis exponerer. Cùm autem Abbas Sancti Petri dignitate ſua defungi olim deſideraverit, fuiſſet quoque aliqua illi promovendi occaſio. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. IX. Novemb. CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XLIV.

Duciſſæ diſceſſum remorati ſunt Miniſtri Regii. Miſſionem ante biennium literis Regiis promiſſam flagitat, novamque cauſam adducit. Domum emit Bruxellis, nec ideo mutavit conſilium migrandi Gandavum. Dux Albæ etiamnum Antverpiæ. Egmondano & Hornenſi advocati conceſſi. Comes Aremberg. Regiis in Gallia copiis creditur conjunctus. Tyſenachii adventus deſideratur, quod deinceps cum Hiſpanis res futura ſit.

LIteras, tuas, CL. D. HOPPERE, XII. Octob. datas accepi, præcedentes autem nullas, niſi quas XI. Septemb. dediſſe te ſignificaſti, neque etiam illas, quas poſtea te daturum ſcribebas. Ego autem trium epiſtolarum exempla hiſce conjungere juſſi, ut ſi forte interciderint ex ipſis, quæ ad te ſcripſi, intelligas.

Duciſſa, accepto Regiæ Majeſtatis reſponſo (quo petitioni ejus acquievit) ilico ſe hinc proripere deſtinabat, ſed cùm nullæ literæ mandataque publica, de ejus miſſione ab Rege ad nos, adhuc perlata fuiſſent, nec ſuper ſucceſſione,

 guber-

gubernationeque quicquam indicatum eſſet, nos ipſius deceſſum, quoad licuit remorati ſumus. Utînam autem, rebus noſtris plus ſatis afflictis, Majeſtas ſua prudenter provideat, poſtquam ipſius præſentia frui non datur. Spero autem tandem Regem me benigno oculo aſpecturum, conceſſurumque cum effectu id quod literæ ipſius, ante biennium ad me ſcriptæ, continebant; & non ignoras quantis calumniis, periculiſque interea expoſitus fuerim, quantaque diligentia ac vigilantia labentem Religionem Rempublicamque unà ſuſtinuerim, ut, ſi nullum aliud, certe benignæ miſſionis licentiam promeruiſſe me ſperem. Certe, non video, quo modo in animum inducere queam, ut ſub novis magiſtris ſcholam hanc repetam, in qua, etſi me forſitan Dux non indigne tractabit, multorum tamen, qui ipſius authoritate nitentur, nec ferre ipſe imperium ſatis potero, nec vice verſa meo ingenio ſe conformare volent. Quamobrem te oro, mi HOPPERE, obteſtorque, illud des operam, ut Præſidiali munere abſolvar, contentaque ſit Regia Majeſtas, ut, quantum per ætatem, valetudinemque licebit, conſilium impartiar. Coegêre me autem proximis diebus familiares amicique nonnulli, ut, cùm domus, quam hîc inhabito, decreto publico ad inſtantiam creditorum venderetur, mihique ex ea confeſtim migrandum eſſet, ut ipſe unà licitarer, mihique ea addicta fuerit, quo ægre me induci paſſus ſum, dum alibi potius vitam finire conſtituerim. Sed pretium tale fuit, ut, quod pro ea erogabo, facile quando lubebit, conſequi rurſus ab novo emptore poſſe me ſperem. Quod ideo ad te ſcribo, ne me putes ullo pacto conſilium voluntatemve de Gandavenſi habitatione, otioque literario ac philologia ſemper expetita, mutaſſe.

Dux adhuc Antverpiæ cum Barlemontio, Noircarmio, Schetzioque agit, novæque arcis fundamenta jam poſita ſummo ſtudio ad defenſionem producere contendit. Miles, qui in Gelria concurrebat, ubi intellexit noſtras copias eo tendere, ſubito diffluxit.

Ad Egmondanum ac Hornenſem miſſi ſunt, qui eos, de rebus antea geſtis, interrogent; ac audio, etiam Advocatorum ipſis copiam permitti, ne defenſionis facultatem ſibi denegatam conquerantur.

Arem-

Arembergenſis creditur equitum cohortes, quas hinc in Galliam deduxit, jam regiis ibi copiis conjunxiſſe. Multum autem in celeritate poſitum eſt, cùm ex Germania itidem pedites equiteſque magno numero in Principis Condeani auxilium confluant. Quæ autem hactenus ibi geſta ſunt, aliunde vos citius reſcire arbitror.

Albertus ab Loo tuas literas ſummo deſiderio expectat. Uxor cum tota familia recte valet, &, niſi brevi huc te rediturum intelligat, ipſa ad te proficiſci decrevit, Bene vale, HOPPERE CL. xx. Novemb. CIↃ IↃ LXVII.

Dominum Tyſenachium, ad quem jam per aliquot tempus ſcribere intermiſi, plurima ſalute velim à me impertiri; cujus reditum tanto magis deſiderare incipimus, quod nobis deinceps cum Hiſpanis res erit, quorum ipſe linguam percallet, moribuſque & ingeniis eorum aſſuetus, ipſe multo rectius conſilia moderari poterit. Datum ut in literis.

EPISTOLA XLV.

Duorum regnum, nempe Duciſſæ ac Ducis, difficultates attulit. Dies profectionis Duciſſæ, quam comitabitur Manſfeldius, aliique multi. Unde Duciſſa ſui deſiderium relinquat? Brabantini 25000. fl. illi donant. Principis Auraicenſis, aliorumque procerum bona annotata. De cauſa Egmondani ac Hornenſis. Warronſius Penſionarius Namurc. captivus De Regis adventu ſibi verba dari queritur. Loius convaluit. Conjux Hopperi Bruxellis amplius hærere detrectat. De rebus Gallicis. De morte Abbatis S. Petri Gandavi qua occaſione Janſenium commendat.

CL. D. HOPPERE, poſt noviſſimas literas meas, quas xx. Novemb. ad te dedi, quarumque exemplar hiſce conjungi curavi, ternas tuas accepi, xxix. Octob. ac II Novemb. ſcriptas. Aliæ autem vel interceptæ ſunt, vel in iti-

nere adhuc hærent. Magnas ſane difficultates nobis attulit hoc interregnum, ſeu potius duorum regnum, dum ſolem orientem non ita adorare potuerimus, ut occidentem contemneremus. Et deſiderabamus quoque expreſſiora mandata, quibus Provinciales de novo Gubernatore admonerentur, ut authoritatem ejus, quam plerique forſitan non lubenter ſuſcipiunt, regia juſſa conſtabilirent. Sed dum vos parcius ſcribitis, aut ad nos veſtra ſcripta ſerius veniunt, cogimur, quod vulgo dicitur, de neceſſitate facere virtutem. Jamque Provincialibus per Duciſſam de ejus abitu, ſucceſſoreque admonitis, ipſa diem profectionis ſuæ conſtituit XXVII. hujus, ſed biduum, triduumque forſitan prorogabitur, comitemque habebit Mansfeldium cum conjuge. Ac multi alli uſque ad confinia Helvetiorum eam deducturi ſunt, ne quod incurrat periculum, cùm per terras, non ſatis amicas, illi tranſeundum ſit, ac ſub id tempus, quo Germanus miles equeſque in Galliam ad auxilium Condeani Principis eadem via proficiſcitur.

Deſiderium autem ſui eo majus relinquit, quo minus adhuc perſpecta habetur ſucceſſoris gratia. Et Brabantini dono obtulêre XXV. florenorum millia, & ſunt, qui aliis Provinciis idem perſuadere ſtudent. Interea Dux nudiuſtertius mandata criminalia expediri juſſit adverſus Auraicenſem, fratremque ejus Ludovicum, Comiteſque Bergenſes, Hoochſtratanum, Culenburgium, ac Brederodium, expeditis etiam Commiſſariis, qui bona eorum annotent, quod, ut bene cedat, faxit DEUS.

Egmondano, Hornenſique permiſſi ſunt Procuratores ac Advocati, qui eos defendant. Et jam pene per tres menſes occupati fuere in informationibus cognoſcendis, hi qui extra ordinem ab Duce ad hoc judicium ſunt delecti; quorum unus, nempe Cancellarius Gelriæ, mihi à teneris unguiculis notus, & amicus, aqua intercute obruitur, ut diu nobis ſuperſtes fore non ſperetur.

Nuper & in Warronſium (4) Penſionarium Namurcenſem manus injectæ ſunt, & ipſe huc ad examinationem adductus

(4) Is poſtea Namurcum remiſſus, ultimo ibi ſupplicio plexus eſt. *Infra. Ep.* LV.

ductus eſt, qui horum motuum conſiliorumque omnium conſcius, participeſque fuiſſe fertur.

De Regis adventu pulchra nobis verba datis, ſed vix eſt, ut cuiquam amplius illum perſuadere poſſimus. Et ego quoque meam miſſionem eò prorogari nolim, cum jam quadriennium fruſtra expectaverim. Verùm differam meum ad Regis literas reſponſum in proximam occaſionem.

Loum Amicum noſtrum convaluiſſe lætor, vel eam etiam ob cauſam, quod nemo melius ſolutionem tuam procurare poſſit, & ego quoque eandem, ſi quid potero, lubens adjuvabo.

Conjugem, ſi veſtrum adventum longius differri ſenſerit, hîc detinere non poterimus, cùm ſacramentum, quo coligati eſtis, non in literarum communicatione, ſed in corporum complexione conſiſtere perſuaſum habet.

De his quæ in Galliis geruntur, vos per Legatum noſtrum citius certiores fieri, nihil dubito; omneſque vicinæ Provinciæ, ſpe metuque ductæ, in diverſas partes feruntur: Germani autem, etſi ſectis ſint addictiores, pecuniam tamen longe præferunt, nec longius eorum durabunt auxilia, quàm ea ſubminiſtrabitur.

Literas quas per Walſingium XI. Novemb. dediſti, etſi poſtremæ fuerint, multo citius cæteris III. Decemb. accepimus, gaviſique ſumus, ex ejus relatione de veſtra valetudine, nonnulliſque aliis de rebus, plenius cognoviſſe.

(5) Abbas Sancti Petri Gandavenſis VIII. hujus menſis die in fata conceſſit. Janſeniuſque deſignatus Epiſcopus, hac oblatione occaſionis, ſui rationem haberi poſtulat, & quidem ex ejus morte duo florenorum millia juxta Pontificis Bullam ſibi accreviſſe gaudet. Sed profecto aliquid adjici debet ad dignitatem tuendam, cùm æquum non ſit, me vivum exſpoliari; & ſervitia mea ſperem præmium & acceſſionem magis, quàm detractionem promeruiſſe. Itaque Regiam Majeſtatem huic rei proſpecturam omnino confido; ſive,

(5) *Abbas S. Petri*) in monte Blandinio Gandavi, *Franciſcus Dauroult* alias *d'Helfaut*, obiit 8. Sept. 1567. juxta *Gall. Chriſt. tom.* 5. *col.* 207. juxta appoſitam huic epiſtolæ datam, die 8. Decemb.

ve, ut ea Abbatia in Commendam illi detur, quoad ego vivam, ſive ut ad duo millia penſio adjiciatur, qualem Abbas Sancti Adriani defuncto obtulerat, ſi ex reſignatione eam dignitatem conſequi potuiſſet. Proinde eum D. T. de meliore nota commendo, & eo magis, quod illic filium habeat collegam. Bene vale, CL. D HOPPERE, Bruxellæ XXII. Decemb. CIƆ IƆ LXVII.

EPISTOLA. XLVI.

Aſſonvillius Duciſſam Luxemburgum; Mansfeldius verò Parmam uſque deducet, non obſtante periculo Provinciæ, quod pluribus Cels. ſuæ beneficiis devinctus ſit. Laudat Albanum a prudentia & manſuetudine, ſed Vargæ imperium & rigor jam innotuit.

CL. D. HOPPERE. XXIV. hujus menſis miſi per curſorem, per quem Illuſtriſſima Duciſſa itineri accincta poſtremum ad vos ſcribere decrevit, literarum faſciculum, cui pleræque à conjuge, ac familiaribus tuis junctæ fuere. Nunc vero admonitus, & Ducem quoque curſorem expedire, aliquid rurſus ſcribendum duxi, jungendumque noviſſimarum literarum exemplar, ut, ſi quid forte priori eveniat in hac itinerum incertitudine, per iſtud ſuppleatur.

Aſſonvillius Duciſſam Luxemburgum uſque comitabitur; Mansfeldius (6) vero cum conjuge Parmam uſque deducere eam conſtituit, quanquam tempore ſane non ſatis convenienti, cùm Ducatus Luxemburgenſis, ipſius Gubernationi commiſſus, ſectariorum, rebelliumque, qui Galliam inquietant, ac Germanorum, qui eis opitulantur, periculis maximis ſit expoſitus. Verùm pluribus ab Celſitudine Sua beneficiis devinctus, & aliorum ſpe pellectus, hoc officium non gravate ſuſcepit. Cum autem proxime ad te ſcribam, aliquid fortaſſis ſignificabo de ſucceſſoris novo regimine, cujus

(6) *Mansfeldius*) Comes, Petrus Erneſtus, Luxemburgi præfectus.

jus prudentiam ac manſuetudinem omnes venerantur: ſed imperium ac rigorem metuunt cujuſdam Vergaſi, qui apud eum multum poſſe, & neſcio quid aliud, dicitur; verùm ego hominem nondum vidi, & ſpero Ducem ſic numiſmata noſtra diſtincturum, ut mihi nihil cum eo rei futurum ſit. Decrevique non amplius me negotiis admiſcere, quàm Dux jubeat, atque ut principia perſpexero, ita reſponſum ad Regis literas attemperabo. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXVIII. Decemb. CIↃ IↃ LXVII.

EPISTOLA XLVII.

De nepotum ſuorum in Hiſpania privatis rebus. De Catalogo prohibitorum librorum. Veniæ generalis formula concepta; cujus effectus differtur. Friſius ultimo ſupplicio affectus. Non contra hæreticos, ſed ſeditioſos dumtaxat, proceditur hactenus. Miſſio a ſe petita, fruſtra rejicitur in meliorem rerum ſucceſſum. In Conſilio Friſiæ loca vacantia.

NOviſſimis literis meis, pridie Natalis Domini datis, CL. D. HOPPERE, ſignificaram me tuas XXVII. Novemb. ac I. Decemb. ſcriptas accepiſſe. Interea vero nihil aliarum, quas poſt id tempus forſitan D. V. miſit, allatum ſcito.

Bravii abſentia imcommode nepotibus meis accidit, & cum aliquot diebus hinc etiam Theſaurarius Schetzius abfuerit, nec cambii literas, quas remiſſurum te ſcribis, adhuc receperim, ſuper mille ducentorum florenorum repetitione cum eo non egi. Maluiſſem vero à Bravio iſthic pecuniam numerari, quam hîc eam à Schetzio repetere: quicquid tamen de eo egeris, ratum gratumque habebo. Bucchoni autem ac Folcardo Montſimano laxiores habenas concedere cogor, cùm propter ætatem, tum vero etiam quod paulo uberiores illis ſint beneficiorum proventus, cùm Hectorem ac Folcardum Gerbrandi filium pene de meo alere cogar: quos ob id par-

parcius ſumptum facere deſidero. Decamanorumque mater numeroſa (ut ſcis) prole gravata, vereor ne ſumptibus ſe gravioribus affici ægrius ferat.

Mitto ad te reproborum atque hîc prohibitorum librorum Catalogum, (7) quem deſiderabas; junxique literarum exemplar, quos D. Tyletanus (8) ad me reſcripſit, unà cum iis quas ego eadem de re ad eum dederam. Cum Dux autem noſter reformationem multorum abuſuum hîc moliatur, forte & ipſe contra Bibliopolarum, Typographorumque quorundam dolos remedium aliquod adhibebit.

De juſtificatione præſtitiſſet ſane jam dudum aliquid in publicùm editum fuiſſe, quo adverſariorum calumniæ impuriſſimaque mendacia confutata fuiſſent, cùm ea, nemine ex noſtra parte his contradicente, fidem favoremque facile apud rerum ignaros, nec bene affectos, odtinuerint. Doctorem autem à Riio ſimile aliquid adornaſſe intellexi, quod tamen hactenus mihi videre non contigit. Fratrum generi tui cauſam melius habituram non dubito, poſtquam Hogſtratanus, cui Joannes octo millia florenorum promiſerat, è vivis (ut antea ad te ſcripſi) exceſſerit.

Gratiæ, veniæque generalis formulam jamdudum aliquam, jubente Duce, conceperam, idemque aliis mandatum fuiſſe in-

(7) *Catalogus*) Hujus exemplar unum teneo ex officina Chriſtophori Plantini, cui hic titulus: *Librorum prohibitorum Index, ex mandato Regiæ Catholicæ Majeſtatis, & illuſtriſſimi Ducis Albani, Conſiliique Regii Decreto confectus & editus.* Eſt autem tripartitus. 1. Ordine alphabetico exhibet *Auctorum nomina, quorum libri de Religione aliquid tractantes, impreſſi vel imprimendi; quovis titulo, nominis vel cognominis transmutatione, immutatione vel inverſione; & quavis lingua ſcripti, editi, tranſlati aut impreſſi fuerint, prohibentur.* 2. Eodem ordine recitantur *Certorum auctorum libri prohibiti.* 3. Proferuntur *Libri prohibiti ab incerti nominis auctoribus compoſiti.* Et hoc quidem exemplar in minima forma impreſſum præfert annum CIↃ IↃ LXIX. Poſteriores editiones, auctoritate ſeu mandato ut ſupra, factæ, auctiores ſunt, adjectis libris in lingua Belgica prohibitis, & appoſitis in fronte Regulis Concilii Tridentini, quarum exemplar aſſervatur in bibliotheca Eminent^mi. Cardinalis Archiepiſcopi noſtri

(8) *D. Tyletanus*) Judocus Raveſtyn S. T. Doctor Lovan.

intelligo; ſed effectus ejus de die in diem procraſtinatur, atque heri rurſus de aliquot, qui Vilvordiæ detenti fuerunt, ſupplicium ſumptum fuit, inter quos Friſius quidam nobilis fuit Gulielmus à Bonga, pro quo fruſtra multi interceſſerunt, cum vir minime malus eſſe videretur. [Interea autem, dum gratia differtur, hæreticis quoque Provincia non purgatur: cum contra eos tantum procedatur, qui ſeditioſum, ſcandaloſumve aliquid commiſerunt. Meo autem judicio, propoſitâ reſipiſcentibus veniâ, hanc Religionum varietatem, libertatemque penitus excludere debebimus.] (9)

Quod D. V. meæ petitionis effectum in id tempus rejectum ſcribit, quo res meliorem habuerint ſucceſſum, eum equidem jam multis annis fruſtra expectavi: ſed poſtquam de Regis adventu omnes deſperare ceperunt, vereor ego eum diem non venturum. In Conſiliariorum Friſonicorum loca vacantia ſex Senatus Friſiæ Duci nominavit, inter quos Haringum Andringa non comperi, atque de ejus idoneitate, Religioniſque integritate, teſtimonium fide dignum ante omnia Dux requirit. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. pridie Cal. Jan. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA XLVIII.

De bello per Ducem Albanum contra Principem Auraicenſem confecto. Pars exercitus dimiſſa, pars Groningæ ac Daventriæ impoſita. Prefectus novæ arcis Antverpienſis. Auxilia in Gallias miſſa. Multi ab Auraicenſi dilabuntur. De Magiſtri Capellæ ad dignitates Eccleſiæ Inſulenſis ſurrogatione. Formula gratiæ a ſe concepta: de cujus effectu addubitat. Captivi Vilvordia Bruxellas adducti. Legatus in Angliam miſſus ob mercatorum pecunias ibi detentas.

CL. D. HOPPERE, Quod vos iſthic de raritate literarum noſtrarum conquerimini, id futurum ſatis cogitavimus, cum videlicet literæ à nobis ſcriptæ hîc aliquando multis heb-

(9) Quæ duobus hic uncinis, incluſa cernis, Gabbema omiſit.

hebdomadis detinerentur, quæ tamen, ſi tandem ad vos allatæ fuerint, nos facilè apud vos excuſabunt, metuque (quem de ſalute noſtra concepiſti) liberabunt; Deus enim propitius ſine magno damno noſtro, bello, ſane periculoſiſſimo, finem impoſuit; quanquam nos, qui Bruxellæ inermes hæſimus, non fuimus extra periculum, ſi Principi non læva mens fuiſſet, tranſitoque flumine Moſa, cùm Ducem à tergo reliquiſſet, rectà ad nos progreſſus fuiſſet. Illuſtriſſimus autem Dux, ubi à perſecutione hoſtis rediit, partem exercitus dimiſit, reliquam verò per præſidia diſpoſuit. Sex vexilla illorum, quos nos Walones vocamus, ſub præfecto Roblio Domino à Billy Groningæ collocavit, totidem eorundem ſub Mondrago (10) Daventriæ poſuit, Sancium Avilam novæ arci Antverpienſi præfecit. Interea poſtulantibus Gallis, equitum peditumque bonum numerum in auxilium ipſis mittit. Auraicenſis autem Princeps in Barenſi Ducatu ſubſiſtere dicitur, dubius conſilii quaſnam partes ſecuturus ſit, à quo interea multi dilabuntur, domumque redeunt, dum certa belli conſilia, ſubſidiaque ad id ſuſtinendum ipſi deeſſe conſpiciunt. Gratias D. T. magnas ago, quod nepotes mei, qui apud Salamanticam degunt, tibi ſint curæ quemadmodum ex literis tuis XXI. Novemb. ſcriptis affatim intellexi. Mallem autem, uti antea ad te ſcripſi, Bravium iſthic exſolvere pecuniam, de qua ad eum Schetzius, quàm ut hîc à dicto Schetzio me repetere neceſſe ſit. Poſtquam autem ſignificas (11) Foukeros iſthic habere ſuos procuratores, & cum eis mihi ſemper familiaritas benevolentiaque interceſſerit, nihil addubito, quin ipſi, in adminiſtranda nepotibus meis pecunia, lubenter mihi gratificabuntur: & neſcio, an adhuc res eorum curet Chriſtophorus Hermannus, cujus parens ſingulari benevolentia me ſemper fuit complexus, & ipſe ejuſque fratres, cùm adhuc in minori ætate agerent, me ſemper coluerunt. Itaque ſi is adhuc in Hiſpania agat, per literas officium ab eo petam, quod eum prompte mihi impenſurum non dubito.

Pro

(10) *Mondrago*] lege: *Mondragonio*, cujus elogium apud Stradam lib. 8. p. mihi 457.

(11) *Foukeros*] lege: *Fuggeros*, de quibus in notis ad Vitam.

Pro Magiſtro Capellæ, uti Rex juſſit, & Tua D. etiam petiit, literas ſurrogationis ad dignitates Inſulenſis Eccleſiæ expediri curavi. Verùm executoriales ex urbe ab Rever. & Illuſtriſſimo Cardinali Grandvellano petendæ expectandæque ſunt. Arbitror ejus indulti vigore facile eum, poſt tantum tempus, quo Decanatus vacavit, & ab alio poſſeſſio accepta fuit, illum potiturum, cum regulariter unius menſis ſpatium a morte prædeceſſoris acceptare debuiſſet. Verumtamen hæc ſurrogatio ei prodeſſe poterit, ſi vel eundem Decanatum, vel aliam dignitatem in eadem Eccleſia vacare contingeret.

Ego quam jubente Illuſtriſſimo Duce formulam gratiæ concepi, eidem petenti nuper tradidi, cujus ad D. Tuam exemplar cum his mitto; ſed adhuc parum ſpei video, ut ejus fructum brevi percipere liceat, cum quotidie plures accumulentur proceſſus, & quidam ſuſurrent adverſus civitates ac Reſpub. nonnullas accuſationem antea inſtituendam eſſe, eamque, quam ego concepi formulam, una cum his, quæ ab aliis in eodem genere ſuggeſta ſunt, ad Regem iſthuc ducant eſſe mittenda. Veremur autem, ne tanta mora multos à priſtino affectu totos alienos reddat, neve aliquid aliunde ſuboriatur, quod gratiam indulgentiæ diminuat. Si quid autem acciderit, illud D. Tuam rogo, ut communem Patriam commendatam habeat. Penſionarii cum Advocato Hollandiæ & reliquis captivis triginta, qui apud Vilvordiam diu detenti fuerunt, huc ſunt perducti, veremurque ne tempus gratiæ non attingant: abſolutionem verò vix ſperare licet, cùm vix aliquem hactenus, qui carcere mancipatus fuerat, liberatum dimiſſumve inde viderimus.

Opinor vos iſthic audiſſe quid turbæ nobis cum Anglis ob detentas mercatorum pecunias (12) obortum ſit, qua de cauſa Aſſonvillius noſter in Angliam legatus eſt, ut Reginæ mentem propius exploret, pacemne an bellum velit, ad quod eam Condacenſis, Auraicenſiſque, quique utrique adhærent, omnibus viribus ſtudiiſque incitant: at quamquam eòdem ſexus temeritas eam impellit, metus tamen atque periculum com-

(12) *Peccunias*] V. Stradam. lib. 7. ad an. 1569. mihi p. 419.

commune; ac quod ſuis non ſatis fidat, ut ſpero, inde retrahet. Conjugem familiamque tuam hîc expectamus, ubi glacies pluviæque aliquantulum defluxerint: intelligimus autem omnes ſalvos & incolumes eſſe. Bene Vale. XVIII.

EPISTOLA XLIX.

Supplicium ſumptum de 55. *apud Valencenas. Dux de gratiæ conceſſione deliberare cœpit, cui formula a Viglio concepta quia non placuit, eam ab Hoppero ſecretam ſervari vult. Carceribus purgandis & confiſcationum compendiis promovendis ſtudetur, ſine regiarum tamen facultatum redintegratione. De nova Conſiliorum forma Dux cogitat.*

PRidie. Calend. Januarii CL. D. HOPPERE, ac rurſus XIIII. atque XVIII. die ejuſdem menſis ad te aliquid literarum dedi; abs te vero noviſſime eas accepi, quas XXI. menſis Novembris ad nos perſcripſiſti; ac poſtea nihil hîc magnopere ſcitu dignum accidit, niſi quod paſſim adhuc ſupplicium de captivis ſumatur. Atque ante paucos dies rurſus quinquaginta quinque apud Valencenas capite truncati ſunt: atque ii, qui ex Vilvordia huc ſunt adducti, eundem exſpectant exitum. Cœpit tamen nuper Illuſtriſſimus Dux de veniæ, gratiæque conceſſione aliquid in deliberationem ponere, & Regiæ Majeſtati antea, quod viſum fuerit, mittere decrevit. Cùm vero, quod ego conceperam, non per omnia eidem placuerit, rogatum te habeo, ut exemplum ejus, quod nuper ad te miſi, ſecreto conſerves. Nolim enim eum intelligere, me ſeparatim quidquam ejus generis ad te miſiſſe. Interea vero ii, qui criminalibus judiciis præſunt, operam dare videntur, ut carceres expurgent, confiſcationumque compendia promoveant, quæ tamen non tanta fore exiſtimo, ut petentium votis ſatisfactura ſint; æquitasque expoſceret, ut graviſſimorum ſumtuum, quibus Regiæ facultates conſumuntur, ratio haberetur, redintegrareturque ejus patrimonium undique attritum.

(13) Va-

(13) Vaſtelium Conſiliarium Mechlinienſem hiſce diebus amiſimus, atque in ejus locum ſurrogari petit Bieſius. Admoneo aliquando Ducem, ut de proviſione officii Cancellarii Gelriæ, Advocatus ac Præſidis Trajectenſis aliquid ſtatuat, ac ad Regem perſcribat. Sed ipſe de nova aliqua Conſiliorum forma proponenda, aut vetere reformanda ſubinde cogitare videtur. At verendum eſt, ne, ſi incautius veteris ædificii demolitio tentetur, in novo ſtabiliendo, operis, laborisque plus ſibi adſciſcat, quàm exiſtimet.

Ab Conjuge D. V. hiſce hebdomadis nihil audivimus, quod nuntiis, propter glaciem, aërisque intemperiem, ultro citroque commeare non licuerit. Germani graviter nobis minantur, niſi vos iſthic ad Archiducis mandata benigne reſpondeatis. Auraicenſisque Princeps, qui aliquamdiu apud Warrum ſubſtitit, in Burgundiam tendere dicitur. Utinam aliquando nos propitius DEUS reſpiciat, atque his malis, levet. Vale, CL. D. HOPPERE, Bruxellæ. XXVIII. Januar. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA L.

De legatione Archiducis in Hiſpaniam. Princeps Auraicenſis non timetur amplius. De juſtificatione ſententiæ contra eum latæ. Doctor a Ryo & Vargas quo loco apud Albanum? De Nepotibus Wibrando ac Folcardo, & de Hopperi uxore, aliisque rebus privatis. Aſſonvillius in Angliam miſſus, regiusque ibi orator cuſtodiæ traditi. De Janſenii Gandenſis lucubrationibus. De præpoſitura S. Bavonis ſervanda. Quis ejus valor annuus?

LIteras tuas, HOPPERE CL. VIII. Januarii ſcriptas, prima hujus menſis die accepi, interea quoque noſtras D. T.

(13) *Vaſtelius*] *Jacobus Waſteel*, cui non *Livinus Bieſe*, ſed *Joannes Richardotus* ſucceſſit, qui poſtea Artheſiæ ac demum Conſilii privati præſes fuit.

D. T. redditas eſſe ſpero. Cauſas legationis Illuſtriſſimi Archiducis ſi non aliæ fuerint, quam literæ tuæ continent, jam antea ex Chantonejo (14) atque ipſomet Imperatore cognovimus: quas Dux noſter, dum bellica expeditione occuparetur, ad me tranſmiſit, ut, quid mihi de iis videtur, ſignificarem: intelligoque id, quod tunc conceperam, in Hiſpanicam fuiſſe linguam verſum, atque ad Regem iſthuc miſſum. Sunt autem in Germania ſeditioſi quidam ſpiritus, qui hoc dant operam, ut cæteros adversùm nos excitent, multique non voluntate, ſed metu ad illorum partes declinant. Verum, ſi ad aliquod adhuc tempus ſubſiſtere poterimus, omnes hæ nebulæ, uti ſpero, diſpergentur.

Ad nos autem non venêre ii legati, quos eodem tempore (quo Archidux in Hiſpaniam proficiſcebatur) ad Illuſtriſſimum Ducem Imperator deſtinarat. Ac Princeps Auraicenſis non amplius à noſtris metuitur, ſed ſuorum potius odium incurrit, dum exercitum in Germaniam reduxit inopia, inedia, morbisque pene conſumptum: ac ipſis, ad quos divertit, valde ingratus gravisque exſtitit, dum ſub ſpe ſtipendiorum perſolvendorum (quod efficere non potuit) diutius apud eos hæſit.

De Apologia contra ejus libellos, cujus in literis meminiſti, nihil hîc intelligere potui. Verùm Doctor à Ryo unà cum Varga quædam pro juſtificatione ſententiæ contra Auraicenſem conſcripſit, quæ forte prælo brevi committentur, & ut tibi in aurem dicam, palato meo non valde ſatisfaciunt. Verùm Minervam ſus docere non debeo, præſertim cum ea Ducis de ipſis ſit opinio, ut rectum non credat, quod non ipſorum trutina ſit expenſum. Nec ſcio, quam grate ei ſit futurum, ſi de querelis noſtratium eum admoneas, vereorque ne illos in ſuſpicionem malamque ejus gratiam adducas.

Bibliothecarum, quarum in literis tuis meminiſti, inventaria confici curabo, verum cum quædam ex iis ſatis prolixa ſint, tempore indigent.

De eulogio, commendationeque Ducis merito tecum gaudeo, nobisque ſerio aliquando gratulabor, ſi iis Regiæ Majeſtatis liberalitas incitari queat. Quem

(14) *Chantonejus*] Thomas Perenottus, Cardinalis Granvellani frater, Philippi II. in Gallia legatus.

Quem tu Folcardum eſſe credidiſti, alius eſt, frater eo minor, Vibrandus nomine, qui viceſimum vix attigit annum, ac in juris Civilis ſtudio tantum, Leonino (15) teſte, profecit, ut inter ejus diſcipulos primas teneat: quem ego Licentiatum poſt Paſcha factum Dolam mittere decrevi, quò ibi & linguam Gallicam addiſcat, & jura publice privatimve profiteri incipiat. Folcardus autem ejus frater ante biennium quoque Licentiatus factus & in eccleſia Atrebatenſi Canonicus, ibidem reſidens, ſacriſque ſua ſponte deditus, ſacerdotalem ordinem quadrageſima proxima aſſumere decrevit. Conjunx tua unà cum familia huc jam dudum redire decreverat, ſed hyemis rigore, intenſoque frigore, & glacie prohibita hactenus fuit; &, rebus terra marique turbatis, non video, quònam illa iter tuto ingredi poſſit. Si tamen aliqua ſecuritatis ſpes affulgebit, hortabimur lubenter, ut ſeipſam atque te deſiderii compotem faciat. Mauriſcorum motus ſpero vos iſthic facile compeſcituros.

Quod in meo privato negotio omnem mihi quodammodo ſpem præcidas, non poſſum non hercle dolere. Verùm, quod hac non ſucceſſit via, alia tentandum eſt. Nicolaus meus, ad Patriam dudum reverſus, de matrimonio cogitat, ac Adriano meo officium ceſſit, qui ſi illud retinere non volet, Lambertum tuum lubenter præferri curabo.

Bellum Danicum cum Rege Suetiæ compoſitum ajunt. Cum Anglis nobis res adhuc dubiæ ſunt, at Aſſonvillius eò legatus hactenus impetrare non potuit, ut ad Reginam ipſam mandata ſua perferret, Regiusque Orator, atque ipſe cuſtodibus traditi ſunt: verùm muliebres iræ non diu durare ſolent, & ipſos Anglos, minus noſtro, quàm nos ipſorum commercio carere diu poſſe putamus. Hac autem occaſione, quæ à D. de Wackene D. T. olim ſuper re maritima concepit, ſub incudem revocavimus, & ſi res adverſus Anglos in bellum forſitan erumpet, conveniret Regem de Admirali officio cæteriſque tempeſtive providere.

Ve-

(15) *Leonino*] Elbertus Leoninus vulgo de Leeuw J. U. D. & profeſſor Lovanii. Obiit an. 1598. Geldriæ Cancellarius pro fœderatis Ordinibus, quorum partes ſecutus eſt. *V. Faſt. Acad. & Bibl. Belg. Val. Andreæ.*

Veterem Tolenſis Magiſtratus adverſus Decanum Paſchaſium controverſiam Illuſtriſſimus Dux Conſilio, quod vulgò turbarum vocant, commiſit.

Reverendiſſimus Janſenius Epiſcopus Gandenſis, nuper rurſus Paraphraſin in Pſalmos Davidicos edidit, ac Commentarios etiam in Eccleſiaſticum prælo parat. Exemplaria autem in Proverbia ac Pſalmos tibi deſtinata, apud me ſunt, quæ cum conjugis tuæ ſupellectile iſthuc mittam, cùm veredarii illa ad vos ferre recuſent. Cùm huc ad me, ut nonnullis de rebus una communicaremus, ille divertiſſet, occaſione oblata, de quibusdam, quæ ad decorem Eccleſiæ noſtræ pertinerent, contulimus, ac inter cætera conſiderantes titulum dignitatemque, quam ego in Eccleſia Sancti Bavonis gero, facili ratione poſſe retineri: ut videlicet cedentibus poſt mortem meam Præpoſituræ bonis, quæ in ſingulos annos una cum his, quæ ab Abbatia Sancti Petri illis adjecta ſunt, ad duodecim millia florenorum aſcendent, duas Præbendas ex quatuor, id eſt, octingentos florenos futuro Præpoſito relinquat: cùm Pontificis Regiſque intentio non fuiſſe videatur, ut amplius quàm unam Præbendam, per quam Capitularis efficeretur, obtineret. Lubenterque ſibi Epiſcopus tantillum decedere contentus eſt, qui pene duplo opimiorem dotem, quàm cæteri Epiſcopi, ſit habiturus, & meâ induſtriâ, nec exiguo ſane ſumptu, omnia ædificia reparata egregieque inſtructa. Cum autem omnes Epiſcopatus veteres videlicet Cameracenſis, Leodienſis, Atrebatenſis, Trajectenſis, ac Tornacenſis, hanc Præpoſiti dignitatem, primam poſt Epiſcopalem, in ſuis Eccleſiis habeant, ignominioſumque mihi videatur, primum me ac ultimum haberi Præpoſitum, dignitatemque in me cœptam itidem morte mea extingui, ſupplicandum duximus & Regiæ Majeſtati & Sedi Apoſtolicæ, ut eam remanere ſinant. Neque ullius in hoc vertitur præjudicium: cùm Epiſcopus lubenter conſenſerit, neque ad Capitulum aliquo modo ea res pertineat; habebitque Rex dignitatem magis honorabilem, in qua jure indulti ſui uti queat. Quamobrem quæſo, ut D. V. hanc rem Majeſtati Regiæ exponere non gravetur, ejusque conſenſum deſuper petere, literas commendatitias ad Sedem Apoſtolicam

cam concedere, prout ea omnia, ex inſtrumento (17) hiſce adjuncto, plenius D. V. intelligere poterit. Hiſce non aliud addam, quàm quod D. V. omnia fauſta ac fælicia precor. Bruxellæ. XVIII. Febr. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LI.

De Nepotibus in Academia Salmanticenſi degentibus, deque ipſorum re pecuniaria. De fratris filio familiæ alicujus Magnatis inſerendo. De Archiducis Caroli legatione. Imperio nihil amplius juris in Belgas permittendum. Veniæ formula abſoluta, ad Regem miſſa. Viglius ſemper mitiora ſuadens. De Principe Auraicenſi, rebusque Gallicis. Generales Belgii Status convocati.

TErnas literas tuas, CL. D. HOPPERE, eodem die, hoc eſt, VI. Febr. ſcriptas, XXI. ejusdem accepi; ac cum his faſciculos ex Salamantica ad te miſſos. Quas autem eodem tempore ad conjugem dederas, per D. Albertum van Loo ad eam perferri curavi, ac nunc abeunte (uti ſperamus) hyeme, intra unam alteramve hebdomadam ipſam hìc adfore arbitramur. Salamantices noſtri omnes ſe pecunia valde indigere ſcribunt, & ſi per Bravium mille ducenti floreni numerati fuiſſent, hac anguſtia ſolicitudineque carere potuiſſent: quanquam jam eum ad vos rediiſſe, ac per D. V. literis eum interpellatum putem, ut fidem juxta Schetzii mandatum complere velit, aut, ut mihi mature ſignifices, rogo, per quem alium pecuniam curare ad eos poſſim, de quo & antea D. T. diligenter rogavi, ac ſi per Fockeros id fieri poſſe putatis, facilis deinceps nobis via erit. Videbis etiam ex exemplo literarum Sixti à Dekama, quid ille conqueratur, & cùm ſe ad matrem cauſas plenius ſcripſiſſe dicat, vereor, ne illa plus ſatis ſit ſollicita, meumque conſilium, quo illi hanc profectionem ſuaſi, inculpet. Quamobrem te nobis tuum

(17) *Inſtrumentum*] V. in not. ad. N. 8. Teſtam.

tuum conſilium impertiri velim: an potius cum fratre Complutum ſit ablegandus, ubi cœlum amœnius eſſe, & tibi quoque eos magis vicinos fore, intelligo; aut, ſi neque ibi manere volet, bonis avibus in Italiam tranſeat, nosque ſua ſollicitudine liberet. Illum vero puto ea jam ætate eſſe, ut ſuæ vitæ modum ſervare ſciat: atque in ſtudiis ſuis perſequendis privato præceptore non indigeat. Sed cum frater minor Franciſcus forſitan Magiſtro ac Rectore opus habebit, diſpicere te velim, quid de eo fieri conveniat.

Vereorque & ego, ne fratris mei Gerbrandi filius in literarum ſtudiis multum proficiat, & ſatis intelligo non omnes excellentes Doctores fieri poſſe. Quamobrem, ſi commode iſthic familiæ alicujus Magnatis inſeri poſſet, id mihi non minus gratum eſſet, quàm in aliqua Academia tempus conſumere. Eſt juvenis ſtatura non indecenti & indole bona, quique, te ſuaſore, omnia facturus lubenter erit, quæ ingenuum adoleſcentem decent. Cogitavi autem aliquando, anne poſſet commendari D. Baroni à Dietrickſtein, ut in Archiducum ſervitium reciperetur; ſeu D. Ludovico à Quiczada apud Illuſtriſſimum Dominum Joannem ab Auſtria, vel ſi aliam meliorem conditionem excogitare poteris, in ea velim, ut nos adjuves. Ego pro veſtitu cæteriſque neceſſariis lubenter ducentos trecentoſve florenos erogare in ſiugulos annos non detrectabo, modò eo loco ſit, quo eum putabis aliquem fructum experientiamque rerum facturum.

Scribo duntaxat impræſentiarum ad M. Buchonem, ſtudioſe differens aliorum literis reſpondere, donec de re pecuniaria per D. T. certior redditus fuero.

In Archiducis (18) Caroli legationis ſucceſſu multi oculos intentos habent, & gravia, niſi Rex juxta Imperatoris vota reſponderit, nobis minantur. Verùm ego in Religione nihil ipſis concedendum puto, multo verò minus quicquam Imperio amplius juris in nos permittendum, ne illius obtentu ea jubeant, quæ Religionem Rempublicamque noſtram labefactare valeant.

Veniæ

(18) Hic Archidux Carolus Ferdinandi I. Imp. filius fuit, frater Maximiliani II. Imp. Porro apud Philippum Regem effecit nihil. De ejus legatione & rebus apud Philippum geſtis loquitur *Greg. Leti. Hiſt. de Philippe II. liv. XXI.*

Veniæ gratiæque formulam tandem Dux abſolvit, atque ad Regem, per hunc (uti reor) curſorem mittit, quò eam, ſi viſum fuerit, approbet. Ea vero formula, quæ ab his, qui eas cauſas tractant, concepta erat, ſi edita fuiſſet, exceptiones innumeræ illam pene illuſoriam reddidiſſent. Et ſubinde vereor, ne, ut hîc apud authores, quando non omnia mihi probentur, non bene audiam, ſic apud Præſidem Cardinalem (19) veſtrum, ſiniſtri aliquid ab eis de me ſcribatur: ſed Regi ipſi integritatem meam ſatis perſpectam eſſe confido. Et ſi quid ego mitius conſuluero, ad id me Regis honor, ac apud Deum meritum, commiſeratioque Reip. quam ad tranquillitatem ac Catholicam Religionem reductam velim, potiſſimum impellunt: teque patronum in hoc, ſi opus erit, exhibere velim. Intempeſtive Maurorum apud vos motus oboriuntur, cùm undique ſatis negotii Majeſtati ſuæ excitetur. Et miror Hiſpaniæ Reges tamdiu iſtum ſerpentem in ſinu foviſſe.

Princeps Auraicenſis Argentinæ eſſe dicitur, verùm parvam argenti conficiendi ſpem ibidem invenit, ut militibus per vicinos pagos diſperſis, ſtipendia perſolvat, ideoque illi paulatim diffluere feruntur. Verùm alter exſurrexit ex ducibus Bavariæ, qui à Comitatu Geminipontis cognominatur, qui novas copias illic pro Condacenſi jampridem colligere ſatagit. Verum Galli exercitum in Lotharingia contrahentes repulſuri eum videntur, eiſque Mansfeldius cum copiis aliquot noſtris auxiliaribus conjungere (aſſentiente ita Duce ad preces Francorum Regis) decrevit.

Idem Dux ad xx. diem Martii proximi Generales Status hujus Provinciæ huc convocavit, media quædam rei pecuniariæ colligendæ propoſiturus: quæ, uti nova videbuntur, ſic

(19) Is erat *Didacus* Cardinalis *Spinoſa*, de quo *V. Stradam*, & *Ciacconium, tom.* 3. *col.* 1031. *Præſidentem Caſtellæ* vocant Hiſpani ſummum, quem ille geſſit, magiſtratum. Porro Regi Philippo, uti fidus, ita quoque percharus fuit; de quo refertur, quod, cum poſt Cardinalis obitum, per vicum in quo Didaci corpus jacet, tranſiret, filio, qui aderat, ſic effatus ſit: *Hîc jacet miniſtrorum, quos habui, optimus.* Obiit autem 5. Sept. 1572. ætat. 70. Plura dabit *Ciaccon. cit.*

ſic forſitan difficulter eis Provinciales aſſentientur, ſed nihilominus tentare viſum fuit. Orandus autem eſt DEUS ut fælicem largiatur ſucceſſum. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXVI. Febr. CIↃ IↃ LXVIII.

Cum Dominus Tyletanus hiſce diebus ad me miſerit libellum, continentem nomina novorum librorum, qui Francofordiæ in nundinis autumnalibus proſtiterunt, eundem ad te mitti petiit, quò Inquiſitoribus iſthic exhibere poſſes, rationemque commonſtrares, qua cognoſci poterit, qui ex Catholicorum hæreticorumve officinis prodeant, ut ex ejus literis libelloque juncto D. T. plenius intelligere poterit.

EPISTOLA LII.

De re pecuniaria nepotum ſuorum in Hiſpania degentium.

CL. D. HOPPERE, Mercator, per quem te mihi ſcripſiſſe literis VI. Februarii datis ſignificaſti, nondum appulit, aut certe illas mihi nondum reddidit. Verùm poſt noviſſimas meas ad te literas quidam cum literis cambii, menſe Novemb. ſubſcriptis ad me venit, CIↃ CC. florenos exigens, quos in Buchonis nepotis mei uſus acceperis. Cùm vero nullas literas, quibus de eo admonerer, abs te adferret, neque ad Bravium ab Schetzio datæ literæ cambii remiſſæ fuerint, & nepos meus quatuor duntaxat regalium millia menſe Novembri abs te accepiſſe ſcribat, fui nonnihil perplexus, quid facere deberem: tandem autem eum, qui pecuniam exigebat, rogabam, ut tantiſper dilationem ſolutionis concederet, donec literas tuas acciperem. Quamobrem rogo, ut certiorem me facias, ſi à Bravio nihil ſit adhuc acceptum, ac ſi nihil brevi accepturum te ſperes, ut cambii literas ad me remittas, quò pecuniam meam repetere poſſim, & ſi mercatori, qui mihi tuas literas obtulit, ſolvere jubeas, id literis tuis mihi ſignificare non graveris. Incommode enim ea res nepotibus meis accidit, & mihi quoque ſatis cogitare potes moleſtum eſſe tria florenorum millia in octo menſibus

pro

pro nepotibus Salamanticæ agentibus expendere debere. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. Cal. Martii. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LIII.

De Hopperi uxore in Hiſpaniam ad maritum profectura. Conſiliarii duo Brabantini, & Abbatiſſa Nivellenſis, ſeculo defuncti. Librorum inventaria mittit.

CL. D. HOPPERE, quas ſuperioribus diebus ad te dedi literas, vereor, ne tardius ad te perveniant, licet eas Courtevillio, magiſtroque curſorum tempeſtive tradiderim. Quod autem illis adjiciam non multum erit, niſi, ut tibi ſignificem, uxorem familiamque tuam nondum huc ex Hollandia rediiſſe, & niſi nobis major affulgeat ſerenitas, non ſatis video, quomodo tuum, ipſiusque deſiderium adimpleri queat, tuæque moræ imputa, quod illi non citius ad te venire permiſeris. Quin & ipſe non ſatis me apud eam excuſare poſſum, quod diſſuaſerim, ne te in Hiſpaniam proficiſcentem comitaretur; verùm eam quoquomodo, ubi advenerit, placabimus. Mari certe parum tutum eſt iſthuc proficiſci, cùm Condaici Anglique omnia diripiant, &, vixdum bello Geuſianorum confecto, neſcio quo fato, præter opinionem Anglos videmur habituri hoſtes, qui tantum argenti, merciumque ex noſtris navibus ex Hiſpania advenientibus diripuerunt, ut noſtro ſumptu bellum adverſùm nos gerere poſſe arbitrentur, niſi Regiæ Majeſtatis authoritas Reginam inſoleſcentem ad ſaniora conſilia reducat.

Ante duos dies Franciſcum Pariſium, (20) Nopenumque

(20) *Franciſcus Pariſius*] vulgò *De Paris*, renunciatus fuit Conſiliarius circa annum 1541. atque adeo Carolo V. & Philippo II. in Senatu Brabantiæ a conſiliis fuit. Conjugem habuit *Mariam van Eesbeke*, Vulgò *van der Haghen*, ex qua prolem reliquit. *V. Theatre Sacré de Brabant Tom.* 1. *p.* 212.

que (21) Conſiliarios Brabantiæ, ac Abbatiſſam Nivellenſem (22) amiſimus; verùm, ne alios quoque Martius hic nobis auferat, metuimus.

Inventarium librorum cùm Bibliothecæ Regiæ, quæ meæ cuſtodiæ relicta fuit, tum illorum quoque, quorum Damantius ſocer meus curam habuit, ad te nunc mitto. Cætera vero, ubi deſcripta fuerint, ſubſequentur. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Martii. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LIV.

De rebus privatis, ac de Hopperi uxore. De miſſione ſua. De veniæ formula immutata. De cauſa Tſommonis Rollema. Mittit Regiæ, ac Tongerloënſis bibliothecæ inventaria. Aſſonvillius ex Anglia redux.

LIteras meas, CL. D. HOPPERE, XXVIII. Januarii ſcriptas, una cum præcedentibus te accepiſſe multum gau-

(21) *Noppenus*] Theodoricus, Sylvæducenſis, olim Lovanii primus in Scholis Artium e pædagogio Porcenſi anno 1518. dein Jurium Doctor renunciatus in Academia Aurelianenſi apud Gallos. Anno demum 1548. Conſiliarius Brabantiæ. In libro epitaphiorum Brabantiæ, quod eſt apud collegam J. F. Foppens, refertur ejus elogium quod fuit in Eccleſia Collegiata D. Gudulæ Bruxellis: *Hic ſitus eſt D. Theodoricus Noppenus a Buſcoducis, dum vixit clariſſimus & præſtantiſſimus jurisconſultus, utriusque juris Doctor, olim juris Civilis ſummus Profeſſor in Academia Aurelianenſi annos plus minus XIII. dein annos XX. & amplius Conſiliarius Senatus Brabantiæ. Mortuus die quinta Menſis Martii 1565. Stylo Brabantiæ.* Dies & menſis concordant cum *Viglio*, annus obitus non item. Sed liber epitaphiorum (oſcitanter, ut reor, conſcriptus) ſæpe errat in numeris.

(22) *Abbatiſſa Nivellenſis*] Margareta, aliàs Anna de Noyelles inquit auctor *Gall. Chriſt. Tom.* 3. *pag.* 579. Sed *Le Roy* in Gallo-Brabantia, & *a Ryckel* in Vita S. Gertrudis, *Annam* nominant. J. F. Foppens habet M. S. Gallicum vetuſtum de Abbatiſſis Nivellenſibus in quo appellatur *Margareta*, quod ipſe decretorium putat.

gaudeo. Ego autem ad te ternas poſt id tempus rurſus literas dedi, XVIII. Febr. ac I. ſeptimoque hujus menſis die ſcriptas, quas itidem te accepiſſe ſpero.

De nepotum meorum pecuniario negotio jam dudum aliquid reſcire deſidero, an videlicet à Bravio pecuniam pro illis acceperis, an vero tua ſententia ſit, ut mercatori, qui ſecundas literas cambii de mille ducentis florenis mihi obtulit, perſolvere debeam, cùm primas non acceperim, per quas forſitan eas, quas Schetzius Theſaurarius ad dictum Bravium dederat, remiſeris. Fouckerorum autem procurator, qui Antverpiæ habitat, operam ſuam mihi obtulit in tranſcribenda ea, qua opus erit nepotibus meis, pecunia; ac Chriſtophorus Hermannus, qui iſthic agit, ob antiquam cum ipſius parente amicitiam, lubenter quoque hac in re mihi meiſque gratificabitur; tantùm tuum in eo exſpecto reſponſum, conſiliumque.

Decamànorum mater, affineſque ad te illosque dirigendas literas (quæ hiſce incluſæ ſunt) ad me dederunt. Animadverto autem Sixtum ipſis nonnullam injeciſſe ſollicitudinem, quod & Salamanticam ſuæ valetudini adverſam ſe experiri; nullumque ibi ſtudiorum fructum facere poſſe ſcripſerit, quod vereor ex affectu magis, quam judicio proceſſiſſe. Verùm ad te ſuperioribus literis perſcripſi, quid de eo mihi faciendum videatur, & fortaſſis maternis obſequetur monitis, deque Italia adeunda conſilium mutabit, præſertim cum intellexerit non eamdem ibi mihi eſſe procurandæ pecuniæ facilitatem, quæ eſt in Hiſpania. Tu autem ne graveris, quæſo, quam primum aliquid tui nobis conſilii impertiri, & de quanta pecunia, quaque via, ipſis aliiſque nepotibus providendum exiſtimes, ſignificare.

Conjunx tua ſuperiore hebdomada ad nos valde oportuna rediit, ut celebritati primitiarum nepotis mei M. Folcardi intereſſet, cœpimusque meliorem ei de ſecuritate itineris Hiſpanici ſpem facere, ubi Condacenſem Principem cæſum, ac inſigni victoria Andegavenſem Ducem (23) potitum intellexi-

(23) Andegavenſis Dux, qui poſtea Henricus III. Galliæ, ac ante Poloniæ Rex. De hac victoria vide, ſi lubet, *Maimbourg Hiſt. du Calvin. liv. 6.*

telleximus. Jucundiſſimum mihi fuit, quod de meo negotio proximis literis D. V. renuntiavit, ac DEUM precor, ut ad deſideratum finem id perducat; priuſquam autem tuas literas accepiſſem, per amicum quendam, Ducem de diutino meo deſiderio ſubmoneri curavi, qui penitus eo intellecto ſe quoque aliquid ad Regem perſcripturum eſt pollicitus. Itaque omnino confido, ut ſi dextre negotium hoc D. V. Regi proponat, voti me compotem ſit redditura. Spero quoque eadem ratione, Tyſenachio conſultum iri, ac utriuſque poſtulationi uno beneficio Majeſtatem ſuam ſatisfacturam.

Arbitror veniæ formulam jampridem ab Duce tranſmiſſam eſſe, ex qua colliges, quæ hîc ex quorundam ſententia commutata ſint: ac mihi quidem ſuſpectum fuit, quod de iis, qui Magiſtratum geſſerunt geruntve, excipiendis, additum fuerat: quod, quo tendat, exemplo Tſommonis Rollema cognati tui edocti ſumus, quem hebdomada ſuperiore captum, atque huc ſub cuſtodia adductum dolenter ſane cognovimus. Et hactenus quidem cauſam percipere non potuimus; confeſtim autem ejus officium mercatori cuidam Hiſpano apud Middelburgum agenti, dum ille detinetur, commiſſum fuit: cum quo Tſommoni inimicitiæ rixæve aliquid interceſſiſſe audio, qui, an aliquid ad eos, qui hæc judicia exercent, detulerit, aut ſi aliunde malum hoc ei ſtructum fuerit, cum tempore ſciemus. Eadem de re Bontium ad te aliquid ſcribere arbitror, cujus literas hiſce junxi.

Inventaria aliquot librorum ad te rurſus mitto, cùm eorum, qui Regiæ Bibliothecæ per me adjecti ſunt, tum verò eorum, qui in Tongerloënſi Bibliotheca exſtant, quorum catalogus ab Monacho, non ſatis perito, deſcriptus, mendis non caret.

Aſſonvillius re infecta ex Anglia rediit: ſperamus autem morte Condacenſis, ac Gallica victoria Reginam nobis paulo mitiorem exſtituram, ac Ducem Gemini-pontis, cæteroſque, qui ad Rhenum jampridem ſuas copias jungere ſatagebant, eo nuntio ab incepto deſtituros. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXVIII. Martii. CIↃ IↃ LXVIII. Ante Paſcha.

EPI-

EPISTOLA LV.

Tſommo Rollema in carcere Bruxellenſi, de quo Viglii inimici in ſinu rident. Namurcenſis Penſionarius ultimo ſupplicio plexus. Advocatus Hollandiæ in carcere mortuus. De Univerſitate Lovanienſi. Viduam Theſaurarii Boiſoti commendat. De originali Confeſſione Auguſtana.

ANte quatriduum, CL. D HOPPERE, dedi M. Poſtarum faſciculum literarum ad te tranſmittendum. Quoniam autem intellexi, nondum abiviſſe curſorem, hoc epiſtolium adjiciam. De accuſationibus adverſus Tſommonem nihil adhuc licuit intelligere. Traditus autem cuſtodiæ in porta. (24) Treurenburgh; ita arcte ibidem conſervatur, ut nemini ad eum pateat acceſſus. Vereor autem, ne ipſius libertas forſitan nonnullos Eccleſiaſtici ordinis offenderit: & inprimis Strium Vicarium, cujus querulum, acerbumque ingenium noſti. Et ut plerique amici ejus caſum dolent, ſic non deſunt malevoli, qui, quod ille te, meque, ſeu cognatos ſeu patronos vocare ſolet, in ſinu rident. Spero tamen, ſi apud æquos judices cauſa agetur, actionum ſuarum probe eum rationem redditurum.

Namurcenſis Penſionarius, Namurcum nuper remiſſus, ultimo ibi ſupplicio plexus eſt. Hollandiæ autem Advocatus Eindius in carcere hîc vitam finivit: verùm adverſus viduam ac liberos proceſſus reſumitur, id, quod cæteris captivis metum quoque incutit.

Placuit Illuſtriſſimo Duci ad Regem transmittere Univerſitatis Lovanienſis reſponſum ſuper diligentia Profeſſorum. Et quia aliquid explicatius de D. Hunneo Tyletanus ad me ſcripſit, viſum mihi fuit non abs re me facturum, ſi literarum ejus articulum hiſce adjungerem.

Vi-

(24) Quæ eſt in oppido Bruxellenſi inter eccleſiam D. Gudulæ, & Viridarium Aulæ, in quo nutriuntur Damæ. Vulgò, *Le parc de Bruxelles.*

(25) Vidua quondam Theſaurarii Boiſoti, Domini Tyſenachii ſoror ornatiſſima matrona, ante biduun extremum diem clauſit, quæ ob filii majoris, Orangii partes ſecuti, condemnationem, triſtitia, Melancholiaque plus ſatis affecta. accedente quoque non ſano medicorum conſilio, in deſperatam valetudinem inciderat: cujus caſum Dominum Tyſenachium ejusque uxorem, uti par eſt, ægre laturos non dubito, verùm humana humanitus ſapientes ferre decet.

Præſes Friſiæ, cui nuper D. V. penſionem procuravit, ea eſt valetudine, ut non diu ea fruiturus videatur.

Illuſtriſſimus Dux à me hiſce diebus nomine Regis petiit Originalem Confeſſionem (26) Auguſtanam, anno CIↃ IↃ XXX. Cæſari oblatam, quæ meæ cuſtodiæ ac Archivo tradita erat, dignaque omnino eſt, ut ſervetur, quò hæretici, qui poſtea multa ei aſperſerunt, malitiæ ſuæ convincantur. Bruxellæ. Calend. April. CIↃ IↃ LXVIII. ante Paſcha.

EPISTOLA LVI.

Queritur invideri ſibi Hopperoque voluptatem familiarium litterarum. Timet a Germanis qui in Gallia militatum ierant, uti & a proceribus, exulibuſque Belgis. Sperat a prudentia Albani modo pecunia non deſit. Queritur omnium animos in ſuſpen-

(25) *Catharina Boiſot*, *Petri* filia nupſit *Carolo Tiſnacquio* præſidi, (poſt *Viglium*) Conſilii privati; & ipſe *Petrus* Conſiliarius, & poſtea Theſaurarius Generalis Ærarii Regii duxit N. ſororem *Caroli*. Ordinum partes ſecuti ſunt *Boiſoti* plures: *Carolus* Zelandiæ. & *Ludovicus* Hollandici maris, pro *Orangio*, præfecti. De quibus apud *Stradam & hiſtoricos* paſſim.

(26) Editiones Confeſſionis Auguſtanæ quàm diverſæ ſint & diſcrepantes, Vide apud Clar. *Boſſuet Hiſt. des Variat. des Egl. Proteſt. Liv.* 3. qui gaviſus fuiſſet ſi Originale MS. quod *Viglius* cuſtodiæ ſuæ commiſſum, & ab *Albano* repetitum profitetur, ſibi contigiſſet inſpicere. Juverit aliquando hoc notaſſe: unde veriſimile fit, *Originale* illud ab Duce *Albano* in Hiſpaniam miſſum, ac ibi hodieque in Regia bibliotheca ſervari.

ſpenſo teneri, unde boni vacillant. Eindius in cuſtodia. Judicia accelerata, & majorum procerum cauſæ inſtructæ. Mansfeldius qui Duciſſam deduxit, Luxemburgum reverſus. Cancellarii Geldriæ viduam commendat, & pro ſe miſſionem petit.

BInas, CL. D. Hoppere, ſuperiori menſe Martio ad te dedi literas, aliasque complures menſe Febr. Verùm in ſuſpitionem venimus, neque noſtras vobis, neque veſtras nobis ſatis fideliter reddi. Quod quibus de cauſis fiat, etſi conjecturam de eo aliqui faciant, tempus tamen ipſum melius fortaſſis declarabit. Male autem ſit iſtis hominibus, qui nobis voluptatem, quam ex familiaribus literis deque rebus privatis, citra ullum Reipubl. detrimentum capimus, invident. Nam quod illi forſitan de publicis rebus iſthuc a quibuſdam ſuſpicantur perſcribi, id profecto nullius momenti eſſe poteſt, cum non ſit aliud, quàm omnibus tritum atque notum.

Conjugis autem tuæ familiæque cauſa de eo cumprimis doleo, quæ cùm ex literis unicam conſolationem capiant, quando abſentis literarum ſolatio privantur, magis ad præſentiæ deſiderium incenduntur. Proinde, quod minati antea ſumus, fore ut iſthuc uxor cum liberis ad te veniat, remorari amplius non poſſumus, cui ego nepotes meos comites aliquot adjungere cuperem, quos ad Salamanticenſem Academiam brevi mittere decrevi. Nam in Gallia eos longius relinquere in ea ſectariorum corruptela, libertateque, quam Regis Edicta novo fœdere confirmarunt, periculoſum videtur.

Germani, qui militatum iſthic ierant, nobis vehementer minitantur, ac undique rumores belli adferuntur; & non arbitramur voluntatem pleriſque defore, ſi ad res ejuſmodi gerendas ſtipendia præberentur, uti etiam ab exulceratis Procerum noſtrorum, aliorumque, qui ſolum mutaverunt, animis, nihil boni æquique expectandum eſt: ſed prudentia, fortitudoque Ducis Albani ab hoc metu, periculoque (uti ſperamus) nos liberabit. Et modo pecuniam nobis deeſſe

non ſinetis, vires virique non deerunt; tametſi certe tanto tempore in ſuſpenſo teneri omnium animos, parùm conſultum hactenus viſum fuit, cum interea etiam bonorum animi, quadam rerum diffidentia perculſi, vacillare incipiant. Jam vero quotidie copias militares ad confinia confluere audimus, & Dux quoque equitum, peditumque numerum auget, brevique videbitur quò apparatus iſti evadent.

Jacobus Eindius Advocatus Hollandiæ adhuc in cuſtodia detinetur; verùm de ejus cauſa melius, quam de Mechlinienſium, Namurcenſiſque ſperamus.

Cogit autem Ducem inſtans belli inquietudo judicia accelerare, & jam intelligo majorum Procerum cauſas fere inſtructas eſſe, quamquam ego arbitratus ſemper fui, Regem antea de ipſis eſſe conſulendum: ſed id fortaſſis jam factum eſt:

Mansfeldius nuper ex Italia, quò Duciſſam deduxit Luxemburgum rediit, ipſaque per eumdem literis dignata eſt me de fælici itineris ſui ſucceſſu certiorem reddere.

Uxor Cancellarii Gelriæ mœſtitiæ plena Arnhemium ad funus mariti curandum rediit, ac inde ſupplicationem pro penſiuncula ad Regem ſe mihi tranſmiſſuram dixit, quam, ubi accepero, non potero non te rogare, ut apud Majeſtatem ſuam honeſtiſſimæ matronæ ſuffragari non graveris.

Aggæum noſtrum in Friſia eſſe audio, ſed, cum ille rumoribus facile terreatur, accelerare eum reditum Spiram intelligo, cùm metuat, ne cœlum ſuper nos ruat.

Secretariorum noſtrorum, quorum opera in rebus Conſilii Status utimur, cauſam tibi aliquando commendavi, ſed illi cùm tempora labi videant, Gubernatoresque mutari, ac merita ſua ab iis, qui de novo adveniunt, ignorari, & recognoſci non ſperant, plane animum deſpondent: ſæpiusque apud me Vanderanius cum lacrymis ſuæ fortunæ tenuitatem expoſuit, quæ numeroſæ proli familiæque, ac ſcribarum multitudini alendæ, parum ſufficit. Proinde non poſſum eos non tibi ex animo commendare, quò Rex aliquem laborum, quos ipſi fideliter in Majeſtatis ſuæ rebus impenderunt, rationem habeat. Pro me ipſo verò non aliam commendationem abs te requiro, quàm eam, quam multis literis antea abs te po-

ſtula-

ſtulavi, ut ſeneſcenti morbiſque undique obſtipato, quietem Majeſtas ſua tandem concedat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXII. Aprilis CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LVII.

Geuſii, ſparſis in vulgus libellis, populum ad ſeditionem excitant. Ludovicus Naſſovius exercitum parat in Friſia; Comites Bergenſis ac Culemburgius ad confinia Gelriæ; Nobiles Brabantini in agro Leodienſi, quos Comes ab Everſtein diſſipavit cæſis octingentis Meganus contra Bergenſem profectus.

MEtuens CL. D. HOPPERE, ne aliquis curſor in Hiſpaniam me inſcio expediretur, dederam Magiſtro Poſtarum literas, quarum exemplum nunc iterum mitto, ſi forte illæ interceptæ, aut neglectæ fuerint. Nunc vero cum Illuſtriſſimum Ducem noſtrum de iis, quæ proximis diebus hîc geſta ſunt, Regem certiorem facturum arbitrarer, Courtevillio haſce ad te deſtinandas commiſi, ut, quamquam ex ipſius Ducis ad Majeſtatem ſuam literis plenius omnia intelliges, per me tamen de ſumma rerum edocearis. Ea eſt; Quod Geuſiani noſtri, confecta in Galliis pace, oportunum ducentes fortunam adverſus nos tentare, non quidem palam nobis bellum denuntiaverunt, ſed ſuum inſecuti morem, ſparſis in vulgus libellis, populum ad ſeditionem attrahere conati ſunt: cujus generis ſunt, ſcedulæ, quas hiſce conjunxi, quibus ipſi ſententiam antevertentes, ſuo ſeſe judicio condemnare voluerunt, conſcriptiſque militibus atrocia nobis omnia minantur.

Ludovicus Comes à Naſſau in Tranſamaſana regione exercitum parat, quò ad eum tota fæx Friſiæ confluit.

(27) Bergenſis ac Culemburgius Comites apud Weerdam Culem-

(27) *Guilielmus* Comes Bergenſis e quatuor primis fæderatis.

Culemburgenſis oppidulum, in Monaſterienſi Epiſcopatu ſitum, ad confinia Gelriæ, cum nonnullis aliis Proceribus militem colligunt. Et noſtri nobiles Brabantini ac Namurcenſes, factionis itidem Geuſianæ collectis in Leodicenſi agro aliquot vexillis, conjungere ſe cæteris voluerunt. Verum dux iis motibus obviam ire cupiens, miſit Hiſpanorum aliquot cohortes cum Comite ab Everſtein, qui eos inſectati inter Ruremondam & (28) Erculens, oppida Gelriæ, juxta oppidulum quoddam Ducis Juliæ, vocatum Daelem, cum illis fortiſſime congreſſi, omnes diſſipaverunt: cecideruntque, ut fama eſt, plus minus octingenti, nobileſque quidam, ac novem vexilla ab hoſtibus reducta. Sub idem tempus Comes quoque Meganus aliquot copiis inſtructus, profectus eſt contra eos, qui apud Weerdam convenerunt. Quod ſi & ille ſimilem habebit ſucceſſum, ex his principiis meliora ſucceſſura ſperabimus. Bene vale, CL. D HOPPERE. Et nos, qui duobus proximis menſibus nihil iſthinc accepimus, ex tuis literis Regiæ Majeſtatis proſperam valetudinem ac ſtatum cognoſcere magnopere deſideramus. Bruxellæ. XXVIII. Aprilis CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LVIII.

Friſia in ſummo diſcrimine conſtituta ob Ludovici Naſſavii ſucceſſus, quem juvant proſcripti Friſones, quibus ſe junxit Conſiliarius Regius Tzalingus ab Eyſinga: contra quos Comes Arenbergenſis profectus. Gravia & Boxmeria ad partes Regias reductæ.

CUm heri, CL. D. HOPPERE, literas tuas, XX. Aprilis ſcriptas, accepiſſem, ac curſorem quendam à mercatoribus Antverpienſibus expeditum, hacque tranſeuntem, in Hiſpaniam properare intellexiſſem, ſignificandum putavi,

(28) *Erkelens* oppidum ad quartum a Rurœmunda lapidem, intra limites Ducatus Juliacenſis, ſed Geldrici juris.

vi, conjugem tuam, amicos, atque me magnopere gaviſos eſſe de earum receptione, cum duobus pene menſibus nihil abs te allatum eſſet. Verùm iis non ſatiati, Denneterium ſummo deſiderio exſpectamus, quem literas tuas & mandata pleniſſima adferre indicaſti. Nunc autem aliud ad te non ſcribam, quàm nos hîc omnes recte valere; Patriam, autem noſtram iu ſummo verſari diſcrimine, cùm Ludovicus Comes Auraicenſis Principis frater, arcem Weddanam in Weſterwoldingerland / ac Old-ampt Groningenſis, occuparit, Dammonique oppido male metuamus, ad quod Friſii noſtri ſtrenuos ſeſe adjutores exhibent; ii præſertim, contra quos ſuperiori hebdomada Banni hîc ſententiæ latæ ſunt, quarum ad te exemplar mitto. Adjunxit quoque ſe illis Doctor Tzalingus ab Eyſinga, Regiæ Majeſtatis Conſiliarius, ac alii nonnulli. Verùm ſpero dignam illos punitionem conſecuturos, qui fidelitatis debitæ immemores contra Principem ac Patriam tantum ſcelus attentare ſunt auſi. Arembergenſis autem eò profectus eſt, iis copiis munitus, quæ Illuſtriſſimo Duci ad diſſipandam eorum vim ac impreſſionem ſufficere ſunt viſæ.

Gravia ac Boxmeria in noſtram poteſtatem redierunt, profugientibus inde præſidiis, quæ fortunam Dalenſem expectare non ſunt auſa. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. Septimo Maii CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LIX.

De Proviſione Epiſcopatuum nihil hactenus executioni mandatum. Ludovicus Naſſovius apud Groningam imperat.

SCripſi ad te, CL. D. Hoppere, VI. Maii, me tuas literas, XX. Aprilis datas, accepiſſe, quas mox ſubſecutæ ſunt XXI. Aprilis per Denneterium, ac aliæ XXIII. ac XII. Martii per Capellanum ac cocum tuum, miſſæ. Impræſentiarum autem non datur tempus, ut ſingulis reſpondeam, cùm curſoris diſceſſus ſerius mihi ſignificatus fuerit. Tantum igitur hoc te ſcire volui, nos ſcrupulo, quem ex diuturno literarum tuarum deſiderio accepimus, levatos eſſe, uxo-

uxoremque ac familiam totam recte valere. Et nobis certe volupe fuit, cùm privata tua, tum publica, & quæ ad Regem pertinent, ſe recte habere.

Illuſtriſſimus Dux aliis plurimis negotiis impeditus, in hoc rerum diſcrimine ea, quæ à Majeſtate ſua ſuper proviſione Epiſcopatuum, beneficiorumque mandata fuerunt, nondum exequi potuit: ſed ea ſe curaturum primò quoque tempore dixit; proinde ego quoque non habeo adhuc, quod ſuper hiſce tibi reſpondeam.

Denneterio quid in via acciderit, te non ignorare arbitror, de quo ſane multum dolemus.

De Dalemenſi negotio tuo hoc te ſecuriorem deinceps fore putamus, quod adverſarium Geuſianis nomen dediſſe cognovimus.

Comes Ludovicus occupata Damma, aliisque nonnullis pagis apud Groningam, imperium ibi exercet, & Status conſcribit, edictaque publicat, ac nuper caſtrum Hammenſe Mepſchii noſtri, quod ille (ad triginta florenorum aureorum millia æſtimant, incendio conſumpſit, qnod illum præ cæteris, conatibus ſuis obſiſtere intelligo, mittoque ſcedulam, ex qua cognoſces, qui ex noſtratibus potiſſimum ei adhæreant. Quotidie autem ad eum major multitudo confluit, verùm cùm Arenbergenſis jam pridem in Friſiam advenerit, ſuppetiasque ei Dux mittat, ac eidem Meganus in auxilium proficiſcatur, ſpero, nos brevi de fælici ſucceſſu nova vobis ſcripturos. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Datum Bruxellæ. XXI. Maii CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LX.

De miſſione impetranda enixe contendit; ſtatum Conſilii privati deſcribit; Vice-præſidem deſiderat, ſi ab officio omnino abſolvi nequit: offerens partem ſtipendii & ſigilli cuſtodiam. De rebus privatis, & libris ad Hopperum mittendis. Gratia Regia, veniaque procraſtinata malum peperit. Conſilii Tridentini executionem Dux urget. Synodus Ul-

Ultrajectina. Benedictus Arias Montanus Viglio innotuit. Cancellarii Geldriæ viduam, ac D. Noircarmium commendat. De Aggæo, rebusque privatis.

QUinis tuis literis CL. D. HOPPERE, XII. XXIII. & XXIX. Martii, ac XX. & XXI. Aprilis ſcriptis, cœperam aliquid reſpondere per eas, quas VII. & XXI. Maii ad te dedi, & antea quoque aliquid ad te ſcripſeram XXII. & XXVIII. Aprilis. Gaudeo inprimis falſam fuiſſe ſuſpitionem, vanamque ſollicitudinem noſtram de literis detentis, interceptiſve. De privato negotio meo habeo gratiam, quod tam diligenter illud procuraris, verùm ex literis Regiæ Majeſtatis nihil plus ſpei quàm antea, concipere poſſum; ac ſæpius à me quæſita occaſione, ut cum Illuſtriſſimo Duce, ad quem Majeſtas ſua de eo ſcripſiſſe ſe ait, loquerer, nondum eam invenire potui. Et quanquam, quoad vivam, ac potero, non recuſabo Majeſtati ſuæ inſervire: attamen ſervitutem hanc, quæ me quaſi glebæ adſcriptum tenet, longius perferre nequeo: quatuor enim duntaxat habeo collegas, quorum ſæpe uuum, alterumve abeſſe contingit, & in defunctorum, abſentiumque locum Rex alios hactenus ſurrogare diſtulit: ut ego neceſſariò bis in die viſitare privatum Conſilium debeam, cùm aliàs ſine capite memineris non diligenter negotia tractari. Sigillum quoque me perpetuò detinet, ut longius à Curia abeſſe nequeam. Adhæc pedes, manus, linguaque craſſior officium ſuum deinceps denegant. Proinde ſi nulla ratione à Præſidatus officio me Majeſtas ſua abſolvere adhuc velit, Vice-præſidem tamen nominare poſſet, qui me abſente officium hoc obiret. Et quò ego ab obligatione quotidianæ viſitationis Conſilii abſolvar, ſtipendii mei partem lubens ei ceſſero, ſi Rex gravabitur ſtipendii auctarium ei præbere; cùm æquum non ſit, ut ille laborem eum citra aliquod commodum obeat. Idque Majeſtas ſua per proviſionem ordinare poſſet, remanente facultate de officio Præſidis, quandocunque placuerit, abſolute diſponendi. Cuperem & mihi permitti, cùm abero, eidem Vicepræſidi ſigillum committere, quo hac ratione aliquo modo me præ-

dictæ ſervituti eximerem. Et nihilominus, pro ea devotione, quam ſemper erga ſervitium Majeſtatis ſuæ habui, non ſum defuturus, quandocunque negotia meam præſentiam, operamque requirent ſumma fide ac diligentia, Illuſtriſſimo Duci, atque Conſilio aſſiſtere. Quod cùm Duci declarare decreverim, tum id tuam D. celare nolui, eandem rogans, ut ſi oportunitatem habuerit Regi aliquid de eo ſuggerendi, id pro tua erga me benevolentia omni meliori via procurare ne graveris.

De Denneterio nihil præterea audimus, quàm de literis, quod antea indicavi, per eum miſſis, nobis ab alio redditis. Uxor, quod ſerio tibi affirmare poſſum, deſiderium abſentis longius non fert. Et cùm nobis de Regio adventu ſpes pene omnis præciſa ſit, aliqua ratio invenienda eſt, quò tibi conjungatur. Ego illam, ut poſſim, conſolor, ſed vereor ne operam ludam. Reinius patruelis tuus conſtituit poſt menſem aut duos ad te proficiſci, qui plenius ejus deſiderium tibi exponere poterit. Per eum ad te mittam Janſenii Commentaria in Proverbia Salomonis, ac Lindani quoque in Pſalmos annotationes, cum aliis ejus generis nonnullis.

De rebus pacificandis, gratiaque tandem impartienda, Duciſſa hinc abiens ſatis prolixe ad Regem ſcripſerat, verùm Duci viſum tunc non fuit eam deliberationem ingredi, nec adhuc aliquam ejus mentionem audio, tametſi Rex literis Gallicis conſilium requirere videatur; verùm an Hiſpanicis idem ſcribat dubito, cùm ea deliberatio potiſſimum pendeat ex ſententia Vargaſii, aliorumque, qui criminalibus judiciis præſunt. Certe dici non poteſt, quantum malum huic Provinciæ peperit diffidentia gratiæ, tamdiu ſub ſpe Regii adventus procraſtinatæ.

Concilii Tridentini executionem fortiter Dux urget, ac apud Trajectum indicta ab Archiepiſcopo Synodo, miſſus eo eſt Præſes Mechlinienſis, (29) atque Decanus Bruxellenſis, qui illi aſſiſtant, eamque rem promoveant: præſertim

(29) Præſes de quo hic, erat *Joannes de Glymes* dictus *de Berghes*, Eques, & toparcha de Waeterſdyck, antea Conſiliarius Senatus Hollandici, poſtea Supremi Senatus apud Mechli-

tim cum ſuper difficultatibus ab eis motis nihil apud Pontificem, Regemve impetrarint; & ipſi tuæ (uti ferunt) confiſi ſollicitationi, hactenus in utramque aurem dormierint.

(30) Benedictus Montanus nuper huc advenit, ac à me convivio hilariter acceptus promiſit, ſe ſæpius me inviſurum, gratiamque mihi feciſti quod ad ejus notitiam literis tuis viam præſtruxeris.

De Epiſcopatibus partim ex literis tuis, partim Regiis ſententiam Majeſtatis ſuæ cognovi, verùm non fuit hactenus otium, ut Dux de ejus executione reſolveret; & certe, ita turbulenta hæc ſunt tempora, ut nunc præmaturum videatur, quod antea nimium differri querebamur.

Tiletani Majeſtatem ſuam rationem habuiſſe valde gaudeo: meretur enim is, ſi quis alius, hujuſmodi beneficentiam.

Super controverſia ſalinaria jam nos deliberavimus, ſed reſtat ut Illuſtriſſimi Ducis judicio ſententia noſtra approbetur.

De Cancellarii Gelriæ morte jampridem ad te ſcripſi, ac cùm ille ſemper incorrupte munus ſuum adminiſtrans, ac ſatis tenui patrimonio præditus, uxoris optimæ matronæ bona majore ex parte in Regiæ Majeſtatis ſervitio conſumpſerit, eidemque immortuus fuerit, te etiam atque etiam, mi Hoppere, rogo, ut apud Regiam Majeſtatem intercedas, quo penſiunculam, quam per ſupplicationem hiſce adjunctam petit, conſequatur, & marito amiſſo ſubſidium reliquæ vitæ deeſſe ei non patiatur.

D. Noircarmius iterum atque iterum me rogavit, ut ipſum, cauſamque ejus tibi commendare pergerem.

Conſtitui aliquot nepotes meos propediem Salamanticam mittere, quibus etiam aliquot nobiles Friſiæ ſeſe adjungere decreverunt. Wibrandum autem meum Lovanii adhuc relin-

chliniam. Decanus vero eccleſiæ Collegiatæ S. Gudulæ Bruxellis, *Laurentius Metzius*, poſtea ſecundus Epiſcopus Buſcoducenſis.

(30) *Benedictus Arias Montanus*, Hiſpalenſis, toto orbe celeberrimus a Regia Bibliorum editione. *V. Miræi Script. ſec. XVI. in edit. Fabricii fol.* 248.

linquendum duxi, ne ſtudiorum ipſius fælicem progreſſum interrumperem. Quod illum literis tuis ad eadem hortari obtuleris, gratiam magnam habeo.

Aggæus noſter feſtis Paſchalibus Friſiam inviſens, cùm res iſthic ab Comite Ludovico, Gueſianisque turbari cognoſceret, mox, rebus infectis, Spiram revolavit, conſiliumque cœpiſſe videtur de ea conditione retinenda, quod & ego certe conſultius duco, licet Ryordi ab Roerda filius, nuper ex Italia, Germaniaque rediens, ſperans ſe ei ſucceſſorem fore poſſe, multum perſuadere conatus ſit, ut Statuum noſtrorum Penſionarius fieret, quod ego illi non ſatis olim conſulere potui, quod multa in illud officium incidant, quæ ſubinde Curiæ ingrata exiſtunt: ob quæ Namurcenſis Penſionarius, Vaſtelius, ac Cammius (31) Mechlinienſes, ac Jacobus ab Einden Hollandiæ Advocatus hîc carceri ſunt mancipati. Ryoerdi autem filius animadvertens ſe ibi ſpe ſua excidiſſe, nunc Conſiliariatum Eyſingæ, qui ad rebelles deſcivit, inſtantiſſime ambit. De cæteris poſt per otium ſcribam cùm hanc epiſtolam in occaſionem abituri curſoris pararam. Bene vale, HOPPERE. CL. Bruxellæ XXVI. Maii CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LXI.

De triſtiſſimo belli exitu in Friſia, & Comitis Arembergenſis cæde. De proſcriptis proceribus, & ultimo contra nonnullos ſupplicio decreto. Sententia contra Egmondanum & Hornenſem ſub incude: Dux non firma utitur valetudine.

CUm noviſſime ad te ſcriberem, CL. D. HOPPERE, inter ſpem metumque anxii eramus: deque ſucceſſu belli, quod in Friſia apparabatur, promittebam me primis literis ſucceſſum ejus ad te perſcripturum, is vero præter omnem opinionem noſtram triſtiſſimus accidit: quem te ex exemplis literarum Domni Mepſchii, quàm ex meis cognoſcere malo.

Accu-

(31) Vide Sup. ad Epiſt. XXIX.

Accuſant Hiſpani militem Germanicum, Germanici Hiſpanicum : ſed interea illuſtris heros Arembergius fortiter pugnando cecidit : faxit Deus, ut infortunium omne noſtrum cum eo finiatur. Non lubet hîc referre de planctu ac lachrimis Comitiſſæ Arembergenſis, quæ in hac urbe eventum rerum expectabat : multorumque aliorum mœſtitia ac luctu, de quibus ipſe facile conjecturam facere poteris. Ut autem cognoſcas, quid poſt illud prælium acciderit, jungam Mepſchii quoque literas, quas hodierno die accepi

XXVIII. Hujus menſis die ſententiæ Banni ac confiſcationis bonorum adverſus Principem Auraicenſem, Ludovicum ejus fratrem, Brederodium defunctum, Comiteſque Bergenſem, Hoogſtratanum, & Culenburgium latæ ſunt, ac poſtremo domus, in qua Geuſianorum conventus fuerat, dirui juſſa. Cras vero decretum eſt ad ultimum ſupplicium procedere contra nonnullos nobiles, in quorum numero etiam eſt Bejema, & Galama, ac jam ſub incude eſſe dicitur ſententia adverſus Egmondanum ac Hornenſem: quamquam arbitrer de ipſis Illuſtriſſ. Ducem ad Regem antea ſcripturum. Dux autem non ſatis firma, commodaque valetudine fruitur, ut plerunque metuamus, ne ſi illi forſitan aliquid accidat, majoribus turbis periculiſque implicemur. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. pridie Cal. Junii. CIƆ IƆ LXVIII.

EPISTOLA LXII.

De nepotibus ſuis in Hiſpaniam miſſis. Tædet eum temporis, criminaliumque proceſſuum, quos Dux accelerat, ut ad caſtra, quæ in Friſia, proficiſci queat. De Janſenii Gand. Epiſcopi negotio. Viglius beneficentiam Regiam non ſui, ſed Collegii a ſe Lovanii inſtituti cauſa, expetiit. Queritur miſſionem ſibi negari ab Albano. Fidelis servus perpetuus asinus. Gubernatores Miniſtris Regiis utuntur, veluti equis meritoriis. De Conc. Trid.

Trid. Ultrajecti recipiendo, & de quinque præbendis Archiepiſcopo tributis.

CL. D. HOPPERE, poſt literas, quas v. hujus menſis ad te dedi, binas tuas XXV. ac XXVII. Maii datas, accepi, gratiamque habeo, quod ad meas, quas antea ad te dederam, tam copioſe reſponderis. Nepotibus meis ante menſem proficiſcendi in Hiſpaniam facultatem conceſſi, eosque jam iter ingreſſos eſſe, ſpero, quos D. T. etiam atque etiam commendo. Atque ad Matthiam Gaſtium bibliopolam, quæſo, ſcribas, ut illuc eos advenientes conſilio ſuo adjuvet, inſtruatque. Viaticum quidem illis, quale mihi ſufficere ad id iter viſum eſt, dedi, ne eo plus ſatis muniti alicubi in via hærerent, ac locorum viſendi cauſa (ut juvenibus mos eſt) vagarentur. Ubi vero eos Salamanticam adveniſſe intellexero, curabo, ne quid eorum nēceſſitatibus deſit.

Tua conjunx etſi magnopere ad te venire deſideret, veretur tamen ne tardius eam voces, ac propter varia impedimenta iter ſuum longius protrahatur. At ubi tu ſententiam abſolute perſcripſeris, lubenter eam, ut omnes difficultates reſecentur, adjuvabimus.

Doctoris Reineri filium non video quomodo rotulæ, ante ejuſdem renovationem, inſcribendum curare poſſimus.

Valde optaremus tandem aliquam funeſti hujus temporis criminaliumque proceſſuum finem, quæ non populum tantum noſtrum, ſed vicinos omnes exaſperant. Adverſus (32) Stralium, Bakkerzelium, Eindium, cæterosque Penſionarios proceſſus ſumma cum ſeveritate inſtruuntur, quam Vargaſio vulgus imputat.

Noſtri Conſilii in his cognitionibus nullæ ſunt partes, odiis tamen periculisque immune non eſt.

Dux ad finem horum proceſſuum, quantum poteſt, properare videtur, conſtituens brevi ad caſtra proficiſci, quæ in Friſia, cum magna Patriæ noſtræ calamitate, ſeſe hoc tempore jungunt. Ubi quanta noſtratium hominum ſit perturbatio ac perplexitas, conjecturam facere potes.

(32) *Antonius Stralius* Antverpienſium Conſul, de quo hiſtorici paſſim.

Quæ vero ibi geruntur ex Mepſchii literis, quarum exemplar hiſce adjunxi, percipere licebit.

Janſenius penſione mavult eſſe contentus, quàm Monachorum regimen ſuſcipere, ſed vereor ne ea philoſophiæ ratio ſemper ei conſtet. Non tamen ejus conſilio refragari ſtatui, ne, quod in illius commodum antea conſului, in proprium feciſſe videar. Quod ſi tamen accederet penſio Hiſpanica, meliorem vivendi rationem haberet; nec arbitror Regis eſſe ſententiam, ut viventi mihi detrahatur, qui ſemper beneficentiæ ſuæ ſpem mihi fecit, & non mea, ſed collegii à me inſtituti cauſa expetendam eam duxi. Sed parum de eo ſum ſollicitus, verum de eo multo magis, quo modo ex hoc piſtrino me extricem, nam cum Duce nuper de meo negotio collocutus nullam conſolationem accepi, ſed exhortari ille me pergit, ut ad meliora tempora ſervitium meum continuem: quorum quidem temporum modicam hactenus ſpem, ſed omnia in deteriora prolabi cernere licuit. Quod me profecto non parum contriſtat, videoque mihi conſilia mea plane ſiniſtre cedere. Dum enim ſpe miſſionis favorabilioris do operam, ac plus pene, quam vires ferre poſſunt, quàmque odii periculique vitandi ratio expoſcit, ſervitia mea comprobare ſatago, in illud me incurrere video, quod proverbio dicitur: Fidelis ſervus perpetuus aſinus. Scribebam autem nuper ad te media aliqua, quibus ſublevari poſſem, eaque Duci propoſui, ſed iis non attentis me ſimpliciter continuare juſſit. Quæſo autem ut per occaſionem apud Regem idem tentes, etenim ipſi hactenus, patrique ſervivi, ipſiusque eſt merita noſtra expendere, cùm Gubernatores, quibus ſervimus, ea ad ſe parum pertinere exiſtiment, ac nobis uti equis meritoriis abutantur.

(33) Trajectenſium Eccleſiarum Deputati hîc fuerunt ſub idem tempus, quo noviſſimas tuas literas accepi, ſpemque inde illis feceram, Regem ſuper moderatione Concilii (cujus gratia huc advenerant) aliquid reſolviſſe. Verùm illis viſis

(33) De Concilii Tridentini apud Ultrajectenſes acceptatione, publicationeque, multis actum in *Bat. ſac. part.* 2. ſub. Schenkio. Paucis in mea *Hiſt. Eccl. Ultraj. art.* 4. De quinque præbendis Archiepiſcopo tributis ego *art.* 2 *d. Hiſt.*

viſis nihil, quod ad Concilium pertineret, ex eis cognovimus, tantumque ſcriptum ſuper quinque Præbendis Archiepiſcopo per Bullam Paulinam aſſignatis junctum fuit. Cùm autem ea media Epiſcopo ſemper diſplicuerint, propoſui aliud de duobus millibus florenorum loco earundem: verùm & hoc forſan medium utraque pars detrectabit; quanquam mihi non abſurdum videatur, ut omnes contentiones, quæ, ubi de bonis agitur, graviores fere eſſe ſolent, tolli ſemel poſſent. Archiepiſcopus autem hac ratione tantum conſecuturus eſſet, quantum illi dare in initio viſum iis fuit, qui ad eam rem fuere deputati. Quod vero ad Concilii acceptationem pertinet, Dux nullas reſtrictiones moderationesque admittendas eſſe cenſuit, ſed Regis voluntatem eſſe declaravit, ut cunctæ Eccleſiæ uniformiter illud obſervent, cum quo reſponſo hinc dimiſſi, neſcio an rectis conſiliis ſeriiſque juſſis acquieſcent. Vale HOPPERE CL. Bruxellæ. XXI. Junii. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LXIII.

De Hopperi uxore in Hiſpaniam advocata & profectura. De Knyphio Groningenſem epiſcopatum conſecuto, ac de peſte ibi graſſante.

SCripſi ad te XXVII. Septembr. CL. D. HOPPERE, ac paulo poſt accepi eodem pene tempore literas tuas, undecimo, ac XIV. Sept. datas. Verùm Cornelius, quem te miſſurum indicas, nondum huc pervenit, ac poſtquam de Regis adventu ſpes nulla apparet, recte mihi conſtituiſſe videris de uxore familiaque iſthuc advocanda. Verùm rebus, tam hîc quam in Gallia oppido turbatis, imminenteque jam hyeme, tardius illa hinc movere poterit; quam interea Goudæ manſiſſe vellem, cum plerique huic oppido non ſatis confidunt: verùm ego nihil periculi fore ſpero, cùm noſter exercitus hoſtium lateribus adhærens facile prohibiturus videatur, ne quid illi magni exequi poſſint. Quis autem rerum futurus ſit ſucceſſus, certius citiuſque vos ex ipſius Ducis

cis literis cognituros arbitror, cùm nos curſorum abitum plerumque ignoremus. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XV. Octobr. CIↃ IↃ LXVIII.

(34) Reverendiſſimus D. Knyphius, Groningæ cum debita ſolemnitate ad poſſeſſionem Eccleſiæ ſuæ receptus eſt, nullis pene reclamantibus; & calamitate accepta feroces illius populi animi emolliti ſnnt. Propter péſtem tamen ibi graſſantem intra civitatem diu ſe continere non fuit auſus, quemadmodum & Locumtenens Mepſchius, aliique primarii ea urbe periculi devitandi cauſa exceſſerunt, Sed hyeme jam redeunte, ſalubrioreque aëre brevi omnes illuc redituros ſperamus. Datum ut in literis.

EPISTOLA LXIV.

Rembertus Dodonæus Medicus in Hiſpaniam accitus eò ire renuit, quòd Bieſium ad aulam Imp. acceſſiſſe pœniteat. Viglius deplorat conditionem ſuam, quam pro 50000 fl. diutius ſuſtinere nollet. Unde pericula & terrores? Albani prudentiam contra principis Auraicenſis exercitum, laudat. Miſſionem ſuam non tam petere, quam extorquere ſtatuit. De Abbate conſtituendo apud S. Petrum Gandavi, & de Janſenii commodo utilitateque. An Regi ad Emdenſem Comitatum jus competat, reſpondere non valet. Comes a Bouſſu contra Waterlandios, Friſiosque.

CORnelius tuus, CL. D. HOPPERE, quem iſthinc profectum ex literis tuis, XXIV. Sept. datis, intellexi, nondum huc advenit.

Doctor

(34) *Joannes Knyffius*, Ultrajectinus, Ord. F F. Minor. de Obſervantia, primus Epiſcopus Groningenſis, de quo V. *Heuſſenii Hiſt. Epiſc. Groning. p.* 15.

Doctor Rembertus (35) de acceptanda conditione, de qua ad me atque ipſum ſcripſiſti, valde dubitat, & magnas certe rationes habet, cur non temere ſe in hac ætate in aulicam ſervitutem conjiciat; præſertim tam parvo ſalario, cum Bieſius nuper (amicis licet diſſuadentibus) mille annuis (36) ad Curiam Imperialem ſe pertrahi paſſus ſit, & arbitrantur nonnulli, jam eum pœnitentia ductum optare, ut Lovanii manſiſſet. Quæ de Dalemenſi negotio mandaſti, ea gener tuus diligenter exequetur, & nos quoque quantum licebit juri tuo omnem lubenter impartiemur favorem.

De conjugis viatico, Regiſque erga liberos tuos liberalitate multum gratulor, gaudeoque, ac ſpero te atque illos operam daturos, ut aliquando fructum Regi ſervitio ſuo rependant.

Cornelii autem tui adventum tanto avidius expecto, quod proximis literis tuis ſuper meo negotio Regiæ Majeſtatis reſponſum ſcripturum te promiſeris. Spero enim tandem, quod ſua Majeſtas ante triennium conceſſit, eo me perfrui permiſſuram, conſideraturamque in quantis anguſtiis, moleſtiis, periculiſque ab eo tempore in ſervitio Majeſtatis ſuæ perſeveraverim, quod certe pro quinquaginta millibus florenorum rurſus ſuſtinere nollem. Nec proximis certe hebdomadis aliquot, cum in propinquo hoſtilis verſaretur exercitus, metu ac periculo caruimus: nam, præterquam quod ii, qui ex noſtra Provincia exulant, ac nunc armis vindictam proſequuntur, uti fere fieri ſolet, quæ ipſi commiſerunt, miniſtrorum culpæ imputant; ita etiam multi certe ſunt in hac urbe atque aliis, qui non ipſis tantum, ſed toti illi cauſæ favent: uti ſatis colligere licuit ex diverſis eorum ſermonibus miniſque, ubi illos armis ſuperiores eſſe poſſe ſperaverunt. Quæ res ita multos terruit, ut ad tutiora loca hinc profugerint, bonaque ſua transportaverint: conjugique tuæ, quæ huc non diu antea redierat, diſſuadere nolui, ut Goudam ſe rurſus reciperet, ſeque quotidiano metui eximeret. Ve-

(35) *Rembertus Dodonæus*, origine Friſius, nativitate Mechlinienſis, Maximiliani II. & Rodolphi II. Impp. medicus poſt *Nicolaum Bieſium*.

(36) *Mille annuis*] lege: aureis.

Verùm Ducis prudentia ac virtute hactenus ſervati ſumus, inque iis anguſtiis Principis Auraicenſis exercitus conſtitutus fertur, ut partim fame, partim incommoditate temporis, reditum meditari videatur. Ac quanquam ea pars Brabantiæ, Hasbaniæ, atque Leodienſis ditionis, quam uterque exercitus attigit, graviſſimis damnis afflicta fuerit, id tamen concoquere debebimus, dum Provinciam ſalvam in Regis poteſtate ac dominio retinemus. Ego vero, qui interea cum Duce Arſchotenſi ac uno atque altero Conſiliario, res hîc ex juſſu Illuſtriſſimi Ducis Albæ direximus, lubens hanc operam meam impendi, ſperans hunc extremum actum ſervitii mei fore, dicturumque brevi, Vos valete & plaudite. Id ſi cum bona gratia Regis, quod ſemper optavi, allaboravique, conſequi potero, non in extrema fælicitatis meæ parte ponam. Sin ſecus vero, ſtatui omnino telam hanc abrumpere, cùm veniam, quam Rex dare procraſtinatur, ætas ac valetudinis imbecillitas, viceſimaque jam ſtipendia præſtent. Et, quanquam Illuſtriſſimus Dux forte refragabitur, nihil tamen obligationis prætendere poterit, quo id deneget, impediatque, quod mihi jure debetur. Quinimo multæ aliæ ſunt cauſæ, quas literæ non capiunt, quæ me ab ulteriori ſervitio deterrent.

De literis Cambii pro nepotibus meis transmiſſis & abs te receptis, ſpero me aliquid ex Cornelio tuo intellecturum; & ea certe pecunia accepta, viatici ſatis in proximum annum habebunt, modo id frugaliter diſpenſent, quod te eos ſubinde monere velim.

Hiſce diebus Magiſtrum Chriſtianum Weert (37) apud Mechliniam amiſimus, & ibidem quoque ſat periculoſe laborant Maſnuwyck ac Vaſteel, Drutiusque, Brugenſis deſignatus Epiſcopus, ipſe quoque hoc judicium breve relicturus

(37) *Chriſtiano de Weert* ſucceſſit *Balduinus Jacobi*; *Joanni de Maſnuy* (ita enim legendum) *Joannes Coomans*; *Jacobo Waſteel*, *Joannes Richardotus*, qui poſtea præſes Artheſiæ, Conſiliarius Status, & demum præſes Conſilii privati fuit; & *Remigio Drutio* Conſiliario eccleſiaſtico, ac ſecundo Brugenſium Epiſcopo, ſucceſſit *Ludovicus Porry*. *Catal. ſenatus Mechl. in ſuppl. Butkens tom.* 2.

ſturus eſt, quibus ego idoneos obtingere cupio ſucceſſores.

In Dekamani atque Eyſingani locum nondum quoque quisquam ſurrogatus eſt, & Præſes itidem ibi defungi cupit; magnopere autem refert virum aliquem Catholicum, præſtantem, ac ſerium ei Conſilio præfici, qui populum inſoleſcentem in juſtitiæ metu continere poſſit. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. Cal. Novembr. CIↃ IↃ LXVIII.

Prior ac Conventus S. Petri apud Gandavum plurimum nos hîc ſollicitant, ut de novo Abbate ipſis provideatur. Ac cum Reverendiſſimus D. Janſenius adminiſtrationem ejus reſpuerit, rectiſſime certe Rex fecerit, ſi alius ex eodem Monaſterio deligatur: nam Affligenienſis uti a pleriſque non ſatis idoneus habetur, ita ſibi extraneum præferri non ſatis æque monachi S. Petri ferent. Tyletanus quoque ac ipſe Reverendiſſimus Janſenius (quibus ſuper prælato futuro penſiones aſſignabuntur) moram hanc in ſuum detrimentum cedere conqueruntur. Quamobrem ſi quid in eo negotio accelerando D. T. præſtare poterit, magnopere rogo, ut id faciat. Ego autem Janſenio conſuluiſſem, ut adminiſtrationem non recuſaſſet, cùm commodiorem habuiſſet rationem neceſſarios ſumptus ferendi. Verùm ipſe cùm offerretur, ſibi abunde per tria milia proſpectum fore judicavit: at nunc aliter ſentire incipit, ac meam opem implorat, quò neceſſitatibus ejus ſubvenire velim, id quod antea ſatis verebar: ſed ſic tum placuit Regi. Speramus autem penſionem olim promiſſam, &, ut hîc aliquando intelleximus, ſuper epiſcopatu quodam in Hiſpania Reverendiſſimo Gandavenſi aſſignatam, eidem relinquendam eſſe, quo & ipſe haberet quo Munus ſuum commodius obiret, & ego quoque ab ejus petitionibus, ſucceſſioniſque telo magis liber immuniſque eſſem. Et ſi quid, mi Hoppere, circa hoc juvare queas, mihi ipſique pergratam rem feceris.

De jure quod ad Emdenſem Comitatum Rex prætendere poſſet, ante multos annos diligenter diſpexi, ſed longiorem id diſcurſum requirit, quàm literæ capiant, & monumenta ad manum non habeo, quæ memoriam meam revocare queant. Et ſi quæ de Regis brevi adventu rurſus nuntiantur, effectum fuerint fortita, plenius coram nobis eam quæſtionem excutere licebit.

Cæ-

Cœpere etiam hiſce proximis diebus, incitante Auriacenſi, noſtri Waterlandii, Friſiique, qui juris ſunt Hollandici, tympanum ſonare, ſignaque oſtendere. Verùm antequam majores copiæ confluerent, Comes a Boſſu eos diſturbavit, captivosque nonnullos in crucem egit.

In Flandria quoque eorum anteſignani, qui adverſus Sacerdotes tam crudeliter graſſabantur, appræhenſi ſunt, dignasque jam pœnas luerunt. Datum ut ſupra.

EPISTOLA LXV.

De pecunia nepotibus ſuis in Hiſpania adnumerata. Buchonis ingenium Hoppero probatum. E Belgio in Hiſpaniam mittitur ſtudiorum cauſa, ut academiarum, Galliæ & Germaniæ pericula evitentur, in religionis nempe negotio, qua ſuſpicione ſi nepotes ejus laborarent, eos ad triremes ablegari, in beneficio poneret. De miſſione tandem impetranda, mentem ſuam declarat. Non ea conſilia capiuntur, quæ patriæ proſperitatem procurent. Capitulum S. Bavonis quantum abſentibus Canonicis annue pendat. De Aggæi ſecundis nuptiis, & novis in religione opinionibus. De reformanda Groningenſis urbis adminiſtratione quædam concepta a Duce, quæ non placuerunt,

SUperioribus diebus, CL. D. HOPPERE, aliquot ad te dederam literas, verùm incertus ſum, ſi illæ aut tempeſtive aut unquam ad te venient. Nam per Galliam non ſatis tuta ad vos profectio eſt, & Duce abſente, fere non ſunt, aut ſciri ille non vult, quando curſores ad vos expediuntur. Itaque noviſſimarum literarum duplicatum hiſce adjunxi, quas in occaſionem paravi, quo te inprimis certiorem facerem, Cornelium tuum huc decima hujus appuliſſe, unde Goudam ad conjugem tuam abiit. Perlubenter autem ex literis per eum allatis, intellexi, quas Schetzius Theſaurarius noſter ad

 Fran-

Franciſcum Bravium dederat, una cum meis ad nepotes, redditas tibi eſſe. Per præcedentes autem ſignificavi, me ſexcentos florenos, quos Bucho iſtic acceperat, mox renumeraſſe, ut neceſſe non ſit iſthic quicquam reddi; cùm autem jam mille octingentos acceperint, illud tantum providendum eſt, ut frugaliter eam pecuniam diſpenſent, neque ex abundantia in uſus non neceſſarios voluptuarioſve eam prodigant. Sed cogitent hîc in dubio rerum ſtatu multa mihi aliiſque evenire poſſe, ut non ita cito de alia pecunia eis provideri queat.

Gaudeo tibi Buchonis ingenium non diſplicere, faxitque DEUS, ut & ſpei noſtræ ſatisfaciat, & cæteris nepotibus eo exemplo præeat, ne in illis operam oleumque perdidiſſe, aliquando conqueramur. Erant & alii multi ex noſtra Regione Salamanticam adituri, ſed variarum (38) terra marique pericula eos abſterruerunt. Nec eſt quod Hiſpani ſibi ab illis metuant, cum hîc boni viri liberos ad Hiſpanicas Academias ea potiſſimum de cauſa mittant, ut aliarum Galliæ Germaniæque pericula, evitent. At mei certe, ſi quid hujusmodi rei præ ſe ferrent, ad triremes ablegari in beneficio ponerem. Velim autem per Gaſtium cures, ne omnes unà habitent, ſed Hiſpanis conviventes, linguam citius, moresque addiſcant.

Poſtquam, mi HOPPERE, adeo incertus eſt Regis ad nos adventus, recte mihi ſtatuiſſe videris de conjuge, familiaque iſthic advocanda, gaudeoque tuo conſilio Regiæ Majeſtatis voluntatem liberalitatemque in viaticum acceſſiſſe.

De meo autem negotio ſummopere cupiebam per literas, quas Cornelius adferret, aliquid de Regiæ Majeſtatis reſolutione ſimiliter quoque intelligere; verùm, ut ex literis tuis cognovi, nulla mihi ejus ſpes affulget. Cùm enim Majeſtas ſua ad Ducis reſponſum rem rejicit, non daturam ſuam Excellentiam aliud arbitror, quam quod antea ad te ſcripſi: ſcilicet, quod me hortetur, ut in ſervitio perſiſtam. Et quamdiu ille videbit meum obſequium aliqua in re ipſi ſervire poſſe, nunquam dimittere me volet: parum ſecum perpendens

(38) *Variarum*) Ita vitioſe in MS. & apud Gabbema. Lege: *Varia.*

dens ætatis valetudinisque incommoda, cæteraque quæ me ab rerum publicarum tractatione avocant. Quamobrem, ut ſuperioribus ad te ſcripſi, ſi nequeo cum bona gratia miſſionem impetrare, cùm omnino non ſit mens longius inſervire, abrumpere tandem ipſe cogar: ejusque cauſas, ſi una ad horam eſſemus, tibi indicarem, quas te ipſum non improbaturum arbitror. Ac ne aliud dicam, toties me mutare Dominos, & novis aſſuefieri imperiis ſenex non poſſum; nec ea conſilia inſtitui video, per quæ Patria noſtra ad veterem aliquando ſtatum proſperitatemque redituram ſperemus, ſed in deteriora quotidie labi conſpicimus.

Quod Heſſelii noſtri filio tuam beneficentiam impenderis, gratiam ipſe pro affinitatis ratione ago; brevique huc adfuturo, non omittam inculcare quantum tibi eo nomine debeat.

De Nicolao meo pridem ad te ex veritate ſcripſi, ubinam ille ageret; & cum xx. annis mihi inſerviverit, non poſſum, nec debeo eum favore meo deſtituere.

Capitulum Sancti Bavonis ex ſtatuto abſentibus Canonicis duntaxat XII. libras groſſorum (39) pendit, nec unquam pro Buchone meo aliiſve, quos commendavi, obolum præterea impetrare potui.

Aggæus noſter ſuperiore menſe in Friſia fuit, nuptiasque repetiit, ducta in matrimonium Heſſelii à Mockema, quem aliquando in ædibus meis vidiſſe te arbitror, ſorore, eamque ſecum Spiram adduxit. Ego ad illum rarius ſcribo, quod ſententiæ noſtræ de Repub. non conveniat, aliisque opinionibus ſit imbutus, quàm quas ego unquam probare potui, & habet ſemper queruli aliquid in literis, quod facit, ut minus eas appetam.

Illu-

(39) *XII, lib. groſſ.*) Hæc hodieque ratio ſtat, & abſentibus à reſidentia Canonicis hæc ſumma, nec major, numeratur. *V. inf. Epiſt.* CCV. ubi proponente *Viglio* præpoſito, de augendo ſubſidio *Gregorii Hopperi* abſentis ſtudiorum cauſa in Duacena Univerſitate, Capitulum mordicus ſtatutis ſuis inhæſit: & nec præſentia *Viglii*, tanti Viri, nec conſideratione *Joachimi Hopperi*, magnæ in Hiſpania apud Regem poteſtatis, quidquam motum fuit, aut de rigore ſtatutorum Capitularium remiſit.

Illuſtriſſimus Dux, antequam in expeditionem adverſus Principem proficiſceretur, ſuper reformanda Gronigenſis urbis, territoriique Reip. adminiſtratione quædam conceperat, quæ ex exemplo hiſce adjuncto cognoſcere poteris. Verùm neque nos omnia probare potuimus, neque executioni mandari poſſe arbitrati ſumus, ac in univerſum ex quorundam conſilio criminalium ac civilium cauſarum formæ ei non ſatis placent: verùm difficile eſt antiquos abolere mores, novoſque inducere. Bene vale CL. D. Hoppere. Bruxellæ. xvii. Novembris. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LXVI.

Significat literas Hopperi ſibi redditas eſſe, hoſtem a finibus repulſum, & Comitem Hochſtratanum mortem obiiſſe.

Hoppere CL. binas abs te accepi literas xxvii. Novembr. ac prima hujus datas, cùm ipſe quoque hoc menſe bis, v. videlicet, duodecimaque ſat prolixe ad te ſcripſerim; verùm curſorum raritas, & difficultas, quas in noſtris recipiendis iidem exhibent, faciunt, ut minus frequenter ſcribamus; veremurque ne ad te ea fide, celeritateve, qua deſideramus, perveniant. Cùm autem Illuſtriſſimus Dux hîc nudius tertius ſit reverſus, Courtewilliumque rogaſſem, ut, ſi quando curſorem ad vos expediri intelligeret, mihi id ſignificare non gravaretur, hac ipſa die ſub noctem quendam ablegatum iri indicavit. Itaque licet negotiis obrutus eſſem, atque hoc tempore domum purgare deberem, meque ita componere, ut inſtante ſacratiſſima ſolemnitate Dominum noſtrum digne ſuſcipere valeam, attamen hoc brevi epiſtolio de tuis acceptis certiorem te faciendum putavi.

De rebus vero noſtris id ſolum impræſentiarum dicam, nos hoſte liberatos eſſe, qui tamen in Campania Franciæ aliquamdiu ſubſiſtens, timorem nobis reliquit. Verùm fama eſt Auraicenſem partem exercitus ſui in auxilium Condacenſi mittere, alteram vero ſecum in Germania ad hypocauſta reducere.

(40) Co-

(40) Comitem autem Hochſtratanum certò intelleximus mortem non longe à Remis ex vulnere, quod in conflictu in Brabantia accepit, XI. hujus oppetiiſſe. Speramus autem cum tempore cæteros quoque ſuam mercedem accepturos eſſe. Conjunx tua cum tota familia adhuc Goudæ agit, amicique omnes recte valent, uti & DN. T. ex animo precamur. Bruxellæ. pridie natalis Domini. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LXVII.

De Principis Auraicenſis, Duciſque Albani exercitibus afflictis. Francorum Rex auxiliares ab Albano copias poſcit. Exequiæ pro Hiſpaniarum Principe, Reginaque parari juſſæ. Drutius Brugenſis, & Cunerus Leovardienſis Epiſcopi. Præſidis Ultrajectini mortem & Cripii promotionem nuntiat. Heſſelius Conſilii turbarum negotiis plus ſatis implicitus. Secretarios Status denuo commendat, cauſam exponit unde inopia laborent, atque inquirit, an ex confiſcationibus mercedem percepturi ſint. De miſſione ſua.

EPiſtolium tuum, HOPPERE CL. XIV. Octobr. datum, accepi, ac ab eo tempore nihil mihi abs te redditum eſt, quanquam tu illo ſignificabas, te poſtridie prolixius ſcripturum: verùm accidere vobis iſthic arbitror, quod itidem nobis hîc; ut literis noſtris tabellarii non lubenter onerentur, aut ii, penes quos authoritas eſt illos expediendi, nihil ſcribi aut ſciri velint, niſi quod ab ipſis proficiſcitur. Ego autem noviſſime ad te ſcripſi XVII Novembris. cujus hiſce exemplum adjunxi. De conjuge tua, poſtquam Cornelius hinc diſceſſit, nihil audivimus; arbitror tamen pro eo deſiderio, quod habet, ut vos inviſat, omnia illam in iter parare.

Prin-

(40) *Antonius Lalinius* Comes Hochſtratæ. De pugna, apud Getam amnem V. Stradam, Decad. I. l. 7.

Princeps Auraicenſis cùm animadvertit exercitum ſuum fame, frigore, multiſque aliis incommodis affligi, & per Moſam tranſitum denegari, in Galliam ſe ſubduxit, quem Dux noſter uſque ad Caſtellum Cameraceſii oppidum ſecutus eſt, ubi hactenus ſubſtitit, quem dum Princeps ultra non progredi animadvertit, ipſe quoque in limitaneis Galliæ locis fame, itineribuſque laſſatum exercitum reficiendum duxit: cujus conſiliorum dum exitum Dux expectat, ipſe quoque eodem loco manſit: quanquam verſus Campaniam tendere Principem ferant: ſive ut ad hypocauſta militem reducat, ſive ut exploret, an cum Condacenſi junctis copiis meliorem rerum ſucceſſum ſperare poſſet. Et altera ex parte Francorum Rex Ducem ſollicitat, ut in Galliam copias ſuas in ipſius auxilium traducat, ne denuo indignum aliquem tractatum inire cogatur.

Cùm autem jam per ſex pene menſes Dux caſtra continuo ſecutus fuerit, ipſe magis optare videtur, ut ad nos redeat, exequiaſque ſolemnes, quas pro Principe, (41) Reginaque celebrare decrevit, quasque in reditum ſuum diſtulit, omni celeritate apparari juſſit.

(42) Drutius ac Cunerus, receptis ex Roma bullis, quiſque ad ſuam Diocæſin ſe conferre deſiderat. D. Knyphium ab exercitio ſui muneris peſtis apud Groningam graſſans impedit, qua etiam extinctum eum huc falſo nuntiatum fuit, cùm eum belle valere intelligam.

Superiore autem hebdomada Præſidem Trajectenſem (43) amiſimus, qui ſubitanea morte extinctus eſt, & arbitror me ante tibi ſcripſiſſe de obitu M. Chriſtiani Weerdt Conſiliarii apud Mechliniam. Cripius (44) autem in locum Milii, generi

(41) Intellige de Carolo Hiſpaniarum Principe, Philippi filio, ac de Iſabella Henrici II. Galliarum Regis filia, Philippi uxore.

(42) *Remigius Drutius* Brugenſium, & *Cunerus Petri* Leovardienſium Epiſcopi.

(43) Hyppolitum Perſyn.

(44) *Cripius*) Guilielmus, qui poſtea fuit Cancellarius Gelriæ. In Catalogo Senatus Hollandici apud *Van Leeuwen Bat. illuſt. p.* 1476. *col.* 2. lego: *Mr. Willem Cryp Penſionaris van Delft, wert Ordinaris loco A. Van der Myle* 26. *Sept.* 1568. In Ge-

generi tui fratris, qui ſtatum ſponte dimiſit, ſurrogatus eſt; quid Milio Conſiliario ac fratri ejus acciderit, ex Loii literis cognoviſſe te arbitror.

(45) Heſſelius affinis meus adhuc apud Antverpiam cum Vargaſio ſaxum hoc longe moleſtiſſimum volvit, ob quod non minus odii, quàm ex decimi denarii commiſſione in Flandria contraxit, bellisque hactenus promiſſis lactari ſe paſſus eſt, quæ vereor ne in fumum abeant. Conjugem certe ejus peſſime habuit, quod his cauſis ſe tantopere involverit, cùm, ut te meminiſſe exiſtimo, inter pacta nuptialia conveniſſet, ut Procuratoris Generalis officium dimitteret, ſeque contracta invidia explicaret. Secretariorum noſtrorum cauſam antea aliquoties DN. V. rogavi, ut Regi commendare vellet: & profecto Bertius, Scharembergerusque bonam aliquam recompenſam meruere, qui, hoc proximo ſemeſtri caſtra ſecuti, magnos ſumptus, laboreſque pertulerunt. Senior autem Vander Aa novem prolibus gravatus, ac ætate morbiſque confectus, & ex oculis pene perpetuò laborans, plurimum veretur, ne mors recompenſam præveniat, ac aliquoties lachrimans me obteſtatus eſt, adjutor ut eſſe vellem, quò ipſius inopiæ Regia Majeſtas, quemadmodum dudum promiſit, ſuccurrere dignetur. Et profecto eorum, qui Regi hîc inſerviunt, hoc pejor eſt cauſa, quod mutatis Gubernatoribus, quæ antea meruerunt, ab ipſis non agnoſcuntur: fereque propenſiores ſunt, ut ſuos, quàm Regios miniſtros locupletent. Exemplo eſſe poteſt Armenterius unus, qui

Genealogia Viglii, dicitur, ejus e ſorore Mintzia neptis Ida Hoytema, nupſiſſe *Guilielmo Cripio Penſionario Delphenſi ac poſtea Regio Conſiliario in Hollandia.* Is anno 1574. in Senatum Mechlinienſem adlectus eſt apud *Butkens Suppl. tom. 2. p.* 316*. Et 15. Sept. 1582. Cancellarius Gelriæ creatus eſt apud *Knippenberg Hiſt. Eccleſ. Ducat. Gelriæ p.* 287. Quod hîc de Myliis (*Van der Myl*) indicatum vult *Viglius*, id apud *Leeuwium* quære p. 1018. & 1019. ubi *Adriani Mylii* Conſiliarii frater *Cornelius*, *Hopperi* gener eſſe docetur. Porro ex *Leeuwii* dictis colligo, ambos a fide Catholica defeciſſe. Id ſcilicet illis *acciderit.*

(45) *Heſſelius*] Jacobus, cujus fortunam explicui ad N. LXXI. Vitæ.

qui paucis annis ſolus plura acquiſivit, moriensque reliquit, quàm omnes hujus Curiæ pene Secretarii in bonis habent. Tanta eſt differentia inter ſervitores: & tamen nemo illorum eſt, cujus ſi recte ſervitia penſentur, qui non longe majora fuerit promeritus. Ajunt parari ab his, qui confiſcationum adminiſtrationem habent, quendam, ut dicunt, ſtatum, quo Rex diſpiciat, quid cui donare velit. Sed ii hactenus unam duntaxat paginam inſpexerunt, quantum videlicet uniuscujusque bona valere videantur; ſed quid ex illis debeatur, ſolvere hactenus recuſaverunt; & noſti plerosque ex iſtis hominibus parum fuiſſe ſolvendo, ut, cui multum Rex ſe dediſſe putabit, is parum aut nihil inde conſecuturus ſit.

Mihi vero ſi obtingere poſſet hoc, quod toties efflagitavi, ut Regia Majeſtas ſervitiis meis contenta benigne miſſionem concederet, longe omnibus aliis præferrem, fæliciſſimumque me exiſtimarem.

Ab nepotibus meis, aliisque, qui Salamanticæ ſunt, literarum aliquid accipere, ac intelligere aveo, quomodo vitam ſtudiaque inſtituant, ac Hiſpanicis moribus linguæque ſe accommodent.

Ex Aggæi literis Spiram cum nova conjuge eum appuliſſe, nec minus quam te uxorium eſſe intelligo. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. v. Decemb. CIↃ IↃ LXVIII.

EPISTOLA LXVIII.

De nepotum ſuorum rebus privatis. De Catalogo librorum prohibitorum renovando. Quæ hac in re difficultas? Dolet Imperatorem (Maximilianum II.) *Albani actiones ſiniſtre interpretatum eſſe; ſuggerens interim remedium. De venia, gratiaque generali quæ ſpes? Vergaſii ſeveritas non minuitur. Meditatam per Albanum reformationem Reip. non probat.*

Cum quinta hujus menſis, CL. D. Hoppere, Magiſtro poſtarum literarum faſciculum commiſiſſem, poſtridie accepi

accepi tuas xv. ac xviii. Octobr. ſcriptas, conjunctasque iis, quibus inſcriptæ erant, fideliter reddi curavi: itaque cum tunc quæ occurrebant perſcripſerim, minus nunc materiæ ſupereſt.

Ab Nepotibus meis, Decamaniſque aliquid literarum una allatum gaudeo, hortarique te velim in primis ipſos Decamanos, ut ad matrem frequentius ſcribant, quò ipſorum valetudinem meumque in ſubminiſtranda ipſis pecunia officium illa intelligat.

Spero autem per Bravium in numeranda pecunia nihil fore difficultatis, & ſexcentos florenos, quos M. Bucho mutuo iſthic accepit à Bruxellenſi quodam, me actutum renumeraſſe ad DN. T. perſcripſi. Quæſo autem, ut ſi commodam rationem tenebis, aut aliquem noſti, per quem pecunia deſtinari, aut permutari illic poſſit, mihi indicare non graveris, & circa quod tempus, quamque ſummam iterum ad illos mitti conveniat, admoneas; frugaliter autem ſumptus facientibus neceſſaria deeſſe non ſinam.

Conjunxi quoque hiſce faſciculum, quem ad eos Salamanticam per DN. T. curare velim. Ad Tyletanum ſcripſi de Catalogo librorum prohibitorum, qui diu renovatus hîc non fuit, nec certe ratio nobis ſatis conſtat, qua, tot novis quotidie ſuccreſcentibus libris, malos à latebris bibliopolarum, qui ex his majorem, quam ex bonis libris quæſtum faciunt, excludamus. Quum primum autem aliquid reſponſi ab Tyletano accepero, tuis, Inquiſitorumque votis ſatisfaciam.

Doctori Milio primus debetur locus ad Præbendas Condacenſes, cùm eis, qui in Rotula præcedebant, proviſum jam ſit. Capellano meo mandavi, ut ejus curam habeat, lubenterque una intendam, ne Milio aliqua fiat injuria.

De Reginæ noſtræ obitu valde & hîc dolemus, atque ei, cùm in omnibus oppidis juſta perſoluta ſint, tum hîc exequiarum apparatum facimus (46) contra Illuſtriſſimi Ducis reditum.

Imperatorem ſuaſu quorundam, Excellentiæ ſuæ actiones ſi-

(46) *Contra &c.*] Turpiſſimus Flandriciſmus. *Tegen des Hertogs wederkomſt.* Sed ita eſt in M.S. & apud Gabbema.

ſiniſtre interpretatum, non potui & ego non dolenter ferre, præſertim cum inde fiat, ut & cæteri Principes, qui erga Regem non male affecti fuerunt, in eandem ſententiam facilius inclinent; licet ego ſuggerere non omiſerim, quæ ad objecta diluenda facere mihi videbantur. Verùm cùm jam pridem Archiducem Carolum iſthuc adveniſſe intelligamus, vos, ſpero, huic malo remedium iſthic adhibituros.

De venia, gratiaque generali Dux aliquam ſpem facere nobis incipit, meque ejus formulam concipere juſſit, ſed Vergaſii ſeveritas nihilo fit remiſſior. Ubi vero ad reformationem Reip. noſtræ, quam Dux meditari dicitur, atque ad rei nummariæ ſubſidia extraordinaria venietur, veremur, ne unum ulcus alteri ſuccedat: quibus remedia difficulter inveniemus, cùm commerciorum bonam partem una cum populo, qui ſolum mutavit, amiſerimus; ac ab militum gravaminibus nulla pene urbs, patriaque immunis exiſtat. Qualis autem reformatio inſtituatur, ex formula Groningenſis Provinciæ, quam ad DN. V. nuper miſi, colligi poterit.

Conjugem tuam ad nos ante profectionem in Hiſpaniam redituram ſperamus, ſi modò terra iter facere inſtituerit: interea ſe Goudæ continet, cum tota familia, niſi quod famulum, famulamque ad ædium curam hîc reliquerit. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XII. Decembr. CIƆ IƆ LXVIII.

EPISTOLA LXIX.

De Tyſenachii in Belgium adventu gaudet & præſidali officio Conſilii privati ceſſit, ipſe permanere juſſus cum titulo præſidis Conſilii Status; quem, quòd Rex honorifice ad eum ſcripſerat, acceptavit. De ſalario & remuneratione modeſte monet. Pro ſucceſſore Nitzenii Aggæum Albadam reſpuit. Senatoris Rueda adventus, alii exteri expectati: quibus Belgas cedere debere, ironice profert. Epiſcopus Leovardienſis. Friſiam adiit. De choraulis Lova-

Lovanii ac Duaci locandis. Hiſtoriographi Regii munus Boëtius fruſtra petit. De controverſia cum Angliæ Regina Eliſabetha. De Hopperi uxore in Hiſpaniam navigatura. De nepote Folcardo rebuſque privatis. Denneterium infirmum commendat. Judoci Tiletani ac Vulmari obitus.

CUm tuas literas, CL. D. HOPPERE, XXVI. Decembr. ſcriptas, XXII. menſis Januarii accepiſſem, paulo poſt, hoc eſt XXVIII. ejuſdem menſis die, Dominus à Tyſenach ſalvus ac incolumis huc appulit; unde duplici ſum gaudio perfuſus: & quod tam ample de rebus omnibus me certiorem reddiderit, & quod illum, quem jamdudum expectavi reducem, tandem conſpexerim: jamque ei lampada tradidi, poſſeſſioque Præſidalis officii me cedente ab illo ſuſcepta eſt. Quoniam autem Regi viſum fuit, ut hîc permaneam, locumque in Conſilio Status retineam, voluntati ejus refragari nolui, quamquam præſidis titulo nihil opus eſſe mihi videbatur, quem, uti ſcis, nunquam ambivi; & ſane neque pedes, neque manus, neque lingua, munia, quæ olim D. à Sancto Mauricio (1) in repartitione officii Præſidalis attributa fuerunt, congrue obire poſſunt. Verùm cùm Regia Majeſtas tam honorifice, benigneque de eo ſuſcipiendo ad me ſcripſit, ac Tyſenachium adjutorem mihi dederit, faciam quod potero, atque in eam ſententiam breve epiſtolium ad ſuam Majeſtatem adjunxi, quod cùm D. V. offeret, aut de eo ei referet, ſuam velim commendationem adjungat.

De ſalario mihi relinquendo, etſi Rex nihil ſcripſerit, Majeſtatem ſuam interpellandam non putavi; facile contentus eo, quod Illuſtriſſimus Dux forte de eo ſcribit. De remuneratione verò, cujus Majeſtas ſua in literis ſuis meminit, quodque de ejuſdem liberalitate in Collegium meum conferenda D. T. aliquoties perſcripſit, cum tempore forſitan aliquid cognoſcam: nam etſi quidam de mercedibus, ut vocant, ad Ducem ſcriptum arbitrantur, illi tamen hactenus viſum non fuit cuiquam Regiam munificentiam declarare.

De

(1) *D. Sancto Mauricio*] V. Notas ad N. LVIII. Vitæ, tertio loco.

De ſucceſſore in Nitzenii (2) locum Dux, habito diligenti ſcrutinio, aliquid quoque ad Regem ſcribit; verùm ille, in quem majora vota concurrunt, nihil de ea ſcit, vel ſaltem apud me pulchre diſſimulat, & eum quoque non magnopere eam dignitatem petere in hac temporum perturbatione arbitror. Ego vero illo, etiamſi nulla mihi affinitate conjunctus eſſet, magis idoneum in collegio neminem cognoſco; nam Aggæum, cætera idoneum, propter nimiam tamen lenitatem, & ob eam, de qua ſæpe coram locuti ſumus, opinionem, promovere non auſim.

Piratæ adhuc littoribus noſtris inſident, ſed brevi forte, ſi ſucceſſus conſiliis reſponderit, diſturbabuntur. Petitio, quam in locum decimi denarii ſurrogari viſum eſt, non ita, ut cupimus, ſucceſſum habet, ac, cum multa ſint Statuum capita, difficile eſt ſub unum pileum ea redigere.

(3) Rueda Conſiliarius huc ſub initium Januarii advenit. Is vero, qui ex Italia mittetur, adhuc expectatur. Tertius, Patavinus quidam, qui apud Dolam jus Civile aliquot annis profeſſus eſt, huc itidem eſt evocatus. Qui, ut noſtra ingenia forſitan non temere contemnent, ita ipſis lubenter honor viciſſim exhibebitur, & fortaſſis non magis quam noſtri, imperium ejus, (4) quod hactenus in novo iſto Conſilio ſolus exercuit, perferre poterunt. DN. autem V. ſuaviter

(2) *Carolus Nitzenius*] Præſes Senatus Friſiæ cùm extremum diem clauſiſſet, Collegarum ſuffragiis, novo more, ſucceſſorem accepit *Igramum ab Achlen*, quem hîc *Viglius* indicatum vult. Et ita quidem ſcribit *Winſemius lib.* 2. *Hiſtor. p.* 134. *in fol.* Sed ex hac epiſtola liquet, Senatum, non ſibi præſidem dediſſe, ſed propoſuiſſe Regi: quod jus *nominationis* vocamus.

(3) *Rueda*] Gabbema ſcribit *Roorda*, quod eſt nomen Friſonis. Arbitror *Viglium* indicare *Hieronymum Roda* conſiliarium Hiſpanum, & in tumultibus anni 1576. famoſiſſimum juxta & audaciſſimum, qui Gubernatoris Generalis & nomen & auctoritatem uſurpavit. Fuit hoc tempore, cùm *Viglius* ſcriberet, in *Conſilium turbarum* adlectus cum aliis exteris, uti mox innuit. In epiſt. xciv. dicitur 8. Decembr. adveniſſe. Hîc autem, ſub initium Januarii. Poſt ſub *Requeſenio*, in Conſilium Status cooptatus fuit. V. Epiſt. ccxxx.

(4) *Imperium ejus*] nempe Joannis Vargas. Porro quod ſubdit, in Hiſpanos ironice dicit.

viter mecum philoſophetur, noſtros, qui aliquam rerum peritiam ex libris magiſtriſque didicerunt, illis, quibus natura conceſſit, ut in ſcrinio pectoris omnia jura recondita habeant, cedere merito debere. Epiſcopus Leovardienſis Friſiam adiit, comitantibus eum Decano Sanctæ Gudulæ, ac nepote meo, Præpoſito Sancti Joannis, quem ſpero noſtrates omni debito honore ſuſcepturos. De dote autem quid ſperare debeat, ex ſcripto hiſce adjuncto æſtimare licebit: quanquam, quoad poterimus, ejus cauſam contra refractarios Monachos (5) tuebimur, ſed nimis propere in penſione vos alium ſurrogaſtis.

De Choraulis (6) aliquid Dux Majeſtatis ſuæ literis reſcribit, & ego meam operam lubenter, ſive apud Lovanium, ſive Duacum, aut utrobique accommodabo, ſi modo ſciam, quid Majeſtas ſua impendere volet: etenim juxta panni quantitatem veſtem confici oportebit. Præclare autem Majeſtas ſua factura eſſet, ſi duodecim apud Lovanium, totidemque apud Duacum in Collegiis communibus, ſi propria erigere forſitan gravabitur, educari curaret, attribuendo ſingulis Collegiis mille florenos annuos ex bonis fiſco addictis.

Ad Boëtii (7) noſtri petitionem, Dux nullo ejus in hiſtoria ſcribenda conſpecto ſpecimine, & quod videt nonnullos parum prudenter hoc tractare argumentum (neſcio quem novitium apud Hiſpanos Hiſtoriographum allegans) parum propenſus videtur; id officium pertinere dicens ad Courtewillium Ordinis Aurei Velleris Graphiarium, ut is res dignas memoriæ mandet.

De juramento ab his, qui ad Eccleſiaſticas dignitates nominantur, præſtando, Regiam Majeſtatem ad Ducem aliquid reſcripſiſſe arbitror, cùm id jam ab omnibus exigi juſſerit.

Cum

(5) Bergumenſes. Vide Epiſtolam proxime ſequentem. Cœnobium Bergumenſe Canonicorum Regularium ſedi Epiſcopali Leovardienſi a Pio IV. unitum fuit, quo cùm difficulter Epiſcopus potitus ſit, monachos dicit *refractarios*.

(6) *De Choraulis*] Significatos hîc puto pueros, choro addictos, qui adhibentur ad cantum muſicum & ad ſerviendum miniſtris altaris.

(7) Boëtius Epo Rordahuſanus Friſius, de quo *V. Suffridum Petri*, *Miræum*, *Val. Andream*, *Heuſſenium in hiſt. Epiſc. Leovard.* Nullus hujus ejus prætenſionis meminit.

Cum Anglis adhuc in eodem hæremus luto, & quanquam Regina authoritati Regiæ aliquid tribuere videtur, ita tamen contrariæ Religioni affecta eſt, Ducisque odio flagrat, ut hoc rerum ſtatu nihil adhuc boni ſperare liceat; interea noſtri mercatores, dum veſtram reſolutionem ſuper re maritima expectamus, ſeſe ſic inſtruunt, ut ſperent ſine periculo navigare ſe poſſe. Et quoniam conjunx tua mari ſe non lubenter credit, diſſuadere tamen non poſſumus, ut quæ in Hiſpaniam ferri deſiderat, navigio committat. Aliud autem iter, quo Tyſenachius venit, perlongum ei videtur, præſertim cum liberis parvulis, tamque multis; quos hîc amicorum curæ commendare præſtat, & uno alteroque contenta, pro itineris peregreque degentis ſolatio. Ego autem lubentiſſime illi omne Conſilium, auxiliumque impartiar, ac, ſiquidem certi aliquid reſolverit, omni ſtudio vota ejus una dirigam.

De nopote meo Folcardo antea D. V. prolixe ſcripſi, & ſi quid de eo jam ſtatutum eſt, precor, ut fælicibus auſpiciis id exequatur: ſin autem adhuc apud D. V. hæret, conſilium de eo in Germaniam cum Principibus ablegando, interdum apud me in dubium revoco, cùm mecum perpendo, quam illi periculoſa erit converſatio inter homines de Religione minus recte, aut conſtanter ſentientes; & noſtri ſuſpectos omnes habent, qui in ea regione egerunt. At quoniam fortaſſis utilius ei fuerit apud D. V. morari, quam apud Satrapam aliquem Hiſpanicum, moresque ejus D. V. haud diſplicere intelligo, ſi aliqua ratione à D. V. impetrare poſſem, eandem plurimum rogatum vellem, ut in familia tua uno alterove anno permanere poſſit, ita ut ſcribendo, aliaque miniſteria obeundo ſeſe exerceret, linguamque Hiſpanicam ac mores Curiæ abſque aliquo corruptelæ periculo perdiſceret. Viciſſim autem ego aliquot ex tuis liberis ſumptum lubenter ſubminiſtrare, curamque eorum gerere paratus ero.

De oblata matrimonii conditione per B.......... conjunx tua aliquando mecum contulit, ſed filiæ animum eo inclinare nequit, cùm ætas nimium ſit impar; alterius vero cujuſdam forma atque anni magis correſponderent, & patrem adoleſcentis

leſcentis arbitramur in ejus matrimonii favorem non illiberaliter eum tractaturum; verùm optaremus aliquid ei muneris poſſe obtingere in quo ſe exerceret, ne otio (quod fieri ſolet) torpeſceret: de quo forte conjunx tua plura apertius ad te ſcribet, aut coram. Zaiæ multum debeo, qui quantum exponere poterit mihi favorem, exhibet; velim autem occaſionem mihi offerri, ut eum ei referre poſſem; lubentiſſimeque, ſi quando me adhiberi contigerit, ut de iis, qui gratiam Regiam promerentur, ſententiam meam dicam, quod hactenus factum non eſt, ejus rationem haberi curabo. Nondum autem animadvertere potui ulli noſtratium ea communicari præterquam Noircarmio.

Denneterium noſtrum (ſi totus convaleſceret) D. T. non minus, quàm quemquam alium uſui fore arbitrarer: eſt enim candidus, naturaque ac indole minime mala præditus, manuque pollet & facili & grata, quem D. T. etiam atque etiam commendo; ſin verò vetus morbus forte recurret, nihil erit conſultius quàm huc eum tempeſtive remitti, cum aliqua Regiæ Majeſtatis commendatiuncula, ut ſaltem id quod de Secretariatu Duciſſa tecum abeunti conceſſit, ratum firmumque Dux habeat.

Heri hîc amiſimus optimum, doctiſſimumque virum, & columen Academiæ Lovanienſis, Judocum Tyletanum, ac paulo ante Vulmarum, (8) quorum obitum una cum multis bonis viris non poſſum non deplorare. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. IX. Feb. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXX.

De Folcardo nepote, de Epiſcopo Leovardienſi. Pro ſubſidiis ab Albano rogatis, & pro Anglici negotii

(8) *Vulmarus*] cognomento *Bernartius* J. U. Doctor Lovanienſis, qui & Conſilio Tridentino interfuit. *Vide Joan. Franc. Foppens Biblioth. Eccleſiaſt. tom.* 2. *pag.* 1160. Interfuit quoque Conſilio Status Bruxellis per Margaretam Parmenſem coacto, de quo *V. Hopperi comment. Gallicum part.* 2. *cap.* 4. & 5.

negotii ſucceſſu, vota facit. De variis rebus privatis. Res maritima magis quàm hactenus curanda. Res Catholicorum in Anglia, & Hugenottorum in Gallia. Obiter loquitur, quid cùm innominato Comite agere ſtatuerit.

Cùm curſor, CL. D. HOPPERE, cui literas jam tradideramus, pedem in ſtripedio haberet, ecce aliæ à vobis adſunt, quæ illum ſunt hactenus remoratæ : itaque haſce cum illis unà accipies.

Denneterium melius valere gaudio. De Folcardo, quod voles, ſtatues : ipſum enim ſpero in omnibus obſequuturum, quanquam ob eam, quam indicavi cauſam, propemodum illum in familia D. V. (ſi fieri queat) manere malim.

De Epiſcopi noſtri Cuneri in Friſiam profectione, ipſiusque ſucceſſu, ne ipſe prolixus eſſe cogar, ex ipſiuſmet literis plenius intelliges; ac non deſperamus, cum Priore Bergumenſi tandem hoc, quod deſideramus, nos effecturos.

De ſubſidiis, dum Status inter ſe convenire nequeunt, Dux aliquid tandem determinavit; cui utinam volentes lubentesque acquieſcant.

Circa Anglicum negotium DEUM precamur, ut cor Regis dirigat, &, quæ conſtituet, proſperet : res enim magna eſt, quæ humana conſilia excedit, & à DEI numine potiſſimum pendet.

Caduceator, de quo D. V. ſcribit, nondum huc advenit, & lubenter ſubminiſtrabo, quod petet, quanquam nuper mille florenos annumeravi pro Salamanticenſibus noſtris ejus procuratori, à quo eam pecuniam M. Bucho acceperat.

Tractatus noviſſimos cum Gallis, Anglis, Scotis, Danis ac Statibus Imperii initos, deſcribi juſſi, primumque ad te cum hoc curſore mitto.

Itineri veſtro bene precor, ac concedere dignetur Omnipotens, ut cum victoria læti redeatis.

Doctoris Milii lubenter meminero, ſi quando occaſio dabitur. Langio noſtro ſignificavi, quod D. V. apud Reverendiſſimum Epiſcopum Brugenſem agere cum cupiat, & certe

certe Franciſcus Denneterius hoc favore, beneficioque eſt digniſſimus; eſt enim juvenis pietati literisque deditiſſimus, & jamdudum ſacerdos factus in concionandi munere ſubinde ſeſe exercet. D. autem V. gratias ago, quod meorum meminerit, ſed hoc tempore non habeo, quem magnopere commendare velim.

Heſſelius noſter filium ſuum Franciſcum Piſis amiſit, de quo eo magis dolet, quod jam ſpes ei à Duce facta erat conditionis Senatoriæ in Curia Hollandiæ, & quanquam nepotibus meis hæreditas accreverit, ſperabam tamen, ſi ſupervixiſſet, ex ipſo majora eis potuiſſe commoda obvenire.

Rem maritimam majori curæ habere debebimus, quam hactenus factum eſt, ſi navigationem, negotiationemque conſervare, & ab quotidianis piratarum incurſionibus littora noſtra tueri voluerimus: quod hîc quidam inculcare non deſinunt, & jam XII. inſtructæ ſunt naves apud Amſterodamum, quibus experiemur, an ii, qui hac hyeme ſe in Amaſo continuerunt, propulſari queant.

Catholicis, qui in Anglia Reginæ tyrannidi ſe opponere moliebantur, res haud bene ceſſit, ſed poſtea ſecuta eſt Gubernatoris Scotiæ mors, quæ fortaſſis ibidem aliquam mutationem adferet, ut Reginam ſuam apud Anglos detentam Scoti repetituri ſint, Et Gallorum fortaſſis favor accedet, quos jam certo intelligimus cum hugenottis ſuis concordiam (de qua ſemper metuimus) iniiſſe, quæ non magis ſtabilis, quàm præcedentes, futura videtur; uti ſane duplicem Religionem una Regio non ſatis admittit.

Comitem M. A. nunquam me vidiſſe memini, nec ſcio, qua fronte ignotum compellam, aut novos amicos quæram, qui veteribus ſatisfacere nequeo. Et ut ille mihi omnia, ut ſcribis, communicet, non deſidero, & apud Illuſtriſſimum Ducem parvam mihi gratiam pararet, ſed ipſius Celſitudini, quæ Regiæ Majeſtatis ſervitium concernunt, lubenter ſuggeram, ut ille, quæ opus eſſe viderit, prædicto Comiti communicet.

Conjugem tuam, ut certi aliquid de itinere ſtatuat, perpellere hactenus non ſatis potuimus, & opus fore videtur, ut D. V. quod tutius, utiliuſque duxerit, ei perſcribat.

ſcribat. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ, XVIII. Februarii CIƆ IƆ LXIX.

EPISTOLA LXXI.

Ut nepos Folcardus frugaliter vivat, Hopperum monet. Quantum Boëtio pro annuo ſalario (Hiſtoriographi Regii) *pendendum. De itinere uxoris Hopperi, & Bournelli quodam negotio.*

HEri, CL. D. HOPPERE, redditæ mihi primum fuere literæ tuæ, XXVII. Decembr. ſcriptæ, quibus me D. V. certiorem facit, de trecentis florenis in uſus Folcardi mutuo ſumptis, quos etſi mercatori (ubi petierit) ſolvere non recuſabo, nepoti tamen velim dicas, ut frugaliter, eos diſpenſet, cùm pro currente ſemeſtri centum quinquaginta floreni antea ex pecunia per Buchonem recepta, ei annumerati fuerint: & jam pridem ad D. V. ſcripſi, gravate tantum in unum nepotem pecuniæ expendere; cùm ſciat patris fortunam nullo pacto tantis ſumptibus ſufficere, & me plures nepotes, neptesque, qui eodem mihi gradu junguntur, habere, non ignoret, qui ex beneficentia fere ſuſtentantur.

Boëtius noſter ex Duaco huc venit, diligenterque ſuum negotium proſecutus eſt; verùm ego, etſi ei quantum potui ſim patrocinatus, aliud hic ab Duce obtinere non potui, quàm quod Excellentia ſua ad Regem ſcribit, & illum certe beabis, ſi impetrare queas, ut mille quadringentos florenos in ſingulos annos Regia Majeſtas ei donare dignetur. Laudant quidam plurimum ejus conatum, ſed occino aliquando vulgatum ei verſiculum.

Scire volunt omnes, mercedem ſolvere nemo.

Conjunx D. T. mallet certe per Italiam in Hiſpaniam tendere, ſed nonnihil eam ſumptuum magnitudo terret, cùm Dominus Præſes à Tyſenach ſupra tria millia florenorum in iter hoc impenderit.

Ro-

Rogatus nomine Bournelli, Gubernatoris Baupamenſis, ut negotii, de quo Dominus Dux ad Regem ſcribit, expeditionem D. V. commendarem, non potui hoc officium denegare, teque enixe rogo, ut ejus deſiderio ſatisfacere non graveris. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXII. Febr. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXII.

Conſiliarius Rueda (Roda) *infirmus. Rollemæ cauſa. Adverſus centeſimum denarium reluctationes. Secretarius La Torre cuſtodiæ traditus ob Bullæ* Cœnæ Domini *impreſſionem. Ultrajectenſes quare in Albani indignatione.*

CL. D. HOPPERE, præterita hebdomada literas, diverſis temporibus ſcriptas, curſori, cujus abitus aliquantum retardatus hîc fuit, commiſimus, & quoniam Duci viſum eſt, propter publica negotia duplicatas alia via ad Majeſtatem ſuam mittere, eadem occaſione trium tractatuum hiſce conjunxi exempla, videlicet cum Statibus Imperii, Anglis ac Danis, reliquos, quos te petere intellexero, per opportunitatem quoque miſſurus. Cum his etiam mitto literas ab Aggæo noſtro, ac ab Decamanorum noſtrorum, qui Salamanticæ agunt, propinquis.

Conſiliarius Rueda, qui ex Hiſpania huc cum Tyſenachio advenit, ſatis periculoſe aliquot diebus laboravit, ſed jam morbo defuncto ſalubriorem valetudinem medici promittunt. Rollemæ noſtri cauſam ſub incude eſſe audio, & quantum reſciſcere mihi licuit, de ejus abſolutione bene ſpero.

Adverſus centeſimum denarium nonnulli Eccleſiaſtici reluctantur, ac in primis Middelburgenſis Epiſcopus, ſuadente eo, quem noſti, Vicario, (9) qui ita rem cordi habuit, ut mortis ei cauſam præbuiſſe feratur; ac La Torre Secretarius

(9) *Vicario*] Joanne Streyeno. De quo ad Epiſt. VIII.

tarius noſter nondum à cuſtodia (10) abſolutus eſt, qui licentia Bullæ Cœnæ Domini imprimendæ citra Conſilii permiſſionem conceſſa, cauſam hiſce turbis dediſſe inſimulatur. Trajectenſes noſtri adhuc in reatu ſunt, & quanquam fortiter Brederodio, Principique Orangiæ reſtiterint, propter tamen edictum quoddam in perturbatione ejus temporis imprudentius publicatum, gravem accuſationem ſuſtinent; & quod difficiles ſe exhibuerint in conſenſu poſtulatorum ſubſidiorum, Illuſtriſſimi Ducis indignationem contra ſe auxerunt. Dux quoque offenſus, ſive pertæſus nimia dilatione reſponſi nonnullorum Statuum ſuper noviſſima propoſitione, reſolutionem ſuper decimi denarii exactione eam ſumpſit, quam D. V. hiſce adjunctam videbit; quam non omnes æquis auribus animiſque percipient; ac utinam ſine alteratione obſequium ſuum accommodent.

Si quæ de rebus meis Excellentia ſua ad Regem ſcribet, iis, quæſo, ut te iſthic patronum ac fautorem exhibeas. Gratiſſimum autem mihi erat futurum, ſi omnino me ſervitute Curiæ Rex liberaſſet: ſed quando hoc à Majeſtate ſua, multoque minus ab Duce impetrare potui, da, quæſo, unà operam, ut hæc ſtatus mei mutatio mihi non fiat, aut damnoſa, aut dedecoroſa. Bruxellæ. Cal. Martii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXIII.

Piratæ a Friſiæ littoribus profugi. Marchio ab Havrech & Mansfeldius ægroti. Edictum de libris prohibitis ex qua officina? De uxoris Hopperi profectione. Courtewillius ad obſequia Regis inutilis effectus.

CL. D. HOPPERE, Cal. Martii cum duplicata pararetur, ad te aliquid literarum adjunxi: poſtea verò tuæ allatæ

(10) Domi ſuæ primò detentum, dein ſuſpenſum fuiſſe ab officio per unius anni ſpatium, ſcripſit *Borrius lib.* 5. *p.* 207. *col.* 2. *prior. edit.* Idem ſcribit *Viglius* inf. in Epiſt. CVI.

allatæ ſunt VIII. Febr. Gaudalupæ datæ, ac jam Cordubæ vos eſſe ſperamus. Quos autem ad vos dederamus literarum faſciculos menſe Febr. eos ab hugenottis interceptos ajunt, quod tamen à multis hîc non ſatis creditur, & ſtratagema aliquod eſſe putant; lubuit tamen mihi exempla aliquot literarum, ad te miſſarum, hiſce adjungere, ut, quid antea ſcripſerim, certius ex illis cognoſcas. Cùm autem multorum literæ ipſis conjunctæ fuerint, pergratum mihi facturus es, ſi de ſingulis, quas à me acceperis, certiorem me reddas. Piratæ, qui littora noſtræ Friſiæ inquietabant, intellecto apparatu, qui contra eos in Hollandia inſtruebatur, profugêre omnes, amiſſis tamen aliquot navibus per tempeſtatem ſubitò exortam, quæ & noſtras prohibuit, ut illas impetere nequirent.

Veremur ne Domini ab Haurech morbus funeſtum habeat exitum. Mansfeldii quoque dubia eſt valetudo, cùm ea vulnera difficulter curam admittant.

Edictum (11) de reprobis libris hîc publicatum eſt, cujus ad te exemplar mitto, quod ex Vergiana officina prodiit, Aria Montano operam illi dante. Neque illis eam gloriam Secretum Conſilium invidet, à quo me, adventu Domini Tyſenachii, exemptum gaudeo.

Franciſco Denneterio (12) Epiſcopus Brugenſis in tuam gratiam Præbendam obtulit, idemque Cameracenſis fecit; ſed ſuaſi, ut futuris pullis præſentia ova præferat.

De uxoris tuæ profectione nihil certi ſcribere hactenus D. T. potui, ſed heſterna nocte, cùm apud me cænaret, indicavit, ſe magis propenſam eſſe, ut cùm proxima claſſe iſthuc naviget, id quod minus ei ſumptuoſum erit, nec tanto tempore in itinere morabitur, ſperamusque ei nihil fore periculi.

Do-

(11) De hoc Edicto Vide *Borrium* lib. 5. fol. 225. *prior. edit.*

(12) In *Comp. Chronol. Epiſcopor. Brugens. pag.* 166. *ita lego:* „ 1571. die 29. Martii Franciſcus Dennetieres S. T. L. nobili „ ſtemmate oriundus, clericus dioceſis Tornacenſis, defectu „ dioceſani nobilis Brugenſis, ad hanc præbendam (*ordine vigeſimam, & nobili dioceſano graduato affectam*) ab Epiſcopo Driu„ tio aſſumptus, paulo poſt reſignavit, obtento Canonicatu „ in Cathedrali Tornacenſi. “

Dominus Courtewillius alterius pedis greſſu plane deſtitutus eſt, nec quoquam ſine duobis baculis progredi poteſt, ut valde dubitem, an Regiæ Majeſtatis obſequiis amplius inſervire poſſit; verùm nihil de eo mihi conſtituturus eſſe videtur niſi ex Ducis conſilio ac voluntate. Quamobrem Denneterium cuperem tantiſper D. T. operam dare, donec Courtewillius aliquid reſolverit, aut ſi vetus ejus morbus recurret, non aliud habeo quod conſulam, quàm quod antea ſcripſi. Commiſſionem Domini Tyſenachii Courtewillius ad D. V. miſſurum ſe dixit, ut alio exemplo nihil opus eſſe videam. Bruxellæ. XIV. Martii. CIƆ IƆ LXIX.

EPISTOLA. LXXIV.

Scribit conſilium tandem captum de Hopperi uxore cum proxima claſſe in Hiſpaniam mittenda, ductore Oudardo Canonico, & ſocio Protonotario à Croy.

CL. D. HOPPERE, Cum ſuper itinere conjugis tuæ varie, diuque diſputaſſemus, ac illam, ut certi aliquid ſtatueret, urgeremus, tandem in eam condeſcendit ſententiam, ut cum proxima claſſe, quæ hinc ſolvet, iter hoc aggrediendum duceret, cum aliud, quod per Italiam ab. D. T. propoſitum fuit, non modo longum, & dlfficile, verùm non parum ſumptuoſum fore omnes affirmarint, nec minus periculi habiturum videretur, quàm quod mari inſtitueretur. Itaque hodie Illuſtriſſimo Duci reſolutionem ejus expoſui, ſententiam quoque ipſius requirens, & auxilium implorans, qui & ipſe illam laudavit, & favorem omnem obtulit. Et ſunt hîc alii nonnulli, qui ejus ſe comitatui conjungent, videlicet (13) Protonotarius à Croy, Comitis à Ruelxii frater,

(13) *Protonotarius a Croy*] Nullum eo tempore Familiæ *De Croy* eccleſiaſticum virum reperio, præter *Gerardum de Croy*, eccleſiarum S. Petri Inſulis Flandrorum, & S. Salvatoris Harlebecæ, Præpoſitum. De quo plura apud *Sanderum Flandr. Illuſtr. tom. 3. p. 26.*

ter, atque aliquot cantores, qui pro Regia Capella undique collecti ſunt.

Conjugi autem tuæ adjungere decrevimus, D. Oudardum Canonicum Eccleſiæ Sancti Bavonis, Capellanum Regiæ Majeſtatis, qui eandem operam in reducenda D. Courtewillii uxore olim præſtitit, virum cum primis prudentem, & induſtrium, quibus propriam navem præberi curabimus. Collocutus autem ſum hodie cum ipſo Courtewillio, ut quas neceſſarias literas exiſtimaret, ne uxorem familiamque, aut bona ipſius teloniarii, aut alterius generis homines iſtic inquietarent, D. T. indicare dignaretur, quò eas tempeſtive iſthic expediri, & ad loca portuſque, ad quos eam appellere continget, mitti curare poſſit. Nos quoque ſimiliter apud Illuſtriſſimum Ducem omnia promovebimus, quæ aliqua ratione nobis utilia, neceſſariaque ei videbuntur. Significaboque D. T. ſi modo curſoris, aut tabellarii facultas concedetur, quis hujus conſilii progreſſus ſucceſſusque fuerit; quem, Deo adjuvante, fælicem ac proſperum fore, ac D. V. diu expectata optataque ejus præſentia fruituram ſperamus.

Ab Domino à Chantonay (14) literas accepi, quarum hiſce exempla conjunxi, cui tuo meoque nomine gratias agam; & poſtquam conjunx hoc conſilium cæpit, ea ipſum ſollicitudine levabo. Bruxellæ. XVI. Martii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXV.

Feſta Paſchalia Gandavi a ſe peracta ſcribit. In Tſommonis cauſa, non tam cauſæ, quàm judicibus diffiditur. Quid ei objectum. Joannes Empens profugus & citatus. Gratia, veniaque neceſſaria, quam cupit non eſſe reſtrictam aut limitatam. De Ducis apud Status poſtulatione. Arx Gro-

(14) *Dominus a Chantonay*] Thomas Perenottus Regis Philippi in Gallia legatus, & frater Cardinalis Granvellani. *V. Stradam, & Van Leeuwen Bat. Illuſtr. p.* 889.

Groningenſis. Orangius Bipontino Duci conjunctus. Gregorium Ayala ſeptuagenarium, nunquam remuneratum, enixe commendat.

SCripſi ad te CL. D. HOPPERE, noviſſimis Calend. Aprilis, cùm poſtremæ, quas accepi, II. Martii abs te datæ eſſent; niſi quod alias quoque poſtea acceperim, XXVIII. Januar. raptim abs te ſcriptas; miramurque quid veſtro curſori, quem paulo poſt ſecuturum menſe Martio ſcripſeras, acciderit, quo minus hactenus ad nos appulerit.

Ego his proximis Paſchalibus feſtis Gandavum inviſi, manſique ibi per duas hebdomadas. Tſommonis cauſam Gurdius gener diligenter ſollicitat, nec tam cauſæ, quàm judicibus diffidit, cùm in carcerem conjectis rarus pateat exitus. Objici autem illi audio, quod erga Iconomachos diſſimularit, cùm tamen ab Duciſſa de diligenter præſtito officio laudatus olim fuerit, nec ego quicquam ſecus de illo his perturbatis temporibus audierim.

M. Joannes Empens, ejus apud Armudam antea ſubſtitutus, ac poſtea ad Baillivatum Vliſſingenſem promotus, hoc caſu Tſommonis ita perculſus fuit, ut & ipſe mox profugerit: ſucceſſoremque mox accepit, & Edicto publico proclamatus, ſub pœna banni, vix, ut arbitror, comparebit. Et, niſi vos tandem gratiam, veniamque miſeritis, non deerunt alii, qui male ſibi timebunt. Veremur quoque ne illa ita reſtricta, limitataque ſint, ut multis annis ab metu nonnulli liberi eſſe queant, ſub his præſertim judicibus. Quamobrem optaremus Regis præſentiam, cujus clementia rigorem iſtum aliquo pacto mitigari, lenirique ſperaremus.

De poſtulatione Illuſtriſſimi Ducis ſuper contributione præſtanda per Status hujus Provinciæ, nihil ad te ſcribere opus credidi, poſtquam propoſitiones, omniumque aliorum copias Illuſtriſſimus Dux ad Regem miſerit: & jam aliqui minores Status authoritate, ſeriaque petitione Ducis permoti aſſenſère, ſub ſpe, quod difficultates obortas ex æquo & bono moderabitur. Et conſenſu ab Ordinariis Ordinibus impetrato

Dux

Dux in Gelriam Friſiamque proficiſci conſtituit, ut & illis hoc Evangelium prædicet.

Groningenſes non ſolum in arcis ædificationem conſenſerunt, ſed ſexaginta quoque millia florenorum in ſumptus faciendos obtulerunt.

Orangius (15) Bipontini Ducis caſtris ſe junxit, ac, cùm ſuo conatu fruſtratus fuerit, experiri deſiderat, an ſub alienis fælicius militabit.

Germani, Anglique male nobis minantur; verùm, ſi auxilia petita ab Statibus impetrare potuerimus, nec belli nervus defuerit, minus ab illis nobis timebimus.

Puto tibi de nomine notum eſſe (16) Gregorium de Ayala Protonotarium ac ſcriptorem Apoſtolicum, Romæ Regiæ Majeſtatis negotia tractantem. Hîc cùm nobis in multis cauſis publicis diligenter, fideliterque inſerviverit, unde ne obolum quidem unquam mercedis ei referre potuimus, pudet me nonnunquam ejus opera in tam multis Curiam noſtram uſam fuiſſe, præſertim in directione Epiſcopatuum, ſimiliumque cauſarum: nec unquam ei gratiam aliquam retribuere potuiſſe, cùm ii, qui finantiis apud nos præſunt, ubique anguſtiam ærarii prætexant. & ejusmodi cauſas ad ſe pertinere non exiſtiment. Nec D. T. ignotum eſſe puto, quàm parum

(15) *Bipontinus Dux*) Wolfgangus Bavarus. Suppetias tulit *Maximiliano* Imp. contra Turcas, & dein Calviniſtis in Gallia contra *Carolum* IX. ubi febri quartana obiit die 11. Junii 1569.

(16) GREGORIUS AYALA) Antverpienſis, illiusque urbis Scabinus, poſt a *Joanne Auſtriaco* Belgii Gubernatore deſignatus fuit in Suprema Brabantiæ Curia Conſiliarius per literas nomine *Philippi* Regis expeditas 19. Julii 1578. Ejus frater *Balthazar Ayala* fuit eodem tempore Conſiliarius in Supremo Senatu Mechlinienſi, Vir ſcriptis clarus, de quo in *Biblioth. eccleſ.* J. *F. Foppens tom.* 1. Memoria *Gregorii Ayala* extat hodieque Antverpiæ in Sacello S. Bonaventuræ apud F. F. Minoritas hiſce verbis: *Hoc Sacellum D. Gregorius Ayala extruxit; Iconoclaſtæ dejecerunt; D. Gregorius Del-plano nepos maternus reſtauravit, anno ſalutis* M. D. LXXXVII. Epitaphium ejus, uti & uxoris *Nicolaæ Beuckelaers* extat Bruxellis in templo F. F. Minorum, ſed deeſt annus obitus.

rum quidam illorum erga illos afficiantur; itaque non poſſum non tuam D. rogare, ut ſi quando offeratur oportunitas, Regiæ Majeſtati ejus ſervitia commendare non graveris. Ac cùm LXX. annum, ut audio, prope attigerit, hominem bene meritum, nec diu, uti videtur, victurum, penſiuncula aliqua donare dignetur; quò beneficio Majeſtas ſua alios in miniſterium ſuum propenſiores reddat. Paravi haſce literas in occaſionem curſoris, ſi quem vel hac tranſire, vel hinc expediri intellexero; nec plura nunc addam, quàm conjugem cum tota familia recte valere. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXIV. Aprilis. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXVI.

Janſenii Epiſcopi Gandavenſis libros duos Hoppero mittit.

CL. D. HOPPERE, Reverendiſſimi Janſenii Epiſcopi Gandavenſis Commentaria in Proverbia Salomonis, ac ejuſdem Paraphraſes in Pſalmos Davidicos magiſtro poſtarum commiſi: ut, ſi quando ad Curiam Regiam curſor non nimium oneratus dimitteretur, unâ ad D. T. perferri curaret. Quæ cum jamdudum D. V. deſideraverit, non dubito, quin pergrata futura ſint, & id epiſtolio aliquo ad ipſum Janſenium atteſtari poterit. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Datum Bruxellæ. XXVI. Aprilis. Anno. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXVII.

De pecunia in Hiſpania pro nepotibus ſuis numerata. Quid ſingulis annue dare conſtituat. Folcardum Gerbrandi fratris filium, domicellum aut Jonck-herum agere non ſuſtinet. Commendat privatum negotium ſuum. Dux Albanus de reditu in Hiſpaniam cogitat.

CL. D. HOPPERE, poſt longam expectationem noſtram tandem literas veſtras, XIV. Aprilis. datas, VI. hujus mer-

menſis accepimus: quæ nos magna certe voluptate adfecerunt: quòd Regem, dominationemque veſtram, omneſque noſtros recte valere inde intelleximus. Cùm autem jam curſorem mercatorum hac tranſire in Hiſpaniam reſciviſſem, viſum mihi fuit, ad quædam literarum tuarum capita paucis reſcribere.

A Bravio, quæſo te, ut mille ducentos florenos accipias, neque cambii literas remittas, cùm hîc fortaſſe Schetzius in renumerando moram nexurus ſit, ut ſcis iſtorum hominum morem eſſe, licet jam pecunia mea annum fere totum fruitus ſit. Is vero, quem ſcripſi, de ſimili ſumma mihi oſtendiſſe ſecundas cambii literas, non ad me rediit, & crediderim cum primis D. T. ad me aliquid ſcripſiſſe, quod redditum mihi non fuit: & cum ille dilationem non gravate præbuerit, tuam juſſionem hactenus expectavi, & ſi eam ſummam hîc me perſolvere volueris, Bravii pecuniam in ſequentis anni neceſſitatem cedere velim.

Contentus autem ſum Hectori ac Folcardo Gerbrandi, Dekemaniſque centum ducatos in ſingulorum annorum dimenſum præſtari. Magiſtro autem Bucchoni & Montzimano ſingulis uſque ad ducentos ducatos, ſi his omnino opus habeant: cùm enim tantundem facile ex beneficiorum fructibus percipiatur, largius cum illis agendum puto.

Gerbrandi filio valde optaſſem apud Principes Bohemiæ, aut D Joannem ab Auſtria locum obtingere: ad quod forſitan impetrandum Secretarius Pfinſnick adjutor eſſe poterat, ut autem in Regis aulam recipiatur, mihi nullo modo placet. Neque enim ejus ſunt facultates, ut otioſum illic domicellum agat, & me, parentemque ſuperfluis ſumptibus adficiat. Quod autem etiam famulum ei dare offers, qui eum comitetur, & equum illum conſcendere ſuades (quanquam non poſſum non gratias agere de benigna voluntate tua) tamen te maximopere rogo, ut id ne facias: Dan de luyſen komen wel in de pels / al ſet menſe niet daar in / & ſervire, parereque eum antea velim, quam Jonck Herum / (ut nos dicimus) agere. Et ſi poplites flexiles non habeat (ut patruus quondam meus dicebat) ad Friſiam ei redeundum erit, ubi ſimiles habent labra lactucas. Quod ſi vero apud Illuſtriſſimum Ducem De Feria locus dabitur, qui olim admodum be-

benignum ſe erga me præbuit, uti vili miniſterio eum mancipari non velim, ita otio eum conſumi nolim.

Privatum meum negotium exoptatum conſecuturum finem omnino ſpero, poſtquam & Illuſtriſſimus Dux Albæ ad Regem perquam favorabiliter ſcripſiſſe ſe aſſerit, & veſtri Proceres ſe iſtius adjutores eſſe velle oſtendunt, quibus me etiam atque etiam, ubi tempus locuſque dabitur, quam officioſiſſime velim commendes. Quodque Zaias (17) ultro ſuum quoque favorem obtulerit, non poſſum non amplecti ejus benevolentiam, meque hoc beneficio ſibi in perpetuo devincturum ſciat, quod non omittam literis meis, ubi aliquem ejus ſucceſſum perſpexerim, ei teſtatum facere.

Ducem quoque noſtrum de reditu in Hiſpaniam cogitare, & hic aliquando audivimus, ſed an conveniat multum dubito. Q od ſi verùmtamen aliquid tale acciderit, cogitare te velim, an apud ſucceſſorem Folcardo locum aliquem invenire queas: cum aliquem uſum ei præbere poſſet ob linguarum qualem qualem peritiam. Ad cætera proximo curſore reſpondebo, cum nunc tempus defuerit. Bene vale CL. D. HOPPERE Datum Bruxellæ. VIII. Maii. CIϽ IϽ LXIX.

EPISTOLA LXXVIII.

Rurſus de nepotum pecunia, eaque frugaliter diſpenſanda, & per Chriſtophorum Hermannum procuranda. Aggæus Albada feliciter abeſt a Friſia. Conſiliarius Quarreus ad Groningenſes miſſus de præteritis motibus inquiſiturus. Groningenſis & Ruræmundenſis Epiſcopi a ſuis bene recepti. De Janſenio Gandavenſi; Monaſterio S. Petri Abbas dandus. Conqueritur gratiæ publicationem differri, & novas interim fieri proſcriptiones. Duo novi Conſiliarii Friſiæ.

CL. D, HOPPERE, reſpondi ad aliquot capita literarum tuarum, VI. die proximi menſis ad me ſcriptarum, cùm tunc

(17) *Zaias*) Secretarius, neſcio cujus, in Hiſpania; ut eſt in Epiſt. LXXIX.

tunc tempus non concederetur, de omnibus, quæ volebam certiorem te reddere.

De pecunia nepotibus meis ſubminiſtranda, jamdudum cupivi aliquid clarius ad me ſcribi: ſed intercidiſſe literas tuas credo, quibus ea de re mihi reſponderis. Cùm autem te, juxta petitionem meam, a Bravio recepiſſe pecuniam exiſtimo, atque jam nepotes mei, Dekemanique nova indigebunt; ac Andreas Betton alteris cambii literis hîc exhibitis, mille ducentorum florenorum ſolutionem petiiſſet, XI. hujus menſis ei promiſi, me, ſi nihil abs te literarum interea accepero, eandem ſumman intra menſis ſpatium ei annumeraturum, Te vero, mi HOPPERE, etiam atque etiam rogo, ut pecuniam eam ſecundum quod ad te prioribus literis ſcripſeram, inter ipſos frugaliter diſpenſari cures, & quouſque eam ſufficere poſſe videbis, mihi indices; quò poſſim tempeſtive de alia rurſus providere, quod per D. Chriſtophorum Hermannum Fuggericorum negotiorum iſthic adminiſtratorem recte me procuraturum ſpero: cùm ipſe Hermannus literis ad me ſcriptis officium benevolentiamque ſuam ultro obtulerit. Cui velim adjunctas literas tradas, meque ei commendes, & ſi ei quæ officia impendere poteris, ut id nomine meo facias plurimum rogatum te habeo; fuit enim mihi cum utroque ejus parente omnibusque fratribus ita arcta amicitia, ut cum nullis extraneis majorem mihi interceſſiſſe meminerim, neque ad ullum frequentius literas olim dedi, quàm ad ejus parentem, quamdiu vita ei ſuperſtes fuerit.

Ad Aggæum literas tuas miſi, quem rerum forte noſtratium eventus nonnihil excruciat, cum videat eos, quos familiariter ſeu colebat, ſeu amabat, adverſa exagitari fortuna: ſubindeque nobis gratulor, quod hiſce perturbatis temporibus à Friſia abfuerit, cùm verear, ne forte eodem, quo cæteri, malo irretitus fuiſſet, cum Heſſelus Ayſma, multique alii apud Groningam ac Omlandos fuga ſibi conſuluerint, procedendiqne contra ſe ad bannum & confiſcationem bonorum occaſionem præbuerint. Quarreus (18) autem Conſilia-

(18) *Quarreus*) Carolus Quarré Eques, Conſiliarius Brabantiæ ab anno 1546. patrem habuit *Maximilianum* ærarii aliquando

liarius Brabantiæ, iſthuc miſſus eſt, qui de motibus præteritis inquirat: bonaque reorum annotet, eosque huc citet: qua de re Groningenſes aliquot deprecatores huc miſerunt; ſed vereor, ne apud Vergianum judicium multum impetrent. Reverendiſſimus vero Groningenſis nobis teſtatum fecit ad Catholicam Religionem ipſos non difficulter redire, plurimoſque bene Catholicos in ea urbe permanſiſſe, ſibique omnem honorem ibidem exhibere: ac proximis quoque diebus ab Reverendiſſimo Domino Lindano literas accepimus, quibus ſignificat, populum Ruremundanum ſummo plauſu gratulatione que ipſum excepiſſe; & de Leovardienſi idem ſperamus; ſed bullæ ejus adhuc ab urbe non advenerunt.

Dominus Janſenius Gandenſis à Commenda abhorret, mavultque præſenti fortuna eſſe contentus, quouſque locum ei faciam quàm ambitioſus videri, proinde juxta Regiæ Majeſtatis priorem reſolutionem Monaſterio Sancti Petri de alio Abbate Illuſtriſſimus Dux providere decrevit. Quando autem placuit Regiæ Majeſtati ſuper iis, quæ inter præfatum Dominum Gandenſem & me convenerant, Ducis perquirere ſententiam, expectabo quid ad illius reſcriptionem Majeſtas ſua decernet; certe in eo non noſtrum commodum, ſed Eccleſiæ decorem uterque quæſivit.

Cum gratia à vobis expectatur, hîc quotidie novæ fiunt proſcriptiones, quarum finem non videmus, etiamſi illa obtineatur, cùm exceptiones nimis late pateant. Verùm dici non poteſt, quanta quotidie detrimenta noſtra Provincia ſuſtineat, dum ſic in incerto fluctuamus, commerciaque ubique ceſſant, navigatioque verſus orientem, occidentemque impedita manet, nec quiſquam pene hîc ſecurus eſt.

Conjunx cum liberis quomodo ad te tuto venire hac tempeſtate poſſit, non ſatis videmus, niſi per Burgundiam, Sabaudiamque Genuam tendere velitis. Tſommo noſter adhuc in

do graphiarium, dein cameræ computuum Bruxellis aſſeſſorem. Obitum ejus ignoro. De Maximiliano hæc lego: *Mr. Maximilien Quarré, ci-devant Greffier des Finances de ſa Majeſté Imperiale, Commis Maître de la Chambre des Comptes a Bruxelles pour les affaires de Luxembourg, le* 21. *Decembre* 1521. Supplement. Butkens Tom. 1. p. 206.

in carcere detinetur, nec ulli eum conveniendi poteſtas ſit. Gurdius autem egregiam ipſi operam navat, ſed neſcimus, quid proficiet.

Doctor Eyſinganus apud Weſaliam mœrore animi exſtinctus fertur; atque in Petri à Dekama, ejusque locum duos ſucceſſores Dux nominavit, quorum alterum, videlicet Julium à Dekama vix accepturum eam conditionem putamus.

Gerbrandus frater meus, qui hîc aliquamdiu apud me egit, filium ſuum tibi valde commendat, & ego quoque conditiones obtingere peroptarem, quibus ſuis ſervitiis meritiſque aliquotenus progredi poſſit: ducentos autem trecentoſve florenos lubens illi impenderem in alicujus ſervitio degenti, cùm otioſum domicellum nutrire omnino non velim: quare te iterum atque iterum rogo, ut ſi alicubi locum ei invenire poſſis, in hoc mihi fratrique gratificari non graveris.

De Regiæ Majeſtatis matrimonio audire oppido gratum fuit, atque utinam hæ tragœdiæ in nuptias deſinant. Deus D. V. incolumen conſervet. Bruxellæ. XIX. Maii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXIX.

Albanus Antverpiam cogitat adire. Navigatio, piſcatioque omnis ceſſat ob metum Reginæ Angliæ. Andeloti obitus nuntiatus. Groningenſium legatio infructuoſa. Catalogum librorum Reginæ Mariæ mittit. Harlemenſi Epiſcopo ſucceſſor deſignatus.

CL. D. Hoppere, ante paucos dies ad te ſcripſimus, & nunc, cùm curſorem hinc propediem diſceſſurum audiam, nolui committere, ut ſine literis meis iſthuc veniret.

Illuſtriſſimus Dux Antverpianam arcem hiſce feſtis diebus inviſere decrevit, quo coram ejus neceſſitatibus provideat. Navigatio, piſcatioque omnis ceſſat, dum commercia in ſuſpenſo manent; ac Angliæ Regina deliberat, bellum, an pacem præferre debeat; muliebrique inconſtantia agitata mu-

 lier,

lier, non ſatis hactenus reſolvere potuit, in quam ſe partem vertat. Cætera adhuc apud nos tranquilla ſunt, & ſi Ducis Wolffgangi conatus irritus fieret, forte hanc æſtatem in quiete tranquillitateque traducere poſſemus.

(19) Andelotum Hugoniſtarum anteſignanum morbo correptum è vivis diſceſſiſſe certò ex Gallia perſcribitur: ſed de obitu Principis Auraicenſis, qui cum Duce Wolffgango Galliam ingreſſus eſt, incerta adhuc ſunt nova; eo verò ſublato capite minus hîc timendum nobis eſſet.

De itinere, quod conjunx tua tuto ingredi queat, adhuc deliberamus, & ab aliquibus propoſitum fuit, ut Aureliam adiret, atque inde navigio Nantes peteret, ubi ſatis brevis in Hiſpaniam dicitur eſſe trajectus: quam viam nepotes mei ſuperiore anno fuere ſequuti. Sed Rochellam vicinam adhuc metuimus. Tu autem ipſe fortaſſis commodiorem ſecurioremque viam oſtendes, ſi illius accelerari adventum deſideres.

Groningenſes Deputati nihil pro civibus ſuis huc evocatis impetrare potuerunt: neque aliud futurum exſpectatur, quàm ut ipſi quoque exilio confiſcationeque bonorum mulctentur: inter quos cùm nonnullos tibi notos eſſe autumem, eorum catalogum hiſce incluſi.

Mille ducentos florenos, quos ab Thoma Flores iſthîc accepiſti, ad præſcriptum diem Andreæ Bettono hîc refundam; ſperoque te ab Bravio pecuniam itidem, quam Schetzius tranſſcripſerat, accepiſſe. Et cum ex præcedentibus literis meis, quantum cuique nepotum diſtribui voluerim, ſatis perceperis, ſpero te quantâ aut quando nova pecunia opus erit, in tempore indicaturum.

Hîc ad ſeptimum proximi menſis Laleynii cum filia Arembergenſis nuptiæ celebrabuntur, ſatis magno, ut creditur, Procerum conventu, ac ſperabamus gratiam ſub idem tempus ab Rege adfore, quo publica lætitia has nuptias comitaretur.

Ad-

(19) Is eſt *Franciſcus Coligni* Dnus d'Andelot, peditatus Gallici præfectus, frater *Gaſparis* Amirallii Franciæ. De his viris celeberrimis. V hiſtor. Gallos, *Thuanum*, & in primis *Maimbourg hiſt. du Calviniſme.*

Adjunxi hiſce catalogum librorum Bibliothecæ veteris, quæ fuit Reginæ Mariæ, cum annotatione, in qua lingua conſcripti ſunt. Librorum autem Hagenſium catalogus, ita magnus eſt, ut expectanda ſit oportunitas curſoris, qui eum ferre velit. Cumque Reverendiſſimi Janſenii noſtri Commentarios in Proverbia Salomonis, ejuſdemque in Pſalmos Paraphraſes ad te quoque ferenda nuper M. poſtarum commiſerim, non auſim tam cito ei novum imponere onus. Puto D. Ducem cum hoc curſore reſpondere Regi ſuper negotio Præpoſituræ meæ, & ſi forſitan Majeſtas ſua votis noſtris annuet, D. T. enixe rogo, ut Zaias Secretario aut alteri, cui expeditio committetur, de meliore nota negotium hoc conficiendum commendes.

Harlemenſis Epiſcopus (20) morbis annisque confectus muneri ſuo renuntiavit : ad quod Illuſtriſſimus Dux Regi commendaturus videtur Reverendiſſimum Patrem Godefridum a Mierlo fratrum Prædicatorum Provincialem : qui & concionandi gratia, & vitæ integritate, ſingularique prudentia omnium judicio dignus habetur altiore loco : & ipſi Harlemenſes, Amſterodamenſeſque, quibus concionibus ſuis innotuit, ultro eum flagitant. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXVI. Maii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXX.

De raritate & mora literarum ſe excuſat, promittens pleniſſimam prima occaſione reſponſionem. Nuntiat mortem Collegæ unius.

CUm heri, CL. D HOPPERE, è Lovanio rediiſſem, atque eodem die Dux noſter ex Antverpia huc quoque adveniſſet, literæ tuæ XV. ac XVI. præteriti menſis Maii die ſcriptæ, mihi à M Poſtarum redditæ fuerunt, easque quæ eidem faſciculo incluſæ fuerunt, omnibus mox diſtribui curavi. Verùm cùm intellexiſſem literas, quas antea ſcripſeramus,

(20) Nicolaus a Nova-terra *V. Heuſſenium.*

mus, adhuc hîc hærere, ac nunc primum curſorem expediri, tribus verbis id D. T. ſignificandum duxi. Rogans, ne moram eam, aut quod rarius à me literas accipias, mihi imputes, cum non poſſim non permoleſte ferre, tamdiu hîc noſtras literas detineri, ut aliæ ſæpe aliis accumulentur, fiatque, ut minus vobis gratum ſit noſtrum officium. Cum autem tempus non detur, ut plene literis veſtris reſpondeam, non ingrediar nunc literarum tuarum materiam, ſed proxima occaſione ad omnia pleniſſime reſcribam, nunc illud te tantum ſcire volui, conjugem tuam cum tota familia, generoque ac filia (qui nuper huc advenere) omneſque alios amicos recte valere: tantùm Barbaſanum (21) heri amiſimus poſt unius alteriuſve menſis ægritudinem: quod te collegam celare non debui, vereorque, ne tot collegii noſtri columnis collapſis, ipſum deinceps totum jaceat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Junii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXXI.

De nepotum ſuorum & inprimis Folcardi rationibus ac ſtudiis. Tzommo, alterque amicus in ſtricto carcere. Incuſat vehementiam ejus, qui Conſilio turbarum præſidet. Gratiam Regiam differri queritur.

CL. D. HOPPERE, Mercatori Antverpienſi, à quo in uſum ſcholarium noſtrorum Salamanticenſium mille ducentos florenos te accepiſſe ſcripſiſti, eandem ſummam cum gratiarum actione refudi; unde ſatis pecuniæ ſuppetiturum illis ſpero uſque ad autumnum proximum, quo novam illis pro-

(21) *Barbaſanus*] Conſiliarius fuit in Secreto Conſilio, uti hîc apparet: nec tamen reperitur in Catalogo apud Butkens ſæpe citato, neque in libello: *Tomb. des hom. illuſtr. qui ont paru au Conſeil Privé du Roi Catholique.* Fuit olim Brugis clara ejus nominis familia. In Schedis J. F. Foppens occurrit circa hoc tempus *Guilielmus Barbeſaen*, filius Joannis toparchæ d'Erckeghem, Equitis, & Antoniæ de Rebreviettes. Nec plura.

procurabo. Intereaque intelligam quantum me Decamanis eorum mater impendere velit, cùm illi apud eam conquerantur, non ſatis ſibi dari; cùm tamen ego ſemper eos in ſocietatem pecuniæ nepotibus meis miſſæ, eſſe voluerim. Quod vero Bravius tranſſcriptam pecuniam ſerius numerarit, id non mea culpa factum noſti. Si autem ipſi, fratrique ſuadeas, ut ſub autumnum ad Complutenſem Academiam tranſmigrent, id tua authoritate approbatum matri non diſpliciturum exiſtimo. Meos autem Salamanticæ manere malim, ut ad altiorem aliquem gradum ſeſe idoneos reddant, in quo tamen quicquid D. T. ſuaſerit, ratum gratumque habebo.

Folcardi, Gerbrandi fratris mei filii, deſiderium, ut in militiam proficiſcatur, ego probare ſatis non poſſum; eſt enim prædicti fratris mei unicus filius, & ſine magiſtro tyrocinium, illum ſubire nolim, anteaque ad te ſcripſi, quid illi recte ac ex voluntate mea vitam inſtituenti, largiri quotannis paratus ſum. Verùm non ignoro, quid adoleſcentes, qui nullo rectore ducuntur, prodigere ſoleant, æſque contractum ego nullo pacto exſoluere poſtea velim, & ipſe etiam rebus ſuis male conſulit, qui contra ſententiam meam aliquid attentet, cùm à mea benevolentia magis fortuna ipſius, quàm ex hæreditate paterna dependeat. Quare velim, rogatamque D. V. habeo, ut quàm optime illi conſulere non graveris, ſecundum quod jam antea ad te latius perſcripſi.

Tzommo noſter ſtricto adhuc carcere detinetur, nec ejus accedendi cuipiam ulla ſit copia. Itidem nuper comprehenſus fuit Denneterii noſtri patruus, locumtenens Tornacenſis, vetus amicus meus. Puto autem utrumque dolo crimineque vacare, ſed ea eſt vehementia ejus, qui judicio præſidet, ut pro captivis intercedere gravi culpæ adſcribat.

Sperabamus autem tandem gratiam toties promiſſam, adfuturam, ſed ſubinde veremur, ne vel inteſtini, vel exteri belli occaſione poſtea forte impartita, nimis ſero adveniat.

Cupiebam impræſentiarum plura ad te ſcribere, ſed tempus non fuit conceſſum, cùm mihi Courtewillius nuntiaſſet, Ducem confeſtim curſorem ad Curiam ablegaturum; forte de rebus Anglicis, de quibus aliud cœpiſſe videtur conſilium, quàm quod inde a vobis reſcriptum fuit. Ad alia autem

tem literarum tuarum xv. Maii ſcriptarum capita, ubi opportunitas dabitur, plenius reſpondebo. Bene vale, Hoppere Cl. Bruxellæ. xii. Junii CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXXII.

De formula gratiæ generalis pro qua, ut reſtrictior non eſſet, interceſſit. Addit judicium ſuum de his, qui iſta (ſeveriora) conſilia ſuggerunt: & quanta inde Regiæ famæ labes. Pontificiam gratiam non expectandam fuiſſe, ait; quòd Epiſcopis ab hæreſi abſolvendi poteſtas a Conc. Trid. ſit tributa. Expetit reditum Card. Grandvellani, quem a Belgis indigne habitum dicit. De Tzommonis cauſa, rebusque Anglicis. De Laurentio Villavicenſi, Hunæo, & Secretariis Status. Juſtificatione adverſus Auraicenſem opus non eſſe cenſet. Præſidis Luxemburgenſis obitum, & novos in Friſia Conſiliarios nuntiat. De Dalemenſi juriſdictione tuenda. Abbatem S. Gertrudis Lovanii defunctum laudat; ipſe totus in ordinando Collegio ſuo.

CL. D. Hoppere, literas tuas xxv. Maii datas, xix hujus menſis die accepi.

De Salamanticenſi negotio, & re pecuniaria eorum, lubens cognovi quæ perſcripſiſti, ac ſub autumnum de nova pecunia eis rurſus providebo.

Ex formula gratiæ generalis, quam ego antea conceperam, atque ad te miſeram, meam ſententiam ſatis intelligere potuiſti: neque mihi placuerunt, quæ poſtea adjecta ſunt; & niſi interceſſiſſem, longe reſtrictior ea formula fuiſſet, quam Illuſtriſſimus Albæ Dux miſit. Qui autem iſta conſilia ſuggerunt, perpetuo videntur velle habere quod agant, promiſſionem-

ſionemque Regiæ Majeſtatis, & quam de ejus clementia opinionem ac ſpem omnes conceperant, ſubvertunt: veremurque, ne dum confiſcationibus nimium inhiatur, & perfundendi ſanguinis nullus fit finis, labes aliqua avaritiæ & crudelitatis Majeſtati ſuæ aſpergatur. Beneque habet quod Deus Regi in mentem miſit, ut majorum ſuorum exempla inquirenda duxerit; & ſane in Hiſtoriis Hiſpanicis quædam olim legi quæ multo benignius exemplum præferunt, quàm in miſeros hìc Belgas exercetur.

Pontificis verò gratiam expectare (22) non valde erat opus, cùm per Concilii Tridentini Decreta, Epiſcopis ab hæreſi abſolvendi poteſtas fiat, & noſtrorum Inquiſitorum facultates in hoc ſufficere videantur: uti factum memini in impartita ſimili gratia per Cæſarem, fælicis memoriæ, Hollandis, Friſiisque noſtris; nec tum aliqua ſpecialis Pontificis commiſſio adhibita fuit. Et profecto, uti Pontifici, Epiſcopiſve graviorum delictorum abſolutionem competere, reſervarique, negare non poſſumus, ita in multitudine peccantium, pluralitateque caſuum, qui ab pœnitentiariis confeſſariisque enumerantur, relaxari aliquid, ac paſtorum facultatem non nimium reſtringi præſtaret; cùm multos, quibus Romam adire facultas deeſt, interea peccatis ipſis, à quibus abſolvi à paſtoribus non poſſunt, immori contingat.

Ex ſermone cum Duce Feriano (23) habito ſpem aliquam concipio, hoc ſucceſſurum, quod tamdiu optavi, enixiſque precibus

(22) Hæc ex zelo magis, quàm theologicè *Viglius* hìc. Nam facultas a Concilio Trid. SS. 24. cap. 6. Epiſcopis tributa, reſpicit forum conſcientiæ tantùm, Pontificia verò gratia etiam forum externum. Deinde male arguit, nonnullos, ob caſus reſervatos, peccatis ſuis immori, *quòd abſolvi a paſtoribus non poſſint.* Nam in articulo mortis omnes ſacerdotes etiam interdicti, ſuſpenſi, excommunicati, non approbati, modo valide ordinati fuerint, poſſunt quoslibet pœnitentes, ubi non adeſt copia ſacerdotis legitime approbati, a quibusvis peccatis & cenſuris abſolvere. Hoc enim *in eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit*, inquit Trid. Synodus, *ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis.* SS. 14. cap. 7. de pœnit.

(23) Gomeſius Figueroa.

cibus ab Regia Majeſtate poſtulavi : faxit autem Deus ut brevi pro negotio confecto gratias vobis plenius agere poſſim.

Fuere quoque mihi jucundiſſima, quæ de D. Cardinali Grandvellano perſcripſiſti, ac utinam eum diem videre liceat, quo illi reduci occurrere queamus. Certe ſubinde mecum miratus ſum, non majorem ejus rationem habitam fuiſſe, qui pro fidelibus ſervitiis tam indigne à noſtris tractatus fuit.

Prioribus literis tuis xxv. Maii ſcriptis, tametſi bis poſt eas acceptas ad D. T. ſcripſerim, ex integro reſpondere non potui, quòd temporis brevitate tum excluderer, quod nunc ſupplebo.

Uxor cum tota familia ac Caſtellano ejuſque conjuge recte valet, atque hîc ſubinde mecum de itineris conficiendi rationibus confert. Verùm cùm omnes excuſſerimus, videmus illi adhuc manendum, donec major viarum præbebitur ſecuritas; quod etſi illam ægre habeat, tamen neceſſitati acquieſcendum videt : quod & DN. T. æquo animo ferre decet, cui culpam omnem adſcribimus, quod non tempeſtivius eam ad ſe evocarit.

Tzommo adhuc carceri includitur, Gurdiumque Middelburgi eſſe exiſtimo, quò ſuper innocentia probanda teſtes ibi conquirat; verùm multo malim gratiam à nobis expectatam captivos, qui minus quàm plerique alii commiſerunt, non excludere, præſertim ubi divinæ majeſtatis læſæ argui non poſſunt, & duntaxat levis alicujus culpæ accuſantur.

Anglicani negotii componendi alia ab Duce inventa eſt via; & quanquam, quod à Rege mandatum eſt, priori Ducis ſententiæ ſatis mihi conforme viſum ſit, quacunque tamen ratione aut via ad bonum aliquem ſucceſſum id negotium dirigi poterit, lubens amplectemur. Quod vos autem iſthic dubitatis, utrum ante areſtum hîc factum, legitime Regina admonita fuerit ſuper relaxatione pecuniæ, in hoc Domini Gerardi Oratoris aſſertionem ſecuti ſumus, qui omnibus modis contendit, ne tantam injuriam longius diſſimularemus.

Inventaria plura hactenus mittere diſtuli, quòd curſores propter magnitudinem onus detractent. Laurentii Villavicenſis

cenſis (24) ſcriptum ab Duce mihi non eſt communicatum.
In Hunæo præter diligentiam multa Theologi Lovanienſes deſiderant.

Secretarii (25) van Aa, Bertius, & Scharenberger avide expectant Regiæ munificentiæ (quæ diu illis promiſſa fuit, & quam ſane fidelibus ſedulisque ſervitiis optime promeruerunt) brevem ac benignum aliquem ſucceſſum: quorum tibi negotium ex animo commendo.

Juſtificatione adverſus Principem Auraicenſem non valde opus videtur, cùm tam multis modis populo jam patefactum ſit, qualiter ipſe contra Regem Dominum ſuum proceſſerit; itaque nec nos ejus editionem valde urgebimus.

(26) Dimens adhuc vivit, ſed perpetua inter collegas ſuos contentio, opinor, in cauſa fuit, ut ad Præſidatum ipſe nominatus non fuit. Quæ autem Rex ſuper nominatione Cancellarii Gelriæ, Præſidisque Trajectenſis ſcripſerit, nondum executioni mandavimus. Ac interea quoque migravit ad ſuperos Præſes Luxemburgenſis, Joannes Keckius, (27) in cujus locum difficile nobis fuerit bonum ſucceſſorem invenire.

Petro

(24) *Laurentius Villa-Vincentius* Xerezanus Hiſpanus, eremita Auguſtinianus, Doctor theologus Lovanii, vir ſtirpe & eruditione nobilis, vixit magnam partem Brugis Flandrorum, donec ſub initium tumultuum Belgicorum in Hiſpaniam receſſit, Regiis ibidem conſiliis intimis adhibitus, inquit *Miræus in Script. Sec. XVI. pag. mihi* 180. *in edit Fabricii.* Scriptum de quo hîc, mihi incognitum eſt.

(25) *Secretarii*] nempe Conſilii privati: *Joannes Van der Aa, Joannnes Baptiſta Bertii, Urbanus Scharenberger*, qui ſæpius occurrunt.

(26) *Dimens*] Puto hîc indicari *Wilhelmum Van Diemen*, toparcham de Develſteyn, Conſiliarium Ultrajectinum, qui ad dignitatem Præſidis non pervenit. V. *Edicta Ultraj. novæ edit. tom.* 2. *fol.* 1052.

(27) *Joannes Keckius*] Bertelius in *hiſt. Luxemburgenſ.* ſcribit: *Joannes Reck*, eumque J. U. Doctorem fuiſſe ait: alterius certe quàm Lovanienſ. Academiæ, cùm in Faſtis Academicis non reperiatur. Succeſſorem accepit *Petrum Van der Aa*, de quo V. inf. ad Epiſt. LXXXIV.

Petro Dekamano, ac Eyſingano, in Friſiæ Senatu ſucceſſere D. Julius à Dekama, ac M. Hyeronimus ab Hannya. Præſes ibi adhuc vivit, ſed ſæpe cum adverſa valetudine conflictatur.

Genero tuo, Gurdioque ſuaſi, ut contra turbatores juridictionis tuæ Dalemenſis à Senatu Gelriæ caſſationem obtineant, quali in Brabantia Procuratores Generales ſæpiſſime utuntur.

Amiſimus Lovanii optimum virum Abbatem (28) Sanctæ Geertrudis, cui utinam ſimilem invenire liceat ſucceſſorem. Ego totus ſum in ædificando Collegio meo, & jam electos à me burſarios, ſub feſtum Sancti Bavonis, in ædes iſthîc meas recipere conſtitui exſpectaboque Regiam largitatem, ut culinæ uberiorem facere poſſim proventum. Hiſce CL. D. HOPPERE fæliciter valebis. Bruxellæ. xxv. Junii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXXIII.

Res privatæ. Regis de gratia generali & de remunerationibus reſolutio expectata. Hiſpani, Italique collegæ dandi Conſiliariis Belgis, quòd hi a fidelitate, omnique idoneitate ſuſpecti haberentur. Ab hac cenſura non timet ætati ſuæ.

CL. D. HOPPERE, noviſſime ad D. T. ſcripſi xxv. menſis præteriti die, ab eoque tempore nihil tuarum accepi, niſi quas Guilhelmus Trajectenſis attulit, qui hîc non diu commoratus, ad Patriam ſuam inviſendam properavit, atque ubi huc redierit, eum ſecundùm commendationem veſtram, uti melius poterimus, tractabimus. Caſtellanus gener veſter cum conjuge Goudam rediit, totaque familia veſtra recte valet, ejuſque deſiderium meliore rerum ſpe, uti poſſumus, lenimus. Ex Friſia nuper nuntiatum nobis fuit, D. Lontziam, Dekamanorum matrem, è vivis exceſſiſſe, quod ad

(28) Philippum de Hoſden. V. *Gall. Chriſt. tom.* 5. *col.* 62.

ad ipſos perſcriberem, ſi vel Droſſatus Harlingenſis, vel avunculi certiorem me de eo feciſſent. Interea autem, dum eorum literas exſpecto, D. V. id Dekamanis ſcribens, eam, quam videbitur, ſignificationem de morte matris dare poterit; quam ego ſane dolenter accepi, & longiorem optimæ matronæ vitam obtingere optaſſem, ut numeroſæ proli, quod ſemper diligenter fecit, officium maternum impendere potuiſſet. Avide exſpectamus, ecquid tandem de gratia generali Rex reſolvet, atque nonnulli, qui profectò Regiæ Majeſtatis remunerationem quam optime promeriti ſunt, ac quibus ſpem jam dudum Illuſtriſſimus Dux fecit, ſimiliter Regiæ Majeſtatis benevolentiam cognoſcere avent; ſcis in proverbio eſſe, Bis dat qui cito dat: & plerique dum nimis diu exſpectant, morte præveniri metuunt. Ego quoque ſumme deſidero, quo voti quoque mei tandem compos fiam, atque ex hoc piſtrino ſemel liberer. Ajunt nobis, Hiſpanos Italoſque collegas dandos, quòd ea apud plerosque, qui nunc rerum potiuntur, opinio de noſtratibus ſit: neque ingenio, neque doctrina, neque experientia quicquam valere. Et in dubium quoque nonnullis eorum fidelitas vocatur, quanquam Regi, optimo Principi, qui melius forte noſtros homines novit, quàm quidam, qui temeraria arrogantia ſibi de noſtratibus cenſuram attribuunt, id neutiquam perſuaſum iri puto; meæ autem ætati gratulor, quæ iſtis me moleſtiis eximet, nec novorum magiſtrorum imperio, Deo Regeque favente, ſubjiciet. Vale CL. D. Hoppere. XIII. Julii.

EPISTOLA LXXXIV.

Tzommonis cauſam commendat. Contributionis negotium non cedit ex voto. Scribit ad Cardinalem præſidem Regii Conſilii. Multi reditum Cardinalis Grandvellani expectant. Uniones Abbatiarum Brabantiæ exequendas, fert rumor: unde tragœdiæ. Piratæ in Friſia. Ex Anglia nihil bonæ ſpei. In Germania res pacatæ, ſed quis inde me-

tus. Virgo Hollandica deſponſata Ludovico a Ryo. Vanderanus Vice-præſes Luxemburg. Saſboutius Cancellarius Gelriæ. Ratallerus pro Senatu Ultraject. deſignatus. Janſenii Gandavenſ. Commentaria in Eccleſiaſticum. Hingeveldius Anglus ex Hiſpania adventans.

CL. D. Hoppere, quod proximis literis xiii. hujus menſis die ad te datis, de morte dominæ Luciæ à Dekama ſcripſeram, id ſuis etiam literis Schelto à Liauckema Droſſardus Harlingenſis ac Douwé à Roerda mihi indicarunt. Idemque ſe Sixto ac Franciſco ſignificaturos ſcribunt, ubi exequiis menſtruis abſolutis de tutela cæteriſque rebus inter ſe conſtituerint: rogantes, ut ſollicitudinem, quam hactenus pro eis ſuſcepimus, continuare velimus. Interea vero ſi qua pecunia indigebunt, de Braviana, quæ apud D. V. reliqua eſt, ſubminiſtrari poterit: quamprimum verò rationes ſcholarium noſtrorum accepero, de nova pecunia rurſus providebo. Tuas autem literas xxiii. ac xxvi. Junii datas, xviii. hujus menſis Julii itidem accepi.

Tzommonis cauſam diligenter Gurdius ſollicitat, jamque in innocentiæ probatione totus verſatur. Sed tu ſi quid adjuvare illum illic potes, id pro tua noſtraque erga eum benevolentia diligenter velim facias; nam hîc nulli omnino intercesſioni locus eſt, ac ita arcte cuſtoditur, ut nemini hactenus ad eum aditus ſit conceſſus.

Contributionis negotium nondum ex voto noſtro omnino confectum eſt. Reluctanturque adhuc aliquot civitatum membra, ſed Dux brevi progredi decrevit, ac cum Geldris, Tranſiſulaniſque ac Friſiis itidem agere conſtituit, qui hoc Euangelium haud æquis auribus percepturi ſunt.

De Folcardo fratris mei filio, quod optimum tibi videbitur, quæſo ut facias, idque velim ſedulo cures, ne aut ſumptus majores faciat, quàm alias ad te ſcripſi, aut otio diffluat, aut alicui miniſterio adhibeatur: herumque, quemcunque habiturus eſt, diligenter obſervet, poplitesque flectere aſſueſcat.

Conſilio tuo ut ad Illuſtriſſimum Cardinalem Præſidem Regii

gii Conſilii aliquid ſcribam, lubenter obſequor; ſed id facere maluiſſem cùm ejus mihi materia præbita fuiſſet illi pro effectu gratias agendi: cujus nuntii expectatio tantum non me enecat. Mitto autem ad te cum literis earum exemplar, quò judicare poſſis, an eas illi exhibere conveniat, cùm ignorem, an illius palato, quæ ſcribo, ſapiant; ſuper quo ſi quid mutandum ſit, admonere te velim.

Illuſtriſſimi Cardinalis Grandvellani reditum hìc multi mecum expectant, verùm nihil adhuc ex ipſiusmet literis tale percipere licuit. Aliquid tamen ſuſurratur de exequendis Abbatiarum Brabantiæ unionibus; cùm eorum qui nominati ſunt, uti DN. T. meminit, confirmationem Pontifex omnino rejecerit, indignanterque tulerit, quod Epiſcopis hactenus dotes ſuæ ſubſtractæ fuerint: unde hìc novæ exiſtunt tragœdiæ, quibus tamen Illuſtriſſimi Ducis authoritas facile obſiſtet.

Nobiles aliique nonnulli ex Hollandia, Friſiaque proſcripti, piraticam inſtituerunt, littoraque noſtra valde inquietant.

Ex Anglia nihil adhuc bonæ ſpei accepimus. In Gallia verò non ſatis auſpicatis concordibusque conſiliis res geruntur: ac verendum, ne incendium ſuum noſtra ruina extinguere machinentur.

In Germania res adhuc pacatæ ſunt, verùm reditus exercitus Bipontini nos multoſque alios nobiſcum ſollicitos habet. Pene omiſeram D. V. ſcribere, Doctori Ludovico à Ryo deſponſatam eſſe virginem Hollandicam filiam (29) Petri Bronkhorſt, cujus frater eſt Dominus à Schoten: gener Briardi (30) quondam Præſidis Mechlinienſis, quæ in dotem adfert duo aut tria millia florenorum annua.

Cùm

(29) *Wilhelminam* nomine. Ejus liberos recenſet Van Leeuwen in Bat. Illuſtr. fol. 895.

(30) *Briardi*] Lambertus de Briarde, Dunckercanus Flander, magni Senatus primùm, dein Conſilii privati Conſiliarius, tandem Præſes Mechliniæ conſtituitur anno 1532. ubi obiit & ſepultus eſt in eccleſia parochiali S. Joannis anno 1557. ubi & epitaphium habet, quod exhibetur in *Bibl. Belg. novæ edit.* A Carolo V. Imp. miſſum aliquando ad Electorem Saxoniæ, cum ſummi Pontificis legato, pro cogendo Concilio Generali, adnotavit *Maimbourg Hiſt. du Luther. liv.* 3. *p.* 186. *in* 4.

Cùm Præſide Luxenburgenſi defuncto, ſenior ejus Conſilii eſſet Nicolaus Butkens, atque ad eum ex conſuetudine devolutus eſſet vicariatus, cæteri non ſatis id ferentes, cùm non amplius quàm tres literati in eo Conſilio ſupereſſent, petiere aliquem eò mitti, qui Præſidis munus per proviſionem ſubiret, donec Rex abſolute de eo diſponeret; ad quod cùm ego Doctorem Vanderanum (31) Conſiliarium Brabantinum commendaſſem, Dux non ægre aſſenſit, perſuaderique ſibi à me Vanderanus permiſit, retento tamen interea Senatorio loco in Conſilio Brabantiæ, ut ſi aliquis dignior inveniatur, ad eandem conditionem redire poſſit.

Sasboutius (32) Cancellariatum Gelriæ ſuſcepit, arbitrorque D. Rattaller (33) Præſidatum Trajectenſem non recuſaturum.

Reverendiſſimus D. Gandenſis commentarios ſuos in Eccleſiaſticum nuper edidit, exemplarque eorum D. V. transmittendum ad me dedit, verùm curſores faſciculi magnitudinem detrectant, qua etiam de cauſa Inventarium Hagenſis Bibliothecæ Regiæ, quod cæteris majus eſt, mittere nequeo. D. Hingeveldius Anglus hîc nuper appulit, ac tuas, Tyſenaciique literas mihi reddidit, eique officia mea lubenter obtuli, cùm à multis eum ob virtutem ac Religionem commendari audiverim.

Uxor cum tota familia recte valet, veſtramque D. mecum

(31) *Doctor Vanderanus*] ,, Petrus Van der Aa, Lovanien-
,, ſis, Eques, J. U. D. & Profeſſor in patria renunciatus die 3
,, Octobris 1559. collegas nactus eſt *Jo. Molinæum* ac *Jo. Ra-*
,, *mum* viros eruditione clariſſimos. Huic ad novellam Acade-
,, miam Duacenam evocato ſucceſſit in profeſſione Regia In-
,, ſtitutionum. Hinc anno 1565. in ſupremo Brabantiæ Senatu
,, aſſeſſor, ac demum Conſilii Luxemburgenſis Præſes anno
,, 1574. diem ſupremum anno 1594. obiit Luxemburgi. "
J. F. Foppens in Bibl. Belg. p. 1016.

(32) *Sasboutius*] V. ſup. ad. Epiſt. XXIX. & infr. ad Epiſt. CCLX.

(33) *Rattaller*] Georgius. Præſes Ultrajectinus evaſit hoc ipſo anno. V. de hoc ſummo viro *Suffrid. Petri de Script. Friſiæ. Val. Andr. in Bibl. Belg. & Edictor. Ultraj. novæ edit. tom.* 2. *fol.* 1053.

cum amanter officioſeque ſalutat. Bruxellæ. XXVIII. Julii. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXXV.

Conſentit in matrimonium neptis ſuæ cum Petro Buygers, cui Gritteniam frater ſuus ceſſurus ſit. Hinc commendat Folcardum nepotem, ſponſæ fratrem.

CL. D. HOPPERE, ad priores literas, quibus iſtas adjunxi, hoc adjicere lubet, poſt eas conſcriptas huc adveniſſe M. Saponem affinem tuum una cum Petro Buygers: qui mihi attulere literas à fratre meo Gerbrando, ac Doctore Jgramo ſuper matrimonio ipſius Gerbrandi filiæ minoris Jaquelinæ, quam te vidiſſe puto: quam Gandavi educatam ſuperiore anno in Friſiam remiſeram, ubi hactenus cum quæſtore Feikone à Fritzma apud ſororem habitavit: ac cùm jam nubilis facta videretur, dicto Petro cognato tuo in uxorem expetita fuit, omnibuſque ex ſententia utriuſque partis confectis, conſenſuque meo accedente, DEO volente nihil reſtat, quàm ut deſiderium ſuum compleant. Fraterque meus ſummopere deſiderans commigrare in rus meum Zuichemium, quod ſuperiore anno ædificio aliquantum exornavi, Grietteniam (34) genero futuro ceſſurus videtur. Quod te ignorare nolui, ſperans hac de cauſa Folcardum, ipſius ſponſæ fratrem, majore te affectu complexurum, & quæ ejus commodis rationibusque conveniant conſulturum. Re autem confecta plura, volente DEO, de toto hoc negotio ad te ſcribam. Bene vale. Cal. Auguſti. CIↃ IↃ LXIX.

(34) *Grittenia*] Præfectura jurisdictionalis. *Grietman.* Judex. V. inf. in Epiſt. XCVI. Sunt in Friſia univerſim *Grittenia* viginti & octo.

EPISTOLA LXXXVI.

Res privatæ. Dux ab Nagera. Decimi denarii exactio, niſi moderationem accipiat, & periculoſa & commerciis nociva.

CUm intelligerem, CL. D. HOPPERE, curſorem, cui noviſſimas meas literas ad D. T. perferendas tradidi, nondum hinc abiiſſe, haſce iſtis adjungere viſum fuit: quibus Dekamani fratres certiores per propinquos redduntur de obitu matris: dominationique veſtræ eos per literas commendant, ac ad me ſcribunt, contentos ſe eſſe ut in ſingulos annos 300. floreni xx. ſtuferorum unicuique pro omnibus expenſis tribuantur. Et ſpero, proximi elapſi anni, quo Salamanticæ fuerunt, expenſas, non exceſſiſſe prædictam ſummam.

Dux ab Nagera heri huc advenit. Nos hîc adhuc apud quosdam inferiores ordines civitatum Brabantiæ laboramus, ut in poſtulata ſubſidia conſentiant, atque ſane illud, quod de decimo denario rerum omnium venalium petitur, niſi moderationem recipiat, & periculoſæ erit executionis, & publicis commerciis plurimum nociturum, multis videtur. Vale CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. Auguſti VI. CIϽ IϽ LXIX.

EPISTOLA LXXXVII.

Ultimæ Hopperi epiſtolæ quare Viglio gratiſſimæ. De quæſtura bonorum Principis Auraicenſis. Romanam moram accuſat in Epiſcopatuum expeditione. Barlemus Harlemenſem eccleſiam expetivit. Affligenienſis Abbatiæ capta poſſeſſio pro Archiepiſcopo Mechlinienſi, & Tongerloënſis pro Epiſcopo Buscoducenſi. Cardinalis a Lotharingia contra Lindanum Epiſcopum Ruræmundenſem pro præpoſitura Marchenſi. De negotio Anglicano, & legatis eò miſſis.

miſſis. Joannis Funckii commendatio. De præpoſitura ſua Gandavenſi & coadjutore expetendo. A piratis, bannitisque monaſterium Friſiæ ſpoliatum. De rebus privatis nepotum ſuorum. Novus Fiſcalis Brabantiæ, novique Conſiliarii. Jus Albinagii.

MEnſe præterito, CL. D. HOPPERE, quaternas abs te accepi literas, XVI. ac XX. Julii ac VI. & VIII. Auguſt. datas. Quæ omnes, cùm illis ſpem nobis, tam de gratia generali, quàm reſolutione privati mei negotii promittas, non potuere non mihi eſſe gratiſſimæ: poſtremisque etiam lubentiſſime intelleximus ſucceſſum Regii exercitus adverſus Mauriſcos, ſperamuſque meliora eſſe ſecutura. Ad Dormerianam cùm omnes antea tum haſce poſtremas, diligenter perferri curavi, & ſi quid ego in gratiam ejus facere potero, id multo faciam lubentiſſime. Verùm officium illud quæſturæ bonorum Principis Auraicenſis, alteri, cui datum eſt, difficulter auferri poterit, & cùm, ut legibus patriæ exteros in Brabantia ab officiis excludi te non lateat, tum de cautione præſtanda fortaſſis difficultas movebitur. Si autem ego de eo interpellabor, commendationem veſtram non reticebo, & conſilium favoremque meum haud gravate impartiar.

Romæ in Epiſcopatuum expeditione nimium longa nectitur mora, ſperabamuſque Cunerum, Drutiumque ad ſuas Eccleſias vere præterito poſſe adire, at vereor ne ante hyemen voti ſui compotes fiant.

Barlemus (35) de Harlemenſi Eccleſia ſpem nonnullam concepiſſe videbatur, ſed is, qui à Rege nominatus eſt, multis paraſangis eum antecedit.

Superiore hebdomada accepit D. Præpoſitus Morillonius, Vicarius generalis Archiepiſcopi Mechlinienſis, Abbatiæ Affli-ge-

(35) *Barlemus*] quis ſiet, fruſtra quæſivi. A nullo, quod ſciam, ſcriptore proditur hic candidatus. Primus Harlemenſium Epiſcopus fuit *Nicolaus Nieulant*, ſeu *a Nova terra*. V. *Bat. Sacr. alioſque.*

gemienſis poſſeſſionem nomine Illuſtriſſimi D. Cardinalis, eaque res ſatis tranquille ſucceſſit, ceſſitque nominatus, (36) & in ordinem rediit, cui tamen penſionis alicujus ſpes facta eſt. Idemque Epiſcopum Buſcoducenſem comitatus eſt ad Abbatiam Tongerloenſem: nec ibi quoque in eo admittendo magna facta eſt difficultas. (37) Ita omnium animi molliti ſunt, ac Ducis authoritate ferocia repreſſa.

D. Lindanus male ſe partitum conqueritur, & ei quoque de Præpoſitura Marchenſi (38) lis movetur ab Cardinale Lotharingiæ, (39) qui revocationem unionis prætendit, eumque à judice apud Coloniam delegato citari procuravit: ſed nos, ut opinor, non difficulter rem ſuſtinebimus, donec Regiæ Majeſtatis authoritate remedium inveniatur.

Circa negotium Anglicanum multum temporis perdidimus, dum formula non placuit, ad quam tamen in effectu redire cogimur. Intereaque animi non parum commutati ſunt, & quotidianis prædis locupletati adverſarii, ſe difficiliores ad amplectenda meliora pacatioraque conſilia oſtendunt. Videbimus autem quid Marchio (40) Chappinus Vitellus, ejusque collega (41) Funkius, quos mittere ad Reginam legatos Duci viſum eſt, impetrare poterunt. Funkii autem à Roma

(36) Nominatus erat *Arnoldus Mottman. V. Gall. Chriſt.* tom. 5. col. 41.

(37) Abbas Tongerloenſis confirmatus ac in poſſeſſionem miſſus *Jacobus Veltacker*, non fuit benedictus, & *Franciſco Sonnio* Epiſcopo cedere coactus, præpoſiti Tongerloenſis titulum accepit.

(38) *Præpoſitura Marchenſis*] vel Marſanenſis prope Moſæ Trajectum. Ita enim ſcribit Miræus V, *Diplom. tom.* 1. *p.* 482.

(39) *Cardinalis Lotharingiæ*] Carolus; cujus nominis tres numeramus Cardinales. *Carolus I.* (de quo hic) vir maximus, & eccleſiæ Gallicanæ lumen, a Paulo III. creatus an. 1547. interfuit Concilio Tridentino. *Carolus II.* a Gregorio XIII. promotus eſt an. 1578. & *Carolus III.* a Sixto V. an. 1589.

(40) Chiappinius Vitellius Cetonæ Marchio, Caſtrorum præfectus, cum Albano in Belgium venit. V. Stradam Decad. I.

(41) *Funckius*] Ioannes. De quo V. Catal. noſtr. Præpoſitorum B. M. Ultrajecti ad an. 1570.

Roma nuper reverſi facundia tantum ipſi Duci placuit, ut eum facile omnibus noſtris prætulerit. Et eſt is ſane vir non contemnendus, & qui non inutilem operam Regi Reipublicæque noſtræ præſtare poſſe videtur.

De favore in negotio Præpoſituræ Gandenſis ab D V. præſtito eidem noviſſimis literis meis gratias egi, iterumque ago; ac Illuſtriſſimo D. Cardinali Grandvellano ejus expeditionem quoque commendavi, velimque eis, qui iſthic expeditionem promoverunt, nomine itidem meo gratias agas.

Cogitavi autem aliquando anne auſim Bucchonem meum, qui iſthic agit, cùm Sancti Bavonis ſit Canonicus, coadjutorem mihi expoſcere; verùm id nimis adhuc præmaturum eſt, cùm antea conveniat Regis Pontificiſque diplomate Præpoſituram ipſam conſtabiliri.

Folcardum fratris mei filium abs tua D. tam humaniter exceptum fuiſſe magnas gratias D. T. habeo; matrimonium autem ſobrini tui cum illius ſorore, progreſſum habiturum mihi à fratre ſcriptum fuit, & expectamus, ut nobis nuptiarum dies nuncietur.

Erant autem in Friſia omnia ſatis pacata tranquillaque, donec xx. Auguſti die piratæ ſive extorres, bannitique noſtri, nocturno tempore excurrerunt in Grieteniam fratris mei Rintzii, ac monaſterium Weerdt ſpoliatum incendio tradiderunt: & ſane multi, piratis, exulibuſque ſe conjungentes, non parum damni Patriæ noſtræ illaturi videntur, niſi res maritima aliter quam hactenus curata fuerit.

Quod apud Illuſtriſſimum Ducem Ferianum nepoti meo locum impetraveris, ſummopere placet; ſed tamen ſi apud Principes Bohemiæ ſtabilis illi locus conditioque obtingere potuiſſet, id fratri meo multo magis arriſiſſet, cùm linguæ Germanicæ cognitionem illi in Friſia noſtra verſaturo, longe utiliorem fore credat.

Salamanticenſibus Scholaribus noſtris vereor ne hoc tempore reſcribere poſſim, ſi curſor ita forte celeriter abibit, quemadmodum huc ex Bruxella adveniens ex Duce cognovi. Interea verò illos D. T. commendo. Et quandoquidem utilius fore ducunt, ut quando pecunia indigebunt cum noſtratibus iſthic agentibus paciſcantur de ea hîc renumeranda, velim, ut ſi idem D. V. videatur, in hoc adjutorem ſe præbeat;

beat; videat tamen ne nimium una vice ſumant & dimenſum, quod præſtitum eſt non tranſgrediantur, id eſt ut ſingulis 300. floreni annuatim dentur; Bucchoni autem Aittano, ac Folcardo Montzimano 400.

In Aegidii (42) Advocati fiſcalis Brabrantiæ nuper defuncti locum, ſurrogatus eſt Penſionarius Bruxellenſis (43) qui bonam operam & Regi & Reip. Bruxellenſi temporibus hiſce turbulentis navavit. In M. autem Franciſci Pariſii, ac Boxhornii, (44) qui ad ordinarium locum aſcendit, ſurrogati fuere Doctoris Hermetis (45) noſtri filius, ac Deſiderius Sexagius (46) Morillonii ſororius. Nec hoc tempore pro M. Wilhelmo Veen efficere, quod tua poſtulabat commendatio, potui, lubenterque ei aſſiſtam, ſi quæ alia occaſio dabitur.

Domi-

(42) *In Ægidii advocati Fiſcalis &c.*) Quis non putet *Ægidium* eſſe prænomen viri de quo ſermo? Is fuit *Joachim Gielis*, Conſiliarius Ordinarius & fiſci advocatus in ſupremo Bruxellis Brabantiæ Conſilio. Uxorem habuit *Joannam du Blioul*, filiam *Laurentii* Audienciarii ac primi Secretarii Sanctioris Conſilii. Tanti eſt incommodi, vocabula peregrina, aut linguæ vulgaris nomina, Latina facere.

(43) *Penſionarius Bruxellenſis*) Joannes Baptiſta de Boiſſchot, Joannis Baptiſtæ filius, in Conſilium privatum dein cooptatus. Obiit Antverpiæ an. 1580.

(44) *Boxhornius*) Guilielmus, Lovanienſis, e loco ſupernumerario ſeu extraordinario, aſcendit in locum ordinarium ſenatoris in Conſilio Brabantiæ, anno 1569. Obitum ejus ignoro, aſt ſcio filium ejus *Philippum Boxhornium* ei ſucceſſiſſe munere ſenatorio anno 1585. ut eſt in ſchedis *Jo. F. Foppens.*

(45) *Doctoris Hermetis filius*) Joannes van Winghe, Eques, filius *Hermetis* & Dnæ *Margaretæ Auxtruyes. Hermes*, nativitate Rothnacenſis J. U. D. & profeſſor primarius in Univerſitate Lovanienſi, vir fuit totius juris callentiſſimus, inquit *Val. Andr. in Faſtis Acad.* Aſſumptus fuit in Conſilium privatum Bruxellis, ubi obiit 11. Martii 1573. Porro *Joannes*, de quo hîc, promovente potiſſimùm patre, adlectus fuit anno 1569. in Conſilium Brabantiæ, cujus fuit anno 1592. Vice-Cancellarius, ſeu ſenior Conſiliarius. Uxorem habuit *Mariam Wouters.* Obitum ejus ignoro.

(46) *Deſiderius Sexagius*) id eſt, *t' Scſtigh*, qui poſtea Cancellarius Brabantiæ, de quo apud Butkens tom. 2. p. 372. novæ edit.

Dominus ab Emmeries (47) è vivis nuper ſublatus magnam hæreditatem genero vicecomiti Gandavenſi reliquit: verùm de mobilibus quoſdam muſſitare audio, quod illa ad Regium fiſcum jure Albinagii (48) devoluta exiſtiment, niſi literæ naturalitatis exhibeantur. De immobilibus vero manet filii prætenſio, ſed eum fortaſſis multiplices ſententiæ excludent. De Tzommonis cauſa nihil ad te ſcribo, cùm Gurdium, qui diligentiſſime fideliſſimeque eam pertractat, non dubitem pleniſſime de eo certiorem te reddere. Uxor tuaque familia tota recte valet, ſed ſæculum ei videtur quo abs te ſegregata manet. Bene vale, HOPPERE CL. Antverpiæ. v. Septembris. CIↃ IↃ LXIX.

edit. hæc: „Meſſire *Didier t' Seſtigh*, Chancelier de Brabant, „ né en l'an 1531. le 20. jour d'Octobre, fils de *Jean & d'Eliſabeth Boiſot*. Il eſpouſa Dame *Margarite Morillon*, de qui il „ procrea *Guillaume van t' Seſtigh*, Curé de S. Quentin a Louvain, *Jean-Antboine van t' Seſtigh*, Docteur en Droit & Chanoine de S. Pierre a Louvain; *Charles van t' Seſtigh*, mort „ en la guerre d'Allemagne, & *Philippe-Antoine van t'Seſtigh* „ Seigneur d'Ophem, Bourgemaiſtre de la Ville de Malines, „ & Gentilhomme de bouche de ſon Alteſſe Sereniſſime l'Archiduc *Leopold*, qui eſpouſa Dame *Gertrude de Brimeu*, dont „ il eut poſterité. Le dict *Didier van t' Seſtigh* mourut en l'an „ 1585. le 10. jour de May." Hæc familia ex Saxonia in Belgium commigravit, & ſupereſt Mechliniæ in viro Conſulari *Franciſco Romano t' Seſtigh* Toparcha d'Ophem, Winſele &c. qui ducta uxore *Anna Petronilla Vilain*, prolem ex ea poſſidet.

(47) *Dominus ab Emmeries . . . magnam hæreditatem Vice-Comiti Gandavenſi &c.*) D. ab Emmeries, alias Aymeries, eſt *Gabriel de Jauce*, dictus de Maſtaing, ſocer *Maximiliani de Villain*, Cmitis Iſeghemii, Baronis Raſſegemii, ac Vice-Comitis ſeu Burgravii Gandavenſis; qui & fuit Gubernator Gallo-Flandriæ, ſupremus ærarii præfectus & Regi *Philippo* fideliſſimus. Obiit an. 1583. *V. Flandr. illuſtr. tom.* 1. *p.* 169. *Suppl. Butkens tom.* 1. p. 199. &c.

(48) *Albinagium*) jus fiſci, vel domini, cui obveniunt bona peregrinorum. *Droit d'aubaine.*

EPI-

EPISTOLA LXXXVIII.

Collegium ſuum Lovanienſe perfectum, expectat Regiæ Majeſtatis liberalitatem promiſſam. Academia illa ex præſidio Hiſpanico patitur. Calvetus Stella Viglio ſcribit. De oppido Tolenſi in Zelandia.

CUm curſor, qui ad vos mittitur, C. L. D. Hoppere, haud ita propere, ut intellexeram, abiret, ad Salamanticenſes ſcholares noſtros epiſtolia aliquod adjungere conceſſum fuit; nuntiavique conjugi tuæ, ut literas in tranſitum ipſius pararet.

Ego illud præcedentibus meis literis ad te ſcribere omiſeram, me ante paucos dies Lovanium inviſiſſe, ubi non ſine voluptate ædificium Collegii mei pene ad colophonem perductum conſpexi, ut proximis Cal. Octobris ſcholares, quos ad hoc delegi, ingredi queant: ac jam totus ſum in dotis ejus ſtabilimento, confiſus ea ſpe quam mihi de Regiæ Majeſtatis liberalitate aliquoties feciſti, ſine qua hoc inſtitutum meum difficulter proſperum ſortietur effectum, citra magnam hæredum meorum læſionem.

Lovanii vero cùm eſſem, undique ad me de præſidio Hiſpanico querelæ allatæ ſunt. Et ſane, non parum inde Academia Lovanienſis jacturam patitur, cùm liberos ſuos parentes, ob militum conſortium, inde avocent, nec ſatis tutò eos ibi victuros exiſtiment. Intercedo autem diligenter apud Ducem, ut liberari ea moleſtia Lovanienſes poſſint; ſed id nondum, licet ſpes ejus facta ſit, impetrare potuimus.

Doctiſſimi viri Domini Calveti Stellæ (49) literas multum ſum amplexus, eique ſi quando iſthic aderit, velim à me plurimam ſalutem, gratiasque habere, dicas, quod mei tam amanter recordari ſit dignatus; lætorque Buchonem meum cum eo notitiam aliquam jam contraxiſſe; etenim talis

(49) *Joannes Chriſtophorus Calvetus Stella*, Eques Barcinonenſis, poëta & hiſtoricus. *V. Miræi Script. ſec. XVI. p.* 160. *in edit. Fabricii.*

talis viri conſuetudo non poteſt non eum doctiorem, melioremque reddere.

Ad Tolenſem cavernam repurgandam Blaſerius nuper miſſus eſt, & utrinque partes tragœdiam ſuam exagitant; ſed Decanus quantum olim odium ſuſtinuit, tantum hæc præſentia tempora favorem illi adferunt. Bene vale, HOPPERE CL. Antverpiæ. VI. Sept. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA LXXXIX.

Magiſtro poſtarum quare interdictum ne a quibusdam literas, in Hiſpaniam transmittendas, admitteret. De Nitzenii morte. Aggæum reſpuit. Littora Friſiæ a piratis infeſta. Præſidia Hornæ & Medemblico impoſita. Legati in Angliam miſſi quid in mandatis habeant. Centeſimi denarii publicatio, viceſimo, decimoque ſuſpenſis. Joannes Vargas revocatus, & Conſiliarius Rodius adventurus, dicuntur.

NOviſſime ad te, CL. D. HOPPERE, Antverpiæ exaratas aliquot literas dederam, ſed longius eas hîc detentas fuiſſe, Magiſtroque Poſtarum interdictum intellexi, ne à quibusdam literas tranſmittendas reciperet. Quis autem cauſam edicto dederit, vos iſthic ſcire poteſtis, cùm à nonnullis ea perſcribi querantur, quæ honori bonæque exiſtimationi ſuæ detrahant; ideoque non poſtremi curſoris abitum latere voluerunt. Et vos quoque eodem artificio interdum uti, ajunt, ne malorum ſucceſſuum rumor nos percellat Ne tamen ob id hoc mutuo amicorum officio privemur, antevertere aliquando famam abitus curſoris debebimus, uti has literas apud M. Poſtarum in occaſionem, quæ ſe offerre poterit, deponere decrevi, aliaſque amicorum junxi, nominatim autem Petri Buygers, quem arbitror tibi diem nuptiarum ſignificare, quæ Snecæ IX. hujus apud fratrem meum celebrabuntur. DEUS fauſtum ac felix hoc matrimonium faxit.

 Præ-

Præſidis Nitzenii (50) mortem arbitror tibi à M. Idzardo ſignificari, qui & ad me ſcribit, Aggæum noſtrum à plurimis ſucceſſorem illi peti; ſed tu noſti quantum ille ſemper luminibus propriis obſtiterit, illiuſque lenitas exulceratis hiſce temporibus parum conveniat. Neſcio autem, an tibi audeam ſcribere, quantopere littora noſtrâ à piratis, ac ob hæreſim, ſeditionemque proſcriptis inquietentur, qui multis navibus juxta Uliam oſtium obſident, ac advenientes ex Oſtlandia, egredienteſque per noſtrum ſinum, quem mare meridionale vocamus, diripiunt; quorum primarii eſſe feruntur, (51) D. à Dolheim, Lancelotus à Brederode, nothus frater defuncti, quidam Gandavenſis (Hembyſe filius eſt, quem ſæpe in Curia vidiſſe te puto), aliique nonnulli nobiles, qui egeſtate adacti, non aliud habent aucupium; qui nuper Schellingiam invadentes, Droſſatum, Paſtoremque inde abduxerunt, Arembergenſiſque domum demoliti ſunt; Ammelandiamque, ac Domini Petri à Cammingha ædes itidem ſpoliaverunt, magniſque damnis noſtros quotidie afficiunt.

Dux autem Hornam, Medenblicumque Hiſpanos aliquot milites, ex his qui in præſidio ſunt apud Trajectum, miſit, qui excurſiones in ea loca prohibeant; verùm diu hoc malum prævifum fuit, ſed magnitudo periculi ab ignaris locorum non ſubinde æque intelligitur; qua de re plura non addam, & hoc quoque, quod ſcribo, donec aliunde reſcitum fuerit, celare te malim.

Marchio Chapínus Vitellus obtento ab Regina ſalvo conducto unà cum Præpoſito Funckio, ac Torrio Secretario noſtro tandem in Angliam tendit; qui inter cætera in mandatis habet, cum ea expoſtulandi, quod hoſce piratas, hoſteſque noſtros, intra regni ſui limites, armis viriſque inſtrui permiſerit, quæ ſane meretur, ut talionem aliquam accipiat.

Centeſimi denarii collectio publicata eſt, uti ex libello hiſce juncto cognoſces. Viceſimi autem, decimique indictio ſuſpenſa eſt, donec à Statibus reſciſcamus, an ſummam, loco

(50) *Præſidis Nitzenii*) de quo ſup. ad Epiſt. LXIX.
(51) Nomina refert *Borrius lib.* 5. *f.* 208. *Verſ. prior edit.*

co eorum petitam, præſtare velint; nec dubito eos ei aſſenſuros, niſi magnitudo ejus, & media alia ſummæ quotannis conficiendæ deeſſent.

Tuas literas XI. Sept. ſcriptas XXVI. ejuſdem menſis accepi. De gratia generali melius ſperare plerique hîc incipiunt, quod Joannem Vargam revocatum ajunt; ſed alium ferunt Conſiliarium huc mitti Rodium cognomine. Neque tamen omnes arbitramur Hiſpanos ejuſdem eſſe ingenii, neque Regem perpetuo populo ſuo iratum fore.

Si de Barcinonenſi profectione ſuccederet, quod D. V ſcribit, forte non incommoda occaſio eſſe poſſet uxorem tuam per Burgundiam, Sabaudiamque Genuam accedendi, ut occaſionem nacta inde Hiſpaniam trajiceret; ſed menſem Martium expectandum putarim, nam cùm hyeme nives Alpes obſideant, tum hybernum tempus muliebri ſexui, puerisque tenellis nimis adverſum erit.

Lovanienſes noſtri tandem præſidio Hiſpanico liberati ſunt, & Inſulenſibus ii hoſpites dantur, qui non minus de eis conqueruntur. Bene vale, HOPPERE. CL. Bruxellæ II. Octobris. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA XC.

Nova petitio Albani loco Viceſimi, decimique denarii, circa quam variè angitur. Queritur miniſtros Belgas univerſos contemni, Hiſpanoſque ac Italos reformatores venturos: commendatque ſe Hoppero. A Joannis Vargæ judicio omnia dependent. An rectè? De Gallicis Anglicisque rebus, & de piratis in Friſia obiter. Collegium Lovanienſe inſtructum. De ignoto Anglo ignota.

CL. D. HOPPERE, II. Octobr. cum meas, tum amicorum aliquot ad te, literas dedi; verùm valde dubito, an eas acceperis: nunc à Courtewillio admonitus curſorem ad vos expediri, rurſus aliquid ad te ſcribendum, adque illud in primis ſignificandum duxi, me poſt illas, quas XI.

 Septem-

Septembr. ad me dediſti, nullas abs te accepiſſe. Interea vero hîc nova petitio apud Status inſtituta eſt, loco viceſimi, decimique denarii, cujus tenorem ex adjuncta copia cognoſces; quæ prope non minus, quam prior (in cujus locum hæcce ſuccedit) populum attonitum reddit. Et ſane, ſi obtinere poterimus, rem Regiæ Majeſtatis non parum auxerimus; verùm noſti proverbium, Qui nimium emungit, elicit ſanguinem. Atque neceſſitas horum temporum longe majora requireret, & Illuſtriſſimi Ducis authoritas plurimum in eo obtinendo adjuvaret, ſi modo præſtandi facultas populo non deeſſet: promptiorque is ad omnia obſequia foret, ſi tandem criminalibus fiſcalibuſque proceſſibus finis aliquis imponeretur, & jamdudum gratia promiſſa non tantopore differretur. Expectamus etiam hîc Hiſpanos, Italoſque Conſiliarios pro Criminalium, Civiliumque judiciorum reformatione: ac hîc, quotquot fere ſumus, non modo inepti, inutileſque videmur, ſed jura, leges, & conſuetudines, quibus hactenus viximus, in dubium revocantur. Quamobrem te, mi HOPPERE, qui politices ſemper ſtudioſus, ac morum, inſtitutorumque, quibus iſthic publica adminiſtrantur, diligens obſervator fuiſti, quæſo, ut nos ſubinde inſtruas, quæ iſthic meliora, ſanioraque animadverteris, quàm hîc obſervata, uſitataque videris. Cumque hîc ex Licentiati Joannis Vargæ judicio omnia dependeant, quod iſthic de hoc Solone judicium ſit, perſcribas. Nam hîc ſane populo difficulter perſuaderi poteſt, eam Regiæ Majeſtatis, cæterorumque procerum veſtrorum de illo eſſe opinionem, quæ hîc illi attribuitur.

De Gallicis rebus victoriaque nuper parta, nihil opus eſt hinc quicquam ſcribere, cum vos iſthic omnia magis comperta habeatis.

Marchio Chapinus Vitellus in Angliam transfretavit, verùm quomodo à Regina exceptus fuerit, nondum ſcimus, Erant & in eo Regno excitati quidam motus ob Reginam Scotiæ captivam, ſed ii conſedati feruntur.

Piratæ quibus D. à Dolheim, aliique exules ſe junxere, noſtra littora adhuc obſident, ſed hyems brevi nos ab eo periculo liberabit.

Buygers cum nepte mea 1. hujus menſis nuptias Snecæ celebravit, ſed Feikonem, tuumque patruelem Reynerum ex-

expectamus, qui earum nobis ſucceſſum referant. Ego XIX. hujus Lovanii natalem meum dedicationemque Collegii mei celebravi, collocatis in eo VII. Friſiis ac V. aliis ſcholaribus præter Præſidem, & Rectorem, ædificiumque ipſum ita eleganter exſtructum comperi, ut mearum facultatum pene immemor fuiſſe videri poſſim, niſi me Regiæ munificentiæ ſpes aluiſſet.

Cum Anglo, quem mihi aliquando commendaſti, ut in officio aliquo conſequendo adjutor ei eſſem, re collata, non vidi, quomodo alium extrudere poſſumus, niſi aliquis delator, accuſatorque exſtiterit, qui ea quæ ille de eo Regi (quorum tamen author eſſe non vult) detulerit; (52) quod ſi tamen aliquam ejus promovendi occaſionem videro, deſiderio ipſius, commendationique D. T. non deero.

Conjunx cum tota familia recte valet. Nos D. Franciſcum Capellanum olim meum, apud Mechliniam hoc menſe amiſimus, virum ſane bonum, & mihi ab antiquo notum. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ XXIII. Octobr. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA XCI.

In Conſilio Status operam ſuam promittit, quamvis titulum præſidis non ambiat. Nemo illo in Conſilio præſidere ſolet. Conſueti ſtipendii continuationem cupit. Quod nomine Conſilii Status penditur, id tam eſt exiguum, ut ſibi Gandavi potius quàm Bruxellis morandum ducat. De Denneterio Secretario in Belgium remittendo.

CL. D. HOPPERE, antequam curſor, qui in Hiſpaniam profectionem parabat, hinc dimitteretur, tuas literas IV. XXI. ac ultimo Septembr. datas, uno eodemque die accepi, ac Ludovico Mendes faſciculum per Paccium miſſum tradi curavi: eum autem brevi (ut audio) iſthic videbitis. Quod de Domini Tyſenachii dimiſſione, atque ad nos reditu

(52) Deſunt nonnulla.

tu D. T. ſignificavit, me mirum in modum recreavit, ac ſpero eum, priuſquam hæ tibi reddentur, in Italiam appulſurum. Jam antea autem D. T. ſcripſi, me, ubi opus erit, Regiæ Majeſtati lubenter operam meam in Conſilio Status impenſurum. Magnificum autem titulum, quem Rex mihi attribuere velle videtur, numquam ambivi, & tu ipſe noſti, neminem in Conſilio Status præſidere, niſi aut Regem, ac ipſius Gubernatorem ac Locum tenentem. Cognoſcam autem libenter an Majeſtas ſua aliquam mei habuerit rationem ſuper ſtipendiorum, quæ hactenus percepi, retentione: quæ ſi omnia adimentur præter illud forte, quod nomine Conſilii Status hactenus numeratum fuit, neſcio an illud tanti facere debeam, ut hîc magis, quàm Gandavi morandum ducam. Verum præmature fortaſſis ſollicitus ſum, cum Illuſtriſſimus Dux Ferianus tam amplam ſpem faciat, apud quem gaudeo Folcardo meo locum conceſſum eſſe, oroque ut illum crebro moneas, quo obſequio miniſterioque ſuo Celſitudinis ſuæ gratiam promereri ſtudeat. Lubenter intellexi, Salamanticenſes noſtros ſcholares conſtituiſſe in ea Academia hyemen proximam peragere. Pecuniam vero pro ipſis non mittam, donec hîc eam annumerari juſſeritis, poſtquam eam rationem, & D. V. & Buchoni magis placere video.

Quod de Denneterio (1) ſcribis, cum D. V. tum ipſius cauſa perquam dolenter percepi, atque cùm ejus frater M. Hieronymus hîc adſit, ei rem omnem expoſui, neque nos ſatis videmus, quid aliud rectius conſulere poſſimus, quàm ut huc, ſi ejus valetudo ferat, revertatur, ad quod D. V. viatico eum inſtruere dignabitur, quod hîc fideliter reddi curabo. Id ſi fieri nequit, D. V. aliqua excogitanda eſt ratio, qua ſeſe exoneret, atque alicujus curæ committatur, qua in re nos conſilium hinc ſuggerere nequimus, ſed omnia quæ D. T. pro locorum hominumque qualitate decreverit, id optimum judicabimus. Dedi ad eum literas, quarum copiam hiſce junxi, ut eas, ſi ita videbitur, ei tradas. Bene vale, CL. D. HOPPERE, Bruxellæ. XXVII. Octobr. CIↃ IↃ LXIX.

(1) *Arnoldus Dennetieres* Secretarius Regis apud Conſiliarium & Sigilli cuſtodem *Joachimum Hopperum* in Hiſpania, ærarii Belgici ſtipendiarius erat. Hinc *Viglio* in hac & aliis epiſtolis tanta de eo cura.

EPI-

EPISTOLA CXII.

Status Belgici non reſpondent ſuper eo quod loco XX & X denarii poſtulatum eſt. Ultrajectenſes novum onus totum rejiciunt, in cujus redemptionem offerunt 100000. *flor. Præſidium ibi Hiſpanicum. De gratia Regia deſperatur.* 8000. *hominum bannita. Deum rogat, ut cor Regis inflectat. De Tzommonis cauſa quem defendit. Nitzenii viduam cammendat.*

CL. D. Hoppere, cùm XXIII. ac XXVII. die proximi menſis Octobr. ad D. T. literas dederim, quibus & tuis reſpondi, atque ea, quæ tunc occurrebant, perſcripſi; non magna impreſentiarum ſcribendi materia mihi ſeſe offert. Illud tamen ſignificandum putavi, nos ac familiam tuam recte adhuc valere, avideque me literas veſtras ac Regiæ Majeſtatis expectare, ex quibus ejus reſolutionem ſuper negotio meo plenius cognoſcere valeam, & quo tempore D. Tyſenacius iſthinc diſceſſerit, qualiterque ab Regia Majeſtate muneratus fuerit, clarius intelligam.

Super eo quod ab Statibus loco viceſimi, decimique denarii poſtulatum eſt, ab nemine adhuc eorum reſponſum accepimus, ejuſque magnitudine perculſi, vix vident, quid reſpondeant; utinam autem cum bona ſubditorum concordia benevolentiaque, quod petitum eſt, impetrari liceret.

Trajectenſes noſtri neque centeſimum, neque viceſimum, decimumve denarium admittere voluerunt, qui tamen centum millia florenorum ſemel òbtulere, de quo non ſatis Illuſtriſſimus Dux contentus, præſidium Hiſpanicum ei urbi impoſuit, ac citationem adverſus Magiſtratum decrevit, ut hîc compareant, ac de nonnullis, quæ anno ſexageſimo ſexto perperam, ut in aliis pleriſque locis, geſta ſunt, cauſam (2) dicant. Porro de gratia Regia pene omnes deſperarunt, dum criminalium proceſſuum nullum finem vident, ac jam ultra 8000. homi-

(2) Vide Borrium lib. 5.

hominum proſcripta, bannitaque ſunt, præter eos, qui publico ſupplicio affecti fuerunt. Rogandus autem nobis eſt Deus, ut cor Regis, quod in manu ejus eſt, tandem aliquando ad clementiam miſericordiamque flectat.

Tzommo noſter adhuc duro carcere detinetur. cujus conjunx huc habitatum venit, ut interdum pro marito intercedat: quanquam hactenus omnibus amicorum officiis non aliud effectum videtur, quàm ut quidam, qui ejus cauſam tractant, magis offenſi irritatique redditi videantur: cùm ego teſtis eſſe poſſim, in initio harum turbarum eum operam præſtitiſſe in propellendis iis qui Walachriam inſulam in ſuam poteſtatem redigere moliebantur.

De Denneterio lætiora, quàm quæ noviſſimis tuis literis continebantur, expectamus, Dominationemque T. enixe rogamus, ut quod optimum ei videbitur, ei conſulat.

Præſidis quondam noſtri Nitzenii filius huc quædam negotia ſollicitaturus advenit, mihique indicavit, ſe quandam pro matre ſupplicationem ad D. V. miſſurum, rogans ut illam eidem de meliori nota commendare non graver, quod ob ſuperioris memoriam, & quam cum eo ſemper colui amicitiam, denegare non poſſum. Commodiorem autem ea de re ad Regiam Majeſtatem referendi occaſionem fore arbitror, cùm de novo Præſide in Friſia conſtituendo Illuſtriſſimus Dux ſententiam ſuam perſcripſerit. Bruxellæ. x. Novembr. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA XCIII.

Piratæ abacti. Princeps Auraicenſis in Germania. Colonia Agrippina proſcriptorum in Belgio plena: quorum Viglius minas contemnit.

CL. Hoppere, ſuperioribus diebus ſignificatum mihi fuit, curſorem in Hiſpaniam abeuntem jam in procinctu eſſe, quapropter, quæ habebam, feſtinanter tum ad D. T. perſcripſi. Verùm cùm nondum eum dimiſſum intelligam, exemplum Epiſtolii Domini Mepſchii adjiciam, unde intelliges, piraticas naves, quæ portus noſtros aliquandiu obſederunt,

derunt, alio abiiſſe; & hoc certe anni tempus nos ab eorum minis liberare debet. Princeps quoque Auraicenſis jamdudum in Germaniam rediit. Verùm Gallica victoria conſternatus, conſiliique incertus, quo ſe vertat, non ſatis hactenus conſtituere potuit. Colonia autem, ubi hactenus ejus conjunx delituit, proſcriptorum ex noſtra Provincia plena eſſe fertur, qui ibidem aliquando ad patrios lares revertendi, & ſe de nobis ulciſcendi occaſionem expectant. Verùm quos olim majoribus fretos auxiliis repulimus, nunc viribus deſtitutos non eſt quod multum metuamus. Bene vale, CL. HOPPERE. Bruxellæ. XVII. Novembr. CIƆ IƆ LXIX.

EPISTOLA XCIV.

Legati ex Anglia re infecta reverſi, ubi Regina animum non habet ad veterem amicitiam renovandam, Albano infenſa. Tyſenachius in via. Roda advenit. Gratia Regia allata, non publicata. Tzommo cur non abſolvitur? Hopperi uxor cum ſponſa Regis in Hiſpaniam profectura.

SCripſi ad te, CL. D. HOPPERE, XXIX. Decembr. Verùm heri ex Courtewillio intellexi, curſorem, per quem literæ noſtræ perferri debebant, nondum abiiſſe. Itaque haſce cum illis accipies. Interea vero Marchio Vitellius, atque legati noſtri ex Anglia re infecta redierunt; nec multum voluntatis animique Regina habere videtur ad veterem amicitiam reſtaurandam, ac ubique fere odium ac indignationem tam erga Oratorem, quàm ipſum Ducem prætexit, objicitque. Et diverſæ religionis homines, qui apud illam rerum potiuntur, oleum camino addunt: unde, quamdiu hi humores manent, haud magna ſpes concordiæ apparet.

D. Tyſenachium jam ſperamus eſſe in Burgundia, cùm nuper huc advenerint, qui apud Taurinum ſe eum reliquiſſe referunt. Conſiliarius Hiſpanicus Roda VIII. hujus huc ſalvus appulit.

Gratiam tam diu expectatam quidam allatam referunt. Verùm

rùm ego adhuc nihil ejus vidi, nec ea forte publicabitur, niſi impetratis prius iis, quæ à Statibus poſtulata, &, ut alii dicunt, poſt meſſem ſpicæ lectæ fuerint.

Interea Tzommo, ut antea, carceri incluſus manet: & ejus cauſam non male inſtructam audio, ſed innocentem, poſt longam detentionem abſolvi, quidam putant judicum reputationi parum convenire. Si forte huc Regiæ Majeſtatis ſponſa deduceretur, ut claſſe in Hiſpaniam trajiceret, (de quo aliquid fertur) oportuniſſimum uxori tuæ eſſet, ejus comitatui ſeſe conjungere. Sin vero alia via Regina per Italiam tendet, autores conjugi tuæ erimus, ut & ipſa eò proficiſcatur; rationem itineris ab Tyſenachio intellectura. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XI Decembr. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA XCV.

Interceptæ literæ. Optat cito advenire Tyſenachium: quem Duci Albano non æque gratum fore, ſubodoratus eſt. De nepote Folcardo apud principes Bohemos collocando, aliiſque nepotibus in Italiam mittendis. Piratæ a Friſia repulſi. Auraicenſis a conjuge magnis jurgiis exceptus. Cunerus Epiſcopus conſecratus. Major ſpes de Cardinalis Granvellani reditu. De ſubſidiis, & bulla pontificia imprudentius publicata.

LIteras tuas, CL. D. HOPPERE, V. Novembr. ſcriptas, prima Decembr. hîc accepi. Cùm autem ego XXIII. ac XXVII. Octobris ac. X. atque XVII. Novembris, meas amicorumque nonnullorum ad te dederim, intellexerimque curſorem apud Pariſios, reſerata mantica, nonnullorum literas ibi reliquiſſe, inter quas fuiſſe aliquot ferunt, D. T. inſcriptæ, quòd pondere earum nimium gravari ſe diceret, quæſo ut ſignifices, quænam ad te perlatæ fuerint, nam alias ejus rei ſubeſſe cauſas ſuſpicamur.

Denne-

Denneterium meliuſcule valere gaudeo. Verùm ſi conceptos humores penitus excutere nequibit, non aliud habeo conſilium, quàm quod nuper perſcripſi.

D. Tyſenachio omnem proſperitatem opto, ut quam certiſſime nobiſcum ſit. Subodoror autem, Duci eum non æque gratum fore, ſed ubi propius eum cognoverit, ſententiam mutaturum ſpero. Ego certe plurimum lætor me ex hoc piſtrino liberari. Pergratum mihi erit, ſi Folcardo locus apud Principes Bohemos contingere queat, & puto imperatorem non id gravate in meam gratiam conceſſurum. Verùm injecit mihi D. T. ſcrupulum, quod tanta illi ſumma quotannis opus fore ſcribat, quantam filio numerare mihi grave foret. Neque enim veſtitu ſumtuque ſuperfluo, ſed potius humilitate, obedientia, ac diligenti ſervitio, fideque, domini ſui gratiam promereri illum velim: ac in hujuſmodi Principum aulis manſiones multæ ſunt, noſtrumque ſuo ſe pede metiri ac ſeipſum noſſe velim. Non ignorat enim paternarum facultatum tenuitatem, & me quam plurimos habere nepotes neptesque, qui mea beneficentia æque indigent. Quamobrem cuperem eum in dictorum Principum Aula illi locum obtingere, quo miniſterio ſuo aſtrictus, in otio ac luxu vitam degendi, & me ſuperfluis ſumptibus gravandi, omnis ei occaſio præciſa eſſet. Quod ſi tamen aliquid ſubinde adjicere ſummæ 300. florenorum opus erit, modo bene ſe gerat non difficilem me præbiturus ſum. Et certe etiamſi dimenſum forte duplicarem, vererer tamen ne majorum impendiorum occaſionem inde acciperet, cùm ea ætas difficulter modum tenere ſciat: ut ut eſt, rem totam tuæ prudentiæ arbitrioque permitto.

Nuptias conſobrini tui cum ſorore ejus hilariter peractas frater ſcribit; ac D. Comes Meganus in reſignatione Grieteniæ in tuam meamque gratiam non gravate conſenſit.

Salamanticenſibus jam antea ſcripſi, quantam pecuniam illis quotannis erogare conſtituiſſem, placereque mihi, ut acceptam iſthic à mercatoribus, hîc ubi certior factus ero, renumerem. Cuperem autem ut Hiſpanicæ linguæ diligentem darent operam, quo, ſi ita videbitur, futura æſtate Italiam adire poſſint, ut Romæ (quando Bononiæ aut alibi propter inter-

dictionem fortaſſis non licebit) gradum ulteriorem accipiant, ac tandem Patriam repetere poſſint.

Piratæ proſcriptique quibus D. à Dolheim præeſt, poſtquam aliquot hebdomadas in Flumine Amaſo Delffzil obſediſſent, inde à Domino à Billy repulſi ſunt. Verùm juxta inſulas vicinas adhuc ſubſiſtunt, ignoramusque, quid porro attentare prætendant.

Auraicenſis apud Principiſſam Conjugem Coloniæ fuit; verùm magnis jurgiis exceptus, Dilleburgum rediiſſe fertur.

(3) Cunerus Epiſcopus noſter jam conſecratus neceſſariisque mandatis inſtructus, in Friſiam tendit, illique adjunximus Decanum Sanctæ Gudulæ, ut illi circa principia functionis ſuæ conſilio operaque aſſiſtat.

Ex Illuſtriſſimi D. Cardinalis literis pauló majorem ſolitò de ejus ad nos reditu, ſpem concepimus; ſed ex tuis literis ſpero me certius aliquid cogniturum.

Nos adhuc hîc de ſubſidiis, operam quam poſſumus damus, ſed Eccleſiaſtici, clericique excuſatos ſe cuperent propter bullam Pontificis hiſce adjunctam: cujus imprimendæ absque Conſilii ſcitu poteſtatem quidam ex Secretariis noſtris imprudentius fecit, quam publicari etiam ob alia quædam capita parum conveniebat.

Conjugi tuæ pergratum fuit de penſione ducentorum ducatorum filio data, nuntium, de qua & ego multum gaudeo. Precorque ut cumulatiorem Regis erga te liberosque munificentiam quotidie experiare. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. IIII. Decembr. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA XCVI.

De rebus privatis. Obitus Confeſſarii Ducis Albani. Tragœdia inter Hiſpanos ejus aulicos.

CUm cognoverim, HOPPERE CL. curſorem nondum hinc abiiſſe, adjiciam ſuperioribus literis meis tria verba,

(3) De hujus Epiſcopi ingreſſu, & miſſione in poſſeſſionem, *V. Heuſſen. hiſt. Epiſc. Leovard. p.* 40.

ba, ut ſignificem, Reinium patruelem tuum ex Friſia huc heri adveniſſe, omniaque illic recte ſe habere, nobis annuntiaſſe. Literas quoque mihi à Petro Buygers attulit, quibus cùm dicat ſe ad te quoque omnia inter nos acta perſcripſiſſe, & ille nullas ab eo attulerit, viſum mihi fuit ipſius hiſce conjungere, ex quibus non modicam accepi voluptatem, quòd eum linguæ latinæ non oblitum inde intelligam: qui cum adminiſtrationem Gritmanni, ſive judicis in Wimbritzeradeel propediem aggreſſurus ſit, hortari quoque te illum velim, ut diligenter laudabiliterque id obeat. Soror ejus, quæ Gratniæ nupſerat, vidua facta eſt, ac à primi matrimonii, quod parum fœliciter ei ceſſerat, vinculo liberata eſt.

Frater meus in rus Zuichemium concedit, filiumque D. V. ex animo commendat.

Amiſimus hîc nudius tertius Confeſſarium Ducis (4) virum apprime doctum, & ſingularem novorum Epiſcopatuum decre-

(4) „ *Confeſſarius Ducis*] Fr. Alphonſus de Contreras Ord. „ F. F. Minorum theologus, interfuit Tridentinæ Synodi, ha- „ buitque in eo doctiſſimorum hominum conſeſſu Pio IV. P. M. „ nuncupatam *Orationem de Reformatione Eccleſiæ Dominica II.* „ *Quadrageſimæ*; quæ cum aliis edita eſt Lovanii an. 1567. „ Brixiæque ſeorſim 1563. Hîc ipſe eſt, quem *Franciſcus* (vo- „ luit dicere *Ferdinandus*) *Toletanus Albæ Dux* habuit a con- „ feſſionibus, & in cujus obitu *Julianus* quidam *Grandamicus* „ Orationem habuit, editam typis Plantinian. in 8. Contigit „ hic Bruxellis 7. die Decembris 1569. Fuit ſingulari vir mo- „ deſtia, multaque rerum experientia probatus, *qui* (ut utar „ *Lucæ Waddingi* verbis in Bibliotheca) *cum jam res genioſque* „ *Belgarum penitus cognoſcere cæpiſſet, multorum judicio* (*ſupervi-* „ *vere ſi potuiſſet*) *illæ non tantum inclinaſſent.*" Ita *Nic. Antonius* in Bibl. Hiſpan. tom. 1. p. 15. In Catalogo theologorum Conc. Tridentini dicitur Commiſſarius Ordinis in Curia Regis Hiſpaniarum, & ab ipſo Rege miſſus Tridentum. Epitaphium, ſepulturæ locus, alterumque elogium *Alphonſi*, citatur in Brabantia illuſtrata Sanderi tom. 3. p. 72. novæ edit. Ac inter cætera narratur *Viglius* in ejus obitu dixiſſe ad Minoritas: *Cecidit corona capitis veſtri.* Alter *Albani* Ducis jam in Hiſpaniam reducis Confeſſarius fuit magnus ille *Ludovicus Granatenſis*, Ordinis Prædicatorii decus, qui & moribundo

decretorumque Concilii Tridentini promotorem, cum quo ſæpe ac lubenter tractabam, quæ Dux mandarat ejuſque mortem perdolenter tuli.

Incidit hìc nuper tragœdia quædam inter eos, qui prima apud Excellentiam ſuam authoritate pollent, quæ nonnihil animum ejus excruciare videtur; quod mihi ſane ex animo dolet. Et cum iſthic forte ab Hiſpanis ipſis plura intellecturus ſis, ad te perſcribere nihil eſt opus. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. IX. Decembris. CIↃ IↃ LXIX.

EPISTOLA XCVII.

Mittit duplicatum Epiſtolæ præcedentis. Maſii nunciat obitum, & Hovelmanni, ut illi ſuccedat, deſiderium.

CL. D. HOPPERE, cùm nono hujus menſis noviſſime ad te ſcripſiſſem, ac nunc intelligerem expediri curſorem cum duplicatis literarum Illuſtriſſimi Ducis, volui & ego mearum exemplum adjungere, tametſi nihil occurriſſet poſtea ſcriptu magnopere dignum, niſi hoc fortaſſis, quod Maſius (5) ante triduum extinctus eſt, magno ſcilicet Cancellarii,

do adſtitit, teſte *Famiano Strada Decad.* I. *lib.* 7. *ad an.* 1573. Narratur, (locus non occurrit) in Vita Ducis *Albani* Gallice vulgata, *Granatenſem* primò trepidaſſe, dum ſibi in tribunali pœnitentiæ ſubjectum adſpiceret Ducem, tot cædibus, incendiis, direptionibuſque (ut accuſabatur) oneratum.

(5) *Maſius*] Jacobus U. J. D. Conſiliarius Conſilii Brabantiæ Bruxellis. *V. Borritum lib.* 5. *f.* 224. *Vſo. Prior. edit.* Porro inter Senatores Brabantinos adlectus eſt an. 1556. E conjuge ſua *Aleyde de Taſſis* præclaram reliquit prolem, nimirum *Engelbertum Maſium* Senatus Supremi Mechliniæ Conſiliarium, poſt Sanctioris ſeu Privati Conſilii præſidem (*V. Tomb. des hommes illuſtr. du Conſeil Privé p.* 21.) *Carolum Maſium* Epiſcopum Iprenſem, dein Gandavenſem (*Vide Sanderi Flandriam. Tom.* 2. *p.* 301.) *Joannem Baptiſtam Maſium*, Senatus Brabantiæ Conſiliarium, & *Philippum Maſium* Ordinum Brabantiæ Graphæum &c.

larii, collegarumque ſuorum dolore, in cujus locum Hovelmannus (6) ſuccedere deſideraret, qui nunc ſub iracundo Magiſtro in Conſilio confiſcationum, operam ſuam haud ita lubenter impendit.

De Domino Tyſenachio ſolliciti ſumus, cùm ab diſceſſu ejus nihil de eo intellexerimus. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XVII. Decembr. CIƆ IƆ LXIX.

EPISTOLA XCVIII.

De literis Regiis ſuper ſuo & D. Tyſenachii negotio, qui Genuam apulſus eſt. De confiſcatis bonis conſilium ſuum aperit; & Secretariorum, quos ſæpe commendavit, rationem haberi deſiderat: expectans ipſe Regiæ in ſe liberalitatis effectum, quem Hoppero commendat pro collegio ſuo Lovanienſi. Duci Feriano operam, ſi poſſit, navabit. Nepotes ſuos in Hiſpania morari; dein in Italiam eos, Dekamanosque properare, concedit. Blaſerius in negotio Tholenſi occupatus. Conſiliarii Belgæ Lutherani, beſtiæque habentur. Piratæ rurſus apparuêre.

ACcepi, CL. HOPPERE, XVIII. hujus menſis die abs te literas XX. alterius menſis ſcriptas. Ex quibus intellexi ab VI. Septembr nullas alias tum à me fuiſſe redditas. Ego vero memini II. XXIII. ac XXVII. Octobr. nec non X. ac XVII. Novembr. & rurſus IV. IX. & XVII. Decembr. poſtea me ad te ſcripſiſſe. Verùm ut ex quibuſdam intelligere potuiſti, non ſine metu fuimus, ne parum ſyncere cum noſtris literis agatur. Alteras tuas accepi XXII. Novembr. datas: ſed quas pridie ejus diei ſcripſiſſe te ais, non ſunt redditæ. Inter cæteras autem, quæ ad Ducem mittebantur, oblatæ mihi

(6) *Hovelmannus*] ſeu potius *Heuvelmans* (Joannes) anno 1569. ſucceſſit *Maſio* in munere Senatorio. *Ex ſchedis J. F. Foppens* ſolo nomine notus eſt.

mihi ſunt legendæ Regiæ literæ ad Excellentiam ſuam xx: Sept. datæ: ex quibus Majeſtatis ſuæ reſolutionem de Domini Tyſenachii ac meo negotio utcunque intellexi. Verùm illo adveniente, ex literis ad me per Majeſtatem ſuam ſcriptis, plenius ejus voluntatem intellecturum me ſpero.

Albernotius autem Secretarius Ducis heri nobis retulit, eum Genuam v. præſentis menſis appuliſſe, gaviſique ſumus omnes, eum incolumem ad portum pertigiſſe; nam reliquum quod terra iter ſupereſt, licet tempus hybernum ſit, facile illum ſuperaturum ſperamus.

Conſilium de confiſcatis bonis mihi non omnino diſplicet, ſed velim Regem aliis non tam elargiri, ut ſui ipſius obliviſcatur. Meminiſſe enim debet, dominium patrimoniumque ſuum mirum in modum attritum, ne dicam conſumptum eſſe.

Facta autem hîc erat ſpes ab Illuſtriſſimo Duce nonnullis, ut ex promta pecunia, quæ fiſco ex annuis proventibus divenditioneque mobilium acceſſit, aliqua ſumma bene meritis præberetur. In quibus rationem haberi optabam Secretariorum noſtrorum Vanderani, Bertii, Scharenbergerique, quorum immenſi labores fideliſſimaque ſervitia, & Duci clariſſime cognita ſunt, & ego aliquoties apud D. V, commemoravi. Verùm omnes mora longaque expectatio prope in deſperationem adducit, enecatque: & ſane non videmini meminiſſe antiqui proverbii: Bis dat, qui cito dat. Me quoque Dux adveniens in ſpem magnam Regiæ liberalitatis adduxerat, ſed jam biennium cum trimeſtri agitur quod ſub eo continuando laborem, effectum nullum ejus munificentiæ ſentio, quanquam illum intelligam, commendationem mei de meliori nota apud Regiam Majeſtatem præſtitiſſe. Ac D. V. de dotando meo Collegio aliquid quoque ſcribit. Verùm cùm jam in illud facultatum mearum magnam partem erogaverim, ſupplere me hæredibus poſſe deſiderarem, quod ipſis ademi. Quamobrem, mi HOPPERE, ſi liberalitatem Regiæ Majeſtatis erga me excitare promovereque queas, id ut facias, pro noſtra amicitia etiam atque etiam rogo.

In eo quod illuſtriſſimus Dux Ferianus fieri à nobis deſiderat, vereor ne eam operam ei præſtare poſſimus, quam

illius

illius Excellentia exegit, cum ex noſtris ita pauci nobiles Regiam Curiam, Hiſpaniamque frequentent; connubialisque amor conſpectu, notitia ac familiaritate quadam prius conciliandus ſit. Verùm lubenter cogitabo, ſi Excellentiæ ſuæ in hoc aliquam navare operam quivero: Nepotes tres meos qui apud Salamanticam agunt, uſque ad proximum autunum in Hiſpania morari velim, quo linguam plenius addiſcant, ac deinde Italiam adire, ut hyemem illic tranſigant doctoralemque lauream accipiant, ac ſub Martio deinde ad nos revertantur, quod conſilium quoque ipſis ſuadeas velim. Dekamani vero, ſi citius eo properare volent, impedire nolim, quando hoc tantopere eos deſiderare intelligo. Sed vereor ne in re pecuniaria procuranda difficultatem inveniant, cùm mihi non eadem facultas erit, eamdem quæ hactenus iſthic mihi Dominationique Veſtræ procurandi fuit, & ætatem ſtudiaque ipſorum requirere putem, ut longius ibi quam cæteri mei ſubſiſtant. Bucho noſter, ubi paulo maturuerit, videtur mihi in ſuo ordine aliquem locum meriturus, & gratiſſimum mihi certe foret, ſi hoc, quod ſcribis, efficere poſſemus.

Janſſenii Eccleſiaſticum dudum ad te miſi, ſed neſcio an curſores onus abjecerint.

Blaſerius Tholenſem Remp. reformare cœpit ſed (7) adhuc pleraque ibi exequenda reſtant, ipſeque Mechliniam rediit, cùm Vargæ hîc non æque gratus fuiſſe dicatur.

Gaudeo, quod de penſione filio data antea nobis ſcripſeras, effectum ſortitum eſſe.

Cum Ruoda Conſiliario alii aliquot ex Italia venturi feruntur, cùm hîc omnes Lutherani beſtiæque habeantur.

De Claſſe quæ in Hiſpaniam hinc ablegatur, nihil auditur, ac noſtratibus, Portugalenſibusque facultas eò denegatur, de quo miræ nautarum mercatorumque ſunt quærimoniæ. Oiſtlandis autem eo navigare permiſſum fuit, cum quibus viſum nonnullis fuit, conjugem familiamque veſtram ſat tuto navigaturam, niſi illa mare abhorreret, teque inſcio nihil faciendum putaret. Denne-

(7) *Joannes de Blaeſere*] Conſiliarius Senatus Mechlinienſis, poſtea Præſes Flandriæ.

Denneterium noſtrum melius valere gaudeo, deque eo antea ad te ſcripſi, quid conſilii habeam.

In Contributionis negotio adhuc hæremus, optaremusque illud cum Ducis, Statuumque ſatisfactione eſſe expeditum.

Piratæ, qui relicto Amaſi flumine ad mare ſe receperant, atque in Angliam aliamve regionem abituri videbantur, cum pluribus navibus rurſus idem flumen ingreſſi ſunt, & prope Eembdam conſedere, ubi cum noſtris quotidianus illis eſt conflictus.

Quid de Folcardo ſtatueris avide cognoſcere cupio; quod ſi nimiis opus fuerit impenſis, ſatius erit aliud quærere conſilium. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXIX. Decembris. CIƆ IƆ LXIX.

EPISTOLA XCIX.

Hopperi conjux diſceſſum parat in Hiſpaniam. Epiſcopi ab Albano evocati ſuper gratia apoſtolica exequenda. Quemadmodum malos pœna manet, ita boni expectant præmium: inter quos fratrem Rintzium numerat. Rollema abſolutus, aſt non reſtitutus libertati: ſuper quo dolet, non ſine querela. Status nondum in poſtulata Ducis conſensêre.

CL. D. HOPPERE, ſententiam conjugis D. V. ſuper itinere Hiſpanico, de qua noviſſime ad eandem ſcripſeram, diligenter illa proſequitur, omniaque ad illud accurate componit, & jam gener veſter Caſtellanus Goudenſis cum filia advenit, ut diſceſſum paranti valedicat. Et ſi venti, qui aliquandiu hîc flaverunt, continuarentur, confiderem eam citius opinione veſtra iſthuc appulſuram.

Illuſtriſſimus Dux Præſules aliquot huc excivit, ut cum ipſis de gratia apoſtolica exequenda communicet, ſperamusque Regiam condonationem, quam tamdiu deſideravimus, mox ſubſecuturam.

Expectant autem complures, quorum præclara rebus difficillimis

ficillimis erga Regem merita extiterunt, ut quemadmodum, qui deliquerunt pœnis ita illi præmiis aliquibus afficiantur, cujus jamdudum ſpes aliqua illis facta eſt. Et ſi inter eos Friſiorum habebitur ratio, fratris certe mei Rintzii, qui & partes Regis fortiſſime tutatus eſt, & multis ſeſe periculis expoſuit, ut memoriam D. V. habere dignetur, etiam atque etiam rogo.

Rollema noſter, quem intelligo ſententia judicum, qui de cauſa ejus cognoverunt, abſolutum eſſe, hactenus tamen non aliud impetrare potuit, quàm ut illi laxior concederetur cuſtodia, & à carcere, in quo nulli ad eum acceſſus patuit, in frontam (8) Bruxellenſem relegaretur. Speramus autem hoc dato principio cætera ex deſiderio noſtro ſucceſſura. Satis autem intelligimus eos, qui captivitati ejus forſitan nimis facile aſſenſum præbuerunt, reputationis honorisque ſui majorem habere, quàm rei temere delati innocentiæ rationem.

Multum autem Gurdio noſtro debet, qui ejus cauſam ſtrenue defendit.

De Statuum noſtrorum in poſtulationem Illuſtriſſimi Ducis, aſſenſu, nihil adhuc certi ſcribere poſſum, cùm variis adhuc ſententiis agitentur. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. VII. Aprilis. CIƆ IƆ LXX.

EPISTOLA C.

Viglius cum Duce Albano Antverpiæ. Piratæ infeſtant Friſiam, a quibus defatigatus frater Rintzius, mortem obiit ſucceſſoremque in Gritenia ſua accepit cognatum Hopperi. Sonnius in Epiſcopatum Antverpienſem plaudente populo inductus. Nullus Daventriæ Epiſcopus. Barlemontii filium pro penſione Echternacenſi, & Boëtii cauſam commendat.

(8) *Fronta*] Vulgo : *De Vrunte.* Cuſtodia Civilis, retro urbis Magiſtratûsque palatium, quod *Stadthuys* nominamus.

mendat. Epiſcopus Leovardienſis de adminiſtratione ſua ad Viglium refert, hic ad Regem.

CL. D. Hoppere. Ut abs te rariùs literas accipimus, ita quoque noſtras ad te tardius perferri animadvertimus, quod non noſtra culpa, ſed eorum, quorum favore in iis mittendis opus habemus, accidit.

Cum Illuſtriſſimo Duci placuiſſet certas ob cauſas Antverpiam ire, me ſibi comitem eſſe voluit, quo ante biduum advenimus, conjugi tuæ liberisque Bruxellæ vale dicto, ſi forte eam in Zelandiam abire contingeret, priuſquam eo reverteremur. Nam, jam rebus omnibus compoſitis, conſtituit ad primam claſſis ventorumque oportunitatem, ſeſe itineri Hiſpanico committere.

Rumor hîc aliquis eſt, Regiam ſponſam hac quoque iter facturam & per idem mare navigaturam; verùm conjunx ſtrepitum turbasque ac impedimenta devitare cupiens, mallet illius adventum prævenire, præſertim cum jam omni ex parte, ut videtur, parata ſit. Cui Deus Opt. Max. concedat, ut fœliciſſimo celerrimoque itinere ad te perveniat.

Friſiam noſtram piratæ, prædonesque quotidianis excurſionibus infeſtare non ceſſant, quibus frater meus Rintzius defatigatus, in morbum incidit, qui illi paulo poſt mortem attulit, cujus Grietteniam, ad amicorum interceſſionem, Comes Meganus Dodoni à Zixma Burgimagiſtro Leovardienſi cognato tuo contulit. Fuerat autem inter eum & defunctum ſumma amicitia conjunctioque, cùm duas ſorores Conſiliarii Rommers filias in matrimonio haberent.

Nudius tertius Reverendiſſimus D. Sonnius Epiſcopatus hujus urbis poſſeſſionem accepit, deducente ipſum Illuſtriſſimo Duce, plurimaque procerum civiumque turba comitante. Mirum quomodo ſe animi omnium Regiæ voluntati accommodent, à quo antea tam averſi fuerant. Reſtat autem ſolus nobis Daventrienſis, de quo major eſt difficultas, quo minor illi ad neceſſarios ſumptus faciendos facultas ſuppetit.

Dominus Barlemontius me rogavit, ut tibi filii ſui cauſam commendarem, quò apud Regem ſuffragari velis, ut penſionem,

nem, qua ſuper Echternacenſi Abbatia (9) fruſtratus eſt, aliunde reſarcire dignetur.

Mitto quoque literas à Boëtio, qui tibi negotium ſuum commendatum eſſe cupit.

De Folcardo nepote meo quid conſtitueris, aut quomodo ſe apud D. T. gerat, cognoſcere valde aveo. Ab Salamanticenſibus quoque noſtris dum D. T. à Madrito abeſt, nihil audio: ſpero tamen illos tibi curæ eſſe, & cùm ad autumnum proximum in Italiam proficiſci deſiderent, rogo ut diſpicias circa id tempus, an tuto ſe mari committere poſſint. Bene vale CL. D. Hoppere, Antverpiæ III. Martii CIↃ IↃ LXX.

Junxi hiſce literas Illuſtriſſimi Epiſcopi Leovardienſis, ex quibus breviter ſucceſſum, progreſſumque ipſius in adminiſtratione novi Epiſcopatus ſui cognoſcere, & Regiæ Majeſtati per opportunitatem (ſi ita D. T. videbitur) referre poteris.

EPISTOLA CI.

Studet Albano eximere ſcrupulum de jure nominationis ad vacantes ſedes Epiſcopales, quod Conſilio competeret. Tzommo abſolutus & in laxiore cuſtodia. Conjux Hopperi ad profectionem parata. Ab decimo denario horret populus; ejus exactio difficilis. Duo milliones ejus loco præſtandi. Pro fidelibus populis votum facit. Gratiam Regiam Dux promittit. Mercedem expectat a Rege. Res ſibi anguſta domi niſi Præpoſitura S. Bavonis ſuccurreret. Fratris demortui hæredes commendat. Leov. Epiſcopo monaſterium Bergumenſe ceſſum. A Card. Segun-

(9) *Echternacenſi Abbatia*] Echternacum, ſeu Epternacum ad Suram amnem in Ducatu Luxemburgenſi municipium ſeu oppidulum eſt, cujus dominium eſt penes Abbatem, celeberrimi & vetuſtiſſimi Monaſterii Ordinis S. Benedicti.

Seguntino literas accepit. De Lanſpergenſi fœdere. De Denneterii fratre. Literæ commiſſionis præſidis Hiſpano ſigillo muniendæ. Præpoſitura Namurcenſis.

VIx obſignaram meas literas, CL. D, HOPPERE, quas ad te III. hujus dabam, cùm tuæ mihi adferrentur V. Aprilis ſcriptæ, quæ mihi gratiores fuere, quo plus expectatæ, ad quas nunc aliquid per eundem curſorem reſpondebo.

Hovelmannus cæteris competitoribus prælatus fuit; in Reverendiſſimi autem Brugenſis locum nemo adhuc ſurrogatus eſt, quod ſcrupulum quendam Illuſtriſſimo Duci injecerint, qui cuncta hîc novata volunt, de jure ac privilegiis nominationis Conſilio in ejuſdem inſtitutione conceſſo, quem ego, quoad poſſum, eximere illi ſtudeo.

Tzommo laxiore carcere utitur, conjugiq̄ue ac cæteris amicis eum inviſendi facultas conceditur, cùm omnium, ut audio, calculo ſit abſolutus, ſed forte ad tempus gratiæ reſervatur, qua neſcio, an nullius ſibi culpæ conſcius, uti volet.

De Conjugis tuæ profectione ſuperioribus literis ad te ſcripſi, ac brevi ſpem ejus adventus feci, jamque illa ad iter plene parata eſt. Sed ventos ſecundos expectare neceſſe habet, qui rarius hoc tempore flare ſolent, quod & fortaſſis Reginam noſtram hac iter facturam remorabitur.

Ab decimo denario rerum, quæ vendentur, populus noſter plurimum abhorret, ac pleræque Provinciæ quotam ſuam, in duorum millionum annua præſtatione, lubentius conſentient, quæ etiam multo facilioris eſſet ſolutionis, cùm exactio decimæ partis pretii, ultra multas fraudes, multis quoque rixis ſubjacebit. Nec dubito, quin Regia Majeſtas, ſi adeſſet, populi ſui precibus aliquid datura eſſet, ac tam multis, qui culpæ fuerunt obnoxii, punitis, cæterorum fidelium ſubditorum, quorum operâ, ſane aliqua ex parte, Reſp. noſtra conſervata fuit, rationem habitura.

Gratiam Regiam, atque Apoſtolicam ante feſtum Trinitatis publicaturum ſe Dux promiſit.

De Mercedibus autem, uti vos vocatis, nihil hactenus

certi

certi intelleximus, ſed ſpe omnes aluntur. Ego vero, ſi Regiæ liberalitatis particeps ero, tibi potiſſimum acceptum feram, quanquam & Ducem, labores meos fidemque Regi commendaſſe, intelligam. Id autem tibi non incognitum arbitror, ſatis anguſtam rem domi fore, niſi ſumptibus faciendis præpoſitura Sancti Bavonis me ſublevaſſet, ex cujus fructibus, quod comparſi in Collegii mei exſtructionem cum proprii patrimonii detrimento converti.

Fratem meum, qui plus cæteris adverſus piratas hoſteſque Majeſtatis ſuæ laboravit, D. T. commendaram, verùm mors non eſt paſſa, ut aliquot meritorum ſuorum præmium vivus acciperet. Conſolationem autem aliquam hæredes eſſent accepturi, ſi ſervitiorum ipſius memoriam Regia Majeſtas ſe habuiſſe declararet. De Leovardienſi Epiſcopo, præcedentibus ad te literis te certiorem feci: atque ita amici eum adjuverunt, ut Bergumenſis Prior monaſterii & bonorum ejus adminiſtrationem illi ceſſerit. Verùm dote plena non antea potietur, quàm illis religioſis omnibus, quibus penſionem dare tenetur, mortuis. Admonebo autem eum, ut ſucceſſus ſui cum debita gratiarum actione Regiam Majeſtam certiorem faciat.

De Folcardo, ut verum fatear, poſtquam Principes Bohemiæ in Germaniam revertuntur, conſilii mei me pœnitet; multoque malim, eum in Hiſpania adhuc manere, ac in fratrum, ſi una, ut dicitur, venient, Reginæve ſervitium locum illi fieri; relinquo tamen tuo arbitrio, quod optimum tibi videbitur, de illo conſtituendi.

Nepotes, qui te iſthic inviſerunt, me id latere voluerunt, & mallem eos libris domi aſſidere, quam ita diſcurrere.

De profectione autem eorum in Italiam cogitare te velim. Ad quam dimidii anni dimenſum ipſis, ſi tibi ita videbitur, prærogari poterit, curaboque ut Mediolani, ſi Tycinum adire volent, vel Romæ, prout voluerint, pecunia alia eis ſubminiſtretur.

Illuſtriſſimi Cardinalis Seguntini (10) literas accepi, cujus

(10) *Seguntinus*] Nullum invenio hujus cognominis Cardinalem,

jus exemplum hiſce conjunxi. Mihi autem videtur, nihil aliud reſpondendum, priuſquam ipſius effectus, alias mihi ad eum reſcribendi gratiasque agendi, occaſionem præbuerit.

Lanſpergenſi fœderi nos æquis conditionibus conjungi, improbare non poſſum. Sed qui hoc impedire ſatagunt, alios in id adſciſcere ſtudent, cum quibus nobis non ſatis convenit: vereorque, ne in ejus concluſione plus à nobis conferri petant, quam commode contribuere poſſumus; veruntamen magnum ex eo tranquillitatis publicæ hiſce Provinciis ſtabilimentum inde acceſſurum eſſet, ſi Regiæ Majeſtati ſuper eo providere placeret.

Denneterii fratri Reverendiſſimus Brugenſis (11) ob tuam commendationem Canonicatum in Eccleſia ſua obtulit. Verùm Archiepiſcopus Cameracenſis, juvenis indole perſpecta, eum prior beneficio devinxit; & jam cum Capitulo ſuo rebus omnibus amicabiliter compoſitis, ejus facultas ipſi non deerit.

Literas commiſſionis meæ Dux hîc ſua ſponte expediri juſſit, quarum copiam cùm Bruxellam rediero D. T. mittam, ut ſi ita videbitur, eæ veſtro ſigillo comprobentur.

Præpoſitura Namurcenſis nullius, ut intelligo, eſt momenti, & ſecundum rotulam, ad eam jus prætendere D. Berlemontii filium (12) intelligo.

De liberis veſtris omnibus eo advocandis, paternum affectum improbare non poſſum, indoleque ac ingenio eorum perſpectis, D. V. quid cuique magis conveniet, ſtatuere melius poterit. Si quos autem ex illis hîc relinquere placuerit, ego non minorem de ipſis curam habiturum me offero, quàm ſi ex me ipſo prognati eſſent. Filias autem, cùm jam

nalem. Indicari puto eumdem, de quo aliquoties in antecedentibus Epiſtolis, *Didacum Spinoſa* vel *de Eſpinoſa* Cardinalem S. Stephani in Monte Cœlio, Regii Conſilii in Hiſpania præſidem, Inquiſitorem generalem. Qui quod Epiſcopus Serguntiæ (*Siguença*) fuerit, Cardinalis *Serguntinus* dici poſſet. *V. Ciaconium tom.* 3. *col.* 1031.

(11) Vide ſup. ad Epiſt. LXXIII.

(12) *Barlemontii filius*] non eſt eam conſecutus. Data fuit *Philippo Leſpinée.*

jam nubiles eſſe incipiant, non minus commodè hîc elocare potuiſſemus, ſed apud Reginam eas collocandi fortaſſis occaſio D. V. non deerit. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Antverpiæ. Anno CIƆ IƆ LXX. V. Maii.

EPISTOLA CII.

De Hopperi conjuge in Hiſpaniam navigatura. Regina ſponſa Philippi II. expectata apud Neomagum. A decimo denario averſio populi. Gratia Regia nondum publicata.

CL. D. HOPPERE. Cùm nuper Antverpiæ eſſemus, curſoremque inde ad vos mittendum intellexiſſem, prolixe ad literas tuas V. Aprilis datas reſpondi. Poſteaque & illas accepi, quas per eum, qui duplicatam veſtram ad Imperatorem detulit, miſiſti; quibus deſiderare te ſignificas, ut maritimo itinere, ac ante potius quàm in Reginæ comitatu, conjunx tua iſthuc proficiſcatur. Quod quidem & ipſa exoptat, jamque omnibus rebus præparatis, in procinctu erat, cùm Dux rumore permotus, piratas in Angliæ littoribus naves viresque recolligere, juſſit, ut eidem nunciarem, ne temere ſe itineri commiteret. Huc autem reverſus ex ipſa intellexi, nihil eam magis deſiderare, quàm ut prima quoque occaſione iter hoc ingredi poſſit, videbimusque, an ante Reginæ adventum commoditas ſecuritasque dabitur. Ipſam autem Reginam ſub finem Junii, aut initium Julii, apud Neomagum expectamus: quam inde Dux deduci in Zelandiam procurabit. Verùm noſtri optarent, eam per vicinas ſaltem civitates tranſire, & futuram dominam debito honore excipere & venerari, uti decet ſponſam conjugemque Regis noſtri, & neptem Cæſaris Caroli Quinti.

Poſtulata ſubſidia nondum (uti deſideramus) ſuccedunt, onusque, uti populus veretur, perpetuum, decimi denarii valde averſatur. Condonatio Regiæ Majeſtatis nondum publicata eſt, veruntamen in certam ſpem omnes adducimur, ante hujus menſis exitum eam Illuſtriſſimum Ducem........ propoſiturum. Bruxellæ. XVI. Maii CIƆ IƆ LXX.

EPISTOLA CIII.

Rurſus de Hopperi conjuge. Imperator filiam ſponſam Regis adducturus eſt, quæ per Germaniam debito honore excipienda erat. Gratia tandem publicanda; non admodum grata futura. Edictum ſuper re libraria, Aria Montano auctore, publicatum. Aliud conceptum ſuper judiciis criminalibus: in quo Vargiani multa addiderunt graviter diſplicitura. Populus unde inquietus, pro quo Regis benignitatem implorat. Exules & piratæ in Friſia ſacra profanaque diripiunt. De mathematicis lectionibus Lovanii inſtituendis. De Boëtii negotio quærit.

CL. D. HOPPERE. Dedi proximo menſe ternas ad D. T. literas, III. V. ac XVI. Maii ſcriptas. Conjunx tua poſtremis tuis literis commota, licet Duce noſtro diſſuadente, non tamen prohibente, iter ingrediundum ſtatuit, atque hinc in profeſto corporis Chriſti, cum tota familia Gandavum verſus diſceſſit: atque ibi apud Heſſeliam hoſpitio recepta, ex Zelandia nuntium de opportunitate navigandi expectandum cenſuit, aut ſi occaſio ſecuritasque protelabitur, Goudam ad generum ſecedere decrevit, donec Regina huc advenerit, claſſisque inſtructa fuerit, quæ hîc omni diligentia præparatur, atque ad diem D. Laurentii parata fore creditur.

(13) Imperator ad XX. diem Junii apud Spiram una cum ſponſa expectatur, ſecundoque Rheno in Hollandiam ſponſa ad-

(13) *Imperator*] *Maximilianus II. Annam* primogenitam filiam ſuam deſpondit *Philippo II.* uxorem quartam. Prima fuit *Joanna* Regis Luſitaniæ filia, ex qua *Carolus* Princeps infortunatus. Altera, *Maria* Angliæ Regina, ex qua nulla proles. Tertia, *Eliſabetha* Henrici II. Galliarum Regis filia, ex qua aliquot liberos ſuſcepit.

adnavigabit, nosque illi apud Noviomagum occurſuri videmur.

Principes Electores Eccleſiaſtici non antea ad comitia venire conſtituerunt, quàm Regina per eorum civitates ditionesque tranſierit, debitoque honore excepta fuerit. Proinde, ſi antea voti compos eſſe nequibis, ac uxor eo uſque apud nos hærere cogetur, cum Regia Majeſtate communi lætitia perfruêre.

Nos hinc propediem Antverpiam redibimus, ubi ad feſtum Sancti Joannis ſolemniter Dux Regiam gratiam publicare decrevit, quanquam nonnulli, ad quorum notitiam illa pervenit, non multum gratam plerisque fore exiſtiment; ac in primis Magiſtratibus, qui ab ea excluſi videntur, præſertim cùm videant, quo rigore omnia tractentur, & detentio Tzommonis noſtri, cognita clariſſime ejus innocentia, haud multum bonæ ſpei cæteris præbet, comminationumque voces aliqando audiuntur, quaſi ne nos quidem (qui de vita periclitati ſæpe ſumus, ac ne in totum Reſp. corrueret, fideliſſimam operam præſtitimus) ab eorum criminatione immunes ſumus futuri. Sed ego, etſi hujuſmodi ſuſurros facile contemno, bonorum tamen virorum quærelis nonnunquam commoveor.

Arbitror quoque ob tardiorem poſtulatorum ſubſidiorum progreſſum, nonnihil ſubinde indignationis exoriri, quanquam nos ſane omnem diligentiam in perſuadendis Statibus adhibemus; ſed magnitudo, novitasque eorum & navigationis negotiationisque diminutio magnas difficultates morasque parit, uti Rex ipſe coram exiſtens expertus aliquoties fuit.

Mitto ordinationem ſuper typographis ac bibliopolis hîc proximis diebus impreſſam, quæ majore ex parte ab Aria Montano, Conſilioque turbarum profecta eſt, licet ſuper ea Conſilium quoque Privatum auditum fuit: atque aliud edictum de judiciorum criminalium abuſibus conceptum à Secreto Conſilio fuit, cui Vargiani nonnulla adjunxerunt. Verum neſcio an id antea prodibit, quàm forte ad Regiam Majeſtatem de aliquibus articulis controverſis relatum fuerit: qui (14) cùm adverſus civitatum veterem morem privilegiaque,

(14) Nulla in ſequentibus verbis perſpicuitas; obſcura confuſaque omnia. Sed ita habet MS. & editio Gabbemæ.

Cccc 2

que, ac nobilium, in exercendo mero, mixto imperio per ſuos judices vaſallosque, jura tendere viderentur, multarumque compendia illis auferrentur [reducta videlicet ad unum correctorem judicemque omni judiciorum auctoritate, Hiſpanico ut ajunt more] noſtri proceres fortiter ei opinioni reluctantur, aliaque nonnulla hic diſputantur, ſuper quibus præſtaret Regem nihil ſtatuere, niſi plenius re intellecta, cognitiſque rationibus per eos potius, qui rerum experientiam habent, quàm alios, qui nihil rectum putant, niſi cui ipſi aſſueverunt.

Interea populus male ad priſtinam quietem tranquillitatemque ſe componere poteſt, dum undique ſe quaſi hoſtibus obſeſſum videt, ut propemodum nemo tutò patriam exire poſſit, dum de novis Gubernatoribus ſubinde rumores ſparguntur, dum Dux redire in Hiſpaniam deſideret, dum inſuetis oneribus per milites plebs affligitur, dum ceſſant commercia, & alia nonnulla, quæ commemorare longum eſſet. Ac utinam nos aliquando benigno oculo Rex aſpiciat, ut veterem erga Majeſtatem ſuam benevolentiam, fidemque hilarius exhibere populus poſſit.

Noſtra Friſia adhuc miſere ab exulibus cæteriſque piraticam exercentibus affligitur, ac non ita diu eſt, quod Hindelopiam invadentes, ſacra profanaque omnia diripuerint, Reinerumque à Fritema affinis mei fratrem, Gritmannum in **Dongeradeel** nocte intempeſtiva apud **Holtwert** apprehendentes, cum cæteris ſpoliis abduxerint. DEUS Clementiſſimus nos ab his malis aliquando liberare dignetur.

Cum nuper ex Antverpia rediens Lovanium tranſirem, cum Doctore Elberto (15) de inſtituendis mathematicis lectionibus collocutus ſum, ac iſte poſtea ea de re ſententiam ſuam perſcripſit, quam D. V. ex ejuſdem literis hiſce junctis melius cognoſcet.

Boëtius noſter cupit intelligere, numquid in ſuo negotio (16) Rex conſtituerit, atque ejus ad te literas una mitto,

(15) *Elbertus*] Leoninus, de quo Vide Bibliothecam Belgicam *Joannis Franciſci Foppens*, vulgatam cùm hæc ſcriberem die 23. Aprilis 1739.

(16) *Negotium*] Boëtius munus hiſtoriographi Regii petiit, non obtinuit.

to, eumque, ut à me poſtulat, D. V. de meliore nota commendo. Hæc habui, quæ nunc ad te ſcriberem, HOPPERE CL. dum curſoris occaſionem expecto, teque cum omnibus tibi charis proſpere valere opto. Bruxellæ. VIII. Junii CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CIV.

Commendat cauſam, neſcio quam, epiſcopi Buſcoducenſis. De Hopperi conjuge. Tributum decimi viceſimique denarii Friſiis propoſitum. Igramus ab Achlen præſes Friſiæ conſtitutus, cui Sabinum ſuccedere cupit conſiliarium.

CL. D. HOPPERE, literis hiſce adjunctis, quas in abitum curſoris pararam, epiſtolium hoc adjiciam, & rogatu Reverendiſſimi Buſcoducenſis Epiſcopi (cujus ad te literas una mitto) cogor D. T. cauſam ejus commendare, quæ mihi videtur ratione non carere: cùm præter privata onera, & centeſimi denarii, aliiſque multis exactionibus, monaſteria in univerſum graventur.

Conjunx tua territa multitudine piratarum, navibuſque melioribus paſſim in Reginæ adventum arreſtatis, proficiſcendi conſilium diſtulit, & interea Goudam ſeceſſit.

Reinerum à Fritema ſat magno prætio audio ab amicis redemtum eſſe.

Nudiuſtertius cœpit Comes Meganus habere Leovandiæ Friſiorum conventum, ubi eadem, quæ cæteris Statibus propoſita ſunt, Dux poſtulari mandavit, ſed res, ut vereor, non omnino ſine difficultate ſuccedit: cùm quotidianis deprædationibus miſere patriotæ noſtri infeſtentur, depauperenturque, nec protectionem, qualem à Curia expectabant, ſe accipere, conqueruntur.

Heri mihi redditæ ſunt literæ tuæ XVI. Maii Hiſpali ſcriptæ.

(17) De Igramo lubenter Regis reſolutionem cognovi, verùm

(17) *Igramus*] ab Achelen, præſes Senatus Friſiæ conſtitutus, de quo aliquoties. Obiit præſes Parlamenti Mechlinienſis,

rùm dubito, num ipſe hac perturbatione temporum de hac novæ dignitatis acceſſione gaudebit, mihi autem de ea nunquam verbum ſcripſit.

Sabino lubenter favebo, dignumque cenſeo, qui in ejus locum ſuccedat, ſed velim ut ipſum epiſtolio Duci commendes: eumque ab religione Catholica, ac officio his motibus facto laudare poteris: de quo ipſe certior eſſe volui, cum privigno ipſius neptem meam elocaremus. Bene vale HOPPERE CL. Bruxellæ. XIV. Junii. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CV.

Regiæ liberalitatis effectum tum ipſe, tum Secretarii Status expectant. Imperator cum ſponſa Regia Spiræ. Publicatio gratiæ Regiæ dilata ob cauſam Trajectenſium, quam defendere conatur. Edictum de non frequentandis exteris Scholis moleſtias excitat, quas Albanus contemnit. Decimi denarii exactio turbas ciet, quem Geldri & Friſii redimere ſatagunt. De rebus familiaribus.

CL. D. HOPPERE, quas ſuperioribus diebus literas ad D. V. ſcripſi, audio adhuc hîc detineri; poſt quod tempus eas accepi, quas ex Corduba XXIV. Aprilis ad me dediſti.

Multi vero anhelant, præcipue Secretarii noſtri, ut tandem aliquando reſolutionem Regiæ Majeſtatis ſuper remuneratione

ſis, & ſepultus eſt in eccleſia noſtra Metropolitana in ſacello S. Nicolai, quod eſt in circuitu Chori, ubi hæc legitur inſcriptio: *Ampliſſimus Clariſſimusque Vir* D IGRAMUS AB ACHLEN, *Eques auratus, præſes olim Friſiæ, poſtea Senatus ſupremi, obiit Mechliniæ anno ſalutis humanæ* M DC. IV. XVIII. *Octobris. Hocque ſub lapide quieſcit.*

Quartiers

Van Acheken, Van Rielle, Vogels, Banck.
Hoytema, Tielſma, Ayta, Hania.

ratione laborum ſuorum intelligant. Ego autem, cùm nonnullos audiam magna præmia ab Regia Majeſtate expectare, cum quibus, ſi non majora, ſaltem paria ſervitia, meritaque mea eſſe contendere poſſum, oculi mei luſci fierent, niſi Regiæ Majeſtatis liberalitati ſpeique per D. T. factæ, confiderem. Miror ubi literæ noſtræ latuerint menſe Novembr. anno CIↃ IↃ LXVIII. ſcriptæ; quod autem de noſtris ſubinde ſerius redditis experimur, idem de veſtris accidere puto, cùm mihi literæ ſupradictæ XXVIII. Aprilis ſcriptæ, XXIII. Junii primum redditæ fuerint.

Imperator XVIII. hujus menſis Spiram appulit, ibique Reginam tantiſper detinebit, dum claſſis hîc parata erit: quanquam quamprimum noſtrates illam appellere cuperent, quò noſtræ Provinciæ guſtum aliquem caperet.

Publicatio gratiæ ac condonatio Regia adhuc protelatur, ſub prætextu proceſſus adverſus Status Trajectenſes, vereor autem, ne cum amphora cœpit inſtitui urceus exeat. Habuere enim Trajectenſes Brederodium vicinum infeſtiſſimum, cui ſummo conatu reſtiterunt, connivente colludenteque Principe Orangiæ tunc temporis eorum Gubernatore, nec quicquam ipſis deeſſe conqueruntur, quàm juſtum judicem. Spero àutem Illuſtriſſimum cognita cauſa non aliter judicaturum, quàm res ipſa æquitaſque poſtulat, nam quod ad ſubſidia petita pertinet, ob quæ nonnullam indignationem incurrerunt, hoc facturi videntur, quod æquitas ſuadebit.

Edictum de non frequentandis univerſitatibus ſcholiſque exteris, multas hîc nobis excitat moleſtias. Atrebatenſes enim Tornacenſeſque conqueruntur ſibi deſerenda eſſe aliquot collegia in Academia Pariſienſi; ac Burgundi proprium miſerunt legatum eodem de gravamine conquerentem. Sed & Archiepiſcopus Colonienſis, Clerus, Univerſitas, ac civitas inſtantiſſime petunt ſe hujus edicti interdictione eximi; verùm Dux flectiſe non patitur, ac preces ſupplicationeſque omnium rejicit, ut ſi quid impetrare volent, non aliud, quàm ut ad vos recurrant, ſit remedium.

Decimi viceſimique denarii exactio adhuc plurimos ex Statibus noſtris perturbat, ex quibus quidam quotam portionem offerentes, biennii dilationem obtinuerunt, cum aliis autem ab decimo denario abhorrentibus, quotamque nimis exceſſi-

exceſſivam conquerentibus, adhuc laboramus: interea Geldri quingentis & quinquaginta millibus in quatuor annis ſolvendis petitionem redemerunt, ac Friſii noſtri centum millia obtulerunt, quibus Excellentia ſua non contenta, ſuper majore ſumma inſiſtit.

Conjunx D. T. Goudam ſeceſſit, donec Regina noſtra adveniat, nec aliud habeo, quod hoc tempore ſcribam. Nepotes mei, Decamanique, non dubito quin de nova pecunia ſibi provideri optabunt, verùm expecto donec ſignificent, cui me eam numerare velint, ac interea D. V. conſilio, auxilioque aliquam inveniet rationem, qua ſuis neceſſitatibus ſubveniant. Folcardum autem, ſi adhuc apud vos agit, D. V. rogatam habeo, ut eum admoneat, quo ita ſe in D. V. obſequiis ſervitiiſque gerat, uti me velle intelligit, & ad illum ſæpius perſcripſi. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. poſtridie D. Joannis Baptiſtæ CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CVI.

Mittit duplicata literarum ſuarum.

CL. D. HOPPERE. Superiore menſe aliquot ad te literas dedi, verùm cùm intelligam, eas in occaſionem ordinarii curſoris detineri, cum hoc extraordinario, quem abiturum forte intellexi, exempla literarum, quas ſuperiore menſe ad te dedi, adjungere volui, ut ſaltem una aut altera via de publicis privatiſque rebus certior fieres. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. III. Julii. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA. CVII.

Repetit ea, quæ in condonatione Regia pleroſque offenderint. De quatuor formulis condonationis a ſe non viſis. Fidelium miniſtrorum conſilia exterorum placitis poſthabita. De præpoſitura Bolswardienſi. Daventrienſi & Ruremundano epiſcopis

pis nimis tenuiter proviſum. Commiſſio præſidatus Conſilii Status, in Hiſpania confirmanda. De rebus privatis. Hectorem ab Aytta nepotem ſuum ad Conſiliaratum Friſiæ promovere cupit. Courtewillii laus, quem Hiſpaniam Belgio prælaturum, ſed ab officio, quamvis valetudinarium, non dimittendum, cenſet. Secretarii literas Regias ſubſignare ſoliti, unus vice alterius. Denneterius ne in Belgium veniat, niſi Regis commendatione ad Ducem Albanum munitus. Torrius Secretarius ab officio ſuſpenſus ob publicatam bullam Cœnæ Domini. Commendat Univerſitatem Colonienſem contra Edictum Albani; Friſiorum Coloniæ gymnaſium; & Atrebatenſium Pariſiis; modumque ſuggerit. Trajectenſes ad Regem appellant. Decimus denarius redemptus. Reginæ ab Duce Neomagi excepta & deducta in Belgium. Statuta Gandavenſis Capituli reſpectu abſentium Canonicorum. Cardinalis Granvellani mater octogenaria ſeculo defuncta. Chantonejus ad Comitia Imperialia miſſus. Abbatia Boneffienſis, aliaque monaſteria incendio conſumpta.

ACcepi, CL. D. Hoppere, binas literas tuas, VI. ac XVIII. Julii datas; has quidem breves, illas vero prolixiores, quibus & meis ante Junium menſem datis, ample D. V. reſpondit, & de cæteris rebus, quantum deſiderare potuiſſem, certiorem me reddidit.

De publicatione Pontificiæ, Regiæque gratiæ jam antea plene ad te ſcripſi, duoque potiſſimum in Regiæ Majeſtatis condonatione pleroſque offendere indicavi: & quod Magiſtratus, Miniſtroſque omnes reſervarit poſt tertium annum, quo adverſus eos inquiri procedique potuit, & quod nimis exacte, ne dicam amare, regii fiſci compendia quæſiviſſe videntur, qui eam gratiam conceperunt: dum redditus, ab Rege,

ge, Statibus, aut oppidis iis, qui gratia hac frui volent, debitos, fiſco remanere voluerunt, quod non parvam injicit difficultatem, dum quæſtores hoc colore, quibuslibet, niſi antea ſeſe expurgarint, ſolutionem denegant. De quatuor autem formulis, quarum electionem Duci relictam D. V. ſcribit, nihil mihi, aut cuiquam noſtrum, quod reſcire potuerim, communicatum fuit. Primum vero ejus conceptum Duci obtuleram, cujus exemplar, ſi recte memini, ad te miſi, in quo nihil ejuſmodi continebatur: ſed exteri Conſiliarii exceptiones pleraſque addidere, quas gratia à vobis remiſſa, acque hîc publicata continet. Utinam autem Regiæ Majeſtati clementior ſententia perſuaderi poſſit, ac fidelium ſuorum miniſtrorum conſilia exteris, inexpertiſque non ubique poſtponeret.

Quod de Præpoſitura Bolſwardienſi Rex ſcire deſiderat, non aliud ſcio, quàm ejus plenam poſſeſſionem Epiſcopum Leovardienſem conſecutum eſſe, verùm ea antea multo ære alieno gravata fuit, quo vix, cum eam adeptus eſt, liberata exſtitit, neque eam ſuper CIↃ CCCC. carolæos ei pendere arbitror. Bergumenſe autem monaſterium non ceſſiſſet Epiſcopo, niſi poſt ceſſum aut diſceſſum Prioris, cui tamen penſione accepta cedere perſuaſimus. Porro de Sanctæ Agnetis monaſterio, Daventrienſi Epiſcopatui incorporato, alia videtur in Bulla Apoſtolica ratio habita eſſe, & ſi tamen liceret ab ſua Majeſtate nominato confirmationem ab ſede Apoſtolica aſſequi, quam hactenus ob defectum pecuniæ impetrare nequivit, non difficulter ejus bullæ effectum conſequi poſſe ſperarem. Verùm parum eſt, quod inde, donec Monachi moriantur, Epiſcopo cedet, & profecto de dote illi, Ruremundanoque nimis tenuiter proviſum video.

Commiſſionem Præſidatus Conſilii Status, ac cætera, quæ eodem pertinent, hîc Courtewillius juſſu Ducis dudum expedivit, tamen ad ſuperfluam cautelam beneficii loco habebo, ſi iſthic confirmari curaveris. Verùm exemplar ad manum non habeo, & expectare cogor, donec Bruxellam redeamus.

Tzommonis me profecto miſeret, cùm longa hæc detentio omnes facultates ejus exhauriat.

Rintzii fratris mei memoriam te Regi commendaſſe gratias

tias habeo, & nemo certe Majeſtatis ſuæ miniſtrorum, fideliore majoreque animo ejus ſervitium in Friſia promovit. Cumque liberos non reliquerit, optarem ſi quid Regiæ Majeſtati liberalitatis intuitu ſervitiorum concedere placeret, in Folcardum, Gerbrandi fratris mei filium, (qui apud D. V. agit) conferri. Gratiſſimumque mihi foret, ſi novo ordini eum adſcribere placeret, quo ſic ibi eum melius in Majeſtatis ſuæ, ſive Reginalis Aulæ miniſterio, adjecta aliqua ſumma intertenere, ut vulgo dicitur, poſſem. Vereor autem, ne adveniente conjuge ac liberis, apud te ei longius locus eſſe non poſſit, proinde te etiam atque etiam rogatum habeo, ut in tempore aliquid de eo ſtatuas.

De Buchone cæteriſque mihi quod ſtatuiſtis perplacet, idque ad illum reſcribo, ſed vereor ne iſthinc abierit, antequam hæ literæ ad vos perferantur.

Igramum expectamus, ut Præſidatus commiſſionem ipſi exhibeam, & profecto audio omnes conterraneos noſtros plurimum de ejus promotione gaudere; cùm ſemper recte ac juſte officium conſiliariatus exercuerit.

Accurrêre autem mox, qui ei ſurrogari petiere, inter quos cùm non fuerit affinis tuus Sabinus, ac Dux in hujusmodi officiis conferendis plurimum ſe difficilem ac ſcrupuloſum exhibeat, tandem cùm me aliquot nepotes Salamanticæ alere intellexiſſet, in alicujus eorum promotionem propenſum ſe oſtendit, quam gratiam reſpuendam non putavi, ac ſi Hector meus idoneus eſſet, accepto gradu huc eum reverti curarem, cogitavique aliquando de propaganda affinitate noſtra, cum Buygiro adhuc ſit ſoror, niſi eam aliquis nobis procus intercipiat.

Sabino certe lubenter favebo, ſi quæ alia occaſio ſeſe obtulerit, quod & ad ipſum ſcripſi, meaſque literas tuis ad eum conjunxi, neque te ægre laturum ſpero, quod hanc occaſionem per D. Ducem oblatam, negligendam non putavi.

De Courtewillii adverſa valetudine multum doleo, eſt enim vir non ſolum in ſuo officio expertiſſimus, verùm etiam ſingulari integritate prudentiaque præditus. Futurum autem non video, ut ſine baculorum ſubſidio unquam incedere queat; podagra vero & cætera incommoda, quæ corpuſcu-

lum ejus ſubinde affligunt, arbitrarer leviora fore in Hiſpania propter aërem ejusmodi corporibus convenientiorem, & ipſe quoque Hiſpaniam facile noſtræ Provinciæ eſſet prælaturus, videns in noſtræ Reip. adminiſtratione pleraque, quæ ei diſplicent. Quamobrem ei Regiæve Majeſtati auctor eſſe non poſſum, ut officium, in quo hactenus ſe optime geſſit, dimittat. Valetudinarium enim eum rectius ſuo munere functurum arbitror, quàm novitium aliquem hominem, qui annorum aliquot experientia vix idem, quod ille novit, conſequetur. Miror tamen cum Denneterius quoque Regius ſit Secretarius, cur illo abſente ipſi literas ſubſcribendi facultas hactenus conceſſa non fuerit, reſervando tamen emolumenta omnia, quæ ordinarie illi debentur, cùm tempore Cæſaris, Bavio abſente, Obernburgerus, ac alii Curiæ Secretarii ejus partes, ſine dimunitione tamen emolumentorum, ſupplere, literaſque omnes ſubſignare ſoleant, nec ullam meminerim epiſtolam à Curia tum manaſſe, cui Secretarius non ſubſcripſiſſet.

In veterum quoque Principum diplomatis ſæpe legi notatum unum vice alterius principalis officiarii, de mandato Principis ſubſcripſiſſe: quod tamen ego illi proponere non audeo, cùm ad me non pertineat, ſed D. V. ſi ita videtur, ejus animum tentare aliquando poterit. Denneterium autem, ne hîc expectatione ſua fruſtretur, ab Rege ad Ducem literas obtinere ſuaſerim, ut ei jus ſuum conſervet, cùm ejus contemplatione tecum iſthuc profectum eſſe ſcias. Vereor enim, ut variæ hominum voluntates ſunt, ſtudiaque, ne ſi forte per ceſſum aut diſceſſum, Secretarium quemquam hîc officio defungi contingeret, ne alius importunitate, commendationeve alicujus benedictionem intercipiat.

Jacobus Torrius, quòd citra Curiæ decretum, per inadvertentiam, uti videtur, imprimendæ Bullæ Cœnæ Domini poteſtatem feciſſet, multis menſibus ſe domi continere ab Duce juſſus fuit, ac deinde ad annum officio ſuſpenſus; quem tamen erga eum benigniorem fore ſperabamus in nepotis Domini Ludovici à Ryo gratiam.

Colonienſis Univerſitas, civitaſque ad Ducem ſuperioribus menſibus legatos miſerat, qui edicti rigorem, quantum ad ſuam Academiam pertinet, deprecarentur; cùm & mater

illa

illa fuerit Univerſitatis Lovanienſis, & ſemper in Religione fortiſſime perſtiterit. Verum Illuſtriſſimus Dux nullo pacto ab tenore prohibitionis diſcedendum putavit. Quamobrem ad Reginam illac tranſeuntem accurrêre, & ad Regem, ut audio, literas dedêre, quibus pro benigniore ejus ſententia preces ſuas offerunt, in quas, ſi inclinari ſe aliquo pacto Rex patietur, quo facilius ea civitas in Religione Catholica hoc pacto retineri poſſit: (cum jam dicantur noſtrates omnes, qui eo profugerant, abegiſſe, ac Catholicam Religionem omnino obſervare velle) poſſet Majeſtas ſua gratiam hanc reſtringere, ut quicunque Coloniam ſtudiorum cauſa ire ex hac Provincia vellet, Epiſcopo, cujus dioceſi ſubjiciuntur, antea ſeſe præſentare, eique juramento obſtringere cogatur, ab Religione Catholica ſe non diſceſſurum, ſub pœna exilii ac confiſcationis bonorum. Poſſet quoque Epiſcopus tempus illis præfigere abſentiæ, fidemque eorum obſtringere, quod redeuntes, ei ſe ſiſtant rurſus, ac juxta juramentum in fide Catholica ſe perſiſtere declarent, adjiciendo quoque gratiæ & licentiæ Regiæ, quatenus ea urbs in fide Catholica perſtiterit. Cum autem Coloniæ antiquiſſimum fuerit Friſiorum Gymnaſium, ſi quid illi patrocinari poteris, rem gratam patriæ quoque noſtræ feceris. Sunt quoque Pariſiis, ut ſcis, Atrebatenſium aliorumque nonnullorum noſtratium collegia, qui ægerrime ferunt, eorum ſibi per hoc edictum uſum auferri, pro quo ſæpe magnas ſuſtinuere lites. Qui non aliud ab ſua Excellentia impetrare potuerunt, quàm anni ſpatium ad permutationem bonorum ædiumque; quam conceſſionem ſibi inutilem fore timent, ideoque ſi ad Regem recurrant, videtur ſimili aliqua limitatione illis permittendum, ut jus ſuum ad meliora tempora integrum reſervent.

Trajectenſes condemnati ad Regem appellavere, quod Dux non ſatis æque fert, & vereor ne ejus animum hac ratione magis exaſperent, Bruheſioque (18) noſtro, qui plus ſatis vehemens in ea cauſa eſt, mitiora conſilia ſæpe ſuaſi.

Deci-

(18) *Bruheſius*] Joannes canonicus Ultrajectinus, poſtea Decanus eccleſiæ Metropolitanæ Ultrajectinæ, de quo in Catalogo noſtro præp. & decan. ad an. 1573.

Decimi denarii contributio duobus millionibus ad biennium redempta eſt, & quamvis cum maxima difficultate tantam ſummam conficere poſſe Status vident, omnia tamen potius facturi videntur, quàm rem tam novam ſint admiſſuri.

Regina XIV. hujus menſis apud Noviomagum ab Duce, omnibuſque noſtrarum Provinciarum Ordinibus, copioſaque nobilium ac procerum turba excepta fuit, prout ex ſchedis hiſce adjunctis cognoſcere, ſi lubet, poteris. Ac inde ab Illuſtriſſimo Duce ad Bergas deducta fuit. & Antverpiam, Gandavumque, ſi forte venti eam remorabuntur, inde inviſura.

Conjugem autem tuam admonui, ut tempeſtive ſe Middelburgum conferret, ac D. Oudardum rogavi, quò ea, quæ navigaturis neceſſaria ſunt, mature comparet.

De filio Gregorio cum apud ipſam agat, & brevi tecum futurus ſit, non opus eſſe putavi aliquam de vita ejus teſtificationem mittere; Gandavenſes autem mei ſtatuta ſua allegant, quibus, ut nulli Canonicorum ante XIV. ætatis annum completum fructus aliqui præbeantur, ſtatuitur; & vix impetravimus, ut Loi filio, cui certi tantum dies reſtabant, gratiam facerent, ſuo autem tempore curabo, ut fideliter recipiat, quod debebitur. Illuſtriſſimi Domini Cardinalis, ac Domini Chantonay mater prope octogenaria, diem clauſit extremum. Chantonejus vero cum Regina hoc tempore in Hiſpaniam non ibit, reſque hujus Provinciæ in Comitiis Imperialibus, quæ apud Spiram celebrantur, una cum Mepſchio noſtro antea curabit.

Mansfeldii conjunx, quæ Reginæ ad Confluentiam, Coloniamque obviam ierat, pro fratre D. à Montigny deprecatura, in morbum incidens, ibidem animam efflavit.

Nos quoque Bruxellæ M. Judocum Amſonium (19) amiſimus, peſteque pene ubique pullulante autumni gravitatem metuimus.

Ab-

(19) *Judocus Amſonius*) In Schedis J. F. Foppens memoratur *Judocus Aemſoen Van der Burch*, Conſiliarius in Conſilio Brabantiæ ab anno 1522. Obiit autem anno 1570. ut *Viglius* hic, & conſtat ex epitaphio vernaculo quod in *Magno theatro Sacro Brabanntiæ Tom.* I. *p.* 230. dicitur extare Bruxellis in

Pa-

Abbatia Boneffienſis (20) aliaque aliquot monaſteria per Principem Auraicenſem alioſque Geuſios incendio conſumpta, non habent, unde ſe reparent; ac ſi Regiæ Majeſtati placeret ex bonis confiſcatis aliquam illis eleemoſynam tribuere, rem certe ſe dignam, & Deo Opt. Max. gratiſſimam factura eſſet.

De Canonicatu Condacenſi Capellano meo negotium dedi, ſed cum ſuper beneficio juris patronatus Principis, penſiones aſſignari nequeant, difficulter reperitur, qui alibi eum ſecure conſtituere poſſit. Hiſce, CL. D. Hoppere, finem faciam, cùm hæc epiſtola præter opinionem meam longius excreverit. Antverpiæ. XXII. Auguſti. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CVIII.

Radbodi Regis effigiem promittit. M. Jacobi Daventrienſis opus quas ob cauſas retardatum? Martinus a Bergis. Regina Antverpiæ. De Mercedibus Regiis.

CL. D. Hoppere, dederam ad Courtewillium Bergis agentem literas meas XXII. hujus menſis ſcriptas: verùm cùm curſor hactenus hîc retentus fuerit, hoc epiſtolium adjicere viſum eſt, quo ſignificarem, literas nos interea D. V. accepiſſe, XXVIII. Julii datas; illas vero ad quas ipſæ ſe referebant, videlicet XXVI. ſcriptas, nondum nobis traditas fuiſſe. Quæ autem ad D. V. conjugem conjunctæ erant, eas in

Parochiali Eccleſia B. M. V. de Capella juxta majorem portam his verbis: *Hier light begraeven Heer ende Meeſter Joos* * Anthoen Van der Burch, *in ſynen tydt Raedt Ordinaris in Brabant, die ſterft den* 20 *July* 1570. *Ende Jouffrouw* Maria Dirixſen Duyſt van Voorhout *ſyne Huysvrouwe, die ſterft den* 17 *January* 1579.

**Eſt mendum typi qualia multa inſunt illi libro.*

(20) *Abbatia Boneffienſis*) olim Virginum, nunc monachorum Ordinis Ciſtercienſis, ſita eſt in dioceſi & Commitatu Namurcenſi. *V. Gall. Chriſt. tom.* 3. *col.* 600.

in Zelandiam ad eandem miſi, quam ſpero ſecundis (21) cum ſereniſſima Regina iſthuc adnavigaturam, commendavique eam notis omnibus, qui in eodem comitatu futuri ſunt.

Radbodi (22) Regis noſtri effigiem depingi curabo quamprimum rediero. M. Jacobus Daventrius (23) opus ſuum nondum abſolvit, & duæ res remoram aliquam ei injiciunt, & ætas ejus provecta (cum omina ſua manu delineari cupiat) & ſera ſtipendii ſolutio, pro Curiæ noſtræ conſuetudine. Itaque D. V. recte faciet, ſi literis Regiis eum commonefaciat, ut cum jam duodecim annis ei operi incubuerit, illud tandem abſolvi curet. Et M. quoque Martino à Bergis (24) Regia Majeſtas ſcribat, jubeatque, ut ſtipendiorum vacationumque ſolutionem, quantum in ſe eſt, promoveat. Regem enim hoc opus abſolutum magnopere cupere, eoque magis, quod ætas ejuſdem Magiſtri Jacobi ita provecta ſit, ut metuat, ne ejus complementum mors morbuſque præveniat.

Regina ante biduum huc advenit, quæ modeſtia, ac Majeſtate quadam omnes in admirationem amoremque ſui pertraxit.

De Mercedibus (ut vocant) aliquid hîc publicatum eſt, ſed ego nondum ſcire potui, quæ mea erit benedicto. Bene vale, HOPPERE. CL. Antverpiæ. XXVIII. Auguſti. CIↃ IↃ LXX.

(21) *Secundis*) Supple: ventis.

(22) *Radbodus*) Hîc agitur, ut puto, de *Radbodo* primo Friſiorum Rege, cujus nota eſt Hiſtoria baptiſmi a S. *Wulframno* Senonenſi Archiepiſcopo & Friſiæ præcone illi adminiſtrandi, niſi pedem retuliſſet è lavacro; de quo hiſtorici paſſim, Galli, Hollandi, Friſones. *V. Eggericum Benningam ab A. Matthæo editum, in nova idit. tom.* 4.

(23) *Jacobus Daventrius*) Apud Val. Andream in Bibl. Belg. occurrit *Jacobus Daventrienſis* Geographus, cujus exſtant tabulæ Brabantiæ, Geldriæ, Hollandiæ ac Zelandiæ, quod fortaſſis eſt opus duodecennale de quo queritur.

(24) *Martinus a Bergis*) Arbitror eſſe unum ex præpoſitis ærario Regis. Sane in Catalogo Conſiliariorum ærarii ſeu Finantiarum, lego: *Mr. Martin Van den Berghe*, Conſeiller & Commis. 1573. V. *Butkens in Suppl. tom.* 1. *p.* 202.

EPI-

EPISTOLA CIX.

Aggæus a Jeſuitis Spirenſibus de ſuſpecta fide poſtulatus apud legatum Regium, a quo Duci Albano denuntiatur, qui rem communicat cum Viglio. Hic conſulit, ut vel errores deſerat, vel muneri Aſſeſſorio cedat, aliàs difficulter amovendus. Veretur autem ne conſilium ſuum parvi apud Aggæum momenti ſit. Dolet de ejus promotione, cui, cum facienda eſſet, difficilem ſe præbuit. Ejus patrocinium quare ſuſcipere nolit.

CL. D. HOPPERE. Non poſſum D. V. celare qualis ſuſcitata fuerit Spiræ Tragedia Aggæo noſtro, ob id quod de Religione Catholica non viſus, aut habitus fuerit nobiſcum ſentire. Quod cum dudum Jeſuitæ (25) qui apud Spiram agunt, ſubodorati fuiſſent, occaſione comitiorum Imperialium detulerunt rem ad legatum Regium Montis acuti Comitem, (26) qui communicato cum Chantoncio negotio, diligentius de ejus rei veritate inquirendum cenſuit; ac interea ad me Chantonejus per Mepſchium, qui iſthic agit reſcribi curavit: ut cum ad me eam rem pertinere putaret, quod optimum eſſet ei conſulerem. Non expectato autem meo reſponſo, legatum ad Ducem querelam eam detuliſſe intellexi, quo videlicet Aggæum, nomine Regiæ Majeſtatis in judicio Cameræ Imperialis aſſidentem, iſthinc removeri curet, videatque quomodo adverſus eum procedendum putet.

Interea ab ipſo Aggæo ternas eadem de re accepi literas, ex quarum copiis totius rei ſeriem plenius cognoſcere poteris, reſcripſi autem uti ex mearum literarum copia intelliges.

Deinde vero Illuſtriſſimus Dux, tametſi me affinitate illi conjunctum fuiſſe intellexiſſet, negotium mihi communicandum cen-

(25 Apud Gabbema: *quidam.*
(26) *Montis acuti Comes*) Vernaculè Montaigu.

cenſuit. Ego vero non aliud ei reſpondere potui, quàm quod ad ipſum Aggæum ſcripſi: conſulere me videlicet ut ex errore in viam redeat, aut muneri Aſſeſſorio cedat. Quod ſi facere recuſet, metuo ne ſecundum conſtitutiones Imperii amoveri inde difficulter queat, & judicium Cameræ apud quod eruditionis opinionem ſibi non vulgarem, novem annorum ſpatio, comparavit, revocari aut removeri eum ægre forſitan patietur. Quod ſi autem ipſe contra nitatur, futurum video, ut hîc contra eum ad bonorum confiſcationem ac bannum procedatur. Quamobrem utrimque res perplexa eſt; verùm ego eum ſaniorem viam eligere deſiderarem, ac dimiſſis erroribus, ſi quos in Germania hauſit, ad ſanam Catholicamque doctrinam redeat, aut ſi id facere nolit, quiete honorique ſuo & liberis voluntaria ceſſione illius muneris conſulat. Valde autem vereor, ne parvi momenti meæ apud illum ſint literæ, cum jam antea D. V. intellexerit, mihi ejuſdem rei cauſa non ſatis cum illo conveniſſe, & meminiſſe D. V. puto, quam fecerim difficultatem in eo ad aſſeſſoriam dignitatem promovendo, quidque ipſe & D. V. ac Illuſtriſſimo D. Cardinali Grandvellano tunc ſancte promiſerit. Valde autem ſemper veritus fui, ne aliquando commendatio noſtra pudorem nobis incuteret, uti certe nunc evenit, cùm calumniam obtrectationemque non parvam ex ejus affinitate cognationeque ac promotione ſuſtineamus.

Cognoſces autem ex articulis, ipſiuſque literis, quo animo erga Catholicam religionem ſit affectus. Ac poſtquam ita eum ſentire video, nullo pacto judico mihi ejus patrocinium ſuſcipiendum eſſe, ne me ipſum in aliquod periculum, aut ſuſpicionem adducam, ac defendam excuſemve, quæ animo meo nunquam placuerunt. Doluique ſæpe neptem in hoc matrimonium incidiſſe, cùm verear ne in iiſdem erroribus obdormierit.

Nepotulos autem meos, ſi impetrare poſſem, ut ad nos remitteret, meliori ſaniorique inſtitutioni eorum lubens operam darem. Hæc D. V. quanquam ægro animo intellecturam non dubitem, latere non potui, voluive, ut ſi quid ad Regem delatum fuerit, nos excuſare poſſit, aut ſi quid melioris conſilii aut remedii habeat, nobis id impartiri non gravetur. Bene vale, HOPPERE C. L. Antverpiæ, IX. Septembr. CIƆ IƆ LXX.

EPI-

EPISTOLA CX.

De Aggæi tragœdia ſe ſcripſiſſe nuntiat. Quid dein contigerit. Callide ſe Catholicum profiteri, damnat. Viglii patrocinium fruſtra implorat vir aliàs præclarus. Regina apud Bergas hæret cum Ducis faſtidio. Regia condonatio reſervationem continet, quæ exemplo omnino caret. Deſiderat ut Rex priſtinum erga ſe affectum ſubditorum conciliaret. Dona a provinciis Reginæ data, cujus ſoror Galliarum Regi nubit. Piratæ Friſiæ littora infeſtant, ubi comes Meganus gubernator.

CL. D. HOPPERE, literas tuas XXVI. Julii ſcriptas heri primum accepi, quanquam aliæ XXVIII. ejuſdem datæ multo ante ad nos perlatæ fuerint, ad quas jam pridem reſpondi. Nuper vero ad te perſcripſi lamentabilem Aggæi noſtri tragœdiam, & de eadem ab Domino à Chantonay certiorem te factum arbitror. Hortati autem ſumus utrique, ut ſaniora conſilia amplecteretur; ſed vereor ne aliquid proficiamus, poſtquam tam altas (uti ſæpe & coram & literis veritum me ſignificavi) radices hæc opinio jecerit, & vereor, ne ſecunda uxor hoc malum non diminuerit. Jam autem eo res progreſſa eſt, ut ad Ducem Comes Montis acuti ſcripſerit, remediumque adhiberi poſtularit, ne cum Regis dedecore talem in judicio Cameræ nomine ejus longius aſſidere patiatur. Et jam decretum erat, & ejus bona annotari, ac ſub pœna banni confiſcationiſque eum coram criminali noſtro judicio citari, niſi quidam Exellentiæ ſuæ ſuggeſſiſſent, antea ad eum attenta ejus qualitate ſcribi, (27) abſolutamque ejus ſententiam exquiri. Sed ea, qua hactenus uſus eſt apud nos defenſione, locum apud iſtos non habebit. Quemadmodum certe nec ego unquam probavi aliquem Catholicum ſe profiteri, qui ſacramenta ceremoniaſque omnes conte-

(27) *Deeſt:* debere, *aut aliquid ſimile.*

temnit, niſi quas primitivam Eccleſiam admiſiſſe dicit, quanquam, & illas, quæ nunc in Eccleſia ſervantur, à doctiſſimis piiſſimiſque viris inde proceſſiſſe & à Spiritu Sancto Eccleſiæ traditas fuiſſe credamus. Quod tamen ille ſibi perſuaderi non ſinit, nec noſtri Homines, poſt tam claram Concilii Tridentini determinationem, id ullo pacto in dubium revocari patientur, ut nullam certe ſpem videam qua ille elabi poſſit. Implorat autem meum auxilium eique multum ſe confidere dicit, ſed poſtquam meo conſilio non acquieſcit, ſi illi patrocinari conabor, nihil ſane aliud effecero, quam ut memet in ſuſpicionem adducam, & periculi ſocium conſtituam. Illud vellem, ut impetrare ab illo poſſem, ut nepotulos meos, adhuc earum opinionum non capaces, ad propinquos remitteret, quo in Orthodoxa religione inſtitui, & ſub Regis noſtri Imperio manere poſſent. Sed vereor, ne ſurdo fabulam canam. Magnopere certe dolendum eſt, virum, tam multis præclaris dotibus ornatum, hiſce erroribus inquinatum eſſe.

Regina noſtra multos dies apud Bergas (28) ſecundos ventos expectavit, ac interea conjunx tua cum omni familia apud Middelburgum adhuc hæret, cujus me non minor ſollicitudo angit. Jam autem fere deſperare incipimus, ante hyemem eas propter tempeſtatum pericula hinc ſolvere poſſe, quod Ducem peſſime habet, non ſolum ob tot ſumptus fruſtra factos, ſed quod illi etiam moleſtum eſt, in hac ætate ea officia obire, quæ Reginæ dignitas expoſcit. Quando autem brevi reſolutionem capere oportet, juxta quod Reginam ſtatuere viderimus, tuæ quoque conjugi conſulemus. Urgebam illam vere proximo quantum poteram, ut profectionem ſuam maturaret, ſed non eſt mirum fæminæ cum tanta familia profectionem adornanti, multas ſubortas fuiſſe remoras.

De

(28) *Berga*, ſive *Mons ſupra Zomam*, vel contractè *Bergizoma*, civitas ſatis ampla, fundata ad Zomam fluvium, atque ad Schaldim uſque, a quo aliquantiſper per inundationem diſſita eſt, commodo portu ſe extendens, ubi & promontorium habet binis munitionibus inſtructum. *Val. Andr. in topograph. Belg.*

De Regia condonatione quid homines ſentiant antea ad te ſcripſi. Et ſane pro tranquillandis eorum animis ab tam clementi Principe benignior expectabatur ſententia, & poſt quadriennium pœnis, ſuppliciiſque eos reſervari, qui quoque (29) præteritis turbis in Magiſtratu ac officio aliquo conſtituti, ſeſe immiſcuere, & vel metu vel Gubernatorum, procerumque reverentia, vel etiam quadam animi vacillatione, non præſtitere quod viri fortes debebant, exemplo omnino caret.

Quamobrem ſane deſiderarem, ut priſtinum erga ſe affectum ſubditorum Rex conciliaret; quod memoriam rerum actarum aboleret, & animis multorum quietem redderet. Multum vero eos exhilaravit Reginæ adventus, conſpectuſque, non tantum propter formæ venuſtatem majeſtatemque, ſed etiam quod illa intercedente, Regem rigorem iſtum judiciorum criminalium ob præteritas turbas, remiſſurum ſperant. Status noſtri Ordinarii 200000 florenorum Reginæ in congratulationem novi conjugii, & noſtri quoque Friſii pocula duo aurea 6000. florenorum obtulere, eorumque exemplum ſecutæ fuere & aliæ novæ minoreſque Provinciæ, ac omnes optarent eam, quam citiſſime, feliciſſimeque Regis jungi complexibus, ut maſculum aliquem hæredem ſperare poſſent. Soror, (30) quæ Regi Gallorum nubit, ſub finem hujus menſis in Gallias deducetur, magna nobilitate Germanica eam comitante, rogataque eſt Comitiſſa Arembergenſis, ut & ipſa cum ea honoris cauſa proficiſcatur, quod neutiquam recuſandum putavit, & filius cum noſtra Regina in Hiſpaniam proficiſci ſtatuit, cui Dux declaravit, qua eum gratia Rex noſter affecerit, quemadmodum & aliis pleriſque proceribus, licet autem mihi ac aliis ejuſdem ordinis ſperare aliquid juſſis, nondum tamen id quale quantumve eſſet, indicavit.

Jam antea D. V. intellexiſſe arbitror, nos nuper Reverendiſſimum Archiepiſcopum Cameracenſem (31) amiſiſſe; in cujus

(29) *Supple:* modo.

(30) Elizabetha, quinta Maximiliani II. Imp. proles, nupſit Carolo IX. Galliæ Regi.

(31) *Archiepiſcopus Cameracenſis* Maximilianus a Bergis ex Comitibus de Walhaim obiit IV. Kal. Sept. 1570. cui ſucceſcit Ludovicus de Berlaymont. *V. Gall. Chriſt. tom.* 3. *col.* 52. *& ſeqq.*

cujus locum ſuffectus eſt D. à Barlemont filius, juvenis certe præclaræ indolis, ac Regio favore digniſſimus. Epiſcopum Buſcoducenſem ſuo munere rectiſſime fungi omnes prædicant, & multum dolebo eum tanta penſione gravari. Quod de Hontſochii filio D. V. innuit, id aliud habet myſterium, quod dicere non poſſum.

Piratæ pluſquam antea littora noſtra infeſtant, ſic ut nullus nobilis, bonuſve vir ſe in agro continere audeat. Aliquid tamen ſpei conceperunt, poſtquam Meganus abſolute declaratus eſt Friſiæ gubernator, qui eam injuriam non laturus eſſe fertur, ſi nervi non deerunt. Bene vale, CL. D. HOPPERE, Antverpiæ. xx. Septembr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXI.

Ordinationes novæ ſuper juſtitia criminali impreſſæ. Quis ſuper his timor Viglii. De provocatione Trajectenſium ad Regem. De Regiæ liberalitatis partitione incertus eſt.

CUm nudius tertius, CL. D. HOPPERE, paucis ad te ſcripſiſſem, Reginæque ac conjugis tuæ diſceſſum annuntiaſſem, commode nobis tuæ literæ xv. hujus menſis ſcriptæ, allatæ fuerunt.

Ordinationes novæ ſuper juſtitia criminali jam hîc impreſſæ ſunt, valde autem verebar, ne, cùm quibuſdam articulis à D. Joanne de Vargas, aliiſque ejus aſſeclis propoſitis, Secretum Conſilium, ac Proceres noſtri contradixiſſent, forte Regiæ Majeſtatis authoritate illos nihilominus approbari curarent, qui profecto ad magnam perturbationem tendere videbantur; & ſane conveniret, ſi quid hujuſmodi tentaretur, ut Regia Majeſtas contradicentium rationes antea audiret, cognoſceretque. Pleraque, quæ in ſupradictis ordinationibus continentur, per Secretum Conſilium Duci fuere ſuggeſta, uti ex ipſa phraſi, tenoreque eorundem, D. V. deprehendere poterit.

Trajectenſes ab ſententia contra illos lata, ad Regem provoca-

vocavere; viſis autem eorum gravaminibus, D. V. judicare poterit, præmio, an pœna digni fuerint.

Nepotes meos ab D. V. humaniter tractatos, & cum literis commendatitiis dimiſſos fuiſſe, gratias magnas habeo. Opto autem, ut iter cœptum fœliciter perficiant, ac eos Papiam ſalvos, ac incolumes appuliſſe brevi intelligam.

Sabino literas D. V. miſi, ac ad ipſum una ſcripſi, cujus reſponſum, cùm ad utrumque pertineat, unà mitto, ac ſi Hector meus talis huc redeat, qualem cupio, de proroganda noſtra affinitate forte aliquid, Præſide Igramo procurante, ſuccederet.

De Regia liberalitate nihil, niſi in genere, mihi Illuſtriſſimus Dux hactenus declaravit: &, ſi hujus generis negotia mecum communicaret, non gravate D. V. cæteriſque bene merentibus omnem favorem impenderem.

De Aggæo antea late ad te ſcripſi, nec adhuc ſcio, an conſilio meo acquieſcet; nihil enim ab eo, poſt IV. hujus menſis diem, literarum accepi.

De Pergameno, quod Rex poſtulat, omni diligentia curabo, deque eo proximis literis certiora ſcribam.

Doctori Montano (32) ſummam perſcriptam, cum à me petet, lubenter annumerabo, ac eam D. V. ſervare poterit, donec aliquid de Folcardo conſtitutum erit; quod, ut D. V. facere non gravetur, antequam conjunx, familiaque veſtra ſuperveniat, etiam atque etiam rogo. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Antverpiæ. XXVIII. Septembr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXII.

De membranis in Hiſpaniam mittendis. Vitulina caro ſerò cœpit in Friſia eſſe in uſu.

CL. D. HOPPERE, in membranis comparandis, quod à me fieri deſiderat Rex, operam meam non illubenter impendam, & audivi aliquando aliis id quoque datum negotii, quemadmodum ipſe de Finſingio ſcribis. Quæ cum jam

(32) *Doctor Montanus*) Nempe *Arias Montanus*.

jam pridem ex Norinberga perlatæ eſſe credantur, navi cuidam, quæ Reginalem claſſem comitatur, eas impoſitas fuiſſe Scharenbergerus noſter arbitratur. Quamobrem non feſtinandum mihi videtur, donec D. V. de eo certior facta, quid faciendum ei videatur, antea me admonuerit. Memini me quoque audiviſſe, Domino Morillonio ſimile quid aliquando fuiſſe mandatum, quod ipſum quoque interea ab eo inquiram.

Hîc autem cum quodam, qui eam artem exercet, & Plantino ad Biblia, quæ Arias Montanus hîc imprimi curat, membranas ſubminiſtrat, collocutus ſum. Verùm is non auſus fuit hoc opus in ſe ſuſcipere, quod vereatur, ne tantæ magnitudinis pelles invenire in ea quantitate, quæ poſtulatur, tempeſtive poſſit. Et in Friſia reperiri eas negat, quum vitulos teneros, ac jam primum natos, fere occidant, abjiciantque: rariuſque eos ad maturitatem aliquam illic pervenire ſinant. Et vitulina (uti ſcis) caro non ita pridem ibi in uſu eſſe cœpit. Majuſculas autem pelles ex Hollandia dicit adferri, ſed inter centum vix unam ejus magnitudinis, cujus eſt, quam ad me miſiſti, reperiri poſſe affirmat. Adhæc cùm ibi pelles non expoliantur, & qui vendere eas conſuevêre, ſalire eaſdem ſoleant, quò per aliquot tempus aſſervari, ac ad emporia in aliqua quantitate venum deferri poſſint etiamſi juſtam haberent magnitudinem, juxta memoriale ad me tranſmiſſum, cùm ex ſalſis pellibus factas membranas non expetitis, comparari à nobis non poterunt. Quamobrem cùm de Friſia noſtra nihil polliceri poſſum, & quæ veſtris inſervient uſibus, ſtatim ubi carni detractæ ſunt, abſque ſalitione præparari debebunt, quid is, cum quo egi, præſtare poterit, expectabo; pretium quoque ne nimis exceſſivum poſcat, ſubvereor.

Ad Zamoram literas miſi, verùm neſcio, an ei aliud injunctum ſit, quàm ut pecuniam curet: cui, cùm nos propediem Bruxellam ſimus redituri, omnibus non ſatis intendere potero, aliique, ſi ille hanc operam recuſabit, committere cogar. Duci literas eadem de re exhibui, qui, uti ſpero, pecuniam, qua in eam rem opus erit, ſubminiſtrare non recuſabit. Bene vale, HOPPERE CL. Antverpiæ VI. Octobr. CIↃ IↃ LXX.

EPI-

EPISTOLA CXIII.

Regina e Belgio ſolvit. Aggæus judicio cameræ Imp. renuntiaturus videtur. Expetitur a Rege Daniæ. Viglius dolet hominem doctum, in reprobas opiniones lapſum. De Comitiis Imperialibus. De Succeſſore Ducis Albani expectatio, deque privatis rebus.

CL. D. HOPPERE, Reginam ſecundis ventis hinc ſolventem, votis omnes ſumus proſecuti, precibuſque ac ſupplicationibus publicis DEO OPT. MAX. ipſius ſoſpitatem fælicemque navigationem commendavimus. Nos tamen hîc non parva ſollicitudo angit, quod poſt ſextum diem, ventum in aliam partem converſum eſſe conſpeximus; quamobrem ſummo deſiderio nuntium proſperi ſucceſſûs iſthinc expectamus.

Aggæus noſter plane conſtituiſſe videtur judicio Cameræ renuntiare, nec nobis invitis eum locum longius tenere. Verùm periculum eſt, ne rigidiores quidam eo non contenti, ad proſcriptionem contra eum procedere velint. Et quanquam illi defenſiones forte non deeſſent, eum ab comparitione abſterrebunt aliorum exempla. Audio tamen illi ab Rege Daniæ, aliiſque nonnullis Germaniæ Principibus conditiones offerri, nec dubito quin ob eximiam ejus eruditionem, aliaſque dotes à multis expetetur, dolendumque certe eſt, hominem doctum in reprobas has opiniones (per quas ſe à nobis totum alienavit) incidiſſe.

Comitia Imperialia tarde (uti ſolent) procedunt, plurimæque iſthic contra nos quærimoniæ, ſupplicationeſque exhibentur, quarum potiſſima pars ad judices noſtros criminales pertinet, qui fortiter ea contemnunt, nobiſque, cùm illi in Hiſpaniam redierint, ſuſtinenda ea negotia relinquent.

De membranis comparandis aliis literis ſeparatim ad te ſcripſi.

Si Illuſtriſſimo Duci aliquis ex Hiſpania ſucceſſor mittetur, forte non abs re erit, Folcardo noſtro in ejus familia locum

 impe-

impetrare; poterit enim, cùm linguarum cognitionem aliquam habeat, non inutilem illi fortaſſis præbere operam; nam diu eum in Hiſpania relinquere patris ſui valetudo vereor ne permittat; verùm quod optimum judicabis, de illo conſtituere te velim: nam conjuge adveniente ſatis conjicio illi apud te longius morandi locum non futurum. Magno quoque teneor deſiderio, ut reliquos nepotes in Italiam perveniſſe intelligam, & puto illos ex Barcinona aliquid ad D. T. de itineris ſucceſſu ſcripſiſſe, quod ex proximis D. V. litteris me cogniturum ſpero. Antverpiæ. VI. Octobr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXIV.

Regina in Hiſpaniam appulit, cui Regem obviam iturum arbitratur. De ſucceſſore Albani variæ affectiones. Moleſtum toties mutare dominos. Viglius annum Climactericum finivit. Taxat Joannem Vargam. De donativo ſibi a Rege conceſſo nihil hactenus certi. Cancellarius Brabantiæ neglectus. Offert officium ſuum Hoppero apud Ducem, ut partem accipiat in remuneratione Regia. Leovardienſis Epiſcopus laudatus, cui, ſublata penſione Hiſpanica, tenuiter eſt proviſum. Conſiliariorum privatorum, Bruxellii obitus; Indeveldii morbus. Timor ne illorum locum occupent qui criminalibus hactenus judiciis præfuêre. Aggæus muneri ceſſit. Quare cupiat eum ab ulteriori moleſtia liberum.

Cùm nobis, CL. D. HOPPERE, ex Hiſpania annunciatum ſit, Sereniſſimam Reginam fœliciter iſthic appuliſſe, ſpero conjugem, familiamque tuam ſalvam una adveniſſe. Angit me tamen aliqua ſollicitudo, quod quidam ex illis non ſatis recte valerent, cum navem conſcenderent, unde deſiderio teneor intelligere, quomodo navigatio ipſis ſucceſſerit.

Doleo

Doleo autem C. Anthonium (33) (qui cæteris validior erat) forte tum cùm claſſis ſolveret, abſuiſſe, cùm tamen quatuor horas poſt Middelburgum rediret. De quo quid fieri velit D. T. mandare nobis poterit.

Arbitror autem Regem ſponſæ obviam iturum, eique te pro tuo intereſſe comitem junĉturum : à me autem uxori velim congratulere, quod tandem ad portum, quem diu deſiderabat, pervenerit.

De ſucceſſore in hujus Provinciæ adminiſtratione, quod D. T. nuperrimis literis ſuis ſignificavit, varie hîc homines afficit. Faxit autem Deus, ut hæc mutatio Patriæ noſtræ ſalutaris exiſtat. Mihi autem non poteſt non eſſe moleſtum toties mutare Dominos, hac præſertim ingraveſcente ætate, quæ morbis, multisque aliis incommodis expoſita eſt, nec ea ſervitia, quæ novus Gubernator à me forte exſpectabit, præſtare poterit.

XIX. autem diem hujus menſis, quæ annum Climactericum mihi finivit, cum lætitia excepi, quanquam ita pedis ulceribus affligar, ut per multos dies domo egredi non potuerim.

Noſti autem communiter evenire, ut prædeceſſorum acta apud ſucceſſores in invidiam, calumniamque trahantur; nec deerunt, qui ligna huic igni adhibebunt. Et ſane optaſſem, ut gratioſiorem temperatioremque ille (34) ſe exhibuiſſet, qui ejus mandato juſtitiam hîc adminiſtravit : metuo enim, ne multæ eum abeuntem quærimoniæ conſequantur.

De donativo mihi ab Regia Majeſtate conceſſo, nihil adhuc certius habeo, quàm quod prioribus ad te perſcripſi literis, & intelligo quidem multa plærisque Regem elargitum eſſe, ſed unde hæc diſcerni poſſint, nondum ſatis video Multorum quoque, qui non minus ſe promeruiſſe putant, quærimoniæ exoriuntur, quod ipſorum rationem Rex non habuerit, & in his Cancellarius Brabantiæ mirum in modum ſtomachatur; cujus tamen apud Buſcoducenſes fortitudo, virtuſque omnibus perſpecta fuit. Ego, quod res eſt, reſpondeo, me ſuper remunerationibus hujuſmodi in Conſilio adhi-

(33) *C. Anthonium*] Cajus Antonius, Joachimi Hopperi filius.
(34) Joannes Vargas.

adhibitum non fuiſſe, & ut ab his quibus fortuna arriſit, gratiam nullam expeto, ita ſe neglectum fuiſſe imputare mihi nemo debet. Quantum autem ad D. T. pertinet, juſtiſſimum mihi videtur, quod poſtulat; ac cum Noircarmio, cui Ducem iſtiusmodi communicare animadverti, diligenter egi, ut deſiderium veſtrum promovere non gravetur: qui ſe promptum paratumque obtulit, & me præſente (quo una adjuvare id poſſem) apud Excellentiam ſuam facturum recepit. Æquum certe eſt, ut bovi trituranti os non obturetur, & qui alios promovent, ſimilem gratiam experiantur.

Leovardienſis Epiſcopus officium ſuum ſtrenue exequitur, prout ex ipſius literis hiſce junctis cognoſcere licebit, ſed vereor ne manum ab aratro reducat, cùm ſibi alimenta detracta intelliget. Penſionem enim illius in Hiſpania abolitam eſſe Caſtilius retulit: & ex his quæ in dotem Eccleſiæ ſuæ aſſignata ſunt, non multo plus quam duo millia percipere poterit, cum ante Prioris & Monachorum Monaſterii Bergumenſis mortem, majore fructuum dicti monaſterii parte carendum ei ſit, quæ videlicet in ipſius Prioris & Monachorum ſuſtentationem cedit, quibus extinctis inde habebit, unde frugaliter vivendo Hiſpanica penſione carere poterit. Quamobrem rogo, ut una adjuves, ne ille neceſſarii ſubſidii detractione in aliquam deſperationem adducatur.

Hermes noſter ſuperiore hebdomada viduus factus eſt, & Bruxellius (35) noſter hac nocte quoque vitam cum morte mutavit, cujus jacturam omnes dolenti animo ferimus.

Indeveldius (36) quoque, ut conjunx tua referre tibi poterit, admodum periculoſe in Zelandia laboravit, unde nondum

(35) Philibertus de Bruxelles Conſilii privati Conſiliarius, de quo ailbi.

(36) *Indeveldius*] Nicolaus Micault, Eques auratus, indevelde, d'Oirpæ, Huiſſinge &c. Dominus, præfectuſque in Binchio hæreditarius; ſub *Carolo V.* & *Philippo* in Conſilio privato ab an. 1554. fuit. Mox *Mariæ* Reginæ Hungariæ, *Caroli* ſorori privatus & domeſticus Conſiliarius, proque ea, & Regina *Eleonora*, Regum Galliæ & Luſitaniæ vidua, legatione bene & feliciter in Luſitaniam functus, variiſque muniis præfectus, vixit uſque ad an. 1589. *Tomb. des hommes illuſtr.* p. 29. Teſtamento ac Codicillo *Viglii*, primus teſtis ſubſcripſit.

dum rediit, ac noſti, ad quem numerum Secretum Conſilium redactum ſit, cùm in locum decedentium nemo ſurrogetur. Forte tamen ii, qui in criminalium cauſarum, fiſcique cognitione jam pene per tres annos vacavere, in hoc Conſilium cooptabuntur, ſi modo ſalaria ipſis non nimis exigua (qui triplo, quadruploque amplius, ac nonnulli ſextuplo decuploque hactenus percepiſſe dicuntur) videbuntur.

De membranis ſuperioribus diebus late ad te ſcripſi, & is, cum quo de illis comparandis locutus ſum, mihi, prout ex juncta ſchedula cognoſces, reſpondit. Super quo Regiæ Majeſtatis ulteriorem ſententiam intentionemque expectabo.

De Folcardo noviſſime ad te ſcripſi, quid de eo fieri deſiderarem: gauderemque, ſi in Ducis Medinæ Celi familiam recipi poſſet: quod & ad ipſum ſcripſi. Quam autem Ariæ Montano hîc pecuniam erogavi, in ejus uſus, cùm opus habebit, convertere poteris.

Aggæus noſter conditionem aſſeſſoriam dimiſit, privatamque vitam apud Coloniam agere inſtituit. Cuperem autem, ut ab ulteriore moleſtia liber eſſe poſſit, nam certe dolerem ad proſcriptionem, confiſcationemque bonorum contra eum procedi, cùm ea res majorem contentionem excitatura fuerit, quàm noſtri homines intelligant, & nepotulis forte meis damnum non exiguum adferet. Bene vale, HOPPERE CL. Antverpiæ XXI. Octobr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXV.

De Reginæ & conjugis Hopperi diſceſſu e Belgio in Hiſpaniam feſtinanter ſcribit.

TAndem, CL. D. HOPPERE, cùm menſem pene totum ſecundos ventos ſereniſſima Regina noſtra ſummo deſiderio expectaſſet, votis ipſius, omniumque noſtrum cœli clementia ſeſe accommodavit, ac nudius tertius, id eſt XXIV. hujus menſis ex Bergis in Zelandiam profecta, altero mane inde ſolvit, claſſe numeroſiſſima eam comitante ac Illuſtriſſimus Dux ea in Zelandiam deducta hoc veſpere inde ad

nos rediit. Nunciatumque mihi eſt, conjugem tuam cum tota familia ſimul navem conſcendiſſe, non obſtante, quod nonnulli ex liberis, famulisque à febri non omnino immunes eſſent, ſperamusque, ſiquid mali humoris in Zelandia contraxerint, eo maris beneficio levatos eos iri. Deum autem Opt. Max. precor, ut ad vos ſalvi ac incolumes perveniant, conjugisque ac liberorum jucundo conſpectu cito fruare. Cum autem ſex abhinc diebus ad te prolixius ſcripſerim, & has duntaxat in curſoris diſceſſum paraverim, quo abitum Reginæ tuæque conjugis ac familiæ tibi nunciarem, plura nunc non addam, teque fœliciter valere jubebo. Antverpiæ. xxvi. Sept. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXVI.

De Franciſco a Dekama. Noircarmii & Hopperi mutua unius erga alterum officia. Mora Antverpiæ incommoda. Courtevillius dubius ſuper adventu novi Gubernatoris, cui Viglius haud magna ſervitia promittit, ob affectam valetudinem, quamvis Conſilium Status rariſſime cogatur. Rollema etiamnum detentus, ſolius Vargæ acerbitate.

CL. D. Hoppere, literas tuas ultimo Sept. ſcriptas, poſt eas, quas II. Octobr. ad me dederas, quæque citius huc pervenere, accepi unà cum iis, quæ à nepotibus ex Barcinona miſſæ fuere. Scribit autem ad me Franciſcus à Dekama, ſe vitæ ſcholaſticæ pertæſum alio animum applicaſſe, meque rogat, ut eum Principi alicui in Italia (quo in ſuam eum familiam recipiat) commendem: de quo ſatis mirari non potui, qui, ſi eum ab initio animum declaraſſet, ſumptibus iis parci potuiſſet, quos in longinquis his peregrinationibus, ſcholaſticoque otio facere neceſſe fuit, ac facilius D. V. favore locus illi in Hiſpania obtingere potuiſſet, quàm in Italia, ubi neminem notum comperiet, qui ad id illi adjutor eſſe poſſit. Nec ſcio an curatores ipſius ſumptus,

quibus opus illi in aliqua Principis aula foret, ſubminiſtrare volent; etſi enim rem ſatis lautam parentes reliquere, multi tamen ſunt liberi, & cohæredes, qui eam partiantur. Quamobrem non video melius conſilium, quam ut domum revocetur.

Dominus Noircarmius (37) cujus præclara in noſtram Remp. ſunt merita, ob quæ eum tibi aliquando commendavi, quò Gubernationem ac Baillivatum Hannoniæ, quibus laudabiliter hactenus per proviſionem functus eſt, ei retinere Rex concederet, nuper ex Duce intellixit, alii datos deſtinatoſve eſſe: quò ipſe ſcilicet rebus ærarii, Financiarumque melius vacare poſſit, quod ille ægerrime fert, nec tanti facit aulicam dignitatem, quanti honorem in patria, ubi quoque potior pars bonorum tam ſuorum, quam conjugis ſita eſt. Itaque me rogavit, ut denuo ad te ſcriberem, ut ſi aliquo officio, aut commendatione apud Regiam Majeſtatem adjuvare poſſis, ut dictum baillivatum ac gubernationem retineat, id ne facere graveris. Ac ipſe viciſſim tuam cauſam de meliore nota Excellentiæ ſuæ commendavit, ac porro omnia facturum pollicetur, quæ ab tui amiciſſimo petere, expectareque velis. De quo ipſemet ad te quoque ſcripturum ſe dixit, literasque hiſce junctas, tibi deſtinandas, ad me miſit. Velim autem eum ex tuis literis intelligere, me quoque officium fideliter, diligenterque præſtitiſſe.

Nos adhuc hîc cum magno noſtro incommodo hæremus, ac quidam ſuſpicantur Bruxellam ante ſucceſſoris adventum Ducem non rediturum, cum Curia fortaſſis iſthic utrumque non capiat.

Courtewillius nondum mihi conſtituiſſe videtur, quid in hac mutatione facere velit. Valetudine certe ita eſt afflicta & æger pedibus, ut vix ei reditum in Hiſpaniam ſuadere audeam. Mea quoque ea eſt valetudo, ut haud magna ſervitia novus Gubernator ſperare à me poſſit, nec ea queam obire

(37) *Noircarmius*] Philippus a S. Aldegunde, pro Marchione Bergenſi in Hiſpaniam miſſo, ibique detento ac mortuo, Hannoniæ præfecturam geſſit. Ejus merita quæ extollit *Viglius*, loquuntur hiſtorici paſſim. *V. Stradam alioſque.*

obire officia, quæ Præſidi Status incumbunt, à quibus me hactenus Dux noſter excuſatum facile habuit, cùm Status Conſilium rariſſime habeatur.

Rollema noſter adhuc detinetur ſolius Vargæ (ut cæteri ajunt) acerbitate, cùm plerique eum præmio potius, quàm pœna dignum cenſeant. Interea gravibus ſumptibus rem propriam ac ſororis atterit, & duo millia quingentosque florenos exceſſiſſe conqueritur, quæ in carcere expendit. Bene vale, HOPPERE CL. cum conjuge, ac liberis omnibusque tibi charis. Antverpiæ. xxv. Octobr. CIƆ IƆ LXX.

EPISTOLA CXVII.

Courtevillii merita enarrat, eumque Hoppero commendat.

CL. D. HOPPERE, cùm ab Illuſtriſſimo Duce licentiam impetraſſem, ut inſtante feſtivitate omnium Sanctorum Bruxellam reviſerem, ac D. Courtewillio forte valedicerem me etiam atque etiam is rogavit, ut negotium quoddam (de quo apud Excellentiam ſuam egit, ut id Regi commendare dignaretur, quemadmodum illa de meliori nota facturum ſe recepit) itidem D. V. commendarem, quo ejus effectum promovere non gravaretur. Quod equidem homini amiciſſimo, & multis modis optime de me merito, negare ſane nec potui, nec debui; plurimumque deſiderarem, ut aliquid commendatio mea ad ejusdem fœlicem ſucceſſum auxiliari poſſet. Præterquam enim, quod Regi, Reipublicæque egregiam ſemper navavit operam, Illuſtriſſimo etiam Duci in multis arduis, magniſque ac odioſis negotiis hiſce temporibus fideliſſimum in hac Provincia miniſterium exhibuit, in quo valetudinem quoque ſuam ita afflixit, ut verear, ne præter alia incommoda vitam ipſam abbreviarit. Cùm autem, mi HOPPERE, ſemper tui meique ſtudioſiſſimus fuerit hac occaſione ei gratificandi oblata, magnopere oratum te habeo, ut opportunitatem nactus ita ejus cauſam Regiæ Majeſtati commendes, quo noſtram erga ſe benevolentiam, gratitudi-

nem-

nemque inde agnoſcere poſſit. Bene vale, HOPPERE CL. Antverpiæ. xxix. Octobris CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXVIII.

De celebri maris inundatione anni 1570. *Tzommo nondum reſtitutus libertati.*

CUm noviſſime ad te ſcriberem, CL. D. HOPPERE, etſi rumor incommodorum, quæ Oceanus in loca maritima exundans attuliſſet, jam præbuerat, nihil tamen ejus rei ad te ſcribere volui, cùm quod mali nuntio nullum debeatur evangelium, (38) tum quoque quod nondum conſtabat, quot quæque Provincia incommoda accepiſſet. Ea autem tanta nobis quotidie adferuntur, ut nunquam graviorem inundationem fuiſſe homines meminerint. Ego autem, ne quid addam, aliquot ad te literarum exempla mitto, unde, quæ ab irato mari damna nobis illata fuerunt, utcumque cognoſcere poteris. Quod infortunium intempeſtive nobis accidit, cum populus multorum annorum calamitatibus preſſus, contributionibuſque atque exactionibus plusquam unquam antea gravatus, ægre habebit, quò aggeres confractos reparet, ac adverſus ulteriora maris damna ſeſe communiat.

De Illuſtriſſimi Ducis diſceſſu nonnulli ſuſurrant conſilium mutatum, aut certe dilatum eſſe, quod tamen ex primis D. T. literis certius fortaſſis intelligemus. Eas vero magno deſiderio expecto, potiſſimum ut cognoſcam quo pacto, quave fortuna uxor, familiaque tua iſthuc pervenerit.

Tzommo noſter malam adhuc manſionem incolit, nec preces, lachrymæque uxoris, aliorumque interceſſiones quicquam ei hactenus prodeſſe potuerunt. Adjeci autem exemplum Epiſtolæ Urdii noſtri, cujus ſententia à vero non multum mihi aberrare videtur.

Junxi

(38) *Evangelium*) id eſt, remuneratio. *Bodenbrood. Goé-tyding-geld.*

Junxi quoque hiſce literas D. Petri à Frittema, verùm eas ante proximam inundationem ſcriptas arbitror. Bene vale, HOPPERE CL. ac uxorem, univerſamque familiam à me ſaluta. Bruxellæ. XII. Novembr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXIX.

De rebus privatis. Novo Gubernatori officia ſua per Hopperum defert. Arnoldum Denneterium ejus ſecretarium retinendum cenſet. Regia condonatio extenſa; de ejus effectu dubitat. Inſtructiones Duciſſæ Parmenſi datas miſſurum ſe ſpondet. Albanus nullas habuiſſe videtur. Conſilii Status nulla amplius forma. a Rotulo beneficiali excuſari petit. De inundatione maris.

CL. D. HOPPERE, literas tuas VI. Novembris datas accepi, ex quibus intellexi, te tandem diu deſideratò conjugis, liberorumque conſpectu fruitum eſſe. Quanquam hoc gaudium tibi ſolidum eſſe DEUS non permiſerit, ac illud filioli unius amiſſione, mæroreque aſperſerit, reparabitur tamen hoc damnum poſt nonum (uti ſpero) menſem, ac velim, ut conjugi, liberiſque deſiderii ſui complementum meo nomine congratulere.

De Folcardo meo quid fieri malim, antea ad te ſcripſi, & præter magnos ſumptus, quos in Regia aula facere illi neceſſe eſſet, vereor quoque, ne altiores ſpiritus inde aſſumpturus fuerit, quàm facultates, quas ei parens relicturus eſt, aut à me accepturus, ſuſtinere poterunt: niſi, quod aliquando ad te ſcripſi, Regia Majeſtas aliquam, ut vos vocatis, mercedem illi largiretur ob Rintzii patrui merita, quæ hiſce perturbatis temporibus majora fuere, quàm ullius apud nos Regii officiati, quæque ipſi mortis cauſam præbuere. Sed cum timeam ne fruſtra tale aliquid expectemus, gratiſſimum habebo, ſi in novi Gubernatoris familia collocari poterit, cui forte hîc ob linguarum cognitionem non male inſerviet.

Et

Et quoniam ipſius Excellentia mei aliquam tenet memoriam, te magnopere oratum velim, ut ei provinciam hanc ab Regia Majeſtate delatam meo nomine, cum obſequiorum omnium, quæ præſtare potero, humili oblatione congratulere. Doleo autem non eas mihi eſſe vires, ut officia, quæ ille fortaſſis à me requiret, ei impendere potero, & malo certe pedis ingraveſcente, vix amplius ad Curiam prodire valeo. Hyeronimi Denneterii cauſam, quantum mihi licebit, promovere ſtudebo, ſed ſunt in noſtra Curia nonnulli, qui ad hujusmodi officia ægre aliquos prorepere ſinant, niſi ex ſua commendatione.

De Arnoldo (39) autem D. T. antea ſcripſi, & hoc Ducem agere intelligo, ut ſi Courtewillium reducere nequeat, in ejus locum alium ſurroget, qui totus ab illo, ob cauſas, quas ipſe tecum cogitare poteris, dependeat. Quamobrem cùm illum jam multis annis cognoris, ſi melancholicum humorem excutere poterit, retinendum tibi ſuadeo.

Gaviſus ſum de Regiæ condonationis declaratione, extenſioneque; ſed de eo effectu dubito, cum memineris ex IV. formulis à vobis propoſitis, non ſolum nihil de ſententia priore mutatum eſſe, ſed ne illas quidem nobis fuiſſe communicatas.

Quæ Anglicam reconciliationem impedierint, poſtea intelliges, & ſcis proverbium; in turbulentis aquis melius piſcari.

De gratia mihi à Majeſtate ſua impertita, certi adhuc nihil habeo; ſed cum primum Dux huc redierit, aut ipſe me Antverpiam revocarit, ſtatui eum de eo alloqui, quo Regiæ Majeſtati gratias agere queam.

Inſtructionum, commiſſionumque copias, quas Duciſſa Parmenſis habuit, ad te mittam, cum primum tabellarii erit poteſtas, nam ſic ſecreto plerunque curſores expediuntur, ut nemo id ſcire valeat. Quas autem Dux habuit, illæ mihi non fuere communicatæ, & ajunt illum libras habenas habere, ut ad nullam inſtructionem per Regem obligatus fuerit.

Certe

(39) *Arnoldus*) Denneterius, Regius Secretarius apud Joachimum Hopperum.

Certe Conſilii Status nulla amplius eſt forma, nec inſtructionum magnus reſpectus, quod forte certis de cauſis ita Regi viſum fuit, ſed perpetuum hoc eſſe, neſcio, an expediat; & vereor ne plerique, qui privilegia ſua violata conqueruntur, in antiquam ſylvam, adveniente novo Gubernatore, redire volent.

De rotulo innovando nihil ad me ſcriptum memini, eamque tam ab Capitulis Cantoribuſque Regiis, quam noſtratibus hominibus calumniam ob noviſſimum rotulum ſuſtinui, ut ei rei operam navare non deſiderem, excuſarique abs te petam.

Inundationum noſtrarum damna proximis ad te perſcripſi literis, à quibus etiam Emdenſes, Hamburgenſeſque non fuere immunes.

Bucho ad me ex Papia, qui pecuniæ accipiendæ cauſa eo præcurrerat, literas dedit, cæteroſque ex Genua ſubſecuturos, nihilque illis in hoc itinere adverſi accidiſſe ſignificat, de quo multum gaviſus fui. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ v. Decembr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXX.

Vaillius Theſaurarius Antverpienſis in Hiſpaniam tranſit. Piratæ in Friſia, unde Abbas Heemlumenſis abductus. Bernenſis Abbatia a prædonibus paſſa. Epiſcopus Daventrienſis in poſſeſſionem inductus. Rumor de Cardinalis Granvellani reditu, quem quia Hopperus diſſimulat, arguitur.

CUm huc tranſiret, HOPPERE CL. Vaillius Theſaurarius (40) civitatis Antverpienſis, rogaſſetque nunquid in Hiſpaniam vellem, nolui ſine meis literis eum dimittere, licet ſcribendi materiam non magnam haberem, cùm ſuperioribus diebus aliquot ad te literas dederim. Illud autem reticere

(40) *Vaillius*) Conradus, Eques, theſaurarius ab anno 1567. uſque ad an. 1574. antea ſcabinus. *V. Butkens Trophées de Brabant. tom. 2. p. 509. nov. edit.*

ticere non potui, quod cum dolore ſignifico, piratas quotidianis non tantum Friſiam noſtram, ſed etiam cæteras maritimas oras deprædationibus adhuc infeſtare, ac nuper allatum eſt, eos ex **Heemlum** Abbatem (41) abduxiſſe. Quid autem cæteris loci incolis ibi acciderit, nondum certo cognoſcere potui: iidem quoque arcem **Lobenſteyn** occupaſſe feruntur. Et de Abbatia Bernenſi, (42) prope **Heusden** ſita, quidam quoque non ſat fauſta nunciant, unde non ſolum ſcelerati iſti homines ditantur, ſed majoribus etiam prædis inhiant, non ſine magno damno noſtro ac dedecore, nec ſine gravi populi querela, quod ſe hoſtili incurſioni quotidianæque injuriæ expoſitum videat. Quamobrem, mi HOPPERE, operam dare te velim, ut novo Gubernatori Patriæ noſtræ, tutelam adverſus hoſce prædones diligenter Regia Majeſtas commendet, ac ſi forte is moram longiorem traxerit, Illuſtriſſimo Duci, quandiu hîc hærebit, ut remedium congruum adhibeat, ſerio mandet.

Quis Reverendiſſimo Præſuli Daventrienſi (43) in capienda Epiſcopatus ſui poſſeſſione ſucceſſus fuerit, ex literis ejus, ad me ſcriptis, melius cognoſces, quàm verbis ego referre poſſim. De Harlemenſi autem nihil adhuc effectum eſt, cum diplomata ex urbe nondum allata ſint.

Hîc conſtans eſt rumor, Illuſtriſſimum Cardinalem Granvel-

(41) **Heemlum**) celeberrimum olim, a S. Odulpho prope Stauriam conditum, ordiniis S. Benedicti cœnobium. Nomen abbatis captivi nec *Winſemius hiſt. lib.* 2. *p.* 136. *nec Heuſſenius in Epiſc. Leovard.* loquuntur. In *Winſemii* Chron. vernaculo lib. 18. fol. 631. ad an. 1579. occurrit, *Nicolaus Landenſis in Hemelum, Abbas Stauriæ.*

(42) *Abbatia Bernenſis*) Ordinis Præmonſtratenſis ſupereſt hodieque. Abbas reſidet Vilvordiæ in Brabantia.

(43) *Præſul Daventrienſis*) non primus, ſed ſecundus *Ægidius de Monte* Ord. FF. Minor. in poſſeſſionem inductus eſt die 30. Novembr. 1570. *V. Revii Daventr. illuſtr. p.* 431. *Lindeborn. apud Heuſſ. hiſt. epiſc. Leov. p.* 19. Primus fuit *Johannes Mahuſius* ejuſdem ordinis, confirmatus quidem, ſed non conſecratus, qui propter ſenium & hydropiſin tanto impar oneri, locum fecit *Ægidio*, inquit *Val. Andr. in Bibl. Belg.* ſed Vide ſis novam editionem *Joan. Franciſci Foppens.*

vellanum propediem huc rediturum, de quo tamen ab illo nihil hactenus ad amicos ſcriptum eſt, quod te quoque apud nos egregie diſſimulare miramur, cùm multorum literis iſthinc idem perſcribatur. Vale HOPPERE CL. Bruxellæ. XVII. Decembris. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXXI.

Commendat Aſſonvillium pro loco in conſilio Status vacante, in quo optat cooptari virum eloquentem. De Fonckio judicium. Tzommo Rollema. Aggæus. Anglicam concordiam commendat. De confiſcatione bonorum. De Trajectenſibus. Reginæ laus. De Jacobi Daventrienſis opere. Pro decimo denario duo milliones addicti. Epiſcopi Leovardienſis egeſtatem explicat. De rotulo beneficiario.

SUperioribus diebus, CL. D. HOPPERE, aliquoties ad te ſcripſi, verùm apud Courtewillium & nonnullos alios literas aliquandiu permanſiſſe intelligo, quod ipſis inſciis curſores expediti fuerint. Nuper vero ad D. T. commiſſionum Inſtructionumque generalis gubernationis miſi exemplar, ſed id quod Conſilii Status directionem continet, omiſi, quod hiſce adjunxi. Cum autem Aſſonwillius (etſi initio adminiſtrationis Ducis non ſatis ei gratus fuerit, ob id forte, quod Duciſſæ Parmenſi quibuſdam nimium addictus videretur) multam operam in iis rebus, quæ ſcriptionem aliquam requirunt, præſtet, in qua ſatis uberem, ut noſti, ſtylum habet, & certe de eo teſtari debeam, religionis, authoritatiſque Majeſtatis egregium ſe ſemper propugnatorem præbuiſſe, mortuo nuper Bruxellio, quem fuiſſe ſcis Conſiliarium Status, ipſe mihi promereri videtur, ut in ejus locum ſurrogetur. (44)

Opta-

(44) De *Aſſonvillio* alibi. Qui in Conſilium Status aggregatus fuit, ſed non ſub Albano. V. Epiſt CCXXX.

Optarem quoque aliquem nobis obtingere, qui gratiam verbi haberet, eaque, quæ proponenda ſunt, ex dignitate effari poſſet, & ſi meum conſilium Illuſtriſſimus Dux requirat in deligendis novis Secreti Conſilii Conſiliariis, ejus potiſſimum reſpectum habendum judico.

Præpoſitus autem Fonckius, (45) quem noviſſimis literis Rex in illud Conſilium aſſumpſit, ſatis cùm in lingua latina tum noſtrate diſertus eſt, ſed optarem eum tantum in Gallica, quantum Italica valere.

Tzommo noſter, cum magno tædio ac univerſi patrimonii conſumptione, adhuc detinetur, nec quid Rex ſuper moderatione condonationis & gratiæ generalis ad Ducem ſcripſerit, ſcire nobis licet.

Folcardo nepoti meo, ſi cum novo Gubernatore adveniet, de viatico velim provideas, cùm ex eo, quod Montano erogavi, tum quod aliunde deſumendum arbitrabere, quod mihi hic reddendum, tranſcribere licebit.

Ab Aggæo aliquo tempore nihil accepi, ſed, quantum poſſum, impedio, ne ad proſcriptionem procedatur, ad quam quoque cauſæ non ſatis eſſe video, etſi forte á Jeſuitis (46) excitatus Orator denuo illi negotium faceſſat, nihil ei ſpero fore periculi.

Anglicam concordiam velim Majeſtas ſua novo Gubernatori diligenter commendet. Dici enim non poteſt, quantum iſta arreſta damnum Provinciæ noſtræ attulerint. Mercedum vereor ne tantam Rex reperturus ſit materiam, quantam forſitan expectat, & aliquot centena millia auferent illi, qui pro dotibus reditibuſque ac aliis creditorum nominibus actionem intentavere, quorum magnæ ſunt quæremoniæ, cùm paucis hactenus ſatisfactum fuerit, ac interea proventibus confiſcatorum bonorum aliquot annis ab Regiis quæſtoribus perceptis, & in uſus publicos conſumptis, permagnæ ſummæ creditoribus refundendæ ſunt, ſi juſtitiæ ipſis complementum impartitum fuerit.

Trajectenſes adhuc in eodem hærent luto, dilata ſeu ſuſpen-
ſa

(45) *Præpoſitus Fonckius.* Vide catalogum meum præpoſitorum, B. M. Ultraj.

(46) *Jeſuitis*) Gabbema: *quibusdam.*

ſa quidem ſententiæ executione, ſed interea graviter ab milite afflicti.

Regina noſtra ſi tantùm in oculis veſtris placebit, quantum apud noſtros provinciales gratiam inierit, non dubito, quin benigniſſimam utrobique experturi ſimus patronam.

De literis ad Jacobum Daventrienſem, ac Commiſſarium vande Berghe ſcriptis, gratias D. T. ago. Valde enim cuperem hoc opus tandem abſolvi, ac cum in eo apparando, illuminandoque majores cogatur facere ſumptus, mercedis ſolutio ſumptuum laborumque ei aliquod præbebit ſolatium.

Decimi denarii perceptio in biennium dilata eſt, ac interea duos milliones Provinciæ ſingulis annis promiſerunt, quod deſideraſſem in ſexennium fuiſſe prorogatum. Valde enim vereor, ne ſub novo Gubernatore ad decimi denarii perceptionem ægre rediri queat, & jam in contributione duorum millionum ſumma ſit difficultas, cùm Provinciæ noſtræ navigationem, commerciaque fere perdiderint, quædamque ex eis inundationibus, aliæ militum hoſpitiis, ſervitiiſque, multum afflictas ſe ſentiant, ut ne id quidem quod promiſere, ſatis præſtare poſſint. Ac interea tot pene hoſtes, quot vicinos habemus, & à piratis littora noſtra obſidentur, infeſtanturque.

Leovardienſis Epiſcopus in (47) adducetur, niſi iſthinc de continuanda penſione Hiſpanica melior ſpes affulſerit. Etſi enim monaſterii dotalis poſſeſſionem jam adeptus fuerit, quod nobis convenire maxime videbatur; ne vivente Priore, uti fieri ſolet, (poſt cujus ceſſum aut diſceſſum primum locus futurus erat Epiſcopo) bona ejus diſſiparentur, attamen cum conventum fuerit cum Priore ac Religioſis de competentia ſufficienti victus & amictus ipſis providendi, parum ei inde relinquetur, donec paulatim illi demortui fuerint. Quamobrem rogo, ut ejus cauſam commendatam habeas.

Significavit nuper D. T. aliquid de rotulo innovando, ſed cùm ejus cura jam ad Præſidem Tyſenachium pertineat, videtur ad eum ſcribi poſſe, ut ipſe ab Audientiario, aliiſque Secretariis perquirat, quæ loca hactenus fuerint per rotulum proviſa, ut conſtare poſſit, qui adhuc ſunt in expectatione, quos

(47) Deeſt aliquid in MS. Gabbema pro Tò *in*, poſuit *non* quod ſenſum integrum non reddit.

quos omnes ſua ſpe fruſtrari iniquum forte cenſebitur. Ego adhuc permittente Duce Bruxellæ æger pedibus ſubſiſto, Excellentiæ ejus propediem reditum expectans; non tamen me hîc omnino feriari ſinit, quotidieque nova negotia, ſuper quibus meum conſilium requirit, ad me mittit. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugem, reliquamque familiam à me amanter ſaluta. Bruxellæ. VIII. Decembris. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXXII.

In Conſilio Flandriæ duo loca vacua. M. Sapium & Hopperi quemdam affinem commendandos cenſet. Quid de Edictis, Inquiſitoribusque factum ſit, ignorat. Adverſus ordinationes criminales querelæ.

QUanquam proximis diebus, HOPPERE CL. aliquot ad te literas dederim, cùm tamen me heri filius Quæſtoris Flandriæ, qui neptem uxoris veſtræ non ante multos hos dies in uxorem duxerat, inviſiſſet, ac ab ſocru faſciculum ad te mittendum obtuliſſet, non potui omittere, quin aliquod epiſtolium ad D. T. illi in commendationem novi iſtius affinis, qui idoneus mihi videtur, ut ad aliquod Reip. munus promoveatur, adjungerem. Vacavere autem hiſce diebus in Conſilio Flandriæ duo loca, Conſiliariorum Bally, (48) ac Gerardi Rimii, (49) quorum diſpoſitionem ſcis ad Illuſtriſſimum

(48) *Bally*) Nomen hoc nullibi in regiſtris reperiri reſcripſit Ampliſſ. Senator Flandriæ *D. Van der Vinckt*, qui putat legendum *Waly*, vel forte *Baldi*. Si prius, is foret *Guilielmus de Waele*, toparcha de Axpoele & Hansbeeke, Eques S. Sepulchri Hieroſolymitani, & Conſiliarius ſub *Carolo* V. Cæſare. Si poſterius; eſſet *Dioniſius Balde*, in Senatu Flandriæ per multos annos Conſiliarius, ac tandem Vice-præſes, qui obiit anno 1570.

(49) *Gerardus Rimius*] aliàs *Rym*, notus Ant. Sandero *de Gandavenſibus eruditionis fama claris* in Flandr. Illuſtr. tom. I. p. 353. novæ edit. ubi hæc: „ *Gerardus Rymius*, antiqua & patritia „ Gandenſi Rymiorum ſtirpe natus, vir fuit, qui ſua præſtan- „ tia

ſimum Ducem noſtrum pertinere. Et quanquam illi non modici apud eum momenti foret tua commendatio, tamen ne ſerius illa adferatur, vereor, cùm ſint nonnulli competitores, qui in Conſilio Criminali operam navaverint, de quibus præferendis forte Excellentia ſua ante aliquid diſponet.

Cùm verò propediem ſucceſſorem ipſa acceptura ſit, eidem affinem tuum commendare, ſi ita videtur, poteris; nec non M. Sapium, ut oblata oportunitate in Conſilio Flandriæ ac Friſiæ illorum benignam habere dignetur memoriam. Quemadmodum & ego oblata oportunitate lubenter, quantum potero, eis patrocinio meo aſſiſtam.

Memini te etiam aliquid ſuperioribus literis à me ſcire deſideraſſe, quid ſuper edictis, Inquiſitoribusque in negotio Religionis factum eſſet, verùm cùm omnem ejus cognitionem Vargas ad Conſilium Criminale attraxerit, nihil certi de eo reſcribere poſſum, niſi illud, quod edicti antiqui obſervationem Dux fortiter ſemper urſerit, ac in Inquiſitorum officio hactenus ſiluerit. Cumque adhuc magna ac potiſſimum Anabaptiſtarum ſit multitudo, omnino ſæcularis poteſtatis authoritati eorum punitio relinquenda videtur. Epiſcopis autem, Eccleſiaſticisque injungendum, ut vitæ integritate ac doctri-

„ tia majores ſuos, etſi eos ſua non illuſtraſſent ſtemmata, „ claros reddere poterat &c" En ejus epitaphium ex æde S. Michaëlis Gandavi: *Clariſſimo viro eidemque antiqua nobilitate & Equeſtri familia oriundo D.* * *Gerardo Rym, Philippi filio, Domino ab Eeckenbeke, Regis Hiſpaniarum in Flandriæ Curia Conſiliario ordinario, ac unico interituri alioquin Rymiorum nominis & gentis inſtauratori, ac propagatori. Nam reliqui ejuſdem nominis* † *aut illegitimi prognati. Ac nobili D. Barbaræ Claiſſoniæ a Walebeke Dnæ.* ‡ *ab Hundelghem parent. optimis. Dominus Carolus Rym Eques auratus Dominus a Bellem, Schuervelt & Eeckenbeke, Conſiliarius aulicus Cæſaris Maximiliani Secundi, & ejuſdem apud Turcarum principem Conſtantinopoli per quinquennium legatus, ac poſtea dicti Regis Hiſpaniarum in ſuo privato Conſilio Conſiliarius, Franciſcus Rym Dominus ab Hundelghem, Levinus Rym Sereniſſimi Matthiæ Archiducis Auſtriæ Dapifer, & Domina Margareta Rym uxor D. Jacobi Wtenhovii, liberi, mæſti poſſ. Obiit* 3. *Dec.* 1570. *ætatis* 73.

* Apud Sanderum vitioſe *Divo*.

† Tò *aut* abundare videtur. Ceterùm epitaphium familiæ vindicem facere, inſolens ſatis, & forte ineptum.

‡ Apud Sand. rurſus vitioſe: *duæ*.

doctrina populum ab erroribus hiſce diligenter avertant.

Adverſus Ordinationes Criminales hîc publicatas multæ paſſim exurgunt querimoniæ Provincialium, & in his potiſſimum articulis, quos Criminale Conſilium adjecit, ac quibus privilegiis, conſuetudinibusque ipſorum derogatum fuit. Atque ea res forſitan ipſum Ducem in aliis quibuſdam, quæ innovare inſtituebat, & quòd brevi ſucceſſorem habiturus ſit, tardiorem reddit. Vale, CL. D. HOPPERE, ac conjugi, quæſo, ſalutem, etiamſi ei nominatim non reſcribam, officioſe, velim, dicas. Bruxellæ. XI. Decembr. CIↃ IↃ LXX.

EPISTOLA CXXIII.

De ampliatione Regiæ gratiæ deſperat, quòd illam ſibi Dux proponat publicandam. De decimo denario. Ejus exactoribus paſtor ſeu Jeſuita Cortraci abſolutionem negat. Angitur ſuper re Anglica. Courtevillius fit debilior. Noircarmius ægre ad curiam accedit.

CL. D. HOPPERE, ſuperioribus diebus uno curſu multas ad te dedi literas, poſteaque ad me miſſæ ſunt ab Comite Megano ac Urdio, quæ hiſce ſunt junctæ. Urdium autem torquet perpetuo ſententia contra Tzommonem lata, queriturque de damnis ob ejus cauſæ defenſionem injuſte perpeſſis, conſiliumque ſubinde meum requirit, quonam pacto gravamina utrique illata reparare queat. Ego vero non habeo quod, hoc regno durante, ei ſuggeram. Nam de ampliatione gratiæ, de qua Rex ſcripſit ob natum ſibi maſculum hæredem, ſpem nullam concipere poſſum, quoniam illam ſtrictiſſime Dux concedendam cenſet, & tanquam ab ſe, non ab Regia Majeſtate procedat: ſcilicet ut gratior ſit gratia, & partem ejus ſibi vendicet Vargas.

De decimo denario quotidie novæ ſuboriuntur difficultates, multique paſſim deprecatores accedunt, ſed nihil proficitur [(50) Exortus etiam eſt apud Curtracum paſtor quidam ſive Jeſuita

(50) Quæ ſunt uncinis diſtincta, Gabbema omiſit.

ſuita qui abſolutionis beneficium proximo Natali Domini aliquibus ex Magiſtratibus, collectoribusque & publicanis impertiri recuſavit, quod rem iniquam & illicitam promovere eos diceret, magno certe populi ſcandalo, ob quod ad Epiſcopum Tornacenſem Dux conſiliarium quemdam miſit, qui eum requirat ut pœnam condignam paſtori infligat.] Expectantur hîc etiam Flandriæ epiſcopi populi precibus lamentationibusque exorati, ut apud Excellentiam ſuam intercedant, ſed nihil eos effecturos puto.

D. Geraldus Regis noſtri Orator Anglia ab Regina excedere juſſus eſt, manet tamen ibi adhuc Dominus à Sueveghem, ſed parva cum ſpe hoc diſſidium componendi, quod ſub fundamentis non ſatis vero (51) detentæ regiæ pecuniæ initio cœptum, & literis præfati Oratoris exagitatum eſt, ut in proximo rupturam pacis ſuique comprehenſionem imminere diceret, quo facile perſuaſit Excellentiæ ſuæ, ut ad contraria arreſta procederet, Anglorumque merces divenderet, in quarum reſtitutione nunc laboratur. Fuit autem hoc diſſidium interea magno detrimento mercatorum utriusque partis, publicoque incommodo in totum triennium protelatum, ex quo etiam nonnulli compendia ſua egregie feciſſe aſſeruntur.

Courtewillius noſter quotidie redditur debilior. Noircarmius quoque adhuc cum morbo conflictatur, ſed cum diu ab Curia abſuerit, revocatus ab Duce, multis hoc precibus ab eo contendente hîc expectatur. Satis autem animadverto eum gravate huc redire, cùm propter decimi denarii perſecutionem, tum etiam quod non eo ſit loco, quo antea fuit, ac adempta illi authoritas, qua in financiis fungebatur.

De privatis rebus non eſt quod nunc ſcribam, & quantum intelligo, omnia ſe recte habent. D. autem V. totique familiæ felicem comprecor annum. Datum Bruxellæ. Calend. Januarii CIↃ IↃ LXXI

EPISTOLA CXXIV.

Civitatis Biſontinæ pericula & totius Burgundiæ neceſſitates

(51) Deſunt nonnulla, unde ſermo perſpicuus fiat. Sed ita in MS. & apud Gabbema.

ceſſitates exponit ac commendat. Minæ capitis ab Duce intentatæ miniſtris Regiis qui exactioni decimi denarii non adſtipulantur.

EX literis Illuſtriſſimi D. Ducis, CL. D. HOPPERE, Regia Majeſtas cognoſcet, in quanto diſcrimine verſetur Reſp. ac civitas Biſontina, quæ prompto indiget auxilio, quod, quæſo, ut D. V. quantum in ſe eſt, promoveat. Similiterque cùm oportunum erit, Regi ſuggerat, plusquam neceſſarium eſſe, ut officiis in Burgundia vacantibus provideat. Sexennium enim aut amplius eſt, quod Senatus Præſide caruit, Præfecturæque duarum potiſſimarum civitatum, in quibus præſidia ſunt, jam aliquandiu quoque vacarunt, ac in urbe Biſontina de officiis, quæ illic ad Regis diſpoſitionem pertinent, nullis à morte D. à Chantoneii proviſum fuit, quæ propter ipſius longam abſentiam antea quoque neglecta fuerunt.

Adhæc viſitatio Parlamenti, officiatorumque in Burgundia, quæ hactenus non magno fructu facta fuit, multorum animos irritavit. Scribit etiam Dux de relegatione Oratoris noſtri Anglici, ſub quo res noſtræ infæliciter tractatæ fuerunt, uti fere accidit, dum imperitis hujuſmodi munera committuntur.

Decimi Denarii executio quotidie nobis novas generat querelas, difficultatesque, nec video quomodo ad effectum deduci is queat, in tanta omnium abhorreſcentia. Interea nos hîc populi odio, periculoque cædis ac direptionis exponimur, & altera ex parte Dux comminatur, niſi in eo Regium jus, authoritatemque tueantur, qui ejus ſunt miniſtri, capitis pœna id eos luituros, ut ſane mihi, cæteriſque bonis ſervitoribus ſub tali imperio longius ſervire durum ſit. (1) Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. IX. Januarii LXXI.

EPI-

(1) Cum his confer quæ Viglius narrat in *Commentario* ſuo de decimo denario à N. XXXV. uſque ad N. L. & vide quàm non recte arguat *Thuanus*, dum ſcribit: „ Provincialium cauſ- „ ſam in ſpeciem tuebatur *Ulricus Viglius Zuichemus* Præſes, „ profunda vir prudentia, ita ut contra obnixe niti non vi- „ deretur.” Contrarium plane manifeſtum fit ex locis jam citatis

EPISTOLA CXXV.

De Comitis Megani expeditione contra Comitem Bergenſem. Qui non libenter in Hiſpaniam redeunt, Albanum hic permanſurum ſperant; contra alii ut a Varga liberentur.

CL. D. HOPPERE, cùm literarum mearum faſciculum nondum dimiſſum intelligerem : hoc illis adjiciendum putavi, quod ex Illuſtriſſimi Ducis literis plenius forte cognoſcetis poſt Loeveſteinam arcem à noſtris militibus recuperatam, cæſis captisque omnibus, qui in ea inventi ſunt, (2) Comitem Meganum cum ſex ſignis Hiſpanorum militum, ad oppidum Bergenſe trans Rhenum progreſſum fuiſſe. Quo cognito, qui id nomine Comitis Bergenſis (3) tenebant, illico inde profugerunt, & ſane, non erat ea urbs ita munita, ut ſine magno præſidio adverſus majorem impetum defendi potuiſſet. Verùm major noſtris labor videbatur futurus vicina arce Ulſt recuperanda, quam itidem Bergenſis Comitis milites, inſidiis, doloque paulo ante ceperant, præſertim glacie, nivibusque diſſolutis, ſed ad noſtrorum conſpectum

citatis ex *Commentario.* Et *Thuanus* non ſatis ſibi conſtans, ſubdit : „ Cùm decimæ & viceſimæ exactionem, ut ab Or„ dinibus decretam, promulgari Prid. Kal. Sextil. juſſiſſet „ (*Albanus*) rurſus interceſſere Ordines, & *Viglio Schetſio*, „ atque aliis pro libertate provinciarum affirmantibus Ordi„ nes non abſolute in decimam conſenſiſſe, immo hinc peri„ culum imminere, ne centeſimus ſecundæ exactionis num„ mus recuſetur, *Albanus* excandeſcens aperte declaravit, ſe, „ non expectato Ordinum conſenſu, exactiones imperatas „ executurum; ſugillata interim Conſiliariorum Regiorum fi„ de, qui tamquam perduelles ipſi, populares aut contra ani„ marent, aut diſſentientes defenderent." *Thuanus lib.* 48. *tom.* 2. *p.* 639. *edit. Pariſ. an.* 1606.

(2) *Comes Meganus*] Carolus de Brimen Gelriæ & Zutphaniæ præfectus, dein Friſiæ, cæſo Arembergio.

(3) *Comes Bergenſis*] ſeu s'Herembergenſis, Gu lielmus, e quatuor primis fœderatis unus.

ſpectum mox eam reliquêre, prout latius D. V. ex ſchedula incluſa intelligere poterit. Atque ita initia novorum motuum ſuppreſſa, rebelliumque conatus irriti Deo propitio facti ſunt, contra nonnullorum vota, qui horum tumultuum occaſione, cùm in Hiſpaniam non lubenter redeant, Ducem hîc permanſurum ſperabant. Et neſcio, an aliis quoque de cauſis Rex forſitan conſilium de ſucceſſore mittendo mutarit, contra multorum deſideria, qui Duce diſcendente, à Varga ſe liberari ſperabant. Magnopere autem literis tuis certior fieri deſidero, quænam Regis ſtet ſententia, ut conſilia quoque noſtra rebus futuris melius accommodare poſſimus. Antverpiæ. XXII. Januarii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXVI.

De interceptis epiſtolis ſollicitudo. Provinciæ detrectant novæ exactionis (x den.) *executionem. Quæ inde anguſtiæ? Quis inde Viglio dolor animi? Flandri x. denarium deprecaturi, & ab Albano objurgati, rejectique; ſtatuunt ad Regem confugere, Duce id ægre ferente. Megani mors. Qui ad ejus locum aſpirent. Comitiſſa Arembergenſis pro filio intercedit.*

PRæter eas literas, Hoppere CL. quas initio hujus menſis ad te ſcripſi, quinas quoque antea menſe Decembri ad te dederam, hoc eſt Cal. Decembr. tertio, octavo, undecimo, ac XXII. die ejuſdem menſis, ultra alias nonnullas Gallica lingua non magni momenti, ac tantum in quorundam commendationem ad D. T. ſcriptas. Quod autem ita accurrate earum meminerim, facit rumor huc nuper perlatus de interceptis omnibus literarum faſciculis, ſignifero cuidam Hiſpano per diſpoſitos equos iſthuc currenti, traditis. Inter quas multas fuiſſe ex Capellano meo cognovi, quæ à variis amicis ad D. T. deſtinabantur. Quoniam autem non ſatis reſcire potui, quibus literæ noſtræ ab præfectis

fectis curſui publico commiſſæ fuerint, viſum eſt binarum poſteriorum ad D. T. exempla hiſce conjungere, rogoque, ut ſi quæ earum in via perierint interceptæve ſint, ab D. tua admonear. Nonnihil enim me ea res ſollicitum habet propter materiam, quam hæc tempora ſubinde ſcribendam offerunt. Interea hîc cum hydra pugnamus, ſupreſſoque uno capite plura ſuboriuntur, & cum univerſaliter populus omnium Provinciarum, executionem novæ exactionis detrectet, tum hîc nobis magnæ difficultates ſuboriuntur. Reliquæ autem civitates penes omnes in hanc urbem oculos intendunt, in qua nec Ducis præſentia, comminatioque crebra, nec militum præſidium, quod indies creſcit, apud refractarios cives impetrare potuit, ut mandatis parerent. Clauſæque paſſim ſunt tabernæ neceſſariaque victui humano ægre conquiri, compararive poſſunt. Ac interea pauperum artificum operariorumque magnus numerus, qui ab ditioribus ſuſtineri ſolet, fame ad pejora conſilia adigitur. Alia autem ex parte, militum non ſolutis ſtipendiis, valde metuitur, ne & illi aliquando tumultuari incipiant. Quibus omnibus occurri potuiſſe videtur, ſi Duci conſilium noſtrum amplecti placuiſſet, donec Regia Majeſtas de omnibus difficultatibus admonita, ſuam authoritatem interpoſuiſſet. Cùm ab exteris autem cumplura immineant pericula, tum hoc inteſtinum malum viſcera noſtra maxime concutit. Quæ ad te, mi HOPPERE, ut apertius ſcribam, Reip. conſervatio me impellit; nam quod mihi metuam non ita multum eſt, cùm ætatem eo uſque jam perduxerim, ut vitæ non illubens renunciare paratus ſim, præſertim quotidianis corporis incommodis, morbiſque gravatus, præter dolorem animi, quem publicæ calamitatis metus nobis generat.

Flandrenſes huc nuper rediere comitati cum ſuis; Gandenſibus videlicet, Brugenſibus ac Iprenſibus, ſupplicatum, ut hanc contributionem decimi denarii in aliam ſpeciem Dux convertere, ac ſalutem publicam imminenti ruinæ præferre dignaretur. Sed ille contra, authoritatem, reputationemque legis in periculum hac eorum tergiverſatione adduci, atque ita lædi ait, ut id neutiquam ferendum cenſeat, præſertim cùm expreſſam Regis voluntatem ac juſſionem, de exequendo decimo denario acceperit, ſæpiusque eis declararit.

rit. Itaque illi objurgati rejectique domum non ſatis pacati rediere. Jamque aliqui ad ſacram anchoram confugiendum cenſent; id eſt, ad Regem ipſum mittere decreverunt, qui rem omnem, de ipſius confiſi clementia, ei exponant. Quod tamen ægerrime Dux ſe laturum oſtendit, Comitemque Laleinium ac alios nonnullos, qui ab Statibus ad hoc ſollicitati fuere, objurgatione ſua ab hoc propoſito avertit. Verùm de his ſatis.

Amici in Friſia bene valent, ac nuper Dordracenſis quidam Curiæ Hollandiæ advocatus cognomento Moſeynbrouckius, cui Idam neptem deſponderam, inde abſolutis nuptiis rediit.

Comitis Megani Gubernatoris Friſiæ mortem noſtrates omnes valde dolent, & ſucceſſorem avide expectant: ad cujus locum filius major Berlaymontii vehementer aſpirat. Nonnulli & Roblium, (4) quem Dominum à Bilii vocant, præſidii Groningenſis præfectum, expetere videntur, ſed plerique noſtræ nationis ad majorem nobilitatem magis reſpiciunt. Quanquam ego, quicunque erit, qui ad eam Provinciam aſſumetur, optarem ea vigilantia, fortitudineque præditum eſſe, quam nunc aliquot annis in Bilio experti ſumus.

Matrimonium autem hiſce diebus cum Megani nepte filius ſecundus Berlaymontii conſummavit, Comitiſque titulum aſſumpſit, atque ad funus defuncti curandum ſeſe præparat. Bene vale, HOPPERE CL. una cum conjuge totaque familia, quam iſthic agere noſtriſque malis exemptam eſſe gratulor. Bruxellæ. XXIX. Januarii. LXXI.

Comitiſſa Arembergenſis hodie me ægrum pedibus inviſit, ſummopereque rogavit, ut filium ſuum D. T. de meliori nota commendarem, quò tuo favore adjutus facilius ab Rege gubernationem Patris ſui rurſus vacantem impetret. Quod etſi opus non fore ei dixerim, cùm de tua erga filium totamque familiam affectione ac ſtudio nihil dubitarem, tamen, ut ejus petitioni morem geram, te non poſſum non rogare, ut ejus deſiderio, quantum fieri poſſe videbis, ſatisfacere non graveris. Adjunxi quoque hiſce literas ab Reverendiſſ. Gandavenſi

(4) *Roblium*] Gaſpar Robles Billy Dominus, Luſitanus. *V. ad calcem notarum noſtrarum ad Vitam Viglii.*

davenſi hodie acceptas, quas enixe rogavit ut ad D. T. perferri una curarem. Iterum vale. Datum, ut ſupra.

EPISTOLA CXXVII.

De opere Jacobi Daventrienſis. De ſalinis Burgundicis. Ducem Medinenſem adeſſe deſiderat. Irreparabilia damna ex x. denarii exactione attentatâ. Dnum a Billy commendat pro munere gubernatoris Friſiæ. Albertus a Loo in Hollandia fruſtra laborat pro x. denario.

SCripſi proxime ad te, CL. D. HOPPERE, XXIX. Januarii de ſollicitudine, quam conceperam ob rumorem, quem hîc audieramus, de literis noſtris interceptis. Gaudeo autem quas XXI. Decembr. ad te dederam, prout ex tuis, XXII. Januarii datis, intellexi, redditas eſſe, quibus & alias tum conjunctas fuiſſe (ſi non fallor) recordor.

M. Jacobus Daventrienſis hîc ſedulo dat operam, ut opus ſuum abſolvat, verùm ſollicitus ſum, quomodo ſecurè illud in Hiſpaniam mitti poſſit, cuperemque Duci noſtro mandari, ut ipſe rediens, in ſuam cuſtodiam, tutelamque id recipiat. Difficulter autem illud Autor è manibus dabit, niſi Regia Majeſtas de reſiduo, quod ei debebitur, providerit, ac Magiſtro Martino van Berge ſcripſerit, ut is id perſolvat, fidemque ſuam interponat. Totus autem in hoc opere complendo conſenuit, ac eo abſoluto quieſcere, ac renunciare omni ulteriori labori ſtatuit. De Salinis Burgundicis ex iis, quæ Banius mihi ſuggeſſit, id quod Majeſtas ſua ſcire deſiderat, ample cognoſcere poterit.

De novo officio aſſecuratoris inquiram, perſcribamque, quod reſcire potero.

Ducem Medinenſem hîc adeſſe omnes cuperemus, ut rerum ſtatum perſpiceret, atque ex veritate Majeſtatem ſuam informaret. Irreparabilia quippe ſunt damna, quæ tantummodo adhuc attentata decimi denarii executio his Provinciis intulit, ſed jam latius res progreditur, metuendumque ne ſine armis

armis res tranſigatur; utrinque enim pertinaciſſime hic funis trahitur, ut tandem rumpi eum metuamus.

Scripſi antea D. T. D. à Billy deſiderare ſui haberi rationem in proviſione gubernationis Friſiæ, quem Duci mihique commendavere Groningenſes, Drentiique, de quibus profecto hiſce annis optime meritus fuit, ac fortiſſimè prudentisſimèque ſe contra hoſtes geſſit. Is autem & tibi ſe commendari petit, ut ſaltem merita ejus, & Provincialium de eo opinionem Regiæ Majeſtati declarare non graveris.

Multæ ſunt ſeptimanæ, quod Albertus à Loo in Hollandia agit, ut ibidem decimi denarii executionem promoveat, verùm ſe in vanum laborare ſcribit.

Junxi quoque hiſce quorundam aliorum literas, quas ſalvas ad te pervenire opto. Bene vale, CL. D. Hoppere, & conjugi, totique familiæ multam ex me ſalutem dicito. Bruxellæ. IX. Febr. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXVIII.

De aſſecuratoris officio. Telonia Regia ad dimidium diminuta. Friſia a piratis divexata.

POſtremum, CL. D. Hoppere, ad te nona hujus menſis ſcripſi. De aſſecuratore, quod petiiſti, nondum præſtare potui, quod ſcripta ad eam rem pertinentia ab aliis recuperanda antea, deſcribendaque ſint. Ferebatur autem antea officium hoc aliquot millium proventum in ſingulos annos allaturum eſſe, ſed audio multum illi decreſcere ob horum temporum calamitatem, quibus & telonia Regiæ Majeſtatis ad dimidium pene ſunt diminuta, neque unquam res Provinciæ noſtræ anguſtiores fuiſſe videntur, & plane deſperatur, niſi aliquando à vobis boni aliquid nuncietur.

Friſia noſtra perpetuo adhuc à piratis divexatur, de quibus fortaſſis Igramus noſter aliquid ad te quoque ſcribit, cujus ad te literas conjunxi.

Sickinga quoque noſter rurſus me commonefecit, ut cauſam filii ſui D. V. commendarem, quo bono alicui loco in rotulo aſſcribi eum procures, ut pingue aliquod beneficium ei-

 dem

dem obtingere queat. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXVI. Febr. CIƆ IƆ LXXI.

EPISTOLA CXXIX.

De Plantini prototypographia. De Regis ſententia circa x. denarium, & quid eum in tanto diſcrimine rerum facere oporteret.

LIteras tuas, HOPPERE CL. XXII. Febr. datas, atque alias per miniſtrum Principis de l'Eſpinoy & Bourgenſis hiſce diebus accepi. De prototypographia nihil dicere poſſum aliud, quàm (5) Plantinum eſſe virum valde induſtrium, ac qui facile excellat omnes hoc tempore idem officium in hac Provincia exercentes. Verùm de inſtituto, privilegiiſque prototypographiæ non habeo quod dicam, cùm id negotium mihi communicatum non fuerit, atque ex Ariæ Montani, Vargaſiique potiſſimum ſuggeſtione, conſilioque, reclamantibus cæteris typographis, hoc officium Excellentia ſua inſtituerit, quod ego convellere non auſim, ne quid Duci me adverſus authoritatem ſuam conſuluiſſe ſuboleat: nam lex Julia Majeſtatis vires acquirit eundo.

Gaviſus ſum tandem intelligere Regiæ Majeſtatis ſententiam de decimo denario: non quod de ejus executione melius ſperem, ſed quod ſaltem Majeſtas ſua non habebit (quod ſi res ex ſententia non ſuccedat) quod nobis tanquam ſibi non prædictum, imputet. Et jam antea ita volente, mandanteque Duce, non omiſi quicquam, quod ad eam rem promovendam ſalva juſtitia fieri potuit, dum Regis apertiorem ſententiam expectamus: qua cognita deſideraremus majore cum fructu odium populi, clamoreſque ac querelas omnium Ordinum ſuſtinere nos poſſe, ſed valde vereor ne adverſo flumine (uti ab initio dixi) natemus: juſtique ac prudentis Prin-

(5) *Plantinus*] Chriſtophorus, Turonenſis Gallus, celeberrimus apud Antverpiam typographus, ibi obiit ſeptuagenarius anno 1589. V. ejus elogium in *Bibl. Belg. novæ edit. p.* 180.

Principis partes eſſe judicarem, in tanto diſcrimine de rerum veritate per Commiſſarios huc deſtinatos informationem accipere, quanquam, ſi Dux Medinæ adveniet, ipſe renuntiare poterit, quid compererit.

Quæ Bilius ac Fritema quæſtor Groningenſis ſcribant, de rebus in Friſia contra piratas geſtis, ex copiis eorundem literarum cognoſces. Faſciculum hiſce junctum Illuſtriſſimus Dominus ab Haurech rogavit, ut meis includerem. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XVIII. Martii. CIϽ IϽ LXXI.

EPISTOLA CXXX.

Negotium Hopperi a Duce Regi commmendatum. Ipſe commendat pro mercede conſequenda Zayam, Denneterium & Regios Secretarios: & hos ſibi ipſe præferri cupit. Rei pecuniariæ inopia defenſioni Friſiæ noxia. Joannes Roorda Aggæi ſucceſſor in judicio Cameræ Imp.

CL. D. HOPPERE, ante aliquot dies ſcripſi D. V. me cum Illuſtriſſimo Duce de negotio veſtro diligenter tractaſſe. Et quanquam D. Alberti à Loo reditum expectabam, ut plenius me inſtrueret, attamen cum ipſe aliquandiu à nobis expectatus eum differat, feci hoc, quod potui; ac Albernotius Secretarius mihi retulit, ſe mandato Ducis literas ad Regem conſcripſiſſe ea forma ac commendatione, ut omnino polliceatur non infructuoſas eas fore. Admonui quoque de Domino Zaya, quo & ille laborum ſuorum in negotiis Provinciæ noſtræ præſtitorum mercedem aliquam perciperet, & quantum colligere potui, ſua Excellentia in deſiderium noſtrum non male propenſa videtur. Memini & Denneterii noſtri ſed cum ille parum ei ſit notus, ac D. T. de ejus meritis rectius, pleniuſque teſtari poterit, tuo hoc officio relinquendum cenſet. Etſi autem ego mea cauſa importunus eſſe ei nunquam volui, nuper tamen ſua ſponte promiſit id, quod Regia liberalitas mihi diſignarat, brevi

perſolvi curaturum ſe eſſe. Verùm cuperem Secretarios noſtros, qui quotidianis exercentur laboribus ante omnia, quod merentur, conſequi poſſe, cùm ego non æquali neceſſitate premar. Et quanquam quid promeruerim te non ignorare putem, nolo tamen mea ſervitia invidioſè ingerere, ſed ſi alii digna ipſis præmia obtinere poterunt, non aliter ac ſi ipſe accepiſſem gaudebo.

Reinii patruelis tui faſciculum ad te mitto. Adverſus piratas noſtros quomodo ulterioribus eorum conatibus obſiſti poſſit, cum Domino Megano ac Boſſu hîc tractatur, ſed tanta rei pecuniariæ, ſine qua nihil recte geri poteſt, penuria hîc laboratur, ut bona conſilia difficulter executioni mandari queant.

Bilius autem Præſidii apud Groningam exiſtentis Præfectus ſedulo quoque allaborat, ut remedium aliquod adhibeatur, quale ſi non brevi inveniri poterit, Friſiam noſtram multis aliis malis afflictam ruituram aliquando timeo.

Doctor Joannes à Roorda in Aggæi locum à judicio cameræ aſſumptus eſt: quid autem tandem ipſe Aggæus de rebus ſuis ſtatuerit, ubi intellexero, latere te non ſinam. Bene vale, CL. D. HOPPERE, ac conjugi, liberiſque tuis, quæſo, multam à me ſalutem impartire non graveris. Bruxellæ. XXI. Martii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXI.

De difficultatibus in executione x. denarii. Viſitationi Burgundicæ examinandæ qui præfecti? Friſiæ dandus gubernator. De medico Belga in Hiſpaniam mittendo. Salaria non ſoluta. Quantum Conſilio turbarum, & Conſilio ſecreto perſolutum quotidie. Jolitum Anglum commendat.

AD poſtremas literas tuas, HOPPERE CL. XXVII. proximi menſis die datas, nihil reſpondere opus eſſe putavi, cùm nihil contineant, quod reſponſum requirat, & jam antea ſuper quibuſdam articulis præcedentium literarum tuarum aliquid reſcripſi.

Deci-

Decimi executio majores, quàm credi poſſit, difficultates habet, & ab Legatis aliquot Statuum querimoniarum plus ſatis ad vos adferri exiſtimo. Sunt autem in procinctu plerique alii, qui jam pridem idem in mandatis ab Statibus habuere, verùm Dux ſignificato ipſis Regiæ Majeſtatis mandato, ab propoſito itineris ipſos divertere conatur, noſque excuſſis omnibus rationibus, ut Regiæ Majeſtatis voluntati ſatisfaciamus, non aliud, ut verum dicam, proficimus, quàm ut populum magis exulceratum exacerbatumque reddamus, præſtatque aliquando æquis, moderatiſque auxiliis ſubditorum ſuorum Principem eſſe contentum, benevolentiamque eorum, in qua certiſſimum Reip. ſtabilimentum conſiſtit, retinere, quàm nimium emungendo ſanguinem elicere.

Viſitationi Burgundicæ examinandæ Roorda, & Conſiliarii duo Mechlinienſes (6) Auſtruyes & Pamelius præfecti ſunt, à quibus audio multas judicum ejus Provinciæ corruptelas, ſordeſque comperiri, quæ, an vera ſint, dubito, cùm accuſati ac ab officio ſuſpenſi, ad purgationem, defenſionemque nondum ſint admiſſi, & gens Burgundica, ut noſti, multis paſſionibus naturaliter dedita, in mutuas calumnias, criminationeſque plerunque prorumpat.

Proviſionem Gubernationis Friſiæ præſtat non diu differri, cùm de Hiergio (7) quod Dux ad Regem ſcripſerat, certis de cauſis mihi incognitis, hactenus ipſe effectui dare diſtulerit.

Collocutus cum aliquibus Canonicis meis de augendo Gregorii tui ſubſidio, non amplius obtinere potui, quàm antea pro Buchone meo, cui octodecim prope annis in Academiis agenti, & ejuſdem Eccleſiæ Canonico, me ſæpe pro eo intercedente, nihil præbere voluerunt, conſolarique eo ſe debet, quod

(6) *Auſtruyes & Pamelius*] In Catalogo Conſiliariorum Senatus apud Butkens Suppl. tom. 2. p. 318. occurrit: *Meſſire Jean Auxtruyes, Chevalier, ſucceda a Meſſire Nicolas Uyttenhove par lettres patentes du* 6 *Mars* 1549. De Pamelio dicam inf. ad Epiſt. CXCVII.

(7) *Hiergius*] Ægidius, Comitis Berlaymontii filius, Hiergii dominus, militarium tormentorum magiſter & Wallonum tribunus, Namurci, & poſt patrem, ærarii Regii præfectus.

quod ipſe aliquando eodem rigore erga alios viciſſim utetur.

Trajectenſes in tantis malis tandem aliquod à vobis expectant refrigerium. Optaremus idoneum vobis medicum in Lommii (8) locum invenire nos poſſe, ſed qui alicujus ſunt nominis & experientiæ, difficulter, ut ſolum mutent, induci poſſunt. Joannem Oliverium non novi, ſed cum D. T. ſe illi brevi ſcripturam ſignificet, literas tuas expectabo.

Noſtri autem ad pecuniæ poſtulationem ſurdas aures habent, ac Conſilium Secretum duobus integris annis & trimeſtri de ſalariorum ſuorum ſolutione graviter conqueritur, cùm illi qui ad Conſilium Vargianum coaptati ſunt, ſtipendia longe ampliora, ſex videlicet florenos quotidie percipiant, cùm Conſiliariis Secreti Conſilii duo duntaxat attributi ſunt, certamque ſolutionem illi ſingulis quadrimeſtribus percipiant, cùm horum in tertium annum ſolutio protrahatur.

Jolitus Anglus ſæpius ad me recurrit, & D. T. commendari cupit, ut Regiæ Majeſtatis, quæ eum probe notum habet, beneficentiam aliquam in ſenili hac ætate percipiat. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugi liberiſque multam à me ſalutem dicito. Bruxellæ. XXVI. Martii CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXII.

Pro mercedibus a Rege determinatis hactenus præter verba nihil. Status Belgici ſupra decem milliones contribuêre. Quibus provinciis, & unde, facultates deſint. Inſulæ Hollandicæ & plurimi pagi a piratis vaſtati. Rei maritimæ cura Regi commendanda: Comes de Boſſu in Hollandiam miſſus contra piratas. Bucho Aytta in Italia. Hector Ayta Conſiliarius in Friſia.

CL. D. HOPPERE. Menſe proximo ad te aliquid literarum dedi, quibus ſignificavi quid in negotio tuo apud

(8) *Lommius*] In *Bibl. Belg. novæ edit. tom.* 2. *p.* 769. memoratur *Jodocus Lommius*, Buranus Gelder, medicus urbis Bruxellenſis, qui an in Hiſpaniam migrarit, mihi incompertum eſt.

pud Illuſtriſſimum Ducem factum eſſet. Et ſi, prout deſideravimus, Regi poſtulationem tuam de bono atramento commendaverit, nihil dubitamus, quin fructum aliquem D. V. conſequetur. Verùm nos hîc, etſi jam dudum ab Regia Majeſtate quid Secretariis aliiſque nonnullis, & mihi quoque præberi ex Fiſco mandarit, determinatum eſſe intellexerimus, hactenus tamen præter verba nihil conſequi potuimus, cùm pecunia tota, quæ eo infertur, in alios uſus transferatur.

Cùmque jam ſupra decem milliones proximis his annis Status noſtrarum Provinciarum contribuiſſe ferantur, compertorus tamen eſt novus Gubernator tanta exſolvenda debita remanere, ut, niſi ab Regia Majeſtate bona pecuniæ quantitate munitus huc advenerit, non exiguas ſit experturus difficultates, præſertim cùm totum hoc negotium contributionum futurarum, quæ à Statibus petitæ ſunt, multis adhuc difficultatibus implicitum videatur. Et quædam Regiones ac in primis maritimæ, inundationi ac piratarum invaſionibus expoſitæ, navigationiſque ac commerciorum facultate deſtitutæ, non eam facultatem ſupereſſe ſibi vident, qualem ad ſubſidia contribuenda voluntatem initio præ ſe tulerant. Poſt noviſſimas enim literas eo piratarum vis ac inſolentia invaluit, ut dum neminem, qui reſiſteret, compererint, plurimas naves jam ad iter Hiſpanicum paratas ceperint; (9) Teſſaliam, Viringiamque inſulas, ac plurimos pagos ad oram Hollandicam incendiis depredationibuſque miſere vaſtarint. Et ita vires eorum increvere, ut conjuncti cum iis navibus, quas apud Repellam Comes Ludovicus Naſſovienſis parat, quaſque Dominus à Lumbers (10) aliique factionis Auraicenſis apud Angliam inſtruunt, magnum aliquod damnum noſtris regionibus ſe illaturos minitentur, quod meo judicio facile initio averti potuiſſet, cum Friſiam noſtram infeſtare inciperent, ac frater meus, dum

(9) *Teſſalia Viringia*] Denotantur *Texel* & *Wieringe* inſulæ in Waterlandia, inter Oceanum & ſinum auſtralem.

(10) *Dominus a Lumbers*] Ita vitioſe ſcribitur in codice noſtro & apud Gabbema. Sermo eſt de famoſiſſimo *Guilelmo Lummey* Comite a Marck. *V. Borrium lib. 6. fol.* 264. *Verſo.* alioſque paſſim.

dum omni ſtudio repellere ex Griettenia ſua eos ſtuderet, labori immortuus eſt. Quamobrem, quod antea aliquando rogavi, id iterum atque iterum D. T. commendo, ut rei maritimæ Regia Majeſtas eam curam adhiberi mandet, quam periculi magnitudo requirit. Ea ſiquidem incommoda, quæ inde noſtri percipiunt, ad ipſos quoque Hiſpanos derivabunt, dum commercia ſuum habere vigorem nequibunt, & noſtratium navium miniſterio Hiſpani fraudabuntur. Comes de Boſſu in Hollandiam dimiſſus eſt, ut aliquot naves quibus hujuſmodi piratarum conatibus obſiſti poſſit, inſtruat, ſed jam prædis navibuſque noſtris inimici ita ditati ſunt, ut dubia cum illis futura ſit concertatio.

Bucho meus, qui proximo autumno ex Hiſpania in Italiam profectus eſt, aliquandiu apud Papiam ſubſtitit, ac ibidem Magiſterii laurea inſignitus fuit, atque hac deinde quadrageſima Romam abiit, deſiderans illic in Jeſuitarum collegio ſe aliquandiu exercere, ſacerdotalemque ordinem ſuſcipere, priuſquam ad nos revertatur.

Hector quoque ejus frater & ipſe Doctor ibidem effectus eſt, huc jam pridem advenit, & in Friſiam abiit, qui ut ego ad D. V. perſcripſi, in locum ſenatorium, qui per promotionem Præſidis Igrami vacarat, Illuſtriſſimi Ducis beneficentia ſurrogatus fuit. Franciſcus autem Dekamanus poſtquam animum à ſtudiis penitus abdicavit, in Friſiam à propinquis revocatus eſt. Montzima autem ac Sixtus ſtudiis apud Papiam aliquandiu adhuc incumbere decrevere.

Nos hîc gaviſi fuimus, quod hanc quadrageſimam apud Bruxellam nobis agere Illuſtriſſimus Dux conceſſerit, verùm rurſus de repetenda Antverpia multus eſt ſibilus, præſertim ſi novi Gubernatoris adventus acceleretur, quanquam ut ex literis D. V. XIII. proximi menſis ſcriptis intelligere licuit, ante Julium Auguſtumve ipſe expectandus non videatur.

Lambertum ac Cornelium tuum hîc indies expectamus, qui nobis forte certiora de eo referent, & aliquid ex literis D. V. forte cognoſcemus per eum curſorem, quem brevi vos miſſuros ſignificatis.

Doleo Folcardum meum tanto tempore D. T. gravem eſſe, & vel eo nomine Ducem M. C. ad nos approperare vellem, quo illius moleſtia ſumptuque liberarereris, tametſi ſane quicquid

quid inſumpſerit lubens exſolvam, vel in tuos viciſſim cùm voles expendam. Bruxellæ. xiv. April. cIↄ Iↄ LXXI.

EPISTOLA CXXXIII.

Expectatio de reſolutione Regis ſuper novo Gubernatore. An hæc mutatio utiliter publicata fuerit. Ora maritima Hollandica a piratis infeſtata, cui Comes de Bouſſu ſuccurrit. Archipresbyter, aliusque ſacerdos prope Antverpiam cæſi. De Tzommonis cauſa. Porrius Conſiliarius. Blaſerius in Burgundia. Courtewillius ſuper reditu in Hiſpaniam dubius. De Secretario rerum Belgicarum apud Hopperum locando. Conſilii Status nulla amplius forma, aut uſus.

CL. D. HOPPERE, poſtremæ literæ, quas ab D. T. accepi, ultima Martii datæ fuere. Ad omnes vero quæ antea abs te ſcriptæ ſunt, & mihi redditæ, jampridem reſpondi. De fœdere contra Turcas Veneti nonnihil tergiverſari hîc feruntur. Magna omnes expectatio tenet, quænam tandem reſolutio Regis erit ſuper novo Gubernatore mutando. Forte autem præſtitiſſet non tam cito publicatum fuiſſe, quod tam ſero executioni mandatur, propter multa, quæ D. V. prudentia facile ſecum conſiderare poteſt. Et ut multa negligentius curantur, dum ſucceſſor expectatur, ita multi quoque, qui Remp. noſtram inquietare ſtudent, oportunitatem inde occaſionemque quotidie aſſumunt ſcelerata flagitioſaque conſilia ſua exequendi. Nam piratæ oram maritimam ex omni parte infeſtant, ac proximis diebus de Egmondana Abbatia non ſat fauſta nunciabantur; verum in pago Egmondano ad mare domibus aliquot incenſis, monaſterium conflagrationis periculum evaſit. Per totum autem illud littus uſque in Hagam Comitis, omnes fere incolæ metu conſternati, dum qui reſiſteret nullus eſſet, ad tutiora loca profugerant: donec Comes à Boſſu illuc reverſus, naveſque aliquot

 in-

inſtruens, animum illis aliquantulum reddidit. Dum autem perverſum hoc hominum genus latrocinia hæc maritima feliciter cedere conſpicit, templorum etiam direptionibus, ſacerdotum cædibus, aliiſque depredationibus, graſſari in locis mediterraneis incipit. Ac deteſtabili auſu in feſtis hiſce paſchalibus apud Berchemium, pagum Antverpiæ proximum, magna manu Archypresbyterum ſeu Decanum ruralem una cum alio ſacerdote innumeris vulneribus affectum, vix ut noſci poſſit, obtruncaverunt, omnibuſque, quæ auferre potuerunt, ſpoliaverunt. (11)

De Luſitanico argento ſpem quoque aliquam Candianus per literas ſuas ad Bravium ſcriptas mihi fecit, verùm quicquid obvenerit in lucro putabo, agoque D. T. ac Zaiïæ gratias, qui hoc negotium unà promovere dignati eſtis.

De Cornelio, Lambertoque tuo nihil adhuc intelleximus hiſce diebus. Qui adverſus Tzommonem producti ſunt teſtes, cum eo confrontati ſunt, & ſubinde veremur, ne infenſi judicis iracundia aliquid durius contra eum decernat.

(12) Por-

(11) *Spoliaverunt*] Borrius lib. 5. fol. 241. col. 1. non archipresbyterum ſeu decanum ruralem, ſed paſtorem loci & vice-paſtorem interfectos ſcribit. *Raiſſius* in Auctario ad Natales SS. Belgii pag. 387. narrat martyrium cujusdam paſtoris de Berchem prope Antverpiam, cum variis circumſtantiis. Nomen ejus non expreſſit, quia ignoravit. Sed illud nobis conſervavit *Dionyſius Mudzaerts* Ord. Præmon. Canonicus abbatiæ Tongerloenſis, qui in ſua hiſtoria eccleſiaſtica, quam vernaculo ſermone edidit, & Antverpiæ anno 1624. typis Hieronymi Verduſſii vulgavit, narrat, *Bernardum Brochem* paſtorem ac Decanum ruralem Berchemii prope Antverpiam, octodecim vulneribus acceptis, trucidatum fuiſſe ipſo die ſolemni Paſchæ anno 1571. Porro Berchemii in templo nulla ejus exſtat memoria, epitaphium nullum; quod iniquis temporibus imputandum eſt. Nomen tamen aliter effertur in Rationibus ſeu Computibus fabricæ eccleſiæ parochialis de Berchem, ubi poſt concluſum computum 22 Februarii 1570. manu propria ultimi defuncti paſtoris appoſita leguntur hæc verba: „ *Bernardus Egidius* vulgò *Dielkens* ſupra propria manu computum ſignans martyr occubuit anno 1570. feſto Paſchæ in „ Confeſſionali ab hæreticis occiſus. “

(12) Porrius Archidiaconus Atrebatenſis Domino Druſito in magno Conſilio ſucceſſor eſt datus.

Blaſerius adhuc in Burgundia cum Senatore Mediolanenſi in ſenatum inquirit, atque aliquot Conſiliariis ab eis ſenatûs ingreſſus interdictus eſt.

Courtewillii ſententia, an in Hiſpaniam redire velit, adhuc dubia eſt, verùm caſu quo hîc remaneat, non deſunt, qui apud Excellentiam ſuam commendantur, cùm penes ipſam ubi iſthuc redierit, ſummam authoritatem rerum noſtratium fore, dicant. Ideoque expedire ut Secretarium ſibi devinctum habeat. Id vero quantum tua Denneteriique interſit facile perſpicis. Metuendum eſt ne ſi id fiat (cum inter novum antiquumque gubernatorem non ſatis convenire feratur) nobis vobiſque difficultates moleſtiæque non parvæ oriantur. Noſti autem quos hîc rerum ſtatus Conſiliarios habeamus, nec magnopere opus erat mihi præſidis titulum attribuere, cùm ejus Conſilii vix umbra ſuperſit: & loco in quo illud haberi ſolitum fuit, in alios uſus converſo, tantum, cùm in Ducis cubiculum aliqui conveniunt, de occurrentibus rebus interdum confertur, citra veterem conſilii formam. Sed hæc in aurem D. T. dicta ſint, ut jam quod vires meæ ferre recuſant, quo ea videlicet præſtem, quæ ad Præſidem ejus Conſilii pertinent, me re ipſa exoneratum intelligas. Si vero Regiæ Majeſtati priſtinam Conſilii ejus authoritatem reſtituere forſitan placeret, omnino ſuaderem, ut aliquos in id deligeret, qui cùm rerum experientia excellant, tum ea ſint ætate quæ rerum ponderi ſatisfacere queat. Quibus ego lubens titulum hunc ceſſero, cùm me quotidie & pedibus & toto corpore infirmiorem reddi ſentiam. Bene vale, HOPPERE. CL. conjugique ac liberis multam à me ſalutem dicas velim. Bruxellæ. XXV. Aprilis. CIↃ IↃ LXXI.

(12) *Porrius*) Meſſire *Louis Porry*, Conſeiller Eccleſiaſtique, ſucceda a Meſſire Remy Drutius par lettres patentes du 9. Avril 1570. *Butkens Suppl. tom.* 2. *p.* 316. *

EPISTOLA CXXXIV.

De Brugelio, Becano ac Laurentio quodam, ad Secretarii Belgæ munus apud Hopperum in Hiſpania obeundum propoſitis. Poſtremus ceteris præferendus, ſi melior reperiri non poſſit.

CL. D. HOPPERE. Brugelius cujus ſit ſententiæ ſuper acceptanda conditione Curiæ veſtræ, præcedentibus literis meis ſatis ſignificavi: Courtewilliuſque cui eſt familiarior, quàm mihi, nuper reſpondit, ita accreſcere quæſtum ejus apud Lovanium, ut præſentem fortunam conditionemque longe Hiſpanicæ præferat. Becanus autem ſatis ſe voluntarium declarat, ut Regi inſerviat, ſed hîc ab Illuſtriſſimo Duce detinetur, qui perſuaſum illi cupit, ut Hiſtoriam rerum per ipſum geſtarum contexat. Quam operam illi addicere hactenus noluit, niſi ocium tempuſque ad id exequendum illi ab Regia Majeſtate concedatur.

Laurentius, qui apud Secretarium Scharenberger per annos ſedecim amanuenſem egit, bene idoneus mihi videtur, ut ad Secretarii munus promoveatur. Etſi enim ſit Germanus, tamen Catholicam Religionem ſemper ſine reprehenſione ſectatus fuit. Et non tantum in transferendo Germanica in linguam Gallicam diligentem fidelemque operam præſtitit, verùm etiam abſente aliquando Scharenbergero, quæ ei ſcribenda commiſimus, compoſite reddidit, uti etiam D. V. hîc præſentem non ſemel expertam fuiſſe arbitror. Modeſto quoque minimeque elato fuit animo, & difficulter ſibi perſuaderi patietur, ut talem conditionem acceptet, de qua D. V. ad me ſcripſit, niſi ſuum favorem patrociniumque illi polliceatur. Scharenbergerus autem ægre eum dimittet, quod hactenus in eo per aliquot annos, ſui officii principalis ſollicitudo reſederit.

Quamobrem ſi meliorem non repereritis, hic, ut mihi videtur, deſiderio expectationique veſtræ non male ſatisfaciet, atque ſi Regiæ Majeſtati id placebit, ab Scharenbergero literis Regis peti debere videtur, quo ille aſſenſum ſuum

in

in hoc præbeat: Laurentioque quò hanc conditionem acceptet perſuadeat, viaticumque trecentorum quadringentorumve ad minus coronatorum hîc numerari jubeat. Super qua de re D. V. quid Majeſtati ſuæ placeat reſcribere mihi dignetur, cùm hîc non deſint aliqui ad id munus exercendum, ut mihi videtur, valde inepti, quos eandem conditionem ambire, & commendatores magnos habere intelligo. Bene vale CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXV. Maii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXV.

Cellarius conſiliarius Gandavenſis periculoſe æger. Aggæo Joannes a Roorda ſuccedit: de publicatione Conc. Trid. in Burgundia. Vargas Hopperi commendationem haud magni facit, legationi Statuum Imp. vix reſpondet, & Belgis plus ſatis negotii relinquet. Tzommo nondum ad finem negotii. Jacobus ab Eeinden Adv. Holl. vir doctus, modeſtus, catholicus. D. a Zueveghem nihil profuit in Anglia. Hæc controverſia quantum provinciis detrimentum attulerit. Andreas Baſton carceri datus ob violata Brabantiæ privilegia. Cancellarius ſimulatè æger. Hoppero quare rariores a Viglio literæ. Denneterius Courtewillii in Hiſpania locum ſupplens, maxime idoneus ad Secretarii ibi munus; cum quo nimis dure agitur.

AD omnia pene capita literarum tuarum XXIII. Aprilis ſcriptarum, CL. D. HOPPERE, antea reſpondi, quibus poſtea acceſſere aliæ XIIII. Maii datæ.

Lambertus, Corneliuſque tuus nondum ex Friſia huc rediere. Sororis tuæ Doctoris Reineri viduæ gener me hac tranſiens ſubinde inviſit, meque commendationis tuæ commonefacit, cujus deſiderium lubenter, quoad potero, promovebo.

bo. Ac forte Cellarius (13) Conſiliarius Gandavenſis, qui valde periculoſe ægrotat, locum alteri faciet, verùm tot accurrentibus competitoribus, qui multorum multarumque intercesſionibus prævalent, non ſatis video quam ſpem illi facere poſſim. Quod autem antea monui, ut Duci Medinæ Cæli, qui forte nobis faciliores præbebit aures, eum commendare dignarêre id rurſus conſulo.

Aggæus ut antea ad te ſcripſiſſe me memini, Coloniam migravit, Doctoremqne Joannem à Roorda filium Rioerdi à Roorda, quem te noviſſe puto, ſucceſſorem habet.

De Bekano Dux ad Regem ſcripturum ſe dixit.

De publicatione Concilii Tridentini in Burgundia, factum eſt, quod Rex juſſit, idque ſe Courtewillius ad Majeſtatem ſuam, nomine Ducis, perſcripturum recepit.

Literas quæ à vobis ſuper D. Egmondanæ ſimiliumque negotiis ſcribuntur, non magni Vargam facere video, ac cùm huc nuper legatio ſit miſſa ab Cæſare ex Statuum Imperii decreto, de iis negotiis de quibus turbulentum, ut vocant, Conſilium cognovit, nullo pene reſponſo dignatur, atque ad nos rejicit, qui ut Majeſtati Imperiali aliquo modo ſatisfiat, valde loboramus, teſtamentumque præclarum nobis Vargas relinquet; quod vereor ne nobis vobiſque multum poſtea faceſſat negotii.

Tzommo ad finem cauſæ ſuæ pervenire nequit. Si declaratio veſtra locum habere potuiſſet, jam dudum & ipſe, & Denneterii

(13) *Cellarius.*] Ecce miſeram, imò miſerandam rationem, hominum nomina vulgaria latina facere. Hic *Cellarius* diu quæſitus, inventus eſt eſſe *Robertus du Cellier*, è Flandria occidentali oriundus, ubi functus eſt munere *Waetergravii* & *Moergravii.* Anno 1535. Civitatis Brugenſis Penſionarius fuit, & anno 1548. a Magiſtratu Gandavenſi evocatus, electusque eſt illius urbis advocatus primarius, vulgò *premier penſionnaire*, quo cum munere intervenit anno 1555. ſolemni inaugurationi Regis *Philippi II.* in Comitem Flandriæ. Ceterum inter primarios ſui temporis Juriſconſultos habitus, exaravit ſcripta varia pro urbe Gandavenſi, quæ etiamnum ſuperſunt, ejusque memoriam propagarunt. Quo anno Conſiliarius fieret in Flandriæ ſenatu, incompertum eſt. Verùm mortis debitum ſolvit anno 1573.

neterii patruus, vetus amicus meus, à mala manſione liberati fuiſſent. Nec de Jacobi ab Einden Advocati quondam Hollandiæ, viri, ut ſcis, valde docti, & modeſti, & quantum ipſe intelligere potui, in Catholica religione conſtantiſſimi, memoria, ac bonorum confiſcatione vidua liberique ejus, periclitarentur: ſed omnes meliora ſperant, ſi Dux de Medina Cæli aliquando apparuerit.

In Anglia nihil D. de Zuevegem (14) hactenus proficere potuit, eodemque nuper Thomas à Fliſco mercator Genuenſis miſſus eſt. Verùm ego ſemper dixi per mercatores negotia publica non ſat recte geri, cùm ſui, quam publici commodi amantiores ſint. Hæc autem controverſia ex falſis ſuggeſtionibus principio excitata, mirùm quantum detrimenti Provinciæ noſtræ attulerit, eaque occaſione perduelliones noſtri, pirατæque ad ſua commoda non negligenter ſunt uſi, qui totum noſtrum mare infeſtum reddunt. Armatæ autem à nobis tandem ſunt nonnullæ naves, ſed vereor, ne halecum piſcatio hoc anno penitus jaceat.

Andreas Baſton cùm huc nuper appuliſſet, mox in carcerem tractus eſt ob violatum, ut ajunt, iſthuc Brabanticum privilegium, cujus negotium Advocato fiſci commendavi; ſed vereor, ne Brabantini interceſſionem noſtram magni faciant.

Cancellarius ab menſe Octobri in hunc uſque diem intra cubile ſe continuit, cujus morbo vos iſthic facile mederi poſſetis, ſi pinguem aliquam mercedem ei largiremini.

Quod á nobis rariores accipiatis literas, in cauſa eſt crebra Courtewillii ægritudo, & quod Dux rarius nobiſcum negotia communicat, mavultque ea, quæ ad Regem ſcribenda ſunt, Hiſpanicis ſuis Secretariis, quam noſtris committere. Unde etiam deſitum eſt de rebus, quæ ad Financiarios pertinent, per eoſdem ſeparatim ad vos ſcribi. Non video autem conſultum, ut Courtewillius, tam tenera valetudine præditus, Hiſpanico ſe itineri aliquando committat, & vobis tempeſtivè de ejus ſucceſſore providendum eſt, quem magis idoneum, quàm ſit Denneterius, vix arbitror hîc inveniri poſſe.

(14) *D. de Zuevegem*] Is fuit è familia de Griboval, cujus ſtemma producitur in *Sanderi Flandria Tom.* 3. *pag.* 32. & 33. *nov. edit.*

poſſe. Qui cum per quatuor jam annos Courtewillii vices ſuppleverit, (15) minus dure cum illo agitur, quod nullam laborum ſuorum mercedem hactenus percepit: unde pertæſus longioris moræ, quotidie apud nos inſtat, ut bona cum gratia matris, ac cæterorum amicorum ei huc redire liceat. Quamobrem D. V. enixe rogo, ut amanter eum adjuvare velit, quo certam aliquam ſpem præmiumque percipere poſſit, priuſquam in ejus locum alius vobis obtrudatur, qui non pari ſynceritate, ſtudio ac diligentia vobis inſerviat.

Folcardum meum cum novo Gubernatore omnino redire cupio, niſi antea Regia Majeſtas aliquam in eum liberalitatem declararit, qua ibi ejus ſumptus nonnihil releventur.

Bucho meus Romæ agit, Magiſterii gradu ac ſacerdotali ordine inſignitus, atque à me flagitat, ut annum latinis concionibus declamationibuſque ipſum in Jeſuitarum collegio exercere ſe permittam, qui, de Illuſtriſſimi Cardinalis Granvellani abitu multum doluit, à quo humaniſſime ibi exceptus fuit, plurimumque ei gratus eſſe cœperat.

Arbitror autem illum non tam Præpoſituræ meæ dignitatem ambire, quam me ſibi ſoſpitem diu conſervari. Speroque talem ſe exhibiturum, ut dignus ſit cui cum occaſione Regia Majeſtas aliquando benefaciat. Vale, CL. D. HOPPERE, & D conjugi totique familiæ plurimam quæſo à me ſalutem dicas. Bruxellæ. v. Junii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXVI.

Hieronymus Holwaghen ex Hiſpania redux. Hector Aytta Hopperi cognatam procatur. Bucho Aytta & Bucho à Montzima nepotes, Romæ. Albanus Antverpiæ pro mutando ejus urbis regimine. D. à Champagnaco ejus gubernator. Controverſiæ inter Conſilium Status & Turbarum. A piratis metus.

(15) *Minus durè*] ita in MS. & apud Gabbema. Legendum ſine dubio: *nimis durè*.

tus. Noircarmius æger. Barlemontius ſecum Antverpiæ. Cancellarius procul negotiis.

CL. D. Hoppere. Hieronimus Holwaghen xii. hujus menſis huc adveniens, literas tuas, Antverpiam mihi cum Duce proficiſcenti reddidit, qui nos paulo poſt eò ſecutus, non tam de publicis rebus, quam de tuis privatis conjugiſque ac familiæ, ea retulit, quæ nobis omnibus gratiſſima fuere. Profectus eſt autem hinc Goudam, ut filiam generumque tuum viſitaret, ac ſpero quod inde rediens certiora tibi de utero, quem illam jampridem ferre audivimus, ſcribere poterit. Pecuniam autem nepoti meo numeratam ei non gravate reddam, cujus reditum una cum (16) D. M. C. jamdudum exopto, precorque ut viatico eum inſtruas, quo huc commode ac ſine Ducis gravamine pervenire queat.

Hector meus Conſiliarii ſtatum in Friſia obtinens, cognatam Buygeranam procatur, nec parentes ſe difficiles præbent, ſi modo in bonis illi reſpondeat, ſuper quo ea à me illis oblatio facta eſt, ut ſperem eam queſtionem affinitatem noſtram non eſſe remoraturam.

Bucho ac Montzima ſuſcepto apud Papiam gradu Doctorali, Romam adiere, verum hic luſtrata urbe in Patriam redire mox conſtituit, alter à me permitti ſibi poſtulavit, ut longius illic mores aliquantulum perſpicere poſſit.

Illuſtriſſimus Dux ad hanc urbem ſe contulit, ut ea exequatur, quæ jam dudum de mutando ejus regimine conſtituit, adeſtque hîc (17) D. à Champaignaco, qui ejus gubernator deſignatus eſt, verùm hactenus certo ſcire non potuimus, quæ hujus Reip. renovandæ formula futura ſit, ſuper qua non ſatis inter noſtrum Conſilium atque illud, cui Var-

(16) *D. M. C.*] *id eſt:* Duce Medinæ Cœli.

(17) *D. à Champaignaco*] Fredericus Perenot de Granvelle dominus de Champigni, frater germanus Cardinalis Granvellani, & *Thomæ* Perenot de Granvelle domini de Chantonay ac de Canticrode, nec non *Caroli* Perenot de Granvelle Abbatis de Favernay, & præpoſiti S. Joannis Ultrajecti. *V. Butkens troph. de Brab. tom.* 2. *p.* 249. *novæ edit. & Catal. noſtr. Præp. & Decan. Ultraj. ad an.* 1543. *in ſerie Præpoſitorum S. Joan.*

Vargas præſidet, convenit. Sunt & alia pleraque quæ controvertuntur, uti mihi videatur omnino convenire, ut Rex breviter de adminiſtratore novo ſurrogando, aut de veteri continuando, certi aliquid conſtituat, matureque exequatur: cum in dubio ſubditorum vicinorumque animos relinqui non è re videatur.

Piratæ Francorum Anglorumque favore ſuffulti gravia nobis minantur, commertiaque omnia maritima diſturbant, adverſus quos naves aliquot armavimus, militeſque in maritimis locis ad defenſionem diſpoſuimus.

Noircarmius adverſa valetudine impeditus aliquamdiu à Curia abfuit, ſoluſque Barlemontius adeſt, relicto apud Bruxellam Conſilio Secreto, ac Cancellarius Brabantiæ octo pene menſibus domi ſe continens, ab omni rerum adminiſtratione ſe ſegregavit. Bene vale, HOPPERE CL. cum omnibus tibi charis. Antverpiæ. XVIII. Junii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXVII.

Declarata per Albanum liberalitate Regia in Viglium, ejus ſolutionem opinione citius conſequitur, proque ea gratias ſcribit Regi, & Hoppero etiam Secretariorum regiorum nomine.

CL. D. HOPPERE, ſignificavi D. V. ſuperioribus literis meis, Ducem noſtrum tandem Regiæ Majeſtatis liberalitatem mihi declaraſſe, & eam perſolvendi mandatum dediſſe. Quanquam autem verebar (ut Curiæ mos eſt) ne tardius ſolutionem conſequerer, accidit tamen poſtea, ſive benevolentia Martini van de Berghe quæſtoris confiſcationum, ſive quod edicto omnis argentea moneta ab exteris cuſa, quæ hîc quaſi ſola in uſu curſuque fuit, poſt certum tempus brevi expiraturo, prohibita fuerit; ut ejus ſolutio citius opinione mea facta ſit. Et quanquam te nuper rogaram, ut indicares, an propriis meis literis, quibus Regi gratias agerem, opus eſſe, an vero te hoc officium pro me obire ſufficere, exiſtimares, volui tamen, ne ingratitudinis notam incurrerem, tribus verbis id agere, quò ſi tibi literæ meæ reddendæ videan-

deantur, illæ tua commendatione adjuventur. Tibi quoque non meo tantum nomine, ſed Secretariorum noſtrorum magnas gratias ago, quod hanc liberalitatem erga illos quoque promoveris, quibus meam fidem liberatam gaudeo, cùm apud eos, quò eorum diligentiam excitarem, ſæpius illis Regiæ beneficentiæ expromiſſor extiterim. Quæſo autem ut verbulo indices, quo vultu Regia Majeſtas officium noſtrum acceperit, quaque benevolentia me proſequi pergat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Antverpiæ. XIX. Junii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXVIII.

In confinibus Gallicis belli metus ab Hugonottis. Magiſtratus Amſterodamenſis, tam Catholicus, ut vix umquam alius, quid pro ædificatione citadellæ Vliſſingenſis offerat, ut præſidium Hiſpanicum redimat, & a proceſſu quodam liberetur, opponente ſe Vargâ. De mutanda rep. Antverpienſi. Denneterius in Hiſpania retinendus.

SCripſi ad D. T. binas literas, CL D. HOPPERE, XVIII. ac XIX. hujus menſis, quas tamen hîc in præſentis curſoris abitum detentas fuiſſe intellexi. Interea hîc nihil ſcriptu dignum ſe mihi obtulit, niſi quod in confinibus Gallicis magnus belli metus ab Hugenottis nobis injicitur, quem tamen non multum metuendum nobis putarem, ſi ſubditorum noſtrorum animi ii eſſent, qui antea fuerunt, vereorque ne quibuſdam novitatibus magis atque magis exaſperentur.

Amandi filius tuas mihi literas reddidit, gaviſuſque ſum ex eo cognoſcere vos iſthic omnes recte valere.

Amſterodamenſes pro ædificatione Citadellæ Vliſſingenſi ducenta millia florenorum obtulere, ea ſumma redimere cupientes, ne ipſi Citadellam præſidiumque Hiſpanicum admittere teneantur, atque à proceſſu, qui contra Senatum Conſiliumque civitatis (non magna uti videtur de re) intentatur, liberentur. Poſtremum autem Vargas nullo pacto admittit, ſcilicet, ne juſtitiam venalem habere videatur, licet, ſi ve-

ſtra moderatio declaratioque locum haberet, omni difficultate negotium eorum cariturum putarem. Noſti enim quam Catholicus & erga Regiam Majeſtatem deditus devotuſque ibi fuerit Magiſtratus, ut vix unquam alius. Sed ex meritis Trajectenſis cauſæ facile cognoſces, qua æquitate hîc omnia gerantur. Nos hîc fertilem ſperabamus annum, ſed omnem propemodum ſpem continuæ pluviæ intervertunt.

De formula hujus mutandæ Reip nondum Dux conſtituit, eo autem nonnullorum conſilia tendere videntur, ut nomine relicto, Scabini tantum pedanei fiant judices, atque ad ſimilitudinem judiciorum Hiſpanicorum correctorum, hîc introducatur poteſtas. Idemque exemplum cætera ſequantur oppida. Verum hoc conſilium fortaſſis melius ſucceſſiſſet, ſi id principio Dux inſtituiſſet, cum nunc de ejus authoritate nonnihil detrahat ſucceſſoris expectatio.

Denneterii noſtri cauſam iterum D. V. commendo, cum ut illum ibi retineatis, non ipſius tantum, ſed & veſtra referre puto, ne vobis aliquis obtrudatur de cujus ſynceritate idoneitateque non idem forte expectare licebit. Bene vale, CL. D. HOPPERE, cum tota familia omnibuſque tibi charis. Antverpiæ. XXIX. Junii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXXXIX.

De valetudine ſua debilitata. Optat Conſilio Status melius eſſe proviſum. Albanus, ſuique de Gubernatore ſucceſſore ſilent. Viglius Albano una hebdomada ſenior. Doctoris Milii petitio rejecta. Anglis conceſſa indulta merces ſuas apud nos diſtrahendi.

NUdiuſtertius, HOPPERE CL. allatæ nobis ſunt literæ veſtræ XX. præteriti menſis die datæ. Vos iſthic omnes recte habere, valde gaviſi ſumus. Nos quoque hîc mediocriter valemus, niſi quod pedes mei quotidie magis officium ſuum facere detrectant. Sed patienter fero, quod ætas anni-

annique adferunt, & quam diu à negotiis vacationem poſtulavi, eam neceſſitas tandem mihi impetrabit. Optarem autem Conſilio noſtro melius proviſum, præſertim ſi Dux Medinenſis aliquando huc advenerit, quò neceſſarios miniſtros adjutoresque regiminis ſibi commiſſi hìc invenire poſſit. De quo ſententiam meam Duci aliquando expoſui, ſed neſcio an ille aliquid ad Regem de eo perſcripſerit. Ille autem, ſuique, non magnam miſſionis ſucceſſoriſve adhuc ſignificationem præbent. Quod autem ad ejus ætatem pertinet, ſæpius ea per illum mecum ſupputata, comperi me una hebdomada eo ſeniorem eſſe.

Regiæ Majeſtatis literas in commendationem ejus, quod doctor Milius petebat, jampridem Courtewillius me præſente Duci recitavit. Etſi autem erga illum ſatis ſe Excellentia ſua affectam oſtendebat, poſtulata tamen longiſſime rejecit, verita ne plures apud vos id exemplum ſequerentur, uti & alios quoſdam idem apud Regem petiiſſe, meminiſſe D. V. poteſt. Quanquam hìc eadem multis concedantur, cum querela quorundam, qui per hujuſmodi indulta controverſiam cum Anglis foveri clamitant. Etenim niſi per ea ipſis pannos ſuos, lanaſque, atque alias merces diſtrahere apud nos permiſſum fuiſſet, noſtram amicitiam magis charam forſitan habuiſſent. Mihi autem dolet, quod Cobanum non contentum dimiſeritis, cum enim ex tractatione D. à Suevegem non magnam reconciliationis ſpem adhuc concipere liceat, ita novis quotidie occaſionibus magis magisque animos exaſperari timemus. Ad cætera proxima oportunitate reſcribam. Hoc pene eram oblitus, quod D. V. maximas gratias de pecunia Luſitanica procurata ago. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Antverpiæ. VII. Julii. CIƆ IƆ LXXI.

EPISTOLA CXL.

De liberalitate Regis in Collegium ſuum Lovanienſe, qua contentus eſt, licet alii mirentur non majorem ſui rationem habitam fuiſſe; & mercedem invideant Mepſchio datam, quam ipſe tamen probat. Cupit Regem

Regem ſui ipſius quoque rationem habere, nec ex confiſcatis bonis feuda donare, niſi ſub antiqua obligatione. Negotia Status non eo quo conſuevêre modo, ſed Hiſpanice tractantur: exigua apud præſidem Tyſenachium remanente authoritate, quæ primariò eſt apud Albernotium, Courtewilliumque, maximè vero apud Vargam. An hi æqui judices.

CL. D. HOPPERE. Rogavi nuper D. V. ut non gravaretur Regiæ Majeſtati nomine meo agere gratias de liberalitate, quam in Collegium meum contulit, & quoniam reſponſum conſiliumque D. V. ſuper eo quod requirebam, an videlicet hoc officium per proprias literas facere præſtaret, an vero per D. V. id fieri ſufficeret, longius differebatur, hoc ipſum ſupplendum putavi, atque ad D. V. jampridem ea de re epiſtolium Regi offerendum miſi, gaviſusque ſum me prævertiſſe literas D. V. quibus me, ut id facerem, admonuit, & profecto hanc Regis beneficentiam non poſſum non ambabus amplecti ulnis, neque aliud requirerem, ſi æque cæteri atque ego ea contenti eſſent. Qui cum fateri debeant, mea ſervitia in Remp. atque in compeſcendis ſuperioribus tumultibus, dirigendisque poſtea negotiis, non minora fuiſſe iis, pro quibus ipſi magnam à Rege mercedem expectant, expetuntque, mei non majorem rationem habitam fuiſſe admirantur. Indignanturque Mepſchio mille & quingentos florenos annuos in proventibus ſtabilibus datos eſſe, qui ſua merita non minoris æſtimant. Verùm profecto damna ille multa accepit, & periculum ſubiit, ad quæ Regem reſpectum habuiſſe arbitror. Quoniam autem petitorum multa affluit turba, velim Regiæ Majeſtati ſuggeri, ut ſui etiam habeat rationem, præſertim in feudis, ne illa donet, niſi ſub obligatione, qua illi, qui ea poſſederunt, antea tenuerunt. Et cùm Princeps Orangiæ, Brederodius, Egmondanus, ac plerique alii multos ſub ſe vaſallos habuerint, omnino mihi videretur, ſi illorum Dominia aliis elargiri Rex velit, ut ſub feuda, quæ vocamus, ſibi reſervet. Quod equidem conſilium Duci noſtro

ſtro initio ſuggeſſeram, atque inferiores vaſallos, confiſcatis principalibus feudis, à quibus illa relevabantur, ad Curiam Principis Comitisque Hollandiæ evocari illi placuerat, poſtea tamen, neſcio quibus artibus, id ſubvertere nonnulli conati ſunt.

Quod D. V. ſcribit mirari ſe unde accidat, quod ad multas literas negotiaque, quæ iſthinc mittuntur, non reſpondeatur, jam antea D. V. ſubindicavi, quomodo hîc negotia tractentur, hoc eſt, non eo, quo conſuevêre modo, ſed omnino Hiſpanice; Conſilii enim Status nulla amplius eſt forma, Præſidisque Secreti Conſilii D. Tyſenachii non eſt authoritas, quæ prædeceſſorum ſuorum fuit. Ego autem etſi ætate valetudineque impediar, quo minus ea, quæ ſoleo, munia obire poſſum, facio tamen quod Dux mandat, relinquens alia negotia, Secretario Ducis Albernotio, apud quem primaria eſt authoritas Courtewilliumque quem tamen valetudo non ea obire permittit, quæ ipſius alacritas expetit: Omnium vero maxima authoritas eſt apud Vargam, cujus judicio ſtant caduntque res noſtræ, adverſus quem tantum populi odium eſt, ut ipſo regnante, ad quietem reduci res noſtras boni omnes deſperent, videbitque D. V. ex negotio Trajectenſi, qua æquitate ſub talibus judicibus res pertractentur. Hæc volui addere ad ſuperiores literas, quibus veſtris xx. Junii datis reſpondi. Bene vale, CL. D. Hoppere, & univerſam familiam à me amanter ſaluta. Antverpiæ. viii. Julii. CIƆ IƆ LXXI.

EPISTOLA CXLI.

Gubernatoris Antverpienſis poteſtas reſtricta: cum ſtipendio bis mille flor. Conſilio juſtitiæ in ea urbe inſtituto præerit, cui aſſeſſores ex ſcabinis aliquot, ex Cons. Brabantiæ bini, dati. Dubius hujus mutationis fructus, Conſilio Viglii deſuper habito. De rotulo beneficiali. De x. denarii collectione publicanda angitur, Albano affirmante Regem id abſolute præcepiſſe.

CL. D. HOPPERE. Illuſtriſſimus Dux nudiuſtertius D. à Champaignii Gubernationi hujus urbis præfectum declaravit, verùm non ſecundum formulam commiſſionis à vobis tranſmiſſæ, ſed aliam hîc conceptam. Neque enim Excellentiæ ſuæ viſum fuit ejus adminiſtrationi totum Marchionatum, ſub quo & Breda & Berga cenſetur, ſubjicere, ſed tantum Antverpiam, cum diſtrictu ad eam urbem pertinente. Duo autem millia florenorum pro ſtipendio aſſignavit ſolvenda non ex ærario Regis, ſed ipſius civitatis. Inſtituit vero Excellentia ſua præter Scabinos, quorum cognitio duntaxat ſe ad cc. florenos extendet, Conſilium, quod vocat Juſtitiæ (18) penes quod de criminalibus majoribusque cauſis civilibus judicium erit. Cui præerit Gubernator quatuorque ejus aſſeſſores: ac cum ea ratio nobis non ſatis probaretur, neque tam paucos tantis cauſis proceſſibuſque expediendis ſufficere poſſe diceremus, tandem ægre impetratum eſt, ut ex collegio Scabinali, cùm opus videbitur, coadjutores aliquot aſſiſtere poſſint. Inter aſſeſſores vero ex Conſilio Brabantiæ ad tempus aſſumptus eſt Oudardus, Boniique filius; experientia autem docebit qualem fructum hæc mutatio

(18) *Conſilium Juſtitiæ*] De quo ita ſcripſit Butkens Trophées de Brabant Tom. 2. p. 510. novæ edit: „ 1571. *fut dreſſé une* „ *Chambre de Juſtice qui avoit la judicature du Criminel & de tout* „ *action Civil, excedant* 200. *Francs, les Deputées furent.* Meſſ. „ Fredericq Perenot de Granvelle, Seigneur de Champigny, „ Gouverneur de la Ville. Meſſire Nicolas Oudart, Chlr. „ *Conſeiller de Brabant.* Corneille Boon; *Conſeiller de Brabant.* „ Meſſ. Lancelot van Urſele, Chlr. *Bourgemaiſtre.* M. Corneille de Wyſe. M. Adrien Dyck, *Greffier.* *Auſſi fut dreſſé* „ *une Chambre de Comptes ou Treſorie, ou furent deputez.* Meſſ. „ Pierre Butkens Chlr. Chef. Meſſ. Henry van Berchem, „ Chlr. Chef. *Commiſſaires.* M. Paul Schuermans. Gillis „ Happaert. Jean van Woenſele. Abraham s'Hertoghen. „ Corneille Lantſchot. *Greffier.* 1575. 16. *Janvier, furent* „ *abolies les dictes Chambres, & le tout remis en ſon ancien eſtat.*" Emanuël Van Meteren in Vita ſua, quæ exſtat ad calcem hiſtoriæ, narrat, ſe autoritate hujus *Conſilii* incarceratum fuiſſe Antverpiæ, & a Conſiliario *Boonen* examinatum, ſed die ſequenti dimiſſum, ſuadente *Boonio*, ut in Angliam reverteretur.

mutatio adferet. Suggeſſeram ego aliquando, ut in reformanda hac Rep. Cæſaris Caroli Quinti exemplum ſequeretur, quod Gandavi anno XL. editum non infructuoſum hactenus fuit, verùm nullo pacto id illis probari potuit. Cùm Dux confectis hîc rebus Bruxellam redire conſtituiſſet, ego Gandavum inviſere decrevi, ideoque, ſi forte me abſente curſor aliquis ad vos expediretur, ne ſine meis ad vos veniret, literas haſce in ejus abitum apud M. Poſtarum relinquam.

Quod rotulo adjectum nuper D. V. ad me miſit, D. Præſidi Tyſenachio tradidi, ad cujus officii authoritatem tota ipſius rotuli cura pertinet. Alberto autem ab Loo, ac aliis quibuſdam Regiam proviſionem declaravit; miror autem in his M. Idzardum à Sickinga prætermiſſum fuiſſe, cùm ipſe ſibi à D. V. pinguem aliquem Canonicatum promiſſum dicat.

Literæ commendationis pro fratre Denneterii, me præſente recitatæ fuere, ſed parum illis motus fuit, aliiſque lubentius gratificaturus videtur.

Domini de Financiis valde perplexi ſunt in ordinanda collectione decimi viceſimique denarii, quem Dux proximo menſe publicare decrevit. Omnes autem ſperabant Regem conſenſurum, ut quæque Provincia quotam ſuam potius præbuiſſet, cùm præter populi clamores vereamur, ne operarios mercatoreſque omnino abigamus, & vix dimidium inde ad Regiæ Majeſtatis utilitatem ſit perventurum. Verùm cùm Regem abſolute id Excellentia ſua præcepiſſe dicat, refragari nos non decet. DEUS autem bene vertat. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugi liberiſque multam à me ſalutem, ac à Stina totaque familia mea dicas velim. Antverpiæ. XXII. Julii. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA. CXLII.

Nuntio de adventu Ducis Medinæ Cœli non adhibetur fides. Rollema ex carcere dimiſſus, ſed bannitus. Innuit injuſtitiam hujus ſententiæ. Terrores ex Gallia, Germaniaque vani. Denneterius Regis

Regis liberalitatem ſenſit, quem Hoppero conſervandum cenſet, ne alius obtrudatur, Albano magis, quàm illi fidelis futurus.

CErtior factus, CL. D. Hoppere, ab Duce noſtro expediri curſorem, qui ad Regiam Curiam mitteretur, nolui occaſionem, per illum tria verba ad D. V. ſcribendi omittere, eique ſignificare, me binas ab eadem XIII. ac XIV. præteriti menſis Julii datas, nudiuſtertius accepiſſe, per quas de adventu Ducis Medinæ Cæli certiora, quam antea, nuntiabantur, verùm ea parum noſtros commovere videntur, nec fides eis tribuitur, donec ejus adventum præſentia teſtetur. Nepos autem meus Folcardus prævertere eum cuperet, verùm juſſi illum nihil ſine D. V. conſilio tentare. Quod ſi autem antea huc venerit, curabo ut inter primos ſit, qui ad miniſterium Illuſtriſſimi Ducis Medinæ Cæli (ubi huc appulerit) accurrent, modo D. V. hoc antea apud eum egerit, ut in ejus ſervitium acceptetur.

Rollema noſter tandem ex diuturno carcere relaxatus fuit, bannitus tamen perpetuò ex Hollandia, Zelandiaque, ac in Friſia confinatus, de cujus ſententiæ æquitate forte alii ad D. T. ſcribent, ac Gurdium, qui hîc adeſt, non puto taciturum, quæ ad eam cauſam pertinent. Omnium vero judicio non ſolum eum abſolutum intellexi, ſed viſum quoque fuiſſe, accuſatores, inter quos fuit Hiſpanus, qui in ejus officio ſuffectus fuit, pœnæ falſæ accuſationis ſubjici debere. Sed Vargas propter tuam meamque cum illo amicitiam Duci perſuaſiſſe fertur, ut exemplum ederetur contra eos, qui ſimili commendatione nituntur.

Rumores, qui ex Gallia Germaniaque terrorem aliquem nobis incuſſere, hactenus vanos fuiſſe comperimus, & ſperamus nos ab exteris hoſtibus tutos hoc anno fore, modo novitas rerum hîc attentatarum nobis non aliquid turbæ concitet, quam tamen ſtudioſe, quoad licebit, omnes fideles Regiæ Majeſtatis miniſtri avertere conabuntur. Bene vale, CL. D. Hoppere, & conjugem familiamque tuam ex me ſaluta. Bruxellæ. II. Auguſti. CIↃ IↃ LXXI.

Denne-

Denneterius noviſſimis literis ad me perſcripſit Regis erga ſe liberalitatem, eamque literis meis ad Majeſtatem ſuam ulterius promoveri deſiderat. Ego vero quæ ad D. T. antea de eo ſcripſi, ſufficere exiſtimo, & tamen non recuſarem hoc officium, ſi D. T. ad ejus promotionem id proficere judicabit. Mihi enim omnino dignus videtur, qui Regia gratia in Majeſtatis ſuæ, Dominationisque veſtræ ſervitio retineatur, ac niſi tempeſtive provideatis, hinc vobis fortaſſis aliquis obtrudetur, qui non æque idoneus erit. Nam hoc agitur, ut Duce iſthuc redeunte, Courtewillio etiam invito aliquis ſurrogetur, qui ipſum fortaſſis magis colet, reſpicietque, quam D. V. ſeſe accommodabit.

EPISTOLA CXLIII.

Occaſione novi Gubernatoris venturi commendat; ut idonei eligantur conſiliarii. Ordini Dominicano ac Franciſcano impenſa a Rege liberalitas. Noircarmius æger corpore & animo, quem, Caſtiliumque, commendat. De Scharembergero, Sterckio, aliiſque. Mittit placcata ſuper exactione x. denarii, quæ non probat.

CL. D. HOPPERE, literas veſtras VI. Auguſti ſcriptas accepimus, verùm alias avide expectamus, quo de adventu novi Gubernatoris certius aliquid cognoſcamus. Puto autem D. V. cùm in commiſſione ipſius expedienda occupatam ſe ſcribat, memorem eſſe, quæ aliquando de ſtatu præſentis regiminis ſubindicavi, opusque erit, ut Regia Majeſtas conſiliis, conſiliariiſque una provideat. Novit enim D. V. quanta laboremus penuria eorum, qui res eas intelligant, à quibus ſtatus Reip. dependet. Me vero deinceps in eorum numero habere non debetis, cum quotidie debilior atque ad res gerendas inutilior fiam. Communicarat autem jam pridem mecum Dux de augendo eorum numero, qui Secreti Conſilii negotiis aſſiſtunt, ſed neſcio an ei placeant, quæ ſuggeſſi.

Multum gaviſus fui de Regiæ Majeſtatis liberalitate erga Ordinem Dominicanum, Franciſcanumque, qui profecto niſi adjuventur prorſus ruent, nec tamen ulli hodie ſunt Monachi, qui rem religionis magis ſuſtinuêre, promoverêque. Tibique Ordo uterque gratias agit, qui hanc eorum cauſam tam fideliter, ſtrenueque adjuveris.

Noircarmius adhuc cum morbo conflictatur, eundemque ſubinde excruciat, quod ſuper Baillivatu, Præfecturaque Hannoniæ, benignum ab Rege reſponſum impetrare nequit, cujus cauſam D. V. etiam atque etiam commendo.

Caſtilius quoque Doctoris Delryo frater ſe ſuamque operam Regi abs te commendari iterum atque iterum rogat.

De Laurentio Scharenbergero, miror te nihil reſcribere, cùm tamen Duci ſuisque aliquid de eo ſuboleviſſe intelligam: iidemque hîc Courtewillium permanere deſiderant, ac in locum ejus vobis ſurrogare moliuntur Sterckium quendam, Hontſochii generum, qui ad ſocrus interceſſionem graphiarius Financiarum (Reingotio vitrico ſuccedente in locum Martini van Berge) factus eſt. Quanquam ego putarim Denneterium noſtrum non paulo rectius eo munere functurum, ut alia taceam, quæ D. V. per ſe intelligit. Nepotem Folcardum viatico abs te inſtructum hîc brevi expecto, ſi forte novum Gubernatorem huc adnavigare contingat. Haſce literas in occaſionem curſoris dictavi, ne forte celeri ejus abitione præveniar. Quod reſtat, opto D. T. conjugique, ac toti familiæ fælicia fauſtaque omnia. Bruxellæ. XXIII. Auguſti. CIϽ IϽ LXXI.

Adjunxi hiſce literis placcata nuper hîc publicata ſuper decimi viceſimique denarii collectione, quam ſemper veriti ſumus ne aliquid turbarum in populo nobis excitet: ideoque aliam viam præferri deſideraſſemus. Sed cùm Dux expreſſam ſe de eo Regis ordinationem habere dicat, non potuimus contra fluvium natare. Certe jam multis locis mercatorum operariorumque tabernas concludi, ac de alio eos migrandum cogitare ferunt. Periculum quoque eſt, ne alterum centeſimum denarium populus, ingruente belli neceſſitate, contribuere recuſet, in quo tamen magnam ſecuritatis ſpem habueramus. Verùm cùm Excellentia ſua ſilentium nobis

nobis impoſuerit (in aurem id tibi dictum velim) ſi quid adverſum acciderit, non prævifum à nobis dici poterit. Datum ut in literis.

EPISTOLA CXLIV.

De impoſitione x. denarii variæ populi querelæ, unde Albanus mirabiliter turbatur; cui diſplicet quoque quod Rex de Traj. negotio ſcripſit. Quamvis a Gubernatorum ſententiis numquam fuit appellatum, dubitat, an Dux poſſit Status Provinciæ privilegiis ſuis exuere: ſuper quo ſilendum ei fuit, quòd judicio Vargiano refragari piaculum ſit. De Secretariis Hoppero obtrudendis. Novus præſes Luxemburgenſis.

CL. D. Hoppere, poſt noviſſimas literas meas, quibus abs te acceptis reſpondi, nihil hîc accidit ſcriptu dignum, niſi quod populus noſter ubique graviter queritur de edicto inſolitæ impoſitionis decimi denarii, in quam plerique ſe non ſatis conſenſiſſe ajunt, alii verò quòd Regem quotas perlaturum ſperabant, refragari contradicereque poſtulatis noluerint, quæ res & Ducem & ſubditos mirabiliter turbat. Ac nos certe, qui inter utrumque natamus, optaremus utrique ſatisfactionem dari, præcavereque, ne majora incommoda inconvenientiaque nobis inde exoriantur. Subodoratus quoque ſum, Illuſtriſſimum Ducem non ſatis contentum eſſe de eo, quod ab Regia Majeſtate de Trajectenſi negotio ſcriptum nuper fuit. Ego autem, tametſi non meminerim unquam ab Gubernatorum ſententiis ad Regem fuiſſe appellatum, dubitavi tamen, ſi Ducis commiſſio cognitioque eò ſe extenderet, ut Status Provinciæ exauthorare, privilegiisque ſuis exuere privareque poſſet, niſi quod in gratia, condonationeque hoc reſervatum comperi, ut ſi aliqui in Regiam Majeſtatem peccarint, de abuſibus reformationeque privilegiorum, quæ prætendunt, cognoſcere poſſint, aut ſi ii ei forſitan

ſitan contradicerent, auditis partibus juſtitiam adminiſtret. Sed cum hîc nihil communicetur, peneque piaculum fuerit aliquid allegare, quod Vargiano Judicio improbetur, ſilere præſtat: ac ſententia adverſus Tzommonem noſtrum lata, ne alia hîc commemorarem, ſat demonſtrant, qua integritate hæc judicia peraguntur, Roerdamque audio non tacere quæ ipſi quotidie diſplicent.

De Secretariis vobis obtrudendis hîc ſollicite agitur, quod quidam ideo fieri exiſtimant, ut adveniente ſucceſſore, ea quæ hîc ſcribentur, Ducis Albani miniſtris communicentur. Quod an ita fieri conveniat D. V. melius judicare poterit. Commendo autem D. V. Denneterium, cùm meliorem nanciſci non poteritis, ſi aut Courtewillius noſter reditum ſuum differet, aut Bertio noſtro forſitan, ut in eam conditionem ſurrogetur, perſuaderi non poſſit.

Vanderanus præſes Luxemburgenſis (19) commiſſionem ſuam accepit, ac mille & ducentos florenos ipſi pro ſalario penſioneque tribui impetravimus.

Frater meus Gerbrandus huc advenit, filiumque ex Hiſpania avide expectat, Petro Buygerano ejusque conjuge domi relicta, quòd proxima partui eſſet. Speroque me primis literis ſignificaturum D. V. quid de procatione nepotis mei Hectoris cum vidua conſobrinæ tuæ filia ſucceſſerit. Deus Opt. Max. D. T. conjugemque, cum tota familia incolumem conſervet. Bruxellæ. III. Septembris. CIↃ IↃ LXXI.

EPI-

(19) Componitur provinciale Conſilium Ducatûs Luxemburgenſis & Comitatûs Chinenſis ex uno præſide Juriſconſulto & Conſiliariis togatis ejuſdem profeſſionis quinque ordinariis, itemque quatuor aliis ordinariis nobilibus, quos ad differentiam ceterorum, cum brevi toga appellant. *Conſeillers de courte robe. Carolus V.* Imp. illud inſtituit anno 1531. & primum illi præſidem dedit *Nicolaum de Naves* J. U. L. Tabulas inſtitutionis habes in *Miræi opere dipl. Tom. 2. p. 1282. nov. edit. Bertelius in hiſt. Luxemb.* enumerat præſides alios quinque: *Felicem van Hornunck & Joannem Reck* J. U. Doctores; *Petrum Van der Aa*, de quo hîc, *Joannem ab Hatteſtein* dominum in Born, ac *Joannem Benninch* ex Parlamento Mechlinienſi deſumptum. *V. catalog. in Suppl. Butkens Tom. 2. p.* * 317.

EPISTOLA CXLV.

Liberalitatem a Rege in Collegium ſuum Lovanienſe collatam, non in laborum ſuorum mercedem imputandam cenſet; ceterùm non futurus importunus, nec qui aliis invideat. De Tzommone, & qui eum adjuvêre. Nummi Ariæ Montano a ſe numerati. Reviſio a ſententia Secreti Conſilii prima, intentanda. Novus ſenator in Parlamento Dolano. De viſitatione Burgundica.

LIteras tuas, CL. D. HOPPERE, penultima Auguſti ſcriptas accepi, atque eis conjunctas omnibus, quibus deſtinabantur, reddi curavi. Quod D. V. pollicetur, nihil prætermiſſuram ſe officii, ne ſervitia mea proximis annis cum tanto periculo præſtita, remuneratione careant, magnas D. V. de eo gratias ago. Neque enim quod in Collegium meum Regia Majeſtas contulit, ſic eam accipere exiſtimo, ut ea liberalitate, cujus ipſe gratiam à DEO expectabit, ſimul meorum laborum mercedem concluſerit. Nolo tamen importunior videri, & ſi quid alii uberius conſequentur, non ipſis invidebo, nec Mepſchium de ſuo dono triumphare ægre fero, cui, ubi effectu potitus erit, una gratulabor. Æquiſſimum autem eſt, ut quoque D. V. trituranti os non obturetur.

Tzommo noſter in Friſia lætus agit, verùm omne patrimonium fratri ſororioque, qui ei in longo carcere ſumptus ſuppeditavere, inſolutum ceſſit. Ei vero, qui ſe in ejus cauſa omnem navaſſe operam D. V. ſcripſit, quidam non multum deberi exiſtimant. Quod vero ait multos capite luiſſe, hoc quam juſtum fuerit, tu ipſe, qui eum ex præſumptionibus condemnatum intelligis, melius judicabis. Uxor autem hactenus hîc manſit, expectans novi Gubernatoris adventum, quò illi pro relaxatione Banni confiſcationiſque ſupplicet.

Sexcentos regales nummos Ariæ Montano annumeravi, cuperemque, ſi fortaſſis Dux Medinæ Cœli non veniet, ut

 ali-

aliquam viam inveniatis qua huc nepos Folcardus tuto redire poſſit. Nam D. T. tamdiu gravem ſumptuoſumque eſſe, me fratremque non parum pudet, & jam olim obtuli me paria lubenter cum aliquo ex filiis veſtris facturum, cùm occaſio dabitur.

De penſionibus quod D. V. ſcribit, lubenter promovebo, cùm Courtewillius huc redierit: apud quem ſunt regiæ omnes literæ, quæ per noviſſimum curſorem allatæ ſunt.

Reviſionem in cauſa (20) Senariæ ſi admittere volueritis, præſtat ſane ut pro antiquo aliorum Conſiliorum more ſententiam Secreti Conſilii prius exquiratis: præſertim cùm illa prima futura ſit (quod equidem meminerim) quæ ſolemniter ab ejus Conſilii judicio, cujus Gubernator ipſe particeps extitit, intentabitur.

Ad dignitatem Eccleſiaſtici Senatoris in Parlamento Dolano vacantem ex tribus nominatis, inter quos erat Meſmeyus, qui per D. V. commendari petiit, ac Torrius Curator Capellæ Regiæ, Illuſtriſſimus Dux, D. D. B. Fonteine (21) filium D. Mauricii, Præſidis quondam Conſilii Status, conſobrinumque D. Cardinalis Grandvellani, prætulit.

Blaſerius cum Poliſtonio Media-barba nondum ex Burgundica viſitatione rediit, plauſtrumque informationum adferre dicitur, quæ nobis non parum, ut vereor, negotii faceſſent. Quatuor autem Senatores ab ingreſſu Conſilii illic ſuſpenderunt,

(20) *Senariæ*] Quæ hæc ſit cauſa, fruſtra quæſivi. Suſpicor ſubeſſe errorem amanuenſis, & legendum: in cauſa *ſalinaria* vel *ſalinarum*, nempe in Burgundia, de qua ipſe ſupra ſæpe. Sed MS. cum Gabbema convenit.

(21) *D. De Belle Fontaine*] Hic innoteſcit ex libello: *Tomb. des hom. Illuſtr. pag.* 33. „ Meſſire Jacques de S. Mauris, Grand „ Chantre de l'Egliſe Metropolitaine de Beſancon, Commen„ dataire des Prieurez De Belle Fontaine, S. Nicolas ſous „ Valenciennes, & Notre Dame dudit Beſancon, fils de Meſ„ ſire Jean de S. Mauris, Seigneur de Montbarrey, Ambaſ„ ſadeur en France, Preſident du Conſeil d'Eſtat. Il fuſt „ pourveu a l'Eſtat de Maitre des Requêtes de l'Hotel du „ Roy, & Conſeiller du Conſeil Privé par le Roy Philippe „ II. ayant auparavant eſté Conſeiller Eccleſiaſtique en la Cour „ Souveraine du Parlement de Dole. “

runt, qui de injuria ſibi illata graviter quiritantur. Haſce literas in occaſionem curſoris conſcripſi, ne forte mihi ſerius poſtea admonito tempus ſcribendi denegetur. Bene vale, HOPPERE CL. cum conjuge omnibuſque vobis charis. Bruxellæ. xx. Septembris. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXLVI.

De novi Gubernatoris adventu, multa certitudo. Expetitur a populo. D. de Champigny non arridet Conſilium Juſtitiæ Antverpiæ inſtitutum, ſuper quo non parvæ difficultates. In Tzommonis cauſa nihil ſperandum ſub Albano. Scribit Regi pro Denneterio. Courtewillius incertus, nec Duci gratus ut ante, qui ſecretarium in Hiſpania cupit ſibi fidum. De penſionibus nihil actum. Trajectenſes ac Groningenſes metuunt ab Hiſpano milite. Peſtis graſſatur. De x denario Statuum populique querela, ac Viglii ſententia; ob quam ei infenſus Albanus.

CL. D. HOPPERE. Literas D. V. XIV. præteriti menſis die ſcriptas accepi, expectabamuſque, ut per illas de novi Gubernatoris adventu paulo certiores redderemur. Sed video nos adhuc in dubio, quod per totum pene annum ſuſpenſos nos tenuit, relinqui: præſtiteratque, ut antea aliquando, D. T. ſcripſi, mutationem Gubernationis celari, quàm tam intempeſtive publicari. Populus autem noſter mirabiliter in deſiderium accenſus eſt, ac per eum ſerenitatem aliquam affulſuram nobis, ſperat.

Domino à Champaignii nova Provincia non valde arridet. Quò autem tendat, ut tanta illi ſoli poteſtas daretur, multi ſuſpicantur, ut experimentum Correctorum Hiſpanienſium fieret. Verùm cùm ſuper nova ordinatione (22) Conſilii Bra-

(22) *Nova ordinatio*] nempe Conſilii Juſtitiæ Antverpiæ inſtituti, de quo ſup. ad Epiſt. CXLI.

Brabantiæ ſententiam ii, qui eam conceperunt, requirere noluerint, nec ea quoque ſatis ſequi, quæ Secreto Conſilio viſa fuere, non parvæ difficultates poſtea exortæ ſunt.

Sickinga jam pridem à me petiit ut beneficia uberiora, quæ in rotulo habentur, ei ſignificarem; quod non gravate feci, ſed vereor non ſatis ei placiturum, quod multis ſæpe annis expectandum ſcripſerim, cùm vix arbitrer primum ei locum conceſſum iri. Nepotis adverſam valetudinem dolenter intellexi, vobiſque omnibus gratias ago pro cura ſollicitudineque ei exhibita. Cuperem autem cum bono comitatu eum huc reverti, quando Ducis Medinæ Cœli abitus adhuc in incerto eſt, ante cujus adventum in Tzommonis cauſa nihil quoque fieri poſſe video, cùm non ſit ſpes ut hîc quicquam ſub iſto regimine obtineatur. Et ſi vobis iſthic ſupplicabitur, vereamur, ne aliud impetrare queat, quàm ut ad Ducem pro adviſo remittatur, quod quale futurum ſit, D. V. per ſe intelligere poteſt.

Denneterii noſtri deſiderio rectius ſatisfacere potuiſſem, ſi quam in ſententiam Regi à me ſcribi vobis videretur, ſignificaſſetis, aliquid tamen literarum concepi, quod ſi vobis videbitur, Majeſtati ſuæ exhibere poteritis.

Courtewillius autem videtur mihi nihil certi conſtituturus quamdiu Dux hîc adſit, quòd perſuaſum habeat, illum non cupere ut in Hiſpaniam redeat, ac jam alii ſpem feciſſe dicitur, in ejus locum ſufficiendi quem ſibi magis quàm Courtewillium addictum fore confidit. Nam audio Ducem de priſtina erga eum affectione non parum remiſiſſe: quanquam profecto, ſi ejus valetudo ferret, magis ad hoc munus Secretariatus aptum non facile ſitis reperturi. Exiſtimo autem Excellentiam ſuam jam prævidere, cum ſucceſſore non ubique ſibi conventurum, unde referre forſitan putat, habere Secretarium iſthic, qui à ſe dependeat, quique illum, quæ ultro citroque ſcribentur, non celet. Ideoque Denneterium, nobis nimium familiarem ac amicum, loco ſubmovere ſtudebit. Proinde tua quoque referre puto, ut Denneterium retineatis, cum is quem ſubintrudere conantur, rerum omnium ſit adhuc ignarus; nec æquali ſtili elegantia ac facilitate præditus.

Rad-

Radbodi (23) effigiem jam bis ad vos miſi, ſperoque poſtremam jam vos accepiſſe.

De literis Cæſaris ad Regem Romanorum Vanderano, Scharenbergeroque mandavi, ut quærerent ea quæ deſideratis, & ubi ea nactus ero, ad D. V. actutum mittam.

De penſionibus nihil adhuc fieri potuit propter Courtewillii abſentiam, qui in Flandriam ob conjugis ægritudinem profectus, jam aliquot diebus abfuit.

Trajectenſes valde ſibi metuunt, ne miles Hiſpanus veterem apud eos ſtationem, hybernaque repetat. Literæque Regiæ plus ponderis hîc haberent ſi Hiſpanica lingua ſcriptæ eſſent. Groningenſes quoque graviter de militari præſidio conqueruntur, à quo liberari ſe ſperant, ſi caſtrum, quod ibi extruitur, ad juſtam munitionem ante hyemem duduci queat. Peſtis apud nos multis in urbibus pagiſque graſſatur, verùm hîc nonnihil ſe remittere cœpit. D. Antonium Mueleneer (24) Conſiliarium Mechlinienſem hiſce diebus amiſimus, ac paulo ante Procurator Generalis Hollandiæ, dum ex Curia domum revertitur, non ſine contagionis ſuſpitione, extinctus fuit.

Status noſtri omnes, poſt publicatum edictum ſuper decimo viceſimoque denario, huc frequentes confluxere, ut Illuſtriſſimo Duci ſupplicarent, quo quotis ſeu alio contributionis genere contentus eſſe velit, cùm omnes prætendant, ſummam Regioni iſti ruinam deſolationemque ex ejus exactione imminere: Ac jam ex ſola edicti publicatione ante executionem multos aliò confugere, commertiaque ceſſare, & populum ubique graviſſimas edere querimonias, aſſerant. Verum Dux nihil de ſententia remiſſurus videtur. Cùmque ego forte dixiſſem, in re tanta non malè convenire, ut ejus executio ad breve aliquod tempus ſuſpenderetur, quo interea Regia Majeſtas ea de re certior redderetur, ac de populi querimoniis, Statuumque poſtulatione, plenius informaretur, & quid deſuper fieri vellet, Majeſtas ſua declararet; interea tamen certas ſummas ſeu quotas, ut duobus antea annis factum

(23) *Radbodus*] V. ſup ad Epiſt. CIX.

(24) *Antonius Mueleneer*] Succeſſor Viglii anno 1548. *Butkens Suppl. Tom.* 2. *p.* 318.

ctum eſt, ſingulæ Provinciæ, ne quid detrimenti ex mora Majeſtas ſua caperet, perſolverent: id ægerrime Excellentia ſua tulit, etſi ei ſententiæ cæteri, qui in Conſilio aderant, quoque adſtipulabantur.

Quoniam autem vereor ne ob eam rem me forte apud Regiam Majeſtatem ſugillet, te etiam atque etiam rogo, ut ſi quid tale intelligas, meo nomine Majeſtati ſuæ ſupplices, ne quam ſiniſtram de me opinionem contra inauditum induat. Fuit enim ſemper in Conſilio liberum ſententias ſuas proferre, citra aliquam Gubernatoris ſeu cujuslibet alterius indignationem. Et quanquam non ignorem ejus authoritatem, tamen cùm omnes in Conſilio ab ejus ſententia abhorrerent, Statuſque omnes enixe idem deprecarentur, populumque, cujus vox, DEI vox eſt, tumultuari vererentur, non inconſulto mihi viſum fuit, ut hoc caſu Rex, cujus ſuprema eſt authoritas, conſuleretur. Bene vale, CL. D. HOPPERE, conjugique ac toti familiæ plurimam quæſo ex me ſalutem dicas. Bruxellæ. Poſtridie Cal. Octobris. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXLVII.

Albanus ſuper x. denario perſiſtit in ſententia, moderationes interim offerens. Conſilii privati ſuper eo ſupplicatio, pro qua, & pro ſe quoque, Hopperi apud Regem patrocinium petit.

CL. D. HOPPERE. Secunda hujus menſis die ad D. T. noviſſime ſcripſi, poſtque illud tempus nihil hîc magnopere ſcriptu dignum accidit.

Status, qui de decimo denario graviſſimas querelâs Duci obtulere, nondum hinc dimiſſi ſunt, quanquam, quantum intelligere poſſumus, Illuſtriſſimus Dux noſter, nullo pacto ſe ab propoſito diverti ſinet, ſperatque ſe aliqua ampliore moderatione illorum querimonias mitigaturum eſſe: verùm valde vereor, ne ea contenti ſint futuri, cùm tam evidentia ſint damna, quæ inde his Provinciis imminent, ac nos quidem illi ſcripto ſupplicavimus, ut quoad uſque Regia Majeſtas plene informaretur, dilationem concederet, intereaque

quotas

quotas pro rata perciperet. Verùm ille nobis reſpondit, de omnibus Regiam Majeſtatem à ſe plene informatam, & ſibi mandatum, ut ipſam in juris collectandi decimi denarii, ex conſenſu Statuum acquiſiti, poſſeſſionem ſine ulteriore diſputatione ponat. Quod nos quidem credere debemus, quanquam nullam ejus literam hactenus viderimus, arbitranturque nonnulli, eum largius Regi ſuper dicti decimi denarii conſenſu ſcripſiſſe, quàm nunc Status agnoſcere velint; multa interim interveniſſe prætendunt, quæ, ſi in judiciali foro ventilarentur, dubium eorum conſenſum (ſi fas eſt dicere) redditura eſſent. Quæ cùm à vobis conſiderata fuerint, magnamque calamitatem ex ejus exactione exorituram vereamur, non ſine cauſa viſum nobis fuit, rem Regiæ Majeſtati exponere totam, priuſquam ad executionem procederetur. Sed cum Excellentiæ ſuæ ſententia noſtra non placuerit, periculum quod timetur, ſubire, populique clamorem una ſuſtinere, cogimur. Cùm autem aliunde hac de re quærelas ad Regiæ Majeſtatis aures perventuras non dubitamus, nihil nobis ſuam Majeſtatem imputaturam confidimus, ſi forte res aliter ceciderit.

Quemadmodum ſi ex Ducis relatione nos non ſatis fortiter opinionem ſuam Regia Majeſtas ſuſtinuiſſe intelligat, nos nulla habita voluntatis ſuæ ſignificatione, quod prius illam conſulere voluerimus, quam in aliquod periculum Provinciam noſtram adduceremus, nobis veniam eandem daturam ſperamus, & ut Majeſtas ſua in bonam partem conſilium noſtrum interpretetur, patrocinium veſtrum enixe imploramus. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugem totamque familiam à me amanter ſaluta. Bruxellæ. XV. Octobr. CIƆ IƆ LXXI.

EPISTOLA CXLVIII.

Penſiones imponendæ Abbatiis Viconienſi & S. Eligii prope Atrebatum. Dux Medinæ Cœli in itinere. Vigilius laborat ex pedibus.

CL. D. HOPPERE, de inſcriptionibus literarum Cæſaris Caroli ad Ferdinandum fratrem, diligentur inquiſivi; verùm

verùm non aliud expiſcari potui, quam quod ab Scharenbergero, Vanderanoque relatum literis adjunxi.

Courtewillius ex Flandria huc rediit ac Abbatem Viconienſem, ſanctique Eligii prope Atrebatum (25) huc evocabimus, ut de penſionibus, quod Rex juſſit, illis exponamus; videturque mihi van Loo aliam occaſionem præſtolari malle, quò filio ejus paulo plenius provideatur. Itaque penſiones in illos diſtribuemus, quos D. V. literæ continent.

Cùm jam Dux Medinæ Cœli ex Curia diſceſſiſſe feratur, Æolum, Neptunumque illi propitios precamur, optaremque nepotem meum, ſi vires ferre poterunt, huc tempeſtive advenire, quô inter primos eſſe queat, qui ſe novi Gubernatoris ſervitio adjungent. Malum quo diu ex pedibus laboravi, quotidie magis ac magis aggraveſcit, impedimentoque eſt, ut Curiam, ut ſoleo, frequentare amplius poſſim; ſperoque Regem de iis Conſiliariis providiſſe, quorum miniſterio novus Gubernator uti poſſit, nam in me quidem ficulneum erit præſidium. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugem à me amanter ſaluta. Bruxellæ. xv. Octobr. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CXLIX.

Ducis Albani metus, ob rejectas Statuum de x. den. preces. Præſidium Trajecti, cujus urbis nomine querelæ apud Regem oblatæ. Langii Secretarii obitus.

CL. D. HOPPERE, præterito menſe aliquoties ad te ſcripſi, verùm intellexi, literas meas aliquandiu hîc deten-

(25) *Abbatem Viconienſem &c.*] Viconia (*Vicogne*) S. Sebaſtiani olim *Caſa Dei*, Ordinis Præmonſtratenſis, pulcherrimum eſt cœnobium juxta Valencenas. Mons S. Eligii (*Mont St. Eloy lez Arras*) eſt Monaſterium Ordinis S. Auguſtini Canonicorum regularium, Atrebato duobus ad Aquilonem paſſuum millibus diſtans, quod nomen ſumpſit a ſacello quod *S. Eligius* Noviomenſis Epiſcopus a ſe conſtructum valde frequentabat. *V. Gall. Chriſt. Tom.* 3. *novæ edit. col.* 460. & 425.

tentas fuiſſe, ut tibi eas in tempore non redditas metuam. Abs te autem nullas poſt XIV. Septembris ſcriptas accepi. Ducem noſtrum, qui Statuum ſupplices preces de decimi denarii remiſſione non admiſit, nonnullus angit metus, ne inde aliquæ oriantur turbæ; potiſſimum autem, ne vicini, ob exacerbatos ſubditorum animos, occaſionem aliquam nos infeſtandi arripiant, magnopereque noſtri adventum novi Gubernatoris expectant, quem ipſorum querelas benignioribus auribus auditurum ſperant.

Trajectum octo vexilla Hiſpanorum remiſſa ſunt, nec parum Ducis, Vargæque animum exacerbaverunt querelæ, quæ iſthic Regi nomine ipſorum oblatæ fuere. Neſcio autem, an ad Majeſtatis ſuæ literas hinc aliquid reſpondebitur.

Hector nepos meus Conſiliarius in Senatu Friſiæ, tandem procationis ſuæ deſideratum conſecutus eſt ſucceſſum, ac ad D. Martini feſtum cum cognata tua Bugyrana vidua N. ab Gratinga nuptias celebrare conſtitutum eſt, quibus ego tecum intereſſe magnopere deſiderarem.

Langius Secretarius ſuperioribus diebus ex hac (26) vita migravit, cujus animæ æternam quietem precor, deque ejus, uti amici familiariſſimi amiſſione, multum certe dolui.

Nepotem meum Folcardum convaluiſſe perquam lubenter audivi, ac aliqui hìc nobis eum in itinere eſſe annuntiaverunt, quod ſi ita ſit, incolumem brevi hìc eum adfore deſidero. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugi tuæ à me ſalutem dicas. Bruxellæ. III. Novembr. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CL.

Commendat Hoppero cauſam epiſcopi Brugenſis.

CL. D. HOPPERE, quid Reverendiſſimus Epiſcopus Brugenſis (27) hiſce diebus à me poſtulavit, quidque ei reſponderim, ex adjunctis literarum exemplis D. V. cognoſcere

(26) *Langius*) „ Jean de Langhe fut Secretaire du Conſeil „ privé l'an 1553. Signa encore l'an 1557." *Suppl. Butkens. Tom.* I. *p.* 190. **

(27) *Epiſcopus Brugenſis*) Remigius Druitius.

gnoſcere, quæſo, ne gravetur. Cui equidem lubentiſſime gratificari ipſe deſiderarem, verùm cùm non ſatis de prætenſo ipſius jure edoctus eſſem, nec quid ex adverſo allegaretur, ſatis ſcirem, non auſus fui me latius extendere. Sed cùm D. V. cognitum eſſe non dubitem, qualiter ejus querimoniæ fundatæ ſint, eandem enixe rogo, ut jus ejus, quoad queat, tueatur, votique, ſi fieri poterit, compotem eum reddat. DEUS D. V. incolumem cuſtodiat. Bruxellæ, Cal. Decembr. CIↃ IↃ LXXI.

(1) EPISTOLA CLI.

Inedita

Angitur ob non acceptas ab Hoppero literas de nepotis reconvaleſcentia, cujus obitum ex Cardinalis Granvellani literis intelligit; dolente ſe, ſed inprimis parente, de hæredis bonorum Zuichemenſium amiſſione. Solatium capit ex Dei voluntate & ex numeroſa alterius fratris prole, quorum fortunam exponit. Gratias agit pro officio morienti impenſo, ac ſumptus offert. Aggæus Herbipoli, & Tzommo in Friſia. De Dennetero in Secretarium retinendo.

CLARISS. D. HOPPERE. Heſterna die primum accepi literas D. V. XIIII. præteriti menſis die datas. Ac profecto tarditas, expectatioque literarum veſtrarum valde me perplexum habuit, ut de reconvaleſcentia nepotis, quem poſtremis graviter decumbere ſignificabatis, cùm parens ejus ex Friſia me hìc inviſiſſet, certiores redderemur: qui cùm meliorem nuncium diu expectaſſet, tandem, ingruente hyeme, domum rediit. Poſt ejus verò diſceſſum literas ab Illmo. Dno.

(1) Hæc epiſtola ex Cod. noſtro deſumpta, abeſt ab editione Gabbemæ.

Dno. Cardinale Granvellano accepi, quibus mihi triſtiſſimum caſum, obitumque nepotis ſignificavit, quem ego arbitrabar me non ex Neapoli ab illo, verùm a vobis prius intellecturum. Ego autem tametſi juvenem amabam, multisque ſumptibus eum hactenus enutrieram, & ſecundum hæredem bonorum Zuichemenſium (a parentis morte) eundem conſtitueram, non tamen ejus amiſſio tanto me dolore affecit, quanto fratrem, qui illum unicum habebat filium in quo ſenectutis ſuæ ſolatium conſtituerat. Uterque autem votis noſtris decepti ſumus, quod æquo animo ferre cogimur, poſtquam ita Deo placuit. Et fortaſſis illi melius fuerit, in hac innocentia, vivendi finem feciſſe, quàm ſi multis malis obnoxiam vitam longius produxiſſet. Me verò conſolatur, quod quinque adhuc ex fratre meo Serapione ſuperſunt nepotes, quorum duo primi Eccleſiaſtici ſunt ordinis, ac Bucho (2) Senior, jam pridem ex Italia rediens Gandavum ſeceſſit, ibique reſidentiam (3) ut ajunt, inchoavit. Alter Folcardus Canonicus Atrebatenſis ibidem Officialis (4) munere pro Epiſcopo fungitur. Ex Secularibus autem ſuccedit Hector (5) qui prima Dominica Novembris nuptias cum Bugyrana cognata tua celebravit. Acciditque ut eodem tempore Jaquelina Petri uxor filium apud Snecam pepererit, quod nuptiis impedimenti aliquid præbuit, ac Hector eò profectus, ut eo nomine puerum de ſacro fonte levaret, Rintzii nomen cognationi veſtræ * inſeruit: migravitque cum nova conjuge in ædes meas Leovardienſes, (Igramo (6) ſe

* *Supple*: familiare, *aut quid ſimile.*

(2) *Bucho*] Aytta, Coadjutor Viglii anno 1576. Obiit præpoſitus Gandavenſis anno 1599. die Ult. Octobr. *Gall. Chriſt. Tom 5. col.* 169.

(3) *Reſidentia*] id eſt, aſſidua commoratio beneficiati apud Eccleſiam in qua beneficium obtinet, & ad quam jure Canonico tenetur ſub pœna privationis beneficii. Hodie utimur jure novo Concilii Tridentini, & pro ſtricta, ut vocant, reſidentia diverſus eſt Eccleſiarum uſus ac conſuetudo.

(4) *Officialis*] qui exercet Epiſcopi juriſdictionem contentioſam.

(5) *Hector*] Aytta Conſiliarius in Senatu Friſiæ.

(6) *Igramo*] Van Achelen præſide Senatus Friſiæ.

ſe in vicinam domum Cancellariæ (quæ ad eam perfectionem deducta eſt, ut Senatus ibi habeatur) recipiente: ac in ipſo, cùm ſit Senior Aytanorum ſecularium, ſpes aliqua familiæ nobis conſiſtit, ſi ſecundum modo hoc erit matrimonium. Mihi autem plurimùm dolet, quod hac moleſtia familiam veſtram affecerit, Dominationique T. ac conjugi, cæterisque, qui ei ægrotanti, morientique adſtitiſtis, ac extremum officium tam honorifice impendiſtis, non poſſumus ego & frater pro meritis ſat dignas agere gratias. Denneterius de debitis ab eo contractis, funerisque expenſis ad me quædam perſcripſit. Verùm in iis annotatum non video quæ D. T. debet, quòd eum ſupra biennium (ni fallor) menſa tua dignatus fueris: quæ equidem libentiſſime refundam, cùm ipſum mors prævenerit, ut gratias ipſe agere, referreque non potuerit. Quæſo itaque, mi Hoppere, ut te non pudeat quod æquum eſt a me accipere, cùm mihi, ut par in tuos excerceam, occaſio non offeratur. Denneterio autem reſpondi, & literas eum D. T. communicare juſſi, ex cujus ſententia omnia eum fa......... D. Aggæus Weisburgum ſive Herbipolim migravit. accepta apud Epiſcopum Conſiliarii conditione ſatis luculenta, quæ mihi diſplicere non potuit, niſi quod timeam ne veterem de religione errorem excutere nondum poſſit. Mitto autem ad te noviſſimam ejus epiſtolam, quæ tibi, ſi aliquid ad eum ſcribere voles, argumentum ſuppeditare poterit. Tzommo in Friſia ſe continet, & ſi advenientibus Syndicatoribus obtineri poterit, ut ipſe in perſona cauſam ſuam proſequatur, forte detegere poterit paſſiones quæ Vargam in ejusſmodi ſententiam adduxerint, quas potiſſimum exortas ex eo ferunt, quòd Hiſpanum ab Tzommone aliquando punitum, ac in ejus officium intruſum, in eodem manutenere voluerit: ac deinde quod Regi ſupplicatum fuerit; quod D. T. mihique imputavit. Denneterii noſtri cauſam, dum recens Regis eſt memoria, rogo ut promoveas, ac ferrum dum calidum eſt, cudas, antequam is adveniat qui evertere ſtudebit quidquid nos conſtruximus. His bene vale, Clariſſime Dne. Hoppere, ac aliàs de aliis. Bruxellæ. III. Decembris MDLXXI.

EPI-

EPISTOLA CLII.

Non ad ſe pertinere ſcribit, quod ad negotia, quæ ex Hiſpania mittuntur in Belgium, non reſponderi queratur Hopperus. Negotia Conſilii Status, fere tractat Albernotius, alii alia. Trajectenſium querelæ ex Vargæ arbitrio pendent. Penſiones acceptatæ ab Abbatibus. De viſitatione Burgundica. Quæ de x. denario ſcripſit, Rex in bonam partem accepit. Dux ejus executionem fruſtra urget. De rebus Anglicis, & Colonienſis Univerſitatis ſupplicatione. Comes Culemburgius hac urbe pulſus. De Deynio, Marco Duce, Joanne Hallio & Jacobo Daventrienſi. De Regia remuneratione diffidit ob Albanum.

QUod iſthic miramini, CL. D. HOPPERE, tot ac tanta negotia, quæ inde ad nos mittuntur omnia fere magni momenti ad nullum tamen reſponderi, non ad me pertinere puto, ſed ad eos quibus ea per Illuſtriſſimum Ducem committuntur diſtribuunturque. Magna enim pars eorum relegatur ad Conſilium, quod vocant turbarum quod ſub titulo confiſcationum cognitionumque criminalium, potiorem partem ad ſe trahit, atque ad illud forum Illuſtriſſimus Dux omnes Trajectenſes, ſimilesque quærelas & literas rejicit. Nec ſatis æquo animo fert Vargas ad Regem recurri de iis, quæ ad ipſius cognitionem pertinent. Pars altera negotiorum de quibus Regia Majeſtas huc ſcribit ad Secretum Conſilium pertinet, cui ut ſcis Præſes Tyſenachius præſidet, quem lubenter commonebo ut officio ſuo in reſpondendo ſatisfaciat. Tertio loco multa Financias concernunt quæ mihi quoque non communicantur.

Quartum autem negotiorum genus ad Conſilium Status pertinet, quod quo loco ſit, antea tibi (niſi fallor) aliquid ſcripſi, & ea fere per Albernotium tractantur, ac in lingua

Hiſpanica expediuntur, quæ raro ad noſtram notitiam perveniunt.

Sunt poſtremo alia quædam quæ Excellentia ſua Courtewillio referenda committit, videlicet quæ ad beneficia officiaque pertinent, apud quem & literæ hujuſmodi hærent. Is autem majore ex parte temporis cum morbo podragaque conflictatur, nec ſemper Duci eorum relationem audire vacat, cui ego tamen præſto ſum ſemper, quandocumque mea opera Conſiliumque requiritur. In cæteris, Catonis ſententiam ſequor, ut ad conſilium non accedam, niſi vocatus. Taceo autem alia impedimenta, quæ D. T. per ſe ex hominum rerumque qualitate ſatis colligere poteſt, quibus remedium non adhibetur, quamdiu ordo antiquitus obſervari ſolitus, reſtitutus non fuerit. Me autem ſemper excuſatum vobis cupio, cum neque manus, neque pedes officium faciant, & ut conſilio non multum valeo, ita actionibus multo minus. Et ex ſupradicta diſtinctione facile exiſtimari poteſt quantula ſunt, quæ meum officium concernant.

Quæ Trajectenſes conqueruntur de aggerum pontium, itinerumque reparatione, ea ex Vargæ arbitrio potiſſimum pendent; nec quicquam eorum, quæ ad bona confiſcata quomodolibet pertinent, à quoquam tractari permittit.

Penſiones uti D. V. deſideravit, ab Abbatibus acceptatæ ſunt, præter eam quam Langio Rex conceſſerat, cujus conſtitutionem mors ejus prevenit. Eam tamen Dux reſervavit ad utilitatem ejus, cui Regia Majeſtas concedet, de qua aliquid ad ipſam perſcriptum Courtewillius mihi retulit.

Blaſerius à viſitatione Burgundica jam pridem rediit plauſtrum informationum referens, quæ Conſilio noſtro negotium faceſſent, ac omnia præparatoria eſſe intelligo: accurruntque multi, qui ad purgationem, atque ad contrarias probationes admitti ſe poſtulant. Ex quibus ſunt nonnulli Senatores Parlamenti Dolani ab ingreſſu Senatus ſuſpenſi, de quorum cauſa, quantum potero, promovebo, ut quàm primum cognoſcatur.

Literas vero, quas ad Blaſerium, Boulinumque tuo faſciculo incluſas inveni, nunciis, qui oblati fuerunt, in Burgundiam perferendas dedi.

Dux

Dux autem ſuper literis Regiis eos concernentibus, reſolutionem in eorum reditum differendum cenſuit, providens interea de ipſorum viatico ad bonum, ut dicitur, computum.

Valde gaviſus ſum quod ea quæ ad te de decimi denarii quæſtione ſcripſi, in bonam partem Rex acceperit. Dux autem quantum poteſt ejus executionem urgere pergit, miſſis ad Status civitatesque gravibus mandatis & commiſſariis, qui inquirant per quos ſtet, quo minus ipſis pareatur, verùm parum promovetur. Vereor autem ne in nervum aliquem arcus nimium tenſus erumpat, niſi inde ad nos aliquid remedii adferatur; & in ſpem populus erigi cepit ad nuncium advenientis novi Gubernatoris.

In Angliam ante aliquot dies Thomas Fliſcus mercator Genuenſis ab Duce miſſus eſt, ut ſuper reſtitutione mercium retentarum cum Regina tranſigat: indigna ſane ſunt quæ patimur, &, ſi Medinenſem advenire Regina intelligat, verendum eſt, ne rem eo uſque differat, cùm Ducem Albanum Vatiniano odio proſequatur, uti & D. Geraldum Oratorem. Colonienſis Univerſitas ſupplicationem ſuam D. V. etiam atque etiam commendat, ſuper qua ſententiam meam aliquando perſcripſi. Ab Excellentia autem ſua nihil mitius quàm antea eſt expectandum.

Nunciatum autem nobis eſt Culenburgium urbe ibi ejectum, & complures hæreticos una cum Concionatore in carceres ab Senatu conjectos.

Deynius (7) Præſidis Nicolai quondam gener ac Conſiliarius Mechlinienſis ſuam ſupplicationem D. T. à me commendari petiit, & eſt ſane in ea fortuna conſtitutus, ut ſine ſubſidio rem familiarem dignitatemque ſenatoriam tueri ægre poſſit. De officiis, de quorum vacatione antea ſcripſi, nihil Dux ſtatuit, neque etiam de Abbatiis, inter quas eſt Vlierbacenſis, (8) defuncto eo qui te hîc preſente creatus fuit, quicquam adhuc Dux reſolvit. Tui

(7) *Deynius*] Meſſire Thiery Deyn, Chevalier, ſucceda a Meſſire François Cranevelt par lettres patentes du 4 Novembre 1564. *Butkens Supplt. Tom.* 2. *p.* * 315.

(8) *Abbas Vlierbacenſis*] Joannes Hauterus, Affligenienſis cœnobita, ſucceſſorem accepit *Petrum Coels*, dictum *Glymes*. Vlierbacum eſt Ordinis S. Benedicti monaſterium dimidio fere milliario a muris Lovanienſibus.

Tui autem affinis Marci Ducis (9) lubenter rationem quam potero habebo, ſed non multum ſperare audeo ſub Duce Albano.

Joannes Hallius jam dudum Hiſpaniæ viſendæ cupiditate ducitur, quod iter quantum poſſum ei diſſuadeo, veritus ne homines ſuſpicentur me authore iſthuc eum ire, cum non dubitem magnas variaſqae eum ad Regem perlaturum eſſe querimonias.

Jacobus Daventrienſis opus ſuum tandem perfecit, ac huc advenit, quò illuminatione illud exornet.

De remuneratione Regia quid nobis expectandum ſit, ſi ex Ducis arbitrio ea diſtribuetur, non ſatis video. Erga me enim propter ſententiam decimi denarii, non ut antea afficitur, & neſcio an ea quæ D. V. dirigente in cauſa Trajectenſi aliorumque huc ſcribuntur, ſatis illi placeant. Bruxellæ. VIII. Decembris. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CLIII.

De literis ad Imperatorem aliosque Principes ſcribendis ſuper ſurrogatione novi Gubernatoris. De ſale Hiſpanico, Gallico ac Portugalenſi. Dux Holſatiæ mari præficiendus. An cum effectu? Germani quare non faveant Regis cauſæ?

QUoniam, CL. D. HOPPERE, ſuper quibuſdam articulis Rex meam ſententiam, uti literæ D. V. continent, requirit, paucis lubenter dicam quod ſenſero. Imprimis quomodo de ſurrogatione Ducis Medinæ Cœli in regimen hujus Provinciæ, ad Imperatorem cæteroſque Principes Imperii ſcribendum videatur, cum Scharenbergero contuli, formulamque quandam ejus, à nobis conceptam, hiſce junxi, unà cum declaratione eorum ad quos nobis ſcribendum eſſe videatur. Quæ deinde ipſis Regentibus Gubernatoribuſque honora-

(9) *Marci Ducis*] De Marco de Hertoghe V. inf. ad Epiſt. CCXXXIII.

noraria ſive ordinaria ſive extraordinaria data fuiſſe memini, conjuncta ſchedula declarabit.

Quod ad novas Impoſitiones, quæ à mercatoribus noſtris ſalem ex Hiſpania petentibus exolvendæ ſunt, pertinet, jam antea divineramus prædixeramuſque, id quod accidit. Ut ſcilicet propter vectigal inſolitum ac nimis grave, noſtri mercatores inde averterentur, ac aliunde ſibi providerent. Proximum autem emporium ſalis crudi in Gallia apud Rupellam eſt, & quanquam is non ita acris eſt, neque tantum in purgando, ſive ut noſtri dicunt, finando, ſubſtantiæ præbeat, ejus tamen diminutionem facile compenſat itineris brevitas, preciique vilitas. Poſt Gallicum ſalem, Portugalenſis habetur, melior Gallico, ſed minus tamen bonus quàm Hiſpanicus, quo hodie fere noſtri mercatores naves ſuas onerant, ab Andoloſio abſtinentes propter vectigalium gravitatem, quibus ſublatis plærique ad vetera emporia non illubenter redibunt, ſi de eo ſufficienter certiorati fuerint. Quoniam autem privatis literis meis forſitan non ſatis credere volent, præſtaret inde aliquod documentum ab Regia Majeſtate expediri, quo plenior illis fides fieret. Interea autem non omittam meis literis, Amſterodamenſibus aliiſque, quos ea res concernit, id quod D. V. ad me ſcripſit, ſignificare.

De præfectura maris Duci Holſatiæ committenda, quidnam Illuſtriſſimum Ducem Albæ moverit, jam antea Regem per ejus literas intellexiſſe puto. Sed neſcio an ita plene Hiſpanicus Secretarius reddiderit, quæ à nobis lingua Gallica fuere concepta. Scriptum autem hiſce adjunctum ac ab Scharenbergero conceptum, plenius quæ acta in ea cauſa fuere, explicabit. Non fuit autem viſum nobis Regiæ Majeſtati aliquod præjudicium generari. Et ſi nobis communis maris littorumque Provinciæ noſtræ major cura fuiſſet, non in tam multa damna, ne dicam ignominiam, Provinciæ noſtræ incurriſſent. Verùm non arbitror, hoc quod propoſuit de Duce Holſatiæ, effectum unquam ſortiturum, cùm Germani populique ſub Imperio, qui ad noſtrum mare habitant, nimis à nobis alienatis ſint animis, cùm ipſi fere hæreſi ſint infecti; piratisque proſcriptiſque à noſtris Provinciis ob eandem cauſam favere non deſinunt, & in ſum-

ptus ad eos junctis viribus propellendos, vix conſentire volent. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XI. Decembris. CIↃ IↃ LXXI.

EPISTOLA CLIV.

De Regio puero nato gaudet, votaque facit. Populus non lætatur, quod x. den. exactio continuetur. Dux fruſtra moderationes promittit, dum Status conſenſum ſe præbuiſſe negant. Conſilium ſuum ut Rex ſequatur, inculcat. Nihil auxilii a populo expectandum ſi bellum ingruat. Condonationem Regiam expetit, & carcerum ſuppliciorumque finem faciendum cenſet. Status decreverunt ad Regem mittere deprecatum x. den. exactionem, Duce obnitente, allegantеque Regis ſententiam ad ſe perſcriptam, de qua dubitat Viglius, ſuper hac materia non ſcripturus ampliùs.

CL. D. HOPPERE, hodie, hoc eſt die Sancto Thomæ ſacro, literas D. V. nunciumque de fælici partu ſereniſſimæ Reginæ accepimus, juſtiſſimaque lætitiæ cauſa cunctis ſubditis, atque erga Regiæ Majeſtatis familiam bene affectis, præbita eſt. DEUMque OPT. MAX. merito precari debemus, ut hunc partum plures alii eadem fælicitate ſubſequantur, ac Regi pueroque concedat, ut tamdiu ſaltem patrem ſuperſtitem habeamus, quo ad Gubernacula Regni ſuſcipienda filius aptus erit. Verùm adeo populum noſtrum contriſtat perturbatque decimi denarii exactio, & metus, ne in graves tumultus cædeſque res exeat, ut in populi cordibus nullus lætitiæ locus relinquatur. Dux autem ut hæc amoliatur, promittit ſe omnia gravamina temperaturum, ſi prius Rex in poſſeſſione ejus juris confirmetur. Verùm hoc aliò tendere ſuſpicantur, nec ullis pollicitationibus moderationum, amplius commoveri ſe ſinunt. Ac conſenſûs fundamentum, quo hæc exactio nititur, variis allegationibus omnes

pene

pene Status ſubvertere conantur: quæ te propter periculi magnitudinem celare nolui, rogans ut in conſiliis veſtris ſuper directione rerum tanti momenti, ratio iſthic aliqua habeatur. Non dubito autem Ducem fortiter ſuam apud Regiam Majeſtatem ſententiam tueri, ſed ſi Majeſtas ſua, quæ per Status hîc quotidie exhibentur, cognoſceret, alterique parti alteram aurem præberet, & conſilium noſtrum, quod ex ſupplicatione Excellentiæ ſuæ jamdudum exhibita & ad D. T. per me tranſmiſſa, ſatis colligi poteſt, forte non reſpueret, ac quotas rantiſper admitteret, donec de decimi denarii proſecutione, cognitis omnibus circumſtantiis, maturius pleniuſque deliberaret. Pecunia aliqua ſaltem in ſtipendia militum interea ſubminiſtraretur, & ab præſenti rerum diſcrimine liberaremur. Loquor autem liberius apud D. T. quam cautelam adhibituram non dubito, ne inde mihi Ducis indignatio augeatur, vel Rex aliorſum ea interpretetur. Increbuerat hîc nuper falſus rumor Ducem Medinenſem in Zelandiam appuliſſe, unde incredibilem populus lætitiam concepit. Verùm ſi is, quæ per Ducem noſtrum cœpta ſunt, proſequi debeat, haud magnum de ejus adventu gaudium populo erit. Et ſi Galli aliique vicini, quorum ligæ fœderaque jactantur, exuleſque noſtri ac Hugenotti cum Geuſiis, incitante Turca, aliquid moliri tentabunt, cogitari facile poteſt, quid auxilli à noſtro populo ſic affecto exulceratoque expectandum erit. De gratia vero, quod ſecundis literis ſcribis, non poſſumus non Regiam clementiam laudare, atque cùm carceres noſtri pleni ſint captivis, qui concionibus turbulento tempore interfuerunt, gratiamque ſuperiori anno publicatam neglexere, quorum aliquam condonationem generalem Dux noſter meditabatur, forte Regiæ Majeſtatis literæ ejus propoſitum incitabunt, ac profecto, cùm tandem carcerum ſuppliciorumque finem facere conveniat, tum hæc mihi occaſio optima videtur. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXI. Decembr. CIↃ IↃ LXXI.

Huic epiſtolæ à me dictatæ hoc mihi, HOPPERE, adjicere viſum eſt, quod cùm hodie apud Ducem referretur Statuum Brabantiæ ſupplicatio pro decimi denarii deprecatione, ſi eam impetrare hic non poſſent, decreviſſe ad Regem mittere, de cujus benignitate ſibi promittebant, non paſſurum

 eum

eum tantam ruinam, quanta ex prædicta exactione videbant Patriæ imminere, ſed potius Reip. ſalutem prælaturum, ac in veterem ſtatum eam reſtituturum, ita multa in contrarium ille allegavit, & ab Rege reſolutum & ad ſe perſcriptum dixit. Si eam Majeſtatis ſuæ ſententiam intelligerem, quod ad me equidem pertinet, verbum non amplius adderem, & ſuo marte rem decurrere ſinerem. Quanquam enim difficile eſt, communi omnium Provincialium opinioni reluctari, alia tamen ex parte contra Regis ſententiam conteſtari, minime convenire cenſeo. Verùm hujus voluntatis ſuæ miniſtros, ipſoſque denique Status, ſibi hactenus devotiſſimos, certiores fieri expediret, ne ſi quid ſiniſtri ac præter opinionem acciderit, imputari eis poſſit. Ego autem Deo hanc rem committens amplius ſuper hac materia quicquam ſcribere non decrevi, te etiam atque etiam rogans, ut quæ antea confidenter ad D. V. ſcripſi, ea ne mihi fraudi ſint, operam dare velit. Iterum vale, datum ut ſupra.

EPISTOLA CLV.

Rembertus Dodoneus medicus videtur in Hiſpaniam iturus. Res Hollandicæ non ex voto. Scriptum pro juſtificatione Regis adverſus turbarum authores a ſe & Tyſenachio examinatum. Albanus Neomagi agit, Dux Med. Cœli Buſcoducis; inter quos non ſatis convenit. Tres Friſiæ Civitates ab Albano mœnibus exui juſſæ; quod Viglius improbat. Damnum urbis Lovanienſis ex aquarum inundatione.

CL. D. Hoppere, proximis hiſce diebus literas accepi ab Urdio noſtro, quibus junctæ erant aliæ, quas ad te mitto, & ejuſdem argumenti eſſe reor, nec multum mihi aberrare à ſcopo videtur, cùm (10) Reip. noſtræ ſtatum ac remedia diſcurrit. Junxi quoque literas Remberti Dodonei, vide-

(10) *Adde*: circa, *vel* ſuper.

videturque facile poſſe perpelli, ut ad vos commigret, ſi paulo liberiores in eum eritis, & ſane ope veſtra indigere videtur; qui naufragium Mechliniæ paſſus fuit.

Res hactenus in Hollandia non ſatis ex animi noſtri ſententia votoque ſucceſſere, & plerique culpam rejiciunt in nimiam ſeveritatem illorum, qui rebus præſunt, nec dubitant, ſi ea remedia executioni demandata fuiſſent, quæ jam pridem ab Regia Majeſtate perſcripta fuerant, quin omnia & facile & cito confici potuiſſent. Miſerat autem Illuſtriſſimus Dux ad Præſidem Tyſenachium, ac me, ſuperiore menſe, ſcriptum ex Hiſpania ad ſe allatum, ſuper juſtificatione Regis adverſus harum turbarum authores. Verùm quid nos illi reſponderimus, ex exemplo literarum noſtrarum cognoſces, ſuper quibus ulteriorem Excellentiæ ſuæ juſſionem expectamus. Agit autem ille adhuc Neomagi, non ſatis firma valetudine præditus, ac Medinenſis apud Buſcoducenſes deliteſcit, cum de rerum gerendarum conſiliis non ſatis inter eos conveniat. Ante triduum nos hîc inviſit M. Idzardus à Sickinga, triumque civitatum noſtrarum, quas mœnibus foſſiſque exui Dux juſſit, querimoniam deferens, meamque opem implorans, quem ad te quoque eadem de re ſcripturum exiſtimo. Nec ſcio ſane quid noſtræ civitates plus cæteris aliarum regionum peccarint, quæ ab Geuſiis oppreſſæ, in libertatem ſeſe inter primas vendicavere. Minuſque in Friſia id fieri convenit, cujus eum ſcis eſſe ſitum, ut præſidiis earum civitatum, qui ruri fere habitant, deſtituti, piratarum quotidianis incurſionibus, deprædationibuſque exponerentur. Neque Catonis Majoris exemplum, qui Proconſulem apud Hiſpanos agens, tam multas, authore Plutarcho, urbes mœnibus ibi denudavit ab Hiſtoriarum ſcriptoribus commendari percipere potui. Quis autem præſens Friſiæ ſtatus ſit, ipſe plenius ad D. T. perſcribet. Rebellium autem profugorumque præcipuorum nomina ex ſchedula hiſce conjuncta D. V. cognoſcet. Rollemam quoque ajunt cum conjuge ac liberis Emdam profugiſſe.

Bonnii Conſiliarii filius ipſe quoque ejuſdem Senatus collega hiſce diebus cum Heetveldii Secretarii Lovanienſis filia bene dotata nuptias celebravit. Verùm ſub idem tempus incredibile damnum urbs Lovanienſis accepit ex aquarum in-

 un-

undatione, quo potiſſimum affecti ſunt, qui ad Diliam habitant. Hæc habui quæ D. T. impræſentiarum ſignificari volui, curſoris occaſionem expectans. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugem liberoſque à me quæſo plurimum ſaluta. Bruxellæ. XIII. Januarii. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLVI.

De deditione arcis Gaudanæ, ab Hopperi genero factâ, cui, exemplo Ritzconis ab Unya (qui ob arcis Gelmudanæ deditionem carceri mancipatus eſt) ſuadet, ne ad priſtinam præfecturam reſtitui ſe multum contendat, ob infenſum omnibus Batavis animum ejus, qui hîc rerum potitur.

ACcepi, CL. D. HOPPERE, hiſce diebus literas ab genero (II) C. G. quibus accurate ad me perſcribit, quæ eum ad deditionem arcis, cujus cuſtodia ipſi commiſſa fuit, compulerint, & ut plenius rem omnem, atque in quo ſtatu conjugis ſocerique ac filii tui G. Antonii, res ſint, cognoſcas, viſum ei fuit Giulielmum famulum ſuum qui omnis fortunæ ſuæ particeps fuit, ad te mittere, quod etſi haud magnopere opus eſſe judicarem, diſuadere tamen ei nolui, cum ei ita viſum fuerit, & tibi conjugique tuæ non ingratum exiſtimarem. Ex literis autem tuis cognovi Illuſtriſſimo Duci aliquoties te ejus cauſam commendaſſe, verùm cùm non ſcribas, quam ille tibi ſpem fecerit, haud ſuadeo ut temere ſe periculo committat.

Cum Ritzco noſter ab Unya (cui ſimilis caſus in caſtri Gelmudani cuſtodia accidit, licet ſe purgationi obtuliſſet) in arce tamen Leovardienſi captivus adhuc detineatur, ac, uti etiam urbs Goudana, ad obedientiam rediret, ingratam tamen ei recordationem perfidiæ eorum fore exiſtimo, ut non auſim ſuadere, ut ad priſtinam functionem præfecturamque reſtitui ſe multum contendat. Ac de ſucceſſoris benevolentia

(II) C. G.) id eſt: Caſtellano Gaudano.

lentia in tuam gratiam fortaſſis meliora ſperare poterit, quàm de eo qui adhuc rerum potitur, cujus exacerbatus exulceratuſque eſt animus, ac omnibus Batavis infeſtus ob adverſum rerum ſucceſſum. Bene vale, HOPPERE CL. conjugique, ac liberis multam quæſo à me ſalutum dicito. Bruxellæ. XXIII. Februarii. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLVII.

Queritur miniſtros Regios remedia de die in diem protelare, & ſibi non credere, nec ipſi Duci Medinenſi. De formula gratiæ deliberat Dux, cui populus ſub hoc Gubernatore fidem non habebit. Lovanienſes Regi commendati, & ex Hopperi promiſſis in ſpem erecti. Bilius in caſtris ante Harlemum. De rebus privatis. Alberto a Loo ſucceſſor datus in Conſilio Finantiarum. De duobus milionibus loco x. den. præſtandis.

CL. D. HOPPERE, literas tuas IV. Februarii ſcriptas, XX. ejuſdem menſis die accepi. Et quod promittis, tandem aliquid vos ſignificaturos per curſorem proprium, quod ad veram Reip. compoſitionem & pacem pertinebit, id nos jamdudum ſummo deſiderio expectavimus, & veremur valde, ne dum vos remedia de die in diem, ac curſore in curſorem protelatis, nimis ſero id adferatur, cùm credi non poſſit in quas anguſtias civitates totaque Provincia, ac populi ſub hoc ſtatu rerum, redigantur. Sed ſurdis, ceu fabulam noſtras calamitates narramus, dum aures habetis aliorum præſtigiis præoccupatas. Scripſi aliquando ad D. V. me hoc nomine optare Ducis Medinenſis præſentiam, ut quæ nobis forſitan non creduntur, ipſe ceu ocularis teſtis confirmare valeat. Et quantum intelligere poſſumus, ea, quæ conſpicit, diſplicereque ei videntur, in hoc regimine, vos non celat, ſed quam illi quoque fidem adhibeatis, nondum nobis cognoſcere licuit.

Gau-

Gaudeo Præſidis ac meum reſponſum ſuper publicatione (12) ſcripti, poſt dimidium annum nobis primum communicati, Illuſtriſſimum Ducem ad Regem tranſmiſiſſe, ac id Majeſtati ſuæ non improbatum fuiſſe. Neſcio autem quid denuo Excellentiæ ſuæ Majeſtas ſua mandavit, ſed id intelligo, nunc deliberari de formula quadam gratiæ ac condonationis concipienda, ſed vereor ne rurſus illa tantopere reſtringatur, ut effectus non magnus ſequatur. Forte autem & nobis hîc communicabitur Ducis deliberatio, ſed cùm non dubitemus jam antea negotium in Vargiano conſilio reſolutum, conſultatio noſtra tantum pro forma ſerviet. Illud maxime vereor, ne, quæcunque tandem gratia proponatur, fidem multam populus ſub hoc Gubernatore attribuat, præſertim cùm videat civitates nonnullas, quæ ejectis perturbatoribus ad officium rediere, in ſuſpenſo adhuc manere, quæ tamen illos, qui cauſam alterationis præbuere, non ægre ferrent dignis affici ſuppliciis. Ago autem D. T. magnas gratias quod pro Lovanienſibus noſtris tam diligenter intercesſerit, qui niſi favore Regis ſuſtineantur, toti pereunt. Nam & civitas inundatione proxima afflicta, maximum paſſa eſt detrimentum, & ſcholares, Magiſtrique, Ducis cenſuram formidantes, ipſi quoque huc illuc diffluunt. Verùm proximæ literæ veſtræ, quas Doctori Elberto communicavi, nonnihil conſolationis attulerunt, quam ſpero D. V. proximis ſuis literis (uti promittit) confirmaturam.

Quæ circa Harlemium aguntur, vix ſcribere vobis audeo, cùm aliis magis quam nobis credatis: hactenus certe in vanum ab noſtris laboratum eſt, non ſine magna hominum jactura. Junxit ſe etiam caſtris Bilius, qui rebus præclare in Friſia geſtis, omni ibi virtute gloriam continuare ſtudet, verùm queritur alios ipſius conatibus non reſpondere. Videntur tamen aliqui adhuc nobis ſpem præbere, fore ut brevi urbe potiamur, id quod Deus propitius faxit priuſquam majores motus experiamur.

Guilhelmus Caſtelani famulus, uti ex literis meis hiſce junctis cognoſcere poteris, die D. Matthiæ hinc ſe itineri accinxit, ſed cùm pedibus longum ſit iter, vereor ne ita cito ad

(12) *Super publicatione Scripti.*) de quo ſup. in Epiſt. CLV.

ad vos perveniat. Si Cornelius tuus meo conſilio uteretur, haud ſuaderem ut Rollemæ frivola expeteret, cùm occupationem illorum D. V. imputaturus fuerit. Satius autem erit eum ingratitudini malitiæque ſuæ relinqui, quam occaſionem querimoniamque ei præberi, quaſi multa ei millia adempta fuerint. Hermes (13) noſter, qui per aliquot hebdomadas male valuit, hodie ſpiritum Deo reddidit.

Loy (14) mortem multi boni viri deplorant, datuſque eſt ei ſucceſſor Oyenbruggius, qui apud Ducem favorem meruit ex recollectione centeſimi denarii quam rebuſcam (15) vocant, quæ magnas nobis quærelas excitat. Loy autem conjunx D. T. magnas agit gratias pro ipſius commendatione impetrationeque duorum milium, plurimumque rogat, ut in hac ærarii penuria D. V. procurare velit, ut certa aliqua, bonaque aſſignatio ei detur, aut ſine longa mora præſtari, quod Regia liberalitas conceſſit, mandetur.

Dux noſter, dum à Statibus duos miliones annuatim perpetuo

(13) *Hermes noſter*] is eſt *Hermes de Winghe* Conſiliarius in Secreto Conſilio, ut eſt in Epiſt. proxime ſequente. De quo in libello *Tomb. des Hom. Illuſt. p.* 32. „ Meſſire Hermes de „ Winghe natif de Renay près d'Audenarde, Docteur & Pro- „ feſſeur en Droit en l'Univerſité de Louvain, ſucceda en l'e- „ ſtat de Conſeiller du Conſeil Privé a Meſſ. Jean d'Auxtru- „ yes, dont il avoit epouſé la fille, de laquelle il procrea „ Jean de Winghe, en ſon temps Conſeiller du Conſeil de „ Brabant. Il mourut a Bruxelles le 11 de Mars 1573. & giſt „ en la chapelle du Venerable ſacrement a S. Gudule, ſa „ pierre ſepulchrale contenant l'inſcription ſuivante: Cy giſt „ noble Homme Meſſire Hermes de Winghe, en ſon temps „ Docteur ès Droits, Conſeiller & Maitre des Requeſtes or- „ dinaire de l'hotel de l'Empereur Charles le V. & Philippe „ Roy d'Eſpagne & ſon fils, & Treſorier de leurs Chartres en „ Flandres. Lequel apres avoir ſervy es eſtats ſuſdits l'eſpa- „ ce de XXXVI. ans, treſpaſſa le XI. de Mars 1573. Et Dame „ Marguerite Auxtruyes ſon Epouſe, laquelle treſpaſſa le „ XVI. d'Octobre en l'an. 1570. " Laudat eum Viglius in ſubſequente epiſtola.

(14) *Loy Mortem*] id eſt *Alberti a Loo* Conſiliarii in Conſilio Finantiarum, cui ſucceſſit *Engelbertus d'Oyenbrugge. V. Butkens.*

(15) *Rebuſcam*] V. Notas ad Commentar. de X. den. ad n. 3.

petuo præſtandos loco decimi denarii impetrare nequit: interea dum de eo cum ipſis contenditur, unius milionis obligationem præſtari poſtulat, ac nos, ut ille id impetret, omnem lapidem movemus. Sed res in tanta animorum averſione rerumque anguſtia, difficultate non caret, habenturque ea de re in ſingulis Provinciis conventus, tandemque Excellentia ſua permiſit ut eadem opportunitate deputati, qui in Hiſpania fuerunt, acta impetrataque, Statibus, à quibus miſſi fuere, referre poſſint. Bene vale, CL. D. HOPPERE, Bruxellæ. II. Martii. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLVIII.

Senatus Friſiæ ſupplicat pro augmento ſtipendiorum, quod omnibus dudum, conſiliis promiſſum extitit, dum interim nemini ſolvitur; unde multi à publicis functionibus abſterruntur. Conſilium Secretum ad triarios redactum ſublato Hermete a Winghe. Claſſis contra Hollandos mare ingreſſa.

CL. D. HOPPERE. Cùm frater meus Gerbrandus nuper ex Friſia huc adveniſſet, hortatus eum ſum, ut ipſe ad te quædam perſcriberet, cùm de publico ſtatu, tum de privatorum tibique conjunctorum rebus, quæ D. T. non ingrata fore judicabam. Attulit autem idem ad me literas ab Senatu noſtro in Friſia, quibus enixe me rogavit, ut D. T. commendare vellem ſupplicem libellum pro ſtipendiorum augmento, oratque me ſingulariter Præſes, ut ipſius quoque ratio haberetur. Fecit autem cùm collegio noſtro, tùm multis ſpem certam Illuſtriſſimus Dux, fore ut generaliter ſuper augmento ſtipendiorum (quò omnis ſordium corruptelarumque occaſio præcideretur) liberaliùs per Regiam Majeſtatem provideretur. Verùm hæc tempora videntur eam voluntatem ei excuſſiſſe, ut non modo quicquam de augmento liceat intelligere, ſed de ſorte etiam in dubium veniamus, cum pene nemini, quod debetur, exſolvatur: Interea in omnium rerum penuria, creſcentibuſque difficultatibus, periculiſque,

multi

multi ab publicis functionibus abſterrentur. Quamobrem remuneratione aliqua confirmandi mihi videntur; conſiliarii præſertim, qui officium ſuum egregrie hactenus præſtiterunt, uti præ cæteris à Friſiis factum fuit. Conſilium autem Secretum hîc ad triarios redactum videtur, ſublato nuper è vivis D. Doctore Hermete, qui ætate, experientia, ac doctrina ceteros antecellere viſus fuit, atque quorundam conſilia eò ſpectare videntur, ut ſublatis extinctiſque veteribus, nova Reſp. inſtituatur. Ex Hollandia nondum quicquam boni ſucceſſiſſe nunciatur. Claſſis autem, quæ apud Antverpiam inſtruebatur, à Calen. Martii mare ingreſſa eſt, & in horas bona de ea expectamus, licet adverſarii navium, nautarumque numero noſtros forte excellant, ſed nos contra milites habemus rei bellicæ magis gnaros. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Martii. CIϽ IϽ LXXII.

EPISTOLA CLIX.

Experiuntur Hiſpani ante Harlemium flegmaticis Hollandis animos eſſe ac vires: proinde alia ineunda ratio. Exprobrat Hoppero Remp. ſibi curæ non eſſe, qui calamitatem ejus denuntiantibus non credat. Interim ruinam patriæ imminere dicit, & auxilia a populo præſtari non poſſe. Scriptum pro juſtificatione Regis, intempeſtivum judicat Dux, cujus fidem in dubium revocant plurimi. Ajunt, hæreticis fidem non eſſe ſervandam.

TRadideram, CL D. HOPPERE, Magiſtro poſtarum ante aliquot dies literas meas, nonnullorumque aliorum adjunxeram, ut ad D. T. una perferrentur, ſperans fore, ut Harlemio expugnato, quemadmodum certo, brevique futurum nobis perſuaſerant ii, qui in caſtris agunt, confeſtim Illuſtriſſimus Dux curſorem in Hiſpaniam ablegaret. Verùm hactenu ſucceſſum fruſtra expectavimus, neque ſine magno damno aliquoties res tentata fuit, ſed ab hoſtibus noſtri repulſi, animadverterunt in flegmaticis Hollandis plus eſſe ani-

mi viriumque, quam Hiſpani arbitrabantur. Et, niſi alia rerum gerendarum conſilia ineantur, veremur, ne noſtra Reſp. brevi tota corruat, miranturque multi, vos iſthic adeo eſſe incredulos, ut ab tam multis vobis denunciatam calamitatem, ruinamque Patriæ noſtræ, curæ, cordique habere aſpernemini. Timendum autem eſt, ne noſter interitus alias quoque aliquot Provincias Regiæ Majeſtatis, in diſcrimen una trahat. Dum autem de abolitione decimæ ac de limitatione ejus, quod in illius locum ſurrogabitur, convenire inter Ducem ac Status noſtros non potuit, auxiliorum præſtatio hactenus dilata fuit, atque ex Hiſpanico ærario in belli ſumptus neceſſariam pecuniam erogare Regi cum tempore moleſtum fore arbitramur, ac interea ad eam paupertatem Provinciales rediguntur, ut, quod volent, contribuere nequibunt. Ad literas noſtras ſuper editione ſcripti juſtificationis veſtræ, Dux reſpondit, ſibi quoque ejus publicationem intempeſtivam videri. Verùm ſi tum cùm ad Excellentiam ſuam miſſum fuit, unà cum venia, condonationeque propoſitum fuiſſet, haud infructuoſam eam futuram exiſtimant: niſi quod Ducis fidem plurimi in dubium revocant, ob ſiniſtra Vargæ conſilia, cùm paſſim dicatur, rebellibus, hæreticiſque fidem non eſſe ſervandam, licet in Montenſi deditione contrarium apparuerit. Bene vale, HOPPERE, CL. Bruxellæ. XIV. Febr. CIϽ IϽ LXXII.

EPISTOLA CLX.

Cenſet non immutandam adminiſtrationem ærarii publici, & antiquo pede procedendum, contra quàm Dux vult, qui omnia nova facere velle videtur. Hellerii cujuſdam petitioni repugnat. De Coadjutore Præpoſituræ ſuæ Gandavenſis a Rege obtinendo ſilere ſtatuit, quia Albani ſententia eſſet exquirenda. Anguſtiæ rei nummariæ. Taxat Hopperi tarditatem in Rep. reparanda.

CUm noviſſimis literis tuis, HOPPERE CL. accepi ſcriptum à Dominis Financiarum iſthic oblatum, ſuper quo Regia

Regia Majeſtas meam, uti ſcribis, ſententiam intelligere deſiderat. Ego quidem nihil ad Regiam Majeſtatem tale perſcriptum antea intellexeram, licet hîc plerunque querimonias ſuper ea re audieram, miratuſque ſubinde fui, quænam ratio Ducem moverit, ut pecuniæ, patrimoniique Regii adminiſtrationem, à ſapientiſſimis Principibus tanta ſollicitudine, diligentiaque conſtitutam, commutarit, Regiaque Majeſtas id permiſerit, niſi quod eo medio conſtitutiones noſtras diſſolvere, ſuaſque, quas ſemper meliores arbitratur, ſubintroducere, authoritatemque adminiſtrationis pecuniæ in alios transferre, & nova omnia facere velle videatur. Idemque in Judicibus conſtituendis, legibuſque ac conſuetudinibus reformandis nonnulli jampridem tentarunt. Verùm, ut libere dicam, ego nunquam ſatis eorum conſilia probare potui, & viris prudentibus diſplicere intellexi: ſed qui contra ſentiunt, non ſunt amici Pontificis. Quamobrem, ſiquid mei eſt judicii, optime Regia Majeſtas faciet, ſi rem in veterem ſtatum reſtituat, conſtitutioneſque editas ſuper adminiſtratione financiarum, Regiæque pecuniæ, ac patrimonii, exacte obſervari præcipiat, talibuſque officia committat, qui non ſua, ſed Reip. Majeſtatiſque ſuæ utilitatem præ oculis habeant, nec mercatores lucris perpetuo ſuis inhiantes, ad ea irrepere (quod cùm nonnullorum pace dictum ſit) permittat. Nihil autem opus eſſe ſentio, rem claram pluribus explicare, aut majorum leges ſub incudem revocare, proinde ſcriptum ad me miſſum hiſce rurſus junxi.

Hellerii noſtri deſiderium lubens equidem promoverem, ſed penſionis, quam captat, ſolutionem illi promittere non audeo, cùm res noſtræ ita anguſtæ ſint, ut pene nulli juſta ſtipendia amplius perſolvi queant. Et ut ex veritate, non affectu, loquar, quale ab Hellerio ſervitium expectandum ſit, non ſatis video, niſi quod de iis, quæ Auguſtæ, ubi mercatorum potentium eſt frequentia, geruntur, ſuis literis aliquando annunciare poſſit: quorum ſatis ſagax indagator mihi eſſe videtur & diligens perſcriptor, quod ego teſtari poſſum, ad quem de rebus, quæ in Germania geruntur, ſatis prolixe ſæpe ſcribit. Duci autem noſtro difficulter perſuadebitur, ut homini extraneo pro hujuſmodi miniſterio quicquam præſtetur.

De Coadjutore non amplius verbum faciam, neque enim mihi conſultum videtur, ut id in hominum ora veniat, nec de ejus, cujus Rex ſententiam requirit, favore multum ſpero, ſatinſque eſſe ſentio, ut illum, quem promovere cupivi, intra ſuam ſe pellem adhuc continere jubeam, & fortaſſis virtuti, meritiſque aliquando dabitur, quod per gratiam obtinere non poſſumus. De illius autem induſtria ac idoneitate, eruditioneque certior factus Reverendiſſimus Archiepiſcopus Trajectenſis (16) ultro illi præbendam in majori Eccleſia obtulit.

Sex millium, quæ Regia Majeſtas D. T. ſuper bonis confiſcatis hîc largita fuerat, perſolutionem, vivente Domino Alberto à Loo, qui diligens eorum ſollicitator fuerat, impetrare non potuimus, licet graviter quiritantibus iis, quibus eam pecuniam deputaras. Optamus, ut melius ſecunda hæc aſſignatio ſuccedat ſuper pecuniis, quæ à Majeſtate ſua miſſæ fuerant. Verum Duce adhuc apud Noviomagum agente, certam de iis ſpem concipere non poſſumus. Sed Cornelium tuum eò extrudere conamur, ut is perquirat, quid expectare debeamus. Rei certe nummariæ ea apud nos eſt penuria, ut Excellentia ſua ſummæ ab Rege miſſæ potius aliquid addi, quam detrahi patiatur.

De D. Adriani de Montoya negocio nihil mihi adhuc ab Gandenſibus nunciatum eſt.

In Harlemii oppugnatione fruſtra adhuc laboratur, & ſi victoria potiri licebit, melius ea civitas aratrum meretur, quàm tres noſtræ in Friſia urbes, quæ tempeſtive ad officium rediere.

De Rep. componenda laudo, amoque tuum ſtudium, ſed quæſo ne nos perpetuo ſuſpenſos teneatis, cum rebus deperditis ſero adhibebitur conſilium. Bene vale, HOPPERE. CL. Bruxellæ. xx. Martii. CIↃ IↃ LXXII.

(16) *Archiepiſc. Trajectenſ.*] Fredericus Schenck a Toutenburch, primus & ultimus Archiepiſcopus Ultrajectinus.

EPISTOLA CLXI.

Supplicat Regi pro amortizatione Collegii ſui Lovanienſis. Eccleſiaſticorum, viduarum, pupillorum, aliorumque querelæ ob detentos proventus ſuos, qui debentur ex bonis confiſcatis. Albertus a Loo in Hollandia pro inſtruenda claſſe. Courtevillius pro reſtauranda valetudine Lovanii.

CL. D. HOPPERE. Miſi ad Denneterium ſupplicationem quandam, ut eam apud D. V. ſollicitet, ſuper qua ſi D. V. placebit loqui verbum Majeſtati, non puto eam aliquam difficultatem in ejus conceſſione facturam. Eſt enim res cumprimis pia & Regio favore digna. Quoniam autem in impetranda admortizatione Collegii Lovanienſis, nonnulli, parum hujuſmodi piis operibus faventes, non valde propenſos ſe oſtenderunt in deſiderium meum, (cui tamen tandem Dux annuit) viſum eſt mihi hoc beneficium ab ipſo Rege petere, cui id totum debere malo. Poterit autem Regia Majeſtas remittendo ſupplicationem meam, ſignificare Gubernatori, eam non gravate conceſſiſſe, & cæteris, ad quos ea res pertinet, ipſius expeditionem mandare.

Scripſit quoque D. V. ad me nuper, Eccleſiaſticos pleroſque querelam Regiæ Majeſtati expoſuiſſe, de proventibus ſuis cum magna ſervitii Divini diminutione detentis ob confiſcationem bonorum, ex quibus ii debentur, cui tandem hîc provideri ceptum eſt. Sed quantæ ambages, remoræque quærantur, ex copia literarum hiſce junctarum intelligere D. V. poterit. Cæteris autem Conſiliis in eandem ſententiam ſcriptum eſt. Innumeræ enim ſunt cauſæ ejus generis, viduarum autem, pupillorum & omnis generis hominum multa millia, quorum querelæ in cœlum aſcendunt.

Albertus à Loo in Hollandiam ad claſſem inſtruendam miſſus eſt, ex cujus literarum exemplari D. T. cognoſcere licebit, quo in ſtatu res conſtitutæ ſint. Courtewillius noſter quotidie minorem nobis longæ vitæ ſpem facit, Lovaniumque ſecedendi licentiam obtinuit, ut ibi valetudinem

afflictam, paululum ab negotiis remotus, curare commodius poſſit. Venit me viſitatum Hector nepos meus cum Baucka conjuge, & Ida ejus ſorore; illa autem uterum gerere videtur, etſi, ut mos eſt mulierum, verecunde fateri non audeat. Gaviſus autem ſum & conjugalem inter eos affectum quotidie creſcere, & nepotem ſe non male officio ſuo accommodare, teque & conjugem tuam liberoſque omnes amanter ſalutant. Bene vale, CL. D. HOPPERE, Bruxellæ. XXI. Aprilis. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXII.

Significat Ducem de re gravi, ſuper qua ipſe conſultus ſit, ad Regem ſcribere. Decanus Majoris Eccleſiæ Trajectenſis ſubito mortuus. De Courtevillio non ſperat melius.

CL. D. HOPPERE, cùm curſorem ad vos epedìri intelligerem, qui vobis rerum noſtrarum ſtatum annunciaret, de quibus à me ſæpe præmoniti fuiſtis, & utinam tempeſtive remedium impetrare potuiſſemus, hoc ſuperioribus addam duntaxat, Illuſtriſſimum Ducem ſuper re illa gravi, cujus in literis prioribus memineras, meam ſententiam requiſiviſſe, de qua Excellentia ſua paucis Regi reſcribit. Heri nobis ſubitanea ac inopinata mors D. Joannis Vechty (17) Decani majoris Eccleſiæ Trajectenſis annunciata fuit, cujus obitum omnes ex animo dolemus.

De Courtewillo quoque parum meliora ſperamus, & neptis mea Heſſelia deplorate valet; fœlices autem mihi videntur, qui ad hæc tempora, quæ nobis imminent, non reſervantur; fœlices & vos iſthic, qui extra jactum telorum agitis. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugem, liberoſque à me amanter ſaluta. Bruxellæ. XXV. Aprilis. CIↃ IↃ LXXII.

(17) *Joannes Vechtius*] Vide Catalog. meum Præpoſitorum & Decanornm quinq. Eccleſ. Trajectenſ.

EPI-

EPISTOLA CLXIII.

In Conſilio Turbarum 15000. *Cauſæ pendent indeciſæ: Ex confiſcationibus nulla Regi utilitas.*

Literas tuas, CL. D. Hoppere, per Weſterholſtium miſſas, accepi, ipſum autem nondum vidi, quod recta profectus eſſe dicitur ad Comitiſſam Arembergenſem. Daſcheum adhuc expectamus.

Quæ Lindanus, (1) Gravianuſque conqueſti ſunt, eadem ex plurimis aliis intelligetis. Audio quindecim millia cauſarum in eo Conſilio (2) indeciſa adhuc pendere, ex quibus trecentæ forſitan proximis his annis, vel importunitate partium, vel favore expeditæ fuerint. Porro cauſas Eccleſiaſtica jura concernentes, intellexi ad Conſilia Provincialia eſſe remiſſas, ut ibi excutiantur, & cum Conſiliorum adviſo remittantur ad Ducem, Vargianumque tribunal. Pupillorum autem, viduarum, ac multarum miſerabilium perſonarum, cum reliquis, cauſæ, adhuc in dormitorio quieſcunt. Et videbit tandem Rex, quid ſolutis debitis, ex confiſcationibus ſupererit, cùm pecunia inde proveniens in alios uſus impenſa fuerit, ac reditus, debitaque interea accreverint.

Venit huc heri Hector nepos meus cum uxore ejusque ſorore, ſobrinis tuis, qui nobis amicorum omnium proſperam valetudinem, & novum Gubernatorem vehementer expectari, deſiderarique annunciarunt, cùm Patria prædonum piratarumque injuriis expoſita ſit, protectoreque penitus careat. Bene vale, Hoppere CL. conjugemque ac liberos amanter à me ſaluta. Bruxellæ. 11. Aprilis. CIↃ IↃ LXXII.

(1) *Lindanus*] Guilielmus, primus Ruræmundenſium Epiſcopus. *Gravianum* non novi.
(2) *Conſilio*] Turbarum: vulgò, Sanguinis.

EPISTOLA CLXIV.

Meminit de gravibus negotiis ſibi non propoſitis. Mala Reip. ſæpe a ſe ſignificata, erumpunt. Dolet ſe corpore & animo deficere. De rebus privatis.

ACcepi jam pridem, CL. D. HOPPERE, poſtremas D. V. literas, XVIII. Febr. datas. Aſcheum hactenus fruſtra expectavimus, quanquam in mora non leve eſt periculum, cùm Biſontini quotidie in pejus ruant. De re gravioris momenti (cujus in literis tuis mentio fit) nihil mihi hactenus ab Illuſtriſſimo Duce communicatum extitit: & certe per multas hebdomadas ſellæ affixus fui, ob pedis incommodum, ac inſanabile meum cacoëthes, ut in Curiam progredi nequiverim. Si tamen hoc eſt, quod ſubodoratus ſum, de ſucceſſione Imperii; in tanta animorum alienatione, nullum conſilio locum relictum video.

Mala, quæ ſæpius D V. nobis imminere ſignificavi, jam multo periculo noſtro paſſim erumpunt, quæ ab aliis ad vos quàm à me ſcribi malim, ne inauſpicatus habear nuntius. Dolet autem mihi non mediocriter, quod nec corpori vires ſuppetunt, neque animi priſtinus adſit vigor, ut tantum valerem, quantum vellem, reſque exulceratas unà mitigare poſſem.

(3) Bruheſius noſter, accepto reſponſo, decretoque regio

(3) *Bruheſius . . . . mirum in modum commovetur*] Quod igitur fuit reſponſum, decretumque Regium? Qua ſuper re? Quantum conjicere licet, improbaverit Rex electionem de ejus perſona factam ad Decanatum Majoris Eccleſiæ Ultrajectinæ, de qua dignitate ad Regem pertinebat, vi indulti Apoſtolici, prout oſtendi in *Hiſt. Eccl. Ultraj.* Porro ejus electio in locum *Joannis Vechtii* facta fuit intempeſta nocte, ut Regis nominatio præveniretur, quemadmodum ſcribit *Viglius* inf. in Epiſt. CLXVI. Vide de *Bruheſio & Vechtio*, *Catalogum meum Præpoſ. & Decanor. quinq. eccl. Traject.* ubi obſervabis *Bruheſium* non niſi ad annum 1573. Decanum ſtatui, quod tantum temporis interceſſerit uſque ad Regium conſenſum.

gio intellecto, mirum in modum commovetur. Tzommo quoque prope deſpondet animum, dum alterius adventum fruſtra expectamus, in cujus æquitate omnis ejus ſpes poſita eſt. Urdium quæſo ut D. T. reſponſo aliquo dignetur, ne incuria mea literas ſuas forſitan deperditas eſſe ſuſpicetur. Neptis mea Heſſelia quaſi deſperate ægrotat, Deus illi meliorem det valetudinem, qui & vos omnes ſalvos ac incolumes conſervet. Bruxellæ. xix. Apr. IↃ CIↃ LXXII.

EPISTOLA CLXV.

Courtevillius morti proximus, ſe, ſuasque facultates Regi commendari cupit, petitque Viglii interceſſionem, quam is interponit, hominis merita commemorans, & ſucceſſum enixe commendans.

CL. D. Hoppere, ſignificaram D. V. ſuperioribus meis literis, haud magnam nobis ſpem præberi de convaleſcentia Secretarii Courtewillii, qui indies debilior factus ipſemet animum quaſi deſpondere videtur, cùmque ego eum (uti valde deſidero) inviſere nequeam, cùm morbus, quo ex pede jamdudum laboro, domi me ſellæ affixum teneat, & alia quoque ſubinde accidentia accedant, quæ officium hoc impediunt, ipſe quidem mihi per amicum hiſce diebus indicavit, ſe in hoc vitæ periculo non poſſe omittere, quin Regi noſtro ſuarum facultatum conditionem, æſque alienum, hiſce annis ab eo, in ſervitio Majeſtatis ſuæ, contractum, exponat, ſupplicetque ut ejus Majeſtas ſua rationem aliquam habere dignetur. Cùm autem me authore ſuaſoreque, conditionem Secretarii apud Regiam Majeſtatem initio ſuſceperit, interceſſionem quoque meam, quam alicujus fore momenti credit, interponi poſtulavit, quam homini amico, beneque de Regia Majeſtate merito, denegare non poſſum. Proinde D. T. etiam atque etiam rogo, ut, cùm ejus negocium propones, meas preces una pro illo conjungere velis. Amittet autem profecto Rex ſervitorem ſingularis virtutis, fidei, ac

integritatis, induſtriæque, cujus parem inter multos vix reperiet, & hunc certe morbum contraxit potiſſimum, dum Illuſtriſſimo Duci nimis ſedulum officium impendere ſtuduit. Admonitus initio aliquoties à me, ut valetudinis ſuæ rationem haberet, nunquam in animum inducere potuit, ut ei ſerio vacaret, balneiſque, ac aliis medicorum conſiliis operam daret. Cùm verò idem aliquando nobis evenire poterit, meritò ejus deſiderio aſſiſtere debemus, quò idem aliquandò nobis viciſſim impendant.

Quamobrem ne pigeat quæſo D. T. hoc beneficium amico impartiri, cujus gratiam non minoris æſtimabo, quàm ſi mihi ipſi impenſa eſſet. Reliqua ex ipſiuſmet literis plenius intelliges, cujus bonum aliquem ſucceſſum maturè nobis renunciari cuperem, quò ipſe, dum adhuc aura ætherea fruitur, conſolatione aliqua recreatus, minore mœrore illam (ſi ita Deo placebit) compleat. Bene vale, Hoppere Cl. Bruxellæ. VIII. Maii. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA. CLXVI.

Obiter tangit ſtatum Reip. piratarumque incurſum, qui occaſionen arripuerunt x denarii. Queritur ſe de bono conſilio lapidari in Hiſpania. Stipendia a Rege conſtituta non ſolvuntur. Mepſchii inſtantiæ. Brubeſius Decanus Trajectenſis electus. Mors viduæ D. a Chantonai. Courtevillius morti proximus.

Cl. D. Hoppere, Aſchæum, per quem de omnibus late te ſcripturum, noviſſimis literis tuis, IX. Aprilis datis, promittebas, fruſtra hactenus expectavimus, nec de Medinenſi quicquam certi reſcire potuimus, &, ſi rebus paulo trânquillioribus, maturiuſque iſthinc ſolviſſet, non ſuæ tantùm ſecuritati, ſed patriæ noſtræ melius conſuluiſſet. Quo in ſtatu hîc res ſint, præſertim ad oram maritimam, aliunde non dubito te intellexiſſe. Ego autem perſcribere non auſim, ne vobis incredulitatem exprobrare videar. Certe initio

tio piratæ levi negocio profligari poterant, fruſtra quiritante opemque implorante fratre meo Rintzio, qui primum illorum impetum pertulit, ac tantùm non ex mœrore animi mortuus fuit. Arripuereque deinde occaſionem ex decimi denarii indictione, ut promiſcuum vulgus ad ſe traherent, dum negotiatio, opificiaque hîc penitus ceſſant. Orandus autem êſt nobis propitius Deus, ut Regiæ Majeſtati ſalubre aliquod conſilium inſpiret, ne fideles ſubditos penitus perire ſinat. Verùm longius calamus procurrit quàm conſtitueram, cùm de fideli conſilio iſthic me lapidari intelligam.

Dominicani, Franciſcanique nondum Regiæ munificentiæ aſſignationem obtinere potuerunt. Duacenſis quoque, ac Dolana Accademia de ſtipendiis conſtitutis (&) non ſolutis graviter queruntur, fiſcumque exhauriunt quotidianæ belli neceſſitates, ut neſciam quid cæteri ſperare debeant, cùm ii, quibus jam dudum Rex munificentiam declaravit, effectu ejus careant.

Mepſchius quoque noſter, Deum hominumque fidem implorat, ut promiſſus annuus 1500. florenorum proventus tandem præſtetur: verùm illo fœliciores videntur, quibus paratæ aliquid pecuniæ obtingit.

Trajectenſes in Decani Vechtii locum (4) Bruheſium mox intempeſta nocte elegerunt, quò Regiæ Majeſtatis nominationem prævenirent, ſed id ne ratum Dux habeat, veremur.

Viduam D. à Chantonai (5) hiſce diebus hoſpitio apud D.

(4) *Bruheſius*] Joannem de quo ſup. ad Epiſt. CLXIV. V. *Catalogum* meum ſæpe cit.

(5) *Vidua D. a Chantonai*] *Helena de Brederode*, filia *Reinaldi* & *Philippotæ Van der Marck*, quæ erat ſoror *Erardi a Marca* Cardinalis & Epiſcopi Leodienſis. *Butkens Tom.* 2. *p.* 249. patrem Helenæ vocat *Walravium*, ſed is ejus avus fuit. Porro *Helenam* ejuſque maritum *Thomam Perenottum* (Cardinalis Granvellani fratrem) ſepultos dicit Antverpiæ apud Carmelitas: *Van Leeuwen* autem aſſerit Veſontione tumulatos: & rectè; quamvis Antverpiæ epitaphium habeant in templo Carmelitarum, quod hic ſubjungo.

D. O. M. S.

HELENÆ DE BREDERODE Illuſtriſſ. REGINALDI Eq.

 aurei

D. de Champaignii exceptam, longus morbus tabeſque extinxit, quod fortaſſis liberis non incommode accidit, ſi forſitan illa matrimonium repetere voluiſſet.

Courtewillius, ac neptis mea Jetſia, eodem pene morbo laborantes, adhuc parva ſpe vitam producunt. DEUS utrique concedat quod ſalutare erit. Bene vale, CL. D. HOPPERE, ac conjugem liberoſque à me officioſe ſaluta. Bruxellæ. IX. Maii. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXVII.

Nuntiat obitum Courtewillii, non ſine laude; eumque commendat, ac pro ſucceſſore in officio, Arnoldum Denneterium.

CL. D. HOPPERE, quod proximis literis indicavi, haud magnam nobis ſupereſſe ſpem de vita (6) Jodoci Courtewillii, id hodiernus dies] nobis verum eſſe comprobavit, qui illi extremus fuit: obiit autem plane exhauſto corpore, ſed animo adhuc vegeto, de cujus morte non parum dolui, quando mihi cum ipſo ſemper amicitia ſyncera fuerit, & quem Regiæ Majeſtatis fidelem miniſtrum compererim, ac qui in ſuo officio ſecundum vix reliquerit, rogoque D. V. ut

aurei Velleris F. viduæ THOMÆ PERENOT, Comitis a Cantecroy, Ord. Alcantaræ, Commendatoris Salamcæ, D. de Granvelle, Haurincourt, Chantonai &c. *Philippi II.* Hiſpp. Regis œconomi, & a Status Conſilio: a quo etiam Civit. Antverp. Gubernator fuerat deſignatus, FREDERICUS PERENOT, Baro Renaci, Aspremont, D. S. Lupi, Champagney &c. ejuſdem Civitatis Gubernator, fratriæ chariſſ. poſt omnem in deplorato morbo operam fruſtra exhauſtam, mortuæ annua ſacra pietatis ergo inſtituit, & ob M. E. hoc Cænotaphium P. Obiit pridie Non. Maii. Corpore in Perenottorum monum. Veſuntium apud Sequanos elato. Anno CIↃ. IↃ. LXXII. cum vixiſſet ann. XLIIII.

(6) *Judoci Courtewillii*] Quis ille, V. in notis ad Vitam Viglii N. LXXVI.

ut cauſam ipſius, quam nuper ei commendavi, ita promoveat, ut intelligere poſſimus D. V. eidem amicam quoque fuiſſe.

Dux confeſtim D. Delryo, Albernotiumque (7) miſit ad ædes defuncti, ut papyros omnes literaſque concluderent, &, quoniam non deſunt, qui ejus officium, quod in Secreto Conſilio habuit, ambiant, Arnoldum (8) noſtrum D. V. commendo, ne illi injuria fiat, ac promiſſo defraudetur. Quæ de rebus noſtratibus hîc habentur, ea aliis literis ſcribenda mandavi. Ab D. V. nullas diu literas recepiſſe me miror, cùm Dux noſter frequentes accipiat, niſi vos ad Aſchei abitum omnia reſervetis, quem jam duobus pene menſibus expectamus. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XIX. Maii. CIƆ IƆ LXXII.

EPISTOLA CLXVIII.

Nuntiat amiſſam Brilam; Valencenas, Monteſque Hannoniæ occupatos; Albani perplexum animum; periculum ex x. den. exactione, metumque tumultus popularis. De vectigali ſalis Hiſpanici. Courtewillii viduam commendat. Ut Rex ſtipendia judicibus, Aſſeſſoribuſque Cameræ Imperialis debita perſolvi jubeat, ardentiſſime urget.

CL. D. HOPPERE. Literas D. V. v. hujus menſis die datas accepi. Ego quoque à menſe Martio pleraſque ad vos dedi, ſed vereor, ne ſatis tempeſtive iſthuc allatæ ſunt:

(7) *Delryo, Albernotiumque*] Ludovicus Del Ryo conſiliarius Conſilii Turbarum; *Albernotius* Secretarius Ducis Albani, arcanorum omnium participes.

(8) *Arnoldum*] Denneterium. Is abſentis ab Hiſpania *Judoci Courtevillii* munus (Secretarii rerum Belgicarum) apud *Joachimum Hopperum*, ſupplevit: ipſi *Judoco* in officio Secretarii Secreti Conſilii Bruxellis ſuccedens, ſed non ſtatim. V. ſup. ad Epiſt. V.

ſunt: cum occupata Brila Calen. Aprilis, & aliorum quorundam locorum tumultu, defectioneque ſubſequente, vos interea miſeria noſtra celata ſit. Quod an curſorum interceptione, aut alia ex cauſa acciderit, ſcire non poſſum. De Medinenſi quoque Duce hîc multus fuit rumor, in propinquo videlicet illum eſſe, ſed poſtea audivimus, eum in Hiſpaniam, unde ſolverat, remeaſſe. Acceſſit deinde Valencenarum, Montiſque Hannoniæ improviſa occupatio, aſtutia Comitis Ludovici à Naſſou, quæ nos plurimum terruit, conturbavitque. Valde perplexum comperimus Ducem noſtrum, à quo omnium ſubditorum animi averſi ſunt ob decimi denarii pertinacem proſecutionem, quem omnes boni cives, ſubditique ac vicini extreme abominantur, ac utinam Regia Majeſtas tandem oculos aperiret, & rem juſta trutina examinaret. Materiamque ſufficientem Deputatos Statuum ſuggeſturos vobis arbitror, unde plenius intelligere poteritis, quæ, nonnullis fidelibus ſervitoribus nunciantibus, minus fortaſſis credere voluiſtis. Periclitamur autem propemodum de omnibus Hollandiæ civitatibus. Nam de Enchuſia (quod nuper copiis literarum Alberti à Loo intelligere potuiſtis) idem non ſucceſſiſſe poſtea ſcripſit, uti ex ejuſdem literis intelliges. Statum oppidi Dordracenſis ex Corneti literis cognoſces, & quæ præmia expectant ii, qui decimum denarium promoverunt, inde colligere poteris.

Albertus à Loo adhuc Amſterodami hæret, ubi ſimiliter ex decimi exactione ab tumultu populari non leve periculum eſt, cùm omnis navigatio, negociatio, piſcatioque per totam Hollandiam ceſſet, ocioſaque hominum turba, quæ inde ſuſtentari ſolet, ex egeſtate ad mala conſilia, reſque novas animum convertit.

Sandelinus autem Penſionarius hiſce diebus huc ſcripſit, quod de vectigali ſalis abolito in Andoloſia, juſſu Regiæ Majeſtatis, atque ex literis veſtris ipſis annunciaram, vanum eſſe comperiſſe nautas, qui nuper ſalem iſthinc advexerant. Quamobrem rogo, ut diſpicias per quos ſtet, quo minus Regiæ juſſioni obtemperatum ſit.

Literas ad Medinenſem D. T. remitto, alias ad Courtewillium ſcriptas viduæ ejus tradidi, nam illum nobis ereptum eſſe, noviſſimis literis ſignificavi, cujus negocium uti moriens

roga-

rogavit, & ad D. T. perſcripſi, quæſo ut omni ſtudio apud Regiam Majeſtatem promoveas, quò ſaltem aliquem fructum ſervitiorum ſuorum defunctus percipiat.

Jetzia quoque neptis mea pridie Sanctæ Pentecoſtes, poſt longam ac gravem ægritudinem, animam DEO reddidit. Minus autem amicorum amiſſio gravis videri debet, cùm nobis, qui relinquimur, quotidiana pericula miſeriæque impendeant, à quibus vos liberos immuneſque eſſe merito gaudere debetis. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XXIX. Maii. CIↃ IↃ LXXII.

Unum (9) prope oblitus eram ad te ſcribere, rogareque, quod jam dudum facere meditabar, ut Regiæ Majeſtati per occaſionem exponere non gravareris: valde me timere ne ob (*non*) ſoluta multis annis Judicibus, Aſſeſſoribusque Cameræ Imperialis ſtipendia, prout Majeſtas ſua ex contractu Auguſtenſi obligatur, contra Regem duriores aliquæ cenſuræ per illos proferantur, quod indignum certe foret ob ſex aut ſeptem milia florenorum reputationem fidemque ſuam publico fieri ludibrio. Et ipſe quidem privatis literis pollicitationibusque effeci, ut hactenus ſententia dilata fuerit. Scribunt illi autem, inſtantque quotidie. Et quamquam Dux noſter ſæpius ſolutionem fieri mandarit, nihil tamen ab quæſtoribus noſtris, aut dominis qui financiis præſunt. impetrari potuit, cùm alias majores neceſſitates facultatem ejus impedire, remorarique dicant. Ego autem ſic ſentio: potius nos debere ſub graviſſimis uſuris, aut venditione rei alicujus patrimonialis, pecuniam hanc conquirere, quàm tantum dedecus periculumque incurrere. Quamobrem iterum iterumque rogo, ut ab Regia Majeſtate ſerium aliquod mandatum D. T. impetret, ne noſtri longius ſolutionem differant, ac undequaque potius pecuniam confici curent, quàm ut aliis pleriſque malis, hæc ignominia, damnumque accumuletur: cùm publicatâ ſententiâ Cameræ, ſubditis Regiæ Majeſtatis parum tutus fuerit in Germaniam acceſſus, & defuturi non ſint, non ſatis nobis faventes, qui hanc occaſionem exequendi prædictam ſententiam contra nos liben-

(9) Hoc *poſtſcriptum* abeſt ab editione Gabbemæ.

libenter arripiant: Et fortaſſis magno pretio abolitionem ejus impetrare poſtea neceſſe fuerit.

EPISTOLA CLXIX.

De retributione 6000. flor. Hoppero per Regem facta. Gauda, aliæque urbes a Geuſiis occupatæ. Prætexitur x. den. exactio, ſuper quo Dux moderatius ſentit. Nihil illo multis ſeculis damnoſius.

CL. D. HOPPERE. Poſt noviſſimas meas literas, per Bertium Secretarium, Regiæ Majeſtatis ordinationem ſuper ſolutione 6000. (10) florenorum Illuſtriſſimo Duci inſinuari curavi, rogavique, ut ſuo favore eam coadjuvaret, executionique mandaret. Verùm tale reſponſum obtinui, quale deſiderabam, ſed iterum eum prima occaſione interpellari curabo, & cùm interea Albertus ab Loo redierit, ipſe una ſollicitabit, ut voti tui te compotem faciamus. Ejuſdem quoque literis percipies, Goudam in partem Geuſianorum tranſiiſſe, aliaſque quaſdam urbes Hollandiæ, Gelriæque ſe illis junxiſſe, ut periculum ſit, ne totam illam provinciam amittamus. Prætexitur autem ubique decimi denarii exactio, & revera egeſtas, negotiationiſque ac navigationis ceſſatio, populum contra Magiſtratuum voluntatem ad res novas incitat, & alia ex parte invitat eos deprædationis licentia, ut nunquam credatur hæc Provincia in tali diſcrimine verſata fuiſſe. Quibus difficultatibus Dux adductus, tandem de decimo denario moderatius cepit conſilium, quod an Regi probabitur, neſcimus, poſtquam aliqui ab D. V. quædam ſcripta afferunt, quæ ſpem nobis præcidunt. Verùm, mi HOPPERE, crede mihi, nihil multis ſeculis in hac Provincia magis damnoſum experti ſumus. Bene vale,

(10) Hæc ſumma ſuper bonis confiſcatis aſſignata fuit. V. inf. Epiſt. CLXXIII.

le, & uxorem liberoſque à me ſaluta. Bruxellæ. xxiv. Junii. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXX.

De defectione urbium Hollandiæ, & de genero Hopperi. Dolet Regi non potuiſſe perſuaderi ea, quæ a ſe perſcripta ſunt. Friſia adhuc in fide permanet virtute Billii.

CL. D. Hoppere, literas D. V. vii. proximi menſis Junii ſcriptas accepi, & quæ evenerunt poſt noviſſimas meas de deditione Goudæ, Leidæ, Dordraci, Gorcemii, aliarumque urbium Hollandiæ, plenius ad te ab Alberto à Loo perſcribenda autumo. Mihi autem cum primis dolet caſus generi tui, (11) quem Dux noſter indigniſſime fert, tum me valde afficit commiſeratio ejus parentis ſenis, ac ſervitoris fideliſſimi Regiæ Majeſtatis. Verùm quod ipſis accidit, nobis, omnibuſque fidelibus miniſtris Majeſtatis ſuæ imminet, quibus dolet, Regi perſuaderi non potuiſſe ea, quæ à nobis perſcripta, & ab Statibus aliquot harum Provinciarum vobis iſthuc expoſita fuere. Magnis autem ſumptibus, quæ amiſſa ſunt, recuperari nequibunt, &, niſi à vobis iſthic ſubſidia mittantur, ſpem nullam recuperandi eſſe video. Friſia autem noſtra adhuc virtute ac diligentia D. à Bilii in fide permanet, & is ſane dignus eſt, cujus Rex rationem habeat, meritiſque, & non generis fumis præfecturas concredat, quanquam ipſum intelligam apud ſuos non ignobili natum loco. Bene vale, Hoppere CL. Bruxellæ. iii. Julii. CIↃ IↃ LXXII.

(11) *Caſus generi tui*] Cornelius Van der Myl, dominus toparchiarum Van der Myl, Dubbeldam, S. Antonis polder, Caſtellanus, Ballivus ac prætor Gaudanus, duxerat primis nuptiis Catharinam Hopperi filiam. *V. Van Leeuwen Bat. Illuſtr. p.* 1018. Quomodo arcem Gaudanam tradiderit Principi Auriacenſi, narrat *Borrius lib. 6. pag.* 275. *Wſa.*

EPISTOLA. CLXXI.

Omnia Belgii oppida periclitantur ob x. denarii odium, & quòd populus inedia prematur. Optat Regem, meliora conſilia ſequentem, Deputatos Statuum contentos remiſſurum, Ducemque Medinenſem adfuturum cum x. denarii abolitione. De amortizatione Hoſpitalis ſui gratias agit.

CL. D. HOPPERE. Curſor à vobis xx. Maii expeditus huc Calend. Junii advenit. Si Regiam Majeſtatem graviter affecere, quæ hîc accidiſſe intellexerat, vereor ne multo magis eam conturbatura ſint, quæ poſtea ſubſecuta fuere, circa occupationem Valencenarum, Montisque Hannoniæ, quanquam illæ magna incolarum clade recuperatæ ſint, nec ullum quaſi oppidum eſt, quod ab popularis tumultus metu immune ſit, tanta eſt apud vulgus decimi denarii execratio, quòd inedia premitur, cùm omnis negotiatio omniaque opificia ceſſent. Quamobrem ſperamus DEUM meliora conſilia Regi noſtro inſpiraturum, ut Statuum legatos, uti ſcribis, contentiſſimos remittat. Idem autem faxit, ut Medinenſis tandem adveniat, nunciumque deſideratum de remiſſione decimi denarii nobis adferat, ſine cujus abolitione populus nunquam quietabitur, nec plus efficient qui eum perſuadere pergunt, quàm ut Regem in majus odium adducant, ac ligna ardenti foco addant. Quidam tentavere ſuſpenſionem perſuadere, ſed ita omnium exulcerati ſunt animi, ut, quod antea lubentiſſime acceptaſſent, nunc plane abhorreant. DEUS Remp. noſtram, quæ tota in ruinam tendere videtur, ſuo numine ſuffulcire dignetur.

Denneterius mihi ſignificavit promptum officium D. V. præſtitum in impetranda amortizatione hoſpitalis mei, de quo Regi imprimis humillimas ago gratias, injungamque, ut perpetuis temporibus pro Regia Majeſtate ſucceſſoribusque ſuis, ac benefactoribus omnibus (quorum catalogo D. V. aſſcribam) hoſpitalarii mei DEUM orent. Verùm in hac tempe-

ſtate

ſtate de omnibus pene fortunis in dubium venimus, periclitamurque, niſi nos DEUS propitius reſpiciat. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. IV. Junii, CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXII.

Dux Medinæ Cœli in Flandriam appulit, unde mirabilis populi lætitia. Brielenſes, Vliſſingenſes & Enſchuſani in rebellione perſiſtunt. Mons Hannoniæ a Comite Ludovico cuſtoditur, magno Reip. & religionis detrimento.

CL. D. HOPPERE, heſterna die nuntium Brugenſem accepimus de appulſu Illuſtriſſimi Ducis Medinenſis apud Sluſam Flandriæ, cui fidem vix attribuere noſtri voluere, quòd ſæpius antea incerto rumore decepti fuiſſent. Verùm hodie literis ipſius Ducis nova hæc confirmata fuere, unde populus noſter in hac rebellium hoſtiumque adverſus nos machinatione, ac belli undique apparatu, mirabilem lætitiam accepit, ſperatque ejus prudentia moderanda eſſe, quæ propter alterius rigorem animos ab devotione Regis averterunt. DEUM autem rogamus, ut vota populi ſecundet, & hanc imminentem tempeſtatem à nobis avertat. Brielenſes, Vliſſingenſes, atque Enſchuſani adhuc in rebellione ſua perſiſtunt, nec Oceani tantum littora nobis infeſta reddunt, ſed mediterranei maris navigationem totam impediunt: ut ex Hollandia, Gelria ac Friſia nulla ad nos navis ſecure pervenire poſſit, ac per Dordracum in Brabantiam nullus advehi queat commeatus. Mons Hannoniæ ab Comite Ludovico diligenter cuſtoditur, noſtrique è contrario aditus obſervant, ne plures hoſtes eo confluere poſſint. Magnum profectò detrimentum in ejus urbis amiſſione fecimus, qui alteram vix ſimilem habemus, in qua fiduciam ac refugium conſtituere poſſimus, quodque lamentari merito debemus: cùm populus ejus urbis magis cæteris ab omni errore & hæreſi hactenus abhorruerit, nunc novis immiſſis pſeudoevangeliſtis in damnata dogmata protrahatur.

Dux autem noſter contrà numeroſiſſimum contraxit exercitum, cui, cum ſtipendia difficulter ſolvere poſſimus, magnopere verendum eſt, ne (ut etiam nihil proficiant, adverſum nos hoſtes) propriis tandem telis conficiamur.

Aſchei adventum adhuc differri miramur, qui non ſine magno periculo differtur, ut ex Burgundiæ Gubernatoris literis cognoſcetis. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugi liberisque multam à me ſalutem. Bruxellæ. XIII. Junii. CIↃ IↃ LXXII

EPISTOLA CLXXIII.

Declarationem Regiam ad Deputatorum a Statibus ſupplicationem, ante dimidium annum dandam fuiſſe cenſet. Dux Medinæ Bruxellas advenit, ſed quia nulla auctoritate præditus eſt, ſpes populi evaneſcit. Exponit anguſtias Reip. Pecunia Hoppero aſſignata ſuper bonis confiſcatis, obtineri quare non poſſit. Denneterius in Courtevillii locum Secretarius Regis, invito Albano.

CL. D. HOPPERE, literæ tuæ XXVII. Junii datæ, nobis hîc redditæ fuere XI. Julii, per quas reſolutionem Regiæ Majeſtatis ſuper iis, quæ Deputati Statuum noſtrorum iſthic ſupplicarunt, lubenter intellexi, atque utinam Regia Majeſtas eam declarationem ante dimidium annum feciſſet. Perſuaſum enim habeo non fuiſſe eventura illa, quæ jam cum dolore omnium bonorum experti ſumus, & ea quoque, quæ Regia Majeſtas à Statibus fieri poſtulat, multo faciliorem habitura fuiſſent ſucceſſum. Interea verò tot oppidis locisque ab obedientia ſuæ Majeſtatis diſtractis, reliquiſque adhuc nutantibus, ac noſtris hoſtiumque copiis militaribus afflictis, neſcimus quid auxilii ab illis ſperare debeamus. Crede enim mihi, ſummæ ubique ſunt rei pecuniariæ apud nos anguſtiæ; faciemus tamen omnes officium, quod poterimus,

quoad

quoad uſque licebit. Jam vero eo redacti videmur, ut vix, ubi tuto conſiſtere poſſimus, ſciamus.

Dux Medinenſis huc jam pridem advenit, magnaque omnium lætitia exceptus fuit, ſed cùm populus videat, nulla eum authoritate præditum eſſe, velut in fumum ſpes de eo concepta abit. Ducis autem Albani authoritatem omnes abominantur, licet ipſe omnia, quæ poſſibilia ſunt, ea prudentia vigilantiaque procuret, quæ præſentium temporum conditio permittit. Veremur autem valde, ne reſponſum ab Majeſtate ſua datum iſthic Deputatis Statuum, quod ante ſemeſtre gratiſſimum fuiſſet, nunc non æque, rebus perturbatis mutatisque, placeat. Et Dux, quò populum placaret, abolitionem decimi denarii jam antea propoſuerat. Speramus autem Regiam Majeſtatem conſenſuram, ut in unam ſententiam ipſius Ducisque reſponſio conveniat. Connitendum enim eſt omnibus modis, ut in hoc extremo rerum diſcrimine, aliquo modo rebus, ne totam Provinciam Rex amittat, conſulatur. Etenim vix unus eſt dies, quin nobis annuncietur amiſſio alicujus oppidi, de quo ad D. V. plenius ab aliis ſcribi exiſtimo. Ipſe enim præ dolore animi iſta denunciare non poſſum. Pecuniam quam D. V. Regia Majeſtas ſuper bonis confiſcatis hîc aſſignarat, non video quomodo impetrare poſſim, cùm major pars bonorum confiſcatorum jam ab adverſariis occupata ſit, & ſi quid relictum exiſtat, ſtatim in alias neceſſitates convertatur, ſic ut Conſiliarii, Secretarii, cæterique officiarii, qui ei Conſilio aſtiterunt, de ſuorum ſtipendiorum perceptione ſolliciti ſint. Nos tamen omnes officium pro D. V. hac in re præſtabimus.

Denneterii noſtri Regem rationem habuiſſe gaudeo, ac ſi Dux Regis ſervitium magis expendere, quàm ſuo affectui indulgere velit, non hîc inveniet, quem Denneterio præferet.

Courtewillii viduæ renunciavi quod tribus verbis D. V. mihi ſignificavit, cujus cauſam D. V. iterum atque iterum commendo. Bruxellæ. XIII. Julii. CIƆ IƆ LXXII.

EPI-

EPISTOLA CLXXIV.

Quotidianæ urbium defectiones. De pecunia Hoppero debita. Deputati Statuum ab Hiſpania adſunt. De Gaudanis, Dordracenſibusque. Bruxellis nihil tutum, unde fuga in animo.

CL. D. HOPPERE. Reſpondi XIII. hujus menſis die, literis D. V. XXVII. Junii datis, ac poſtea huc advenit Capitaneus Arieta, qui literas, Calend. Julii ſcriptas, nobis attulit, per quas intelligere non potuimus ea, quæ interea ſucceſſerunt, ad Regis notitiam adhuc deducta fuiſſe. Quotidie autem audimus novas urbium defectiones deditionesque, tametſi Dux noſter omni diligentia ſtudeat copias viresque contrahere, ut adverſariis obviam eat.

De pecunia D. T. rurſus interpellavi Excellentiam ſuam, quæ ſatis benigne reſpondit, curaturam ſcilicet ſe ut quantocius provideat, ſed in quibus anguſtiis verſemur me ipſum ſatis conſiderare poſſe, omninoque opus eſt, ut D T. Excellentiam ſuam crebro deſuper interpellet, nam ii quibus D. V. ſuper iis aſſignationem fecit, nos quotidie interpellare non deſinunt.

Deputati Statuum Brabantiæ hîc adſunt, ſed non ea celeritate negocia tractare videntur, quàm præſens rerum ſtatus exigeret Idem veremur de cæteris, quorum Provinciæ vel militibus opplentur, vel quorum urbes ab adverſariis occupatæ ſunt.

De Goudanis, Dordracenſibusque ſubinde nobis aliquid boni adfertur, verùm nihil affirmare auſim, ſed D. Alberto ab Loo ſcribendum relinquo. Ego autem, quamdiu hîc ſalvi ſubſiſtere poterimus, multos dubitare video, ſed pedibus æger non ero primus, qui hinc profugiat, & quonam tuto profugere poſſimus in tanta animorum averſione, non ſatis videmus. Bene vale, HOPPERE. CL. Bruxellæ. XVIII. Julii. CIↃ IↃ LXXII.

EPI-

EPISTOLA CLXXV.

De Academiæ Dolanæ ſtudiis, rationibusque. Rationales ibi quales, quidque petant. De conquirendis Confeſſario, Medico, ac Chirurgo Belgis, & in Hiſpaniam mittendis.

CL. D. HOPPERE. Venere huc hyeme præterita quidam Deputati ab Academia Dolana, ut ſuper quibuſdam articulis ad incrementum ſtudiorum, decusque ejus Univerſitatis pertinentibus, declarationem, confirmationemque obtinerent; reque omni diligenter ac mature perpenſa, examinataque, relationem tamen ejus, ob turbas hîc exortas, Illuſtriſſimo Duci tardius audire vacavit. Cùm autem nepos meus Wibrandus in ea Academia profiteatur, ac primariam Inſtitutionum lectionem ibi adeptus ſit, nunc verò ad vacantem Ordinariam juris Canonici concordibus ſuffragiis vocatus ſit, me interpellare non deſinit, quò expeditionem eorum, quæ ad Univerſitatis cauſam ſpectant, tam hîc apud Illuſtriſſimum Ducem, quàm apud D. V. Regiamque Majeſtatem promovere non graver. Cogit autem me affectio gratitudoque erga Dolanam Academiam, in qua ego potiſſimum ſtudiorum meorum profectum feci, pro eadem intercedere. Proinde tibi, mi HOPPERE, etiam atque etiam hoc negotium commendo. Quod de immunitate excubiarum petunt æquiſſimum mihi videtur, indignum enim eſt eos qui ſtudiis ſuis, ut alios erudiriores reddent, invigilare tenentur, ad hæc munia, cùm neceſſitas non urgeat, vocari.

Movent etiam Profeſſoribus controverſiam de præcedendi honore Rationales ibi non ita dudum inſtituti; verùm D. T. non ignorat, ex quo genere hominum illi conſiſtant, qui nullo pacto Doctoribus Regiisque Profeſſoribus Theologiæ, Canonum, Legumque Magiſtris coëquandi ſunt, ſed eam præeminentiam fere id hominum genus ſibi vendicat, quòd res pecuniaria fere ab ipſis dependeat, veremurque ne ſcrupulum aliquem impedimentumve injiciant, quo minus, quod

 Regia

Regia Majeſtas in dotis augmentum, & Univerſitati liberaliter contribuit, conſequi queant. Quapropter D. V. dignabitur, quæ ſemper ſtudioſis affecta fuit, patronum ſe ei Academiæ exhibere.

Scripſit ſemel atque iterum ad Illuſtriſſimum Ducem Regia Majeſtas de conquirendo Confeſſore, Medico ac Chirurgo pro commoditate Curiæ, qui Præſidi Tyſenachio ac mihi id injunxit. Verùm moram nobis injicit, quod neſciam, quæ eorum futura ſint ſtipendia, emolumentaque, ac quod nemo lubenter ſine viatico longam profectionem inſtituit.

Cùm mihi autem perpetuo cum Chirurgis res ſit, à quibuſdam mihi commendatus eſt quidam verſatus in Italia ac Gallia, bene idoneus, ſed deſiderat centum coronatos pro ſumptibus itineris ac aliis damnis, quæ ſuſtinere cogitur ex mutatione rei familiaris. Quamobrem ſi hunc aliosque ad vos mature venire volueritis, opus eſt ut de viatico provideatis, nam hîc, qui pecuniam petunt, ſurdis fabulam narrant. Bruxellæ. 11. Auguſti. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXVI.

Deputati Statuum benigne ex Hiſpania præter opinionem dimiſſi. Veretur ad effectum deduci non poſſe, quæ Rex decrevit. Conſiliis olim ſuis non eſt amplius locus. Religio tota regione periclitatur. Boni in exilium ſponte eunt. Carpit Hopperum, quod ſe aliosque miniſtros Belgas omnium calamitatum reos facere videatur. Non ad ſe pertinere ait, quod Regis juſſio impleta non fuit. De x. den. in ſententia ſua perſiſtit. Status Reip. vix non ſine remedio. Excuſat quod parcius de motibus Belgicis ſcripſerit. Senatores Hollandi Trajectum ſeceſſerunt, inſtituto a Geuſiis Hagæ-Com. novo Conſilio, & celebrato Dordraci Statuum conventu. Ruræmundæ in religioſos ſævitum. Corretius & Quarebbe

rebbe in cuſtodia Dordraci. Status Friſiæ. De re pecuniaria Hopperi, de Duce Med. Cœli, de rebus Burgundicis. Mors præpoſiti Ultrajectini, pro cujus ſucceſſore commendat nepotem ſuum. Scribit ſe deficere corpore & animo.

PEr Meytingum, CL. D. HOPPERE, literas D. T. accepi, ſed communicatione commiſſa D. Theſaurario Schetſio cum eo ſuper negotio, cujus gratia huc venit, plurimisque Duce negotiis aliis implicito, nondum ejus relatio facta eſt. Expedit verò ſemel mercatoribus ſatisfactionem præberi, ne fides Principis penitus concidat. Huc etiam poſtea advenit Trelongius, qui mihi literas veſtras reddidit, retulitque, quanta benignitate Regia Majeſtas Deputatos noſtros iſthinc dimiſerit, quod tamen præter quorundam opinionem accidit, qui indignationem carceresque eis minitabantur. Optarem autem poſſe ad effectum deduci quæ Regia Majeſtas decrevit, ac quibus iſthic Deputati lubentes acquieviſſe videntur. Verùm metuo magnopere ne in hoc rerum ſtatu magnas experturi ſimus difficultates, cùm hoſtes præ foribus ſint, ac multas Provincias noſtras, partim adverſarii occuparint, partim intraneus miles extraneusque exedat, & pecuniæ difficulter inveniri poterunt. Salubribus autem conſiliis, quæ ante ſæpe ſuggeſſimus, amplius locus vix conceditur, experimurque nimis verè ea nunc evenire, quæ ſæpe antea veriti ſumus, ac taceo de religione, quæ tota hac regione valde periclitatur; privatis etiam fortunis plurimi boni viri, fidelesque exuuntur; ac domibus omnibusque relictis, in exilium abire coguntur. Unde autem hoc malum procedat, jamdudum, ſi fides nobis adhibita fuiſſet, vobis prædictum fuit & D. V. poſtremis literis ſuis, XXI. præteriti menſis die datis, ſatis indicat; ſed ſic ſcribit, tanquam nos omnes eorum reos faciat, quanquam ad alios hoc pertinere putem. Ego, ut neminem reprehendere aut culpare velim, ita apud Majeſtatem Regiam facile excuſatum me fore ſpero, nec enim unus alterius culpa prægravari debet. Quod verò D. T. dicit, nullam ſalubrem Regis juſſionem executos nos eſſe, ad id illi reſpondebunt, quibus Rex

 juſſit,

juſſit, & quorum conſiliis obſecutum fuit. Illud autem quod Regiæ Majeſtati placuit mandare de decimi denarii executione, nunquam contradixi, verùm celare neque debui, neque potui, quantum eam omnes abhorruerint. Proinde viſum mihi fuit, contra communem populi ſententiam niti, perinde eſſe, ac ſi quis adverſo flumine natare inſtituat. Adhæc ab univerſis Statibus tam multæ in contrarium allegatæ fuere cauſæ, unde ruinam Patriæ imminere ſuſtinebant, ut eas Regiæ Majeſtati plenius exponendas expendendaſque judicarent, priuſquam res in periculum deduceretur; quod jam, proh dolor! experti ſumus.

Remedium à nobis noviſſime propoſitum nonnihil profore ſpero, niſi ille, qui antea ſæpe reluctatus fuit, rurſus ſcrupulum injiciat. Et inſtructio, à vobis unà miſſa, vereor ne magnum ad tranquillandum res impedimentum præbeat, cùm illi, qui authores fuerint ad occupandas dolo ac inſidiis urbes, in exulum bannitorumque numero ſint, qui favore amicorum, conſanguineorumque, ac affinium adjuti fuerunt, penes quos urbium occupatarum fere potiſſima eſt authoritas, cùm boni cives ab illis oppreſſi, mutire non audeant. Sed brevi, ſpero, Duce cum juſto exercitu in arenam prodeunte, & nobis animi redibunt, & mali gratiam ultro implorabunt. Bene vale, CL. D. HOPPERE. v. Auguſti. CIↃ IↃ LXXII.

De iis quæ hîc geruntur, quod parcius ad D. T. ſcripſerim, partim, in cauſa fuit, quod ea non ſine magno animi dolore, indignationeque commemorare potuerim, partim quod vos contriſtari noluerim: cùm quotidie defectiones urbium, ſubditorumque Majeſtatis Regiæ nobis annuncientur, & in Hollandia, præter Amſterodamum, nullus pene locus ibi in Regis obſequio manſerit. Ac ante nonnullos dies revocatis militibus Hiſpanis, qui Roterodami, aliiſque locis in præſidio erant, omnia mox in Geuſiorum poteſtatem ceſſère, profugientibus, unà cum iis, ſenatoribus Hagenſibus, omnibusque Miniſtris Regiis, Trajectumque concedentibus, (12) ubi

(12) *Senatoribus... Trajectum, concedentibus* &c. Præſes ſenatus *Cornelius Suys*, Dominus de Ryswyck, omneſque Senatores abiere Ultrajectum, uno excepto *Adriano Van der Houf*. Horum nomi-

ubi quoque non ſine periculo agunt: Curiamque Hagenſem occupavêre adverſarii, præſidemque ac Conſilium novum ibidem inſtituêre; Conventuſque Status Hollandiæ apud Dordracum celebravêre, emunguntque ubique quidquid poſſunt pecuniæ, & quam exerceant tyrannidem ex mandato quodam in contrarium edito colligere D. T. licebit. De genero tuo liberiſque nihil adhuc certi reſcire potui, niſi quod eos Gaudæ adhuc ſubſiſtere audiam.

Apud Ruremundam in Carthuſianos, Canonicos ac ſacerdotes nonnullos mirabile edidere crudelitatis ſpecimen. (13) Retardavit autem repreſſitque eorum conatus nonnihil victoria Hannonica, ſed dum nos imparati ab expugnatione Montium ceſſamus, nec exercitum ob equitum Germanicorum moram, in arenam producimus, nonnulla Brabantiæ oppida, aliaque, nonnihil quoque nutare incipiunt. Deus autem propitius animos ſubditorum in fide confirmet, ac nos ab hiſce imminentibus periculis tandem liberet.

Corretius unà cum D. Quarebbe (14) adhuc in cuſtodia apud Dordracum detinetur. Friſia noſtra virtute D. a Billy hactenus ſalva permanſit, repulſis aliquoties per eum Geuſiis, qui Slotam, Cuneramque, ac Bloxzilam occupare tentarunt, ſed niſi aliqua brevi hujus tragœdiæ cataſtrophe appareat, non video quomodo ſubſiſtere poſſit, cùm non modò hinc nullæ ſuppetiæ ſubmitti valeant, ſed occupatis locis urbibuſque in medio exiſtentibus, nunciis ad nos tutus acceſſus vix pateat.

De re pecuniaria tua Ducem interpellare non deſino, & promiſit mihi Albernotius ſe itidem apud Celſ. ſuam interceſſurum, ſed quum hactenus nihil niſi verba data ſint, ſuadeo ut literis tuis iterum iterumque Celſ. ſuam interpelles.

Dux Medinæ Cœli Conſiliis Status, quæ nunc ſolito frequen-

nomina reperies apud *Van Leeuwen Bat. Illuſtr. p.* 1472. 1473. *& ſeq.* De Conventu Statuum Dordraci habito *V. Borrium lib.* 6. *fol.* 281.

(13) *Crudelitatis ſpecimen*] Vide Arn. Havens. de Erect. novor. Epiſc. lib. 2. cap. 6 & 7. & Borrium lib. 6. fol. 290. Vſo.

(14) *D. Quarebbe*] Prætor urbis Lovanienſis *Petrus a Quarebbe* anno 1562. *Septem Tribus patriciæ Lovanienſes pag.* 45.

quentiora habentur, plerumque intereſt, verùm modeſtiſſime ſe gerit, neque auctoritatem aliquam aſſumit, ſed omnia ad Albæ Ducem rejicit : ac, quantum colligere poſſum, non levi tœdio pœnitentiaque afficitur, quod in hæc tempora ſucceſſio ejus inciderit.

Aſcheus hac tranſiens per Burgundiam ad Imperialem Curiam profectus eſt, ac res Biſontina quotidie in pejus tendit, dum tempeſtive remedium non eſt adhibitum.

Vidua Courtewillii literis ſuis me nonnumquam interpellat, num aliquid de ſuo negocio intellexerim, meamque commendationem apud D. T. expetit.

Præpoſitus Major Trajectenſis (15) diem clauſit extremum, & Comitis Boſſuti frater ejus Coadjutor, ad eccleſiaſticum ſtatum parum affectus videtur. Velim autem te meminiſſe Buchonis noſtri, cujus conditionem cum noveris, commendatione apud te opus non arbitror. Sperarem autem non eccleſiæ tantum, ſed Regiæ Majeſtati non inutile ſervitium eum præſtare poſſe.

Ego, mi HOPPERE, quotidie magis atque magis deficio, & cùm corporis morbis graviter divexer, tum animum quoque hæc tempora non mediocriter angunt, nec deinceps tractandis publicis negociis ullo pacto aptum me ſentio. Pedem autem amplius proferre (*non*) poſſum, ſed dum ad Curiam adeſſe jubeor, ſellâ deferri cogor; quod velim per occaſionem Regiæ Majeſtati ſuggeras, quò me aliquando ab hoc jugo abſolvat. Datum ut in literis (16)

EPISTOLA CLXXVII.

Mandata ab Hiſpania miſſa haud placent Conſilio Turbarum. Banniti & exules quomodo condemnati. De gratia a Rege propoſita, quid ſentiat.

Ex-

(15) *Præpoſitus Major Trajectenſis.*] *Cornelius a Myerop*, cui ſucceſſit *Antonius de Hennin de Bouſſu. V. Catal. meum.*

(16) Quod ſubjungitur *poſtſcriptum*, e codice noſtro deſumptum, non eſt in editione Gabbemæ.

Excuſat ſe ab non executa Regis juſſione. Quid Bilium impedierit, ne Snecanis provideret. Exſpectatio ſua de obſidione Montenſi. Circa quotarum, loco x. den. ſolutionem, cum Statibus difficultas.

SUperioribus diebus, CL. D. HOPPERE. aliquid ad literas tuas, xx. Julii datas, reſpondi, committens id poſtarum Magiſtro, ut ſi forte curſor aliquis ſecretò expediretur, unà id mittere poſſit. Poſtea vero alter curſor advenit, per mare mediterraneum huc miſſus, cum mandatis, quæ à vobis iſthic viſum fuit pro remedio aliquo turbarum proponere. Ea verò tradita Conſilio, cui Vargas præeſt, ut illic examinentur, intelligo haud uſquequaque placere, nec ad noſtri Conſilii notitiam hactenus pervenere.

Banniti vero & exules (quorum maxima pars eſt eorum, qui has turbas excitavere) fere ob contumaciam & non comparitionem magis fuere condemnati, quam quod ex eorum numero fuerint, qui à vobis in inſtructione excepti fuere. Unde illi fortaſſis conſiderant totum confiſcationum negotium, quod tanto ſtudio procuravere, in confuſionem venturum, ſi gratia propoſita locum obtinebit, & plærique eorum jam rerum in Hollandia, Gelria ac Zelandia potiti, bona ſua confiſcata recuperavere. Verùm ſi quando DEUS ad nos ſe converterit, ut ad fidelitatem Regis oppida occupata redirent, magno uſui ſupradictata gratia eſſe poſſit, ſi tamen horum novorum tumultuum authores, poſt tot ſcelera, afflictamque miſere patriam, ut nullum pene templum ab eorum injuria immune manſerit, Sacerdoteſque, Monachos, ac Moniales ſedibus ſuis expulerint, boniſque exuerint, ac quoſdam etiam diris ſuppliciis affecerint eâ gratia gaudere deberent. Cùm verò ſæpius D. T. inculcet: ſi vos juſſa Regis executi fueritis, video D. T. innuere, quaſi & ego unus ex illis ſim, ad quos eorum executio pertinet, cùm ego minimum in eo poſſim & vires amplius non ſuppetant, ut crebrò conſiliis intereſſe valeam. Et ut etiam valerem, jam antea tibi ſignificaverim, quomodo res omnes ſub hoc regimine tractatæ fuerint, & ſubinde, ad te perſcripſerim,

rim, quæ mihi diſplicerent, ſuggeſſerimque ea, quæ præſentem calamitatem à nobis avertere pótuiſſe ſperabam. Nolo tamen ita ſcripta abs me intelligi, quaſi (17) accuſatione me extorquere cupiam, ut in alios culpam transferam, qui cùm in ſuo ſenſu abundent, ſi quid ſecus, quàm ipſi arbitrabantur, evenerit, vobis ipſis, qui ea fere comprobatis, imputare aliqua ex parte debetis.

De genero, liberiſque, ac rebus tuis nihil certi hactenus intelligere potuimus, ut credam ipſos Goudæ ſacramento adſtrictos, ne quid ſcribant nuncientque.

Friſia noſtra Bilii virtute egregie adhuc defenditur, quemadmodum, ex literis ipſius, Præſidiſque Igrami, quas hiſce junxi, intelligere poteris. Et ſane illius virtus meretur, ut Regiam Majeſtatem non celentur ſervitia ipſius, oportunoque tempore ab ipſo remunerentur. De Snecanis Igramus aliquid metuere videtur, ſed ſperaſſem Bilium facile proviſurum fuiſſe, ſi tria Walonum vexilla, quæ Dux noſter ei hîc conducere aſſenſerat, dum in Friſiam proficiſcuntur, non fuiſſent ab Hiergio Gubernatore Gelriæ, permiſſu Ducis, Neomagi, Arnemique in tranſitu detenta, dum majorem vim Principis Auraicenſis amoliri fatagitur. Verùm omnia mihi pendere videntur ex ſucceſſu obſidionis, expugnationiſque urbis Montenſis, & ubi Dux in arenam fuerit congreſſus, caſtriſque ſe jungens, uti brevi futurum arbitramur, excercitum, adveniente Germanico equite, explicabit. Interea nos hîc (ut audio) relinquemur cum aliquo præſidiario milite ſub Gubernatione Ducis Arſchotenſis. Concedat autem nobis propitius D E U S, ut hîc diu tuto ſecureque ſubſiſtere poſſimus.

Cum Statibus, præcipueque Brabantinis, ſuper eo quod à vobis in Hiſpania decretum eſt, difficulter convenimus, ac ante omnia decimum denarium ſimpliciter aboleri prætendunt, allegantque ejus aſſertionem ab D. V. iſthic factam, etſi decretum Regis ſuſpenſionis duntaxat meminerit, & cùm nos allegamus, circa quotarum ſolutionem antea difficultatem hic non fuiſſe factam, cauſantur nunc extreman populi pauperta-

(17) *Accuſatione*] Ita in Cod. noſtro & apud Gabbema. Legendum: *excuſatione*.

pertatem, agrorumque depopulationem, ac urbes longo gravique præſidio afflictas: ut niſi à vobis ſuccurratur, etiam parta contra hoſtes victoria, neque ſolvi ſtipendia extero, intraneoque militi debita poterunt, neque commeatus ad eum alendum ſuppetet, poſtquam ab exteris nihil inferri poteſt, & commertia ubique ceſſant. De pecunia tua deligenter D. à Loo & ego ſollicitamus, ſed hactenus præter verba nihil impetrare potuimus. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugem bono animo eſſe, melioraque nobiſcum ſperare jube. Bruxellæ. XVII. Aug. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXVIII.

Albanus cum Duce Medinæ Cœli ad obſidionem Montenſem profectus. Deplorat Hollandiam, Gelriam, Tranſiſulaniamque amiſſas, & Friſiam periclitari. Status petunt x. denarii abolitionem, & in ſubſidiis conferendis antiquum morem reſtitui. De præſidatu Burgundiæ. De rebus Anglicis. Mercatorum operâ in rebus-publicis non utendum. Altercatio cum Anglis populum in deſperationem abegit.

CL. D. HOPPERE. Heſterna die Illuſtriſſimus Dux noſter Albanus hinc ad caſtra, quæ ſunt in obſidione ad Montes Hannoniæ, profectus eſt, comitante eum Duce Medinæ Cœli: quod deſideramus ante menſem unum, in recenti victoria, conſternatiſque obſeſſorum animis, factum fuiſſe: ſed pulveris bombardici, aliarumque rerum neceſſariarum defectus, hactenus eum remoratus fuit, qui aliqua ex parte proceſſit, quod omnis earum cura fere commiſſa fuerit iis, qui rerum noſtratium ignari, honoris & præmii, quàm laboris ac ſollicitudinis, appetentiores ſunt. Et niſi cito ſe ante Montes expediant, valde verendum eſt, ne alia majore neceſſitate coacti, inde diſcedere cogantnr. Obſidio autem iſta magno admodum Regi conſtat, cùm interea fere Hollandiam, Zelandiam, Gelriam, Tranſiſulaniamqne perdiderimus.

rimus. Jamque de Friſia in dubium venimus, prout ex domini Roblii literarum exemplo cognoſces, occupata patria tua Sneca: ut ego de Leovardia non melius ſperem, ſi vexilla, quæ Roblius ſuo ære conduxit, & in Gelria retardata fuere, longius detineantur. Intelligis autem, quam jacturam Regia Majeſtas factura ſit, ſi Friſiam amittat, quam non ea facilitate forſitan recuperabit, quâ cæteras Hollandiæ urbes. Ego autem, qui omnem fortunam meam, ac quicquid à patrimonio acceſſit, atque induſtria mea per totam vitam acquiſivi, illic (uti ſcis) collocatum habeo, & uno die deperdo, quo animo hoc infortunium ferre debeam, ipſe perpendere poteris.

De pecunia tua quid impetraverimus, proximis meis literis ad te ſcripſi. Interea tuas IX. Auguſti datas accepi.

Cum Statibus hîc præſentibus magnæ nobis difficultates ſunt, inde potiſſimum exorientes, quod omnimodam decimi denarii abolitionem petant, ſine qua populum quietari poſſe negant, & quod ſurrogabitur, ut perpetuum ſit, omnes reclamant, cupiuntque veterem morem reſtitui, ut in aliquot annos conſentientes, poſt eos expletos, juxta neceſſitates publicas facultateſque Provinciæ, ſubſidia Principi præſtentur. Nam ut res noſtræ, nunc ſunt, vix quartam partem ejus præſtare poſſe vident, quod antea dare ſolitæ ſunt. Ingruente autem neceſſitate officio ſuo non defuturos pollicentur.

De Præſidatu Burgundiæ ſuſcipiendo cum aliquibus, qui non inidonei videbantur, hîc egimus, verùm nulli perſuadere potuimus, ut eam conditionem apud eam gentem, quæ exteros non ſatis fert, & per ſe multis paſſionibus agitatur, ſuſcipere vellet. Et Urdio ad eam author eſſe non audeo, & illum quoque apud Ducem non magnum favorem habiturum exiſtimo, quem Vargius, ob Rollemæ diligentem ac fidelem defenſionem, plane avertit, quem tamen ego meliore fortuna conditioneque dignum exiſtimavi.

D. Geraldus de rebus Anglicis non omnino vana narrat, quanquam Courtewillio, ac me, pro Milio intercedentibus, nihil ejus impetrare potuimus, & ſi aliqua licentia ei conceſſa fuerit (quod ego ignoro) Ducales ſibi id magis quàm nobis deberi voluiſſe autumo. Quod ſi autem permiſſum

fuiſſet,

fuiſſet, ut literæ Regiæ ante duos treſve annos ad Reginam ſcriptæ, ipſi traditæ, ac procuratoria ipſi exhibita fuiſſent, res forte meliorem habuiſſet exitum. Neque unquam mihi placuit mercatoris opera in rebus publicis uti, quod illi ſemper, quæ ſua ſunt, quærant. Venditio quoque mercium Anglicarum hîc facta, concordiam non multum promovit, verùm prudentiorum potentiorumque conſiliis reluctari non potui. Illud autem apud me perſuaſum habeo, ſi hæc cum Anglis (18) alteratio non incidiſſet, ibidemque piratæ recepti ac adjuti Anglorum favore non fuiſſent, nunquam ipſos ad occupanda loca noſtra maritima oportunitatem facultatemque habituros fuiſſe, neque ex navium merciumque amiſſione, piſcationumque impedimento, ad hanc deſperationem populum venturum fuiſſe. Sed ita res fere ſuccedunt, ubi non conſiliis, ſed experimentis creditur.

Viduæ D. Courtewillii cauſam non poſſum non D. V. ex animo rurſus commendare, cùm meam operam amico morienti promiſerim. De eo autem, quod tibi ab eo debebatur, illam per Vaſſurium admoneri curavi. Bene vale, HOPPERE CL. cum omnibus tibi charis. Bruxellæ. XXVII. Auguſti. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXIX.

De urbis Montenſis deditione. De Principis Auraicenſis tranſitu per Brabantiam, de rebus Friſicis, ac de Epiſcopis & Conſiliariis Mechliniæ captivis.

CL. D. HOPPERE; literas tuas VII. Septembr. datas accepi, cùmque ſub idem tempus urbs Montenſis deditione capta eſſet, arbitratus, Ducem noſtrum id continuo Regiæ Majeſtati ſignificaturum, hocce epiſtolium ad Magiſtrum Poſtarum in caſtris exiſtentem, dare volui, ut unà mitti curaret.

De capitulis autem concordiæ ac deditionis nihil indicare certi

(18) *Alteratio*] Lege: altercatio.

certi poſſum, poſtquam ea nondum nobis communicata fuerint. Interea autem Princeps Auraicenſis cum exercitu ex Hannonia rediens, & circa hanc urbem tranſiens, duaſque vel tres noctes ibidem pernoctans, nobis nonnullum metum incuſſit, ſed tandem Mechliniam, ac ad vicina loca contendens, nos paullo ſecuriores reddidit, præſertim cùm ab obſidione noſter exercitus liberatus, ſuccurrere facilius nobis poſſit, & Auraicenſem inſequi.

Quæ in Friſia aguntur, ex exemplis literarum cognoſcere D. T. poterit; valde autem contriſtatus fui cùm intelligerem nonnullos, de quibus bene meriti ſumus, in partes inimicorum conceſſiſſe. Epiſcopos noſtros apud Mechliniam captivos, Conſiliarioſque Magni Conſilii ſperamus conditionibus tractatus Montenſis liberos fore, inter quos & Blaſerius eſt, quem cùm primum potero, neceſſitatis liberorum ſuorum apud Salamanticam certiorem reddam. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXII. Septembris. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXX.

Verſantur Bruxellis inter ſpem, metumque; exitum prælii inter Albanum, Principemque Auraicenſem expectantes. Mechlinia, Lovanium, aliaque oppida amiſſa.

CL. D. HOPPERE. Verſamur hîc adhuc inter ſpem metumque, & morbi noſtri cryſis in propinquo eſt, cùm conjuncti ſint exercitus; ut ſine prælio ſeparari non poſſe videantur. Interea adhuc quotidie à nobis civitates deſciſcunt, & mirum quantopere omnium animi ab imperio noſtro abhorreant, dum de gratia boni malique deſperant. Nec vos latere puto, quo pacto poſt Mechliniæ amiſſionem, Lovanium quoque in poteſtatem adverſariorum redactum ſit, cum aliis oppidis vicinis, ut & nobis multi metuant: verùm cúm ita placuit Duci ſtationem relinquere, non potui (19) quanquam

(19) Deſunt nonnulla in MS. & apud Gabbema quoque.

quam optaremus firmiora præſidia majoremque civium concordiam, ſed DEO committere nos oportet. Si quid melius acciderit, arbitror Ducem ex caſtris vobis citius id adnunciaturum, cùm nos curſorum abitum præſcire nequeámus. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XVI. Septembr. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXI.

De Rollemæ facinoribus. Expilatio urbis Mechlinienſis. Teneramundenſium defectio. Quæ ſpes recuperandi amiſſas urbes. De. x. denario. Lovanienſes ad Albanum excuſatum mittunt.

CL. D. HOPPERE, Quænam in Friſia gerantur, ex adjunctis literarum exemplis D. V. cognoſcet.

Rollemam Grieteniam Petri Buygerii invaſiſſe, eamque authoritate Principis Auraïcenſis exercere, ac bona omnia ipſius Petri, & Jaquelinæ in ædibus Sneccæ per auctionem vendita, preciumque eorum fiſco (cujus ipſe Rollema receptor eſt) illatum eſſe, ad me perſcriptum fuit. Spero autem aliquos jam pœnas luiſſe, quanquam particularia de iis, quæ apud Stauriam, & in Himmelum cæſi fuere, nondum intelligere potui. Princeps autem Auraicenſis, poſt deditam urbem Montenſem, longius à nobis receſſit, ac noſtro exercitu Mechliniam verſus tendente, intempeſta nocte, profugientibus inde Geuſiis, Hiſpani, Valonique milites, ſcalis mœnia conſcendentes, urbem eam cepere, quam Illuſtriſſimus Dux in prædam ipſis dedit, exceptis Eccleſiaſticorum, Conſiliariorumque domibus, Epiſcopis captivis, reliquiſque libertati reſtitutis. Viſum autem mihi fuit jungere copias literarum, tam Mechlinienſium, quàm præfati Principis, quibus ipſis Tenremundenſibus perſuaſere, ut in ſuas partes concederent, unde impudentiam, & quo ſe protervitas eorum extenderit ample cognoſcere poteris. Bona autem ſpes nos habet recuperandi cæteras urbes ab Geuſiis occupatas, ſi tempus hybernum ſuffragaretur, & militibus ſtipendia non deeſſent, qui profecto omnia paſſim vaſtant, agricolaſque depauperant, par-

vaque ſpes eſt, aliquid ſubſidii auxiliique à Statibus impetrari poſſe, quamdiu Rex decimum denarium non omnino abſolute aboleri jubet. Quod autem ejus loco ſurrogabitur, nullo modo, ut perpetuum ſit, induci Status poſſunt, ſed tantum ad triennium, quadrienniumve illud præſtare offerunt. Quod cùm Duci neutiquam arrideat, videtur belli ſucceſſum malle experiri, quàm ab opinione ſua diſcedere.

Scriptum à vobis nuper miſſum hactenus ſuppreſſum fuit, forſitan, quod ea, quæ ipſum continet, non omnino cum veritate conſentiant. Nam de indulgentia, militariumque inſolentiarum coercitione, ac aliis nonnullis, quam parum fiat forſitan aliunde D. V. intellexiſſe arbitror. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. III. Octobr. CIƆ IƆ LXXII.

Lovanienſis Senatus, Univerſitaſque ad Ducem cum exercitu huc Mechliniamque redeuntem, legatos ſuos miſere excuſatum, deprecatumque veniam, quod vi neceſſitateque compulſi Auraicenſi ſeſe ſubmiſerant. Nobis autem, licet pro illis intercedentibus, non aliud reſponſi retulere, quam Excellentiam ſuam de eorum veritate, quæ geſta ſunt, ſeſe plenius informaturam, deſtinatis eo aliquot cohortibus atrorum equitum, qui in urbem admiſſi, magno terrore omnes affecerunt, idem illis minati, quod apud Mechliniam Hiſpani, Walonique perpetrant. Verum nos meliora ſperamus, licet ob non ſolutionem ſtipendiorum, ad pejora conſilia forſitan impellentur. Datum ut ſupra.

EPISTOLA CLXXXII.

De Dolana & Lovanienſi Univerſitatibus. Hanc anxie excuſat a Capitulatione cum Principe Auraicenſi inita. Exponit miſerum Belgii ſtatum. Urget miſſionem ſuam, quam a decennio petiit. Nihil ſub regimine Albani boni ſperandum, miraturque Regem non aperire oculos. Non ſoli hæreſi adſcribendum malum; veniâ, non rigore agendum. De Remb. Dodonæo. De Coadjutoria beneficii

neficii ſui. De Conſiſcatione bonorum Admirallii Franciæ.

CL. D. HOPPERE. Favorem quem D. V. in negotio Univerſitatis Dolanæ pollicetur in mei, Wibrandique gratiam, gratiſſimum habeo. Reſolutum autem erat jam pridem apud Ducem, id quod circa illud Regi ſuggerendum videbatur, ſed mors Courtewillii, occupationeſque bellicæ quibus Bertius Secretarius, (cui ejus expeditio mandata fuit) detinetur, hactenus eam ſunt remoratæ.

Lubenter quoque intellexi liberalitatem Regiæ Majeſtatis erga Univerſitatem Lovanienſem. Sed incidit quædam nebula ex infortunio civitatis Lovanienſis, quod & Univerſitatem illam involvit: graviſſimèque tulit Dux noſter capitulationem cum Principe Auraicenſi initam, in quam & Univerſitas pertracta fuit. Et certe, quæ de Principis ſuſcepta protectione, libertate Religionis, ac abolitione Inquiſitionis, ea continet, indignationem mererentur Majeſtatis ſuæ, niſi vis major (ne in omnimodam ruinam adducerentur) hoc extorſiſſet. Factum autem mox excuſavere, & ad priſtinam fidem obedientiamque rediere: quibus apud Regiam Majeſtatem D. V. patrocinari dignabitur, ne quid offenſæ apud eam incurrant. Inter omnes enim urbes, quæ aliquam his perturbatiſſimis temporibus culpam contraxere, excuſatiſſima mihi videtur Lovanienſis civitas, quæ hoſtibus mœnia oppugnantibus fortiſſime reſtitit, & cædis, totaliſque ruinæ periculum iſta capitulatione evitavit.

Quis autem hujus noſtræ urbis ſtatus fuerit D. V. conjectare poterit, cùm bis nos Principis exercitum in Creynhem, ac vicinis pagis conſpexerimus; nec civium militumque ea nobis videretur concordia, quam periculi magnitudo requirebat. Verùm DEUS propitius graviora mala à nobis avertit, vicinæque urbes, quæ Principis fidem ſecutæ fuerant, magno ſuo damno reductæ ſunt. Inter quas Mechlinia, Teneramundaque extrema ſunt paſſæ, nec meæ quoque apud Teneramundam ædes à præda immunes fuere. Hæc, mi HOPPERE, cùm mecum conſiderem, indiſpoſitionemque, ætatem, ac valetudinem meam perpendam, non poſſum non deſiderium votumque meum cum omni ſtudio proſe-

proſequi, quo tandem hiſce me Reip. curis extricem, ne rurſus hujuſmodi diſcrimina incurram. Jam autem pene decennium eſt, quod hoc ago, ſed Rex me ſemper, & ſpe adventus ſui, & meliorum temporum, inani expectatione lactavit, detinuitque, quæ ego quotidie in pejus tendere video, &, ut libere dicam quod ſentio, vix poteſt aliquid ſub hoc regimine boni ſperari. Miramur quoque Regem non aperire oculos, nec interitum Provinciæ ſuæ videre, neque tot querimoniis Statuum commoveri aureſque præbere.

Quod vero nonnulli hæreſum infectioni totum hoc malum adſcribant, id quàm maligne fiat DEUS novit, cùm pluribus in urbibus religio multo ſyncerius, quàm ante ſex annos, colatur: quæque in locis, quæ ab obedientia Regiæ Majeſtatis diſtractæ ſunt, adverſus Catholicam religionem perpetrata ſunt, fere procedunt à malitia eorum, qui hinc banniti fuerunt, quorum aliquot ſunt milites, qui rebus fortuniſque exuti, ex Eccleſiaſticorum bonis reſtaurationem quærunt. Et ſi denuo ſimili ratione adverſus eos procedetur, qui nova hac rebellione involuti fuere, aliquot centena millia hominum ſolum mutare cogentur, quos venia ad meliorem mentem, religionem ac fidem revocare poſſit, quod & à vobis iſthic prudenter viſum fuit, ſed executionem, ob quorundam (uti multis videtur) erga gentem noſtram odium, differri dolemus. Mechlinienſes certe omni fortuna exuti ſunt, unde Rembertus Medicus, qui alibi fortunam quærere cogitur, nunc ad conditionem olim ei propoſitam propenſior videtur, facileque eum impuleris, ut iſthic commigret, quando cum alio nondum convenire potuimus, ut conditionem acceptet.

De Legatorum, qui in Hiſpania fuerunt, reditu, nihil adhuc audimus, & illi cùm omnia ad ſuos antea perſcripſerint, non multum videntur cauſam publicam promoturi eſſe, cùm, ut antea ad D. T. ſcripſi, niſi abolita fuerit decimi denarii memoria, atque in certos annos ea reſtricta contributio, videantur noſtri potius extrema experturi, quàm ab ſententia diſcedant. Contra vero Dux omnino videtur contendere, ut quod decimo denario ſurrogabitur, perpetuum ſit. Cùm verò pecunia ad militum ſtipendia deficiat, veremur,

remur, ne cæteris bene ſuccedentibus, Provinciæ noſtræ militibus exedendæ tradantur, novorumque inde malorum materia ſuboriatur.

Bilii egregia merita Regiæ Majeſtati per occaſionem te commendare velim. Ejus enim virtuti, quicquid reliquum in obedientia Regis in Friſia permanſit, debetur.

Gratiam D. V. magnam habeo pro ea, quam erga nepotem meum Buchonem oſtendit, benevolentia. Boſſuti autem fratri (20) propinqui ejus perſuadere ſatagunt, ut præpoſituram retineat, quoadusque viam præpararint, ut in alterum, quem promovere deſiderabunt, reſignari ea poſſit.

Cogitavi vero ego aliquando de nepote ad Coadjutoriam beneficii (21) mei aſſumendo, ſed id ex Regiæ Majeſtatis benignitate pendebit, à qua, an illud petere audeam, non ſatis ſcio. Cùm autem ille præ cæteris collegii mei maxime idoneus ſit, & meis ſumtibus dignitatem eam ſuppreſſam reſuſcitarim, ac de Eccleſia non parum me meritum ſperem, forſitan Regia Majeſtas, à cujus ſolius nutu id pendet, in deſiderium meum non gravate conſentiet, ſi bonus patronus acceſſerit.

Gener liberique tui apud Dordracum adhuc hærent, de quibus D. à Loo certiora ſcribere poterit, ſperamus autem brevi civitates Hollandiæ in viam redituras.

Admirallum Franciæ non ignoravimus bona in Comitatu Burgundiæ poſſediſſe; inde enim patris ejus origo familiaque recenſetur. Colygnacenſis enim eſt in limitibus Burgundiæ, Sabaudiæque, ſeu Breſſiæ, cui adjacet etiam pagus Andelotum, à quo frater ejus nomen tenebat, verùm non magni eſſe momenti intelleximus. Suggeſſi autem de ipſis aliquid Duci, verùm non exiſtimavit ea tanti, ut crabronem irritandum cenſeret. Et cùm de bonis fiſco applicandis ad unius Vargæ

(20) *Boſſuti autem fratri*] *Antonius de Hennin de Bouſſu*, frater *Maximiliani* Comitis de Bouſſu, fuit præpoſitus Majoris eccleſiæ Ultrajectinæ; poſt quem nullus Catholicus eam dignitatem poſſedit. *Vide Catalog. meum.*

(21) *Coadjutoriam beneficii*] nempe, Præpoſituræ S. Bavonis Gandavi, quam ejus nepos *Bucho Aytta*, Canonicus S. Bavonis & Archidiaconus Iprenſis, conſecutus re ipſa fuit.

Vargæ collegarumque ſuorum cognitionem pertinere voluerit, non lubenter falcem in alienam meſſem mitto.

Courtewillii vidua, quæ in arce Aldenardana apud Baillivum mariti patruelem, omnem mundum pretioſaque quæque depoſuerat, omnia in ejus occupatione amiſit. Deſiderarem autem Ducem noſtrum, eum illi favorem impendere, quem defuncti ſervitia promerita fuerunt; videbo autem, cùm Dux huc redierit, ut ipſe quoque ejus cauſam, quoad licebit, apud eum promoveam. Bene vale, HOPPERE. CL. & conjugi, liberiſque multam ex me ſalutem dicito. Bruxellæ, XIII. Octobr. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXIII.

Dodonæus recuſat in Hiſpaniam migrare, nec idoneus alius medicus invenitur; & de chirurgo ac Confeſſario laboratur. De Statuum deputatis, ac x. den. & quotis annuis. De Orſchotenſi præbenda vacante. De rebus Friſiæ. Schoonbovia intercepta. Dordracum munitum. Mechlinienſis urbis miſer ſtatus, cum quibus nimis rigide (dubium, an ex Regis ſententia) agitur. Abrogato Magiſtratu, Gubernator ibi & Teneramundæ conſtitutus. De Aldenardenſibus. Titelmanni obitus. Lovanienſes commendantur. Ipſe pedibus æger.

CL. D. HOPPERE; ad noviſſimas literas D. V. XXVI. Septembr ſcriptas, XIII. præteriti menſis Octobr. reſpondi. Rembertus (22) Medicus, quem ſperabam ob publicam priva-

(22) *Rembertus*] Dodonæus. Is in Hiſpaniam profectus non eſt, ſed in Hollandiam ſeceſſit, & obiit Lugduni Batavorum anno 1585. ut eſt apud Val. Andream. Anteà tamen Viennam Auſtriæ conceſſit, eò invitatus ab Imperatore. V. inf. Ep. CCXXXIX.

privatamque calamitatem urbis Mechlinienſis, conditionem Curiæ veſtræ non aſpernaturum, coram plenius mecum ſuper ea diſcurrens, in eam tandem ſententiam reſolvit in hac ætate ſolum, cœlumque mutare non poſſe. Nec ſane facile hîc inveniemus Medicum aliquem bene doctum ac idoneum, qui ut eam Provinciam ſuſcipiat, perſuaderi à nobis poſſit. Indicavit autem mihi, quendam Ludovicum Potis medicum Antverpienſem, tibi non incognitum, hanc conditionem non illubenter ſuſcepturum, ſed eum vobis commendare non ſatis auſim, poſtquam nec Doctoris Remberti judicio ſatisfacit. De Chirurgo jam pridem providimus, qui, ut ad vos proficiſceretur, curaremus; ſi de Confeſſore ac Medico itineris comitibus, diſpexiſſemus. Verùm, ut etiam inveniſſemus quales vellemus, ſine bono viatico extrudere ad tam longinquam exteramque Provinciam non facile poſſumus: & hîc fere ad quaslibet neceſſitates ſupplendas pecunia deficit.

Deputati, qui apud vos fuerunt, nondum rediere, præter Brugenſem Senatorem ac Decanum (23) Atrebatenſem, ſed antequam reliqui advenerint, fruſtra illorum relationem expoſcemus. Interea tractatio cum Statibus hîc quieſcit, veremurque, ne fruſtra cum illis agamus, niſi de abolitione decimi denarii plenius illorum petitioni ſatisfiat, & ſcrupulus de perpetuatione quotarum illis eximatur. Quanquam in tanta Provinciæ noſtræ calamitate vaſtationeque, quonam pacto id, quod de quota ante obtulêre, præſtare queant, non ſatis videmus.

De Re pecuniaria tua Albertus à Loo diligenter ſollicitat, ſed nihil hactenus conſequi potuit præter ſpem, quam Martinus à Bergis quæſtor confiſcationum, perbenigne illi initio obtulit, verùm propter hæc tempora periculi plena non ſatis hîc conſiſtere auſus fuit.

De Orſchotenſi (24) præbendæ vacatione vereor ne longa futura

(23) *Decanus Atrebatenſis*] „Nicolaus Lengaigne, primus „poſt Synodum Tridentinam canonici theologi munus ad „nominationem Univerſatis Lovanienſis adeptus, fit decanus „die 4 Aprilis (*annus non notatur*) per reſignationem *Joannis* „*Barbier*. Delegatur in Hiſpaniam à tribus Arteſiæ Ordinibus." *Gall. Chriſt. Tom*. 3. *col*. 368.

(24) *Orſchotenſis præbendæ vacatio*] Orſchotum municipium Cam-

futura ſit expectatio, cùm & tuum filium alii nondum proviſi præcedant, neque ita multæ in ea Eccleſia ſint præbendæ, quarum collatio Merodiis cum Rege alternatim competit.

De Friſia non habeo quod tibi hoc tempore nunciem, ac licet ſperarim, exercitu noſtro in Gelria propinquiore loco exiſtente, Leovardienſes noſtros facilius repreſſuros reliquorum rebellium iſthic conatus, hactenus tamen ipſis ſubveniri non potuit, quod noſtri adhuc in obſidione Zutphaniæ detineantur, pluraque alia loca ibi ſubigenda reſtent, in quo hyberno hoc tempore non parva difficultas erit. Interea Auraicenſis Hollandiæ urbes circumit, eorumque animos in rebellione confirmat, ac quantum poteſt pecuniæ emungit. Schoonhoviam, quæ in fide fortiter conſtiterat, obſidione preſſam, Lumejus nuper per deditionem accepit. Dordracenſes quantum poſſunt civitatem ſuam communiunt; ubi apud ſocerum Milius uxorem filiam tuam reliquit. Ipſe ubi agat D. Albertns à Loo plenius D. T. ſignificare poterit.

Mechlinienſis urbis miſer eſt ſtatus, nec ſatis potui Conſiliarios noſtros confirmare, ut ad continuandam iſthic habitationem animum inducerent, cum quibus ſane, ut cum multis bonis civibus, nimium rigide, ne quid aliud dicam, actum fuit, atque adhuc agitur. Quæ an ex Regis ſententia omnia fiant, valde dubito. Abrogato autem Magiſtratu, D. à Zweveghem cum aliquibus advocatis aſſeſſoribus, Gubernator ibi conſtitutus eſt, eademque jurisdictionis ratio Tenremundæ inſtituta.

Cum Aldenardenſibus clementius actum fuit, quos rebelles ad adventum Comitis Reuſii profugientes, nimis crudeliter tractavere, paſtoribus, ſacerdotibuſque in fluvium abjectis atque ſubmerſis. Gaudeoque Gandavo ſecuritatem redditam, cui antea graves imminebant Tenremundani, Aldenardenſeſque hoſtes.

Apud Cortracum nuper Titelmannum (25) amiſimus morbis

Campiniæ Brabanticæ, habuit, ante mutatam religionem, undecim Canonicorum Collegium, de quo Vide *Hiſt. Epiſc. Sylvæducenſ. p.* 181.

(25) *Titelmannus*] Petrus, Haſſelenſis, de quo ſæpius; & vide-

bis mœroreque animi confectum ob præſentem Reip. ſtatum.

Lovanienſis civitas adhuc in ſuſpenſo detinetur, quod ſi declaratio gratiæ diu differtur, verendum, ne civitas academiaque irreparabile damnum inde ſit acceptura.

Ego adhuc pedibus æger, neque, quoad reliquum corpus, ſatis firma valetudine exiſtens, hiberni temporis intemperiem ſubinde extimeſco. Bene vale, HOPPERE CL., conjugemque ac liberos à me ſaluta. Bruxellæ x. Novembris. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXIV.

Deteſtatur crudelitatem militarem in direptionibus urbium Mechlinienſis & Tenremundanæ. Regis animum præoccupant aliorum literæ, ut Viglio non credat. De Ducibus Albano & Medinenſi judicium. Populi metum, ne ad x. denarii exactionem redeatur, depellere ſtudet. Zutphania recuperata. Amortizatio Hoſpitalis ſui. Epiſcopus Segobienſis promotus. Legati Belgæ ex Hiſpania reduces. Vota pro Republica.

CL. D. HOPPERE, binas jam literas IX. ac XVI. hujus menſis die à me ſcriptas, curſorum præfecto tradideram, quas tamen adhuc apud eum hærere intellexi, cùm ecce tuæ mihi adferuntur ultima Octobris ſcriptæ. Ex quibus intellexi, jam allatum fuiſſe ad vos nuncium deditionis direptioniſque oppidi Mechlinienſis, ac Teneramundani. Quæ ſi vos iſthic commovent, nos qui quotidie miſerorum lamentationes audimus, conſpicimuſque, crudelitatem militarem non poſſumus non deteſtari, de qua multa dicere non lubet, cùm non dubitem vos aliunde plura cognituros eſſe. Verearque, cùm

videtur *Viglio* placuiſſe. Fuit S. T. Lic. Lovan. hæreticæ pravitatis Inquiſitor, Decanus Rothnacenſis, ac tandem Canonicus Cortracenſis, ubi obiit diem ſupremum. V. ſup. ad Epiſt. VII.

cùm literas meas ſubinde Regi recites, ne ex affectu potius quàm ex veritate, ac recto judicio, eas procedere exiſtimet, cùm aliorum literæ animum ejus præoccuparint: ac graviter aliquando nobis hîc interminatum fuit, ne quid de publicis rebus iſthic nunciemus, cùm hoc ejus ſit officium, cui rerum ſumma commiſſa eſt. Proinde D. T. rogo ut diligenter cavere dignetur, ne quid mihi indignationis, ex eo quod ad te aliquando leberius ſcribo, excitetur.

Cuperem autem mihi eam hîc materiam præberi, ut in laudibus eorum, qui de Rep. noſtra bene merentur, me diffundere poſſim, ſed adverſus conſcientiam meam, calamitatem ac ærumnas noſtras, tacere nequeo. Nec aliunde videtur procedere inter duos Duces ſimultas, cujus in literis tuis meminiſti, quàm quod ut unus in ſeveritatem vindictamque plus ſatis propenſus, ita alter mitiore ingenio præditus, ad clementiam pronior videtur, qui ſatis perſpicere creditur ea ratione, quam ille hactenus ſecutus fuit, hanc Provinciam quotidie magis ac magis ad exitium tendere, ſibique, ſi quando in Regimine ſuccedet, majores præparari difficultates. Ac neſcio an prior nonnihil ægre feret, in hunc favorem affectuſque populi converti, ſuique quotidie odium creſcere. Quod tamen ex proſpero rerum ſucceſſu nonnunquam aliquatenus lenitur, niſi quod perſuaſum eſt populo, ne ad decimi denarii exactionem redeat, ſi fælicius ei res ſucceſſerint. Verùm quoad poſſumus eam opinionem depellimus, aſſertione Regiæ Clementiæ, quæ jam, quid incommodi exactio illa attulerit, perſpicue cognoſcere potuit. Votiſque omnibus precamur, ut Deus propitius amiſſas urbes ad Majeſtatis ſuæ obedientiam reducat, quo ex integro de meliore Reip. adminiſtratione conſtitui ſemel poſſit. Cùm autem hæc dicto, lætus nobis adfertur nuncius de recuperatione Zutphanienſis urbis, quæ bombardis à noſtris ita concuti cepit, ut animi civium militumque conciderint, ac qui in præſidio erant, fuga ſibi conſuluerint, civeſque à ſe deſertos in necem prædamque dediderint. Ac jam in Zwollenſes, Campenſeſque, vires noſtræ, ut arbitror, convertentur; qui ſi ſuccubuerint, de Friſia quoque melius ſperare incipiemus. Exorta inter Barlemontium Noircarmiumque rixa mox compoſita fuit: ſed vereor, ne aliqui ligna foco apponere ſtudeant.

De

De expeditione miſſioneque literarum amortizationis hoſpitalis mei, magnas D. V. gratias ago, jamque domus exædificata eſt, ſed metui, ne impia iſta monſtra, quæ tot præclara monaſteria Patriæ noſtræ incendio conſumpſerunt, in meum quoque ædificium novum odium invidiamque ſuam converterent.

Reverendiſſimo D. Segobienſi, (26) qui antea doctrinæ virtutiſque ſuæ excellentia eximia præmia conſecutus fuit, nunc ad ſummum honoris apicem vocato, non tam ipſi quàm toti Hiſpaniæ gratulor. Legatorum qui in Hiſpania fuere aliquot rediere. Abbas (27) videlicet Sancti Giſleni, ac (28) Audenburgenſis, Penſionariique Flandriæ, ſed cæteri adhuc expectantur. Utinam vero ii Statuum animos, Regiæ Benevolentiæ commemoratione, ita queant demulcere, ut tandem in unam conveniamus ſententiam, quod præſtet omnipotens DEUS, qui D. T. totamque familiam incolumem conſervet. Bruxellæ, XIX. Novembr. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXV.

De Zutphaniæ obſidione. Ambo Duces Neomagi, ubi Gubernator Hollandiæ ac Friſiæ legati pro ſuppetiis. Deſertio militum unde graves belli ſumptus, præcipue in equitibus Germanis. Hollandi, Zelandique in rebellione perſiſtunt. Hagenſes exules. Unica urbs Amſtelodamenſis Regi fida.

CL. D. HOPPERE. IX. hujus menſis die aliquid literarum ad D. T. dictaram, ſperans curſorem, qui ad vos ab

(26) *Reverendiſſ. D. Segobienſis*] Didacus Covarruvias, præſes Caſtellæ.

(27) *Abbas S. Giſleni*] Matthæus Moulart, qui poſtea, Rege Philippo II. nominante, Epiſcopus Atrebatenſis effectus eſt. Eſt abbatia Ord. S. Benedicti prope Montes Hannoniæ.

(28) *Audenburgenſis*] Abbas Audenburgenſis ſeu Oldenburgenſis, Ord. S. Benedicti in dioceſi Brugenſi, *Gaſpar de Bovincourt*, Bapalmenſis, (Locrio Atrebas) Eques Jeroſolimitanus, ac œconomus S. Salvatoris in Aquicincto prope Duacum, deſtinatus Abbas a curia Bruxellenſi an. 1569.

ab Duce mitteretur, hac tranſiturum, verùm ejus hactenus adventus dilatus fuit, ob retardatum Zutphanienſis urbis obſidionis ſucceſſum, de quo adhuc incerta nobis ſpes eſt, quod præſidiarii milites interea animos ad ejus defenſionem obſtinate obfirmarunt, qui antea perculſi fugam meditabantur. Dux autem Albæ ac Medinæ, dum exercitus circa Zutphaniam moratur, Neomagi ambo permanent. Venere autem illuc Gubernator Hollandiæ Comes à Boſſu, ac aliquot ex Senatu Friſiæ legati pro ſuppetiis in Hollandiam Friſiamque mittendis, ſed an aliquid impetrabunt, incertum eſt, quanquam enim ſatis copioſum exercitum Dux ab obſidione Montenſi reduxerat, Mechlinienſis tamen urbis direptio magnopere eum diminuit, quod prædæ magnitudo ad deſertionem plurimos invitarit, qui maximis comminationibus hactenus revocari non potuere, alioſque hyberni temporis rigor, ſtipendiorum atque commeatus defectus à caſtris abſterret, ut vix ad obſidionem Zutphanienſem ſatis copiarum ſuperſit. Verentur quoque nonnulli, ne gloriam recuperationis urbium amiſſarum, ſibi filioque Dux Albanus reſervare velit, quam nemo ipſis invideret, ſiquidem in tempore fieret. Verùm multa cadunt inter os & offam, & ſumptus bellici ita excreſcunt, ut timendum nobis ſit, ne Rex illos ſuppeditare ultra gravetur. Et noſtræ Provinciæ ita vaſtantur exeduntur que, ut quantum lubenter vellent contribuere ſubditi, nequibunt. Magnam autem pecuniam perdidimus in equitum Germanicorum conductione, qui per Ducem Holſatiæ alioſque Germaniæ Principes in auxilium adſciti fuerunt, à quibus tamen parum fructus accepimus, nec minus quam ab hoſtibus miſeri agricolæ noſtri direpti fuere, à quorum prædationibus templa monaſteriaque nuſquam fuere immunia.

Hollandi Zelandique adhuc in rebellione fortiter perſeverant, in qua illos confirmat Principis Auraicenſis præſentia, qui exactionibus miſere eoſdem exhaurit, ſtultitiæque ſuæ fructum ſerò Phryges ſapiunt.

Quid ex Friſia hîc habeamus, ex copia Feikonis literarum cognoſces. Generum qui cum uxore filioloque tuo & ſuppellectile Dordracum ſe receperat, relicta ibi conjuge, cum Joanne fratre inde ſe ſubduxiſſe intelligo; ſed quonam, ſcire non potui. Dominus autem à Loo certius fortaſſis aliquid indicabit.

Ha-

Hagenſes (29) adhuc apud Trajectum exulant, ſolaque ex Hollandicis urbs Amſterodamenſis, licet maxima damna perpeſſa, in fide ac officio perſiſtit. Bene vale, HOPPERE CL. conjugemque ac liberos à me ſaluta. Bruxellæ. XVI. Novembr. CIƆ IƆ LXXII.

EPISTOLA CLXXXVI.

Falſus rumor de oppidorum deditione. Præpoſitus Fonckius ex Friſia redux. Gelu intenſum, quo uſi non ſunt ad recuperandas urbes. Vinum in Germania pro ſe emptum, Dordraci amiſſum. Animi ab Albano magis magiſque alienati. Albertus a Loo infirmus. Gandavenſis arcis præfectus mortuus.

CL. D. HOPPERE. Superioribus diebus ample ad D. T. perſcripſi quæ hic gerebantur. Poſt id autem tempus haud multum ſcriptu dignum accidit. Gaviſi autem eramus cùm rumor de deditione Bommelenſium, Gorcomenſiumque & quorundam oppidorum Hollandiæ huc perlatus eſſet. Sed quid ejus ſucceſſum impedierit, intelligere D. T. licebit ex copia literarum D. Præpoſiti Fonckii, qui ex Friſia rediens, quo ſuperiore æſtate cum commiſſione quadam abierat, diuque in itinere ob pericula moratus, ac tandem Noviomagum perveniens, ibidem ab Illuſtriſſimo Duce permanere juſſus fuit, quò in rebus occurrentibus conſilio aſſiſteret. Gelu autem ab Calend. Novembr. uſque in finem ejus menſis ita continuum ac intenſum fuit, ut omnia ubique pervia extiterint, & ſi celeritate occaſioneque uti placuiſſet, facile omnia amiſſa recuperari poſſe videbantur, quam heri ceſſante gelu, ne amiſerimus, plurimum veremur.

De vinis quod ille meminit, ſi forte cognoſcere velis, infeliciter mecum actum ſcias, cum enim proxima quadrageſima

(29) *Hagenſes*] nempe conſiliarii Conſilii Provincialis, de quibus Sup. ad Ep. CLXXVI.

ſima pro mille, aut amplius florenis in Germania mercari curaſſem, illa Dordracum allata, tutò huc advehi nequivere, ſuccedenteque ejus urbis defectione, in prædam Geuſiis ceſſere.

Dux Medinæ Antverpiæ expectatur, in quem omnium animi convertuntur, qui ab Duce Albæ magis atque magis alienantur.

Amicus noſter Albertus ab Loo heſterna die in gravem incidit ægritudinem, ut M. Ægidius medicus nihil boni de eo nobis polliceretur, ſed cum meliuſcule habere cœperit, non omnino de eo deſperamus.

Apud Gandavum animam efflavit nudius tertius arcis Præfectus cognominatus Salinas, frater, ut arbitror, D. Valeſci Regii apud vos Conſiliarii, mihi amiciſſimus, & civitati noſtræ gratiſſimus, ſi quiſquam ejus nationis alius, valdeque deſiderarem aliquem nobis ab Rege dari æque commodis moribus ſucceſſorem. Cogitavi autem de D. à Bilii; ſed ille majora mihi mereri videtur, & neſcio an eam conditionem acceptare dignaretur. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. II. Decembris CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXVII.

De Alberto a Loo. De Nardæ expugnatione, expilationeque, ac de evaſione Lamberti Hortenſii. Amſterodamenſis Reſp. laudata.

CL. D. HOPPERE, de valetudine amici noſtri chariſſimi D. Alberti ab Loo, nihil D. T. certi indicare, aut promittere poſſum, cùm inter ſpem & metum adhuc verſemur. De Patria noſtra, quid poſt noviſſimas literas meas annunciatum eſt, ex copia literarum Bertii cognoſcere poteris, particularium vero rerum nihil adhuc reſcire potui, ſed expecto D. Præſidis Igrami famulum, ex quo, ſi quid intellexero, ſcriptu dignum, id te latere non patiar. Durante autem hoc gelu ſperavimus in Hollandia ex voto omnia ſucceſſura, ac ſub hujus menſis initium eo noſter exercitus progrediens, Naerden oppidulum tribus miliaribus à Trajecto

Amer-

Amersfordiaque diſſitum, in quo adverſariorum erat præſidium, pervenit, quod etſi principio videbatur noſtros nolle admittere, diffugientibus tamen nocturno tempore inde præſidiariis militibus, cives poſtera luce ſupplices D. Fredericum acceſſere veniam deprecantes, ac gratiam miſericordiamque implorantes, quam neſcio qua de cauſa impetrare non potuere. Et ingreſſi urbem noſtri, cæſis primum virilis ſexus pene omnibus, in prædam urbecula ea (30) ceſſit militibus, ac deinde incendio tradita miſerabiliter fuit. Audio tamen Lambertum Hortenſium celebrem ludi magiſtrum, ætate gravem (cujus extat Hiſtoria ſeceſſionum civilium Ultrajectinarum & bellorum, impreſſa Baſileæ, anno CIↃ IↃ XLVIII. atque alia de bello Germanico Caroli V. Cæſaris impreſſa Baſileæ anno CIↃ IↃ LX.) neſcio quo propitio numine ſalvum evaſiſſe. Ac inde Amſterodamum atque ad confinia loca exercitus noſter contendit. Magnam autem laudem Amſterodamenſis Reſp. meretur, quæ, tota Hollandia ad Auraicenſem deficiente, ſola in officio perſtitit, tametſi multis technis perſuaſionibuſque, uti ex literarum exemplo, quod huic epiſtolæ adjunxi, cognoſcere licebit, ſollicitata ab adverſariis extiterit. Auraicenſis autem quantum poteſt pecuniæ emulget, & ſe defenſioni parat, ſed incaſſum uti ſperamus. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XII. Decembr. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXVIII.

Mors Alberti a Loo. De mœrore conjugis, ejuſque fratribus. De rebus bellicis in Hollandia geſtis. Dolet non agi clementius cum ſubditis Regis. Friſia liberata virtute D. a Bily. Rollema prædo. Batenburgius captus. Schouwenburgius aliique Friſia pulſi, alii captivi abducti. Monaſteria expilata.

CL. D. HOPPERE. Cogor impræſentiarum doloris noſtri D. T. participem facere, quam credo non minus eun-

(30) De expugnatione Nardæ & Hortenſio, *Borrius lib. 6. fol.* 308. ſed inprimis Vide Lamb. Hortenſii vitam a Lappio editam, ad calcem *Seceſſionum Civilium.*

eundem, quam nos ſenſuram. Per noviſſimas quippe literas meas intellexiſſe D. T. non dubito, quam dubia nobis ſpes fuerit de reconvaleſcentia D. Alberti à Loo, (31) quem paulo poſt, nocte videlicet Sanctae Luciæ, ex hac luce Deo placuit avocare, relictis duodecim prolibus ſuperſtitibus, ac conjuge (32) non ſolum ex mariti amiſſione, verùm etiam ex patris ab Geuſiis Dordraci detentione ægritudineque, indicibili mœrore affecta. Solamur autem eam quantum poſſumus, omniaque humanitatis officia, lubenter impertimus. Fratrem ejus M. Adrianum (33) Senatorem in Conſilio Hollandiæ audivimus ex Italia reverſum Spiræ ſubſtitiſſe, alterum vero Cornelium generum tuum, apud Coloniam agere, quem non dubito fortunæ ſuæ rationem tibi jam dudum reddidiſſe, filia tua interea Dordraci apud ſocerum permanente. Conceperamus autem ex diuturno gelu, rebus noſtris in Hollandia gerendis peropportuno, nonnullam ſpem, ut ad officium ejus regionis urbes redirent, atque poſt Naerden captam, lætum acceperamus nuncium de Harlemo quoque reſipiſcente. Sed ſpe noſtra fruſtrati ſumus, ex ea uti videtur cauſa, quàm ex conjuncta cujuſdam epiſtola ad me perſcripta cognoſcere poteris, licet paulo poſt in quandam rurſus ſpem erecti ſumus, ob fortalitium Sparendamenſe à noſtris militibus occupatum, uti ex ſchedula quadam Hiſpanica ad M. Curiæ Ducalis perſcripta cognoſci poterit. Ac deinde noſtris caſtra ad eam urbem metantibus cum D. à Lumaii cum aliquot vexillis eos impedire conaretur, ſecundo prælio à noſtris profligati cum fuerint, arbitramur & qui intra urbem ſunt, cornua projecturos. Quod ſi autem clementius cum miſeris ſubditis ad fidem Regis ſui redeuntibus agi

(31) *Albertus a Loo*] Vide Leeuwium in Batav. Illuſtr. pag. 1461. col. 1. Erat conſiliarius ærarii, ſive Finantiarum, uti loquimur, Bruxellis. V. quoq. p 1018.

(32) Maria Van der Myl, Dordracena.

(33) *M. Adrianum*] Van der Myl, de quo V. Leeuwium Batav. Illuſtr. p. 1018. De *Cornelio* ſup. ad Epiſt. CLXXI. Verùm de *Adriano*, omnino legendus eſt *Mathias Balen* in vernacula Hiſtoria urbis Dordracenæ pag. 207. col. 1. ubi ejus vitæ compendium exhibet. De amborum patre ſene *Arnoldo*, dixi ad Epiſt. CCXIV.

agi viſum fuiſſet (quod vos ſedulo monuiſtis) jam dudum creditur, abſque extrema hac calamitate ac excidio, tumultibus iſtis finem potuiſſe imponi. Quod vero unum me conſolatur, eſt, quod Friſia noſtra virtute ac vigilantia D. à Bilii hiſce malis mature liberata fuerit, cujus teſtem mitto Epiſtolam Epiſcopi Leovardienſis hiſce diebus per D. Præſidis Igrami nepotem mihi redditam. Ex quo de domeſticis particularibuſque negotiis noſtris pleniorem informationem declarationemque accepi. Rollemam calicibus aliiſque ſpoliis oneratum Embdam profugiſſe ait. Cum autem longius apud Snecam hæreret Theodoricus Batenburgius, qui Gubernationem Friſiæ ſibi commiſſam prætendebat, quidam civis Organiſta Eccleſiæ, cæteris audacior, manum in illum primus injecit, cæteriſque civibus mox opitulantibus captivus ab illis conſtitutus fuit, qui D. Bilio ac Senatui mox renunciavere ſe urbem in ejus poteſtatem una cum Gubernatore dedituros. Metus autem omnes corripuit ubi Zutphaniam captam intellexerunt, ac fortalicium in **Mackum** prope Bolſwardiam ab dictis Geuſiis extructum à D. Bilio expugnatum conſpicerent. Bolſwardiaque ſubſequenter dedita, Comes Judocus á **Schouwenburg** / qui apud **Franiker** rebus præerat, mox & ipſe fuga ſibi conſuluit, unaque cum eo Duko Martena, qui unus ex præcipuis capitaneis eorum erat, & cum eo plerique alii illorum partium. Doleo autem Petrum à Camminga ſibi ſuiſque rebus non melius conſuluiſſe. qui ob matris ægritudinem, neſcio Bolſwardiæ, an Franekeræ ſubſiſtens, ac à D. Bilio Senatuque licet ſæpius inde revocatus, dum non compareret diffugientibus aliis, ipſe Amelandiam petens, in itinere comprehenſus, ac Leovardiam deductus fuit, ubi etiam Rioerda à Roorda, ac nonnulli alii nobiles captivi detinentur.

Monaſteriorum ab furore Geuſiorum in Friſia pene nullum immune evaſit, præter Claricampi (34) & **Gerkens Kloſter.**

(34) *Claricampi*] Vulgo *Klaercamp*, Abbatia Ord. Ciſtercienſis. *Gerkens-Kloſter*, latine Gerricum, ejuſdem Ordinis. Thabor, Canonicorum Regularium cœnobium, Aelſum vero Griſearum ſororum aſceterium, de quibus V. *Heuſſen. in Hiſt. Epiſc. Leovard.*

Kloſter. Hoſpitalis autem Thabor, Welſum/ vicinorumque aliquod monaſteriorum deprædationem devaſtationemque Rollemæ potiſſimum imputant. Domus mea in Zwichem inſidiis ſæpe ab ipſis impetita propter propinquitatem urbis Leovardienſis, & D. Bilii tutelam ſalva evaſit, cum paſſim in propinquos meos ſævierint. Et cum Eko Bauckii, ſignifer conſtitutus ab D. Bilio, cum bombarda in conflictu dejectus fuiſſet, atque in hoſtium poteſtatem pertractus eſſet, extremo ſupplicio affectus ab eis fuit, ac glorioſe pro Principis ſervitio mortem oppetiit. Petrus Buygers cum Jaquelina, Douvone Roerda ac Doctore Sifrido Secretario, cæteriſque Snecenſibus, qui Leovardiam conceſſerant, eo in domos vacuas redierunt. Habes, mi HOPPERE, capita quædam earum rerum quas ex narratione dicti nepotis retinere potui, ſi quid aliud poſtea occurrerit, non te id latere patiar. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugem liberoſque ex me amanter ſaluta. Bruxellæ. XIX. Decembris. CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CLXXXIX.

inedita.

Lovanienſium & Mechlinienſium cauſæ ad Conſilium Turbarum remiſſæ. Scriptum contra Principem Auraicenſem præparatum, quare prelo committere recuſet. Tractatus cum Statibus dilatus ad Albani reditum. De nepote, qualiter commendandus apud Regem. De Remberto Medico. Obiter de Friſiæ rebus, de Harlemenſi obſidione, ac Dordracenſibus.

CLARISS. D. HOPPERE. Literas tuas XXVIII. Novembris datas accepi, ex quibus meas XIII. Octobris ſcriptas, itidem tibi redditas, lubenter intellexi. Poſt illud autem tempus, ternas rurſus ad te dedi, videlicet IX. Novembris XII. atque XIX. hujus menſis ſcriptas.

Lovanienſium cauſa ad Conſilium Vargianum rejecta eſt: eidemque commiſſa (quod multi indignum cenſent) cognitio

tio querimoniæ magni Conſilii Mechlinienſis, ob generale arreſtum, quod ex mandato hiſce juncto, publicatum eſt, ſuper omnibus bonis Mechlinienſium ubicumque ſitis, ſine ulla exceptione. Ita ut Blaſerius cæterique, qui captivi & de vita periclitati fuere, nec non Senatores, qui fortiſſime adverſariorum conatibus obſtitêre, ac præmium mereri viſi ſunt, & in prædam tamen militibus noſtris expoſiti fuere, in eadem nave navigent. Qua de re forſitan ad Regem querelam deferent, cùm contra judicii authoritatem exiſtiment, Vargæ arbitrium ſubire.

Scriptum illud quod ante multos menſes a vobis miſſum fuit adverſus Auraicenſis calumnias, mendaciaque, primo hujus menſis primùm D. præſidi Tiſenacq ac mihi ex Noviomago tranſmiſſum fuit, juſſumque ut prelo traderemus. Verùm cum nihil pene eorum, quæ de Regio mandato, clementiaque in eo continentur, hactenus apparuerit, veriti ne eò populus magis offenderetur, priuſquam juſſionem ejus exequeremur, viſum nobis fuit Excellentiam ſuam de eo antea ſubmonere. Quod ne non æquo animo laturus ſit, valde veremur. Sed omitti id a nobis propter Regis reputationem honoremque, quem merito præferre debuimus, nequivit; & arbitror de bono opere nos lapidari non debere. Deputati, qui in Hiſpania fuerunt, omnes huc ſalvi rediêre; ulteriorem autem cum Statibus actionem, Dux ad ſuum uſque reditum ſuſpendit, nec tamen ex dilatione multum commodi ſperamus, cùm quotidie populi facultates decreſcant.

Quod de nepote antea ad te ſcripſi, ſi ita tibi videtur, tentare D. T. poterit, & ſi quid impetrabimus, nolim tamen id eum ſcire, ne criſtas inde erigat, aut invidiam ſibi excitet. Quod ſi verò Regia Majeſtas tuo, aliorumque, qui eum noverunt, teſtimonio, meoque judicio fidendum non putarit, aut alteri potius, quàm ſuæ Majeſtati, hoc beneficium acceptum ferri velit, malo de eo omnino ſileri, quàm hac ratione illud propalari.

De Remberto ut ad vos veniat, vereor, ne fruſtra agamus, niſi penſio ſtipendio ordinario accedat, & viaticum liberale offeratur. Tranſmiſſis autem ad eum literis tuis expecto, ut huc veniat ac mecum de eo conſtituat.

De Friſia poſt noviſſimas literas meas nihil intellexi, Harlemen-

lemenſisque obſidionis proſperum expectamus ſucceſſum. Verùm Dordracenſes ſe diligenter communire, ac extrema potius pati, quàm ſe dedere velle videntur, quod bonis viris intra eam urbem detentis ſummopere dolere audimus. Deus autem meliora ipſis largiatur. Bruxellæ pridie Natalis Domini anno CIↃ IↃ LXXII.

EPISTOLA CXC.

De literarum ſuarum mora. Reſolutionem Regis tardam fuiſſe ait, & ad maturandum conſilium Hopperum impellit. De nepotum ſuorum cauſa apud Regem commendanda. D. a Bily ad Gubernationem Friſiæ promotus, gratiſſimus ibi habetur, averſis tamen ab eo quorundam animis, duas ob cauſas; quas explicat. De Venduillio, Halleo, & negotiis Burgundicis. Trajectenſes ad gratiam Regiam anhelant Albano reluctante. De novis officiariis Aurei Velleris creandis.

JAmdudum, HOPPERE CL. non minus deſiderabam literas tuas, quàm tu meas, quas tamen tandem te accepiſſe ſpero. Septenas enim latinas, id eſt VI. X. XV. XXVI. ac XXVIII. Novembris, nec non VI. ac XXV. Decembris manu Joannis mei ſcriptas ad te poſt XXIX. Octobris dedi, præter alias lingua vulgari fere in commendationem nonnullorum per manum Capellani amanuenſis mei. Nec miror meas non fuiſſe citius perlatas, cum nec ab Duce, nec ab Commendatore ullæ vobis iſthic redditæ fuerint. Non repetam autem quæ ſuperioribus ſatis prolixe ſcripſi. Reſolutio autem tam tarda Regis, non parum gratiam novi Gubernatoris diminuit, cùm populus eandem, quam prædeceſſor ſuus, viam illum ingredi, conſilio præceptiſque ejus inſtructum, cernat. Proinde ſi rebus conſultum vultis, tandem quod tam diu parturiviſtis, quæſo, proferte.

Quod

Quod nepotum meorum (35) cauſam tam amanter diligenterque Regiæ Majeſtati commendaris, magnas tibi gratias ago, referentque illi mecum, ſi quando facultas nobis dabitur. Sed de coadjutoria velim adhuc tacere ob eam quam antea perſcripſi cauſam, ne quas ille criſtas erigat, ac ad hoc aſpiret, quo communiter coadjutores ſolent. De altero mihi Regis conſilium perplacet, & revera non parum illi proderit in Burgundico Conſilio aliquandiu fuiſſe verſatum, mittoque exempla nonnulla commiſſionum Conſiliariorum ſupranumerariorum, quas in eo ſenatu expeditas memini. Sed quæſo ut ita rem dirigere D. V. dignetur, ut utrobique certo illi provideatur, & ne quid illi officiat Rectoralis Magiſtratus, quem in ea Academia uſque ad præſcriptum tempus continuare debebit.

De D. Bilio lubenter intellexi quod D. T. mihi ſignificavit. Idemque ipſemet mihi indicavit, ac per literas hiſce junctas, pro favore ſibi impenſo gratias agit. Et profecto in hominem optime de Patria noſtra meritum hoc beneficium collocatum eſt. Verùm quidam malevoli id ſubodorantes, quantum poterunt, impedituri videntur, objicientes ei quod Hiſpanus aut Portugallus ſit, proferuntque quandam Cæſ. Majeſtatis promiſſionem anno CIↃ IↃ XXII. Friſiis conceſſam, per quam dicitur, quod linguæ Allemanicæ Gubernatorem (36) ipſis non præficiet. Groningenſes autem Drentoneſque (uti olim ſcripſiſſe tibi memini) poſt Megani Comitis obitum hunc ſibi Præfectum dari deſiderarunt, qui Friſiis quoque noſtris, quietis paciſque ac Catholicæ religionis ſtudioſis, & merita ejus juſta trutina expendentibus gratiſſimus habetur. Sed

(35) *Nepotum meorum cauſam*] Nempe *Buchonis Aytta de Zuichem*, qui ejus Coadjutor in Præpoſitura Gandavenſi; & *Wibrandus Aytta de Zuichem*, qui Rector Academiæ Dolanæ exiſtens, in Senatum Burgundiæ adlectus eſt, Regis utrobique favore, & *Hoppero* commendante.

(36) *Quod linguæ Allemannicæ Gubernatorem ipſis non præficiet*] Ita in MS. Cod. Apud Gabbema abeſt particula negativa. Puto legendum: *quod non niſi linguæ Allemannicæ Gubernatorem ipſis præficiet.* Aſſueverant enim Friſii Germanorum regimini, e quorum manibus provinciam accepit Cæſar.

Sed duæ ſunt cauſæ ob quas nonnullorum animi ab eo averſi videntur : quod forte faveant plus ſatis illis, qui turbas apud nos initio concitavere, nec erga Catholicam religionem ſatis affecti ſunt.

Altera eſt cauſa, quod militem ob Patriæ defenſionem demittere nequiens, non habente Curia, quod in ſtipendia eorum ſubminiſtret, coactus neceſſario fuerit ab Civitatibus, Grietteniiſque partim mutuo, partim contributione quo quo modo ipſis providere. Id quod tanto gravius populo exiſtit, quod noviſſima inundatione, quæ menſe Auguſto accidit, incredibiliter afflictus ſit.

(37) Venduillium tam longinquam peregrinationem privato nomine ſuſcepiſſe, valde miror; & vix hîc retinere poſſumus M. Joannem Halleum, qui, ſi aliquando eò excurrerit, aures veſtras itidem oppleturus eſt.

Expeditionem Burgundicorum negociorum D. V. iterum atque iterum commendo, nec ibi deſunt, qui, ut fieri aſſolet, contra novas ordinationes obmurmurent.

Trajectenſes ad Regiam gratiam plurimum anhelant, & mirum eſt Ducem, ſive generali, ſive particulari gratiæ, tamdiu reluctatum fuiſſe : qua ſeveritate omnium pene animos exterruit, de quo Dux Medinenſis vobis certiora referre poterit.

Junxi aliquid ad Regem ſuper eo quod mandarat ſuper creandis novis officiariis ordinis, quod quæſo ut D. V. cum mei humillima commendatione ei exhibere non gravetur. Verùm arbitror ante Ducis reditum nihil eum ſuper eo conſtituturum. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. VII. Januarii. CIↃ IↃ LXXIII.

Nepos, quem D. V. commendavi, non Folcardus vocatur, ſed Wibrandus Ayta de **Zwichem** J. U. Doctor, & Rector Univerſitatis Dolanæ, ordinariuſque ibidem Juris Profeſſor.

(37) *Venduillius*] Joannes qui poſtea Epiſcopus Tornacenſis, *Morillonii* ſucceſſor. De illo enim hîc agi puto. Porrò fuit J. U. D. Lovanienſis, ejuſque potiſſimum hortatu Academia Duacena a Philippo II. fuit fundata. Plura qui volet, conſulat *Biblioth. Belg. & Gall. Chriſt.*

EPI-

EPISTOLA CXCI.

Novus Gubernator Antverpiæ ſubſiſtit, ut Middelburgo ſuccurrat. Dux Albæ Italiæ propinquus. Joannis a Mendoſſa cædes. Obitus aliquot Abbatum, aliorumque monaſteriorum vacatio. De Epiſcopi Middelburgenſis ſucceſſore, ac de vidua præſidis Tyſenachii.

CL. D. HOPPERE, ubi primum noviſſimas literas tuas XVI. Decembr. datas accepiſſem, confeſtim aliquid ipſis reſpondi, ne occaſionem amitterem ad te ſcribendi, ob improviſam fortaſſis curſoris dimiſſionem. Cum Gubernator novus ante feſta natalitia Antverpiam concedens, adhuc ibi hæreat, ut Middelburgo extreme laboranti ſuppetias inferri procuret, quas magno conamine molitur; animadvertens inde magnopere ſalutem hujus Provinciæ dependere.

Ducem Albæ, qui jamdudum (uti prius ſignificavi) hinc diſceſſit, Italiæ propinquum eſſe, (cum nihil ei adverſi in itinere hactenus accidiſſe nobis nunciatum fuerit) arbitramur. Interea dum Commendator Antverpiæ moratur, miſerandus ſane ac lamentabilis caſus tertio hujus menſis die Illuſtri Capitaneo Joanni à Mendoſſa (quo non minus in Conſilio Status, quam directione equitum, militumque, Gubernator utebatur) ibi accidit. Qui in platea publica cum quadam perſona ſermonem ſub noctem habens, à quodam D. Champaigny famulo, non ſatis uti fertur, agnitus ex levi occaſione grave vulnus accepit, maxillaque ei propemodum præciſa fuit, unde inter octavum diem obiit. Cujus mortem, ob elegans ipſius ingenium præclaraſque dotes, plurimi, qui eum cognovere, graviter dolent, autore cædis extremo punito ſupplicio. Nobis ſub hujus anni initium (38) trium Abba-

(38) *Trium Abbatum obitus*] Nizelleni, ſive Nizellenſis; vulgò *Nizelle*, quod eſt ſeſqui milliari ab Oppido Nivella in Hannonia ſitum monaſterium Ordinis Ciſtercienſis ſub dioceſi Namurcenſi. Cujus hic obitus notetur, non liquet; cùm in *Gal-*

 lia

Abbatum obitus nunciatus fuit, Nizeleni, in Dilighem, ac Lizii Luxemburgenſis, quem Dux Albæ ad Epiſcopatum Luxemburgenſem Regi aliquando commendarat. Verùm cùm id negocium (39) progreſſum non habuerit, expectamus, ut Rex aliquando ſententiam ſuam ſuper proviſione Abbatiæ Aureæ Vallis, quæ Epiſcopatui ei incorparanda videbatur, mandet. Multæque ſunt querelæ monaſteriorum tam hîc quam in Burgundia vacantium, virorum mulierumque, quibus Dux ob bellicas occupationes providere diſtulit, ſucceſſori autem de ipſis diſponere hactenus non vacavit. Jamdudum quoque arbitror Ducem Regiæ Majeſtati ſignificaſſe obitum Reverendiſſimi Epiſcopi Middelburgenſis (40) ad quam dignitatem plerique vicarium ejus à Stryen commendant, ſi Rex forſitan ſucceſſum ejus oppidi expectare antea volet.

Vidua D. Præſidis Tyſenachii (cui ſignificavi id quod in ejus cauſa D. T. effecit) magnas gratias ei agit. Verùm ad augmentum penſionis, deſiderat Regem in recompenſam ſervitiorum

lia Chriſt. ſeries Abbatum non ſit integra. *Dilighem* eſt Ordinis Præmonſtratenſis monaſterium in dioceſi Mechlinienſi, ſeſqui milliari a Bruxella ſitum. Et qui hîc annuntiatur e vivis exceſſiſſe Abbas, eſt *Arnoldus Mahieu* vel *Mahein*, antea *Mariæ* Hungariæ Reginæ, dum Belgio præeſſet, Capellanus. *Liſii.* Vides hîc, non monaſterii, ſed viri nomen, expreſſum. Porro *Petrus Coelen*, aliàs *Lyſius* ſic dictus, quod in Lyſia, territorii Leodienſis juxta Viſetum viculo ortus eſſet, ex monacho Stabulenſi Ordinis S. Benedicti, & priore dein Epternacenſi, factus Abbas Munſterienſis, juxta Luxemburgum, nunc intra urbem, obiit 30. Decembris 1573. ætat. 57. Vide ejus vitam in *Bertelii Luxemburgo a pag.* 139.

(39) *Id negotium progreſſum non habuit*] Inter Miræi diplomata Belgica Tom. 3. p. 257. habes proſpectum erectionis unius Epiſcopatus in Ducatu & Provincia Luxemburgenſi faciendæ. Joan. Franc. Foppens in Schedis ſuis mſſ. habet, *Acta pro erectione novi Epiſcopatus in oppido Luxemburgenſi an.* 1571. *agente Clariſſ. Viro Joanne Fonck Sanctioris Conſilii Senatore.* Inter quæ eſt Inſtructio a Duce *Albano* ei expedita 22. Januarii 1571. & copia Itinerarii ad Archiepiſcopum Trevirenſem & Epiſcopum Leodienſem, ex originali minuta deſcripti.

(40) *Epiſcopus Middelburg.*] Nicolaus a Caſtro.

vitiorum mariti, donativum aliquot milium adjicere, animadvertens erga nonnullos ſervitores, quibus ipſe non fuit inferior, liberalitatem Regiæ Majeſtatis ſimilem extitiſſe.

Quapropter te iterum atque iterum rogat, ut cauſæ ejus patrocinari, operamque unà dare non graveris, ut filius cum grata reſolutione huc remittatur, cujus cauſam & ego D. T. non poſſum non commendare. Bruxellæ. XVII. Januarii CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CXCII.

Gubernator fruſtra Middelburgo ſuccurrere tentavit. Terrores extranei. Status recuſant duos milliones loco x. denarii, nec conſentiunt ſuper 2ª Centeſima, & Legatorum ſuorum factum in Hiſpania, ratum non habent. Graviſſime conqueritur cum Hoppero, quod remedia differantur, & novus Gubernator prædeceſſoris veſtigiis inſiſtere cogatur. Ipſe rarius breviusque ſcribet ob afflictam valetudinem, a munere abſolvi deſiderans. Friſia inundationem paſſa iterum. Perſcribit judicium ſuum ſuper propoſita convocatione Statuum generalium, quam improbat varias ob rationes; ubi de qualitate Statuum Belgii comparativè ad Status Hiſpaniæ.

CL. D. HOPPERE. Poſt literas tuas XVI. Decembris ſcriptas, nullas ab D. T. accepi, nec ego poſt ſeptimam Januarii ullas quoque ad te dedi. Interea autem Gubernator novus à nobis abfuit in re claſſica inſtauranda apud Antverpiam, magno noſtro mœrore incaſſum laborans, dum commeatum Middelburgo fruſtra inferre conatur, repulſis noſtris cum magna navium hominumque jactura, quæ res animum adverſariis auget. Jamque & ex Gallia & Germania quotidie perlati ad nos rumores nos non parum terrent, cum hîc omnium rerum imparati ſimus, & ab Statibus noſtris nulla pene auxiliorum ſpes appareat, qui duos Miliones in compenſatio-

penſationem decimi denarii præfracte recuſant, dum Rex abolitionem ejus concedere tardat, & conſenſum ſuper ſecunda centeſima diſputant. (41) Cumque ipſis objiciamus Regiæ Majeſtatis reſponſum Legatis eorum in Hiſpania datum, negant ſe id ratum habuiſſe, aut citra mandatum ratum habere potuiſſe. Interea autem milites undique ſtipendia exigunt, quæ dum non præbentur, & populum miſerabiliter concutiunt, & animos ejus à nobis avertunt. Adhæc dum toties à vobis promiſſa remedia protelantur, ac novus Gubernator prædeceſſoris veſtigiis inſiſtere cogitur, quamdiu aliud ab Rege mandatum non habet, ad deſperationem pene adigimur, & arbitror Gubernatorem non celare Regiam Majeſtatem, quantis ſe anguſtiis perplexitatibuſque ſub novi regiminis initium involutum comperiat, & jam certe vobis expergiſcendum videtur, ſi nos ſalvos vultis, quorum ruina videte ne & vos unà attrahat. Ignoſces autem mihi, mi Hoppere, ſi poſthac rarius, breviuſque ſcripſero, cùm & valetudo me domi perpetuo deſidentem ab negociis publicis ſegregat, & priſtinus vigor animi deficit. Quamobrem ſæpe rogavi, ut tempeſtive providere iſthic velletis, quo jam mihi ilia trahenti, alios adhuc integris viribus ſubſtitueretis.

Friſia noſtra rurſus menſe Januario (exceptâ Bilda) tota inundata fuit, adeoque confracti ſunt aggeres, depauperatique coloni, ut rebus etiam pacatis difficulter in integrum reſtitui poſſe videantur.

Petro Buygirio natus iterum fuit filiolus, cui Gerbrandi fratris mei nomen indidit, & Bauckia quoque ſobrina tua filiolam enixa eſt, quæ paucis diebus ſupervixit. Sed Hector ſpem nobis bonam facit, ſe damnum hoc brevi reſarturum, cùm viam ſemel aperuerit.

Gubernatorem brevi ad nos rediturum ſperamus, id quod multi quotidie efflagitant, dum monaſteriorum officiorumque complurium vacantium proviſioni hactenus illi vacare non licuerit. Bene vale, Hoppere CL. ac familiam tuam ex me ſaluta. Bruxellæ. xv. Febr. CIↃ IↃ LXXIII.

Ad

(41) Vide Commentarium Viglii.

Ad id quod ſua Excellentia mandavit cum D. Hieronymo Roerda, & mecum communicari per D. Aſſonvillium, ſuper convocatione Statuum Generalium, conſiderato præſenti rerum ſtatu, videri nequivit à nobis, quis ſucceſſus utilitaſve ab eo ſperari poſſit, niſi percepta antea reſolutione Regiæ Majeſtatis ſuper difficultatibus per Status antea motis, quas Majeſtati ſuæ Excellentiam ſuam perſcripſiſſe arbitramur. Antequam autem intentionem Majeſtatis ſuæ Excellentia ſua cognorit, non videtur aliam viam, quam quæ cœpta eſt ingredi, convenire. Petitæ enim obligationes ſuper ſecunda centeſima, ac præſtatio duorum millionum omitti nequit. Atque ſi ob id Statuum Generalium convocatio fiet, nihil melius ſperari poteſt, neque nova auxilia peti poſſunt, prioribus derelictis. Sed ſi Regiæ Majeſtati placeret ſuper abolitione decimi denarii, ac limitatione certorum annorum præſtationis duorum millionum, & ſuper obſervatione privilegiorum, redintegrationeque Juſtitiæ Ordinariæ, ac cæteris Statuum querelis aliquid reſolvere, ſpes aliqua eſſet, ut quæ proponerentur ad conſervationem communis Patriæ, Status convocati ſe magis voluntarios declararent. Simulque viſum fuit Excellentiam ſuam certiorem facere, de qualitate Statuum noſtræ Provinciæ, qui non ſunt unius, ſed diverſorum corporum, quæ invicem non ſunt ſubjecta, ut ab ſingulis ſit petendus conſenſus, nec unus alteri cedere aut comprehendi alterius ſuffragiis patiatur, uti in Hiſpania fieri intelligimus, ubi XVIII. civitates excluſis Nobilibus & Prælatis jus ſuffragii in Statibus habent: videlicet novem civitatum citra Tagum, & totidem ultra Tagum procuratores, univerſos Status regni repreſentant, cùm hîc decem & ſeptem * Regiones, quarum quælibet ſuo jure & moribus utuntur, & earum major pars tres Status habet, Prælatorum, Nobilium, & Civitatum. Quarum quidem Deputati in conventibus, nihil valide conſentire poſſunt, niſi re antea ad communitates ſuas relata, unde fere tarditas multa exoritur, dum prædictæ civitates ex multis ſæpe membris conſtant, quæ difficulter in unum ſenſum perduci poſſunt, abſque quorum conſenſu nihil concludi poteſt. Datum Bruxellæ, III. Martii, CIƆ IƆ LXXIII.

* *Supple*: ſint.

EPI-

EPISTOLA CXCIII.

Middelburgum amiſſum, unde hoſtium vires auctæ. Antverpiæ & alibi inſidiæ detectæ. Exprobrat Hoppero dilata tam diu remedia. Scribit ſe corpore & animo deficientem nullo uſui eſſe poſſe, miſſionem ſupplicibus votis expoſcens. Albanus brevi in Hiſpania futurus, exulcerato in Belgas animo, culpam infelicium conſiliorum ſuorum, in alios conjiciet, ſi Rex alteram aurem populo non præbeat. Timet novas turbas excitandas ob arreſtum navium Oiſtlandicarum. Quid Embdenſes ex miſeria Belgarum ditati, ipſis viciſſim præſtiterint.

LIteras, CL. D. Hoppere, abs te III. ac II. Februarii datas, accepi, aliaſque quas tu promittis, ſummo deſiderio expecto. Quod vos iſthic in ſuccurſum Middelburgi molimini, nimis eſt ſerum, cùm ea urbs extrema fame preſſa, & noſtris in vanum ſuppetias ferre volentibus, tandem dedita fuerit, incredibili certe jactura noſtra, quæ hoſtem in majorem ſpem erexit. Mercibuſque ac opibus mirabiliter ditatus, noviſque equitum peditumque copiis ex Germania, Galliaque auctus, toti fere Provinciæ noſtræ terrorem incutit.

Gubernator novus adhuc apud Antverpiam hæret, detecta illic proditione, in qua indaganda adhuc laboratur, nec eo tantum loco, ſed in multis ſimiliter urbibus, iiſdem artibus nobis adverſarii inſidiantur. Et hunc, mi Hoppere, fructum capimus ex tam diu à vobis dilatis remediis. Ego in hac ætate vuletudineque quotidiana hæc pericula ægrius fero, cùm corporis viribus fractis, animi quoque vigorem in me declinare ſentio, ut neceſſe omnino habeam arena excedere. Uſum certe mei novo Gubernatori in ſuggerendo conſilio dirigendiſque rebus, nullum præbere amplius poſſum, cùm corpore æger linguaque impeditus, vix quæ ſentio proferre amplius poſſum. Proinde ſupplicibus votis Deum quo-

quotidie precor, ut Regis animo, quo me hoc faſce levet, ac viribus animiſque integris præditos alios, ſufficere velit, inſpiret.

Quod ad officiales Ordinis pertinet jampridem ad vos miſi. Cùm Ducem verò ſalvum in Italia appuliſſe audiverimus, brevi quoque illum apud vos fore non dubitamus. Perſuaſum autem eſt populo noſtro, exulceratum contra ipſum animum Excellentiam ſuam adferre, & infœlices conſiliorum ſuorum ſucceſſus, aliorum culpæ eam adſcripturam, ſed vos, ſi aurem alteram illi præbebitis, forſitan aliter judicabitis.

Arreſtum navium Oiſtlandicarum veremur ne quid turbæ novæ ab ea parte nobis excitet, impediatque, ne auxilia, quæ inde petebantur, minus præſtentur. Hollandici autem nautæ, mercatoreſque, cùm jam aliquot annis omni navigatione excluſi fuerint, Embdam plerique migravere, civitatiſque jus ibi obtinuere, ex quibus forſitan ſunt illi, qui apud vos detinentur. Quanquam autem ipſi Embdenſes ex noſtra miſeria quotidie magis atque magis ditentur, hoc tamen poſtremo anno, non levi ſubſidio Friſiam vicinaſque Regiones, per rei frumentariæ importationem adjuvere, ſine quò præſidia noſtra, quæ Amſterodami, Harlemiique, ac cæteris Hollandiæ locis remanſere, ſuſtineri nequiſſent. Fabulam Stina noſtra credit eſſe, quam de metamorphoſi mulieris in viraginem perſcripſiſti. De liberis tuis qui Coloniæ ac Duaci agunt, nihil niſi lætum audimus. Verùm Lovanienſes rurſus fugam meditantur, neque Bruxellæ ſatis confidimus. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. v. Martii. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CXCIV.

Conqueritur de ſeris remediis, de dilata urbibus reductis gratia, de ſuſpicione plebis ne innovetur x. denarii impoſitio, & quod hæ calamitates evitatæ fuiſſent, ſi veniſſet Rex in Belgium. Pœnitet Commendatorem ſuſceptæ provinciæ. Noircarmii obitus.

obitus. Sugillat illos qui Belgas omnes a Reip. adminiſtratione arcendos conſuluêre; a quibus Hopperus ipſe parum ſperare debeat. Promittit ſe negotium generi ſui adjuturum. De urbe Gouda recuperanda incerta ſpes. Nuntiat obitum præſidis Flandriæ & præſidis Computuum Brabantiæ.

LIteras tuas, CL. D HOPPERE, XXI menſis Februarii ſcriptas accepi. Remedia veſtra veremur ne nimium ſint ſera, cùm claſſe perdita Middelburgoque dedito, & novo nobis, pene imparatis, imminente hoſtium exercitu, non ſatis videamus, quomodo inde rebus noſtris tandem providere poſſitis. Interea per eas urbes, quæ ab Geuſiis occupatæ, ſeu potius oppreſſæ, & ad Regiæ Majeſtatis obedientiam ſuperiore anno reductæ fuerunt, paſſim numeroſus miles, civibus non tantum gravis, ſed pene intolerabilis (cùm ſtipendiis non ſolutis eum alere cogantur) in præſidio detinetur, nec in aciem inde tuto deduci poſſe videtur. Quibus ſi mature gratia impartita fuiſſet, excuſſo Geuſiorum jugo, multo firmius in fide conſtitiſſent, cùm jam lupum auribus teneamus. Et intera vos, ut vereor, fruſtra, creditis, armis vos omnia recuperare, &, ut populus ſuſpicatur, quæ de decimo denario aliiſque contra veterem patriæ morem innovari nonnulli ſuaſere, ad effectum poſſe perduci. Quod ſi DEUS propitius eam nobis gratiam feciſſet, ut Regis ipſius præſentia in tempore frui licuiſſet, & ei pro ſua bonitate prudentiaque de rebus noſtris diſponere licuiſſet, nunquam in has calamitates prolapſi fuiſſemus. Sed jam ſuperioribus literis ſcripſeram, me deinceps hujuſmodi querelis abſtenturum, quas ſine fructu, ac veſtra moleſtia hactenus me effudiſſe ſenſi. Et in hoc certe rerum ſtatu non dubitamus Commendatorem ſuſceptæ provinciæ non levi pœnitentia duci, cùm tot ei difficultates undique immineant, emergantque, ex quibus ægre ſe poſſe explicare animadvertit. Qui illi autem in rebus agundis aſſiſtant, pene nulli ſuperſunt, cùm Noircarmius quoque apud Trajectum die v. hujus menſis ex hac vita migrarit. Et hunc fructum ferimus ex quorundam opi-

opinione, qui noſtræ nationis homines, & ad Gubernationem Reip. inutiles, & ad adminiſtrationem juſtitiæ non ſatis integros, &, quod pejus eſt, Deo Regique parum fideles judicant. Quò hoc ſcilicet prætextu ab muneribus publicis honoribuſque eos rejiciant, & ſuæ nationis farinæque homines in eorum locum ſufficiant. Hæc autem in ſinum tuum, Hoppere, lubentius effundo, fretus ita te ſecreto ea habiturum, ne crabrones irritem, malevoloſque ad calumniam provocem. Quantum enim & ipſe ab illorum hominum favore ſperare debeas, ex rerum tuarum promotione, & adverſus generum tuum malevolentia, te quoque intellexiſſe arbitror. Quod ſi autem mecum de tuis generique negociis aliquid Commendator noſter tractabit, omni ſtudio, deſiderio utriuſque ſatisfacere conabor, & in primis, ut huc tuto illi redire, cauſamque ipſemet dicere liceat. Ut verò in locum priſtinum reſtituatur, nimis tempeſtiva erit poſtulatio, cùm quando urbe Gouda potituri ſimus incertum adhuc eſt. Nuper vero quandam de eo ſpem conceperamus, compluresſque ibi cives de noſtris militibus admittendis conſpirarant, ſed re detecta, dum illi advenire differunt, in magnum incidere periculum, ex quibus non pauci gravi ſupplicio affecti fuere.

Nepotum meorum cauſam commendatam tibi eſſe gratiam habeo, alteri vero non Gerbrandi, ſed Wibrandi nomen eſt. Viduæ ab Loo ſalutem abs te dixi, eaque negocia ſua tibi commendata eſſe orat.

Confeſſor quem hinc mitti voluiſtis, jam in itinere eſt.

(42) Præſes Flandriæ ante dies ſeptem ex hac vita migravit. Itidem & Longinus (43) Præſes Computorum Braban-

(42) *Præſes Flandriæ*] Jacobus Martens in Sanderi Flandr. Illuſtr. Tom. 1. p. 171. novæ edit. Hic præſes an. 1567. per Ducem Albanum adlectus fuit Conſilio Turbarum ſeu Sanguinis, teſte Haræo in Annal. Tom. 2. pag. 80.

(43) *Longinus*] de quo *Butkens Suppl. aux trophées de Brabant Tom.* 1. *p.* 208. „ Meſſ. Roland Longin, Chevalier, Seigneur „ de S. Ulrix Chapelle, Conſeiller & Preſident de la Cham„ bre des Comptes en Brabant par lettres du 17. d'Aout „ 1550. " Conſonat epitaphium ei poſitum in templo S. Gu-

bantiæ heſterno quoque die ex hac vita deceſſit. De officiis, beneficiiſque vacantibus nihil hactenus Commendator diſpoſuit, magnopereque cupio affini tuo, Quæſtoris Flandriæ filio, locum in Senatu Flandriæ concedi. Sed nondum ſcio quem locum commendatio mea apud Commendatorem habitura ſit, præſertim cùm pedibus æger, progredi domo non poſſum. De teſtimonialibus filii tui in tempore uti deſideras providebimus. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XII. Martii. CIϽ IϽ LXXIII.

EPISTOLA CXCV.

Significat redditam ſibi epiſtolam Epiſcopi Segobienſis. Exprobrat, provinciæ ſalutem Hiſpanis cordi non eſſe. Hi carnibus veſcuntur in Quadrageſima. Commendat curam valetudinis Denneterii.

CL. D. HOPPERE. Accepi cum noviſſiis literis tuis XVIII. Martii datis, Reverendiſſimi D. Epiſcopi Segobienſis epiſtolam, qua meæ reſpondere dignatus fuit, humanitatis ſane ac benevolentiæ erga me plenam; pro qua rogatum te velim, ut per oportunitatem gratias illi agas, &, ut vos illic dicitis, manus ejus meo nomine oſculeris.

Filiam tuam, conjugem Caſtellani Goudenſis, una cum C. Antonio filio, ſalvam Coloniam appuliſſe ad maritum, non

dulæ Bruxellis: „ Cy giſt Meſſre Simon Roelandt Longin, Che„ valier, en ſon vivant Seigneur de la Chapelle S. Ulricx, „ Preſident 23 ans de la Chambre des Comptes de ſa Majeſté „ en Brabant, qui treſpaſſa le XI. Mars 1573. Et Mad.elle Mar„ guerite de Berthos ſa femme, laquelle treſpaſſa l'an XVc. „ & cinquante, le 22. Jour d'Aouſt. " *Le grand theatre ſacré de Brabant. Tom.* I. *p.* 215. *col.* I. Sed huic epitaphio inſunt errores duo; nempe perperam vocatur *Simon*, & uxori nomen fuit, non *Margareta de Berthos*, ſed *Anna Rifflaert*, prout eſt in hujus epitaphio *ibid. p.* 278. & ita monuit editor hujus operis (ſæpe ſæpe vitioſi) ad calcem Tom. 2. part 2. p. 134. Porro inſpecto utroque epitaphio, puto ambas fuiſſe uxores *Rolandi Longin.*

non ſine voluptate intellexi, quod ex Cornelii tui literis plenius cognoſces.

Quod hic potius, quàm in Hiſpania Gregorium tuum educandum, inſtituendumque decreveris, id improbare non poſſum ob eas cauſas, quas literis tuis attigiſti, verùm neſcio, an ſuadere auderem, ut Venduilly curæ eum committeres, niſi ille tibi magis, quàm mihi notus eſſet. Quod ſi vos iſthic Provinciæ noſtræ ſalutem paulo magis cordi haberetis, non opus fore judicarem, ut de transferendo eo Pariſios ſollicitus eſſes, ſed de curſore in curſorem ſpem noſtram illic ſuſpenditis, ac interea omnia hîc in pejus vergunt.

Denneterium ægre rurſus habere nihil mirarer, ſi nobiſcum per quadrageſimam piſces commedere coactus fuiſſet, ſed vos qui carnibus iſthic licite paſcimini, valetudinem melius confovere poteſtis. Nonnulli autem hîc, quod pedis doloribus plus ſolito cruciar, piſcium per quadrageſimam eſui imputant. Quæſo autem, ut, quemadmodum à vobis antea factum eſt, priſtinæ valetudini ille reſtituatur, curare unà velitis. Eſt enim, ut ſcis, bonus, & tui amantiſſimus obſervantiſſimuſque. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugem liberoſque à me plurimum velim ſalutes. Bruxellæ. IV. Aprilis. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CXCVI.

Graviter expoſtulat cum Hoppero de abjecta Reip. Belgicæ cura. Pamelius admonebitur. Hemelenſi Abbati liberalitas a Rege facta. Ex bonis confiſcatis nullæ dotes penſioneſve ſolvuntur. Præſidis Tyſenachii mors & laus. Commendat ut ei officio rectiſſime provideatur, & de ſe, interea ſufficiendo, non cogitetur; qui nec convaleſcere, nec ad Remp. utilis fieri, poteſt.

LIteras tuas, HOPPERE CL. II. hujus menſis ſcriptas, XVII. ejuſdem accepi, expectabamque ut de rebus publicis, quas tibi tantopere cordi eſſe præcedentibus literis

ſcripſiſti, aliquid tandem intelligeremus; verùm ita incerti adhuc à te relinquimur, uti antea fuimus. Et ſilentium neſcio an ſic interpretari debeamus, ut nihil nobis ſperandum à vobis ſit. Miror quod ſcribis, Regi gratiſſima fuiſſe quæ de ſtatu Reip. ſubinde perſcripſi. Quomodo enim hoc credere queam, cùm omnia in fumum abire videam, aut ſi quid, ut vulgo fertur, de gubernationis, Gubernatorumque mutatione iſthic reſolutum eſt, quomodo ejus, quod populus ſcit, nulla in literis tuis mentio fit? Jam verò cùm literas meas recenſes, quas proximis hiſce menſibus accepiſti, ita parce eis reſpondes, aut tot iſthic te diſtringi occupationibus, ut reſpondendi non ſit ocium. Me vero per omnen occaſionem ad te ſcripſiſſe præmemoratæ literæ teſtari poterunt, nec commiſiſſem, ut ſine meis, Illuſtriſſimi Ducis ſpeciales internuntii veniſſent, ſi ego horum diſceſſum (quem plerumque ignorari volunt) præſciviſſem. Quanquam hactenus non ita multa acciderunt, quæ vobis aliquam voluptatem afferre potuiſſent, & adducimur quidem aliquando in bonam aliquam ſpem Harlemii potiundi, Middelburgoque laboranti ſuccurrendi, ſed utinam vota noſtra tandem propitius Deus exaudiat. Pamelium diligenter admonebo, ut Regiæ Majeſtatis, veſtræque D. deſiderio fideliter ſatisfaciat, verùm adhuc luctatur cum febri quartana, & invitus hanc Provinciam obit.

Gratulor Hemelenſi Abbati, (44) qui tam propitium apud Regiam Majeſtatem patronum nactus ſit. Verùm de ſolutione ſuper bonis confiſcatis in Friſia, nihil adhuc polliceri audeo, cùm Illuſtriſſimus Dux, atque Vargas (à quorum diſpenſatione omnis ea pecunia pendet) ſurdas aures, ubi de re nummaria aliquid tractatur, habeant: ut & Academia noſtra Duacenſis, Dolanaque, de aſſignata dote periclitetur; ac illuc, quod Regiæ Majeſtatis liberalitas, Prædicatoribus, Franciſcaniſque fratribus, in ſubſidium ſtudiorum dederat, ſine effectu maneat: veremur quoque, ne ſex iſta milia, quæ Regia Majeſtas D. V. ſuper iiſdem bonis annuerat, ſerius ſolvantur; ac Cornelius, cui D. V. ſollicitationem eorum commiſerat, parum mihi effecturus videtur.

(45) In

(44) *Hemelenſi Abbati.* V. notas ad Epiſt. cxx.

(45) In Nizelenſem Abbatem optime collocata erit liberalitas Regia, ſi modo ejus ſolutionem conſequi quiverit; cùm adepti dignitates, communiter excuſationes quærere ſoleant, quibus penſionarios illudant. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XVIII. Aprilis. CIↃ IↃ LXXIII.

Cùm hæ literæ ſignandæ mihi offerrentur, intellexi D Præſidem à Tyſenacq apoplexia, ac ſubitanea morte præterita nocte magna omnium admiratione, doloreque extinctum eſſe. In quo integerrimum Regia Majeſtas miniſtrum amiſit, & ego quoque virum à primis annis ſtudiorum officiorumque ſocium. Cùm verò tempeſtive conveniat, alium in ejus locum ſurrogari, ac D V. cognoſcat quos hîc habeamus viros ad id munus idoneos, rogo te, ut unà des operam, quò quàm rectiſſime ei officio proſpiciatur, & ſi forte de me interea ſurrogando ſermo ab aliquo fiat, id omni fide ac diligentia, ut avertas, te etiam atque etiam rogatum habeo. Valetudo quippe mea multo jam tempore me domi continuit, nec ulla mihi ſpes eſt reliqua, ut aut convaleſcam; aut ad res tractandas deinceps utilis idoneuſque fiam, ſæpiuſque cogito de omnino me ab Curia abdicando, reliquoque vitæ tempore in quiete finiendo. Datum ut ſupra.

EPISTOLA CXCVII.

Incertitudo de claſſe quæ ex Antverpia in Zelandiam ſolvit. Militum inſolentiæ apud Noviomagum. Privatæ calamitates. Sigilli cuſtodia ad ſe recepta, ne implacabilem Albani animum offenderet. Hoppero diſſuadet munus præſidis Secreti Conſilii; quod, quo pacto redintegrari recte poſſit, ignorat: Hiſpanis Belgas arcentibus, illiſque apud hos ingratis. Proponit nepotem Wibrandum a ſe inſtruendum. Stipendia miniſtrorum inſoluta in tertium annum.

DE rebus publicis, CL. D. HOPPERE, non habeo quod certi aliquid vobis perſcribam, cùm hîc paſſim incertis rumo-

(45) *Nizelllen. Abbat.* Sup. ad Epiſt. CXCI.

rumoribus agitemur, vix ut ſucceſſum claſſis noſtræ, quæ ex Antverpia XVII. Aprilis ſolvit, ut Walachriæ, Middelburgoque ſuccurreret, hactenus adhuc ſatis intelligere potuerimus, ſollicitudoque nos adhuc teneat, ne non omnia ex voto noſtro peracta ſint.

De Harlemo quoque in longum ſpes noſtra protrahitur, ac interea adverſarii vires ſuas inſtaurant, occurruntque illis undequaque milites, qui circa Noviomagum aliaque propinqua loca omnia infeſta tenent, ut metuant plerique, ne eadem pericula experiamur hoc anno, quibus proximo, propitio Deo, erepti ſumus. Calamitatibus autem publicis accedunt privata mala, quæ mihi quoque non pepercerunt, qui fratrem unicum chariſſimum nuper in Friſia eodem die quo hîc Præſidem Tyſenachium amiſi. Filiolum tuum meumque C. Antonium cum conſobrina Tignagel ab genero tuo Lovanium remiſſum eſſe intelligo. Gregorium quoque tuum ſalvum Duacum veniſſe aliis literis meis ad te perſcripſi, (46) Venduilliumque, cujus tutelæ eum commendaſti, admonui, ut te de ejus rebus certiorem faciat, ac mihi quoque ſignificet, ſi qua in re illum à me adjuvari poſſe videat.

Illuſtriſſimus Dux noſter nulla mea excuſatione deprecationeve admiſſa præcepit, ut defuncti D. Tyſenachii ſigilla in meam cuſtodiam denuo reciperem, cujus implacabilem indignationem veritus refragari non ſum auſus, pollicitus tamen ſe operam daturum, ut quam citiſſime eo faſce exonerer. Itaque de novo Præſide ſufficiendo quam primum ſe ad Regiam Majeſtatem ſcripturum dixit, id quod eum feciſſe exiſtimo. Plerique autem D. T. ſucceſſorem exoptant, ſed hoc potiſſimum tempore longe mihi ſecurius videtur, ut apud Regiam Majeſtatem in Hiſpania maneat, cùm hîc certe & remunerationis ſervitiorum parva ſpes noſtris hominibus exiſtat, ac in quotidiano verſemur metu. Cùm autem numerus Conſiliariorum Secreti Conſilii tantopere apud nos diminutus ſit, & juxta Ducis ſententiam noſtrates homines ad res gerendas parum idonei habeantur, noſtriſque viciſſim exteri parum

(46) *Venduillius*] de quo ſup. ad Epiſt. CXC. qui hoc tempore primariam juris cathedram Duaci obtinebat, ipſe Doctor Lovanienſis.

parum grati ſunt, neſcio profecto quomodo Reip. Principiſque ſervitio recte ſatisfieri poſſit.

Cùm ego autem ob ſenium adverſamque valetudinem cogar omnino arena diſcedere, cogitavi aliquando, de aliquo meorum tempeſtive aſciſcendo, quem in iis, quæ Remp. concernunt, inſtruere aliquo modo queam. Et habeo certe unum ex nepotibus meis ad eam rem non ineptum, Doctorem videlicet Wibrandum, qui jura jam in triennium publice Dolæ interpretatur, ea gratia ac plauſu, ut in illa Academia parem vix habeat, ſi modo non adulantur & vera referunt, qui inde ad nos veniunt. Sed veriorem fidem novus Præſes Burgundiæ, D. Pamelius (47) forſitan brevi mihi facere poterit.

(47) *D. Pamelius*], „ M. Guilliaume de Pamele, natif de „ Bruges, fuſt receu à l'Eſtat de chef & Preſident en l'an 1581. „ & mourut en celuy de 1592. enterré en l'Egliſe de S. Gu- „ dule a Bruxelles, ou il at eu un ſuperbe Tombeau de mar- „ bre, qui a été deſtruit quand l'on a baſty la nouvelle Cha- „ pelle de Notre Dame, & contenoit:

D. O. M.

Illuſtriſſ. Ampliſſ.

Guilielmo Pamelio

Adolphi filio, Franciſci Nepoti,
Equiti Aurato, ex antiquiſſima Baronum
Pameliorum, Comitumque Joigniacorum ſtirpe
Oriundo.
Propter raras animi ingeniique virtutes
Philippi II. Hiſp. Regis auſpiciis,
Primò Supremæ Curiæ Mechlin. Senatori,
Magiſtro libellorum Supplicum,
Deinde Burgundici Conſilii Præſidi electo,
Sed dum recuſat, Flandrenſi præeſſe juſſo:
Poſt vero Status Regi Conſiliario,
Denique cum Regii ſigilli cuſtodia
Senatus Privati Capiti & Præſidi,
Ac id munus annis XI. integerrime functo,
Regi fido, Patriæ utili, omnibus charo,
Tandem alieniſſimo tempore Belgis erepto.
Uxor qua cum XXXI. annis unanimis vixit,

 Fra-

rit. Agit autem hoc tempore in præfata Academia primarium Profeſſorem ac Rectorem, ad quod officium delectus fuit juxta novam conſtitutionem, quæ non Scholaribus, ut antea, ſed Doctoribus Profeſſoribuſque, ejus regimen committi voluit, juxta Lovanienſe, Duacenſeque exemplum. Quamobrem per oportunitatem ad Regiam Majeſtatem D. V. referre velim, ut hanc mihi gratiam faciat, quò in Collegium Secreti Conſilii nepos meus cooptari poſſit. Polliceor autem me brevi tempore illum ita inſtructurum informaturumque, ut eximium aliquod ſervitium Majeſtas ſua accipere ab eo poſſit, & quadraginta pene annis, quibus Reip. operam impendi, ea obſervavi annotavique, quæ non parum ad utilitatem Reip. facere poſſint. Quæ cùm adhuc in vivis ago, in aliquem transfundere opto, qui pari ſtudio ea ad Reip. bonum accommodet. Sin vero forſitan Regia Majeſtas ſervitium oblatum gratum non habuerit, & hunc; ut nuper Buchonem, ad Albæ Ducem rejiciendum putaverit, nolim D. T. multum moleſtus eſſe, ſperans, facile nepotem hunc meum ſua virtute doctrinaque alibi emerſurum, favoremque promeriturum.

Cornelius tuus jampridem Noviomagum conceſſit, ut res ibi tuas ſollicitet. Verum pecuniæ hìc ubique tanta eſt penuria, ut Conſiliariis, reliquiſque Curiæ noſtræ Officiatis, in tertium annum ſtipendia debeantur, quibus tamen nonnulli tenuiores in ſumma rerum caritate ægre carent. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugem liberoſque à me amanter ſaluta. Bruxellæ. VIII. Maii. CIↃ IↃ LXXIII.

Fratreſque Joannes & Adolphus hæredes,
Magno ſuo, majori Reip. mœrore Pos.
Natus Brugis 29. Nov. 1528. Obiit 21. Jan. 1592.

D. ANNA WINNOC UXOR

Nata 15. Jan. 1532. defuncta eſt 14. Jan. 1596. *Tomb. des hom. Illuſt. p.* 18. In Conſilium Mechlinienſe cooptatus eſt 14. Maii 1561. Succedens Joachimo Hoppero. *Butkens Suppl. Tom.* 2. *p.* * 315.

EPI-

EPISTOLA CXCVIII.

Harlemenſis obſidio continuata; ante eam urbem victoria parta. De claſſe periculum. Epiſcopus Middelburgenſis obiit. Dux Medinæ Cœli Trajecti ad Moſam. Pamelius recuſat præſidatum Burgundiæ. Duo ſoli in Conſilio privato.

CL. D. HOPPERE. Cùm longo temporo nullus curſor iſthinc, quod ſcire nobis licuerit, advenerit, neque literas ullas à vobis acceperimus, nos quoque unà obdormivimus. Qui verò hinc abeunt non lubenter noſtras adferunt literas, quod forſitan dubitent, ne nos pejora nunciemus, quàm illi perferre in mandatis habent, cædimus enim inque vices præbemus crura ſagittis. Et non deſinit Mars eſſe *állos pros állos*. Interea exercitus noſter ante Harlemium adhuc ſedet, levibuſque pugnis invicem ſe laceſſunt, ac XXVIII. die proximi menſis terra marique congreſſi fuere, noſtriſque læta ſucceſſit victoria, quæ in novam potiundæ urbis nos ſpem adduxit, prout non dubito, quin ipſemet Illuſtriſſimus Dux ad vos perſcripturus eſt. De claſſe autem noſtra apud Middelburgum hærente, valde adhuc periclitamur, extremaque fame cives ibidem premuntur, ac adverſarii cum longe numeroſiore claſſe omnes vias maris obſident. Elapſa tamen nuper inde eſt conjunx D. D. Beauvois, quæ nobis mortem Reverendiſſimi D. Præſulis Middelburgenſis, multorumque bonorum civium nunciavit. Summo autem deſiderio expectamus partum, quem vos jamdudum parturiviſtis; ut ſano aliquo conſilio remedioque noſtris calamitatibus tandem ſubveniatis.

Dux autem Medinæ Cœli rerum pertæſus, non ſat commoda fruitur valetudine, ac Trajectum ad Moſam conceſſit, ut propinquior ſit fontibus Leodienſibus, in quibus aliquam ſpem convaleſcentiæ concepit.

Fredericum noſtrum à Botnya ſuperiore hebdomada apud Lovanium amiſimus, cujus animæ DEUS miſereatur.

Cornelius tuus aliquandiu rem pecuniariam Noviomagi

 ſolli-

ſollicitavit, vanaque ſpe huc ad Martinum **van den Berge** remiſſus fuit, apud quem ne obolus quidem relinquitur, neceſſitateſque bellicæ omnia abſumunt.

Ego perpetuo malo affligor, ut ne tantillum progredi poſſim, noctesque inſomnes continuus mihi dolor efficit. Pamelius adhuc quartana detinetur, omneſque excuſationes quærit ne in Burgundiam eat. Interea quoque viſitationis negotium in ſuſpenſo manet, cùm Blaſerium, rerum quoque præteritarum tædio affectum, ægre ad relationem propellere nobis liceat, nec præter Indeveldium, Aſſonwilliumque quiſquam eſt qui Conſilio aſſiſtat. Bene vale, HOPPERE. CL. cum gratiſſima conjuge omnibuſque tibi charis. Bruxellæ. Calend. Junii. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CXCIX.

Univerſitatis Duacenæ negotium promotum, nec non Abbatis in Hemelum. Ex bonis confiſcatis nihil obtineri poteſt. Victoria ante Harlemium, diminuta. D. Bilius ſaucius, quem commendat ad Gubernationem Friſiæ.

ANte dies quinque, CL. D. HOPPERE, aliquid ad te literarum dederam, ſed male propitium habemus Mercurium, qui mature literas noſtras ad vos dirigat. Interea ab Venduillio faſciculum accepi hiſce conjunctum, qui & ad me ſcripſit, filium tuum Gregorium belle valere.

Univerſitatis Duacenæ negocium quantum potui promovi; approbante Duce, ut novus Abbas Sancti Vedaſti (48) quatuor millia florenorum ipſi promiſerit in decem terminis exolvenda, id eſt annuatim CCCC. florenos. Stipulatus itidem ſum

(48) *Abbas S. Vedaſti*] De Atrebatenſi S. Vedaſti, vulgo *S. Waaſt*, Ordinis Benedictini cœnobio, *Gall. Chriſt. Tom.* 3. *à col.* 373. ubi novus Abbas de quo hic, vocatur *Thomas de Parenty*, Bruxellenſis.

ſum ab eodem Abbate, ut quingentos, Calend. Octobris proximis, Abbati tuo in Hemelum annumeret, quod eidem quoque ſignificavi. De alia autem liberalitate, quam ſuper bonis confiſcatis Regia Majeſtas eidem largita eſt, non eſt quod multum ſperem, cum ſollicitatione precibuſque impetrare nequeamus, ut quod D. T. debetur, obtineri liceat. Quæ ſub Calend. Junii annunciata nobis fuere de victoria apud Harlemium parta, ea quotidie claudus nuntius diminuit, triſtiſque interea nobis allatus eſt nuncius de D. Bilio graviter vulnerato, ſed medici adhuc nobis ſpem vitæ faciunt. Et maximam profecto jacturam in eo viro faceremus, qui inter eos, qui rem bellicam tractant, vigilantia, ſcientia ac virtute facile primas tenet, licet non pari favore, cujus D. V. cauſam intelligit. Is autem, cùm de Patria noſtra optime meritus fuerit, quam ad quietem reduxit, ita, ſi quid illi humanitus acciderit, omnis ejus ſpes prope nobis auferetur. Ille verò mihi nonnunquam deſiderium ſuum expoſuit, ut in Gubernatione Patriæ noſtræ, cæteris, qui non idem meruere, præferri poſſet. Et ſane quondam D. Georgius Schenck eadem virtute ſibi viam ad Gubernationem adipiſcendam ſtruxit, nec minora certe Bilii ſunt merita. Si quid autem eum juvare poteris, de Patria noſtra bene mereberis, & ipſum erga te tuoſque non ingratum experière. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VI. Junii. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CC.

Circa Harlemium laboratur. Albani animus quotidie fit acerbior. Gratiæ Regiæ, quam promittit, nemo fidit, & multi boni viri aliò cogitant. Obiit Martinus van den Berghe, exhauſto ærario, & inſolutis liberalitatis Regiæ aſſignationibus. Nepotum ſuorum cauſam non vult ad Albanum remitti, quod is Regis favorem magis avertat, quam promoveat. Conſilio privato, duo interim additi Conſiliarii. Ipſe computus Collegii

ſui Lovanii audiit, quod viſitans, in optimo ſtatu reperit.

CL. D. Hoppere. Accepi literas tuas, quibus datum non erat adſcriptum, ſed ex iis, quas Denneterius eodem tempore ad me dedit, collegi, ſub XII. hujus menſis diem ſcriptas fuiſſe. Utinam vero Callipides ille aliquando adveniat, qui ea nobis adferat, quæ jam dudum expectamus. Circa Harlemium adhuc laboratur, & Ducis noſtri quotidie acerbior animus redditur, ac non tantum adverſus Hollandos, ſed omnes pene Status indignatio ejus creſcit: veritusque populus ne in ſe arma convertantur, proſperis illius rebus minus affici videtur, ac gratiæ, quam ille forſitan Majeſtatis ſuæ nomine promittit, vix eſt ut quiſquam fidere velle videatur. Sic juguli noſtri ſub ancipiti gladio periclitantur, à quo niſi divina Regiaque gratia nos brevi exemerit, multi boni viri aliò cogitant. De pecunia tua nihil, niſi verba impetramus, nec eſt quod ſuper illa fundamentum aliquod facias. Martinus van den Berge, ad quem noviſſime Dux ſolutionem remiſit, è vivis hiſce diebus ſublatus fuit, nec apud eum ullus fuit relictus obolus, ita omnia belli neceſſitas exhaurit. Et vereor, ne Cancellarii Gelriæ, Bruxelliique viduis idem accidat. Doleo autem Courtewillii nullam haberi rationem, & vereor ne fruſtra expectetur favorabile aliquod Ducis reſponſum, cùm ejus merita jamdudum oblivioni tradita eſſe videantur. Et ſi Buchonis, Wibrandique nepotum meorum negocium ad eundem remittetur, non eſt quod quicquam ſperem, cùm ille nonnihil adverſum me offenſus, quod liberius nonnunquam ſententiam dixerim, non æquo me aſpiciat oculo. Et cùm Regiam Majeſtatem ipſam ſervitia mea non lateant, & conſilia non ingrata ei eſſe ſcribas, illud ſane deſiderarem, ut potius gratias ei agere poſſim, quàm ad alium remitti, qui Majeſtatis ſuæ gratiam ac favorem magis avertat, quàm promoveat.

Cum (49) Indeveldius, Aſſonwilliuſque (50) requiſiviſſent,

(49) *Indeveldius*] „ Meſſire Nicolas Micault Chevalier, Seigneur d'Indervelde, d'Oirp, Huiſſinge &c. Il fuſt fils de „ Meſſire

ſent, ut Dux donec Conſiliariorum plenior eſſet numerus ex Senatu Mechlinienſi, aliundeve coadjutores aliquot eis adjun-

„ Meſſire Charles * Chevalier, Seigneur d'Oiſterſtyn, Treſorier de l'Ordre du Toiſon d'or, & de Dame Levine Cats van Welle, & pourveu de l'eſtat de Conſeiller de ce Conſeil (*Privé*) par lettres Patentes de l'an 1554. Sa mort arriva à Bruxelles, & fuſt inhumé en la Chapelle du Venerable Sacrement à S. Gudule, où il a l'Epitaphe ſuivant:

** In epitaph. vocatur Ioannes.*

„ D. O. M. Sac.
„ Et mem. V. N. & Cl.
„ NICOLAI MICAULT.

„ Equitis Aurati, Indevelde, d'Oirpæ, Huiſſinge &c. Domini, Præfectique in Binchio hæreditarii, nati Bruxellæ anno 1518. 15. Kal. Octobr. Patre Joanne Oiſterſteinii Domino, Equite Aurato, & Velleris Aurei Theſaurario, atque Ærarii Regii Quæſtore. Ipſe Nicolaus indole & ſtudiis ad virtutem prudentiamque factus, Carolo V. Imp. & Philippo II. Regi Catholico in Sanctiore Conſilio a conſiliis ab anno 1554. fuit. Mox & Mariæ laudatiſſimæ Reginæ Hungariæ, Caroli ſorori, privatus & domeſticus Conſiliarius. Proque ea, & Regina Eleonora, † Regum Galliæ & Luſitaniæ Vidua, legatione bene & feliciter in Luſitaniam functus. In omnibus laudem prudentiæ, probitatis fidem, adhibuit & retulit. Donec diuturno marcore a terrenis Regibus ad Cœleſtem abiit anno 1589. 17. Kal Sept.

† Nempe Luſitaniæ Regi Virgo, Franciſco I. Galliæ Regi, Vidua nupſit.

Itemque memoriæ

MARIÆ BOISOT PETRI F.

„ Qui Rounæ, D'Oirpæ, Huiſſingæ &c. Dominus fuit, & Eques Auratus, Aureique Velleris, & Ærarii Regii Theſaurarius. Ipſa nata eſt Brux. anno 1529. 8. Idus Maii, ſuaviter & concorditer cum marito vixit, & 14. ei liberos dedit; Obiit 5. Kal. Jul. anno 1579."

Optimis parentibus.

Hoc monumentum quinque Superſtites
Liberi devincti Parentum meritis PP.
Cum lachrymis & Votis.

Fuêre

adjungeret, Doctor Delryo (51) atque Advocatus Fiſcalis Brabantiæ, Boiſſchot (52) illis adjuncti fuere, eo uti videtur conſilio, ut unus in Præſidis locum ſurrogetur, alter commiſſionem Anglicanam obeat. Quod ſi idem Rex approbarit, Deum præcabor, ut ipſis Reip. que fauſtum ſit.

Cùm

Fuêre Lector hi, quod es,
Et mox quod hi ſunt, ipſe eris.
O dura ſors mortalium!
Hæc parca parcit nemini.
O cœcitas mortalium!
Hæc cura tangit pauculos.
Te tangat, ô te, ſi ſapis:
Mori ante mortem cogita.
Piè apprecare iſthic ſitis,
Precentur alii ſic tibi.

Tombeaux des hommes illuſtres. pag. 29. 30. 31.

(50) *Aſſonvilliuſque*] Ut parcatur repetitionibus, vide hujus viri imaginem in Notis ad *Comment. Viglii de x. Denar. n.* 31.

(51) *Doctor Del Ryo*] idem ille, de quo ad Epiſt. xxv. & ad lxxxiv. & qui anno 1576. e Senatu abreptus cum reliquis Conſiliariis Status, cuſtodiæ traditus fuit. V. Stradam, alioſque paſſim: patruelis Antonii Del Ryo Theſaurarii confiſcationum, ut eſt infr. in Epiſt. cciii.

(52) *Advocatus Fiſcalis Brabantiæ Boiſſchot*] „ M. Jean Baptiſte de Boiſſchot, fils de Jean Baptiſte, & de D. Eliſabeth „ van Doorne, auparavant Conſeiller & Avocat Fiſcal au „ Conſeil de Brabant. Il deceda en la Ville d'Anvers l'an 1580. „ delaiſſant illuſtre poſterité. *Tomb. des hom. illuſt. pag.* 38. Conſonat *Butkens in Suppl. V. quoque ad Epiſt.* LXXXVII. Lubet hìc adjungere ea quæ narrat *Loyens in Tractatu ſuo de Conſilio Brabantiæ pag.* 368. in hæc verba: „ *Ferdinandus de Boiſſchot* „ patrem habuit *Joannem de Boiſſchot*, primùm in Conſilio Brabantiæ Senatorem & Advocatum Fiſcalem, deinde in Sanctiori conclavi Aſſeſſorem. In quo viro omnia aderant, quæ „ in perfecto oratore deſiderantur, formæ dignitas, oris decor, orationis copia, verborum delectus, prudentia, vitæ „ probitas. Ob quas eximias virtutes *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex, ſagaciſſimus ingeniorum æſtimator, illum maximis de rebus Oratorem ad *Eliſabetham* Angliæ Reginam ablegavit,

gavit,

Cùm meliuſcule ex cacoethe meo valere inciperem, & tædio quadrimeſtris temporis, quo cubiculo ſellæque continuo affixus fui, affectus, licet pedibus æger, Lovanium me deferri, præterita hebdomada ſuſtinui, ut Regentis Collegii mei primi (53) intereſſem, ac alumnos meos viſitarem, cùm in tertium annum ibi non fuiſſem, ubi omnia in optimo ſtatu regimineque comperi, ut ſperem me deinceps ſingulis annis novum illic habiturum Sacerdotem. Jamque aliquot eorum artium Magiſterium adepti, ad Baccalaureatus in Theologia gradum tendunt. Accivique iſthic ad me C. Anthonium noſtrum, qui ea jam mihi videtur eſſe ſtatura, qua Gregorius hinc abiens erat. Et cum Tignaglia, uxoris tuæ ſorore prudentiſſima fæmina, multis de rebus conferens, incidit nobis ſermo de contentiuncula, quæ eſt inter Loy viduam atque ipſam de Præbenda Hagenſi, quam D. T. conſopire dignabitur, cùm ex mora nihil damni in hoc rerum ſtatu obvenire utrique poſſit, de quo & ipſa fortaſſis aliquid ad te ſcribet, nam mihi inde abeunti literas ad te commiſit, quas hiſce conjunxi. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugi tuæ liberiſque amantiſſimis multam à me ſalutem dicito. Bruxellæ. pridie Calend. Julii. CIↃ IↃ LXXIII.

„ gavit, ubi exhauſtis magnis difficultatibus, tandem pacem „ (quam pacem de *Briſtoi* vulgo appellant) conciliavit: „ qua legatione accurate, prudenter ac dextere functus, „ *Eliſabethæ* Reginæ fuit gratiſſimus, & *Philippi* Regis ſui gratiam maxime promeruit. Exorto deinde civili in Belgio „ bello, rebelles, apud quos funeſto flagrabat odio, violentas „ in eum manus injecerunt, juſſeruntque primo ædes ſuas habere pro cuſtodia: deinde tranſvectum Antverpiam, in publicum carcerem condi imperarunt, atque Barbarico ritu „ tyrannicoque habuerunt, unde vir, feliciore ſane ſeculo „ dignus, haud multo poſt, præ animi ægritudine miſere periit, relictis ſeptem liberis, parente orbatis, quibuſcum „ mœſta mater Coloniam Agrippinam conceſſit, dum civiles „ illæ turbæ ſileſcerent, ac Bruxellam Rex in ſuam poteſtatem redigeret." De *Ferdinando* ſi quæris, Vide *Butkens Trophées de Brabant Tom. 2. pag. 375. nouv. edit. Et Tomb. des hom. illuſt. pag. 56.*

(53) *Intereſſem*] Lege *rationibus ſeu computubus intereſſem.* Sic colligo, quamvis & in MS. & apud Gabbema deſit.

EPISTOLA CCI.

Commendat Fratres Dominicanos & Franciſcanos, ut liberalitatem Regiam, fruſtra eis hactenus conſtitutam, conſequantur.

CL. D. HOPPERE. Cùm fratribus Ordinis Divi Dominici, ac D. Franciſci Regia Majeſtas inſignem ac memorabilem eleemoſynam largita fuiſſet, per quam ſtudia Theologiæ, ac Religio Catholica non parvum incrementum in hiſce regionibus ſuſcipere poſſe videbantur, accidit tamen quorundam, neſcio an negligentia, an malitia, ut hactenus tam præclara Regiæ Majeſtatis largitas effectum conſequi nequiverit. Nam illi quibus mandata fuit, non ſolum hactenus patribus eam ſollicitantibus inania dederunt verba, ſed tandem ipſis reſponderunt, literas & mandata Regia, eis ab Duce tradita, deperdita fuiſſe. Ideoque Reverendus D. Provincialis Ordinis Prædicatorum, & nonnulli patres ejuſdem Ordinis, inter quos etiam eſt ſenex Confeſſarius noſter, me multum obſecrarunt, ut D. V. illorum literas ac ſupplicationem de meliori nota commendarem, quò literas iterativas conſequantur, mandatoque ſerio Regis jubeatur Excellentia ſua rem tam piam promovere, atque executioni, id quod Regia Majeſtas ſemel decrevit, mandare. Quanquam, ut hæc ſunt tempora, valde vereor, ne hæc tam luculenta conſiſcationum lucra, tota in fumum abeant. Nec ſupereſſe videtur ut creditoribus ſatisfiat, quorum de dilata, denegataque juſtitia, paſſim querimoniæ audiuntur, dum pecunia illis debita, alio avertitur. Et Regiæ juſſiones non magni fiunt apud eos, quibus negocium hoc commiſſum eſt. Sed inſtaurari ea ſe poſſe ſperant ex conſiſcationibus, quas rebellio præſens, ac ſuperiore anno excitatæ turbæ, ipſis promittunt. Quanquam ſi levioribus remediis uti placuiſſet, non in tantos belli ſumptus, & periculum præſens, Provinciam, Regiamque Majeſtatem conjeciſſent. Rogo tamen quatenus ſupplicantum fratrum deſiderium adjuvare queas, id pro tua erga Religionem pietate præſtare non graveris, & quid illis ſpei facere poſſum verbulo uno reſcribere digneris. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. x. Julii. CIↃ IↃ LXXIII.

EPI-

EPISTOLA CCII.

De Harlemii deditione lætatur, & optat, ut victores bene utantur hac victoria, quò aliæ urbes reducantur; quarum nulla ſponte ſua redit, quòd fidere non audeant Albani promiſſionibus; quas refutarunt Auraicenſes. Dux gratiam denuo offert; fiunt proceſſiones publicæ; Claſſis paratur in Zelandiam. D. de Wackene ibi occubuit, ſubſtituto ſibi Mondragonio. Petrus Froſſardus præſes Burgundiæ. Wibrandum nepotem rurſus commendat.

CL. D. Hoppere. Is qui ad vos nuncium de deditione Harlemenſi perferre juſſus erat, ita feſtinavit, ut nobis ſcribendi tempus non fuerit conceſſum. Plurimum autem de ſucceſſu, quem diu optavimus, gaviſi fuimus, rogamuſque Deum, ut ii, penes quos poteſtas eſt, ſic hac victoria utantur, ut cæteræ urbes, quò in viam redeant, invitari poſſint. Hactenus autem non audivimus, ullam, ne urbeculam quidem eò adduci potuiſſe, ut tempeſtive ſe dederet, priuſquam hoſtilia arma ſentiret, prætexentes pene omnes, quod fidem non audeant adhibere Ducis pollicitationibus, cùm aliorum exempla eos terreant. Et ante multos menſes literas Excellentia ſua ad civitates Hollandiæ miſerat, quibus ad officium ac fidem redeuntibus veniam impunitatemque promittebat, Sed Auraicenſes contra, re cognita, libello impreſſo, perſuadere conati ſunt, ne talibus, (ut vocant) fucis ſe decipi patiantur, multis argumentis, exemplisque miſerum populum in ſua perfidia ac errore retinere ſtudentes. Verùm denuo intelligo Ducem hortari omnes, ne præſentis gratiæ occaſionem negligant, ſalvum conductum etiam offerens iis, quos ad eum ea de re ablegare volent. Et fortaſſis diuturnis malis emoliti periculiſque edocti, ſaniora amplectentur conſilia, id quod nos publicis ſupplicationibus ab Deo Opt. Max. flagitare non ceſſamus. Ipſe autem Dux, quò Hollandis propius jungatur, ex Noviomago Trajectum

conceſſit. Interea D. à Beauvois (54) claſſem inſtruit ut Middelburgo periclitanti ſuccurrat, ne Walachriam, totamque Zelandiam penitus cum maximo hujus Provinciæ detrimento, ac totius navigationis exterminio amittamus. Occubuit autem nuper in quodam conflictu D. à Wackene, (55) qui per proviſionem conſtitutus erat Gubernator Zelandiæ, eidemque ſubrogatus eſt D. Chriſtophorus à Mondragon Hiſpanus, cui antea Excellentia ſua arcis Gandavenſis Præfecturam commiſerat. Creditur proxima hebdomada claſſis parata fore, ac una cum D. Beauvois Præfecto maris eò eum iturum.

Qui Pamelio noſtro in Præſidatu Burgundiæ ſurrogatus fuit, D. Petrus Froſſardus (56) huc ab Duce evocatus, pro-

(54) *D. à Beauvois*] Philippus de Lannoy.

(55) *D. a Wackene*] Antonius a Burgundia, Eques, Dominus Capellæ, Catthem & Wackene, Gubernator Zelandiæ. Quid apud Vliſſingam anno 1572. egerit, narrat *Emmanuel van Meteren in ſua hiſtoria fol.* 268. *prim. edit.* & quo mortis genere occubuerit, habes *ibid. fol.* 321. *Vſo.* Quomodo autem dominium de Wackene primus familiæ ſuæ aſſeruerit, ducta in uxorem filia *Andreæ Andreani*, ſcabini Franconatenſis, & quondam Caroli V. Cæſ. quæſtoris, narrat *Sanderus Tom.* III. *Fland. illuſtr. pag.* 40. *nov. edit.*

(56) *Petrus Froſſardus*] innoteſcit ex ſubjecto epitaphio, quod exſtat Dolæ Sequanorum in Capella familiari apud FF. Minores. Patrem habuit *Anatolium Froiſſardum* præſidem Senatus Arauſicani. Fratrem *Joannem Froiſſardum*, Equitem, Dominum de Broiſſia, Breteniére & Molenbos J. U. D. (*Butkens Suppl. Tom.* I. *pag.* 176.) qui Petro Prædefuncto in præſidentia ſupremi Sequanorum Senatus ſucceſſit,

D. O. M.

Illuſtri *Petro Froiſſard* Equiti, Juris theoria cum praxi ad communem clientelam duobus luſtris adæquata, Fiſci & Senatoris demandato munere, cum induſtria & labore per triennium functo, ut ſuis jura redderat ad hujuſce Comitatus ampliſſimi Senatus Præſidis dignatem evocato, fatis, anno ætatis ſuæ quadrageſimo ſecundo, cedenti, *Claudia Sachet*, Domina a Fontain ejus vidua mœſtiſſima, dilectiſſimo conjugi & ſibi monumentum poſuit. Obiit anni 1575. menſis Januarii.

proximis hiſce diebus appulit, & quantum mihi ex brevi ejus conſuetudine conſpicere licuit, ad id munus obeundum non inidoneus erit. Audio enim eum eſſe in ampla fortuna, polletque ingenio ac doctrina, & admonitus à me, ut cum D. T. mutuam ſervet intelligentiam, eaque, quæ ſciri opus erit, diligenter perſcribat, omnem mihi promptitudinem pollicitus eſt. Huc etiam tandem Blaſerius advenit cum aliis Deputatis Conſiliariis, ut relationem viſitationis Burgundicæ abſolvat, atque hinc inſtructior novus Præſes eò redire poſſit. Expectamus hîc quoque avide Regiæ Majeſtatis reſolutionem ſuper D. Tyſenachii ſucceſſore. Plerique autem D. T. expetunt, quanquam hîc non deſint, qui ſortem ſuper ſe caſuram ſperent, Ego autem ab ſigillorum cuſtodia valde abſolvi deſidero, cum non amplius ſollicitatorum interpellationes inquietationeſque feram.

Id quod pro Wibrando meo petieram, curæ tibi eſſe velim. Nam juvenis ſane dignus eſt, & Rectoratum, Profeſſoriumque munus magna cum laude eum obire intelligo, & non mihi tantùm levamen ſolatiumque aliquod, ſi hoc, quod petii, impetrare licebit, præbiturus eſt, ſed etiam ad Regiæ Majeſtatis ſervitium eum non parum aptum reddere conabor.

Duci noſtro de ſex millibus ſolutis vellem vere gratias agere poſſis, verùm adhuc nullius percipiendi oboli ſpes nobis apparet, licet Cornelius tuus ſolutionem ſollicitare non deſinat.

Quæ vos iſthic molimini, & literis tuis XXIII Junii ſcriptis, brevi ad nos perventura promittis, faxit Deus ut tandem accipere, ac ex hiſce miſeriis reſpirare liceat. Bene vale, CL. D. Hoppere, & conjugem liberoſque plurimum à me ſaluta. Bruxellæ. XXI. Julii. CIↃ IↃ LXXIII.

Junxi hiſce exemplar literarum D. Ducis ad Hollandiæ civitates, quibus eas ad officium invitat. Itidem exemplar literarum ejuſdem ex Harlemio ſcriptarum, quibus de Alckmaria, ac vicinis quibuſdam urbibus læta quædam, ſi vera ſunt, nunciantur. Quæ ſi ita ſint, ex literis Excellentiæ ſuæ certius intelligetis.

EPISTOLA CCIII.

Significat ſe in Flandriam excurriſſe valetudinis ergo, & non ſcripſiſſe Hoppero, quòd curſoribus interdictum ſit privatorum literas accipere. De Hiſpanorum apud Harlemium ſeditione dolet. Arx in Zelandia Geuſiis dedita. Commendator major Caſtellæ nuntiatur advenire. De pecunia Hoppero debita ex confiſcationibus. Everardo Paulino Belgarum in Hiſpania confeſſario futuro, ut de viatico provideatur, urget.

CL. D. HOPPERE, Quæ poſt Harlemii deditionem acciderint, ad D. T, perſcribere non potui, quòd aliquot dies in Flandria fuerim, cùm propter privata aliqua negotia Eccleſiæ meæ, tum ut valetudinem meam, longâ ſeſſione afflictam, vectationis exercitatione, aërisque mutatione paululum reficerem. Huc autem reverſus nihil prius habui, quam ut te literis meis ſalutarem, quod tamen hactenus efficere non potui, quòd curſoribus interdictum ferant, ne ullas privatorum literas accipiant. Quod ideo fortaſſis accidit, ne de Hiſpanorum apud Harlemium ſeditione diverſimode iſthuc perſcriberetur. Et, nequid & ego in eam partem peccem, tacere ſatius eſſe exiſtimo, quàm rei tam infauſtæ nuncius eſſe. Hoc autem omnibus bonis dolet, quod rei bene gerendæ occaſio amittitur, veremurque ne tempore excludamur ad conficiendum hoc graviſſimum bellum; cùm jam autumnus præ foribus ſit. Jamque antequam claſſis noſtra apud Antverpiam parata eſſe potuit, arcem in Zelandia quæ Rammekens adjacet, Geuſii ad deditionem compulere, cùm commeatu ac rebus ad defenſionem neceſſariis milites præſidiarii illic deſtituerentur. Proinde non parva erit difficultas, ut noſtra claſſis Middelburgo periclitanti ſuccurrere queat. Dum autem in his miſeriis verſamur, niſi DEUS ex machina nobis appareat & vos iſthic tandem oculos aureſque aperiatis, de nobis conclamatum eſſe ſcias. Et tecum perpendere potes in quantis anguſtiis

Dux

Dux Albanus verſetur. Atque apud Trajectum Moſæ Dux Medinæ interea hæret, rerum ſuarum incertus.

Jam vero nunciatur ex Mediolano adventare Commendator Major Caſtellæ, neſcio cum quibus mandatis. Rogandus autem nobis eſt Deus ut Triumviri iſti concordibus animis ex hiſce calamitatibus nos eripiant.

De pecunia tua quid noſtra ſollicitudo effecerit, ex Cornelii tui literis intelligere poteris. Novam autem habent excuſationem ob Quæſtoris confiſcationum officii vacationem, quod nemo lubenter ſubit, propter Vargæ moroſitatem. Nec ullus tam cito obolus ad Fiſcum pervenit, quin in alias neceſſitates abripiatur, fruſtra ejulantibus iis, quibus redditus dotesque ſuper bonis confiſcatis, jam in aliquot annos inique detinentur. Oblatum autem officium id fuit Livino Walterio, ſed is nullo pacto induci potuit ut ſuſciperet, atque ante triduum ſubitanea morte nobis ereptus fuit. Jamque de eo ſuſcipiendo cum Antonio Delryo Doctoris Ludovici patruele agitur, ſed illum etiam terrent veſtigia Martini van de Berghe, cujus defuncti papyri rationeſque omnes à Conſilio turbulento occupatæ fuere. Quamobrem vix eſt ſperandum, ut inde pecuniam D. T. aſſignatam conſequi liceat.

Reſpondi jam dudum ad id quod Rex juſſerat, de inquirendo aliquo viro idoneo, qui Confeſſorem, ſeu (ut nunc loquuntur Theologi) Confeſſarium apud vos ageret, ac magna difficultate tandem nactus ſum virum multorum judicio bene idoneum, M. ſcilicet Everardum Paulinum Theologiæ Licentiatum, Verùm ſuper viatico ejus, donec aliquid reſolvatis, iſthuc ſe conferre recuſat, & vereor ne tædio longæ expectationis, aliam ille conditionem accipiat. Quamobrem rogo ut D. T. quamprimum curet aliquid ad Illuſtriſſimum Ducem reſcribi, quid fieri de eo velit. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. xv. Auguſti. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCIV.

Conqueritur de dilatis nimis diu remediis; adventum Regis fruſtra promitti; commercia ceſſare; Status

ſol-

ſolvendo non eſſe; ruſticos fugam meditari ob militum injurias. Harlemenſis deditionis exiguus fructus. Froſſardus præſes Burgundiæ cum miniſtris agit. Donckanus Decanus Hagenſis apud Amſtelodamum exulat. Tako a Geuſiis captus.

CL. D. HOPPERE. Accepi tuas literas penultima menſis præteriti die ſcriptas, de omnibus rebus, bene prolixas: de quibus D. T. magnas gratias ago, oroque etiam atque etiam, ut quantum in vobis erit, remedia illa, quæ tam diu à vobis expectavimus, tandem impetrare nobis liceat. Sentiet autem Regia Majeſtas poſtea fortaſſis, quanto cum detrimento illa hactenus dilata fuerint. De adventu autem ſuæ Majeſtatis difficulter noſtris hominibus perſuaderi poterit, qui ſi in tempore nobis contigiſſet, ſalva omnis res fuiſſet, neque hæreſis in Hollandia ac cæteris regionibus, ab Auraicenſi occupatis, tantum invaluiſſet, neque rebellionis ullum periculum fuiſſet. Et Provinciæ hæ non omni navigatione, negociatione, piſcatione, commertioque cum vicinis excluſæ fuiſſent: cùm contra, non tantum civitates, ſed etiam Status nonnulli, penſionibus reddituum divenditorum gravati, ſolvendo eſſe deſinant, & ad quinquennales recurrere cogantur: Ac pleriſque in locis, militum injuriis affecta ruſtica plebs, patriam fugere, dulciaque relinquere arva meditetur.

Nobilem autem, quem huc mittendum D. V. ſcribit, ſuſpicamur fore Commendatorem Caſtellæ, qui ex Mediolano huc adventare dicitur.

Harlemenſis deditionis victoriæque fructus, nimia cunctatione (militumque Hiſpanorum ſeditione) magna ex parte deperiit, quam tamen utcunque nunc ſedatam eſſe intelligimus, ſed temporis rebus gerendis apti parum nobis reſtat.

Claſſis noſtra duce Beauvoiſio ſat feliciter, quantum hactenus audire licuit, Walachriam ingreſſa eſt. Pamelius plurimum ob miſſionem impetratam gaudet, ac dominus Froſſardus, cui è Burgundia evocato, Illuſtriſſimus Dux commiſſionem per proviſionem expediri juſſit, hîc nobiſcum omnibus neceſſariis ordinationibus, quibus opus eſſe videtur in reſtau-

reſtauranda juſtitiæ adminiſtratione in Burgundia, gnaviter agit. Blaſerio, cæteriſque ea quæ mandaſti, ſignificavi. Zoliffus ante paucos dies è vivis exceſſit, majore relicta pecunia, quàm arbitrabamur. Plantino quamprimum ducentos florenos numerari curabo, nam ex Capellano intellexi pluſculum pecuniæ tuæ apud eum eſſe.

(1) Donckanus Decanus Hagenſis adhuc in vivis agit, & munere paſtorali, (dum exulat) apud Amſterodamum fungitur. Tako nepos meus in Friſiam proficiſci volens in prædones Geuſios incidit, nimiſque magna pro ejus redemptione, quàm commodè præſtare poſſimus, exigitur ſumma. Nunc plura non licuit, ſed cætera ad proximam epiſtolam reſervabo. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XVIII. Aug. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCV.

De remediis labenti Reip. neceſſariis, quæ ex Hiſpania promittuntur, quare non bene ſperet. Tyſenachii viduam commendat; ſuper Courtewillii dolet. Pro conſiliariis Secreti Conſilii proponit Rymium, Pamelium, & nepotem Wibrandum. Hoppero deſtinat præſidatum Conſilii privati. Innuit Buchonem nepotem, Regium obtinuiſſe conſenſum pro coadjutoria præpoſituræ S. Bavonis; quem id vult ignorare, ne criſtas erigat. Quare provinciæ Belgicæ hæreſeos nomine traduci omnes non debeant. Bilius in Friſiam rediit. De partitione gubernationis inter ipſum & Hiergium, conſilium ſuum anceps aperit. Friſia a militibus vexata. Obiter de rebus Anglicis ac de penſionibus ex fiſco. De Capitulo S. Bavonis. Rex con-

(1) *Donckanus*] is eſt *Martinus Duncanus*, Quempenas ſive Kempenſis in ditione Colonienſi. De quo Vide *Biblioth. Belg. Val. Andr. & Heuſſ. in Hiſt. Epiſc. Ultraj. fol.* 388.

convaluit. Quid in periculo valetudinis Regiæ, prudentes conſiliarii ſuadere debeant.

CL. D. HOPPERE. Cùm abitum ſuum proximus curſor à mercatoribus Antverpienſibus miſſus, nimium iſthic acceleraret, non habui tempus, ut literis tuis noviſſimis penultima Julii ſcriptis, plene reſponderem, ideoque quæ prætermiſi, hiſce ſupplebo.

Incendiſti autem deſiderium noſtrum expectationemque, eorum, quæ jampridem concepta fuerunt ſuper remediis tantopere labenti Reip. noſtræ neceſſariis. Verùmtamen, ſi, ut prius, ea ſubjicientur arbitrio illorum, qui rerum apud nos nunc potiuntur, & non abſolute mandantur, neſcio quid inde ſperare debeamus: veremurque ne oleo veſtro vinum, ut ſcribis, noſtrum, recte, ſi non alii adhibeantur apothecarii, miſceatur.

D. Tyſenachii viduam atque liberos iterum atque iterum D. V. commendo, doleoque Courtewillii nullam haberi rationem, aut memoriam.

De Conſiliariis in Conſilium Secretum adſciſcendis optarem, ut Rex judicium delectumque eum adhiberet, quem ipſius ſervitium requirit.

Rymio, (2) qui Imperatoris nomine legationis munere apud Turcam functus eſt, & miſſionem impetravit, ſpes antea facta fuit, ut reverſo locus in Secreto Conſilio concederetur, nam non lubenter ad Luxenburgenſem Senatum redibit. Hunc ob rerum experientiam, doctrinamque, ac linguarum peritiam, præteriri à vobis nollem. Pamelium quoque, quem ad Burgundicum Præſidatum dignum Rex cenſuit, & niſi alia impedimenta ſuperveniſſent, jam eum in prædictum Conſilium Majeſtas ſua quoque cooptaſſet, puto inter idoneos adſcribendum. De Wibrando etiam noſtro jam antea deſiderium meum perſcripſi, & cùm ego id conſilium amplius non frequentem, non arbitror conjunctionem meam illi obſtituram, polliceorque, ſi Rex votis meis annuat, ita eum brevi tempore inſtructurum, ut cumprimis idoneum miniſtrum Majeſtas

(2) *Rymius*] nempe Carolus. V. Sup. ad Epiſt. CXXII. ubi de patre ejus *Gerardo*. Item V. ad Inventarium.

jeſtas ſua in eo habitura ſit: nam ingenio & doctrina non mediocri pollet, atque ad munia Reip. obeunda non modicam præ ſe fert alacritatem.

Quod autem D. V. de ſe ſuggerit, lubens, quoad poſſum, promovebo: quamquam aliud non puto negligendum, ut ſcilicet, quemadmodum Tyſenachio promiſſio expectatioque facta fuit, ut mihi in officio Præſidatus Conſilii Status ſuccederet, itidem D V fiat, ac in eum titulum quem ego ſuſtineo, quemque cedere paratus ſemper ero, quando Regi placebit, & propter valetudinem ſeniumque abdicare brevi cogar, D. V. mihi ſurrogetur. Quanquam illi, quos privati Conſilii Dux adjutores dedit, non parum ad eam dignitatem (3) aſpirare ferantur, & eorum alter ſucceſſor jam D. T. Vargæ, quorundamque aliorum ejuſdem ſectæ, judicio deſignatus eſt, quo ſcilicet unà in Hiſpania Rempublicam noſtram regere poſſint.

Quod pro Buchone meo impetratum ſcribis, illum celari velim, ne cornua, quæ poſtquam ex Hiſpania rediit, pluſquam vellem accrevere, magis erigat. Idemque Denneterio commendes velim. Spero autem ætatem hoc vitium moderaturam, & ſuo ſe pede menſurum. Regi porro pro ea benevolentia quàm humillime meo nomine gratias agas velim, pro quo & D. T. plurimum me devinctum perpetuo fatebor.

De Franciſcanorum epiſtola & hîc jam fama increbuerat, ſtudioſeque hoc à quibuſdam agitur, ut hanc Provinciam apud Regem hæreſeos maledicto nomine traducant, eoque colore in odium apud Regem adducant, cùm præter eas Regiones, quas Auraicenſis Geuſiique occuparunt, cæteræ judicio meo ſynceriores in Religione ſint, quàm antea, malis videlicet execrabilibuſque flagitiis eorum, edoctæ abſterritæque. Geuſii verò, & ob primam rebellionem proſcripti, potiſſimum in ſocietatem ſuam, ſub ſpecie libertatis, quam contra rigoroſam

(3) *Ad eam dignitatem*] Nempe præſidis conſilii privati, ad quam *Hopperum* deſtinabat, cum *promiſſione expectationeque* quam innuit. *Adjutores* porro illi, de quibus meminit, ſunt *Ludovicus Del Rio*, & *Joannes Baptiſta de Boiſſchot*, ut eſt in Epiſt. cc. quorum prior, *Hopperi* ſucceſſor in Hiſpania, ex Vargæ deſtinatione futurus eſſet.

ſam decimi denarii executionem prætexuerunt, incautos pertraxere, qui jam egregiæ ſtultitiæ ſuæ pœnas luunt.

Bilius in Friſiam rediit ad componendas perpetuas, dfficileſque lites. Et ſi Dux forte Enchuſiam vicinaſque maris noſtri meridionales urbes tentare volet, non parum ille adjumenti inde adferre poterit.

De partitione Gubernationis inter ipſum & Hiergium (4) neſcio quid conſulere debeam, cùm rebus præſentibus conſilia accommodanda ſint, & quod olim certis de cauſis placuit, illis ceſſantibus, mutari ſubinde convenit. Viſumque aliquando fuit, Friſiam, Regioneſque Tranſiſulanas, ſub uno Gubernatore adminiſtratas, exterorum viribus melius obſiſtere poſſe. Verùm ex adverſo conſideratur, unum omnibus intendere non poſſe, præſertim, ſi, ut plerunque accidit, in nulla parte Gubernationum ſuarum ſint præſentes. Parum autem referre videtur, Tranſiſulaniane, Friſiæ an Gelriæ jungatur, ſed id quod magis convenit ſervitio Majeſtatis ſuæ præferendum eſt. Id verò experimento videmus, dum nimium potentes fiunt Gubernatores Provinciales, minus eos obedientes eſſe univerſali Gubernatori. Quamobrem Gelriam, Tranſiſulaniam, Friſiamque, ac cætera illis annexa loca, uni committi, non ſatis equidem probare poſſum. Bilium autem arbitror Rigomii (5) mortem dolentiſſime accepturum, cùm in ejus patrocinio potiſſimum hactenus confiſus fuerit, quem ob merita in Patriam noſtram, D. T. iterum atque iterum commendo. De urbium noſtratium demolitione jam adhuc ſiletur, ſed interea milite præſidiario multum gravantur, quibus cives victum ſubminiſtrare coguntur, de quo graviſſimæ eorum ſunt querimoniæ, ac interea in ſuſpenſo adhuc manet, quidnam Dux de ipſis ſtatuet, cum gratia, quam ſperabant,

(4) *Hiergium*] Ægidius Hiergii dominus, Comitis Berlamontii filius, non Friſiæ, ſed poſtea Gelriæ Gubernator fuit: ad Friſiam tamen gubernandam, mortuo Comite Megano, tantiſper deſtinatus fuit, non ſecuto effectu.

(5) *Rigomii mors*] Puto deſignari hìc *Rodericum Gomeſium a Silva*, Eboli Principem, quem Strada indigitat vulgari nomine: *Ruigomez*. Is magnæ apud Regem potentiæ, patronus fuerit *Bilii*.

bant, differtur. Blaſerium ejus quod deſideraſti admonui, & is filium jam ſe revocaſſe dicit.

De rebus Anglicis merito inculpamur, & me non parum pudet, verùm majorum opinionibus ſæpe cedendum nobis eſt. De ſexcentis florenis Hemelenſi Abbati perſolvendis, non magnam ſpem video, itidemque de aliis quæ ex fiſco ſumenda ſunt, cùm, qui illi præſunt, mille habeant ſuffugia quibus petitores eludant. Aguillonii veteris amici deſiderium lubenter juvabo, ſed magis eum puto ad Secretarii officium, quàm Financiarum idoneum. Penſiones quas Titelmannus habuit ſuper Abbatiis, non eſt dubium morte ipſius eſſe extinctas, & miror vos de eo ambigere, Ducemque conſulere.

Gregorium tuum non illubenter Duaci eſſe intelligo. (6) Capitulo autem ſancti Bavonis, cùm nuper illic eſſem, ipſe propoſui de augendo ejus ſubſidio, ſed clavam citius ex manibus Herculis quam quicquam ab illo extorqueas, ita mordicus ſtatutis ſuis inhærent, nec obolum amplius pro nepote meo Buchone ſuperioribus annis impetrare potui.

De Regiæ Majeſtatis valetudine admodum ſolliciti hîc fuimus, plurimumque gaudemus ſanitati eum reſtitutum. Magno quippe in diſcrimine Provincia noſtra poneretur, ſi antequam res hîc fuerint conſtitutæ, Majeſtas ſua nobis eriperetur. Idque conſiderantes prudentes Conſiliarii, in tempore ſuadere debent, ut turbis hiſce ſedatis, Patria noſtra quieti reſtituatur, priuſquam tale aliquod infortunium nobis eveniat.

Cornelio tuo mihi mandatum tuum referenti, non potui non ſuadere, quò apud Ducem, Albernotiumque rem pecuniariam ſollicitaret, ac de Caſtellano genero tuo Ducis intentionem exploraret, at vereor ne multum efficiat. Interea gener cum conjuge ac fratre Conſiliario apud Coloniam hæret, nec tam de ſua fortuna quam de parentis, qui in poteſtate Auraicenſis apud Delphos eſſe dicitur, ſollicitus eſt.

Fratrum ordinis D. Dominici ſupplicationis te meminiſſe velim: digni enim ſunt, qui adjuventur. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXII. Auguſti. CIƆ IƆ LXXIII.

(6) Id ut intelligas, vide quæ notavi ad Epiſt. LXV.

EPISTOLA CCVI.

Falſus rumor de Hopperi morte, verus de Reginæ partu; de quo plebs gauderet magis, ſi Regis erga ſe animum propitium experiretur. Alcmaria obſeſſa. Claſſis non eſt experta ſucceſſum deſideratum. Res privatæ.

CL. D. HOPPERE. Magna nos lætitia affecere literæ tuæ XIII. præteriti menſis die datæ, non modo, quia te vivere teſtabantur, verùm etiam, quod feliciſſimum sereniſſimæ Reginæ noſtræ partum nobis annunciabant. Nam ex Curia Ducis infauſtus rumor de obitu tuo paſſim ſparſus fuerat, multorumque amicorum ad me literæ allatæ fuerunt, quibus mœrorem ſuum ex ea fama conceptum, ſignificabant. De novo autem hærede Regi nato magis ſolidum populi gaudium foret, ſi tandem aliquando Principis ſui propitium erga ſe animum animadvertere poſſet, cujus ſpes jamdudum illis facta eſt. Sed hilarem datorem diligit dominus, & bis dat, qui cito dat. Spero tamen eam abundantiorem fore gratiam, quo fuit expectatior.

Res Hollandicæ tarde adhuc progrediuntur, & veremur ne hyems cœptis nos deſiſtere cogat; de Alckmaria tamen obſeſſa brevi potiunda ex caſtris perſcribitur. Claſſis vero noſtra, quæ in Zelandiam profecta fuit, haud eum quem optaverimus ſucceſſum experta eſt, cùm propter hoſtium vires, tum ob adverſam tempeſtatem, quæ illi non parum detrimenti attulit.

Gregorius, Antoniuſque filii tui, mea cura nondum indigere videntur, cùm hic propter ætatem adhuc teneram, apud materteram non male mihi agere videatur, alter verò apud Duacum multorum amicorum benevolentia ſuſtineatur. Filiæ autem, generoque, qui Coloniæ agunt, niſi reductis rebus Hollandicis, quomodo conſuli queat, non ſatis modò video, neſcioque, an ob deditionem arcis Gaudenſis, Ducis indignatio contra illum conſopita ſit.

Apud Albernotium vero inſtamus, ut aliquid reſponſi ſuper

per literis tuis accipiamus, quo fundamentum aliquod habeamus, cui ſuperædificare nobis licet.

Reinardo noſtro quietem æternam precor, optavique ſæpius, ut conſilio meo acquieviſſet, ac ab ſimultatibus, quibus ejus animus agitabatur, abſtinuiſſet, beneficiaque ab patronis accepta, cum ea qua decebat gratitudine, agnoviſſet. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugi liberiſque multam à me ſalutem dicito. Bruxellæ. Calend. Septembr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA. CCVII.

Mittit ad Regem faſciculum ſuper rebus Ordinis Aurei Velleris. Oppidula a Geuſiis occupata. De Middelburgo retinendo nulla ſpes. Proponit aliquos è quibus præſidis Tyſenachii ſucceſſor eligatur.

CL. D. HOPPERE. Superioribus diebus aliquid ad D. V. literarum dedi, verùm dubius ſum, an adhuc apud M. poſtarum detineantur, nunc vero certior factus ab Illuſtriſſimo Duce de curſore in Hiſpaniam mittendo, cum quo Excellentia ſua mandavit, ut ad Regiam Majeſtatem ea perſcriberem, quæ cum Duce Erico Bruynſwicenſi ſuper exhibitione Aurei Velleris acta fuiſſent, ei ſatisfaciens, ad te faſciculum Regiæ Majeſtati inſcriptum, deſtinandum, atque aliquid literarum adjungendum putavi. Neſcio autem an ex literis ſuæ Excellentiæ certiora intelligetis de ſucceſſu obſidionis Alckmariæ, cæteriſque quæ in Hollandia geruntur, nos hîc de iis nihil habemus. Vehementerque dolemus Geuſios hiſce diebus oppidula Montis-Gertrudis, ac Steenbergenſis occupaſſe, metuique ne Bredam progrediantur, Campiniamque quotidianis excurſionibus prædationibuſque infeſtent. Nec de retinendo Middelburgo magna nobis ſpes ſupereſt, niſi aliis auxiliis conſiliiſque res geratur. Accepi quoque literas ab Illuſtriſſimo Duce, quibus adviſum meum expetit ſuper eo quod Rex ad eum ſcripſit, de nominandis aliquibus, ex quibus ſucceſſorem in officio Præſidis Tyſenachii deligere poſſis,

&

& hiſce junxi exemplum reſponſi mei, ut ſi Excellentia ſua fortaſſis id apud Regem diſſimulet, ſententiam meam cognoſcere poſſis, in qua illud quoque quod deſiderabas ſuggeſſi. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. v. Septembr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCVIII.

De Alcmaria deſperatur; aliis urbibus timetur; quid præterea mali eveniat. Zelandia tota in diſcrimine. Dux ſeriò revocatus dicitur, quem ante triennium diſceſſiſſe præſtitiſſet. Rumor de Dukonis a Martena naufragio. Inundatio in Friſia. Negotia Burgundica abſoluta, & commiſſio præſidis expedita; ſed ſine titulo equeſtris dignitatis; quod Froſſardus illa inſignitus non eſſet, quam pro eo petit. Everardo Paulino viaticum rurſus poſtulat. Geuſii ab Amſterodamo repulſi. Alcmariæ potiundæ nova ſpes. Bilii literas tranſmittit; eumque enixe commendat.

CL. D. HOPPERE. Literas noviſſime, id eſt XVII. Auguſti per D. V. ad me ſcriptas accepi: remedia toties à vobis promiſſa veremur, ne nimis ſero veniant, nam hîc omnia ad ruinam tendunt. De Alckmaria quodammodo deſperatum eſt, ac Harlemium, Amſterodamum, Trajectumque, ne non ſine magno periculo hac hyeme ſint, valde metuitur, dum ad alia mala forſitan accedet novorum Gubernatorum cum Duce Albano non ſatis ſyncera concordia, generaliſque Statuum ac populi jamdudum concepta alteratio. Totaque Zelandia in diſcrimine verſatur, ne in Geuſiorum poteſtatem veniat, dum in tempore remedium non fuit adhibitum. Ducem autem ſeriò in Hiſpaniam revocatum ajunt, ſed præſtitiſſet eum tunc abiiſſe, cùm de ſucceſſore ante triennium fama fuerat, cùm pene nunc rebus deſperatis, non ſolum cum periculo noſtro, verùm etiam non

magno

magno honore Provinciam alii cedet, qui laceram exhauſtamque ægre conſervare poterit. Dukonem à Martena, qui piratarum Geuſiorumque navibus ſe adjunxerat, magna nuper exorta tempeſtate, naufragio periiſſe referunt, ſed ego fidem non adhibeo. Eademque omnes agros, qui extra intraque aggeres **Weſtergoe** ſunt, inundavit, incolaſque novo damno afflixit. Campinia Brabantiæ poſt occupatum montem Sanctæ Gertrudis continuis Geuſiorum excurſionibus expoſita eſt. Burgundica negotia jam ante multos dies à nobis abſoluta, & ad Ducem ſunt tranſmiſſa. Sed veremur, ne Excellentia ſua multis moleſtiſque negociis fatigata, eorum reſolutioni non ſatis intendere poſſit. Interim eorum reſolutionem expectat hîc novus Præſes Froſſardus, qui ſe D. V. plurimum commendat, ac ſi forte Dux ad Regem aliquid de ipſo, Burgundiciſque negociis ſcripſerit, quæſo ut ejus deſiderio ſatisfacias. Etenim cùm in commiſſionis ſuper Præſidatu Burgundiæ expeditione, viſum nonnullis fuiſſet, titulum equeſtris dignitatis ei dandum, prout omnibus, qui eo officio functi fuerunt, datum antea fuiſſe aſſerunt: ego admittendum id non putavi, cùm mihi non conſtaret de creatione ipſius, quemadmodum in cæteris Provinciæ noſtræ Præſidibus obſervatum memini, ut videlicet antea quàm is titulus eis præberetur, eo honore particulariter inſignirentur. Quo hanc controverſiam conſopirem, obtuli me ad D. V. ſcripturum, ut commiſſio ab Regia Majeſtate expediatur, per quam eadem mandaret alicui equeſtri dignitate inſignito, ut, cùm Rex dictum Præſidem eo honore dignum judicaret, ipſe authoritate Regia illum equitem crearet. Quamobrem D. V. rogo ut relatione Regiæ Majeſtati de eo facta, dignetur, mandare, quò prædicta commiſſio expediatur. Poterit autem eam dirigere ad D. Franciſcum de Wergy Gubernatorem Comitatus Burgundiæ, aut D. Antonium de Canot, Dominum de Santans, vel D. Franciſcum de Wautreners, equites, aut alium equitem ſuper eo requiſitum, ut illum ex authoritate Regia equitem creent.

Miſimus autem ad Ducem ordinationes tam generales quam particulares conceptas ſuper correctione abuſuum, quos per viſitationem in Burgundia factam cognovimus, qui forte ad Regiam Majeſtatem eaſdem tranſmittit.

Quo autem omnia cum debita authoritate executioni mandari poſſint, valde mihi convenire videretur, ut commiſſio ipſius Præſidis, quæ per proviſionem tantum ab Excellentia ſua ei data fuit, per Regem abſolute ei concederetur, comprobareturque.

Liberi tui, quantum reſcire potui, bene valent. Rem pecuniariam tuam Cornelius quantum poteſt ſollicitat, ſed ſurdis hactenus canimus cantilenam.

Si quid in nepotum meorum cauſa licebit impetrare, id velim eos celari, donec ipſe id antea cognovero, Dennetterioque, ut idem mandes, rogo.

M. Everardus Paulinus Sacræ Theologiæ Licentiatus, cum quo jam pridem egi, ut in Hiſpaniam proficiſceretur, functurus in Curia Regia officio Confeſſarii communis in lingua Gallica & vernacula noſtra, non parvo tædio afficitur, dum Dux noſter ſuper viatico ejus non reſolvit, nihilque certi conſtituit. Viſum autem mihi fuit, non minus ei poſſe præberi quam centum & quinquaginta coronati, cùm ſit vir honeſtus, ac Theologiæ Licentiatus, qui ſine miniſtro hoc iter ingrediendum ſibi non putat. Quamobrem quod alias rogavi, admonendam D. T. cenſui, ut Rex numerari illi jubeat, quod ille poſtulat, ſiquidem ejus miniſterio uti voluerit.

Cùm hæc ſcriberem allatus nobis fuit nuncius, de Geuſiis, qui navibus ſuis Amſterodamum obſederant, aggereſque è regione ejus in Waterlandia communierant, per D de Boſſu ejuſque claſſem, inde eſſe repulſos, fugatoſque; ac de Alcmaria occupanda noſtros non omnino ſpem abjeciſſe, prout non dubito; quin per Ducis literas plenius eà intelligetis. Eodemque tempore à Domino de Bilii literas accepi ad D. V. deſtinatas. Et quoniam fortaſſis plenius deſiderium ſuum per eas, quas unà ad me dedit, expoſuit, viſum mihi fuit eas ad D. T. unà mittere, cujus in Patriam noſtram merita antea ad D. T. ſæpius perſcripſi. Dubito autem, cùm de Rigomii favore ſemper dependere creditus fuerit, an in Ducis noſtri cæterorumque, qui apud eum authoritate pollent, benevolentia multum confidere debeat. Hoc certe perſuaſum habeo, abſque ejus induſtria totam Friſiam noſtram in Geuſiorum poteſtatem futuram fuiſſe: & ſi fortaſſis Regia

Maje-

Majeſtas hoc tempore alteri illam Provinciam commiſerit, qui non pari diligentia ſolertiaque præditus fuerit, Patria noſtra in magno periculo erit. Quamobrem D. V. etiam atque etiam rogo, ut unà det operam, quo ea in Regis obedientia poteſtateque retineatur, & nos quoque ejus miniſtri ab ea non excludamur. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugem liberoſque à me amanter ſaluta. Bruxellæ. XX. Septembris. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCIX.

Mittit faſciculum Regi inſcriptum, de quibuſdam ad Ordinem Aurei Velleris pertinentibus.

CL. D. HOPPERE, Mitto D. T. faſciculum Sereniſſimo Regi noſtro inſcriptum, per quem viſum mihi fuit Majeſtatem ſuam admonere, de quibuſdam ad Ordinem Aurei Velleris pertinentibus, quem velim ad proprias ejus manus cum humillima mei commendatione per oportunitatem tradi, cùm ſcilicet validus, cùm lætus erit, cùm denique poſcet. Nam ſeria publicaque ejus negocia, meis hiſce literis interturbari nolim. Ac ſi ipſe meum officium non ingratum eſſe intellexero, ſiquid in eodem negocio ulterioris operæ à me requiret, tanto lubentius, alacriuſque eam præſtabo. Hiſce vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXVIII. Septembr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCX.

Ducem Medinenſem revocatum in Hiſpaniam, & alium qui Mediolano præfuit, in itinere eſſe, accepit: ex quo populus non gaudet, cùm Vargas adhuc ferociat. Apud Alcmariam res infeliciter geſtæ. Burgundica negotia ab Albano expedita.

CL. D. HOPPERE. Quod jam dudum incerto rumore hìc ferebatur de revocatione Ducis Medinenſis illud

 tan-

tandem verum eſſe intelleximus, tam ex ipſomet Duce, quàm quod videmus feriò illum ad abitum res ſuas componere, quod ego tanto minus credere hactenus potui, quod ex D. V. literis nihil tale intelligere potui. Accepimus & alterum, qui Mediolano præfuit, huc iter habere, tametſi populus ei non magnam fidem adhibeat, cùm Vargas adhuc, ut antea, ferociat, & Ducis noſtri Albani ita res implicatæ ſint, ut, quomodo hinc ſe explicet, non facile videamus. Nam apud Alckmariam ita infœliciter res geſta eſt, ut exercitum inde revocare debeat, ac utinam Harlemio, Amſterodamo, Trajectoque ita Dux provideat, ut in fide ac obedientia eò uſque perſiſtere poſſint, donec ſub novo Gubernatore alia conſilia remediaque adhibita fuerint.

Burgundica negocia in quibus hîc aliquandiu laboravimus, ſecundum ſortita ſunt effectum; ac Excellentia ſua citius quam ſperare auſi eramus, ea expedivit, prout ex copia literarum ejuſdem D. V. intelligere poterit, de quibus Majeſtatem quoque ſuam (uti ſcribit) certiorem facturum eam exiſtimo: Dominationemque V. rogo, ut ſpem quam de ſalariorum augmento Præſidi ac Senatui fecit, Rex benigne ipſis confirmet. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugi liberiſque multam a me, quæſo, ſalutem dicas. Bruxellæ. III. Octobris. CIϽ IϽ LXXIII.

EPISTOLA CCXI.

Timet aliquot urbibus Hollandiæ poſt infelicem apud Alcmariam conatum, & quod omnia neceſſaria militi deſint. Succeſſor Albani non poterit, quod volet: qui eſt fructus tam diu dilati remedii. De prætenſione Joannis Richebè, quem commendat. Literas per Hernandum de Toleto accepit.

CL. D. HOPPERE. Alcmarienſis obſidio eum habuit exitum, quem me vereri ſuperioribus literis indicavi, ac faxit DEUS ne Harlemium rurſus amittamus, atque Amſterodamum, Trajectumque, cum vicinis urbibus in idem periculum

culum reducantur, cùm annonæ commeatuſque penuria jam laborare incipiant, agrique circumquaqe vaſtati ſint, nec ſit, unde militi præſidiario ſtipendia aliaque neceſſaria ſubminiſtrari poſſint. Dux autem in Brabantiam redire fertur, ut ſucceſſori locum faciat, qui, etſi magno animo voluntateque Reipublicæ curam amplecti ſtudeat, rebus tamen omnibus pene exhauſtis, timendum eſt, ne hoc poſſit quod volet, atque hic, mi HOPPERE, fructus eſt tamdiu dilati remedii.

Ornatiſſimus vir D. Joannes Richebè, (7) qui Regiæ Majeſtatis Agentem in urbe multis annis egit, ab eo tempore quo Secretarius Doublioul mortuus fuit, graviter hîc conqueſtus fuit, & ſolutionem penſionis ſuæ differri, & officium ſuum ab alio invadi: quaſi id morte Gregorii Ayalæ (8) vacarit, cùm ipſe Ayala nunquam commiſſionem à Curia noſtra habuerit, & tantum novorum Epiſcopatuum negocia, unà cum Caſtilio fratre Doctoris Del Ryo, direxerit, altero nihilominus in communibus Patriæ noſtræ negociis commiſſionem retinente, uti antea Ducem noſtrum, ſuper ea re ab Regia Majeſtate conſultum, ſignificaſſe arbitror. Cùm autem vetus mihi ſit amicus, meam etiam opem imploravit, ne qua injuria privationiſque infamia afficiatur

Junxi autem copiam epiſtolæ ejuſdem, & extractum ex Rationibus Livini Wouters Receptoris Generalis financiarum, quò D. V. plenius intellecto negotio, viro bono & bene merito favorem quoque ſuum impartiri non gravetur, uti enixe ab D. T. poſtulo. Inquietor ſubinde quorundam precibus, ut ſupplicationes petitioneſque eorum D. V. commendem, quod humanitatis officium illis me denegare non permittit, quod in bonam partem accipere D. V. velim, prout ego

(7) *Joannes Richebè*] Canonicus Atrebatenſis, & Præpoſitus. Ad hanc dignitatem admiſſus fuit per reſignationem *Joannis de Roſa*, & ad Principis nominationem, die 23. Junii 1556. Fuit quoque Canonicus Brugenſis Eccleſiæ Cathedralis S. Donatiani, atque *Caroli V.* Imp. ac *Philippi II.* Orator apud Romanos Pontifices *Julium III. Marcellum II. Paulum IV. Pium IV. ſ. Pium V. & Gregorium XIII. Vide Gall. Chriſt. Tom.* 3. *col.* 361. *& Comp. Chronol. Epiſc. Brugenſ. p.* 129.

(8) *Gregorius Ayala*] V. Sup. ad Epiſt. LXXX.

ego viciſſim hanc mutuam operam offero. Literas quas D. V. D. Hernando de Toleto perferendas ad me dederat, ſero, ſed tandem, accepi, quod ille in itinere ob adverſam valetudinem aliquandiu ſubſiſtere coactus fuerit, & quanquam hac tranſierit, viſum tamen ei fuerit, non antea eas mihi tradere, quàm Duci ſuas reddidiſſet.

Theſaurarii Salinenſis amici mei filium è vivis apud vos ſublatum eſſe valde doleo, parentibuſque per Froſſardum Præſidem hoc nunciari curavi, qui ejus neptem uxorem habet, quem D. V. iterum atque iterum commendo, ne in obtinenda commiſſione abſoluta diu in ſuſpenſo hæreat, prout authoritati ipſius ad exequenda ea, quæ ab Illuſtriſſimo Duce ei circa abuſuum reformationem injuncta ſunt, prolixior dilatio minime convenire videtur.

De Rebus D. V. non habeo adhuc quod reſcribam, cùm ab Albernotio reſponſum extorquere nequeamus, & vereor ſi (uti fertur) Dux ſucceſſorem brevi habiturus fuerit, ne negocium hoc una cum multis aliis illi relinquatur. De liberis autem veſtris non aliud impræſentiarum habeo, quàm omnes perbelle valere. Bruxellæ. XVI. Octobr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCXII.

De Commendatoris adventu quid ſtatuat, ſi non aliam quam Medinenſis commiſſionem habeat. De Molinæi itinere Româ in Hiſpaniam. De Abbatia de Bellevaux, aliiſque vacantibus. De Hopperi genero ac pecunia nihil fauſti nuntiare poteſt.

INtellexi, CL. D. HOPPERE, ex literis D. V. VIII. hujus menſis die ſcriptis ad Gubernatorem harum ditionum, Regiæ Majeſtatis Commendatorem (de quo antea vago ſermone audieramus) huc deſtinari, Regiæque Majeſtati placere, operam ut unà dem, quò Provincialibus noſtris gratus adveniat. Quod etſi nemo admonuiſſet, in me nullum officium deſiderari paſſus fuiſſem, lubentiſſimeque pro virili adnitar,

nitar, ut Regiæ Majeſtatis voluntati quoad poterit ſatisfiat, licet Ducis Medinenſis revocationem plerique non ſatis probent, quod ob ejus manſuetudinem in ſpem aliquam moderatioris regiminis adducti erant. Et ſi quidem Commendator non alià commiſſione munitus fuerit quàm erat Medinenſis, ut videlicet ex Ducis Albani arbitrio pendeat, quando ei gubernacula cedere velit, vereor ne hoc novo ſucceſſori eveniat quod illi, ex quo ubi advenerit, rerum noſtrarum ſtatum plenius intelligere licebit. Molinæus (9) tua amicitia fretus nuper hîc ferebatur ex Roma in Hiſpaniam profecturus, ac plerique adverſus Epiſcopos criſtas erigunt, quod perſuaſum habeant Ducis ab eis alienatum eſſe animum; & profecto ſatius erat eos nunquam inſtituiſſe quam inſtitutis hoc pacto exauthorari, ſed tu noſti Molinæi varium turbulentumque ingenium.

Abbatiæ de Bellevau (10) negocium (ut aliarum Abbatiarum proviſiones) in manibus Ducis, dum in aliis detinetur occupationibus, quieſcunt, quem tamen non puto de dicta Abbatia de Bellevau, ſi ſententiam noſtram ſequi voluerit, diſpoſiturum, niſi re prius ad Majeſtatem ſuam relata.

De genero tuo, numerationeque ſex millium utinam tandem favorem, qui D. T. promittitur, re ipſa nobis percipere liceret. Verùm ita hîc ubique res anguſtæ ſunt, ut hoc rerum ſtatu nemo fere ſolutionem aliquam ſperare audeat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXIX. Octobr. CIↃ IↃ LXXIII.

(9) *Molinæus*] Joannes, vulgo Van der Meulene, Gandavenſis. *V. Bibl. Belgic. novæ. edit.*

(10) *Abbatia de Bellevau*] Lege *Bellevaux*, latine eſt *Bella-Vallis*, Religioſorum Ordinis Ciſtercienſis, in Comitatu Burgundiæ, dioceſis Veſontionenſis. Series Abbatum exſtat in *Jongelini Notitia Abbatiarum Ord. Ciſterc. p.* 92. Hæc eſt Abbatia quam in commendam aliquando poſſedit Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. *Humbertus Guilielmus a Precipiano* Archiepiſcopus Mechlinienſis meritiſſimus, 9. Junii 1711. e vivis ereptus, piæ, & apud orthodoxos Belgas numquam interituræ, memoriæ.

EPI-

EPISTOLA CCXIII.

Inedita.

Albanus & Commendator exſpectantur. Tako redemptus. Buchonis & Folcardi nepotum præbendæ confiſcatæ. De Martena fuit falſus rumor. De viatico Confeſſarii. De præſidis Burgundiæ commiſſione. Blaſerius quoque viaticum expectat. Admonendus Rex, ne novum Gubernatorem ſine adjutorio pecuniarum relinquat, & ut Conſilio privato de præſide provideat. Viglius ineptus ad Remp. Stipendium Gubernatoris generalis, unde ſumendum ſit, ignorat. De Officiatis Ordinis Aurei Velleris conſtituendis. Veretur Molinæum inſtigatores habiturum. D. ab Havrech a Rege, conſanguineus ſalutatur. De Vandeneſſii cauſa. De libello famoſo, Valentiæ contra Belgas edito; ubi quæ cauſa, quod multi a Catholica fide defecerint. De Epiſcoporum querelis ob non ſolutas penſiones. De Adriano Montoya.

CL. D. HOPPERE. Literas tuas XXII. Octobris ſcriptas, unà cum multis aliis accepi, ac unicuique ſuas tradi curavi. Ducem, Commendatoremque (1) hîc indies expectamus, Noircarmio Trajecti relicto, qui utinam eam oram, donec alia conſilia ineantur, tueri poſſit.

Takonem (2) noſtrum magna pecuniæ ſumma redimere coacti fuimus, ac ejus fratres Bucho & Folcardus, (3) occupa-

(1) *Commendator*] Ludovicus Requeſenius, magnus Equitum Sancti Jacobi in Caſtellæ provincia Commendator, Belgii Gubernator generalis.

(2) *Tako*] a Montzima, Viglii e ſorore nepos.

(3) *Bucho & Folcardus*] a Montzima. Ille præpoſitus S. Joannis, hic Canonicus, Ultrajectinus, & poſtea Decanus S. Salvatoris. *Vide Catalog. meum.*

cupatis præbendarum ſuarum bonis, ægrè ſeſe amicoſque (qui ex Haga Comitis ad eos Trajectum confugêre, jamque pene ſeſquiannum e domo ſua cum familia, liberiſque exulant) ſuſtinere poſſunt. Ita undique anguſtiæ nos cruciant.

De Martena (4) falſus fuit rumor, ac is cum aliquot navibus piraticam exercet, patriamque noſtram inquietat.

Confeſſorem Paulinum huc evocavi, confidens vos inde de viatico proſpecturos. Nam etſi noſtro quæſtori generali ab Duce idem mandatum fuerit, ille tamen ne obolum quidem ſibi relictum ait, cum omnes proventus aliò divertantur.

De commiſſione abſoluta præſidis Burgundiæ, dignitateque equeſtris ordinis, rogo ut D. V. curæ habere velit; cùm Regiæ Majeſtatis ſervitio conveniat, ne in longum ea res protrahatur. Arbitror autem jam ordinationem, ceterorumque quæ ad Burgundicum negotium pertinent, copias per Ducem ad vos tranſmiſſas eſſe, cùm ego ante multos dies (*ad*) Excellentiam ſuam eas miſerim.

Blaſerius autem adhuc hîc hæret, dum de viatico fruſtra Financiarum fores pulſat. Veremur autem, ne Dux huc adveniens non ſatis quoque ei providere queat, & in ſucceſſorem omnia rejiciat, qui, niſi aliunde proſpiciatur, neceſſitatibus tam multis difficulter conſulere poterit. Admonenda autem Majeſtas ſua erit, ne novum Gubernatorem abſque neceſſario adjutorio relinquat, ac de præſide tempeſtivè provideat, cùm ille os dexteraque ipſius eſſe debeat. Et expediebat profectò ad illud miniſterium aliquem jam dudum fuiſſe promotum, ne novitius apud novum Gubernatorem omnino eſſet.

Quod ad me, HOPPERE, pertinet, jam antea ſatis indicavi, quàm ſim caducus, ſedentariuſque, ut vix me domi, atque apud focum fovere queam: ac utinam, quantum optarem ac Rex poſtulat, operam novo Gubernatori præſtare poſſem! Idque vel maxime me ſolicitum habet, quo pacto ipſius expectationi, quam iſthic illi feciſtis, ſatisfaciam.

Quod ad ejus autem ſtipendium pertinet, puto me olim aliquid ad D. V. miſiſſe, & denuo hiſce junxi id quod ab quæſtore reſcire potui. Sed in eo potiſſima erit difficultas,

(4) *Martena*) Ducko à V. Epiſt. CCVIII..

tas, unde hæc queant decerni, cùm ærarium penitus exhauſtum ſit, & nulli pene miniſtro quicquam ſolvatur, præterquam ſolis financiariis, qui ſuam ipſi rem curant: quod te ignorare non arbitror, qui in eadem navi nobiſcum navigas. Gratias verò magnas agere Duci debebis, ſi ſex milia, toties promiſſa, conſequi tandem valebimus. De quo quid ſperare debeamus, eo adveniente, certiores fiemus.

Schedulas ad Fouggerium factorem ſuper cccc. florenis Cornelio tuo tradidi: videbimuſque an per illum Coloniam deſtinari poſſunt, cùm nos hinc eam pecuniam non ſatis tutò, ac ſine periculo mittere valeamus.

Quæ de negotio Ordinis Aurei Velleris ad Regem ſcripſi, Majeſtati ſuæ grata fuiſſe gaudeo: ac certe perneceſſarium eſt, ut officiati Ordinis quamprimum deligantur; de quo cum Duce noſtro, ubi huc advenerit, communicabo, ceteraque quæ neceſſaria erunt, pro virili promovebo: ac tui, uti poſtulaſti, rationem haberi, quoad potero, curabo.

Vereor, ne non deſint, qui Molinæum ad id quod tentat, inſtigent; neque enim omnes Maſii mortui: & hunc protrudunt, qui audeat aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum. (5) Ac a parvo incipientes, ad majus incendium excitandum approperabunt, niſi initio Regia auctoritate reprimentur.

Literas Domino ab Havrech (6) quibus Rex eum conſanguineum (7) vocat, tranſmiſi: nec enim aliter decet, cùm valde propinquo illi ſanguine jungatur, & aliquot minorum gentium diis eum titulum attribuatis. Vandeneſſii ſupplicationem ad Conſilium Flandricum, cum Regiarum literarum copia, noſtrum Conſilium tranſmiſit: nec dubito, quin illic, uti convenit, providebitur. Utinam autem jam dudum ipſemet providiſſet. Sed verè dixit Poëta, dedecus ille domus

(5) *Gyarus*] ſeu *Gyara*. Una ex Cycladibus inſulis, quò Romani in exilium reos mittebant. Eſt verſus ex Juvenali deſumptus.

(6) *D. ab Havrech*] Charles de Croy Marquis d'Havrè.

(7) *Conſanguineum*] id eſt: *Mon Couſin*. Vocabulum honorificum, quo Reges, dum ſcribunt literas aut Mandata, compellant Cardinales, Principes de Regio Sanguine, & extraneos, ac proceres regni præcipuos, alioſque.

mus ſciet ultimus. De quo non parum doleo, cùm ejus prolem de ſacro fonte ſuſceperim.

Lubenter legi decretum iſthic emiſſum, contra libellum famoſum Valentiæ editum. Nec aliter ſuſpicari noſtri poſſunt, quàm hæc commenta non aliò tendere, quàm ut iſthic Regi, omnibuſque perſuadeatur, nos omnes hîc hæretica pravitate contaminatos eſſe, quò videlicet nos magis odioſos iſthic reddant, & licentiam habeant bonos viros atque Catholicos impune opprimendi, diripiendique: cùm firmiter credamus, plures ad hæreſim deſciviſſe occaſione proſcriptionum, & rigoris immoderati, indiſcretique, quàm in hac tota provincia antea reperiebantur, cùm ne ullus quidem pagus ab Catholica religione ſeſe ſegregaſſet: ubi jam tot urbes, ac totæ quaſi regiones ab Geuſiis, hæreticiſque oppreſſæ, depravatis dogmatibus dedere ſe coguntur.

Querimonias Epiſcoporum noſtrorum, ob non ſolutas penſiones Hiſpanicas, & hîc quoque audire ſæpe coactus fui, atque de iis cum Caſtilio procuratore eorumdem aliquoties egi. Verùm ei non defuêre in contrarium rationes, quibus illorum criminationes refelleret. Et ſane, uti monachi, theologique plus ſatis pecuniarum cupidi, avidique ſunt, & eas adepti, minus diſpenſare norunt, ut facile in egeſtatem rurſus labantur: ita non dubito, quin, uti procuratorum mercatorumque conſuetudo eſt, ſuis commodis, quantum poſſint, invigilant. Si quis tamen Epiſcoporum ad me ulteriorem querelam deferat, non omittam Epiſcopi Palentiani excuſationes ei declarare.

Vobis omnibus, qui natalis mei memineritis, tamque largiter mihi adbiberitis, gratias magnas habeo. Ego quoque hîc veterem conſuetudinem non omiſi, quam Deus nobis concedat, ut aliquando unà continuemus, lubenterque cantilenam: Nunc dimittis ſervum tuum Domine, canerem, ſi hoc albo lapillo adventûs Regiæ Majeſtatis, concludere vitam poſſem.

Adrianus Montoya Caſtellani olim Gandavenſis filius, vix pubertatem egreſſus, emancipari ſeſe obtinuerat, ac aulicam ſectatus vitam, imprudens in ſocietatem incidit eorum, qui anno 1566. damnatæ ligæ, ſupplicationique ſubſcripſerunt: quo nomine ipſe huc citatus ut ſe purgaret, comparuit, gra-

 tiam-

tiamque obtinuit, ac uxorem bene opulentam Gandavi duxit. Si quid præterea de eo intellexero, certiorem lubenter te reddam. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ VI. Novembris. CIƆ IƆ LXXIII.

EPISTOLA CCXIV.

inedita.

Viduas Alberti a Loo, ac Courtewillii commendat. De Gemelli canonici Cameracenſis ſcandaloſis concionibus. Res familiares. Honorarium Hoppero debitum pro expeditione commiſſionis novi Gubernatoris.

CL. D. HOPPERE. Ad literas tuas XXII. Octobris ſcriptas, V. hujus menſis ample reſpondi, ſalutemque viduæ D. Alberti van Loo tuo nomine dixi: cujus vicem ſane doleo ob hæc potiſſimum tempora, quibus omni parentis ſenis (8) ſolatio deſtituitur, ac de ejus quoque vita ſollicita eſt, qui a propria domo exulans, apud Delphos agere fertur. Quam unà cum Courtewillii vidua D. T. etiam atque etiam commendo.

Literas ad Provincialem Auguſtinienſium per D. Damhouderium Brugas tranſmitti curavi.

Adverſus M. N. Gemelli * Canonici Cameracenſis ſcandaloſas conciones, jam, ut audio, ad Jeſuitarum querelas, Archiepiſcopus providit: & Dux quoque noſter, Barlemontiuſque de eo admoniti, ſuum officium deeſſe non ſinent. Ego quoque, ſi quid potero, hominis proterviam coercere conabor.

* *Petrus Gemelle* aut *Jumelle*, numeratur inter Canonicos graduatos theologos apud *Charpentier Hiſt. de Cambray Tom.* I. *p.* 463. nec plura.

De Abbatiæ Bellæ-Vallis (9) (*proviſione*) Ducem, ubi huc advenerit, admonebo.

Ja-

(8) *Parentis ſenis*] Is erat Arnoldus Van der Myl, ſæpius Conſul Dordracenus, ab anno nempe 1541. uſque ad 1572. Obiit anno 1580. ætat. 97. *V. Leeuwium Bat. Illuſtr. p.* 1018.

(9) V. Sup. ad Epiſt. CCXII.

Jaquelina neptis mea, Petri Bugirii uxor, priore amiſſo filiolo, alterum peperit, Gerbrandique patris ſui nomen puero indidit; ac indies quoque nuncium expecto de Bauckiæ Bugyranæ, Hectoris nepotis mei uxoris, partu; & jam pridem ab eis, ut ſi maſculum fuerit enixa compater illis fiam, rogatus ſum.

D. Wibrandum D. T. iterum atque iterum commendo. Regique meo nomine affirmare poteris, maximam illum de ſe ſpem, expectationemque præbere. Omninoque confido, ſi Rex deſiderio meo annuere dignabitur, effecturum me ut Majeſtas ſua egregium in eo ſervitorem habitura ſit.

Quod de honorario pro expeditione commiſſionis novi Gubernatoris D. T. debetur, per opportunitatem eum ſubmoneri lubens curabo, ceteraque quæ ad te tuoſque pertinebunt, fideliter apud eum promovebo.

Stina, totaque familia noſtra D. T. ejuſque conjugi & familiæ ſe plurimum commendat. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ x. Novembris. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCXV.

Inedita.

Dux Albanus æger. Noircarmius copiis militaribus in Hollandia præfectus. Hagâ-Comitis & Sluſa Maeſlandiæ, recuperatæ. D. a Sancta Aldegunda captivus, qui ſui cum Comite de Bouſſu commutationem offert. Commendator expectatus intra biduum. Albanus abitum ſuum declaravit. Quam incommodum ſit, non eſſe Conſilio Privato datum præſidem. Præſes Flandriæ decumbit.

CL. D. Hoppere. Poſtridie D. Martini Illuſtriſſimus Dux noſter ab expeditione Hollandica huc rediit. Et quamquam in ingreſſu ſanus ac incolumis videbatur, die tamen ſequenti, cùm eum viſitarem, in lecto decumbentem repperi, ac podagræ dolores ſe præſentiſcere ajebat. Noircar-

 mium

mium non ſatis quoque firma valetudine præditum, copiis militaribus, quæ in Hollandia viciniſque locis relictæ ſunt, præfecit. Nuncium autem, adveniente Duce, accepimus, noſtros interea Hagam Comitis, Sluſamque quam vocant Maeſlandiæ, non longe ab Delphis ac è regione Brielæ ſitam occupaſſe, trucidatis captiſque iis, qui ab Principe Auraicenſi in præſidio dictæ Sluſæ collocati fuerant, inter quos fuit Domini a Toloſa filius, quem vocant ab Sancta Aldegunda, cujus frater anno 1567. apud Oiſterwelam cæſus fuit: ferturque, cùm necem ſibi intentari vidit, quò vitam redimeret, obtuliſſe Dnum a Bouſſu liberum redditurum, ſi ſibi parceretur. Eſt enim apud Principem ejus auctoritatis, ut omnia pene ex ejus conſilio faciat: crediturque author eſſe multorum famoſorum libellorum, qui proximis annis contra Ducem promulgati ſunt, homo ſectis, hæreſibuſque totus immerſus. Commendatorem autem intra biduum triduumve hîc quoque affore arbitramur, & Dux nos de abitu ſuo certiores reddidit. Sed quidam ejus miniſtri, vix ante Martium hinc profecturum ajunt, quamquam arbitremur, non tam diu eum hîc hæſurum, poſtquam ſucceſſori Gubernationem ceſſerit.

Incommode autem accidit, quod de præſidis officio reſolutionem tam diu Majeſtas ſua differt, cùm, uti noſti, illi incumbat negotia dirigere, ac pro novo Gubernatore reſpondere, proponereque quæ neceſſe erunt. Et vobis antea ſæpe ſignificavi, me obire hanc functionem non poſſe, quotidie magis atque magis valetudine inclinante.

Præſes Flandriæ (10) jam multos menſes quoque decubuit, ac convaleſcentiæ ſpem modicam medici præbent: quod certe dolendum eſt, cùm integerrimus diligentiſſimuſque juſticiæ adminiſtrator habitus ab omnibus fuerit.

Tyſenachii vidua enixe me rogavit, ne negocia ſua filiique commendata habere graveris. Valde autem conqueritur, ſibi aliquot adhuc milia deberi ab Rege, quorum ſolutionem hîc conſequi nequit.

Ad-

(10) *Preſes Flandriæ*] Jacobus Martens, de quo ad Epiſt. CXCIV.

Adjunxi hiſce Zylii noſtri literas, quas ut ad te darem, me rogavit.

Poſt reditum Ducis Cornelius noſter Albernotium de ſolutione, Caſtellanique negocio aliquoties interpellavit, ſed hactenus nihil niſi verba impetravimus. Faxit Deus ut ſollicitatio noſtra meliorem ſucceſſum conſequatur. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. xv. Novembris. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCXVI.

Gubernatio Generalis nondum ab Albano tradita Commendatori: unde quaſi interregnum quod populo diſplicet. Quales novo Gub. adjutores non dandi. De Officialibus Ordinis. De Molinæi accuſatione & conatibus. Courtewillii viduam, memoriamque commendat. De Jacobo Daventrienſi, ejuſque opere. De genero Hopperi. Urdium, Dodonæumque commendat. Periculum Middelburgi.

CL. D. HOPPERE. Binas literas tuas IV. octavoque præſentis menſis Novembris die ſcriptas heri accepi. Quod à nobis multo tempore nihil vos accepiſſe miramini, culpam penes me non fuiſſe cognoſces ex iis, quæ interea ad vos perlata eſſe non dubito, cùm nullam occaſionem ſcribendi prætermiſerim, ſi quem iſthuc curſorem tendere audirem. Jam autem octavus eſt dies quo Illuſtris D. Commendator huc advenit, quem reditus Ducis ſex diebus antea prævenerat. Verùm de mutatione regiminis hactenus in ſuſpenſo omnia manſerunt, Duce, uti videtur, podagra correpto, & hyberni temporis incommoditatem ad iter ingrediendum cauſante. Interea tamen velut in interregno ab omnibus ceſſatur, accurrentibus undique ſollicitatoribus, quorum ſupplicationes in ſuum reditum ab Duce rejectæ fuere. Speramus tamen brevi aliquid conſtitutum iri, ne populus ſuſpicetur eadem arte cum novo hoc Gubernatore agi, qua cum Medinenſi actum quiritantur. Commendatorem autem plurimum commendaret, ſi eum viderent manus operi admovere, neque ab

ab altero dependere. Salutavi & ego eumdem, in Curiam tranſportatus, cùm pedibus inſiſtere non ſatis queam, operamque meam obtuli, quatenus vires permiſerint, quas vehementer doleo, miniſterio ejus ſatisfacere non poſſe, ſed tamen, quando requiret, ad eum me deferri curabo, præſtaboque quæ potero. Sed adjutoribus, ut antea ſæpe ſcripſi, aliis etiam opus habebit, nec tamen ſcio an conveniat illos adhiberi, qui ex ſchola procedent Vargiana, qui idcirco gravi populi odio laborant. De quibus mihi Rex ſapienter facturus videtur, ſi nihil ſtatuat, donec Illuſtri Commendatori melius cogniti ab eodem probentur.

Curavi aliquoties Ducem interpellari ſuper mandato Regio de tribus Officialibus Ordinis creandis; ac ſuper altero articulo de proceſſu honoris inſtituendo, mandavit, ut cum Doctore Delryo conferrem, quod hactenus adverſa ejus valetudo non permiſit.

De Molinæo jam quid fieri conveniat iu Conſilio deliberatum eſt, ſed expectatur occaſio, ut reſolutio utriuſque Gubernatoris authoritate comprobetur. Jampridem autem hîc audivimus, in Hiſpaniam eum iter habere, ubi Romæ fundamenta jecerit, qui iſthic tuo favore exædificari poſſe non diffidit: me interim accuſans velut ipſius ex profeſſo hoſtem, quò ſuſpectum ab hujuſmodi negotii cognitione removere poſſit, cùm ego (quod in veritate conſcientiæ meæ affirmare poſſim) nunquam inimicum erga eum animum habuerim, ſed ei ſemper meliorem mentem, ſanioraque conſilia comprecatus fuerim. Quod & apud te olim conteſtatus ſum, cùm ſubdole ſe mihi reconciliari velle oſtenderet, clareque ei ſæpe reſponderim, me neque inimicitiam aliquam contra eum concepiſſe, ſed rurſus levis ingratique hominis familiaritatem me averſari. Et certe niſi hujuſmodi conatus ſuprema authoritate reprimantur, non ſatis liberum erit bonis viris Regia mandata exequi.

De favore D. Tyſenachiæ impenſo permagnas D. T. gratias ago, Courtewilliique viduam ac memoriam, D. T. iterum atque iterum commendo, cùm exploratam habuerim defuncti fidem, induſtriam, atque diligentiam, excidiſſeque eundem omni favore apud eum, quem noſti, ob id forſitan, quod non omnes ejus voluntates actioneſque probaret.

M. Ja-

M. Jacobus Daventrienſis, cùm hîc ob executionem decimi denarii in metu popularis ſeditionis verſaremur, ac à Geuſiis novæ turbæ exorirentur, ipſe hinc ſe aliò proripuit, initioque credideram Dordracum eum confugiſſe, ubi antea ſedem collocarat. Cùmque ea urbs paulo poſt ad Geuſios deſciviſſet, plurimum ſollicitus fui, ne opus ejus in illorum poteſtatem veniſſet. Cùm de eo nihil certi inquirere potuiſſem, tandem apud Coloniam eum latere per amicum intellexi, eumque per literas benigne admonui, rogavique ut huc cum opere ſuo redire non gravaretur, eidem pollicitus, mortuo Martino van den Berge / cui ejus ſolutio mandata antea fuerat, me fideliter procuraturum, ut ſi quid debebitur ei exſolvatur. Si quid autem ab eo reſponſi accepero D. V. mox ſignificabo. Optaſſem autem pro magna re, ut Regia Majeſtas opere ipſius hoc tempore frui potuiſſet, quò urbium ab hoſtibus occupatarum, aut à noſtris obſeſſarum, ex ejus deſcriptione pleniorem cognitionem accipere potuiſſet.

De re pecuniaria tua nihil nobis hactenus præter verba impetrare licuit. Generi cauſam ſatius fore exiſtimo, ut D. Gubernatori commendetur, cùm vix aliquid æqui ab alio expectare nobis liceat. Reſtitui autem illum ad priſtinum officium neſcio an ſuadere audeam, ubi urbs Goudana cum arce ſua ad obedientiam reducta fuerit, in tam malignis exaſperatiſque civium animis.

Junxi hiſce Urdii, Dodonæique ad te literas. Uterque autem ſeſe D. T. commendari poſtulavit, hic ut munus ſuum herbarium Regiæ Majeſtati commendes. Et ſane ille apud Mechliniam communem fortunam perpeſſus Regiam beneficentiam meretur. Alter pertæſus præſentis conditionis, in qua illi non paucæ moventur moleſtiæ, illa defungi, atque ad aliam ſe promoveri exoptat. Videor autem me meminiſſe, te aliquando de ipſo in Secretum Conſilium adſcribendo aliquid ad me ſcripſiſſe, de quo tunc tacendum putavi propter Rollemæ cauſam, ob cujus defenſionem non levem hîc incurrerat indignationem, quæ mutato regimine uti ſpero ceſſabit. Quamobrem D. T. cogitare poterit an aliquid pro eo officii fieri conveniat. Certe ego judico eum non minus idoneum ac gratum fore, quàm ſint quidam quos alii obtrudere geſtiunt; intelligis opinor de quibus ſentiam.

 Claſſis

Claſſis noſtra apud Antverpiam rurſus inſtaurata, Middelburgo ad extremum laboranti, commeatum inferre. non citra periculum allaborat, cùm adverſarii navibus nautiſque longe ſuperiores eſſe feruntur, rejectique denuo rem aggredi moliuntur, quibus niſi DEUS faverit, ipſius Middelburgi amiſſio majora ſecum pericula damnaque nobis adferet.

De Hollandia poſt noviſſimas meas literas nihil memoratu dignum huc perlatum eſt. Speramus autem, ſi remedia ea quæ pollicemini Commendator tandem proferet, & Imperium aggredietur, nos brevi aliquam poſt has tenebras lucem conſpecturos, ſed nocuit differre paratis. Bene vale, HOPPERE CL. conjugemque ac familiam à me ſalvere jube. Bruxellæ. XVI. Novembr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCXVII.

Albanus tradit imperium Commendatori, non expeditis iis negotiis, quæ in reditum ſuum rejecit. De Univerſitatis Dolanæ, & viſitationis Burgundicæ rebus, ad Regem refertur. Magna populi expectatio, ecquid remedii novus Gubern. adhibebit; qui eget viris bonis & prudentibus Conſiliariis. Conſilium Statûs ad quatuor viros redactum.

CL. D. HOPPERE; hodie Illuſtriſſimus Dux Albæ conſtituit, accepto ab ſucceſſore ſacramento, ei imperium tradere, quod intelligimus non ſatis lubenter ipſum ſuſcipere, altero hîc permanente, dum valetudinem cauſatur, quæ non ſatis firma videtur. Speraverimus tamen antea Ducem expediturum fuiſſe ea negocia, quæ in reditum ſuum ſemper rejecit, ob quæ multi huc ſollicitatum occurrere, inter quæ ſunt Abbatiæ pleræque, tum virorum tum fæminarum, quæ pluſquam annum vacavere, & acceptis informationibus adviſum noſtrum perſcribi ad ſe juſſerat: verum nunquam vacavit earum determinationi intendere. Scripſeram quoque ante annum, quoſdam Deputatos Univerſitatis Dolanæ huc adveniſſe, ut ſuper nonnullis, ejus feliciorem progreſſum concernen-

nentibus, quædam ordinarentur, quorum poſtulata magna ex parte ad Regis reſolutionem tum Excellentia ſua rejecerat, quorum nunc primum ejus ſententia ad vos remittitur, unà cum ordinationibus ſuper viſitatione Burgundica conceptis, de quibus quæſo D. V. non gravetur ad Regem prima oportunitate referre, cùm mora rebus non parvum præjudicium adferre ſoleat. Populus univerſus magna expectatione ducitur, ecquid remedii deſperatis pene rebus novus Gubernator adhibebit, de cujus prudentia, æquitateque ac moderatiore regimine, in bonam ſpem adducimur, præſertim ſi in priſtinum ordinem Conſilia reſtituerit, virique boni ac prudentes in adjutores adjuncti ei fuerint. Superſunt autem ſoli tres aut quatuor ex Conſilio Status, qui commiſſionem ab Rege habent, ex quibus, ſolus Barlemontius præſto eſſe poteſt, cnm Arſchotiæ Dux ad reſidentiam aſtringi ſe non patiatur, & Noircarmius aliis functionibus occupetur. Et ego neque corpore, neque animo ſatis valeo, &

Eſt, mihi purgatam crebro qui perſonet aurem;
Solve ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

Omniumque maxime novus Gubernator indigere videtur Præſide, cujus opera in rerum directione utatur. Hæc, mi HOPPERE, præcedentibus literis meis, quas adhuc apud M. poſtarum hærere intelligo, adjicere viſum eſt, teque enixe rogo, ut jam lapſum, aut certe labeſcentem, Reip. noſtræ, Patriæque ſtatum commendatum habere digneris. Bene vale, CL. D. HOPPERE., Bruxellæ. XXVIII. Novembr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCXVIII.

Albani diſceſſus incertus, qui interim ſucceſſorem inſtruit. De Conſilio Status ut in præced. Ep. Aſſonvillii querela, quod in eo locum non habeat. Dux plura ad ſucceſſorem rejicit: qui illis, initio regiminis intendere non poteſt.

CL. D. HOPPERE. Cùm curſorem, cui literas meas ſuperioribus diebus ſcriptas commiſeram, nondum diſceſſiſſe,

& hactenus retentum fuiſſe intelligam, quo ab utroque Gubernatore noſtro literas unà ad Regem perferat; tribus verbis D. V. ſignificare volui, de Ducis abitu nihil adhuc nos certi habere, quanquam plerique non diu manſurum aſſerunt, ac interea ſucceſſorem de præteritis actionibus rebuſque agendis inſtruit, ſed aurem alteram pro ſua prudentia aliis præbiturum eum exiſtimamus, ſed tamen dici ſolet;

Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem
Teſta diu.

Mihi autem valetudo non permittit, ut officia, quæ libens præſtare vellem, impendere ei poſſem, ac miror Regem tam diu nos hîc relinquere deſtitutos miniſtris neceſſariis, cùm nemo Conſilio Status ſuperſit præter Ducem Arſchotiæ, Barlemontiumque, ac me: & olim longe meliore valetudine prædito, Cardinalis Grandvellanus, ac tres alii literati, præter Proceres, unà in nogociis dirigendis aſſiſtere in Concilio Status Gubernatori ſolerent. Multumque conqueritur Aſſonwillius, qui gnaviter nobis ſubſervit, honorem ejus dignitatis hactenus ei fuiſſe denegatum, neque honorarium aliquod fuiſſe conceſſum. Quamobrem, quæſo, ut adjuves, quò Majeſtas Regia aliquid tandem ſtatuat, ac bene merentibus aliquid remunerationis præmiique largiatur. Dux autem ſupplicationes, multorumque negotia, dudum apud ſe ſollicitata, ad ſucceſſorem rejecit, ſed illi in his Gubernationis initiis parum intendere vacat. Et fortaſſis à vobis iſthinc ampliora mandata expectat priuſquam hîc aliquid immutet, quanquam hæc mora minus gratum apud populum ejus adventum facit. Sollicitatio noſtra in cauſa pecuniaria, ac generi tui, hactenus apud Ducem, Albernotiumque, infructuoſa fuit, proinde alia via ingrediundum eſſe vereor, & fortaſſis apud Commendatorem ejus ſucceſſorem major gratia ſperanda erit. Bene vale, CL. D. HOPPERE & conjugem liberoſque multum à me velim ſalutes. Bruxellæ. VI. Decembris. CIƆ IƆ LXXIII.

EPI-

EPISTOLA CCXIX.

Dux Albanus, ejuſque filius, & Secretarius Albernotius, ac Vargas, quo die abierint. Albernotius inſalutato Viglio, & Hopperi negotio pecuniario infecto, diſceſſit, contra promiſſum. Inſpecto rerum ſtatu, non plus Hoppero ſperandum erit ſub novo Gubernatore, ob æs alienum, debitaque, pro quibus exſolvendis a ſolis Statibus ſubſidium expectatur: abolito tamen prius x. den. Veretur, Commendatorem Albani quoque veſtigia preſſurum, quòd Conſilium Turbarum etiamnum ſubſiſtat, aliaſque ob cauſas. Ipſe valetudine impeditus, cum Commendatore rarius agere poteſt. Ait, hoc agi, ut veteribus miniſtris abrogatis, novi, ex Albani conſilio, ſubſtituantur. Cuſtodiæ Archivi Brabantiæ ac Flandriæ, quibus collatæ. Viglius a ſigilli cuſtodia abſolvi enixe poſtulat. De Officialibus Ordinis. De Confeſſario in Hiſpaniam mittendo. De Molinæo, & theſaurarii Sthetſii filio.

SExtâ hujus menſis, CL. D Hoppere, noviſſime ad D. V. ſcripſi, ac xviii. ejuſdem Dux Albanus hinc abiit. Gubernator novus altera die D. Thomæ Antverpiam profectus eſt, ut diſpiciat ſi qua ratione rei maritimæ, ac Middelburgo extreme periclitanti, ſuccurri poſſit. Heri autem D. Fredericus Ducis filius, Albernotiuſque, ipſum ſecuti fuere, Vargas verò altera die à Ducis abitu, iter quoque ingreſſus fuit. Speraveram antea aliquod nobis boni reſponſi in re veſtra pecuniaria datum iri, ſed uſque ad extremam horam blandis verbis lactati fuimus, & coram ſæpius Albernotius dixit, ac per miniſtros ſignificavit, non ſe abiturum, niſi mihi & valediceret, & de nogocio D. V. quid effectum eſſet indicaret. Verùm neutri ab eo ſatisfactum fuit, & in

ſucceſſorem cuncta, quæ ab Duce omiſſa fuerunt, rejecta ſunt: maxime verò ea quæ rem pecuniariam quoquo modo concernebant. Et immenſa turba creditorum ſub Ducis abitum huc accurrit, à quibus explicare ſe non ſatis potuit: unde non ſine cauſa veritus aliquando fui, ne nimium propere D. V. de præſtito officio, quod an completurus eſſet, dubitabam, gratias illi ageret. Quamobrem aliæ vobis rationes ineundæ ſunt, & quantum video rerum noſtrarum ſtatum, ab ſucceſſore non multo plus expectandum erit, cùm is quoque æris alieni, debitorumque tantam hîc comperiat magnitudinem, ut, quonam ſe vertat vix perſpicere adhuc poſſit. Et in ſolis Statuum ſubſidiis ſpes aliqua manet, cui tamen, depauperatis alteratiſque Provincialibus, quantum confidere poterimus, non ſatis videmus, præſertim cùm perpetnò nobis objiciant, ante omnia decimi denarii exactionis, quæ has nobis potiſſimum turbas excitavit, abolitionem ipſos requirere. Quam tanto vehementius poſtulant, quanto Ducem animadvertêre pertinacius ei inhærere. Neſcimus quæ Commendatoris ſuper eo futura ſit ſententia, niſi quod magnopere verentur omnes, ne per menſtruum hoc tempus, quo una hîc egêre, informatus ab illo fuerit, ut iiſdem veſtigiis ſit inceſſurus, præſertim cùm videant conſilio turbulento, ut vocant, etiam poſt Vargæ abitum, authoritatem relinqui, ac de venia, clementia, ac antiquis legibus, moribuſque & conſuetudinibus Patriæ, ſecundùm veterem conſiliorum, Magiſtratuumque ordinem, (prout D. V. aliquando ad me ſcripſit) conſervandis, non magnam adhuc ſpem fieri. Verùm differri iſta prudenter ab eo in aliud tempus ſuſpicor, ut ſynagogam antea cum honore ſepeliat, nec Ducem ſumma authoritate apud Regem contra ſe excitet, offendatque; aut quia ea mandata ac remedia, quæ iſthic à vobis concepta fuerunt, nondum acceperit. Ego autem cùm valetudine impeditus, ac totus ſedentarius factus ſim, rarius eum convenire poſſum, & cùm Hiſpanicum non ſatis intelligam ſermonem, cum eo plene conferre non poſſum. Jamque antea vobis ſæpe ſignificavi, Regis ſervitio non ſatis conſuli, quod, dum Præſidalis tituli mihi honor relinquitur, cujus functioni neutiquam par eſſe queam, alterius neceſſario miniſterio Gubernator privatur. Sed hoc agi ſuſpicor, ut, veteribus mini-

miniſtris abrogatis, novi ex conſilio Ducis, ubi iſthic advenerit, ſubſtituantur, id quod ex eo nuper ſatis intellectum fuit, quod cùm cuſtodiæ (11) ſive præfecturæ Archivi Brabantiæ ac Flandriæ, morte D. Tyſenachii, ac Hermetis, vacarint, quas Indeveldius, Aſſonvilliuſque ex Cæſaris decreto ſibi deberi contendebant, nihilominus eorum benedictionem Riius, atque Advocatus fiſcalis Brabantiæ, intercepere : qui & ad Præſidatum alioſque honores, favore ejuſdem Ducis Albani, aſpirare feruntur. Verùm mihi perinde erit quicquid Regi placuerit, tantumque illud in votis habeo, ut cura cuſtodiaque ſigilli, quæ mortuo Tyſenachio mihi invito impoſita fuit, exoneret, quæ quantis me moleſtiis afficiat dicere paucis non poſſum. Et is ſane eſt valetudinis meæ ſtatus, ut qui bene mihi volunt, quò ex hoc piſtrino eximar, quietiorique vitæ, in qua propediem ſalubrius mori poſſem, reddar, opitulari mihi debeant. Quod Rex de Officialibus Ordinis Duci mandarat, curavi, ut ante ejus abitum perficeretur, ac ut juſſerat, rationem per me ei traditam, ad Majeſtatem ſuam iſthuc adveniens, referat. D. quoque V. circa Theſaurarii officium rationem haberi curavi.

Pro Confeſſario tandem extorſimus ccc. florenos, cum quibus ipſe ſe itineri parat. De Abbatiis officiiſque vacantibus, & ab Duce ad ſucceſſorem rejectis, nondum ei intendere vacavit.

De Molinæo (12) ex Conſilii deliberatione aliquid ad Regiam Majeſtatem ſcribitur : (13) ſed tamen nonnihil ſcru-

(11) *Cuſtodia Archivi*] Viros hîc nominatos ſparſim indicavi. *Tyſenachium* in Notis ad Vitam Viglii N. XCIV. *Hermetem de Winghe* Sup. ad Epiſt. CLVII. *Indeveldium* ad Epiſt. CXIV. & CC. *Ludovicum Del Ryo* ad Epiſt. XXV. *Joannem Baptiſtam de Boiſſchot*, qui hîc Advocatus Fiſcalis Brabantiæ appellatur, ad Epiſt. LXXXVII. & CC. Porro *Chriſtophorus Aſſonvillius*, de quo in præcedente proximè epiſtola, Conſiliarius Conſilii privati fuit, de quo alibi.

(12) *De Molinæo*] Non liquet qua de re ſcriptum fuerit. Si conjicere licet, improbata fuerint ejus attentata Romæ, quo profectus fuit ut recentem erectionem quorumdam Epiſcopatuum Belgii revocari impetraret.

(13) *Sed*] Hæc particula adverſa, quid ſibi hîc velit, nemo,

ſcrupuli objectum fuit Commendatori ob excommunicationem, ante abitum ejus ex Mediolano, adverſus eum fulminatam (14)

Theſaurario noſtro Schetzio jampridem indicavi quam benigne de filio ejus ſuſcipiendo reſcripſeras. Is autem nunc primum iter verſus Hiſpaniam ingreditur, iterumque me rogavit, ut illum denuo D. V. commendarem. Bene vale CL. D. HOPPERE & conjugi liberiſque multam à me ſalutem precare. Bruxellæ. xxv. Decembr. CIↃ IↃ LXXIII.

EPISTOLA CCXX.

Expectat quid Rex reſolverit ut malorum aliquem finem conſpiciat. De concordia cum Hollandis parva ſpes. Cum Geuſiis non tantùm, ſed & cum Hiſpanis militibus res eſt. Legatus Angliæ Antver-

mo, ut arbitror, aſſequetur. Ita tamen eſt in MS. & apud *Gabbema*. Non recte conjunguntur hæ res duæ: *Molinæi* negotium, & excommunicatio *Requeſenii*.

(14) *Excommunicationem . . . . . . fulminatam*] Hîc audiendus eſt *Famianus Strada Dec.* I. *lib.* 8. *ad an.* 1576. *pag.* 488. *edit. Antverp. in* 8. *anni* 1640. „ Diſſenſiones aliquot inter ipſum, „ Sanctumque Carolum (*Borromæum*) Mediolani antiſtitem, „ nonnihil offecère illius nomini: creditusque non nemini „ propterea rem Belgicam infeliciter adminiſtraſſe, ac præ„ propera morte finiiſſe. Adduntque, *Requeſenium*, in eo mor„ bo (*quo e vivis ſublatus eſt*) ſollicite miſiſſe ad *Carolum*, ut „ ab illo, quem virum Sanctum appellabat, ſalutari expia„ tione Crucis impertiretur. Quæ mihi non perinde comper„ ta, memoraſſe, non aſſeruiſſe, animus fuit. Illud paullo ex„ ploratius habeo, diſcedentem Mediolano in Belgicas pro„ vincias *Requeſenium*, nulla cum offenſo antiſtite reconcilia„ tionis palam curâ (nam cum Eccleſia in gratiam redierat, „ ex *Gregorii* XIII. diplomate) in itinere tactum religione, „ ablegaſſe è ſuo comitatu primarium hominem, qui a Car„ dinali antiſtite piè ſubmiſſèque depoſceret præteritorum ve„ niam. Bonus paſtor libentiſſime obtulit, deprecatoremque „ ſe, pro eadem a Deo impetranda, ultro ſpopondit. ”

verpiæ. Deputati Burgundi contra novas ordinationes. De Stalio graphiario Flandriæ.

AD noviſſimas literas tuas, CL. D. HOPPERE, VI. ac VII. Januarii reſpondi, avidiſſimeque expectamus, quidnam Regia Majeſtas reſolverit ſuper eo, cujus nobis ſpem feciſti, nt videlicet malorum noſtrorum aliquem finem conſpiciamus, nam niſi inde aliquid boni annuncietur, hîc non videmus, quid ſperare debeamus

Elbertus (15) ex Hollandia rediit, & ad concordiam ineundam parvam nobis ſpem retulit. Attamen Gubernatori viſum fuit, ad locum communicationis Deputatos aliquos mittere, qui propius eorum voluntatem explorent. Venit & Comes à Zwartzenburg, cum aliquot comitibus in Hollandiam, ſed non multo plus ſpei nobîs ex ejus tractatione affulget. Interea nos hîc non tantum cum Geuſiis noſtris, ſed & cum Hiſpanis, aliiſque militibus, quibus ſtipendia ſolvere nequimus, res eſt. D. Bilium hîc expectamus, ex quo de ſtatu Friſiæ noſtræ plenius aliquid intelligam.

Legatus Anglicus adhuc apud Antverpiam hæret, ea apud Gubernatorem proſequens, quæ vos ex literis Excellentiæ ſuæ cognoviſſe puto.

Burgundici quoque Deputati advenerunt, non tantum contendentes, ut ordinationes novas contra abuſus ex viſitatione reſultantes aboleant, ſed omnem quaſi authoritatem Majeſtati ſuæ abrogent, ex ſuggeſtione, ut creditur, quorundam Senatorum, Officiariorumque ejus Provinciæ, qui non melius, quàm hac via, culpas ſuas obvelare ſe poſſe exiſtimaverunt.

(16) Stalius Graphiarius Flandriæ, à vobis huc remiſſus, apud

(15) *Elbertus*] Leoninus. Is ſæpe tempore tumultuum Belgicorum legatione functus, & tandem Ordinum fœderatorum partes ſecutus eſt. V. compendium vitæ ejus in *Bibl. Belg. novæ edit.*

(16) *Stalius graphiarius Flandriæ*] Scribendum fuit *Stalins*. Cauſam, de qua Viglius hîc, plane ignoro. Ceterum *Jacobus Stalins* Conſilii Flandriæ Graphæus, ſecundus parens, e con-

 juge

apud Gubernatorem de abolitione adhuc contendit. Verùm Conſilium Flandriæ, cui cognitio conceſſa eſt, in via juſtitiæ adhuc perſiſtit: nec ego, quomodo contra, patrocinium aliquod ei ferre queam, citra nominis mei læſionem, ſatis video. DEUS D. T. cum conjuge totaque familia ſalvum cuſtodiat. Bruxellæ. III. Febr. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXI.

De contributione a Flandris oblata. In Brabantia ab officiis, præfecturiſque removendi, qui Brabantini non ſunt. Militum exactiones. De opere Jac. Daventrienſis. Adrianus Van der Myl in cœtu Statuum Hollandiæ.

CL. D. HOPPERE. Hodie ex Antverpia D. Theſaurarius Schetſius ad me ſcripſit, Gubernatorem noſtrum tandem acceptaſſe id quod Flandri in cauſa contributionis obtulere, hortans me, ut ad D. T. unà ſcriberem, quò operam daret, ut Rex ratum gratumque habeat, quod per Gubernatorem factum exiſtit. Ego autem nonnihil dubitavi, an conditionibus adjectis, quibus ſemper mordicus inhæſere, ſatisfactum Flandri eſſe arbitrarentur. Brabantique multum inſiſtunt, ut Chauxius, D. Avila, cæterique non Brabantini ab officiis, præfecturiſque, juxta privilegium ſuum, removeantur. Habent autem illi non minores querimonias quàm Flandri, ut neſciam, an illi eorum exemplum ſequi velint. Certe communitates civitatum ad tantas contributiones non æque adduci poterunt, præſertim cum exactiones militum non ceſſent. Ja-

juge ſua *Joanna Delvael*, vidit filios, nepoteſque nonaginta & novem. Obierunt, ille 14. Februarii 1624. anno ætatis 94: illa 7. Maii 1627. ætat. 87. Sepulti ſunt ambo Aldenardæ in eccleſia S. Walburgis. *Ex Schedis J. F. Foppens.* *Jacobi* filius *Ægidius Stalins* fuit ſupremi Senatus Mechliniæ Conſiliarius anno 1628. (*Butkens Suppl. Tom.* 2. *pag.* 316.**) cujus filius *Joannes Baptiſta* patri ſucceſſit an. 1654. *ibid. pag.* 318. ** V. quoque *Biblioth. Belg. pag.* 33. *nov. edit.*

Jacobus Daventrienſis tandem promiſit ſe huc ad proximum menſem adfore, & opus ſuum in tria diviſum volumina unà allaturum.

Doctor Elbertus cum Arnoldo Cornelii (17) Burgimagiſtro Dordracenſi ſe pranſum dicit: filium vero ejus, Doctorem Adrianum, ſe apud Delphos in cœtu Statuum Hollandiæ aliquoties vidiſſe, conveniſſeque. Faxit DEUS ut corda adverſariorum ad obſequium Majeſtatis perducat. Bene vale CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Febr. CIƆIƆLXXIV.

EPISTOLA CCXXII.

Quare cautior ſit in ſcribendo. Queritur de Hiſpanorum militum injuriis, a quibus Trajectenſes liberatos lætatur. Fama de Hopperi adventu. De miſſione ſua. Dodonæus apud Imperatorem. De medico, chirurgoque. De viſitatione Burgundica, novisque Epiſcopis. Per x. den. & per confiſcationum emolumenta ludificatus Rex. Urdium commendat. Tzommo Baillivus Middelburgenſis. De erectione Comitatus Berlaymontani. Stalius Graphiarius ex Hiſpania redux.

CL. D. HOPPERE. Curſores veſtri quos pridie Cal. Decembr. ac poſt Cal. ipſis Decembribus, expediviſtis unus poſt alium, huc ſalvi appulere. Cùm autem inter literas meas comperiam, non redditas tibi fuiſſe eas, quas III. XIIque Auguſti ad te dederam, exemplaria earundem hiſce adjunxi. Gaudeo autem ceteras ſalvas ad te perveniſſe. Inſidiæ vero quorundam, nimium curioſe in alienarum literarum ſecreta inquirentium, me ſubinde in ſcribendo cautiorem

(17) *Arnoldus Cornelii*] Arnoldus Van der Myl, filius *Cornelii*, vir præcipuæ auctoritatis apud Dordracenos; pater generi *Hopperi*. Doctor *Adrianus Van der Myl* frater generi. V. *Leeuwium Bat. illuſtr. pag.* 1018. & 1019.

rem reddunt, & licet Hiſpani noſtri uberem materiam literarum quotidie præbeant, malo tamen ea ex aliis quàm à me ad vos ſcribi. Hîc enim non tantum à Geuſiis periculum nobis imminet, ſed ab iis quoque quos protectores habere debebamus, mœnia noſtra tueri cogimur. Bene autem actum eſt cum Trajectenſibus, quos propitius DEUS ab Hiſpanorum gladiis ſervavit, ſed ſi id alibi, uti minitantur, attentent, verendum ne res in nervum prorumpat.

Fama tui ad nos reditus ab illis profecta eſſe videtur, qui tibi iſthic ſuccedere deſiderarent, idque Albani (18) expoſcere procurareque creduntur, ut ſoli iſthic Regem poſſideant.

In cauſa mea, quod jam dudum agitas, peragi tandem abs te velim, cùm id non minus Regiæ Majeſtatis interſit, quàm mea imbecillitas exigit: ut cùm amplius laborem perferre, & huic muneri ſatisfacere nequeam, alius idoneus ſurrogetur neque enim deſunt eximii viri, qui ad majora etiam munia promoveri mereantur. Utinam quod tam diu parturiviſtis tandem in lucem proferatis, priuſquam in eum locum ſtatumque res noſtræ deducantur, ut remedium amplius adhiberi nequeat. Dodonæo apud Imperatorem bene eſſe gaudeo, qui in viaticum ei miſit c. duplices ducatos, ipſi autem tenuitas ſemper diſplicuit ſalarii quod à vobis offerebatur.

De Medico Chirurgoque hinc mittendo ad vos, quidnam, tempore quo Albanus hîc aderat, impedierit, jam antea ad te ſcripſi. Et quanquam idem apud Commendatorem noſtrum repetitum intelligam, Moſſlinuſque ſollicitandi mandatum habeat, mihi tamen ab ipſo nihil hactenus commiſſum fuit, & vereor ne eadem cauſa proviſionem retardet, & arbitror eorum judicium prælatum iri, quorum ipſe opera quotidie utitur

Quantum incommodi rebus Burgundicis mora attulerit, cognoſcetis ex ſolemni legatione quam ad Regem Commendatoremque noſtrum miſſuri Status Burgundiæ feruntur. Et profecto malam gratiam retulere ii, qui viſitationi illi, quæ ordinationibus novis cauſam dedit, manum admovere. Blaſerius

(18) *Albani*] *Supple*: aſſeclæ. Gabbema *per Albam*: forte legendum: *per Albanum*.

ſerius autem eodem tandem appulit, poſtquam ii, qui ab officiis ſuſpenſi fuere, à triennio ad purgationem fruſtra admitti poſtulavere. Novorum Epiſcoporum delectum non poſſum non probare, ſed vereor ne Decanus Tornacenſis (19) ob ætatem hoc munus recuſet, & (20) annatem Romanenſem exſolvere gravetur.

Jocobum Daventrienſem non ceſſo interpellare, quo debitum exſolvat, proquo aliquot milia florenorum illi impenſa fuere.

Mutynck jamdudum literas tuas mihi reddidit, & in favorem Fuggeri commendatitias quoque ab Duce Bavariæ nobis attulit, eique ſolutionis aliqua ſuper bonis confiſcatis ſpes facta eſt. Verùm ſolutis debitis, ſolutionibuſque, ſuper iis factis, vereor ne multum reſtet: & meminiſſe D. T. puto, quid olim de iis ad ipſam ſcripſerim. Et is non minimus fuiterror illorum, qui Regiam Majeſtatem, uti per decimum denarium, ita per confiſcationum emolumenta, tantis incrementis beare velle jactaverunt, cùm contra totum ejus ſtatum in manifeſtum prope adduxerint diſcrimen.

Optarem quod tibi ab Rege hic aſſignatum eſt, poſſe nos aliqua ratione extorquere, in quo à nobis non ceſſabitur. Urdius noſter hîc quibuſdam de cauſis negociiſque ad officium ejus pertinentibus evocatus eſt, cui præſentem conditionem multum diſplicere intelligo, & avide expectat ut aliquid abs te illi procuretur, quo familiam commodius ſuſtinere poſſit, & meretur certe favorem quem Tzommonis cauſa, & patrocinium impenſum apud Vargianos avertit. Tzommonem autem ex Friſia profugum, Princeps Auraicenſis ad Baillivatum Middelburgenſem reſtituit. Illu-

(19) *Decanus Tornacenſis*] Petrus Pintaflour qui anno 1575. Epiſcopus Tornacenſis factus eſt. Cujus laudes lege in *Gall. Chriſt. Tom.* 3. *col* 241. Animadverte, hîc non de novis ſedibus Epiſcopalibus, ſed de novis Epiſcopis ſedium in Belgio vacantium, agi.

(20) *Annatem Romanenſem*] *Annata*, ſic enim loquimur, eſt beneficii eccleſiaſtici annuus proventus, qui Romano Pontifici penditur ſuper omnibus beneficiis Conſiſtorialibus, pro expeditione bullarum: de qua Canoniſtæ paſſim. Videri poteſt Dictionarium Trivoltianum, ubi de *annatis* hiſtorice & compendioſe.

Illuſtris Comes à Barlaymonte locutus hiſce diebus mecum fuit, ſuper forma erectionis Comitatus ſui ab Regia Majeſtate illi nuper conceſſi, viſuſque mihi eſt deſiderare, ut plenior fiat narratio pagorum locorumque, quæ ſub ipſo comprehendi deſiderat, quemadmodum in formula Comitatus Laleinii expreſſum fuiſſe ait. In quantum ratio æquitaſque ferre poteſt, gratificari te illi velim.

Stalius Graphiarius Flandriæ huc rediit, videturque mihi, tantum iter fruſtra pene ſuſcepiſſe, cùm à vobis nihil referat, niſi quod hîc facile conſequi potuiſſet. Ut autem ego diſpiciam, quomodo & authoritati Senatus, & honori illius ſatisfieri poſſit, non ſatis video: cùm verear ne dum illum lavare velim, me ipſum commaculem; cùm iſtorum, qui officia nundinantur, fumoſque in Curia vendunt, infamia plerunque ad eos redundare ſoleat, qui, ut dicitur, veru percutiuntur, etſi aſſata non deguſtaverint. Bene vale, CL. D. Hoppere. &c. Bruxellæ. VI. Januarii CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXIII.

De concordia cum Principe Auraicenſi nomine Cæſaris tentanda, dubius ſucceſſus. Commendator hæret Antverpiæ, ubi Jeſuitæ Collegium ſibi exſtruunt. Incommoda Gubernatoris abſentia.

HEſterna die, CL. D. Hoppere, prolixe ad te ſcripſi, reſpondique ad ea, quæ poſtremæ tuæ literæ continebant, nec habeo nunc quod addam, niſi Comites à Zuartzenburgh, & Hoënloe ſororios Principis Auraicenſis, per Brabantiam iter habere verſus Hollandiam, ut cum illo nomine Cæſaris de concordia aliquid proponant, ac jam antea D. Elbertus Leoninus cum Bontio Penſionario Middelburgenſi eodem profectus eſt, ut ſuper communicatione inſtituenda cum ejuſdem Deputatis, conveniat. Omnium autem vota ad hoc tendunt, ut tandem pacificationis aliqua ratio ineatur. Verùm, quantum ego videre poſſum, in tanta obſtinatione adverſariorum, rerumque noſtrarum ſtatu, parum ſpei apparet, niſi

inde

inde à vobis (quod proximæ literæ tuæ promittunt) aliquid inſperati remedii conſiliique nobis annuncietur.

Illuſtriſſimus Commendator adhuc apud Antverpiam hæret, quam Bruxellæ præferre videtur, propter mercatorum, Jeſuitarumve illic degentium conſuetudinem, qui ibi emptis Schetziorum ædibus, ſplendidum ædificium pro uſu Collegii ſocietatis ſuæ extruunt: verùm non ſine reliquorum curialium, aliorumve, qui aliquid negocii apud Excellentiam ſuam, Conſiliaque ſollicitandum habent, incommodo ac moleſtia. Deus D. V. ſoſpitem diu ſervet. Bruxellæ. vii. Febr. cIↃ IↃ lxxiii.

EPISTOLA CCXXIV.

Queritur de Gubernatoris abſentia. De legatione Burgundionum ſuper novis ordinationibus. Obitus præſidis Senatus Burgundici. Dolet Secretum Conſilium non redintegrari. Deputati miſſi pro tractatione pacis, quam veretur ne Rex probet.

CL. D. Hoppere. Noviſſime ad D. T. ſcripſi tertio, ſeptimoque hujus menſis die. Gubernator noſter apud Antverpiam adhuc hæret, & ante Paſſcha nobis non expectatur. Multi judicant parum Reip. convenire ſeparatos eſſe Conſiliarios: & ii qui Gubernatorem ſequi coguntur, de ſumptibus multiſque aliis incommodis conqueruntur. Mea certe valetudo nullo pacto patitur, ut loco me moveam, qui ſuperioribus hiſce diebus ſat gravi ægritudine correptus fui, à qua tamen utcunque convaleſcere incepi.

Legatio Burgundica nondum hîc audita eſt, quod (21) Abbatem

(21) *Abbas S. Claudii*) Eſt antiquiſſimum ac nobiliſſimum in Comitatu Burgundiæ Aſceterium, de quo Vide *Galliam Chriſtianam*, *Tomo IV. pag.* 241. & ſeqq: ſpecialiter vero legendus liber Gallicus *Hiſtoire des Ordres Religieux Tomo* 5. *pag.* 166. *& ſeqq.* de Statutis ac moribus horum Semimonachorum. Sub initium currentis Seculi actum fuit apud Regem Chriſtianiſſimum de erigenda hac Abbatia in ſedem Epiſcopalem, qua de re Vide auctorem citatum pag. 183.

batem Sancti Claudii in itinere febris corripuerit, nec ſcimus, an qui ad vos mittuntur Legati, antea Burgundia excedent, quàm illis renunciatum fuerit, qualiter alii, qui huc miſſi ſunt, hîc excepti fuerint. Interea Præſes Burgundiæ pàrtim ex mœrore, partim ex valetudinis imbecillitate, diem clauſit extremum. Ac Blaſerius Dolæ cum Boillino agens, ut viſitationi finem imponat, de re quaſi tota deſperat, cùm plerique iſthic exiſtiment, cum ordinationum abolitione, viſitationem totam unà interituram. Hujuſce autem alterationis culpam plerique Senatoribus quibuſdam potiſſimum attribuunt, qui ut errores ſuos abuſuſque defendant cæteros ad has querimonias exſtimulant, licet plerique boni & prudentes viri, ordinationes novas plurimum rectæ juſtitiæ adminiſtrationi convenire ac prodeſſe, comperire ſe teſtentur, De ſurrogando alio Præſide non minima exorietur difficultas. Palam autem conſtat, ex octo pene annorum dilatione, quibus hoc officium vacarat, multa in Remp. vicia irrepſiſſe. Et hîc quoque Secreti Conſilii autoritas collabeſcit, dum in locum Præſidis, demortuorumque Conſiliariorum nemo ſubſtituitur. Verùm ſperamus Regiam Majeſtatem aliquando oculos aperturam, & Reip. proviſuram.

Sextus jam agitur dies, quod noſtri Deputati hinc ex Antverpia ad locum, ubi communicatio inſtituetur, profecti ſunt, ſed nondum audire licuit ecquid principia ſuccedent. Quod ſi autem fruſtra hæc pacificatio inſtituetur, plerique confuſionem rerum nobis ominantur, quam Deus avertere, & Regi conſilia ſuggerere dignabitur, quorum ſpem nobis noviſſima D. T. epiſtola excitavit. Porro de Majeſtatis voluntate ac ſententia circa tractationem pacis, nihil nobis hactenus videre licuit, & ſcis quam periculoſum ſit, tam graves cauſas citra expreſſum mandatum tractare, & jam antea aliquoties experti ſumus Regem reprobaſſe, quæ Duciſſæ Parmenſis, ac Conſilii authoritate fuere hic decreta, & ut hæc ſunt tempora & hominum mores, facile omnia calumniis patent. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ, XXIII. Febr. CIↃ IↃ LXXIV.

EPI-

EPISTOLA CCXXV.

Legati Burgundici a Gubernatore auditi, quorum querelæ ad Regem mittentur. Suggerit, ut prudenti moderatoque conſilio circa novas ordinationes procedatur. Exigua ſpes concordiæ cum fœderatis. Bilius gubernator Friſiæ pro juramento præſtando adeſt. Friſiæ ſtatus integer, niſi quod deſit pecunia.

CL. D. Hoppere. Menſe ſuperiore binas ad te dedi literas, & cùm nullas viciſſim à vobis recipimus, non levis nobis ſollicitudo oboritur, ne recte apud vos ſe habeant omnia, avidiſſimeque effectum eorum expectavimus, in quorum ſpem noviſſimæ literæ tuæ nos adduxerunt. Suſpicati autem ſumus Illuſtriſſimum D. Commendatorem certiora de Regia Majeſtate habere, ſed Excellentia ſua itidem conqueritur multo tempore nihil ſe literarum accepiſſe.

Abbas Sancti Claudii tandem huc advenit, ac cum cæteris collegis apud Antverpiam ab Excellentia ſua auditus fuit, querelarumque adverſus novas ordinationes plauſtrum obtulit, quas, ut arbitror, Excellentia ſua cum prima oportunitate ad vos tranſmittet. Prudenti autem moderatoque conſilio in eis diſſolvendis opus eſſe videtur, ne fructus omnis viſitationis, & quæ bene ſancteque ordinata ſunt, pro rectæ juſtitiæ adminiſtratione, unà cnm graviſſima authoritatis Majeſtatis ſuæ læſione, præjudicioque, ac in poſterum conſequentia, diſpereant.

Quæ autem in tractatu pacificationis cum Auraicenſi, cæteriſque confœderatis, hactenus geſta fuerunt, ex literis Excellentiæ ſuæ plenius certiuſque cognoſcetis, quàm ego à conſilio abſens, perſcribere vobis queam. Quantum tamen intelligo, perexigua ſpes concordiæ apparet, cùm adverſarii magis ac magis inſoleſcant, ac ſpem conceperint, ex rerum noſtrarum mala directione, ſe cæteros ſubditos noſtros (quod Deus avertat) in ſocietatem unà pertracturos.

D. Bilius huc excurrit, ut juramentum præſtet ſuper Gu-

 ber-

bernatione Friſiæ, deque ſtatu ejuſdem Curiam noſtram certiorem reddat: qui quidem ſatis adhuc integer manet, ſi eum non deſtitueret pecunia in ſtipendia militum neceſſaria, quæ perpetuo à ſubditis jam exhauſtis, multiſque inundationum damnis ac ſumptibus in aggerum reparationibus neceſſario affectis, extorqueri nequit; neque ſane quod contribuant, habent. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XVIII. Martii. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXVI.

Deliberatur ſuper mandatis ex Hiſpania miſſis, ſero nimis. Nihil a Statibus impetrabitur, niſi eorum poſtulatis ſatisfiat. De pecunia Hopperi. Hoſtes ad Moſam. Sevenberga amiſſa.

ACcepi, CL. D. HOPPERE literas D. V. XIII. Martii ſcriptas, ac jam Illuſtriſſimus Gubernator noſter communicavit nonnulla per eundem curſorem ad ipſum tranſmiſſa, ſuper quorum executione, quo poſſumus ſtudio ac diligentia, hîc deliberamus. Sed cum majori fructu omnia dirigi potuiſſent, ſi remedia in tempore adhibita fuiſſent, cum jam ex rerum proſpero ſucceſſu & virium ſuarum incremento adverſarii plus ſatis inſoleſcant.

Ab Statibus autem noſtris nihil æqui impetraturos ſperare audemus, niſi poſtulatis ſuis antea ſatisfiat. De ſolutione ſex milium florenorum Antonius Del Ryo theſaurarius confiſcationum, ſpem certam nobis fecit, ſe ad proximum Paſſcha eam pecuniam adnumeraturum.

De Cantoribus mittendis, ſi quid mihi Gubernator communicarit, curabo ſeduló. De Doctoris Milii negocio non habeo quod reſpondeam, ſed adeſſe iſthic puto Albernotium penes quem iſtiuſmodi rerum procuratio fuit. Hoſtes ad Moſam hactenus ſubſtiterunt, impediti tranſitu propter excreſcentem fluvium, ſed ubique pene nos inquietant, ac Sevenbergam nuper occupavêre. Concedat autem DEUS, ut vobis aliquando lætiora nunciare poſſimus. Bene vale, CL. D. HOPPERE Bruxellæ, Calend. Aprilis. CIↃ IↃ LXXIV.

EPI-

EPISTOLA CCXXVII.

Diplomata pro nepotibus ex Hiſpania accepta. Quare novæ ordinationes Burgundicæ non procedant. Fama de Albani non læto in aulam regiam adventu. De publicatione gratiæ, ac Statuum ſubſidiis. De victoria ad Moſam. De Hopperi genero.

CL. D. HOPPERE. Literas D. V. III. April. ſcriptas XVI. ejuſdem accepi, unà cum diplomatibus nepotum meorum (22) de quibus quam maximas gratias D. V. ago, relaturi & ipſi, ſi quam unquam facultatem DEUS eis conceſſerit. Nondum autem certis de cauſis viſum mihi fuit, hoc beneficium ipſis declarare, ſed nepotem Wibrandum, ob ejus valetudinem non ſatis firmam, huc evocandum duxi. Pene quotidie autem Præſidis Burgundiæ literis, & nomine Univerſitatis Dolanæ ſollicitor, ut quæ jamdudum Dux Albanus ad Regiam Majeſtatem tranſmiſit, eadem approbare, confirmareque dignetur. Et profecto in novis ordinationibus quædam ſunt, quæ non omnibus, quorum morbis mederi neceſſum fuit, perplacent, qui ex hac dilatione cornua ſumunt, ac Blaſerius noſter, qui ad complendam viſitationem eo reditùrus erat, jam ante dimidium pene annum, mandatis, inſtructionibuſque acceptis, adhuc hìc hæret, dum de viatico fruſtra apud Financiarios noſtros ſollicitat, non ſine magna Regis dereputatione, ne dicam dedecore. Sic fit ut magni à nobis exantlati labores, in dirigenda ſupradicta viſitatione, in fumum abeant, & profecto pleraque alia conſilia, ſalubreſque actiones, remoratur impeditque rei pecuniariæ penuria.

De Ducis non ſatis læto in Aulam adventu, multorum literis hìc perſcribitur, verùm ille, cùm non habebit quod ad omnia reſpondeat, in Vargæ caput forſitan fabam cudet.

Publicationem gratiæ Regiæ retardat exceptio eorum, quos ab ea excludi Majeſtas ſua voluit, ſed tamen brevi hoc negotium

(22) *Diplomata nepotum meorum*) V. quæ dixi ad Epiſt. CXCI.

tium ſpero abſolvemus, Statuumque adventum ſub Calend. Maii expectamus, quos utinam ſic demulcere poſſimus, ut in præſentibus hiſce neceſſitatibus, quantum opus eſt, nobis ſubveniant.

Prælii nuper adverſus Geuſios juxta Mouwyck ad Moſam à noſtris commiſſi, victoria nos aliquantulum recreavit, quam per diſpoſitos equos, ut vobis renunciet, Oſorius hinc ante biduum abiit. Utinam autem claudus nuncius eadem poſt confirmet, nam de ſeditione noſtri exercitus nonnulli rumores ſparguntur.

De generi negotio nihil adhuc mihi audire licuit, ſed expecto, donec publicata generali gratia, per oportunitatem reſciſcam, quænam illorum ſententia erit, quibus ea cauſa examinanda commiſſa fuit: neque enim puto in eum ita rigidos duroſque illos fore, ut, cùm tot rebellibus gratia fiat, ultionem in innocentes exercendam exiſtimabunt. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XIX. Aprilis. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXVIII.

Nuntiat obitum amici cujusdam. Novus Amannus Bruxellenſis. Hoſtes in Gelriam abierunt.

CL. D. HOPPERE. Etſi non multum haberem quod impræſentiarum ad te ſcriberem; ne tamen iſte curſor ſine meis literis iſthic adveniret, tria verba ad te adjungere volui, quibus ſignificarem obitum amici noſtri Queſnoy, qui cum longa valetudine conflictatus, vitam cum morte commutavit. Ac ſub idem tempus Amannus Bruxellenſis à Cockeghem (23) ex hac quoque vita deceſſit, in cujus locum Oſſius (24) noſter ſuffectus eſt. De cæteris officiis nihil adhuc

(23) *Amannus Bruxellenſis a Kockeghem*) Lege: *Coeckelberge* ſic enim habeo in ſerie Amannorum ſeu prætorum urbis Bruxellenſis: „1565. Jean de Locquengien, Chevalier, Sire de Berchem, Coeckelberge, Melsbroeck, & Pamele, mourut 1574. le 12. Avril.” *Butkens Tom.* 2. *p.* 427. *novæ edit.*

(24) *Oſſius*) Meſſire Antoine Van Os, chevalier, Sr. de Heembeke. *Butkens ibid. p.* 428.

huc per Gubernatorem diſpoſitum eſt. Et ſi quid meum ſuffragium poterit, affinem veſtrum, filium quæſtoris Flandriæ ad ſtatum conſiliariatus Flandriæ ſummopere promovere deſidero, niſi competitores impediant, qui & ipſi quoque magnis patronis utuntur.

Hoſtes noſtri relicta Tranſmoſana regione, quam miſerabiliter afflixerunt, in Gelriam ſe tranſtulerunt, ut ibi alicubi oportunitatem tranſeundi quærant, ac copias ſuas cum Principe Orangiæ conjungere valeant, quibus noſtri obviam profecti ſunt, ſed equeſtribus copiis iis longe adhuc impares. Videmur autem æſtatem habituri valde inquietam, & concedat DEUS ne ab Gallis vicinis, qui & ipſi inſanire feruntur, nobis mala non accreſcant. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugi liberiſque tuis multam à me ſalutem dicito. Bruxellæ. XV. Aprilis. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA. CCXXIX.

Deliberatur ſuper remediis ex Hiſpania miſſis. Sevenberga derelicta. Lovanienſibus gratia facta, ac Trajectenſibus. Status convocati, eorumque prætenſiones. Populus in ſumma paupertate. Culpat Albanum de immoderatis conſiliis, quæ ſecutus eſt. De genero Hopperi, deque generi patre.

CUm intellexiſſem, CL. D. HOPPERE, curſorem iſthuc ab Illuſtriſſimo Gubernatore noſtro mitti, ne ſine meis literis ad vos veniret, aliquid ſtatim ad noviſſimas literas tuas XIII. Martii datas reſpondi, differens plenius ad te ſcribere, donec duplicatas literas veſtras acceperimus, quas adhuc deſideramus. Interea ſuper iis exequendis deliberamus, quæ à vobis ad nos miſſa fuere pro rebus hîc aliquo modo tranquillandis, quæ an eum habebunt effectum quem deſideramus, hoſtium quotidie increſcentes vires nos dubios faciunt. Nondum tamen Moſam tranſiere; & Sevenbergam, quam occuparant, dum tempeſtive eam munire deſperavere, incenſam rurſus dereliquere.

Lovanienſibus Regiam gratiam declaravimus, quam illi

ſumma cum lætitia accepere. Ad Trajectenſes quoque, quod Rex tam benigne decrevit, perſcripſimus, quo in fide non parum eos confirmatos iri ſperamus. Status quoque ad finem hujus menſis appellavimus, quos hactenus ſatis refractarios experti ſumus, eandem nobis cantilenam de abolitione decimi denarii, abrogationeque Conſilii Turbulenti, ac reintegratione privilegiorum ſuorum occinentes. De quibus quid in mandatis Gubernator ab Rege habeat, in futuro Ordinum conventu plenius fortaſſis declarabit.

Tergiverſandi quoque aliquam occaſionem plerique quærunt ex rerum anguſtia, dum populus ad ſummam paupertatem redigitur, ac ruſtica plebs ab milite miſerabiliter affligitur. Deus autem tandem nos ex his miſeriis eripere dignetur.

Illuſtriſſimum Albæ Ducem jam vobiſcum eſſe arbitramur, qui rerum infœlicem ſucceſſum forte in alios derivabit, ſed ſi moderatiora conſilia ſecutus fuiſſet, pro ea quam obtinuerat auctoritate, regimen ſuum quàm maxime commendabile efficere potuiſſet.

Literas ab Regia Majeſtate in generi veſtri favorem ſcriptas, Antverpiæ Conſilio, cui interfuere Roerda, & Ryo, (25) ab Gubernatore communicatas fuiſſe, intellexi; qui, quas contra eum habuere informationes, conquirere juſſi ſunt. Mihi autem ubi huc rediit ea de re Gubernator verbum nullum locutus fuit, ut officium, quod D. V. deſideravit, facere hactenus nequiverim. Et nova incidit calumniæ occaſio, quod Arnoldus, Cornelii generi pater, qui hactenus apud Delphos delituit, Dordracum rediiſſe ſpargitur: nec parum ſollicitam habet viduam ab Loo, quod Princeps pœnali edicto abſentes profugoſque ad ſedes ſuas revocavit. Ex quibus nonnulli jam longo exilio egeſtateque preſſi reditum meditantur. Quicquid autem porro intellexero D. V. non celabo. Bene vale, Cl. D. Hoppere, & conjugi liberiſque multam à me ſalutem dicito. Bruxellæ. VII. Aprilis. CIↃ IↃ LXXIV.

(25) *Roerda & Ryo*) Hieronymus Roeda Conſiliarius Status; inf. in Epiſt. CCXXX. Vide ſup. ad Epiſt. LXIX. Alter eſt *Ludovicus del Ryo*, de quo ſæpius. Apud Butkens Suppl. Tom. I. p. 169. ligitur vitioſe: *Mr. Hieroſme de Rotas.* 1573.

EPI-

EPISTOLA CCXXX.

inedita.

Excuſat ſilentium Hopperi ob curſorum abitum incertum ex Hiſpania æque ac ex Belgio. De pugna Mokenſi, cæſiſque fœderatorum ducibus. Hiſpani victoriam non proſequuntur. Gratia Regia quare ſine fructu publicata. Antverpia occupata a ſeditioſis Hiſpanis. Gubernatoris generalis auctoritas quare decreſcat. De Hopperi pecunia. De nepotibus ſuis. Gubernator beneficiis vacantibus non providet, nec Rex Conſiliis, Secreto ac Flandriæ.

CL. D. HOPPERE. Poſt literas tuas III. Aprilis ſcriptas, quibus, XIX. ejuſdem menſis reſpondi, nullas abs te accepi: tametſi ſpem feceris, te poſt tres dies amplius ſcripturum. Verùm vobis ſubinde evenire arbitror id quod nobis hîc accidit: ut curſorum abitus ſtudioſe celetur, ac etiam aliquando illis interdicatur, ne ab ullis literas recipiant. Et ſunt quidem tales materiæ adeo triſtes, infauſtæque, ut, quantumlibet facultas ſcribendi præbeatur, non multum lubeat ea nunciare, quæ nullam vobis voluptatem, ſed magis ſollicitudinem adferre queant.

Scripſeram autem noviſſimis meis aliquid de victoria obtenta apud Moccuyck (26) in Geldria, quam ex relatu Oſorii pleniſſime jam pridem percepiſſe vos non dubito. Etſi autem hîc varia, incertaque diu fuerit fama de Duce Chriſtophoro filio Palatini Comitis, Ludovicoque ac Henrico fratribus Principis Orangiæ in eo prælio cæſis: cùm tamen corpora eorum non invenirentur, ac tantum ex indiciis quibuſdam illos interiiſſe conjectura ſumeretur, quidam illos vivere

(26) *Moccuyck*] id eſt, Moock. De pugna Mookenſi, & cæſis in ea fœderatorum ducibus, hiſtorici paſſim. V. Stradam. Dec. I. lib. 8. ad hùnc annum. Borrium lib. 7. fol. 13. prim. edit.

vere evulgarunt. Verùm cùm hactenus nuſquam apparuerint, incredulitas multorum de eorum morte, cum tempore evanuit. Permultùm autem Hollandos, ceteroſque rebelles, attonitos, vacillanteſque ea victoria reddidit: quam dum victores non proſequuntur, ſed novis iteratiſque ſeditionibus agitantur, & Gubernatorem novum ad eas compeſcendas Antverpiam proficiſci coegerunt, effectum eſt, ut Regiæ Majeſtatis gratiam publicare tempeſtive nequiverint: cui multæ ex civitatibus Hollandicis ſe ſubmiſſuræ videbantur; & hactenus ea ob publicationis procraſtinationem effectu, fructuque caruit, licet jam omnia, quæ ad id pertinebant, parata, typiſque excuſa ſub Cal. Maii tenebamus. Acceſſit & ſummi Pontificis diploma, quo reſipiſcentibus ampliſſime abſolutionem ſuam indulget.

Porro Gubernatore vix Antverpiam ingreſſo, confluxêre eòdem Hiſpanorum, ſeditioſorumque militum cohortes, qui urbem faventibus, ſeu ſaltem conniventibus, diſſimulantibuſque arcis, caſtellique novi præſidiariis millitibus, Antverpiam, præſente Gubernatore, occuparunt. Juſſuſque mox fuit inde diſcedere Champaigneus cum milite Gallico, qui non ita dudum illic ad tutelam urbis receptus fuerat. Populi autem variæ ſunt voces & judicia. In tantas autem difficultates Gubernatorem conjecêre dum pene nullis æquis conditionibus tumultuantem militem coercere, ac ab præda continere valet, ut ipſe, quo ſe vertat, prope neſciat. Interea autem hîc ejus reditum opitulantur frequentes Statuum deputati, qui, uti juſſi erant, ad Calendas Majas advenêre, & eos non tam mora hæc graviter habet, quàm indignitas facti, dum vident rerum bene gerendarum occaſionem amitti, & primariam hujus provinciæ civitatem, que jam ante ære alieno graviter oppreſſa fuerat, in totalis ruinæ periculum adduci, ceteriſque civitatibus idem diſcrimen imminere, ut ſubinde verendum ſit, ne in generalem populi commotionem ea res tendat, niſi propitius Deus averterit. Vides, mi Hoppere, quo loco res noſtræ ſint, de quibus ſcribere plura non lubet, neque auſim, relinquens eam ſollicitudinem ipſi Gubernatori, cujus certè auctoritati, reputationique apud populum non parum decreſcit, dum perſuaſum pene omnes habent, Ducis Albæ veſtigiis

cum-

eumdem inſiſtere, & magis exterorum, quam noſtra conſilia ſequi.

Antonius Del Riio quæſtor confiſcationum jam cœpit in diminutionem ſex milium aliquid exolvere, promittitque reliquum ſe brevi confecturum.

Nepos meus Wibrandus, qui ex Burgundia ad nos rediit, apud fratrem Buchonem Gandavi adhuc cum adverſa valetudine confli&tatur, ut verear ne Regio beneficio uti valeat. Reliquerat Dolæ fratrem minorem natu Theodoricum ſeu Tzierckium; ſed is poſt ejus abitum in adverſam quoque incidit valetudinem, quæ illum brevi è vivis ſuſtulit, non ſine magno meo dolore, poſt multos in eo enutriendo ſumptus a me factos.

De tuis liberis nihil niſi lætum audio, & gener cum filia adhuc Coloniæ agit.

De beneficio, officiiſque nondum vacavit Gubernatori noſtro quicquam ſtatuere, eaque dilatio non magnam ei gratiam conciliat. Conceperamus autem nonnulla, de quibus Regem admoneri ab eo, convenire arbitrabar, ſed bellicæ turbæ, tumultuſque tempus ei non concedunt.

Expectamus quoque hìc valde avide, ut de præſidatu Conſilii Secreti, ac Senatus Flandriæ, Rex tandem aliquid ſtatuat, & me ex hoc piſtrino eximat, ſigillique cuſtodiam alii mandet, cùm me ad ſolita munia obeunda plane inidoneum, corporis imbecillitas jam dudum, ut antea ſæpe ad te ſcripſi, reddiderit.

Hieronymum autem Roeda ac Aſſonvillium (27) in Conſilium Status, permittente Rege, ab Gubernatore cooptatos, jam antea me perſcripſiſſe arbitror. Bene vale, HOPPERE. CL. ac conjugem familiamque ex me ſaluta. Bruxellis xx. Maii CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXXI.

inedita.

De publicatione gratiæ Regiæ, a qua Hopperi gener non ſit excludendus. Status convocati, Gubernatoris

(27) *Roeda & Aſſonvillius*] De priore V. ſup. ad Epiſt. LXIX. de poſteriore V. in Notis ad Comment. de Dec. Denario.

toris adventum cum tædio expectant. Quid ſperaverit ex victoria Mokenſi? Subſidiorum difficultas ob paupertatem. Aliqua mandata ex Hiſpania miſſa, quæ Conſilio Status non fuere communicata. Pro victoria, gratiæ Deo actæ. De Commiſſionibus Bendarum. Occupatio urbis Antverpienſis, res peſſimi exempli. Claſſis ab Hiſpania mittenda, ſerius aderit. Naves ab Antverpia per hoſtes abductæ in præſentia Gubernatoris. Bellevallenſis Abbatia. Præſidatus Cameræ. Ærarium exhauſtum. Stipendia Conſiliariorum inſoluta. Viglius ex S. Bavonis præpoſitura ſubſiſtens. De Confeſſario, ac Albernotio. Suſpicatur Albanum adverſo erga ſe eſſe animo. Rogat ne inauditus condemnetur. Queritur ſe toties fruſtra poſtulaſſe miſſionem.

CL. D. HOPPERE. Uno, eodemque prope tempore à D. T. binas accepi literas XII. ac XX. præteriti menſis die datas, quibus per proviſionem dum ocium conceditur, per occaſionem proximi curſoris reſpondebo, ne, eo adveniente, tempus ad ſcribendum pleniùs denegetur, quod D. V. nonnumquam accidere intelligo.

Aldanum nondum vidi, matrimonioque ejus multum gratulabor propter amicitiam quæ mihi cum parentibus intercesſit.

Generum veſtrum ab gratia nullâ ratione excluſum iri puto. Verùm ejus publicatio propter ſeditionem militarem, miſerèque turbatam remp. Antverpienſem, hactenus dilata fuit. Spes tamen nos tenet, ad proximam Dominicam, Commendatorem huc reverſurum, & finem huic negotio impoſiturum. Et profectò ſi victoriam proſequi licuiſſet, neque ſeditio illa, occupatioque urbis Antverpienſis peſſimo exemplo ſecuta, mox fuiſſet, non dubitamus pleraſque Hollandiæ urbes ad fidem, obſequiumque Regiæ Majeſtatis, tempeſtive publicatâ gratiâ, redituras fuiſſe.

Aliud

Aliud quoque malum noſtri Gubernatoris abſentia nobis peperit; quod Status noſtræ provinciæ huc evocati, ab Cal. Maii in hunc uſque diem non ſine gravi impenſa, tædioque, ipſius reditum expectare coacti fuerint. Quibus interea conceſſum fuit tempus, ut querimonias ſuas conferrent, unàque conſilia inirent, qui poſtea fortaſſis magis (uti aliquando uſu venit) negocium nobis faceſſent. Subſidiorum verò ſpem magis atque magis paupertas diminuit, cùm provinciæ quotidie a milite exedantur, & omnia ubique commertia ceſſent. Damus tamen; dabimuſque porro operam, ut conſuetam promptitudinem Status, quatenus queant, exhibeant. Veritatem rerum geſtarum pleniſſime ſua Majeſtas ex ſucceſſu cognoſcere potuit, neque magna informatione opus eſſe videtur, ſi quæ hinc ſæpius nunciata, relataque fuere, memoria repetere volueritis.

Quæ D. V. iſthinc tranſmiſſa, & nobis communicata ſuiſſe credit, ea quæ fuerint, non ſatis intelligo: cùm ipſe fere abfuerit, nec mea valetudo ferat, ut ſæpius eum hîc exiſtentem adeam, & non diſint ſuæ nationis homines, qui hoc labore nos ſublevent.

De Denneterii morbo doleo, & ſi cum tempore melius non habuerit, D. V. quod optimum illi videbitur, quæſo conſulat.

Valde erratis, ſi creditis, pro victoria conceſſa, Deo nos gratias non egiſſe, expectaviſſeque donec vos iſthic nos admoneretis. Formulam autem orandi, quam ad Commendatorem miſſam D. V. dicit, nondum vidi, mirorque vos Ululas Athenas mittere.

Commiſſiones *Bendarum*, quas nondum vidi, miramur tam ſerò ad nos mitti: perſuaſumque populus noſter habet, de illis omnino abolendis cogitatum fuiſſe, cùm illis neglectis, qui robur provinciæ noſtræ eſſe ſolent, tot extraneos, tantis impenſis, rebuſque noſtris non ſatis affectos, in eorum locum ſurrogari vident, qui provincias noſtras ſuperioribus annis miſerè expilarunt, nec ullam pene protectionem attulerunt.

Quæ apud Antverpiam acciderunt, omnino perſuaſum habeo, Gubernatori noſtro, qui indigniſſime ab inſolenti milite ibidem tractatus fuit, vehementer diſplicuiſſe. Verumtamen

 popu-

populus credere non poteſt, non omnes culpa carere, qui hoc malum avertere debebant, poterantve. Factum autem iſthoc non leviter alias urbes deterret, ne temerè tales hoſpites admittant: metuuntque Hollandicæ urbes, ne, in gratiam receptæ, eandem fortunam perferre cogantur.

Claſſis veſtra vereor ne ſerius adveniat; cùm hiſce diebus, in præſentia Gubernatoris, Hiſpanorumque jam pacificatorum (ut ferunt) apud Antverpiam hoſtes, quod pene reliquum fuit navium, artilleriarumque, quas illi conjungere parabamus, interceptum fuerit, & eo hoſtium vires maritimæ creverint; ut valde vereamur, ne prædicta claſſis, id quod optamus, exequi queat.

De Bellevallenſi abbatia ſententiam meam ad Ducem Albanum, hîc adhuc agentem, ante annum juſſus ab eo perſcripſi, ſed ille, ut cetera multa, ad ſucceſſorem rejecit, qui hactenus, multis fruſtra ſollicitantibus, nihil adhuc determinavit. Præſidatum tamen Cameræ Rationum, Butkens (28) ſeniori magiſtro, priuſquam Regias literas acciperet, contulit, qui multis ſane numeris, ob Majeſtatis ſuæ ſervitium, ceteris competitoribus præferendus videbatur.

Nondum videre potui, quæ in favorem illorum, quos D. V. commemorat, Rex ad Gubernatorem noſtrum ſcripſerit. Verum de eorum effectu valde dubito, cùm Financiæ noſtræ ita exhauſtæ ſint, ut ne obolus quidem ſuperſit qui in ſtipendia ſervitorum erogetur. Ac Fonckius præpoſitus, ad ſecretum Conſilium ante quadriennium aſſumptus, nihil ſolutionis conſequi potuiſſe, conqueratur: nec reliqui Conſiliarii, Secretariique valde meliore loco habeantur. Ego autem proventibus, quos in Hollandia habebam, tam ratione officii, quàm reddituum, exutus, & parum quoque ex Friſia recipiens, in Sancto Bavone omne præſidium collocatum habeo. Sed & illic coloni praviter devexati, non habebunt tandem ut penſiones debitas perſolvant.

De Confeſſore, qui hinc jam dudum ad vos profectus eſt, quod nullam in literis veſtris mentionem facitis, ſubvereri nos cogit, ne aliquid forſitan illi in itinere adverſi acciderit. Itidem de Albernotio nihil a D. V. ſcribi miror, qui contra pro-

(28) *Butkens*) Petrus.

promiſſum, me inſalutato, hinc abiit, ac res quas nomine veſtro illi commendavi, infectas reliquit.

De Albani quoque erga me animo ſubdubitare nonnumquam me cogit, quod indignationem quamdam, ob non probata ſemper ejus conſilia, præ ſe ferre viſus eſt. Sed exitus ſatis probavit, multo ſatius fuiſſe, eum moderamine aliquo uſum fuiſſe, quàm quorumdam ſiniſtris ſuggeſtionibus tantopere mordicus inhæſiſſe. Si quid verò ejus rei animadverteris, rogo ne inauditum Rex condemnet.

Toties ad D. V. ſcripſi, ut me ex hoc piſtrino liberaret, cùm amplius Reip. negociis vires meæ non ſufficiant. Sed video D. T. Viglii ſui penitus obliviſci.

Filium veſtrum C. Antonium (29) nuper hîc vidi, qui plus quam D. T. credere poſſit, in altum crevit.

De Gregorio quoque hactenus nihil niſi fauſtum audivi. Marcum Ducem * affinem veſtrum, quantum poſſum adjuvabo, ut voti ſui compos fiat. Sed cum jam per ſemeſtre tempus novus Gubernator nobiſcum egerit, de nullis tamen pene officiis, beneficiiſque, communicato conſilio diſpoſuit, diſpoſiturumque ſe brevi, promittit. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. II. Junii. CIƆ IƆ LXXIV.

* V. ad Epiſt. CCXXXIII

EPISTOLA CCXXXII.

Ferdinandus Lopez a Bilio Gubernatore Friſiæ, in Hiſpaniam mittitur ad impetrandos codicillos officii. Bilii merita prolixe enarrata. De Drentiæ gubernatione cum Friſia conjungenda. Gratia Regia publicata. Propoſitio Statibus facta. Brabantini, quare ceteris difficiliores.

CL. D. Hoppere. Qui haſce literas ad D. T. perfert, Ferdinandus Lopez, unus eſt ex Capitaneis, qui aliquot

(29) *C. Antonius*) Cajus Antonius Hopperus. Is ſtatum eccleſiaſticum amplexus, poſtea, nempe anno 1619. factus eſt præpoſitus S. Petri Lovanii, & Univerſitatis Cancellarius, ac ſubinde privilegiorum Conſervator. Obiit anno 1634,

quot jam annis ſub Dno a Bilii Groningam, reliquamque Friſiam a Geuſiorum inſidiis, invaſionibuſque tutati ſunt. Juvenis ſane eſt ſtrenuus ac dexter, eoque magis gratioſus apud noſtrates, quod hîc natus eſt, linguamque vernaculam probe tenet, & ſe moribus noſtris ſatis accommodare novit. Mittetur autem per ipſum Bilium, permittente Gubernatore noſtro, ad ſollicitandas literas commiſſionis ſuper adminiſtratione ei a Regia Majeſtate ſua jam pridem in Friſia conceſſa, ſuper qua tamen nullos hactenus codicillos accepit, quibus fidem provincialibus faciat. Quod duplex ei generat incommodum: quod tametſi ipſe hactenus ſtrenue officio ſuo ſit functus, ſalarium tamen interea D. de Hierges percipit, cui antea per proviſionem a morte Comitis de Meghen Friſiæ gubernatio commiſſa fuerat, quam tamen hactenus non fuit ingreſſus: conqueriturque Bilius, præter laborem nihil ſibi relinqui. Deinde quoque refractarios quoſdam minus ei obedientes eſſe, quod penes alterum auctoritatem reſidere dicant, atque ex ea occaſione nonnulli ad novas res, adverſamque partem propenſi, parum ſe ei obſequentes præbent. Et licet eum de patria noſtra optime meritum conſtet, Geuſioſque ab eo ex Friſia noſtra profligatos fateri cogantur, eum tamen ſcrupulum contra Regiæ Majeſtatis decretum quidam objiciunt, quod Portugallus ſit. Ac de M. Idzardo a Sickinga noſtro (30) graviter conqueritur, quod is adverſariorum anteſignanum ſe præbeat. Egregriam verò operam idem D. de Bilii præſtat, non ſolùm in propellendis hoſtibus, verùm etiam, cùm ab inundationibus maris in ſummo diſcrimine provincia noſtra verſata jam aliquot menſibus fuerit, ipſe tandem forti, prudentique conſilio remedium adhibet, coadunatiſque omnibus ruſticis, ceteriſque, quorum poſſeſſiones ibidem periclitantur, eò jam reparationem aggerum perduxit, ut inpoſterum ab ſimili maris injuria Friſiam tutam fore ſperemus, de quo plura Ferdinandus referre poterit, ſi D. V. audire lubebit.

Habet & aliud in mandatis, ut ejuſdem nomine ſollicitet, quò

(30) *Idzardus a Sickinga*] Ideo *noſter*, ut opinor, quia Friſo, aut quia Conſiliarius eſſet in Senatu Friſiæ.

quò Drenthia (31) cum Friſiæ gubernatione relinquatur: ſuper quo tamen Regiam Majeſtatem jam antea aliquid ſtatuiſſe intellexi, fueramque & ipſe ab D. Gubernatore abſens ſententiam rogatus, quem tamen ab alio præventum cognovi. Miſeramque eodem tempore ad Excellentiam ſuam copias priorum commiſſionum, diligenterque hoc negocium tum examinaram: viſumque eſt Excellentiæ ſuæ, literas deſuper meas nunc ad Regem conjungere, ut ſuper poſtulationem Bilii maturius decernere poſſit, quod placebit. Ego autem neque uni, neque alteri incommodare volui, & hoc quod res eſt, ex veritate ſuggerendum putavi. Vos itaque, cùm commiſſiones abſolutas expedietis, quod ex re Majeſtatis ſuæ, patriæque utiliſſimum convenientiſſimumque videbitur, ſtatuere poteritis. De reliquis rebus noſtratibus, nihil opus eſſe puto, plura hiſce adjungere, cùm Lopius ipſe omnia quæ ſcire deſiderabitis, plene referre poterit, quem D. T. etiam atque etiam commendo, cùm homo ſit non inſuavis, ac a moribus noſtris non alienus. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ XIII. Junii CIϽ IϽ LXXXIV.

Poſt * Illuſtriſſimi D Gubernatoris noſtri literas, plene D. T. intellecturam arbitror, quo pacto † ſeditio Hiſpanienſium militum apud Antverpiam ſopita fuerit: atque huc deinde rediens VI. hujus gratiam Apoſtolicam ac Regiam publicarit, propoſitionemque poſtridie ad Status fecerit, quos longæ moræ tœdio affectos, ac multis de cauſis alteratos comperimus, ſed, quoad licuit, placatos eos remiſimus; ſperamuſque non omnes poſtulatis noſtris refragaturos eſſe. Brabantinos verò omnium difficillimos experturos nos eſſe, veremur, quod & multis incommodis, calamitatibuſque affecti, & re pecuniaria non ſatis diligenter adminiſtrata, vix rationem invenient, quâ præteriti temporis debita exolvere queant; ac innumera militum male diſciplinatorum multitudine obruimur, exedimurque, ut Gubernator noſter difficulter

* *Legendum videtur*: Per.

† Nempe quator mille florenis. *M. Balen deſcript. Dordr. p.* 849.

(31) *Drenthia*] Drentia, exigua pars provinciæ Tranſiſulanæ, olim unà cum Twenta, Comitatus titulo inſignis, paruit Epiſcopo Ultrajectino. Poſt *Carolo V.* uti Brabantiæ Duci, Hollandiæque Comiti ceſſit, prout videre eſt apud *Pontum Heuterum*. Nunc fœderatis Belgii Ordinibus ſubeſt.

culter diſpicere poſſit, quomodo ſtipendiis eorum ſatisfacere queat, ac interea haud magnum fructum hactenus ex tam numeroſo exercitu percepimus. Quæ omnia exactius prædictus Lopius referre poterit. Datum ut ſupra.

EPISTOLA CCXXXIII.

inedita.

Gratia Regia nullum Hollandiæ oppidum aquiſivit. De claſſe Hiſpanica nihil certi acceptum. Friſia afflicta ob atratos equites eò miſſos. De genero Hopperi, ac ejus pecunia. Virgilium commendat. Marcus Dux Cripiuſque promoti.

CL. D. HOPPERE. Scripſi ante duas hebdomadas ad D. V. per Lopium Capitaneum; poſt quod tempus nihil hîc incidit ſcripto dignum. Neque enim ab gratia publicata, ullum oppidum Hollandiæ ſignificationem aliquam hactenus dedit, ad veterem obedientiam redeundi, neque milites noſtri quicquam, quo eis terrorem incuterent, deſignarunt. De claſſe quoque, quam ex Hiſpania expectamus, nihil adhuc certi habemus, atque ita ſe adverſarii contra muniunt, ut de ſucceſſu multum ſolliciti ſimus. Friſia noſtra cùm D. Bilii opera, diligentiaque in ſpem aliquam veniſſet, aggerum adverſus maris injuriam reparandorum, novum incommodum valde formidat, perhorreſcitque. Quod videlicet equitum atratorum, quibus neque ſtipendia ſolvere poſſumus, & quorum non magnus hîc eſt uſus, in Friſiam, ut ibi interea alantur, aliquot cohortes deſtinatæ ſint. Et id, dum patria noſtra inundationibus, militumque diuturnis præſidiis ſic afflicta eſt, Geuſiorumque obſidione, qui portus omnes occuparunt, inedia multum laboret, cives coloniſque noſtros ad deſperationem pene adigit: ut magnopere vereamur, ne aliquid majoris mali inde nobis ſuboriatur.

Gener tuus nondum huc ex Colonia advenit, quamvis ipſi pridem annunciaverim, tutò eum huc venire poſſe: nam publi-

publicata gratia D. Gubernator ſatis declaravit, ipſum nihil ſibi metuere debere.

Pecunia D. V. debita, ab quæſtore confiſcationum ſi tota nondum ſoluta eſt, ſperamus in reſidui præſtatione eum ulteriorem moram non facturum.

Virgilii mei cauſam, quam literis hiſce junctis D. V. commendavi, quæſo ut per occaſionem promovere non gravetur. Marcus (32) affinis veſter, locum quem in ſenatu Flandriæ ambivit, tandem obtinuit, & Cripius (33) noſter in ſenatum Mechlinienſem cooptatus eſt: ac de ceteris beneficiis, officiiſque tandem Excellentia ſua reſolvit, ac perſcribi ad Regem mandavit, quæ ad Majeſtatis ſuæ diſpoſitionem pertinent. Burgundica quoque negocia D. V. etiam atque etiam curæ eſſe precor. Bruxellæ Cal. Julii CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXXIV.

inedita.

Quæ Rex ad diverſas conſultationes reſpondit, ad ejus notitiam non pervenêre. Ipſe magis ac magis memoria, animique vigore deſtituitur, rogatque miſſionem: ac ſecreto Conſilio de præſide provideri. Scharembergeri Secretarii amanuenſem Laurentium

(32) *Marcus affinis veſter*] In Epiſt. CCXXXI. habes *Marcum Ducem* Hopperi *affinem*. Is ergo eſt *Marcus de Hertoghe*, toparcha de Honswalle &c. qui in ſenatu Flandriæ Conſiliarius fuit. Uxorem habebat *N. Bertolf*, eaque ratione *Hopperi* fuit affinis, qui *Chriſtinam Bertolſiam* duxit. Hujus filius *Marcus* quoque *de Hertoghe*, toparcha de Fraſnoy, Honswalle &c. in eodem Conſilio ſenator & poſtea præſes factus 8. Auguſti 1617. obiit an. 1625.

(33] *Cripius*] „ Meſſire Guillaume de Criep, Chevalier, „ ſucceda a Meſſire *Antoine de Meulnare* par lettres patentes „ du 19. Aout 1574. " *Butkens Suppl. Tom.* 2. *p.* 316.* *Vide quæ ad Epiſt. LXVII. notata ſunt.*

rentium commendat. De genero Hopperi. Leerdamum recuperatum. Jacobus Heſſelius commendatus.

CL. D. HOPPERE. Per extraordinarium curſorem heſterna die literas tuas III. hujus ſcriptas accepi, ac cùm ſub idem tempus intelligerem, curſorem in Hiſpaniam mitti, monui Secretarium Berthy, ut unà curaret expediri quæ diverſis conſultàtionibus de rebus privatis Regi ſuggerenda videbantur; nec ſcio aliud, quod quidem ad notitiam meam pervenerit, quod deſideretis. De nonnullis verò ſubodoror, Regem jam antea lingua Hiſpanica reſpondiſſe, quæ ad meam noticiam non pervenêre: nec de his valde ſollicitus ſum. Neque enim ampliorem laborem quæro, ſed ubicumque potero, diffugere cogor propter virium imbecillitatem, & quod videam me memoria, vigoreque priſtino animi quotidie magis ac magis deſtitui. Proinde non poſſum non iterum D. T. rogare, ut tandem Rex aliquid de Conſilii Secreti præſide ſtatuat; &, cùm ego res Status curare amplius non poſſim, aut me hoc faſce Rex levet, aut coadjutores idoneos adjungat: nam Curiæ Conſiliiſque ægre adeſſe poſſum, & Gubernatorem, qui aliquando aliò proficiſci, peregrinarique cogitur, nullo pacto comitari valeo.

Scharembergerum admonui ejus quod D. T. ſcire deſiderat: idem me viciſſim rogavit, ut tandem amanuenſis ejus Laurentius, reſolutionem Regis ſuper conditione olim propoſita reſcire poſſit. Aptiorem verò eo, non facile inventuros vos puto, cùm jam viginti annis ſub Scharembergero omnia Curiæ miniſteria obierit.

Ad Angli ſchedulam reſpondebo, cùm ſententiam Secreti Conſilii, cui eam communicavi, intellexero.

De pecunia ab Receptore confiſcationum accepta, Cornelius Fabri, quibus ſatisfactnm ſit, clarius, uti ei mandavi, reſpondebit.

Ad Caſtellanum generum tuum, qui hic nuper Guilhelmum ſuum miſerat, videri mihi ſcripſi, ut huc quàm primùm excurrat, gratiæque ſe participem faciat, ac quid ultra ei faciendum D. T. ſuadeat, ipſam hinc conſulat.

De

De precibus (34) tranſmiſſis gratiam habeo. Verùm milites iis pacari non poſſunt, & monachi quoque, qui illis gravantur, petancias (35) mallent, quam indulgentias.

Leerdam (36) nuper a noſtris occupatum eſt, ſed Gorcomium mallemus; cujus tamen parva ſpes affulget: & interea hæc æſtas nobis ſine magno fructu effluit. Bene vale, CL. D. HOPPERE & conjugi liberiſque a me multam, quæſo, ſalutem dicas. Bruxellæ XXIII. Julii. CIↃ IↃ LXXIV.

Junxi hiſce literas affinis mei D. Jacobi Heſſelii, (37) quem de meliore nota D. V. commendo. Meritus autem fuit majora præmia, qui tempore Duciſſæ Parmenſis, ac Ducis Albæ, diligentiſſime mandata quantumvis odioſa exequi non detrectavit.

EPISTOLA CCXXXV.

Inedita.

De genero Hopperi. Gubernator Antverpiam. Status Brabantini in ſubſidia conſentiri recuſant, niſi 2. articulo læti introitûs *ſatisfiat. Periculum ſeditionis a militibus. Claſſis Hiſpanica non comparet. Mors Epiſcopi Atrebatenſis. Res Friſiæ non bono loco. Obitus Droſſati Stauriæ.*

POſt noviſſimas literas meas, HOPPERE CL. XXIII. Julii datas, gener tuus, Caſtellanus Goudanus huc advenit, qui

(34) *De precibus*] Opinor hîc indicari preces XL. horarum cum expoſitione Venerabilis Sacramenti, ad lucrandum certas indulgentias a ſummis Pontificibus concedi ſolitas.

(35) *Petantia*] Vel *pittancia*, ac *pictancia*, eſt portio monachica in eſculentis. Varias olim habuit ſignificationes de quibus *V. Gloſſar. du Cange.* Communiter ſignificat cibum, paſtum, prandium, Gallicè, *Repas.*

(36) *Leerdam*] oppidum Hollandiæ ad Lingam fluvium, quod fuit in patrimonio Comitum Egmondanorum, qui & Buræ Comites.

(37) *Jacobus Heſſelius*] de quo ad Vitam Viglii N. LXXI.

qui cùm hîc, abs ſe acta diligenter ipſe ad D. T. perſcribat, uti ex conjunctis literis cognoſces, nihil ego eorum repetam.

De Hollandiæ reductione parva adhuc nobis ſpes apparet.

Gubernator noſter heſterna die Antverpiam repetiit, huc, uti videtur, non ita mox rediturus, tametſi negocium cum Statibus Brabantiæ nondum abſolverit: qui mordicus inſiſtunt articulo *Jucundi Introitus*, (38) quo diſponitur, arcium cuſtodias in Brabantia nemini, niſi Brabantinis, committendas eſſe. Pertinaciores autem eos reddit, exemplum civitatis Antverpienſis, cùm Sanchio Davilæ (39) Caſtellano imputent nuperrimam irruptionem ſeditioſorum militum Hiſpanorum. Sunt & alia pleraque de quibus caveri ſibi volunt, priuſquam quicquam conſentiant: ac interea equites atrati, militeſque Germani nobis hîc minitantur, ſe eâdem arte ſtipendiorum ſolutionem a nobis quæſituros. Qui autem hîc conſcripti fuêre milites, quos Walones appellant, idem cauſantes, &, quod ſane præmeditabantur, a ſignis pene omnes diſceſſere diffluxereque, ac ruſticam plebem paſſim exedunt, omniaque quotidie in pejus tendere videntur.

De claſſe Hiſpanica nihil hactenus audivimus, & opportunitas prope effluxit, multique de ejus ſucceſſu parum bene omi-

(38) *Jucundus Introitus*] Sive *Lætus Introitus*. Quibus nominibus intellige *Pacta Conventa* Principis cum populo Brabantino ſeu privilegia concedi ſolita in adeptione Principatus, quæ in ſolemni receptione Principis, juramento utrimque firmantur: de quibus cùm populus Belga, ad libertatem ſuam attentus, gauderet & exultaret, hinc ingreſſus ſolemnis Principis, dictus eſt *Lætus Introitus* ſive *Jucundus*, ut Viglius hîc; quòd privilegia gentis in illa ſolemnitate firmentur. Varii ſunt *Læti Introitus*, ſeu varia Pacta. Prima ſponſio cum Brabantis, occaſione adeptionis Principatus eſt anni 1355. cui in primo volumine Edictorum Brabantiæ, eſt hic titulus: *Blyde incomſte ende Landt-charter, die de Hertoginne Joanna, met Hertogh Wenceslaus van Boyhem* (*Bohemen*) *den Lande van Brabandt gaven, doen ſy ontfaen waren. anno* 1355. *den* 3. *January tot Loven.* Aliorum Principum ſponſiones habes inter Edicta citata.

(39) *Sancius Davila*] Famianus Strada, conſtanter ſcribit *Sanctius Avila.*

ominati fuere, cùm hoſtes & portus omnes teneant, & navibus non inferiores fore videantur.

Ego valetudine præpedior, ne Gubernatorem comitari poſſim, ſæpiuſque admonui Regiæ Majeſtatis ſervitio convenire, ut de aliis idoneis miniſtris tandem provideat.

Superiore hebdomada amiſimus Reverendiſſimum D. Epiſcopum Atrebatenſem (40) virum ſane eloquentiſſimun, doctiſſimumque.

Ferdinandum Lopez iſthuc ſalvum adveniſſe ſperamus, ex quo res Friſiæ noſtræ plene cognoſcere potuiſtis. Sunt autem illæ non ſatis bono loco, cùm aggeribus reparandis valde fatigentur, conſumanturque. Nuper etiam, ne atratorum equitum Ducis Brunswicenſis & Comitis a Schouwenburch receptione gravarentur, vehementer timuêre, & cùm ſtipendia quoque militibus ſolvi nequeant, ab ſubditis mutuum exigitur, valde quiritantibus id contra privilegia ſua attentari. Droſſatus Stauriæ diem nuper obiit extremum, multique competitores ejus officium ambiunt. Bruxellæ. III. Auguſti. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXXVI.

inedita.

Timet claſſi ab Hiſpania venturæ, & deplorat neglectam fuiſſe rem maritimam. A terreſtri quoque militia metuit. Statuum auxilia non ſuffectura. De Duce Albano varia fama.

LIteras tuas, HOPPERE CL. XXVI. Junii datas, VII. Julii accepi. Miror autem, tanto tempore (uti ſcribis) nullas vos a nobis literas accepiſſe, cùm XX. Maii, II. ac XIII. Junii ac Calendis Julii meas ad te dederim. Crebriuſque ad te ſcribere non fuiſſem gravatus, ſi abitum curſorum, qui fere ſtudioſe celatur, præſcire nobis licuiſſet.

De claſſe quam brevi iſthinc abituram D. V. nobis nunciat,

(40) *Epiſcopus Atrebatenſis*] Franciſcus Richardotus; de quo Vide *Gall. Chriſt. Tom.* 3. *col.* 348. & *Biblioth. Belg. novæ edit.*

ciat, inter ſpem metumque verſamur, cùm hîc omnes portus ab adverſariis occupati ſint, & vereamur, ne aditus veſtris nautis ſatis ſint cogniti, adverſariique & multitudine navium & nauclerorum peritia ſuperiores eſſe videantur, multumque in Anglorum, finitimorumque favore confidant. Ac (proh! dolor) experimur quanta damma ſentiamus, quod initio rem maritimam nimium negligenter curaverimus, aut potius contempſerimus, unde tamen provinciæ noſtræ ſalus, proſperitaſque tantopere dependet. Nec ſcio, an paullo melius terreſtris noſtra militia adminiſtretur, cùm peditatum, equitatumque magis numeroſum hic habeamus, quàm vel alere, vel ſtipendia ſolvere queamus, & faxit Deus, ut non in nos aliquando arma vertant.

Statuum autem auxilia tarde procedunt, ut non ſuffecturum videtur, quod ab illis forſitan extorquebimus, unde Gubernator noſter in ſummis anguſtiis ſe conſtitui animadvertit, dum nervis belli deſtituitur.

De Duce Albano, ejuſque comitibus, varia hîc eſt fama, dum alii omnia læta perſcribunt, alii contrà, Regem non ſatis placidè eum excepiſſe. Sed præterita fruſtra culpamus, ſi futuris imminentibuſque malis remedium non adhibetur. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugem familiamque tuam officioſe amanterque ex me ſaluta. Bruxellæ. VIII. Julii. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXXVII.

inedita.

Tranſmittit ad Regem librum Joannis Caroli quem commendat, ut revocetur ad ſenatum Brabantinum aut Mechlinienſem. Cum Statibus adhuc agitur de ſubſidiis. Inquirit de Lopii adventu.

TRadidi, CL. D. HOPPERE, M. poſtarum iſthuc mittendum librum Commentariorum D. Joannis Caroli (41) procu-

(41) *Joannes Caroli*] Is eſt Joannes Charles, Antverpienſis, J. U. D. & anno 1575. Senator ac dein vice-præſes magni Con-

procuratoris generalis Friſiæ, de rebus ſuperioribus annis ibidem geſtis. Quæ cùm vobis allata fuerint, quæſo ut Regiæ Majeſtati offerre ac commendare D. T. non gravetur. Fructum autem non alium expoſcere videtur, quàm ut ad quietius aliquod munus in patria obeundum, Senatumque Brabantinum, aut Mechlinienſem revocetur. Cùm autem vir ſit inprimis doctus, praxiſque peritus, non inutilem operam ubivis præſtare poterit. Cùm autem, me potiſſimum promovente, conditionem Friſicam antea acceptarit, cum promiſſione ut ſi quando ſatietas eum cœpiſſet, adjutorem me præberem, ut de commodiore aliquo munere ei provideretur, non poſſum ejus poſtulationi non ſuffragari.

Cum Statibus de auxiliis adhuc ſedulò agimus, ſed remorantur illorum ſucceſſum, cùm alia pleraque, tum militum gravamina, quibus interea ſolvi nequeunt, quorum eò inſolentia crevit, ut vetus omnis militiæ diſciplina deperdita videatur.

De Lopii ad vos adventu, aut ad nos reditu, nihil audimus, de quo ſatis mirari non poſſumus. Bene vale, CL. D. Hoppere, ac conjugi liberiſque tuis multam à me ſalutem dicito. Bruxellæ, XII. Auguſti. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA. CCXXXVIII.

inedita.

Compatitur genero Hopperi, cujus pro illo conſilium expetit. Berlaymontio & D. de Havrech bono-

Conſiſtorii Mechlinienſis, qui anno ætatis ſuæ 72. Ordinem Minorum S. Franciſci ingreſſus, obiit anno 1598. Qui hîc indicantur Commentarii, ſunt Rerum a *Caſpare Robleſio Bilii* Domino ac Friſiæ Gubernatore geſtarum, libri IV. de quibus quid factum ſit, ignoro: & typis eos umquam excuſos nullibi legi. Reconditos fuiſſe opinor in bibliothecam Regiam S. Laurentii in Eſcuriali, ex quo tempore lucem non aſpexerint. Eadem ſors fuit *Hopperi* ac *Joannis Baptiſtæ Taſſii* Commentariorum, quæ inde ſublata hodie vulgamus. Porro de *Joanne Charles V. Biblioth. Belg. novæ edit.*

honoris tituli attributi. De Graphiarii Flandriæ cauſa. Taxat officiorum nundinationem. De pueris cantoribus in Hiſpaniam mittendis ſe excuſari petit. Mors Tornacenſis Epiſcopi. De rebus Burgundicis. Stratagema a Bilio fruſtra uſurpatum contra Enchuſam.

CL. D. Hoppere. Literæ D. T. XIX. præteriti menſis die datæ, mihi perquam gratæ jucundæque fuere, quòd inde intelligerem, noſtras, quas ab Geuſiis interceptas ferebant, ſalvas ad vos perveniſſe: reſponſumque plenius ad meas per Baptiſtam de Taxis, aut Ferdinandum Lopez avidè expectabo.

Caſtellanum arcis Gaudanæ, generum tuum huc adveniſſe III. Auguſti ſignificavi, ejusdemque literas adjunxi, quibus ea quæ hîc per eum acta ſunt, recenſere potuit. Reſtat ut D. T. quid porro eum agere velit, conſilium ſuum impertiat. Non poteſt autem non eſſe illi, ceteriſque a patria exulantibus, perquam grave, privari tam diu omni proventu, commoditateque, tam rerum patrimonialium, quàm aliarum; cujus finem nullum conſpicimus. Arbitror tamen, aliquid ei à parente ſubminiſtrari, dum Colloniæ agit. Quod an hîc futurum eſſet, valde dubitat.

Berlaiimontio ac D. de Havrech novis titulis condecoratis non poſſem non congratulari, ſi, quantum accedit honoris, tantum rei domeſticæ inde accreſceret. Pro favore autem Virgilio meo impenſo, magnas vobis gratias ago.

Greffierii Flandriæ ſucceſſum plerique ſollicite expectant, cùm & alii ſint, qui eodem morbo laborent; vereorque ne clauſula commiſſionibus inſerta, multis perjurii cauſam præbeat, dum familiaribus Gubernatorum permittitur ex officiorum nundinationibus rem ſuam facere, cujus dedecus in bonos, ſinceroſque miniſtros plerumque redundat.

Quod eleemoſynarius, ac M. Capellæ me rogatum volunt, ut procurem pueros, cantoreſque aliquot, hinc iſthuc mitti, id D. T. novit ad me non pertinere, ſed hoc mandari debere ab Gubernatore iis, qui ad hoc idoneos eſſe cognoſcunt: & aliquando perſpexi in ſubminiſtrandis ſumptibus præcipuam

cipuam eſſe difficultatem, remoramque. Quod ad me autem pertinet, non gravate operam meam in promovendo illorum deſiderio accommodabo.

Valde hîc verebamur ne quod de Epiſcopatus Middelburgenſis, & Abbatiæ Aquæcinctenſis proviſionibus hinc ad Regiam Majeſtatem miſſum erat, in via deperditum fuiſſet. Interea quoque Epiſcopum Atrebatenſem ac Tornacenſem (42) amiſimus, & quidam quoque Audomarenſem non recte valere ajunt: de quorum morte multum omnes dolent. Sed non deerunt, qui in eorum locum, licet imparibus meritis, ſuccedere ambibunt.

Intelligimus quotidie ex Burgundia, increbreſcere querelas adverſus ordinationes quæ hîc conceptæ fuere, ad corrigendos abuſus qui per viſitationem habitam comperti ſunt. Nec mirum eſt, eos, qui iis obnoxii ſunt, quibus poterunt artibus conari eos ſuſtinere ſi modò patronos inveniant, aut Regem eis connivere animadvertant. Proinde judicio meo non inconſultum fuiſſet, quod aliquando ad D. V. ſcripſi, ut Majeſtas ſua ſuper confirmatione earum, maturè ſuam auctoritatem interpoſuiſſet: miraturque præſes ſuper abſoluta commiſſione Regis proviſionem differri, unde quoque non exiguus ejus contemptus ſuboritur. Qua de re Illmus. Cardinalis Granvellanus me quoque ſubmonuit. Hortorque ac rogo D. T. ut ei remedium, quoad queat, adhibeat.

Quotidie hîc inquietor a nonnullis, qui negocia ſua D. V. a me commendari poſtulant, quibus equidem etſi gravate hocce officium impendam, denegare tamen omnino non poſſum, confiſus D. T. in bonam partem id accepturam, atque pro negociorum, rerum, ac perſonarum qualitate ſciet diſcernere quid fieri in ipſis conveniat, & quatenus favorem promerebuntur.

Egregium Stratagema D. Bilius nuper adverſus Enchuſianos inſtituerat, quemadmodum ex copia literarum ipſius D. V. intelliget: niſi Snekenſis cujuſdam malitioſa proditio obſtitiſſet.

Atrati

(42) *Tornacenſis*] Guilbertus D'Oignies, cui ſucceſſit *Petrus Pantaflour* de quo jam ſupra ad Epiſt. CCXXII. Sed tranſpoſitis epiſtolis, tranſpoſita quoque nobis tempora offeruntur. *Guilberti* dotes & præclara geſta paucis complectitur *Gall. Chriſt. Tom.* 3.

Atrati equites quos Friſii magnopere metuebant, illius diligentia ac induſtria averſi fuere. Qua in re non parvum beneficium patriæ noſtræ præſtitit. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & ſi quid præterea cum tempore occurret ſcriptu dignum, D. T. latere non ſinam. Haſce autem literas acceptis tuis confeſtim in occaſionem curſoris exaravi. Bruxellæ. VIII. Septembris CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXXXIX.

inedita.

De Leidenſi obſidione. Vanus rumor de morte Principis Auraicenſis. Militum vexæ, peſtis, fames. Rembertus Dodonæus Viennam Auſtriæ conceſſit. Status deliberant de reſcindendis Albani actis.

CL. D. HOPPERE. Ad literas tuas XIX. Auguſti ſcriptas, VIII. hujus menſis reſpondi; nec multum eſt quod addam, niſi quod quotidie nobis ſpes fit de Leyda, quam fame ita premi ajunt, ut ad deditionem propediem cogetur. Erat & hîc magnus rumor de ægritudine, imo de morte Auraicenſis, quem vanum fuiſſe comperimus. Cùm autem Geuſii omnes vias tentent, ut Leydæ commeatum inferant, tandem ad extremum remedium confugêre, quod tamen etiam non ſuccedit. Perfoſſis quippe aggeribus, & in Rotteram, qui apud Roterodamum excurrit, aqua marina immiſſa, ſibi ipſis plus pene detrimenti, quàm noſtris militibus in obſidione intulêre: cùm ad Leydam altiore loco ſitam, aqua perfluere non poſſit. Ac interea pagis, qui in fœnis ſiti ſunt, inter Roterodamum & Delſt irreparabile damnum intuliſſe dicuntur; & aquam quoque, ex qua cereviſia coquitur in Delft, plane infectam eſſe. Obſtinatè autem urbes Hollandiæ in Geuſiorum poteſtate exiſtentes, in ſua rebellione perſiſtunt, gratiam omnem Regiam aſpernantes, &, uti prætexunt, Hiſpanorum militum intolerabiles injurias, inſolentiamque abhorreſcentes. Milites interea noſtri, ob ſtipendia

dia

dia non ſoluta, graviter queruntur, & miſeram plebem valde divexant. Cui malo accedit peſtis paſſim in civitatibus, rurique graſſans, ut bello, fame, ac peſtilentia afflictis, extremus nobis imminere exitus videatur.

Rembertus medicus cognatus tuus, Viennam abiit, luculento ab Cæſare ſtipendio invitatus.

Status Brabantiæ ac Flandriæ adhuc ſuper poſtulatis ſubſidiis inter ſe deliberant, omneſque ad acta Ducis Albani reſcindenda tendunt: ac utinam ſynagogam cum honore ſepelire poſſemus, ne ſimul auctoritas Regis periculo ſubjiciatur. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XVI. Septembr. CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXL.

inedita.

Rumor de reditu Hopperi, qui comperiet res turbatas. Milites ad ſeditionem propenſi. Conflictus cum peſte & inedia. De genero Hopperi, & de Jacobo Daventrienſi. Nuntiat mortem Abbatis Averbodienſis & præpoſiti Aquecinctini.

ROblii nepos, CL. D. HOPPERE, tandem huc ſalvus advenit, literaſque tuas mihi attulit. De Ferdinando autem Lopio ac Taxio, quos jam dudum expectavimus, nihil adhuc intelligimus. Hîc autem increbeſcit fama de reditu quoque tuo, de quo tamen valde miror, nullam mihi abs te ſignificationem dari. Comperies autem hîc res noſtras perquam turbatas, nec uſquam ſpes tranquillitatis apparet. Paſſim autem milites ob non ſoluta ſtipendia ſeditionem minitantur, ac equites levis armaturæ Hiſpanici, Italicique in unum collecti, de augendis ſolvendiſque ſtipendiis tumultuari incipiunt. De Leyda prope ſpe excidimus ob præfectorum noſtrorum diffidium. Interea hîc cum peſte conflictamur, & populus magna inedia premitur.

Gener tuus cum filia adhuc Coloniæ moratur a quo hiſce die-

 bus

bus literas accepi, quas hiſce incluſi, ut cognoſcas ſollicitudinem meam, quod video nullo pacto poſſe me ab Jacobo Daventrienſi impetrare ut huc veniat, ac operis ſuſcepti rationem reddat, prætexens ætatem, itinerumque pericula. Quod ideo te ſcire volui, ut ſi quando Rex de eo quærat, me excuſare poſſis.

Lovanii nuper Averbodienſis Abbas (43) peſte, ut ajunt, periit. Apud Aquecinctenſe (44) cœnobium mortuus quoque eſt ejus præpoſitus, ſive œconomus, qui, ni fallor, primo loco Regi nominatus fuerat, ut in prælatura ſuccederet. Itaque ſi quid forſitan jam de eo diſpoſuiſtis, mutanda erit ſententia. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugi liberiſque multam a me ſalutem dicito. Bruxellæ. III. Octobris CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXLI.

inedita.

Conqueritur miſſionem ſuam in Regis adventum rejici. De nepote Wibrando. De taxa Abbatiarum Burgundiæ reſpondere non valet. De Trajectenſium negocio, ac de claſſe ex Hiſpania ventura. Novum Regis mandatum de 6000. Hoppero ſolvendis. Pecuniæ inopia & Statuum tergiverſatio.

CL. D. HOPPERE. Literas tuas IX. proximi menſis die datas, per Taxium VII. Octobris accepi. Poſt meas autem

(43) *Averbodienſis Abbas*] Egidius Heynſius. Porro Averbodium eſt locus in Brabantiæ & Leodienſis ditionis confiniis ſitus: inſignis Abbatia Ordinis Præmonſtratenſis, locum habens inter Status Brabantiæ. *V. Gall. Chriſt. Tom. 5. col.* 106.

(44) *Aquecinctenſe*] vel *Aquicinctenſe* cœnobium Ordinis S. Benedicti, ſecundo miliari ab urbe Duaco ſitum, eſt dioceſis Atrebatenſis.

autem abs te commemoratas, III. XII. que Auguſti, ac VIII. & XVI. Septembris, nec non III. Octobris latinas literas ad te dedi, nonnullaſque Gallicas in commendationem quorumdam, quarum memoriam non teneo. Scriberem quoque crebrius & magis in tempore, ſi hoc permitteretur. Per Ferdinandum autem Lopez forſitan intelligam, ſi quid præterea acceperis.

Porro permoleſtum mihi eſt, miſſionem meam in Regis adventum rejici, cùm ſcias me ejus prætextu ſæpius jam fruſtratum fuiſſe. Verùm, ſi mihi fidem adhibere voletis, ipſius Regiæ Majeſtatis plurimum intereſt, ut in Conſilio conſtituantur, quibus ad tractanda negotia vires corporis, animique vigor non deſunt.

Wibrandus meus priſtinam valetudinem nondum recuperavit, & vix ſpero ad tale munus, quale ab D. T. illi procuratum erat, (45) idoneum amplius fore. Interea apud Gandavum cum fratre Buchone agit.

De Abbatiis Burgundicis taxam æſtimationemque hîc non habemus, & in iis Bavii relationem fidemque fere ſequimur, ac Luxovienſi (46) atque S. Claudii (47) Abbatia excepta, nulla fere ad taxam Majeſtati ſuæ reſervatam, aſcendere videtur. Quæ verò in hac provincia ſunt, certior regula ex æſtimatione mediorum fructuum colligi poteſt. Creſpini (48) vero,

(45) *Procuratum erat*] munus Conſiliarii in Senatu Burgundiæ.

(46) *Luxovienſis*] *Luxovium*, Gallicé *Luxeuil*, eſt Abbatia dioceſis Biſuntinæ, primum Ordinis S. Columbani, exinde poſt aliquot ſecula, Ordinis S. Benedicti, fundata ab ipſo S. Columbano in Voſago-Monte in Sequanorum & Leucorum confinio, anno æræ Chriſtianæ 590. *Ita vetus Gall. Chriſt. Tom.* 4. *pag.* 585. Apud eundem auctorem (pag. 587.) notatum invenio, *Franciſcum Bonvallot*, adminiſtratorem Archiepiſcopatus Biſontini, & Abbatem Commendatarium Luxovienſem vita functum eſſe anno 1568. (Chifletius pag. 315. ponit 1560.) cui ſucceſſit *Antonius Perenot* Cardinalis Granvellanus, qui eam tenuit uſque ad obitum, qui contigit an. 1586.

(47) *S. Claudii Abbatia*] V. ad Epiſt. CCXXIV.

(48) *Creſpini Abbatia*] *Criſpinium*, vulgò *Creſpin* inter Montes, Valencenas & S. Ghiſleni Hannoniæ oppida ſitum, eſt Ord. S. Benedicti monaſterium.

verò, atque S. Pauli (49) apud Trajectum Abbatia, ad eam taxam non aſcendit, quam ſibi Rex reſervavit. Itaque D. V. mirari non debet, de ipſis Gubernatores noſtros providiſſe.

De Trajectenſi negocio quo minus abſolute reſcribatur, in mora ſunt ii, qui negocia turbulenti Conſilii tractant, cùm, ſi Rex eorum proceſſum ſententiamque revideri velit, id expreſſe decernere debeat.

De claſſis adventu nemo credit, quod a vobis ſcribitur, ac parum hoc conſultum videtur, ut aliàs aliquando admonui.

Novum Regis mandatum de perſolvendis iterum ſex milibus, optarem ut ad breviorem effectum deducere poſſimus; ſed in præſenti pecuniæ penuria, neſcio quam ſpem polliceri poſſimus, cùm nihil amplius ſit in financiarum ſcriniis, ac fiſcus quoque tantopere exhauſtus ſit, ut foro cedere debere metuatur, dum ab Statibus nihil fere impetrare liceat, & quæ jam antea legati eorum, in Hiſpania obtulerant, nunc tergiverſentur: tantopereque procraſtinantur, ut fruſtra laterem lavemus. Interea quoque nihil præclari a militibus noſtris geritur, ſed quotidie magis ac magis belli calamitatibus, miſeriiſque involvimur. Bene vale CL. D. HOPPERE. Bruxellæ x. Octobris CIƆ IƆ LXXIV.

EPISTOLA CCXLII.

inedita.

Magna inſtantia Brabantinorum & Flandrorum de arcium præfecturis naturalibus committendis. Lopii adventus ex Hiſpania, ubi Bilius voti ſui compos effectus eſt, a quo Sickinga cuſtodiæ eſt traditus. Commentarii Joannis Caroli ſalvi in Hiſpaniam advenêre. De Remberto Dodonæo. De medico ac

(49) *S. Pauli*] Hæc quoque Abbatia eſt Ord. S. Benedicti, de qua V. Heuſſenium &c.

ac chirurgo in Hiſpaniam mittendis, quare non curet. Ex infelici obſidionis Leidenſis exitu, timet ruinam, rerumque omnium confuſionem.

AD literas tuas, CL. D. HOPPERE, per Baptiſtam a Taxis ad me miſſas jam pridem reſpondi, ac deinde accepi eas, quas XXVIII. Septembris ad me per Fornæum dediſti. Ad generum quoque tuum, Caſtellanum Goudanum curavi mitti, quas ad illum ſcripſeras. Si quid autem mihi ille communicabit, fideliter ei coſilium meum impertiar. Hillius nobis inſciis ex Antverpia per Status Brabantiæ ablegatus fuit.

De arcium præfecturis naturalibus committendis, magna Brabantinorum, Flandrenſiumque apud Gubernatorem noſtrum inſtantia fit, a qua difficulter dimoveri poterunt, Hiſpanorumque apud Antverpiam exemplum omnes terret. Interea autem, dum eorum votis non ſatisfit, nihil ſuper poſtulatis ſubſidiis æqui reſponſi referimus: ac in tantum militum ſtipendia excreſcunt, ut etiamſi, quod poſtulatur, obtineamus, neutiquam tamen ea ſufficere illis poterunt.

Nudius tertius huc advenit Capitaneus Ferdinandus Lopez, cui, quod in itinere tam diu hæreret, adverſi aliquid accidiſſe metuimus: multa verò ille de humanitate ab D. V. ſibi exhibita retulit. Gaudeo antem D. Bilium voti ſui compotem à vobis redditum eſſe; quamquam hoc pleriſque Geuſianorum apud nos ſecretis fautoribus, Sinckinganoque ob privatas inimitias non valde gratum erit. Hîc autem dum ipſius Bilii conſiliis imprudentius reluctatur, cuſtodiæ domi ſuæ mancipatus fuit. Quod ne aliquas turbas nobis moveat, valde veremur.

Lubenter intellexi procuratoris noſtri generalis Friſiæ commentarios ſalvos ad vos perlatos fuiſſe, cujus deſiderium D. V. iterum, atque iterum commendo.

De Capellano uti D. T. petiit, Maratzius meus diligenter diſpicit, & quid invenerit, mature renunciabit.

Rembertus noſter incolumis Bremam pervenit, multoque maluit Germanicam, quàm Hiſpanicam conditionem amplecti.

Antea

Antea ad poſtulationem Majeſtatis ſuæ, de medico, chirurgoque ad vos mittendis diligenter diſpexeram, ſed ubi idoneos mihi reperiſſe credidi, conditionem ipſis renunciare coactus ſum, quòd Dux ſumptus itineris ſubminiſtrare gravaretur, Hiſpanorumque opera uti vos poſſe judicaret: veritusque ne idem mihi iterum eveniat, alii eam commiſſionem dari malim.

De Laurentio quoque Scharenbergeri miror nihil a vobis abſolute reſponderi, niſi fortaſſis ſecundum Germanicum proverbium, nullum reſponſum, velitis eſſe reſponſum.

Leydanæ obſidionis infelix exitus, multorum virorum bonorum, qui in voluntarium exilium ſeceſſerant, * plurimum conturbat atque adeo in deſperationem, extremamque miſeriam redigit. Deque Harlemio, atque Amſterodamo, lociſque vicinis, in diſcrimen venimus. Nonnulli autem vicini Principes ad pacis aliquam tractationem, operam, ſtudiumque ſuum offerunt, ſed media difficulter invenientur, & omnes prope, calumnias Hiſpanorum verentur. Una autem aut alia via, niſi finis his turbis brevi imponatur, præ foribus eſt ruina rerumque omnium noſtratium confuſio. Bene vale, CL. D. HOPPERE, Bruxellæ XXVIII. Octobris. CIƆ IƆ LXXIV.

** Supple:* animos.

Memoire pour Meſſire Johan Moufflin Chapellain de Sa Majeſté, que par charge & ordonnance d'icelle, il face au pays-bas ſoubs l'authorité de Monſeigneur le Commendador Major de Caſtille, Gouverneur General &c. & par la direction de Monſr. de St. Bavon, Preſident &c. ce que s'enſuict.

Aſſchavoir de chercher ung bon medecin; homme de bien, & Catholique & ſubject de Sa Majeſté illecq, pour ſervir a la Court de ſadite Majeſté, a la commune des pays-bas dicelle Court, a gaiges de trente ſolz par jour, avecq aultres choſes competens aux Medecins du Roy.

Et

Et sil eſt perſonne excellente en ſon art, Sa Majeſté eſt contente de oultre celuy donner trois cens florins par an d'avantaige, que ſont les gaiges des medecins de ſa propre Chambre.

Pardeſſus ce ſera auſſy donné a celuy qui viendra honeſte competence pour ſon voyaige, affin de venir icy le pluſtot que ſoit poſſible.

Auſſy chercher ung bon chirurgien pour ſamblablement ſervir a la dite Commune, a douze patards par jour, avecq aultres choſes a luy competens, & lui ſera ſamblablement pour ſon voyaige donné pour venir au pluſtoſt icy, ce qu'il appertient,

Et comme Sa Majeſté a par diverſes fois eſcript pour des Chapelains & enffans de ſa Chapelle, le rementeura auſſy ou il appartiendra, afin qu'il n'y ait point de faulte.

Advertiſſant de tout ce qu'il aura faict au Garde Seaulx Hopperus pour en faire rapport a Sa Majeſté commil conviendra.

Fait a Madrid le IV. d'Octobre CIↄ Iↄ LXXIV. Soubſcript.

J. Hopper.

EPISTOLA CCXLIII.

inedita.

Scribit, ſe ad vitæ exitum properare, nec potuiſſe hactenus, quæ tota vita obſervatu digna ſibi occurrerant, in ordinem redigere. Deplorat ſervatum ſe in hæc tempora, in quibus Reip. Belgicæ ruina prope eſt. De pacificatione nihil ſolidæ ſpei. Immenſa ſtipendia militibus debita. Timet ne Rex ipſe labenti Reip. ſubvenire valeat. De Statuum apud Regem poſtulatis, antequam in

 ſubſidia

ſubſidia conſentiant. De Capitulo S. Bavonis obiter. Loi viduæ curta ſuppellex. Adrianus Van der Myle in Conſilio Principis Auraicenſis. De privatis calamitatibus.

EGo, CL. D. Hoppere, per multos jam annos, unius pedis doloribus afflictus cùm fuerim, tandem id malum in alterum quoque deſcendit, tantopereque me cruciare cœpit, ut ſubinde a febribus non ſim immunis, cogitque me ab omni officio, cùm privato, tum publico abſtinere, eaque ſolum meditari, quonam pacto valeam animam Deo gratam reddere. Sperabam autem, antequam in hanc neceſſitatem, extremumque vitæ actum laberer, impetraturum me ſpacii aliquid, ſarcinas meas colligendi: cùmque per totam ætatem ſedulò operam dederim, ut quæ obſervatu digna mihi occurrerunt, ocium nanciſcerer, ea in ordinem redigendi, vereor ne morte præoccuper, votoque hoc meo frui nequeam. Alia autem ex parte dolore ſubinde ducor, quod ad hæc uſque tempora me Deus ſervarit, quibus navem, in qua tam diu unà cum aliis navigavi, jam pene perituram, & hanc florentiſſimam olim Remp. ruituram conſpiciam. Nam hîc ſane non multum ſpei nobis ſupereſt. Et quamquam multus paſſim rumor eſt, de rerum pacificatione, nihil tamen hactenus ſolidi fundamenti videre mihi licuit, ac in tantam Geuſii noſtri proterviam prolapſi ſunt, ut nihil præter rerum omnium confuſionem meditentur. Res autem noſtræ ſubſiſtere longius nequeunt, cùm tam immenſis ſtipendiis, militibus omnis generis debitis, ſolvendo amplius non ſimus, & populus noſter in hoc rerum ſtatu omnia ſua auxilia, ſubſidiaque in vanum præſtari conqueratur.

Res quoque Regis in Africa infeliciter geſtas, impedituras veremur, ne tantum quantum optat, hactenuſque perbenigne fecit, noſtris neceſſitatibus ſubvenire poſſit: neque aliud reſtare video, quam ut naturæ beneficio, ut dici ſolet, relinquamur. Quicquid autem, ſeu privatim mihi, ſeu patriæ noſtræ acciderit, quod orationibus avertere apud Deum non licebit, id fatis noſtris aſſcribere oportebit.

Si quid autem Regia Majeſtas forſitan ſuper Brabantinorum

rum poſtulatis benigne decreverit, id cæteris Statibus commune eſſe præſtiterit. Nam Flandri certe Mondragonium Gandavenſis arcis præfectum non minus averſantur, privilegiaque antiqua de excludendis confiſcationibus mordicus tuentur, & ea niſi impetraverint, atque a militum ſervitiis, exactionibuſque liberentur, vix eſt quod ullum ab ipſis expectemus auxilium. Status quoque Geldriæ ac Friſiæ graviter queruntur ſe adverſus privilegia ſua ad inuſitatas exactiones compelli, orandusque nobis eſt Deus, ut ea quæ inter ſe muſſitant, minitanturque, clementer avertat.

Ex Venduillii relatu nuper non illubenter intellexi, Gregorium tuum non infeliciter in ſtudiis proficere. Quod autem ſignificatum tibi ſuperioribus literis ajebas, de Capituli noſtri S. Bavonis erga eum liberalitate, id verum eſſe deſiderarem. Eſt autem hoc genus hominum (ut noſti) privatis commodis ita deditum, ut nihil de ſuo decedere ſuſtineat.

A Caſtellano nihil adhuc reſponſi ad literas tuas accepi.

Loi vidua, domo hîc alteri cuidam locata, in cubiculum quoddam ſibi reſervatum cum filiolo & ancilla ſe recepit. M. autem Adrianus ejus frater, Dordracum reverſus, ab Auraicenſi in Conſilium revocatus dicitur, ad quod rerum ſtatus forſitan eum compulit, ſed amici eum emanſiſſe mallent. (50) Verum infiniti ſunt alii ex ea regione profugi, qui olim in re lauta exiſtentes, tantum non mendicare coguntur. Meas quoque neptes, quæ cum maritis liberiſque ex Haga Comitis Trajectum ſeceſſerunt, alere cogor, cùm hoc quod ſecum abduxerunt, jam prope conſumptum ſit. Dicique non poteſt

(50) *Emanſiſſe mallent*] nempe *Adrianus Van der Myle*, Conſiliarius cùm eſſet in Senatu Hollandiæ ab anno 1563. quinquennio poſt, Rege Philippo annuente, valetudinis curandæ obtentu, ſed veriùs metu *Albani*, in Italiam ſeceſſit uſque ad finem anni 1572. Poſt recedens inde, & Heidelbergæ Electorem *Fredericum* de via ſalutans, ab eodem monetur, ut in patriam remearet, eamque ac Principem Auraicenſem opera ac conſilio juvaret. Quod dum aggreditur, mox in Conſilium Status cooptatur, aliaque dein in Hollandia munia obivit, donec moreretur anno 1590. Ita narrant *Leeuwius & Matthias Balen*, ambo ex *Borrii lib.* 27. Illum, ſi lubet *V. in Bat. Illuſtr. fol.* 1018. hunc in *Deſcript. Dordrac. pag.* 207. *&* 208.

teſt in quam miſeriam, calamitatemque florentiſſima Regio Holandiæ, Zelandiæque inciderit, ac D V. vere gratulor, quod ab his malis longiſſime abſit. Bene vale, CL D HOPPERE, & res patriæ tibi ſedulo commendo, ut quoad licebit tuo patrocinio eas adjuves, promoveaſque. Bruxellæ VII. Novembris CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXLIV.

inedita.

De Moſlino Capellano Regio. De Abbatia Aureæ Vallis, ac de conſtituendo Epiſcopatu Luxemburgenſi. Hiſpani milites rurſus ſeditionem minantur.

CL. D. HOPPERE. Ad omnes D. T. literas antea reſpondi. Hodie autem Moſlinus Capellanus Regius huc ſalvus adveniens, tuas mihi reddidit, quem uti antea virum bonum cognorim, ita accedente D. V. commendatione, lubenter omnem favorem quem potero, illi impendam. Vereor tamen ne non ſine difficultate effici poterit, quod de Abbatia Aureæ Vallis in Ducatu Luxemburgenſi prætendit, cùm religioſi ejus monaſterii vix ſibi extraneum, irregularemque, excluſo Priore, auctoritate Regia patiantur. Sed tamen videbimus quid efficere poterimus; ac in conſtituendo Epiſcopatu Luxemburgenſi, non modicæ ſimiliter difficultates ſeſe offerent, præſtiteratque ferrum, dum caluit, cudi. Ac cùm quidam incipiant ad veteres redire calumnias adverſus Abbatiarum incorporationem, & D. V. non ſit immemor, quid Romæ Molinæus noſter ſollicitarit, arrectæ ſunt multorum aures in omnem ſiniſtram occaſionem.

De medico, chirurgoqûe conquirendo, aliquid quoque ſuperioribus literis ad te ſcripſi. Hîc autem utrorumque laboramus penuria, præſertim qui digni judicentur, ut Regi commendentur. A Remberto nuper literas accepi, quibus ſe ſalvum Viennam perveniſſe, humaniſſimeque ab Cæſare acceptum ſcribit.

Hiſpani noſtri iterum ſeditionem nobis minantur, & profecto

fecto abſque ſtipendiorum exolutione exterus miles ſuſtinere ſe nequit.

Mitto ad te Urdii noſtri literas, qui non omnino inepte de Republica philoſophatur. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugi, liberiſque multam a me ſalutem dicito. Bruxellæ XXV. Novembris CIↃ IↃ LXXIV.

EPISTOLA CCXLV.

Deputati Statuum Burgundiæ contra novas ordinationes. Judicium Viglii. Geuſii, ac populus quoque petunt Hiſpanorum miſſionem. Gubernator queritur, nihil ſibi reſponderi ex Hiſpania. Statuum querelæ. Geuſiorum poſtulata tendunt ad Reip. & religionis mutationem. Queritur ipſe, nihil ex Hiſpania perſcribi pro conſilio, auxilioque. Vlierdeni mors, & ſucceſſor. Boiſſchotius in Anglia. Petit rurſus miſſionem ſuam, & Secretum Conſilium redintegrari, commendans Pamelium, Busbekiumque. Bilius in Friſiam rediit.

CL. D. HOPPERE. Deputati Statuum Burgundiæ huc jampridem advenerunt, & ab Gubernatore noſtro apud Antverpiam auditi fuerunt, eòque eos mordicus contendere intelligo, ut ordinationes novellæ penitus aboleantur. Nonnullis vero videtur, potius Regiæ Majeſtatis auctoritati, rectæque juſticiæ conveniſſe, ut tempeſtiva confirmatione earum calumniantium obloquentiumque ora obturata fuiſſent. Verùm aliis ſaniora conſilia amplectentibus, media via magis placet, ut auditis videlicet his, qui acta viſitationis Burgundicæ antea viderunt, & novellas haſce ordinationes unà conceperunt, eaſdem denuo revideant, examinentque, ac ut ea, quæ aliqua ratione offendere poſſent, omittantur, retentis iis quæ ad meliorem juſtitiæ directionem pertinere comperientur. Quorum mihi quoque ſententia non diſplicet. Sed noſti Burgundica ingenia, quæ temperamentum moderationemque ægre admittunt. Itaque fortaſſis ad vos in Hiſpaniam

excurrere volent, ut quod hîc impetrare nequibunt, ab Regis benignitate obtineant.

Communicationem quoque noſtrorum legatorum cum Geuſiis ſine fructu finituram veremur, cùm illi pertinaciter inſiſtant, ut Hiſpani omnes hinc quamprimum ablegentur. Quod ipſum populus quoque noſter, gravi ipſorum ſervitute oppreſſus, ſimiliter deſiderat. Et ſubſidia Statuum Provinciæ noſtræ neutiquam ſuffectura ſunt, ut ſtipendia, & quæ vocantur ſervitia, hîc eis longius exolvantur.

Ad quæ ipſis ita reſponſum eſt, ut merito, ac cum gratiarum actione acceptare oblata debeant. Verùm ſubinde veremur, ne Regia Majeſtas, aut Conſilium Hiſpanicum ea ſatis comprobet. Deſideravimuſque hîc plenius aliquod mandatum Majeſtatis ſuæ, ne ipſius indignationem, aut calumniam eorum, qui longius à periculis abſuerunt, præſentiumque temporum & Regionis noſtræ ſtatum non ſatis perſpectum habent, ſuſtinere cogamur. Gubernatoris tamen noſtri autoritas, aſſenſuſque, nos (uti ſpero) excuſabit, quem ſæpius deprecati ſumus, ut Regis ſententiam voluntatemque exploraret, noſque, priuſquam aliquid reſolveretur, certiores de ea reddi curaret, à qua nihil ſibi reſponderi conqueritur. Interea Status Brabantiæ, ac Flandriæ, nonnihil ægre ferunt, non poſſe ſe impetrare, ut quod ex privilegiis ſibi deberi contendunt, arcium præfecturæ indigenis committantur. Eſt & aliud quod Geuſii obſtinate poſtulant, ut ad Statuum Generalium communicationem, tota hæc deliberatio ſuper directione Reip. noſtræ rejiciatur. Quod cùm ad mutationem aliquam rerum publicarum, religioniſque, vergere metuamus, non ſatis quoque audet Conſilium noſtrum id ſine Regis conſenſu approbare. Omnino enim ad hoc adverſarii tendere videntur, ut Calviniſmum, ac Sectarum variarum dogmata licentiamque (quam libertatem conſcientiarum vocant) hac via retineant. Verùm ſi rebus ad aliquam concordiam prius deductis, Statuum conventum ſuper politia, juſtitiaque, ſalvo, exceptoque religionis negocio, urgere perrexerint, & ad Status aliquid deinde referri, contenderint, minus erit periculi. Quod nos autem cruciat, ſollicitoſque habet, eſt, quod nihil à vobis iſthinc literarum à Calendis Decembribus acceperimus, quibus de voluntate Majeſtatis

ſuæ,

ſuæ, conſilio, auxilioque, quod à vobis ſperare poſſimus, certiores fiamus.

Vlierdenus (1) Secretarius noſter, ſuperiore hebdomada diem clauſit extremum, ac in ejus locum Vaſſeur (2) ſurrogatus eſt. Vanderanum filium, quem apud vos eſſe arbitramur, bene muneratum ad nos redire optamus. Boiſſchotius Advocatus Fiſci Brabantini, qui ab Duce Albæ, propter aliorum paucitatem, in Conſilium Secretum adjunctus fuit, in Angliam remiſſus eſt, ut illic Oratoris officium, quamdiu Regi placuerit, obeat. Non poſſum autem te non iterum atque iterum compellare, ut promotor eſſe velis, quò tandem hoc munere (cui ferendo non amplius par ſum) exonerer, cureſque ſecundùm veterem conſuetudinem, in Senatum Secretiorem (ad quod olim Pamelium, (3) Busbekiumque, (4) qui perhonorifice Turcica legatione nomine Imperatoris functus fuit, commendavi) viros bene idoneos delegi. D. Bilius in Friſiam rediit, multum anxius ob ſtipendia, quæ militibus iſthic ſolvi nequeunt, plurimumque ſe tibi commendari petiit. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. IV. Aprilis. CIↃ IↃ LXXV.

(1) *Vlierdenus*] „ N. Van Vlierden Secretaire du Conſeil „ privè l'an 1556. " *Butkens Suppl. Tom.* I. *p.* 190. **. Erat frater *Gabrielis* Canonici Gandavenſis, de quo Sup. ad Epiſt. XX.

(2) *Vaſſeur*] „ Mr. François le Vaſſeur, Chevalier, Seigneur „ de Morienſart, de Neder- & Over-Heembeke, a été pour- „ vu de l'Etat de Secretaire des Conſeils d'Etat & Privê „ par lettres patentes de même date, données, le premier „ Janvier 1578. Il etoit du Conſeil de Guerre & Greffier de „ la Toiſon d'or. Il treſpaſſa le 16. de Mars 1603. giſt a „ Bruxelles en l'Egliſe de Couberg, aiant epouſé Dame Marie „ Butkens. *Idem. Supl. p.* ** 191.

(3) *Pamelius*) Guilielmus, de quo Sup. ad Epiſt. CXCVII.

(4) *Busbekius*] Augerius Giſlenus Busbequius, Flander, ad dignitatem ſenatoriam Conſilii Privati non pervenit. Hunc qui noſſe volet, adeat *Bibl. Belg. Valerii Andreæ. novæ edit.*

EPI-

EPISTOLA CCXLVI.

Gubernator graviter queritur de ſilentio miniſtrorum Hiſpaniæ. De communicatione cum adverſariis. Exprobrat Hoppero ſerò nimis eum conſilia ſua amplexum eſſe. Gaudet, ſeriò tandem de miſſione ſua agi. Offert viciſſim officia ſua. Rei pecuniariæ inopia. De Burgundico negocio, & quid Deputati prætendant. Mors Droſſati Harlingenſis. Novus Droſſatus Stauriæ. Idzardus a Sickinga adhuc in cuſtodia.

CL. D. HOPPERE. Cùm ego quarto hujus menſis die, noviſſime ad D. T. ſcripſiſſem, accepi tuas literas XVII. ejusdem datas, quæ eo mihi gratiores fuerunt, quod ab Calendis Decembribus nullas abs te ſcriptas accepi, licet in magnam ſpem erecti fuerimus, intelligendi aliquid quod rebus noſtris afflictis remedium ſolatiumque adferre potuiſſet: graviterque ſæpe Gubernatorem noſtrum de ſilentio veſtro conqueri audimus, hoc præſertim tempore, quo de pacificatione cum adverſariis communicatio inſtituta fuit, cujus adhuc exitum ſucceſſumque expectamus, licet ampliora ipſis oblata fuerint, quam quæ Regem rata habiturum eſſe vereamur, de quo noviſſimis literis plenius aliquid ad T. D. perſcripſi. Quod autem de veteri gubernandi forma abs te ſuggeritur, utinam tempeſtivius hoc conſilium amplexari voluiſſetis, cùm ſatis ſæpe à nobis admoniti fueritis, ſub iſta nova regiminis ratione, res noſtras diu conſtare non poſſe. Gratiſſimum autem mihi fuit, ſeriò tandem negocium dimiſſionis meæ apud Regiam Majeſtatem agi. Tuorum viciſſim curam lubenter habebo, modo intelligam, quid fieri à me velis. Verum rei pecuniariæ penuria omnes pene laboramus, dum ſtipendia à Curia non ſolvuntur, & reditus proventuſque noſtri, vel ab hoſtibus intercipiuntur, vel ab impio milite noſtro conſumuntur, & hîc in perpetuo quaſi metu vivimus, ne aliæ nobis ſedes quærendæ ſint.

Bur-

Burgundicum negocium, de quo ante ad te ſcripſi, hîc agitari examinarique ceptum eſt, & brevi per Gubernatorem noſtrum de ejus ſententia certiores fietis. Deputati autem Burgundici, qui hîc ſunt, omnino in hoc contendunt, ut ordinationes caſſentur, aut ii qui in Burgundia detinentur, legationem ſuam in Hiſpaniam proſequi permittantur.

Gubernator quando ex Antverpia ad nos rediturus ſit, adhuc ignoramus. Ego autem ceu claudus ſutor domi perpetuò deſideo.

Eſpelbacchium Droſſatum Harlingenſem ſuperioribus diebus amiſimus, ac in defuncti Stavrienſis Droſſati locum, quidam ex Capitaneis D. Bilii ſuffectus fuit, Atrebati natus, ac linguæ vulgaris ignarus licet vir ſtrenuus; & qui eam arcem ab Geuſiis olim obſeſſam fortiter defendit. Idzardus noſter adhuc domi in cuſtodia detinetur, monitus aliquando à me, ne adverſus ſtimulum calcitraret. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & ornatiſſimæ conjugi, liberiſque multam a me ſalutem dicas. Bruxellæ. XXII. Aprilis. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCXLVII.

Deum rogat, ut Rex tandem rebus finem imponat. De tractatu pacis cum parte adverſa. Bilius militum ſtipendia corradit. Agitatur cauſa Sickingana. Bilius defenſus. Excuſat ſe a ſilentio per Hopperum improperato: Neceſſe præſidem Secreti Conſilii conſtituere. De Card. Granvellano obiter.

LIteras tuas, HOPPERE CL. XV. Aprilis datas, calendis Maii accepi. Ut tandem Regia Majeſtas finem aliquem rebus noſtris, quotidie in pejus ruentibus, imponat, ab DEO omnipotenti flagitare non ceſſamus.

Communicatio hîc jampridem cœpta, quem ſucceſſum habeat, vos non ignorare arbitror. Populus autem partis adverſæ, tot miſeriis afflictus, quietem lubens amplecteretur, ſed ii qui rerum apud eos potiuntur, à concionatoribus,

 con-

conſiſtorialibuſque (quos vocant) ita dependent, confœderationibuſque ſeſe aſtrinxerunt, ut populo liberum arbitrium non permittant.

Bilius, ut antea ad te ſcripſi, hîc & apud Antverpiam aliquot dies fuit, & literas quoque hinc ad te dedit, quas te accepiſſe ſpero. In corradendis militum ſtipendiis, dum Curia nihil ſubminiſtrare poteſt, valde laborat, angiturque, & tamen ſine eis Provinciam defendere nequit. Atque hoc eſſe puto quod apud vos muſſitatur. Accedit Sickingani noſtri cauſa, quæ magna contentione iſthic adverſus procuratorem Generalem agitatur, & qui hujus ſunt factionis. Bilium optime de patria noſtra meritum, qui & hoſtes inde expulit, & aggeres adverſus mare egregie munivit, non ſatis ferunt. Ego autem ob publicum beneficium non poſſem viro forti, ac fideli non favere. Miror autem quod D. V. noſtrum accuſet ſilentium, plurimaque eſſe dicat, ad quæ nihil reſponſum fuit. Affirmare autem poſſem, nihil ejus hîc mihi communicatum fuiſſe: ſatiſque per ſe D. V. conſiderare poteſt, ad me à Curia abſentem, & domi Bruxellæ deſidentem, nihil eorum referri. Verùm jam antea ſæpe ſcripſi, quantopere ſit neceſſarium, ut de Præſidis officio provideatur, eidemque coadjutores, conſilariique, uti conſuetum fuit, adjungantur.

Illuſtriſſimo Cardinali noſtro Grandvellano lubenter congratulamur, in moleſtiſſima illa Provincia ſucceſſorem illi tandem obtigiſſe. Utinam & Regia Majeſtas ſervitiorum ab eo impenſorum gratam, benignamque habeat memoriam. Bene vale, CL. D. Hoppere, cum conjuge totaque familia. Bruxellæ. v. Maii CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCXLVIII.

Hopperus promittens vera remedia rerum turbatarum, ficus promittit poſt Paſcha. De pacificatione nulla ſpes. Geldria videtur defectionem minari. Knyphii Groningenſis negocium commendatum.

CL. D. Hoppere. Poſt concluſas literas meas hiſce junctas, accepi alias abs D. V. ſed ſine data, quas per cur-

curſorem extraordinarium, qui ad Regem Galliæ deſtinabatur, huc tranſmiſſas intellexi. Quibus ſpem nobis repetit, reſolutionis ſuper veris remediis circa res harum Provinciarum, quam tanto avidius expectamus, quanto nos magis urget neceſſitas, veremurque ne ficus ſint (ut dicitur) poſt Paſſcha. Nam de ſucceſſu ſuper pacificatione, omnem propemodum ſpem amiſimus, & ab concordia Gallica valde nobis metuimus. Ac Gelria, cæteræque vicinæ Provinciæ, tanto Hiſpanorum aliorumque militum injuriis afflictæ attritæque ſunt, ut defectionem meditari videantur, uti ex D. Urdii literis ad me nuper ſcriptis, cognoſcere D. V. poterit. Quamobrem celeritate opus eſt, ne ſero adhibeatur medicina.

Dominus Knyphius Groningenſis (5), negocium ſuum D. V. commendari cupivit, cujus ſollicitatio Secretario vander Aa, literis hiſce junctis, commendatur, quem D. V. benigne audire non gravabitur, ob amicitiam, quæ eidem D. V. olim cum dicto Domino Knyphio interceſſit. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Maii. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCXLIX.

Res Burgundiæ examinari juſſæ. Balthazaris Schetſii petitio rejecta. Mors Jacobi Daventrienſis. Quæ Hopperus ad Cardinalem Granvellanum ſcripſit, longe a veris remediis abſunt. Nulla ſpes concordiæ cum Geuſiis.

LIteras tuas, CL. D HOPPERE, prius ſcriptas poſterius accepi. Etenim quæ abs te iſthic XI. Martii datæ ſunt, XI primùm Maii accepi. De rebus autem Burgundicis quid abs te accurate ſcriptum ſit, adhuc me latet. Neque id mirum, cùm perpetuò fere Gubernator à nobis abſit, & apud Antverpiam hæreat.

(5) *Knyphius*] Frater *Joannes Knyff*, Ultrajectinus, ex Ordine Minorum, primus Epiſcopus Groningenſis. *V. Heúſſen. in hiſt. Epiſc. Groning.*

hæreat. Juſſit tamen nuper hîc per pauculos, qui iſthic reſtant, una cum Mechlinienſibus tribus collegis (6) Auſtruyes, Pamelio, ac Richardoto querelas Legatorum Burgundiæ examinari. Quod Balthazarum Schetz deſiderare ſcribis, ut mandatum ſibi detur à Statibus Generalibus, eorum negocia apud vos ſollicitandi, quod ego, niſi conſcio Gubernatore proponere non auſim. Et ultronea, ut dici ſolet, merx putet; illudque multo rectius dexteriuſque per Theſaurarium procurari poterit, qui quotidie cum utriſque de rebus publicis tractat.

Quid de officio Quæſtoris Trajectenſis actum ſit me latet. Intel-

(6) De Conſiliario *Auſtruyes* dixi ad Epiſt. cxxxi. De *Pamelio*, ad Epiſt. cxcvii. De *Richardoto*, ita habet *Tomb. des hommes Illuſtres pag.* 19. „ Miſſire Jean Richardot, Chevalier, Conſeil-„ ler (*au grand Conſeil de Malines*) des Conſeils d'Eſtat & Privé, ſucceda en l'eſtat du chef & Præſident apres le decès „ de Meſſire Jean Van der Burch, en l'ân 1597. par lettres „ patentes du 15. May. Il mourut au retour de ſon ambaſſa-„ de de France, en la ville d'Arras le 3. Octobr. de l'an 1609. „ & ſon corps fuſt porté en terre au Cheur du Saint Sacre-„ ment en l'Egliſe de S. Gudule a Bruxelles, ou on lui a dreſſé „ l'epitaphe ſuivant:

D. O. M.

Joannes Richardotus

H. S. E.

Prudentia, dignitate, auctoritate ſummus.

Prudentia. Quippe jam inde ab origine tumultuum in militia Regia, Caſtriſque velut Cyneas, laborum ac victoriarum pars fuit, Rerum deinceps ac negociorum, etiam pacis Gallicæ & Britannicæ feliciter confectæ, Induciarumque Belgicarum. *Dignitate.* Quam prudentia omnique virtute meruit. Eques auratus, Sanctioris Curiæ præſes, & a Conſiliis Status. *Auctoritate.* Qua ubique valuit, & modeſte uſus eſt. Sic principibus, ſic populo gratus, & cum feliciori patriæ fortuna memorandus. Senior & labore fractus, animo vegetus, cùm e legatione Gallica rediret, Atrebati inter amplexus liberorum exſpiravit 3 Nonas Septembris M. DC. IX. Guilielmus Richardotus, Lembecæ Baro, Patri opt. ſibi, poſteriſque p.

Erat porro Franciſci Richardoti, Epiſcopi Atrebatenſis, e ſorore nepos, ejuſque nomen adoptarat. *V. Bibl. Belg. in Franc. Richardoto.*

Intelligo tamen eum, qui deſtitutus ab eo fuerat in idem poſtea reſtitutum eſſe.

Caſtellanus Goudenſis Gulielmum ſuum nudius tertius ad me miſit, per quem obitum Jacobi de Daventria (7) apud Coloniam, mihi ſignificaret; officiumque quod in conſervandis libris Regiis ab eo factum erat. Dabimus autem una operam, ut illos ab hæredibus recuperemus. Id quod ad Illuſtriſſimum Cardinalem Grandvellanum ſcripſiſſe te ſignificas, longe ab verorum remediorum effectu adhuc (proh dolor!) conſpicio, rectaque conſilia ubique pene nobis deficere doleo. Nullaque pene ſpes ſupereſt, ut cum Geuſiis apud Hollandiam Zelandiamque concordia ineatur, cùm ægre ferant tantam multitudinem patria excludi. Nam ut ad rectam religionem redeant, perſuaderi ſibi non patiuntur. Bruxellæ. XIII. Maii. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCL.

Res quotidie ruunt in deterius. Novum Principis Auraicenſis matrimonium, adverſariis animos addidit. De deliberatione Antverpiæ inſtituta ſuper pacificatione. Conſilium Secretum, collapſum. Res Burgundicæ compoſitæ. Cupit Card. Granvellanum in Hiſpaniam ire. Mors uxoris Damhouderi. Adrianus Van der Myle Deputatus Principis: unde pater male audit.

CL. D. HOPPERE. Uti nos hîc quotidiana detinemur expectatione literarum, reſolutioniſque, & remedii malorum noſtrorum, ita & vos iſthic forſitan cunctamini, & meliorem rerum noſtratium ſucceſſum audire ſperatis: quanquam quotidie in deteriora ruimus, & de componenda pace fruſtra aſpiramus, cùm adverſariis animus creſcit, dum nos, cum

(7) *Jacobus de Daventria*] ſeu Daventrienſis, de quo V. Biblioth. Belg. & Supr. ad Epiſt. CVIII.

cum re omne pene conſilium perdidiſſe conſpiciunt. Mirabiles autem ſpiritus hæretici noſtri conceperunt ex novo Auraicenſis matrimonio (ſi quidem ſic vocandum eſt) quod viventi legitimæ conjugi (ut ferunt) alteram ſuperinduxerit, ut hoc velut vinculo ſe illis magis obſtrinxerit. Fuere apud Antverpiam convocati aliquot Epiſcopi, & ceteri proceres, quorum conſilium Gubernator noſter antea requiſierat, ut relationem commiſſariorum noſtrorum audirent, & conſilium ſuum impertirent ſuper iis quæ ulterius agenda videntur. Ipſi verò nulla habita Regis reſolutione, ſatis perplexi ſubſtitere: ac Bredam ad communicationem reverſis deputatis noſtris, ſi melius res non ſuccedet, Dominum ab Raſſeghem ad Regem in Hiſpaniam mittendum judicavere, qui rerum ſtatum Majeſtati ſuæ declararet, atque ipſius voluntatem huc referret, ſuper iis quæ porro agenda videntur, quemadmodum ex Gubernatoris noſtri literis plenius vos intellecturos arbitror. Nam ego cùm domi hîc deſideo quæ Antverpiæ tractantur, non ſatis intelligo. Interea quoque Burgundicum negocium abſolutum fuit, examinatis iis, quæ contra ordinationes per eos adducta fuerunt, per aliquot Conſiliarios, qui ex Mechlinia huc advocati fuerunt, una cum duobus aut tribus, qui ex Conſilio Secreto hîc ſuperſunt. Mirum verò aut potius miſerandum videtur, quod Regia Majeſtas Conſilium hoc, in quo difficillimæ cauſæ Provinciæ agitari ſolent, ſic corruere, & authoritatem omnem collabi ſinat. Quod ad me autem pertinet, ſæpe vobis ſignificavi, me rebus amplius ſupereſſe, neque adeſſe poſſe. Burgundis vero pleniſſima ſatisfactio præbita fuit: quanquam illis vix acquieturi, ſed legatos ſuos in Hiſpaniam miſſuri videntur, & forte propriorum negociorum cauſa magis hoc iter ſuſcipient, quàm quod ita Reip. convenire videatur.

Utinam, quod hîc vulgo fertur, Illuſtriſſimus D. Cardinalis Grandvellanus in Hiſpaniam quoque eat, qui & in rebus Burgundicis plurimum vos juvare, & de noſtris quoque conſilio ſuo vos inſtruere poterit.

Damhouderus (8) hac hebdomada conjugem ſuam matronam

(8) *Damhouderus . . . Conjugem amiſit*] *Judocus Damhoudere*, Brugenſis, Eques, J. U. D. Sub *Carolo V.* & *Philippo II.* Conſiliâ-

nam lectiſſimam (cujus animam Deus ad cæleſtia Regna ſuſcipère dignabitur) amiſit. Vidua ab Loo Coloniam ad fratrem ſe contulit, ut cum eo de rebus ſuis conſulat.

Alter autem ejus frater, M. Adrianus vander Mylen unus eſt ex Deputatis Principis, qui religionem cauſamque adverſam fortiter tuetur, ob quod & pater, Burgimagiſter (9) non ſatis bene apud nos audit. Bene vale, CL. D. Hoppere, & conjugem totamque familiam, quæſo, ut amanter nomine meo ſalutes. Bruxellæ. XXVII. Junii. CIƆ IƆ LXXV.

EPISTOLA CCLI.

Regis voluntas expectata. Arx Burana recuperata, ex qua optat alios fauſtos ſucceſſus, cùm de pacificatione modica ſit ſpes, Gubernatore perplexo ob ignoratam Regis voluntatem. De libris Jacobi Daventrienſis. Deliberatio ſuper negotio Burgundico, ad Regem miſſa. De periculo Civitatis Biſontinæ.

LIteras tuas, Hoppere CL. XXVII. Maii datas VII. hujus menſis die accepi. Curſorem ordinarium qui Regiæ Majeſtatis voluntatem nobis ſuper veris remediis adferat, ſummo deſiderio expectamus. Arcem Burenſem cum oppidulo, à D. Hierges, Gubernatore Gelriæ recuperatam, hiſce conditionibus junctis, vobis antea nunciatum fuiſſe ſpero, nec ipſe perſcribere omiſiſſem, ſi per eos qui hinc ad vos mittuntur, admonitus fuiſſem.

Optamus autem fœlicibus cœptis cætera quæ ſuccedent reſpon-

ſiliarius Financiarum, ut loquimur, duxerat *Ludovicam* de *Chantraines*, dicte de *Broucſaulx*, quæ obiit 22. Junii 1575. Ipſe verô deceſſit 22. Januarii 1581. Brugis tumulatus. De ejus vita & ſcriptis conſule *Biblioth. Belg.*

(9) *Bürgimagiſter*] Dordracenus, Arnoldus Van der Myle. *V. Supr. ad Epiſt. CCXXI. & ad CCXIV.*

ſpondere, militumque alacritas, ac cætera quæ ad ulteriorem oppugnationem requiruntur non deficiant: nec, ut hactenus factum eſt, omnem victoriæ fructum nobis effluere ſinamus.

Nam de exitu communicationis, pacificationiſque modicam quoque ſpem videmus, cum Gubernator noſter, non habita reſolutione Regia, quonam ſe vertat perplexum ſe oſtendit, cùm una ex parte neceſſitate rerum prematur, altera, religione, authoritatiſque Regiæ conſervatione diſtineatur. Idem autem Illuſtriſſimus Commendator triduum nobiſcum Bruxellæ egit, cui ſtatum Conſilii noſtri Secreti, & quæ ad me particulariter pertinent, diligenter commendavi, & ipſe, ſeſe & feciſſe, & facturum apud Regiam Majeſtatem omne officium ſedulo promiſit. Recte autem indicas, Reip. animam eſſe juſticiam, à qua tanto quotidie longius diſcedimus, quanto hæc paupertas noſtra majus incrementum accipit, licentiaque militaris, ac diſciplina omnis magis ac magis deperit, ac pleraque alia, cum bello hoc civili, in Remp. vitia ac incommoda irrumpunt, quibus difficile poſtea fuit mederi.

Significavi D. T. ſuperioribus diebus mortem geographi noſtri Jacobi à Daventria, rogavique ut D. T. procuraret literas à Rege ſcribi ad Senatum Colonienſem, qui in ſuam cuſtodiam recepit libros, quos ad Majeſtatis ſuæ poſtulationem tot annis, tantiſque impenſis elaboravit, ut mihi, aliive ad eandem ſuam Majeſtatem tranſmittendos tradere velit.

Omnino autem convenit in alienas manus hoc opus non pervenire, & dignum certe æſtimo, ut Majeſtati ſuæ, uti jam dudum diſideravit, exhibendum fruendumque ſervetur. Quam rem D. V. curæ diligenter commendo. Baronis de Kevenhille literas ad Birckmannum recte diſtinari curavi.

Burgundicum negocium hîc ad finem deductum eſt, & ad vos examinandum mittitur, in quo moderatione qua licuit uſi ſumus, multaque per Meſambarbam, ac Blaſerium ex Burgundica viſitatione ſuggeſta, & ordinationibus inſerta, omitti placuit.

In quo periculo civitas Bizontina nuper verſata fuit, D. V. plenius ex literis ad Regiam Majeſtatem ſcriptis intelliget, illudque per vigilantiam D. Gubernatoris à Vergy fortiter averſum

verſum fuiſſe gaviſi fuimus. Talia autem ſtratagemata paſſim metuenda ſunt, cùm impium ſceleratorumque hoc hominum genus, nihil aliud quam dolos ac inſidias meditetur, machineturque. Bruxellæ. XII. Julii. CIƆ IƆ LXXV.

EPISTOLA CCLII.

Remedia de rebus Belgicis, rurſus dilata valde dolet. Deputati Burgundiæ in Hiſpaniam eunt. Rogat miſſionem ſibi tandem dari.

CL. D. HOPPERE. Accepi literas tuas XXX. Julii Madriti datas, quibus de remediis, quæ tam diu expectavimus, in longius tempus, proh dolor remittimur! Et hîc ſane cordati omnes qui ſuper articulis controverſis adhibiti fuerunt, nihil reſolvere voluerunt, niſi præhabita Regis ſententia, quæ dum protelatur, nos hîc inter Scyllam & Charybdim jactamur. Interea Bura ac Audewaeter captis in ſpem aliquam erecti fuimus, ſed anni ſerum tempus, & militarium ſtipendiorum defectus, non multum ſperare ſinunt. De Burgundiorum ſollicitatione antea ad te ſcripſi. Cùm autem hîc eorum votis ſatisfacere nequivimus, veſtram Curiam adire maluerunt. Conjugem veſtram periculoſe admodum laboraſſe dolenter ſane intelleximus, verùm eam convaleſcere valde gaviſi fuimus. Ego quoque æſtivis hiſce caloribus, canicularibuſque diebus non ſatis valetudinem tutari potui, ſed tamen redeunte autumno meliora ſperamus, quod & conjugi veſtræ ex animo precamur.

Quæſo te, mi HOPPERE, ut quod toties tam enixe te rogavi, tandem efficias, ut ego publicis hiſce moleſtiis, cum perpetua valetudine conflictans, tandem eximar. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XXII. Auguſti. CIƆ IƆ LXXV.

EPISTOLA CCLIII.

Rex ſcribit ad magiſtratum Colonienſem pro libris a Jac. Daventrienſi relictis. Queritur de dilata re-

reſolutione Regia ſuper Rep. Belgica, cujus dilationis rationem non invenit. Marchionem de Havrech in Hiſpania exiſtentem commendat. Schoonhovia dedita.

CL. D. HOPPERE. Literas tuas penultima Julii ac VI. Auguſti datas, accepi. Prioribus jam pridem reſpondi, poſterioribus autem junctæ fuerunt literæ Regiæ Majeſtatis ad Senatum Colonienſem, atque ad me, ſuper negocio librorum per M. Jacobum Daventrienſem relictorum ſcriptæ: gaviſuſque fui, Regiæ Majeſtati officium meum gratum fuiſſe. Magni ſiquidem intereſſe puto, ne opus illud ſingulare depereat, aut à quoquam intercipiatur. Miſi autem Senatui literas per Gulielmum ſervitorem D. Caſtellani, qui Lovanium cum filia D. T. ad materteram ſalutandam tempore dedicationis advenerat, quam & hîc expectamus. Doleo differri adhuc Regiæ Majeſtatis reſolutionem ſuper publicis hujuſce Provinciæ negociis, cujus nobis toties per D. V. ſpes facta fuit, nec ſatis intelligere poſſum, quodnam impedimentum vobis objiciatur, quo minus quod Majeſtas ſua jamdudum concepit, effectui mandetur, nec poſſum aliquam ejus rationem cognoſcere, cùm ea, quæ hinc ad Regiam Majeſtatem perſcribuntur fere ignorem.

De conjugis veſtræ convaleſcentia multum gaviſus fui, ego quoque cum æſtivis hiſce caloribus diu conflictatus, nec adhuc in integrum reſtitutus ſum. Ludovicum qui veſtras attulit literas nondum vidi. Deſiderium Illuſtriſſiæ D. Duciſſæ à Feria (10) Leonino Wammeſioque (11) indicavi, qui omnem operam lubentiſſime in veſtram gratiam illi addixêre.

Marchionem ab Havrech ſalvum iſthuc adveniſſe gaudemus. Qui uti antea D. V. commendari à me cupierat, ita nunc idem offi-

(10) *Leoninus*] Elbertus, de quo ad Epiſt. L. CIII. & CCXX.

(11) *Wameſius*] Joannes, patriâ Leodienſis, J. U. D. renuntiatus uno eodemque actu cum *Joachimo Hoppero* ac *Petro Peckio*, viris ſummis. Ipſe ſe totum Academiæ Lovanienſi vovit. *V. Biblioth. Belg.*

officium lubenter impenderem, quo unà operam detis, ut ad nos cum ſatisfactione ac lætitia brevi redire valeat.

Schoonhoviâ deditâ, quædam quoque alia oppidula labeſcere incipiunt. Utinam propitius DEUS concedat, ut ſine ſanguine in viam rectam redeant. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugi tuæ multam à me ſalutem velim dicas. Bruxellæ. VIII. Septembris. CIƆ IƆ LXXV.

EPISTOLA CCLIV.

Ipſe, amicique omnes rei pecuniariæ penuria laborant, ut vix amplius ſuperſit, quo Collegium, ac Hoſpitale ſuum ſuſtineat. Cuſtos Jocalium mortuus. Crimpia capta.

CL. D. HOPPERE. VIII. hujus menſis noviſſime ad te ſcripſi, ac poſtea huc advenit filia tua, uxor Caſtellani Goudenſis, cum C. Antonio, qui ambo recte valent. Sed Caſtellanus tædio longi exilii afficitur, & de communi malo conqueritur, quod ſcilicet rei pecuniariæ penuria prematur, in qua navi nos omnes hîc laboramus, cùm ſtipendiorum ſolutio per triennium jam dilata fuerit, ac reditus proventuſque, quos in Hollandia habere conſuevi, ab rebellibus intercipiantur, ac quæ alibi ab ruſticis accipere ſum ſolitus, magna ex parte per milites diminuantur, atque nepotes affineſque meos, qui apud Trajectum agunt, & ibidem exulant, de meo fere nutrire cogar, cùm neque ex beneficialibus, neque ex patrimonialibus, quicquam percipiant.

Takonem quoque meum, qui infœliciter in hoſtium manus incidit, aliquot milibus redimere coactus ſum, vix ut amplius, quo Collegium meum apud Lovanium, & hoſpitale in Zwichem/ quod ſuperioribus annis fundavi, ſuſtinere queam, ſuppetat. Quamobrem D. V. rogo ut generi, filiorumque neceſſitatibus ſubvenire non gravetur, cùm hîc amici à quibus aliquid ſubſidii accipere poſſint, ipſimet rerum penuria laborent, &, ne diuturnitate hujus belli ad graviorem egeſtatem redigantur, multum metuunt. Hannardus, cuſtos (ut vocant) Jocalium, ſoceri quondam mei ſucceſſor, hiſce die-

diebus obiit. Quod officium Regiæ Majeſtatis diſpoſitioni Gubernator noſter relicturus videtur.

Quod ſi fiat, magnopere ad illud promoveri optat Franciſcus Damant, minor ex fratribus, quem ob patris merita fidelitatemque præferri optaremus. Qua in re ſi eum adjuvare poteris, nobis omnibus cum primis gratum feceris.

Poſt Schoonhoviam deditam, & Crimpiam captam, nihil memorabile accidit, dum Domini ab Hierges adverſa valetudo progreſſum ipſius impedierit. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. XII. Septembr. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCLV.

Dum remedia tardant, aliquantulum pecuniæ ex Hiſpania mittitur. De privata ſua egeſtate. Matrimonium Principis Auraicenſis, quid fecerit. Hiſpani milites horrori. De genero Hopperi ad arcis Gaudanæ præfecturam, aut ad aliud aliquod officium promovendo.

LIteras tuas, CL. D. HOPPERE, quas XX. Auguſti per extraordinarium curſorem ad me dediſti, accepi. Et quoniam vera remedia adhuc differuntur, aut quemadmodum veremur, nimium ſero adveniant, pecuniæ aliquantulum à vobis ſubminiſtrari gaudemus, cùm hîc amplius nulla corradi queat. Nam ab Statibus nihil amplius ſperare licebit, ac ad incitas pene redacti ſumus, militariaque conſilia noſtrorum hominum, ad hoc tendere videntur, ut rebus noſtris omnibus conſumptis, perditiſque, liberius nobis imperare valeant. De privata quoque egeſtate ad te nuper aliquid ſcripſi, eaque facit, ut, cùm nobis ipſis facultates deficere incipiant, amicis ſubvenire minus poſſimus.

Matrimonium, ſeu potius adulterium Auraicenſis, plurimos illi addictiſſimos valde alienavit, ſed contra, omnes ſævitiam inſolentiamque noſtrorum militum abhorrent, & hîc quoque in metu verſamur, ne Hiſpanos hac hyeme hoſpites habere

habere cogamur, Antverpianorumque ac Mechlinienſium nos terret exemplum.

Utinam quod adverſus Zelandiam tentatur, ſuccedat, nam in Hollandia nihil hoc anno ob adverſam D. ab Hierges valetudinem, ac imminentes nobis pluvias, profici poſſe ſperamus. Veneramus aliquando in ſpem aliquam Goudæ potiundæ, & Caſtellanus gener D. V. jam me rogarat, ut adjutor eſſe vellem, quò ad arcem reſtitui poſſet. In quo operam meam deſiderari non paterer, ſi viderem impetrari hoc poſſe, aut rebus ipſis convenire, propter ea quæ jam ad vos olim ſcripſi, ac diverſos aliquot noſtrorum hominum humores, præſertim eorum, qui ex turbulento Conſilio ſunt, & de rebus bellicis judicium ſibi attribuunt, qui deditionem prædictæ arcis calumniantur, ac fratris quoque invidia, qui in communicatione pacificationis habita, cauſam rebellium fortiter propugnavit, illum gravant. Quamobrem D. V. cogitare poteſt, ſi apud Gubernatorem noſtrum lenire hoc aliquo modo poſſit, aut, quod ego magis ſuaderem, ſi de aliquo alio officio providere illi poſſit. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XVI. Septembris. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCLVI.

In Hollandia nihil ſucceſſit ob adverſam valetudinem Dni. ab Hierges. In Zelandia ſatis proſpere actum, Xirixeâ recuperatâ. Jac. Daventrienſis libri geographici redempti; opus Rege dignum. Droſſardus de Muyden in Geuſiorum manus incidit. Molinæi mors. Bajus, decanus Lovanii.

POſt literas tuas, CL. D. HOPPERE, quas VI. vigeſimaque Auguſti ad me dediſti, ſuperioreque menſe accepi, nullæ mihi aliæ perlatæ fuerunt, præter eas quas IV. Septembris ad me ſcripſiſti, quamquam intellexerim, aliquot curſores interea huc adveniſſe, literarumque faſciculos attuliſſe. Verùm nihil mihi hactenus earum communicatum fuit, & ab Illuſtriſſimo Gubernatore noſtro adhuc certis de cauſis deti-

neri ferunt. Ego autem VIII. XII. ac XVI. Sept. poſtremas meas ad te dedi, ac non ceſſaſſem ſæpius ad te ſcribere, ac ea quæ hîc geruntur indicare, ſi nuntiorum poteſtas nobis facta fuiſſet. Quæ tamen in Hollandia ab exercitu noſtro peracta fuerunt, vos iſthic ab aliis reſciviſſe arbitror, ac niſi Dominus ab Hierges in adverſam valetudinem incidiſſet, militumque promptitudo atque alacritas ejus deſiderio correſpondiſſet, ſperaveramus nonnullas civitates ad obedientiam obſequiumque illic reduci potuiſſe. Verùm non eſt interea alibi ceſſatum. Sed id quod adverſus inſulas Zelandiæ, Gubernator noſter tentavit, ſatis proſpere hactenus ſucceſſit, ac Xirixeam in noſtra poteſtate eſſe arbitramur, licet nonnulli dubitent.

Colonienſis Senatus libros geographicos tres M. Jacobi Daventrienſis ad me miſit, quos per primam oportunitatem iſthuc deſtinabo, opus certe dignum Regia Majeſtate, in quo omnia hujuſce Provinciæ Belgicæ oppida, affabre & eleganter delineata, ſua Majeſtas conſpiciet, nec pretii in eos inſumpti pœnitebit. Filia tua, Caſtellani uxor, aliquot diebus hîc apud nos fuit, Lovaniumque rediit, ut per Guilielmum ſervitorem ſuum Coloniam reducatur, impetravimuſque ab D. Joanne Fonckio noſtro, ut domum præpoſituræ ſuæ Sancti Severini, illi Coloniæ inhabitandam concederet.

D. Alberti à Loo Vidua in Friſiam nuper abiit, ad quam ſalva pervenit. Verùm Droſſardus in Muyden dicti Alberti frater, quem ex via inviſerat, paulo poſt in Geuſiorum manus incidit, atque ab ipſis Goudam deductus fuit.

Joannes Molinæus Decanus Lovanienſis, hiſce diebus in fata conceſſit, phreneſi & ſpontanea fame apud fratres Cellitas Lovanii extinctus, ſurrogatuſque eſt in ejus dignitatem, ex electione Capituli, M. N. Michael Bay. (12) Quæ iſthic expedita fuiſſe ſcribis, tam Eccleſiaſtica, quàm publica,

(12) *M. N. Michael Bay*] id eſt, Magiſter Noſter *Michael de Bay*, qui eſt titulus S. T. Doctorum Lovanii. De hoc famoſiſſimo doctore *Michaele Bajo*, videas auctores non tot quin plures. Compendium ejus vitæ & geſtorum exhibet *Biblioth. Belg.*

publica, magna aviditate expectamus. Verùm inter cæteros non oblitos vos ſpero Viglii veſtri, qui jam aliquot annis ad pleniorem miſſionem adſpiravit. De penſiuncula filio ab Rege conceſſa gaudeo, quam in C. Antonium filium rectiſſime collocabis, cùm Gregorius ad rem Eccleſiaſticam parum affectus videatur. Curabimus autem illum clericali tonſura quam primum inſigniri, & jam tempus mihi eſſe, (13) ut eum ad particularem aliquam ſcholam dimittas, cùm jam ætas hoc expoſtulet, ut ingenium indoleſque ejus, melioribus literis tempeſtive excolatur. De uxoris tuæ meliore valetudine multum gaudeo, jamque mihi tempus eſſe videtur, ut de filiarum elocatione, cogitare quoque incipias. Non arbitror autem, ſtirpem tuam apud exteros te velle conſeneſcere, & aliquando mihi Atrebatenſis Major, qui in Cameram Rationalium apud Inſulas te promotore adſcitus fuit, non contemnendam conditionem repræſentavit. Bene vale, Hoppere CL. cum conjuge totaque familia. Bruxellæ. xix. Octobr. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCLVII.

Mittit Catalogum oppidorum depictorum in opere Jac. Daventrienſis, cujus defectus adnotat, & quomodo ea volumina tutò ad Regem perferri poſſint, quærit.

Mitto, CL. D. Hoppere, ad D. T. Catalogum oppidorum, quæ in tribus voluminibus M. Jacobi Daventrienſis depicta comperi. Verum præmatura ipſius mors impediit, quo minus, uti cum eo convenerat, templa civitatum, portas, & opera publica non ubique expreſſerit, & in Flandriæ oppidis omiſſam ab eo invenio urbem Iprenſem, quæ eſt inter celebriores ejus Comitatus. Deſideraram quoque, ut loca paulo melius illuminata fuiſſent, quo Regiæ Majeſtatis oculis magis ſatisfactum fuiſſet. Verùm ſi Rex petat, &

(13) *Adde* : videtur.

& illos ſumptus fieri mandet, poterunt quæ deſunt adhuc ſuppleri. Sollicitus vero ſum quomodo ea volumina tutò ad Majeſtatem ſuam dirigere queam, cùm magnopere interſit, ne in itinere, quod hodie male ſecurum eſt, intercipiantur aut in alterius manus incidant. Quamobrem ſi Majeſtas ſua tantam moram ferre poſſet, ut ſecurius ea volumina mitterentur, cùm hîc aliquis rumor increbuerit D. V. forſitan propediem ad nos adventuram, cuperem in id tempus miſſionem eam poſſe differri, quo ex veſtro conſilio quid faciendum videatur intelligam, & priuſquam ſe itineri huic D. V. accingat, aliquid quæſo reſponſi tempeſtive ſignificet. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Novembr. CIϽ IϽ LXXV.

EPISTOLA CCLVIII.

Regem tandem aliquid ſtatuiſſe de rebus publicis, & de ſuo quoque negocio, cum gaudio intellexit. Gubernator in Zelandia memorabilia geſſit, Xirixeâ tamen non recuperatâ. Chiappini Vitellii mors. Ad pacificationem anhelat.

CL. D. HOPPERE. Nobilis ille qui à D. de Noircarmes iſthuc miſſus erat, ſalvus huc pervenit, literaſque D. V. ad me ſe habere hac tranſiens dixit, ſed quas prohibitus fuit mihi tradere, donec Gubernatori noſtro ſuas literas pertuliſſet. Eas tamen poſtea ad me miſit : ſed nondum quivi ab eo intelligere, quidnam in publicis negociis, quod ſciri poſſit, attulerit. Verùm gaviſus ſum ex duplicato literarum III. Octobr. atque aliis poſtridie datis intelligere, tandem Regem aliquid reſolviſſe ſuper rebus publicis, & in negocio meo particulari, aliquid me intellecturum.

Gubernator autem noſter diu in Zelandia occupatus fuit, & bellicis negociis ita diſtractus, ut ad ea, quæ Regia Majeſtas mandavit, exequenda illi ocium non fuerit. Multa vero ibi memorabilia per noſtros milites attentata actaque fuere, ſed ab Xirixea adhuc excludimur.

Chiap-

Chiappinum Vitellium qui Gubernatorem eo comitatus fuerat, ex morbo amiſimus. Videntur autem Hollandi, Zelandique pœnitere quod conditiones pacificationis rejecerint, ſed utinam adhuc reſipiſcerent, deſideratamque pacem non reſpuerent.

Erga parentem Vanderani officium quod filius deſideravit, de quo D. V. ad me ſcripſit, præſtiti. Ipſe autem D. V. maximas gratias agit, & filium vobis etiam atque etiam commendat. Bene vale, CL. D. HOPPERE. Bruxellæ. VII. Novembr. CIƆ IƆ LXXV.

EPISTOLA CCLIX.

Epiſcopi Groningenſis negotia expedita deſiderat. In Zelandia res longe abſunt a ſperato ſucceſſu. Minutæ operis Jacobi Daventrienſis a Viglio redemptæ. Scribit ad Regem, & quod ſcribit, cum Hoppero communicat.

HOdie, CL. D. HOPPERE, redditæ mihi ſunt literæ tuæ, quas nepoti M. poſtarum huc perferendas tradidiſti. Ipſum autem nondum vidi, nec ſcio quas proviſiones ille ſecum attulerit. Una autem, quæ Epiſcopum Groningenſem concernit, ſi cum aliis allata fuerit, multum gaudebit Styna mea, quæ ſedulo pro eo ſollicitat. Et profecto jam ad anguſtias res ejus redigentur, niſi à vobis tempeſtive illi ſuccurratur.

Veremur quoque ne nuncius rerum proſpere in Zelandia geſtarum, remedia diu à vobis promiſſa longius differat, quanquam plerumque ante victoriam quidam triumphos agunt. Nam adhuc longe abeſſe videmur ab eo quem ſperavimus rerum ſucceſſu. Et interea nos hic perturbant non minus quàm vos res Gallicæ, ex quibus Geuſios noſtros novos ſpiritus concipere audimus.

Scripſeram ad te ante pauculos dies de opere Jacobi Daventrienſis, ac poſtea intelligens, apud muliereculam quandam Mechlinienſem ejus uxorem ſeu concubinam ſervari

minutas formularum ab ipſo delineatarum, dedi operam, ut illas ad manus meas conſignaret, promiſſo ipſi honorario, quod Regia Majeſtas exolvere (uti ſpero) non gravabitur. Curandum enim omni ratione puto, ne in alienas manus exempla ulla incidant, unde poſſint alia excul-pi evulgarique. Super qua re velim, ut verbum aliquod Majeſtati ſuæ dicas, intelligaſque quid fieri illi placet. Et ſi tuus ad nos adventus (uti ſperamus) ſuccedat, in eum totam iſtam deliberationem de mittendis ad Regem Daventrienſis voluminibus ſuſpendam. Cùm autem intellexerim ab Gubernatore noſtro quidnam Rex ſuper negocio meo reſponderit, aliquid ad eundem ſcripſi, uti ex copia hiſce juncta cognoſces, quod forte ille ad Majeſtatem ſuam perſcribet. Differens ulteriorem reſponſionem meam ad Majeſtatem ſuam donec Majeſtatem ſuam conveneris, ac ſententiam tuam judiciumque intellexero.

Adjeci quoque adviſum (ut dicunt) meum ſuper aliis quibuſdam Majeſtatis ſuæ proviſionibus, quas te ignorare nolui, ſi forte Excellentiæ ſuæ aliud videbitur. Bene vale, CL. D. HOPPERE, & conjugi, quæſo, tuæ liberiſque multam ex me ſalutem dicito. Bruxellæ. XXIII. Novembr. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCLX.

Dolet rurſus ſalutaria remedia etiamnum differri. Sasbout acceptat præſidatum Conſilii Secreti, ſub certis conditionibus, pro quibus intercedit. Pamelius Flandriæ præſes. Res Zelandiæ non ſuccedunt. Gubernator non recte valet.

ACcepi, CL. D. HOPPERE, literas tuas XIV. Novembr. datas. Circa vos omnia recte ſe habere, & conjugem veſtram convaleſcere, vehementer gaudeo, ſed doleo expectationem ſalutaris remedii adhuc differri, quanquam quotidie difficultates noſtræ magis ac magis creſcant, ut valde vereamur, ne ſerò malis noſtris medicina paretur. Præſes Sasbout

Sasbout (14) huc venit & conditionem oblatam non eſt recuſaturus, quatenus illi honorarium detur, quale antea mihi & Tyſenachio præſtitum fuit, ſine quo dignitatem officii ſuſtinere nullo modo poterit, cùm in Hollandia patrimonio ſatis opimo aliiſque omnibus ab Geuſiis ſpoliatus ſit. Quamobrem adjuva quæſo ut poſtulata impetret. Multi boni viri de ejus promotione gaudent, Pameliumque (15) in Flandrico Præſidatu cæteris prælatum gratulantur. Res Zelandicæ haud ita ſuccedunt uti optaveramus, & forte rumores qui iſthuc perlati ſunt conſilia veſtra mutarunt. His autem artibus bellum in longum ducitur, & Principis, Reipublicæque ærarium totum exhauritur, omnemque apud mercatores fidem amiſimus, poſtquam nihil amplius à vobis expectare liceat. De libris Daventrienſis rogo, ut aliquid tempeſtive reſpondeas, & ſi D. V. adhuc expectare debeamus, quæſo, ſignifica.

Gu-

(14) *Præſes Sasbout*] Arnoldus de quo Supr. ad Epiſt. XXIX. Porro in libello *Tomb. des hom. illuſtr.* hæc habes. „ Meſſire „ Arnou Sasbout, Chevalier, Seigneur de Spalant, Conſeil- „ ler du Conſeil de l'Empereur Charles V. en Hollande, puis „ par le Roy Philippe II. creé Chancelier de Gueldres, fils „ de Joſſe en ſon vivant auſſy Chancelier de Gueldres, & fre- „ re d'Adam Cordelier. Il fuſt fait Chef & Preſident du Con- „ ſeil Privé, par lettres Patentes depechées a Madrid le 1. de „ Juin de l'an 1572. Le dit Meſſire Arnou ſe retira pendant les „ troubles a la Haye en Hollande, ou il mourut en l'an 1583." Ubi obſerva I° *Adamum Sasbout* Ordinis Minorum virum doctum, juxta ac pium (*Vide Biblioth. Belg.*) non fratrem Præſidis, ſed fratris filium eſſe. *V. Leeuwium Bat. illuſtr. pag.* 1107. 1108. 2° Diploma præſidatus dicitur expeditum 1. Junii 1572. & ita quoque *Leeuwius* ac *Butkens*. Certiora tamen videntur quæ *Viglius* ſcribit: niſi dicas, diploma triennio poſt expeditionem demum in Belgium miſſum; quod intellectu difficile ſit, cùm *Viglius* toto hoc triennio apud Regem, aut certe apud *Hopperum* poſtularit *Tyſenachii* ſucceſſorem, non ſucceſſoris diploma. 3° Nullibi annotatum reperi, quo tempore Sasboutus ſe rebus publicis ſubtraxerit: quod contigiſſe autumo anno 1576 uti *Leeuwius* quoque, cûm Senatus Regius, Belgii Gubernationi præpoſitus, in vincula raperetur.

(15) *Pamelius*] V. Supr. ad Epiſt. CXCVII.

Gubernator noſter aliquot diebus non rectè valuit, veremurque, ne adverſa quæ quotidie nobis annunciantur, illum nimium affligant. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ, XIII. Decembr. CIↃ IↃ LXXV.

EPISTOLA CCLXI.

Sperat remedium, quod tamdiu parturiverunt in Hiſpania, aliquando appariturum. Res Zelandiæ peſſimo loco. De Conſiliariis Friſiæ. De Pamelio ac Sasbouto ſucceſſoribus dando. De aliis differt ſcribere, donec Hopperus ex Hiſpania advenerit.

CL. D. HOPPERE. XIII. Decembr. reſpondi literis tuis XIV. Novembr. datis, ac poſteâ ad me allatæ ſunt illæ, quas XXX. Octobris antea ad me dederas. Et quanquam expectatio verorum remediorum, quæ nos hîc diu detinuit, adhuc ſuſtineat, nondum tamen ſpem amiſimus, tandem aliquando quod tam diu parturiviſtis, re ipſa appariturum. De Zelandicis autem rebus longe aliter proh dolor ſe veritas habet, quàm vobis nunciatum fuit.

Ex Friſia nihil habemus, niſi Lemmeram nuper à Geuſiis Enchuſianis oppugnatam, combuſtamque fuiſſe, fortalicium ibidem conſtructum noſtris militibus fortiter defendentibus. Hieronymus Hannya Conſiliarius in fata conceſſit, ac Rouſſeau atque de La Vaille cum adverſa valetudine ſimiliter conflictantur.

Ego autem non omiſi, Sapidum affinem tuum apud Gubernatorem commendare, ſeu alii nonnulli commendationem meam prævertunt, ut niſi tu iſthinc adjuves, videam me fruſtra laboraturum.

In locum Pamelii Præſidis Flandriæ nondum aliquis ſurrogatus fuit, ſed tamen non deſperamus Regiæ Majeſtatis literas pro D. Joanne Carolo Procuratore noſtro Friſiæ, non omnino effectu carituras. Domini quoque Urdii noſtri nomen in albo poſitum eſſe eorum, qui Cancellario Geldriæ Sasbout ſuccedere merentur, intelligo, & is quoque in D. V. commendatione ſpem præcipuam ponit.

Ad

Ad literas Regiæ Majeſtatis v. Auguſti ad me datas, una cum iis quas ad Senatum Colonienſem, ſuper libris Jacobi Daventrienſis recuperandis, ad me dedit, nec non aliis XIII. Octobr., de proviſione Statuum, ad me ac Gubernatorem noſtrum ſcriptis, hactenus ſuperſedi quicquam ad Majeſtatem ſuam reſcribere, cùm non dubitem, ea quæ ad libros Daventrienſis pertinent, D. T. ad Majeſtatem ſuam retuliſſe. Reſpondi etiam Gubernatori ſuper eo quod Majeſtas ſua mihi communicandum ipſi injunxerat, ſuper continuatione officii Conſilii Status Præſidis, quod illum arbitror Majeſtati ſuæ ſignificaſſe, & cùm ad te exemplum literarum mearum miſerim, ſpero te, quatenus opus erit, idem Majeſtati ſuæ indicaſſe, differens aliud Majeſtati ſuæ reſcribere, donec D. V. Deo volente, adveniente, plenius de ejus ſententia certior fiam. Bene vale, CL. D. Hoppere: Bruxellæ. penultima Decembris. CIƆ IƆ LXXV.

EPISTOLA CCLXII.

Miratur Hopperi profectionem dilatam. Veretur epiſtolas interceptas eſſe. De Cancellario Gelriæ ſucceſſore dando.

Diutina expectatione tui, CL. D. Hoppere, hic lactati fuimus, mirati tam diu profectionem veſtram fuiſſe dilatam, cùm omnium ora in certam ſpem pacificationis, adventuſque veſtri, erecta fuerint. Gaudeo tamen ſpem ejus non eſſe præciſam, quantum ex literis tuis XXIX. Decembris ſcriptis, colligere potui. Voluiſſem autem, ut aliquid reſponſi, ad eas literas quas ad te perſcripſi, accepiſſem, veritus ne aut interceptæ fuerint, aut ab aliquo curioſo alicubi detentæ, cùm hìc vetitum dicatur, ne cujuſquam literæ ad vos mittantur, quæ non antea viſitatæ fuerint. Quæ res me plerumque à ſcribendo deterret, licet ego ſtudioſe ſemper caverim, ne quicquam ad amicos ſcriberem, unde offendi quiſquam merito debuerit. Prudenter autem facis, mi Hoppere, quod uxoris deſiderio huc ad nos redire cupientis

non refragere, filiabuſque melius mihi conſulturus videris, quod in Patria de matrimonii conditione diſpicias.

Præſidem novum adhuc hîc expectamus, & interea de Cancellario, ſucceſſore ejus, deliberatur, ſuper quo ſententiam meam dudum Gubernatori perſcripſi, ac poſt præſidem Luxenburgenſem, Vanderanum intellexi hoc officium magnopere ambire, ſed an ſatis prudenter, tuo judicio relinquo. Ego ſane Luxenburgenſis conditionem Geldricæ lubentius præferrem, cùm populi utriuſque multum diverſa ſit natura, tu tamen ſi aliter judicaveris, rogo ut deſiderium amici ac affinis promovere non graveris.

Pamelius omnium applauſu in Flandria exceptus fuit. Verùm Blaſerius ſe à vobis negligi dolet, cùm in perficienda commiſſione Burgundica Cripius noſter coadjutor datus eſt, cui commiſſioni quando finem facturi ſint, non ſatis videmus. Gallicum bellum ipſos aliquantum perculit, ut reditum maturare deſiderent. Bene vale, HOPPERE CL. ac conjugi totique familiæ multam à me ſalutem precare. Bruxellæ. x. Februarii. CIƆ IƆ LXXVI.

EPISTOLA CCLXIII.

Deſiderat Hopperi adventum, tamquam angeli, rebus deſperatis ſalutare remedium allaturi. Ceterùm remittit ad Gubernatoris literas.

LIteris tuis, CL. D. HOPPERE, XXIV. Januarii datis, dubitavi an quicquam in tempore nobis reſcribere liceret, ob ſpem quam nobis feciſti, ut brevi te hîc videremus. Sed quoniam, ut dicitur, multa inter os & offam accidere poſſent, quæ veſtrum adventum remorentur, viſum fuit, hoc epiſtolium ad te reſcribere; deſideriumque noſtrum tibi ſignificare, ac DEUM comprecari, ut & cito & feliciter hoc iter tuum abſolvas. Alter autem curſor, quem vos iſthic parare ſcribis, & per quem de omnibus ad literas omnes meas reſponſurum te promittis, huc nondum pervenit, teque coram magis conſpicere geſtio, quò tandem optatum de remediis noſtris evangelium, te angelo, percipiamus. Neque

que nos certe parvus metus habet, ne non tempeſtiva ſalutaris iſta medicina, rebus noſtris ad extremum afflictis, adhiberi poſſit. Adverſariorum enim pervicacia mirabiliter crevit, & qui res noſtras adminiſtrant, non multum ſpei habent, inde, poſt tot remedia tentata, quicquam melioris conſilii allatum iri, verumtamen in rebus deſperatis ad ſacram anchoram recurrendum eſt. Conjugem liberoſque tecum reduces videre magnopere deſideramus, jam enim Hiſpanici cœli pertæſos ipſos arbitramur, & ſeſe iſthic abs te relinqui non poterunt non dolere.

Vanderano patri ſignificavi quæ ſchedula noviſſimis literis tuis incluſa continebat, & pro quo magnas tibi gratias agit, filiumque tibi etiam atque etiam commendari cupit. De rerum noſtrarum ſucceſſu nihil libet ſcribere, ſed quicquid eſt ejus rei, exactius ex Gubernatoris noſtri literis, qui huc ex Antverpia rediit, cognoſces. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XVIII. Febr. CIↃ IↃ LXXVI.

EPISTOLA CCLXIV.

Rex ſcripſerat, Hopperum cum Marchione de Havré adventurum; unde magna provincialium ſpes nata: qua fruſtratus, redit ipſe ad ſcribendi conſuetudinem. Gubernatoris Requeſenii mors, ac laus. Quid eum ingratum Belgis fecerit. De Reip. ſtatu ample ad Regem perſcriptum. Ipſe domo pedem non efferre, nec Conſilio adeſſe valens, exponit, quantum præſtiterit, præſidem Conſilii Secreti conſtituiſſe, quemadmodum ſæpe monuit; & quàm non recte in Conſilio Status, negotia dirigantur. Difficile Regi futurum ſcribit, ſucceſſorem Gubernatoris eligere. Exteri haud apti. Quamvis Conſilio adeſſe non valuerit, ſubſripſit tamen literis ad Regem miſſis. Novo Gubernatori operam non dabit, ſed conceſſa olim miſſione utetur.

utetur. De rebus Friſiæ. Mors plurium Conſiliariorum. De rebus Anglicis. Optat pacem.

HIſce tribus menſibus, CL. D. HOPPERE, nihil ad D. T. ſcripſi, arbitratus (ut conſtans hîc fama fuerat) te cum D. Marchione Havrechii iter ingreſſum fuiſſe, ut ad nos advenires, quemadmodum Regiæ Majeſtatis literæ ad Gubernatorem noſtrum ſcriptæ, nobis annunciarunt, magnamque inde ſpem Provinciales omnes conceperant, vos ea allaturos, quæ Patriam noſtram ex hiſce calamitatibus tandem liberare poſſent. Cùm vero proximis literis inde allatis intellexerim, vos nondum pedem ex Hiſpania moviſſe, cogor redire ad antiquam ſcribendi conſuetudinem, ac abs te ſilentii mei veniam poſtulare: qua nihil opus fuiſſet, ſi ex tuis amanuenſiumve literis certo cognoſcere potuiſſem, quidnam de itinere veſtro conſtitutum fuiſſet. Interea vero dum hîc adventum veſtrum expectamus, atque ejus magno deſiderio Gubernator noſter detineretur, ipſe huc ad nos revertens, in eam valetudinem incidit, quæ eum paulo poſt ex vita ſuſtulit, cujus inopinata mors, magno nos hîc dolore ac ſollicitudine affecit, cùm rerum quaſi omnium, conſiliorumque inopia laboremus, nec à vobis iſthic, quicquam quod nos conſolari poſſit, præter verba adferatur. Erat autem Gubernator noſter inſigni certe virtute, ac memoria, promptitudineque magna præditus. Sed hoc nomine non ſatis Provincialibus noſtris gratus, quod imbiberat quandam opinionem adverſus gentem hanc, quam perſuaſum habuit, hæreſibus erroribuſque totam infectam eſſe, & idcirco Regiæ Majeſtati non ſatis fidelem. Verùm hic error quaſi toti exteræ nationi inhæret, ſed militibus prædæ inhiantibus facilius ignoſcendum eſt.

Porro à morte ipſius Gubernatoris ad Regiam Majeſtatem de ſtatu noſtræ Reip. amplè reſcriptum eſt, nec ego tacuiſſem D. V. quoque certiorem reddere, ſi ſciviſſem eam in Curia adhuc agere. Scripſi autem ſæpius D. V. me iſti officio, quod aliquot annis egi, amplius ſatisfacere non poſſe, cùm pedem domo efferre nequeam, & Conſiliis publicis intereſſe non valeam. Rogavique ſæpius, ut dignaretur

tur Regia Majeſtas in tempore providere, ne, cùm neceſſitas forte inciderit, ut negocia publica præſidis officium expoſcerent, non deeſſet, qui hanc ſpartam ſuſtinere poſſet: quod quantopere requiſitum fuerit, præſens neceſſitas oſtendit, cùm ſublato Gubernatore, Conſilium Status non habeat qui negocia quotidie occurrentia cordi habeat. Ita fit ut ſerius plerumque ad Majeſtatem ſuam ea perſcribantur, quæ res requirunt, & reſolutio eorum quæ ſcribenda ſunt, negligentius capiatur, dum ſinguli res minus cordi habent, & unus in alterum conquieſcit. Et cum illorum qui Conſilio interſunt ſententiæ non ſemper eædem ſint, judiciaque ſubinde diverſa, ſatis per te intelligere potes, quam difficile ſit, ſingulis ſatisfacere: quo magis neceſſarium eſt, ut Rex auctoritate ſua provideat, priuſquam alii eam invadant, ſibique uſurpent. Judicia autem votaque hominum varia ſunt, ut Regi difficile ſit futurum talem deligere, qui omnibus gratus ſit futurus. Exteri autem, rerumque noſtrarum imperiti, & quales fuerunt prædeceſſores quidam, hiſce moribus temporibuſque parum conveniunt. Multæ autem nos undique circumſtant anguſtiæ, & hi qui à Conſilio ſunt, Regiam Majeſtatem de omnibus certiorem faciendam duxerunt. Et quanquam mea me ægritudo domi detinet, lectoque ac cubiculo affigit, ut una cum ipſis deliberare nequeam: rogatus tamen, ut literis ab ipſis ad Regiam Majeſtatem conceptis ſubſcriberem, recuſare non potui: & optarem certe ex animo, vires valetudinemque meam ferre poſſe, ut rebus quam rectiſſime conſulere poſſem. Sed revera non ſum is, qui olim fui, & novo Gubernatori operam meam obſtringere amplius non potero, ſed conceſſa olim miſſione uti cogar. Bene vale, HOPPERE CL. & conjugi liberiſque à me plurimam ſalutem dicito. Bruxellæ. XXIX. Martii. CIƆ IƆ LXXVI.

Res Friſiæ, patriæ noſtræ, adhuc mediocriter ſe habent, & quanquam ſubditi gravibus exactionibus atterantur, ob militum conquirenda ſtipendia, tamen hoc malum levius ferunt, quod D. à Bilii ſatis in bona diſciplina inſolentiam militarem cohibet, atque hoſtium invaſiones periculaque ſatis vigilanter ab eis avertit. Ac nuper Geuſii ex inſidiis aggreſſi Harlingam, fortiter per eum repulſi ſunt; minantur

autem rurſum ſe Amaſum concluſuros, majoreque vi noſtram Provinciam oppugnaturos: ſed propitius Deus qui nos hactenus ſervavit (uti ſpero) deinceps è manibus eorum liberabit.

De Idzardi a Zickinga morte, jam antea ad te ſcripſi, in cujus locum Weſtendorpius Syndicus olim Groningenſis ſuffectus fuit, & multis noſtratibus locum cum petentibus, prælatus. Poſtea Hyeronimum Hanya quoque amiſimus, & vota Senatus noſtri in Friſia, in Doctorem Carolum, filium quondam Præſidis Nicolaï, juvenem bene doctum & modeſtum, perpendent, ſed ejus reſolutionem interrupit Gubernatoris noſtri præmatura mors. Pankoukium quoque Conſiliarium in Gelria, & Smyterum in Hollandia, hiſce diebus mors nobis abſtulit, & expectamus ut à vobis voluntas Regiæ Majeſtatis de ſucceſſore Cancellarii Gelriæ (qui jamdudum hîc nobiſcum agit) nobis renuntietur, & fortaſſis te favente Urdii noſtri ratio aliqua habebitur. Blazerius, Crypiuſque adhuc in odioſa illa commiſſione Burgundica detinentur, quanquam à nobis, ut finem illi aliquando imponant, urgentur. De ſucceſſu legationis D. à Champaigneii in Anglia, plene D. V. informari poterit per literas quæ ab Senatu noſtro ad Regem perſcribuntur. Et Reginæ deſiderio ſatis quoque convenire videntur Hollandorum Zelandorumque animi, prout ex ſchedula hiſce juncta intelliges. Utinam autem Regiæ Majeſtatis animus ad pacem tandem inclinet, ut ab hiſce calamitatibus reſpirare poſſimus. Datum ut ſupra.

EPISTOLA CCLXV.

Deſiderat ſcire voluntatem Regiam circa Gubernationem provinciæ, quod Princeps Auraicenſis non dormiat, & plurium civitatum occupatio per inſidias tentetur. Hopperi adventum expectat.

ANte pauculos dies, Hoppere Cl. per Baptiſtam du Boys, qui à Dominis noſtris iſthuc miſſus erat, ad te ſcripſi. Idem autem de rebus omnibus, quæ hic à morte

Com-

Commendatoris noſtri occurrerunt, plene vos informabit. Mirabili autem deſiderio hic tenemur, ut de voluntate Majeſtatis ſuæ circa Gubernationem Provinciæ noſtræ aliquid intelligamus. Et profecto niſi mature Regia Majeſtas rebus noſtris provideat, valde veremur ne ſero poſtea remedium rebus noſtris afflictis adhibeatur. Nam Princeps Auraicenſis, Geuſiique non dormiunt, & non multis abhinc diebus Harlingam ex inſidiis occupare tentarunt, & inde repulſi rurſus Amſterodamum invadere moliti ſunt, ſed ibi quoque conatus eorum non ſucceſſit, nec tamen quieturi videntur, donec interregni hujus occaſione, magno aliquo incommodo nos afficiant. Quamobrem D. V. adventum omnes hîc ſollicite expectamus, ut in tempore promiſſis remediis frui poſſimus. Liberi tui cæterique amici recte, quantum intelligo, valent, & tuum adventum avide nobiſcum præſtolantur. Bene vale, Hoppere Cl. Bruxellæ, v Aprilis, CIↃ IↃ LXXVI.

EPISTOLA CCLXVI.

Meminit de negotio Annæ ab Auſtria, & Principiſſæ Melitenſis. Regis ſiniſtra valetudo, Hopperi profectioni moram injecit, cum quo ſuper ea re expoſtulat. Stipendia militibus non ſoluta, inquietas res faciunt. Gubernatio Senatui interim permiſſa. Suadet tempeſtive ſucceſſorem Requeſenii, & præſidem Conſilii Status in locum ſuum, deſignari. Expectat ut Rex promiſſum impleat. Conſilium Statûs pacificationis negotium commendat, ad quod opus eſt Regio ſcitu ac voluntate. Literas Regias Conſilio Status, ac Conſiliariis inſcriptas, tradidit. Ut totum Conſilium cum Secretariis in Curia reſideat non probat. Uni tamen ſpecialiter ſuperintendentiam, dari, ſuadet. Gubernatio generalis non concedenda Duci Erico.

 Mors

Mors Epiſcopi Gandavenſis, pro cujus ſucceſſore, nepotes ſuos proponit, non commendat.

CL. D. HOPPERE. Cum forte mihi reddidiſſet literas tuas XXVIII. Novembris datas, IX. hujus menſis, is qui ſollicitatum huc advenit negocium D. Annæ ab Auſtria, poſtridie ejus ternas alteras accepi, XXII. Februarii XXIV. ac XXV. Martii datas. Quod ſerius autem quædam ad nos pervenerint, in cauſa fuit, quod ab Oratore noſtro in Gallia detentæ fuerint. Porro de negocio dictæ Dominæ Annæ hactenus nihil mihi communicatum fuit, ſed lubens operam dabo, ut ſi aliquid ejus ad me referatur, reſolutionem ejus, quantum in me erit, promoveam. Principiſſæ Melitenſis deſiderium lubens promoviſſem, niſi mors ejus præveniſſet, neque hic quiſquam ejus nomine comparuit, cui operam meam impartiri potuiſſem. Doluimus profectioni veſtræ remoram injectam fuiſſe ob ſiniſtram valetudinem Majeſtatis ſuæ, quæ multum nos hic ſollicitos reddidit, dum graviora de ea annunciata fuere hîc falſo rumore ſparſa. Et ſane hujuſmodi caſus nos penitus peſſumdaſſet, quo magis metuimus, ne ante remedia à vobis promiſſa, aliquid hujuſmodi adverſi nobis accideret. Ego autem ſatis conſtanti animo hactenus adverſam fortunam ſuſtinui, veritus tamen nonnunquam fui, ne illa nos aliquando obrueret & fruſtra à vobis remedia expectaremus: cùm enim menſe Septembr. jam in procinctu eſſe videremini, totus dimidius annus effluxit, quod nihil de adventu veſtro intellexerimus. Incidit interea mors Gubernatoris noſtri, quæ perplexitatem adauxit, neque ſolum ab Geuſiis hoſtibus noſtris oppugnamur, ſed domi quoque od ſtipendia non ſoluta a noſtro milite inquietamur, ſed tamen divina ope prudentiaque Conſiliariorum noſtrorum hactenus utcumque res ſuſtinuimus, donec per Regiæ Majeſtatis literas conſolationem aliquam accepimus. Voluiſſemus autem citius de morte Gubernatoris, rerumque noſtrarum ſtatu, certiores vos reddere, ſed conſulto expectandum duximus, donec ex communi conſilio perſcriberemus omnia, quæ vos jam accepiſſe ſperamus. Bene autem accidit, quod præter moram veſtram aliquid tempeſtive de voluntate Regis nobis nunciatum fuerit, ac ita prudenter per Majeſtatem ſuam decretum de committenda non uni alicui,

ex

ex iis qui nobiſcum hic rerum adminiſtratione, ſed toti potius ſenatui, donec Rex de ſucceſſore ſtatuerit: quod mature fieri conveniet, cùm multorum capita non ſemper in idem conſentiant, & non ſit rerum director, abſque quo diu concordia conſiſtere non poterit. Quamobrem neceſſe fuerit, ut Rex tempeſtive de ſucceſſore provideat, aut ſuper difficultatibus quæ exoriri poterunt, per inſtructionem aliquam ſententiam ſuam plenius declaret. Quod autem antea aliquando ſcripſi, ut Præſidatui Status, quem ego ſuſtinere amplius non poſſum, mature provideretur, id præſens rerum neceſſitas quantopere requirat, oſtendit, cùm illum omnibus intereſſe conveniat, ac dirigere quæ in Conſilio proponi debeant, ac quæ reſolventur, ad Regiam Majeſtatem, cæteroſque, quibus opus erit, perſcribere. Quod quidem ego, cùm Conſilio intereſſe non poſſim, & cùm morbo quotidie conflicter, facere impedior, faciam tamen, & facio quantum vires meæ ferent. Cum autem ante aliquot menſes, ſpem nobis Regia Majeſtas dederit, miſſurum huc qui de veris pacis remediis lætum nobis nuncium adferrent, expectamus ut Majeſtas ſua promiſſum adimpleat. Et quoniam Conſilium Status hîc pacificationis negocium valde commendat, non videmus, recte quicquam nos in eo efficere poſſe, niſi Regiæ Majeſtatis voluntatem plenius cognoſcamus, ſuper iis, quæ in controverſia cum adverſariis remanſere. Et tametſi de religione quæſtionem ſe amplius non moturos eſſe ſignificent, & authoritatem Majeſtatis ſuæ integram relinquere permittant, cùm tamen ad particularia ventum fuerit, non video quomodo abſque Regis expreſſo ſcitu ac voluntate, ſuper ipſis convenire queamus, aut ſaltem ſub beneplacito Majeſtatis ſuæ omnia concludi debebunt, nec aliter ratificaturam eam promittere poterimus, niſi nos in indignationem aliquam Majeſtatis ſuæ conjicere voluerimus, de quibus aliquid in literis meis ad Majeſtatem ſuam ſcriptis admonui, & D. V. in meliorem partem Majeſtati ſuæ interpretari dignabitur. Literas vero omnes Majeſtatis ſuæ, Conſilio Status exhiberi, ac Riourdo, Aſſonwillioque literas ipſis inſcriptas tradi curavi. Cum enim ipſis commiſſio Conſilii Status per Gubernatorem defunctum ex voluntate Regis data fuerit, non vidi, qua ratione dubium aliquod ipſis moveri poſſit. Ut autem totum Conſilium Sta-

tus cum Secretariis in Curia reſideat, uti ob varia impedimenta conſulere non poſſum, ita ego valetudinarius ab domo abeſſe poſſe, neutiquam video. In ſupraſcriptione veſtra ad Conſilium Status nihil video eſſe mutandum, niſi aliter Rex per inſtructionem ordinarit. Non deſunt tamen hîc qui prærogativam aliquam ſibi attribui cuperent, & pro meliore rerum directione, forte non inconveniens videretur, ut alicui, cæteris non ingrato ſpecialiter ſuperintendentia committeretur, ſub tamen autoritate totius Conſilii. Puto literis noſtris Regiæ Majeſtati redditis ſatisfactum veſtro deſiderio fore.

Dux Ericus particularem aliquam Gubernationem hîc ambiit, ad quam Regi eum promovere viſum non fuit. Quamobrem non arbitramur, Generalem Provinciarum adminiſtrationem Regem illi conceſſurum, ac potius quod propoſuit de præferendo aliquo ex ſanguine ſuo effectui mandaturum. Quod ut fiat D. T. quantum in ſe erit allaborare velim. Lubens intellexi Urdii noſtri aliquam rationem habitam fuiſſe, ſed de eo nihil illi ſignificare auſi fuimus, niſi commiſſione huc tranſmiſſa. Hodie ex Gandavo certior factus fui, Illuſtriſſimum Epiſcopum noſtrum Janſenium (16) in domino obdormiviſſe. Ægrotavit autem longo tempore, & ad obeunda munera Epiſcopalia amplius vacare non potuit. Roganda autem Majeſtas ſua erit, ut ſucceſſorem idoneum nobis præbere velit. Sunt autem quidam ex novis Epiſcopis qui ad pinguiora paſcua aſpirant, & Regiam Majeſtatem proviſuram ſpero ne aliquem nobis non ſatis gratum (ut antea (17) me inſcio & inconſulto ex commendatione Duciſſæ Parmenſis, perſuaſioneque Molinæi, & Armenterii accidit) obtrudat. Noviſti & me inter nepotes, tres habere, Buchonem Montzimanum, Præpoſitum Sancti Joannis Trajectenſis,

(16) *Epiſcopum noſtrum Janſenium*) Cornelius Janſenius, Hulſtenſis Flander, Sac. Th. Doctor Lovanienſis, & primus Epiſcopus Gandavenſis, de quo *V. Biblioth. Belg.*

(17) *Antea, me inſcio*) Perculſus nempe fuerat novitate nuntii, *Janſenium* ad Epiſcopatum Gandavenſem nominatum fuiſſe, quod gaviſurus eſſet omnibus fructibus ac proventibus Præpoſituræ, quam poſſidebat.

ſis, Buchonem ab Aytta, Archidiaconum Iprenſem, nec non Canonicum Sancti Bavonis, ac Folcardum, Canonicum Sancti Salvatoris Trajecti, prædicti Præpoſiti fratrem, omnes gradu Doctorali in Theologia, aut Jure inſignitos, quos tibi non incognitos eſſe arbitror, ſed eorum neminem (18) commendare Regi volui: tamen ſi merebuntur, aliquam eorum rationem haberi, non ingratum mihi foret. Literas tuas ad liberos amicoſque tuos perferri diligenter curavi, & omnes amici tui, adventum tuum, uxoriſque ac familiæ tuæ, mecum aviḍiſſime expectant. Bene vale, CL. D. Hoppere. Bruxellæ. XIII. Aprilis. CIↃ IↃLXXV.

EPISTOLA CCLXVII.

Duplex commiſſio Gubernationis generalis ad Conſilium Status directa. Difficultas ſuper pacificationis negotio. Expectantur vera remedia. Sonnius Epiſcopus Antverpienſis extrema unctione munitus. De vidua Alberti a Loo.

CL. D. Hoppere. Per Boyſium de rebus noſtris, à morte Illuſtris Dn. Gubernatoris noſtri, copioſe ad te ſcripſi, latius quoque deinde XIII. Aprilis, quarum duplicatam hiſce junxi, Poſt quas tuas IV. Aprilis ad me datas accepi, una cum duplici commiſſione Gubernationis generalis ad Conſilium Status directa. Placuit autem omnibus, primam ejus formam inſequi, cùm jam de voluntate Regis per ejuſdem literas ad Conſilium Status, cèrtiores facti eſſent, ac hactenus ſeſe ea declaratione Status contentos eſſe oſtenderint. Inſtructio ſerius ad vos mittitur, quod papyri Gubernatoris ad manum non eſſent, & non cognita Regis inten-

(18) *Eorum neminem*) Ex illis nepotibus tribus, nemo Epiſcopatum Gandavenſem conſecutus eſt, ſed fere duodecimo pòſt anno, *Cornelio Janſenio* ſucceſſit *Guilielmus Lindanus*, Damaſii filius, Dordracenus Batavus, e ſede Ruræmundenſi, tranſlatus ad Gandavenſem.

tentione, ſuper iis, quæ ad pacificationem potiſſimum pertinent, difficile erit, aliquid adjungere aut præjudicare iis, quæ tam mature per vos iſthic deliberata concluſaque fuerunt, ſine quibus, uti recte ſcribis, reliqua nihil ſunt. Et adventum eorum, qui cum veris remediis huc venturi ſunt, expectare omnes ſatius ducunt. Itaque urgendum eorum iter eſt, ut tempeſtive adveniant, priuſquam ater aliquis canis interveniat. Scripſeram quoque ad D. T. de obitu Reverendiſſ. Dn. Epiſ. Gandavenſis, & paulo poſt hic fama fuit, Sonnium Antverpienſem quoque defunctum eſſe, ſed tamen ſacra unctione accepta vivere eum adhuc audimus.

Commiſſarii Alberti ab Loo Vidua, ex Friſia nuper reverſa ad Rattallerum Præſidem Trajectum ægrota divertit, non ſine ſuſpicione peſtis, quæ eam quoque ſuſtuliſſe fertur, relictis decem prolibus, quæ hoc calamitoſo tempore patre matreque orbatæ, ac ab avo non multum auxilii ſperantes, in magnis degunt anguſtiis. Patruus quoque earum, Caſtellanus Muydenſis, adhuc apud Gaudam ab hoſtibus detinetur. Deus afflictis conſolationem, nobiſque pacem tandem reddere dignetur. Bene vale, HOPPERE CL. Bruxellæ. XIX. Aprilis. CIϽ IϽ LXXVI.

F I N I S.

I N-

INDEX

NOTARUM AD EPISTOLAS VIGLII AD HOPPERUM.

Numerus Romanus Epiſtolam, Numerus Arabicus Notam deſignat.

A.

ABbatia Bernenſis Ord. Præmonſtratenſis. CXX. 41.
Abbatia Boneffienſis. CVII. 19.
Abbatia S. Claudii. V. *S. Claudii.*
Abbatia Viconienſis Ord. Præmonſtratenſis. CXLVIII. 25.
Acbelen (Igramus ab) *remiſſ.* III. 11. quomodo Præſes Friſiæ conſtitutus. LXIX. 2. Obiit Præſes parlamenti Mechlinienſis. Ejus epitaphium. CIV. 16.
Aelſum Griſearum ſororum aſceterium in Friſia. CLXXXVIII. 33.
Aemſoen Van der Burch (Judocus) Senator Brabantiæ. Ejus epitaphium. CVII. 18.
Albada (Aggæus) Friſius, J. C. Cameræ Imp. Aſſeſſor. a fide Catholica defecit. VIII. 28.
Albanus, Dux, Belgii Gubernator. Electorem Saxoniæ victum captumque ad Cæſarem adduxit. *remiſſ.* IV. 14. Jacobum Van den Eynde, Hollandiæ advocatum, captivum detinet Bruxellis. XXIX. 39. Et plures iconoclaſtas Mechlinienſes. *Ibid.* 40. Indicem librorum prohibitorum evulgat. XLVII. 7. Auguſtanæ Confeſſionis originale Mſ. a Viglio archivi cuſtode ſibi tradi juſſit. LV. 26. Quis ei Confeſſarius in Belgio, quis in Hiſpania. XCVI. 4. Quomodo in decimi denarii exactione perſtiterit. CXXIV. 1.
Albernotius Secretarius Ducis Albani. CLXVII. 7.
Albinagium quid? LXXXVII. 48.
Anna Auſtriaca Philippi II. Uxor quarta. CIII. 13.
Annata. quid? CCXXII. 20.
Antverpia. Conſilium ibi juſtitiæ & camera rationum, tempore tumultuum. CXLI. 18.
Aquicinctenſe Cœnobium Ord. S. Benedicti. CCXL. 44.
Arias Montanus (Benedictus) LX. 30.
Aſſonvillius (Chriſtophorus) Senator Regius. XVIII. 3. anno dumtaxat 1577. ad Conſilium Status evocatus. XXVIII. 31.
Auguſtanæ Confeſſionis originale mſ. ubi. LV. 26.
Auxtruyes (Joannes) Senator Mechlinienſis. CXXXI. 6.

Ayala (Balthazar) Senator Mechlinienſis. LXXV. 16.
Ayala (Gregorius) Senator Brabantinus. LXXV. 16.
Aytta (Bucho) nepos & coadjutor Viglii. CLI. 2.
Aytta (Hector) Senator in Friſia. CLI. 5.
Aytta (Wibrandus) *de Zuichem*, Viglii nepos in ſenatum Burgundiæ adlectus. CXC. 34.

B.

BAckerſelius (Joannes Caſenbroot) D. de Backerzeele *remiſſ.* XXVI. 26. Qui ejus commiſſarii fuerint cùm torqueretur. *Ibid.* 27.
Bajus (Michael) S. T. D. Lovanienſ. *remiſſ.* CCLVI. 12.
Balde (Dionyſius) Senator Gandavenſis. CXXII. 47.
Barbaſanus (. . . .) Senator in Conſilio privato. LXXX. 21.
Barlemus, Candidatus ſedis Harlemenſis ignotus. LXXXVII. 35.
Batenburg (Thedoricus & Gisbertus) fratres captivi. XXXIV. 47.
S. Bavonis Capitulum Cathedrale Gandavi, quantum annue cedat Canonicis a reſidentia abſentibus. LXV. 39.
Bellevaux Cœnobium Ord. Ciſtercienſis in Comitatu Burgundiæ. CCXII. 10.
Benninch (Joannes) Præſes Luxemburgenſis. CXLIV. 19.
Berchem prope Antverpiam. Quod nomen paſtori occiſo, ipſo feſto Paſchæ 1570. CXXXIII. 11.
Bergenſis (Guilielmus, Comes) VII 21. Unus e quatuor primis fœderatis. LVII. 27.
Bergis (Maximilianus à) Archiepiſc. Cameracenſis. CX. 30.
Bergizoma, Berg-op-Zoom, oppidum. CX. 27.
Bernartius (Vulmarus) quibus rebus magnis adhibitus. LXIX. 8.
Bernenſis Abbatia Ord. Præmonſtratenſis. CXX, 41.
Berlaymont (Ludovicus de) Archipiſc. Cameracenſis. CX. 30.
Bertii (Joannes Baptiſta) Secretarius Conſilii privati. XXX. 43. LXXXII. 25.
Bergumenſe Canonicorum Regularium cœnobium, ſedi Epiſcopali Leovardienſi unitum. LXIX. 5.
Bily (Gaſpar) Robles, Billii dominus. XXXI. 44.
Blyde Incomſte, quid. CCXXXV. 38.
Boetius Epo, Friſius. *remiſſ.* LXIX. 7. Quod munus ambivit. CIII. 15.
Boneffienſis Abbatia. CVII. 19.
Bonvallot (Franciſcus) Abbas commendatarius Luxovienſis. CCXLI. 46.
Boonen (Cornelius) filius *Jacobi*, pater *Jacobi* Archiepiſcopi Mechlinienſis. XXIX. 39. De Conſilio Juſtitiæ Antverpiæ, CXLI. 18.
Boonen (Jacobus) aliàs *Boene.* Senator Brabantiæ, & Vicarius Curiæ feudalis. Avus *Jacobi* Archiepiſcopi Mechlinienſis. XXIX. 39.
Boonen (Jacobus) Archiepiſcopus Mechlinienſis quartus. Quis illi pater, quis avus? XXIX. 39.
Boiſſchot (Joan. Bap. de) Senator. LXXXVII. 43.

Boiſ-

Boiſſchot (Joan. Baptiſta) filius Joan. Baptiſtæ, pater Ferdinandi. Ejus elogium. CC. 51.
Boiſotus (Carolus) Ordinum partes ſecutus. LV. 25.
Boiſotus (Ludovicus) Ordinum partes ſecutus. LV. 25.
Boiſotus (Petrus) theſaurarius generalis, quam habuit uxorem. LV. 25.
Bovincourt (Gaſpar de) Abbas Audenburgenſis. CLXXXIV. 27.
Bouſſu (Antonius *de Hennin de*) præpoſitus major Ultrajecti. CLXXVI. 15. CLXXXII. 19.
Boxhornius (Guilielmus) Senator. LXXXVII. 44.
Boxhornius (Philippus) Senator. LXXXVII. 44.
Brederode (Helena de) vidua Thomæ Perenot D. de Chantonai &c. CLXVII. 5.
Brederodius (Ludovicus) D. de Haurincourt ubi obiit? XX. 7.
Briarde (Lambertus de) Præſes Mechlinienſis. Qua legatione functus? LXXXIV. 30.
Brimeu (Carolus de) Comes Meganus. CXXV. 2.
Brochem (Bernardus) Decanus ruralis & paſtor Berchemenſis prope Antverpiam, occiſus ipſo feſto Paſchæ 1570. CXXXIII. 11. Vide *Dielkens*.
Bruxellius (Philibertus) Senator regius, ejus geſta & mors. VII. 25. XXVIII. 33.
Bruheſius (Joannes) Decanus majoris Ultrajecti. CVII. 17. Quomodo electus. CLXIV. 3.
Burgundia (Antonius à) V. *Wackene*.
Busbekius (Augerius Ghislenus) quis. CCXLV. 4.
Butkens (Petrus) De Camera Rationum Antverpiæ. CXLI. 18.

C.

CAlvetus Stella (Jo. Chriſtophorus.) LXXXVIII. 49.
Camera Rationum Antverpiæ inſtituta. CXLI. 18.
Canonici Cathedralis Gandavenſis abſentes a reſidentia, quantum accipiant e fructibus præbendarum. LXV. 39.
Capitulum S. Bavonis Gandavi, Quantum Canonicis a reſidentia abſentibus, annue concedat ex præbendarum fructibus. LXV. 39.
Cardinalitii, qui dicti, initio tumultuum Belgicorum. VIII. 27.
Carolus Archidux Auſtriæ, Ferdinandi I. Imp. filius. LI. 18.
Carolus Cardinalis Lotharingiæ. Ejus nominis tres. LXXXVII. 39.
Caſembroot (Joannes) V. *Backerſelius*.
Caſus reſervati nulli in articulo mortis. LXXXII. 22.
Cellier (Robertus du) Senator Gandavenſis. CXXXV. 13.
Champigny (Fredericus Perenot de Granvelle) Dnus de CXXXVI. 17. Præſes Conſilii juſtitiæ Antverpiæ erecti. CXLI. 18.
Chantoneius (Thomas) Perenottus. L. 14. Regis legatus in Gallia. LXXIV. 14. Quæ ejus uxor. CLXVII. 5.
Charles (Joannes) alias *Carolus*. Procurator generalis Leovardiæ, dein Senator Mechliniæ, tandem monachus. XLII. ***. Quod opus conſcripſit. CCXXXVII. 41.

Chorauli qui ? LXIX. 6.
Claudii (S.) Abbatia, ſeu aſcete-rium ſemi-monachorum in Comitatu Burgundiæ. CCXXIV. 21.
Cobelius (Philippus) Conſiliarius Margaretæ Parmenſis. Aſſeſſor Cameræ Imp. IX. 32.
Coelen (Petrus) Abbas Munſterienſis in Luxemburgo. CXCI. 37.
Coels (Petrus) dictus *Glymes* Abb. Vlierbacenſis. CLII. 8.
Confeſſarius Ducis Albani quis. XCVI. 4.
Confeſſionis Auguſtanæ originale ms. ubi. LV. 26.
Coligny (Franciſcus) D. d'Andelot. *remiſſ.* LXXVIII. 19.
Conſiliariorum regiorum fides ab Albano ſugillata. CXXIV. 1.
Conſilium juſtitiæ Antverpiæ inſtitutum. CXLI. 18.
Conſilium provinciale Luxemburgenſe. CXLIV. 19.
Contreras (Alphonſus de) Ord. FF. Min. theologus, confeſſarius Ducis Albani. Obiit Bruxellis. XCVI. 4.
Coomans (Joannes) Senator Mechlinien. LXIV. 37.
Copus (Alanus) Londinenſis. Quis liber ei male attributus. VII. 26.
Cortevillius (Judocus) *remiſſ.* IV. 16.
Covarruvias (Didacus) Epiſc. Præſes Caſtellæ CLXXXIV. 25.
Craneveldius (Franciſcus) Senator regius. XXIX. 36.
Creſpin, monaſterium Ord. S. Benedicti. CCXLI. 48.
Cripius (Guilelmus) cui ſucceſſit in Cancellariatu Geldriæ. XXIX. 37. Varia ejus munia. LXVII. 44. Senator Mechlinienſis. CCXXXIII. 33.
Croy (Gerardus de) Harlebecenſis præpoſitus. LXXIV. 13.
Culemburgius, Comes; Florentius de Pallant. VII. 22.
Curtius (Petrus) Epiſcopus Brugenſis. XLIII. 3.

D.

D*Alenſe* dominium juxta Gorcomium. XXVIII. 35.
Damboudere (Judocus) J. U. D. CCLI. 8.
Dauroult (Franciſcus) aliàs d'Helfaut, Abbas S. Petri Gandavi. XLV. 5.
Decanus majoris eccleſiæ Ultraj. a Rege nominabatur. *remiſſ.* CLXIV. 13.
Decimus denarius ab Albano inductus. An manifeſtè ſe oppoſuerit Viglius. CXXIV. 1.
Dennetérius (Arnoldus) Secretarius regius. IV. 16. CLXVII. 8. Quare Viglio tanta de eo cura. XCI. 1.
Dennetieres (Franciſcus) Canonicus Brugenſis, dein Tornacenſis. LXXIII. 12.
Deyn (Theodoricus) Senator Mechlinienſis. CLII. 7.
Dielkens (Bernardus Egidius) paſtor Berchemenſis prope Antverpiam, occiſus ipſo feſto Paſchæ 1570. CXXXIII. 11. Vide *Brochem.*
Dilighem Abbatia Ord. Præmonſtratenſis. CXCI. 37.
Dodieu (Claude) an qui Claudius Velinus ? XXX. .
Dodonæus (Rembertus) LXIV. 35. Ubi obiit. CLXXXIII. 21.

Drenth

Drentia, pars Provinciæ Tranſiſalanæ. CCXXXII. 31.
Druitius (Remigius) Senator Eccleſiaſticus Mechliniæ. LXIV. 37.
Duncanus(Martinus) *remiſſ.* CCIV. 1.
Dyck (Adrianus) Graphiarius Conſilii Juſtitiæ Antverpiæ. CXLI. 18.

E

E*Ligius*, (*S.*) quod ſacellum frequentare ſolitus. CXLVIII. 25.
Eliſabetha Auſtriaca, Caroli IX. Galliarum Regis uxor. CX. 29.
Eliſabetha Galliæ Regis filia Philippi II. uxor tertia. CIII. 13.
Epternacum Abbatia Ord. S. Benedicti. C. 9.
Erckelens oppidum, ubi. LVII. 28
Ericus Dux Brunſwicenſis. XXXV. 49.
Everhardi (Livinus) Senator Mechlinienſis. XXII. 15. Ejus epitaphium. XLII. **

F.

F*Riſii* nobiles, profugi & citati an. 1568. XXVI. 29.
Froiſſard (Anatolius) Præſes Senatus Arauſicani. CCII. 55.
Froiſſard (Joannes) Præſes Senatus Sequanorum. CCII. 55.
Froiſſard (Petrus) Præſes Senatûs Dolani. CCII. 55.

G.

G*Erckens-kloſter* cœnobium Ord. Ciſterciens. CLXXXVIII. 33.
Gielis (Joachim) Senator Brabantiæ & fiſci advocatus. LXXXVII. 42.
Giſleni (*S.*) Abbatia Ord. S. Benedicti. CLXXXIV. 26.
Glymes (Joannes de) dictus *de Berghes*, Præſes Mechlinienſis Senatus. LX. 29.
Gomez (Rodericus *a Silva*) Eboli Princeps. CCV. 5.
Granatenſis (Ludovicus) Ord. FF. Præd. Confeſſarius Ducis Albani in Hiſpania. XCVI. 4.
Grittenia. Grietman, apud Friſios, quid? LXXXV. 34.
Gyara, Gyarus, una ex Cycladibus inſulis. CCXIII. 5.

H.

H*Achicourtius*. V. *Philippus de Montmorency.*
Hæreſis. Facultas abſolvendi ab illa, qualis Epiſcopis tributa per Conc. Trid. LXXXII. 22.
Happart (Ægidius) de Camera rationum Antverpiæ. CXLI. 18.
Harpsfeldius (Nicolaus) quem ejus librum edidit Alanus Copus. VII. 26.
Hauterus (Joannes) Abbas Vlierbacenſis. CLII. 8.
Heemlum cœnobium Ord. S. Bedicti in Friſia. CXX. 40.
Henrici (Auguſtina) apud Viglium domûs adminiſtra, & gubernatrix. XIII. **
Hertoghe (Marcus de) pater. Conſiliarius Flandriæ. CCXXXIII. 32.
Hertoghe (Marcus de) filius. Præſes Flandriæ, CCXXXIII. 32.
'sHertoghen (Abraham) de Camera rationum Antverpiæ. CLXI. 18.

Heſſelius (Jacobus) Senator. *remiſſ.* XXXVIII. 54.
Heſſels. V. *Joannes a Lovanio.*
Heuvelmans (Joannes) Senator Brabantiæ. XCVII. 6.
Heynſius (Egidius) Abbas Averbodienſis. CCXL. 43.
Hiergius (Ægidius) Comitis Berlaymontii filius. CXXXI. 7. Gubernator Gelriæ, an etiam Friſiæ CCV. 4.
Hopperus (Cajus Antonius) Præp. Lovanienſis. CCXXXI. 29.
Hopperus (Joachim) Dominus in Dalem juxta Gorcomium. Quale illud dominium, & quomo- acquiſitum? XXVIII. 35. Donatur a Rege 6000. fl. CLXIX. 10. Quæ ſors Commentarii ejus. CCXXXVII. 41.
Hoſden (Philippus de) Abbas S. Gertrudis Lovanii. LXXXII. 27
Hunæus (Auguſtinus) S. Theol. Doctor Lovanii. XXV. 21.

I.

Jacobi (Balduinus) Senator Mechlin. LXIV. 37.
Janſenius (Cornelius) Epiſc. Gandav. *remiſſ.* CCLXV. 16.
Jauce (Gabriel de) Maſtaing LXXXVII. 47.
Jconoclaſtæ Mechliniæ. XXIX. 41.
Index librorum prohibitorum a Duce Albano publicatus, qualis XLVII. 7.
Joanna Luſitaniæ Regis filia Philippi II. uxor prima. CIII. 13.
Jucundus Introitus, quid. CCXXXV. 38.

K.

Kaercamp Abbatia Ord. Ciſtercien. CLXXXVIII. 33.
Knippenbergh (Joannes) auctor hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Ducatus Geldriæ, correctus. XXIX. 37.
Knyffius (Joannes) Epiſc. Groningenſis. LXIII. 34.
Kortebeck (Matthias) Abbas Villarienſis. XXVII. 31.

L.

Lætus Introitus, quid. CCXXXV. 38.
Lalinius, *Lalaing* (Antonius) Comes Hochſtratæ. LXVI. 40.
De Langhe (Joannes) Secretarius Sanctioris Conſilii. CXLIX. 26.
Lannoi, Oppidum in Tornaceſio. II. 5.
Lanſchot (Cornelius) Graphiarius Cameræ rationalis Antverpiæ. CXLI. 18.
Leerdam. Oppidum Hollandiæ. CCXXXIV. 36.
Lengaigne (Nicolaus) Decanus Atrebatenſis. CLXXXIII. 22.
Leoninus (Elbertus) vulgo *De Leeuw* J. U. D. Lovanii. Cancellarius Geldriæ pro Fœderatis Ordinibus. L. 15. Ordinum Fœderatorum partes ſecutus. CCXX. 15.
Leſpinée (Philippus) præpoſitus Namurcenſis. CI. 12.
Lindanus (Wilhelmus) Epiſcopus Ruræmundenſis. Unde Hagâ exularet. II. 8. CLXIII. 1. Et Epiſc. Gandaven. CCLXVII. 18.
Librorum prohibitorum index a Duce Albano publicatus, qualis. XLVII. 7.

Locquengien (Joannes de) Amannus Bruxellenſis. CCXXVIII. 23.
Lommius (Judocus) medicus. CXXXI. 8.
Longin (Rolandus) Præſes computuum Brabantiæ. CXCIV. 42.
Loo (Albertus ab) Conſiliarius ærarii Regii. XX. 10 Ejus obitus. CLVII. 14.
Lovanio (Joannes à) ſive *Heſſels*, Vir magnus. XXV. 22. Ejus Epitaphium. *Ibidem.*
Ludovicus Granatenſis confeſſarius Ducis Albani in Hiſpania. XCVI. 4.
Luminibus obſtruere, quid? *remiſſ.* IV. 15.
Lummey (Guilielmus a Marck) Dnus. de CXXXII. 10.
Luxemburgenſe Conſilium provinciale, quomodo componitur; quando inſtitutum. Ejus Præſides. CXLIV. 19.
Luxemburgenſis Epiſcopatus erectio tentata. CXCI. 38.
Luxeuil Abbatia Ord. S. Benedicti. CCXLI. 46.

M.

Mabieu vel *Mabein* (Arnoldus) Abbas Dilighemenſis. CXCI. 37.
Mabuſius (Joannes) primus Epiſc. Daventrien. CXX. 42.
Mansfelt (Carolus) Petri Erneſti Comitis filius. VII. 23.
Mansfelt (Petrus Erneſtus) Comes de XLVI. 6.
Marchenſis vel *Marſanenſis* præpoſitura, ubi. LXXXVII. 38.
Maria Angliæ Regina Philippi II. uxor ſecunda. CIII. 13.
Marius (Adrianus) Præſes Conſilii turbarum & Cancellarius Gelriæ XXVIII. 34.
Martens (Jacobus) Præſes Flandriæ & de Conſilio turbarum. CXCIV. 41.
Mauricio (Jacobus à S.) Archidiaconus Biſuntinus. *remiſſ.* XIII. †.
Mauris (Jacques de S.) Senator Conſilii Privati. CXLV. 21.
Mauris (Joannes de S.) Præſes Conſilii Status. CXLV. 21.
Maſius (Carolus) Epiſc. Iprenſis, dein Gandavenſis. XCVII. 5.
Maſius (Engelbertus) Sanctioris Conſilii Præſes. XCVII. 5.
Maſius (Jacobus) Senator Brabantiæ. Ejus præclara proles. XCVII. 5.
Maſius (Jo. Baptiſta) Senator Brabantiæ. XCVII. 5.
Maſius (Philippus) Graphiarius Ordinum Brabantiæ. XCVII. 5.
Maſnuy (Joannes de) Senator Mechlinien. LXIV. 37.
Mechlinia. Quæ ibi templa expilata an. 1566. XXIX. 41.
Mechlinienſes penſionarii captivi XXIX. 41.
Meganus Comes (Carolus de Brimeu. CXXV. 2.
Merodius, Peterſemii Dominus. VI. 20.
Metzius (Laurentius) Decanus Bruxell. poſt Epiſcopus Buſcoducenſis. LX. 29.
Micault (Nicolaus) D. de Indevelde. Ejus munia & geſta. CXIV. 35. Epitaphum. CC. 48.
Molinæus (Joannes) J. U. D. Lovanienſis &c. XXV. 20. *remiſſ.* CCXII. 9. Quid in ejus geſtis improbatum exſtitit. CCXIX. 12.
Mon Couſin. Honorifica appellatio qua Reges utuntur erga viros illuſtres. CCXIII. 7.

Mon-

Mondragonius. remiſſ. XLVIII. 10.
Mont S. Eloy lez Arraz, monaſterium Canonicorum Regularium S. Auguſtini. CXLVIII. 25.
Monte (Ægidius de) ſecundus Epiſc. Daventrien. CXX. 42.
Montmorency (Philippus de) D. de Hachicourt: Ærarii Præſes, *Chef des Finances*, & de Conſilio Status. XXI. 13.
Montzima (Bucho à) Viglii nepos, præpoſitus S. Joannis Ultrajecti. CCXIII. 3.
Montzima (Folcardus à) Viglii nepos, Decanus S. Salvatoris Ultrajecti. CCXIII. 3.
Montzima (Tako à) Viglii nepos, & ab eo redemptus. Conſiliarius Ultrajectinus. VIII. 29.
Morillonius (Maximilianus) *remiſſ.* IX. 33.
Mottman (Arnoldus) nominatus ad Abbatiam Affligenienſem. LXXXVII. 36.
Moufflin (Joannes) Capellanus Regius. CCXLII. *poſt textum.*
Moulart (Matthæus) Abb. S. Giſleni, poſt Epiſc. Atrebatenſis. CLXXXIV. 26.
Mueleneer (Antonius) Senator Mechlinienſis. CXLVI. 24.
Munſterienſis Abbatia Luxemburgi. CXCI. 37.
Myerop (Cornelius à) præpoſitus major Ultraj. quando obiit. CLXXVI. 15.

N.

N*Aves* (Nicolaus de) Præſes Luxemburgenſis. CXLIV. 19.
Nicolaus Landenſis, Abbas Hemelenſis. CXX. 40.
Nitzenius (Carolus) Præſes Friſiæ. LXIX. 2.
Nizelle monaſterium Ord. Ciſtercien. CXCI. 37.
Nobiles, aliique Friſii, profugi & per edictum citati. XXVI. 29.
Noircarmius (Philippus) I. 1. Ejus merita. CXVI. 36.
Noppenus (Theodoricus) Sylvæducenſis. J. C. & Senator Brabantiæ. LIII. 21.
Noyelles (Anna vel Margareta de) Abbatiſſa Nivellenſis. LIII. 22.

O.

O*Fficialis* Epiſcopi quis. CLI. 4.
d'Oignies (Guilbertus) Epiſcopus Tornacenſis. CCXXXVIII. 42.
Orſchotum in Campinia Brabantina habet Canonicorum collegium. CLXXXIII. 23.
Oudart (Nicolaus) Senator Brabantinus, & de Conſilio juſtitiæ Antverpiæ. CXLI. 18.
Oudenburgenſis Abbatia Ord. S. Benedicti. CLXXIV. 27.
d'Oyenbrugge (Engelbertus) Conſiliarius ærarii Regii. CLVII. 14.

P.

P*Allant* (Florentius de) Comes Culemburgius. VII. 22.
Pamelius (Guilielmus) Senator, Præſes. Ejus munia. Epitaphium. CXCVII. 46.
Parenty (Thomas de) Abbas S. Vedaſti Atrebatens. CXCIX. 47.
Paris (Franciſcus de) Senator Brabantiæ. LIII. 20.
S. Pauli Abbatia Ord. S. Bened. Ultrajecti. *remiſſ.* CCXLI. 51.
Perenot (Antonius) Cardinalis Gran-

Granvellanus, quam abbatiam poſſedit. CCXLI. 46.
Philippi II. Uxores quatuor. CIII. 13.
Pintaflour (Petrus) Decanus, & dein Epiſcopus Tornacenſis. CCXXII. 19.
Pittancia quid? CCXXXIV. 35.
Plantinus (Chriſtophorus) typographus celeberrimus. CXXIX. 5.
Porry (Ludovicus) Senator Mechlinienſis. XLIV. 37. CXXXIII. 12.
Preces XL. horarum. CCXXXIV. 34.
Precipiano a (Humbertus Guilielmus) Archiepiſcopus Mechlinienſis, quam abbatiam poſſedit. CCXII. 10.
Prædicatorum Monaſterium Gandavenſe, quando expilatum. XV. 37. Qui ibi floruerint viri docti? *remiſſ. Ibid.* 38.

Q.

QUarebbe (Petrus à) prætor Lovanienſis. CLXXVI. 14.
Quarré (Carolus) Conſiliarius Brabantiæ. LXXVIII. 18.
Quarré (Maximilianus) ærarii Regii graphiarius. LXXVIII. 18.

R.

RAdbodus Friſiæ Rex. CVIII. 21.
Raſſinghemius (Maximilianus) I. 2.
Rattaller (Georgius) Præſes Ultrajectinus. LXXXIV. 33.
Reck (Joannes) Præſes Luxemburgenſis. LXXXII. 27. CXLIV. 19.
Requeſenius (Ludovicus) Belgii Gubernator. CCXIII. 1. A. S. Carolo Borromæo excommunicatus. CCXIX. 14.
Reſidentia quid? CLI. 3.
Richardotus (. . . . .) Epiſcopus Atrebatenſis, quam concionem in aula Bruxellenſi habuit. VII. 26.
Richardotus (Joannes) Senator, Præſes. XLIX. 13. LXIV. 37. Ejus epitaphium. CCXLIX. 6.
Richardotus (Franciſcus) *remiſſ.* CCXXXV. 40.
Richebé (Joannes) præpoſitus Atrebatenſis. Orator in Urbe. CCXI. 7.
Del Rio (Ludovicus) Conſiliarius in Conſilio Turbarum, & dein in Conſilio Privato. Quam uxorem duxit. XXV. 19. LXXXIV. 29. In Conſilium Status adlectus. Quando cuſtodiæ traditus. CC. 50.
Roda (Hieronymus) Hiſpanus, in Conſilio Turbarum. LXIX. 3.
Rollema (Tzommo) Ejus varia fortuna. VIII. 30.
Rym (Carolus) Senator, legatus. CXXII. 48.
Rym (Gerardus) Senator Gandavenſis. Ejus liberi. CXXII. 48.
Rym (Franciſcus) CXXII. 48.
Rym (Livinus) CXXII. 48.
Rythovius (Martinus) Epiſc. Iprenſis. XV. 36.

S.

SAsbout (Adamus) Ord. Minor. Non frater Arnoldi Præſidis, ſed fratris filius. CCLX. 14.
Sasbout (Arnoldus) Cancellarius Geldriæ. XXIX. 36.
Sasbout (Arnoldus) Præſes Conſilii Sanctioris. Non frater Adami,

mi, ſed patruus. Quando in Hollandiam ſe recepit. CCLX. 14.
Sasbout (Judocus) Cancellarius Geldriæ. XXIX. 36.
Scharenberger (Urbanus) Secretarius Conſilii Privati. LXXXII. 25.
Schelto. Quis? XXVI. 26.
Scheyffve (Joannes) Cancellarius Brabantiæ. *remiſſ.* VI. 19.
Schuermans (Paulus) de Camera Rationum Antverpiæ. CXLI. 18.
Serguntinus Cardinalis quis? CI. 10.
t' *Seſtigh* (Deſiderius) Cancellarius Brabantiæ. Ejus proles. LXXXVII. 46.
Sexagius. Vide *t'Seſtigh.*
Sickinga (Idzardus ab) XVIII. 5.
Sonnius (Franciſcus) primus Epiſcopus Buſcoducenſis. XV. 35.
Spinoſa (Didacus) Cardinalis. LI. 19.
Stalins (Jacobus) Flandriæ graphæus. Quàm fecundus parens. CCXX. 16.
Stralins (Antonius) Antverpienſium conſul. LXII. 32.
Stryen (Joannis à) *Stryenus*, ſecundus Epiſcopus Middelburgenſis. VIII. 31.
Stina. Auguſtina Henrici. XIII. **. Roterodamenſis. XV. **.
Suys (Cornelius) Præſes ſenatus Hollandici. CLXXVI. 12.
Syttio Abbes, vel *Sixtus Abbæus*, paſtor Leovardiæ, apoſtata. XVIII. 2.

T.

T*Aſſius* (Joannes Baptiſta) quæ ſors Commentariorum ſuorum. CCXXXVII. 43.
Thabor cœnobium Can. Reg. in Friſia. CLXXXVIII. 33.
Thieldt (Thomas) Abbas S. Bernardi ad Schaldim apoſtata. XL. 2.
Thuanus correctus. CXXIV. 1.
Tiſnac (Carolus) anno 1546. Advocatus fiſci Brabantini. XXIX. 38. Quam uxorem habuit. LV. 25.
Titelmannus (Franciſcus) *remiſſ.* VII. 24.
Titelmannus (Petrus) quæ munia habuit. CLXXXIII. 24. Ejus obitus. VII. 24.
Torre (Jacobus *La*) Secretarius Regius. VI. 18. Cuſtodiæ traditus, & ſuſpenſus ab officio. LXXII. 9.
Treurenburgh, porta Bruxellenſis, quæ? LV. 24.
Tridentini Concilii publicatio in Burgundia, quomodo peracta. XIII. †.
Tridentini Concilii publicatio apud Ultrajectenſes, an cum ſucceſſu facta. 33. *remiſſ.* LXII.

V.

V*An Berchem* (Henricus) de Camera Rationum Antverpiæ. CXLI 18.
Vaillius (Conradus) Theſaurarius Antverpienſis. CXX. 39.
Van Geſtel (Cornelius) Canonicus B. M. Mechliniæ, quæ Chronica MSS. poſſidet. XXIX. 41.
Van den Berge (Martinus) Ærarii Regii Conſiliarius. CVIII. 23.
Van den Eynde (Jacobus) Advocatus Hollandiæ. Mortuus in carcere Bruxellis. XXIX. 40.
Van der Aa (Joannes) Secretarius Conſilii Privati. XXX. 43. LXXXII. 25.

Van

Van der Aa (Petrus) Præſes Luxemburgenſis. LXXXII. 27. LXXXIV. 31. CXLIV. 16.
Van der Houf (Adrianus) Conſiliarius in Haga-Comitis, ubi ſolus permanſit, Senatu Ultrajectum migrante. CLXXVI. 12.
Van der Kammen (Joannes) Penſionarius Mechlinienſis, captivus Bruxellam ductus tempore tumultuum. XXIX. 41.
Van der Beken (Joannes) Senator Brabantiæ. XXIX. 38.
Van Meteren (Emmanuel) Hiſtoriographus. Quid ei acciderit Antverpiæ tempore tumultuum Belgicorum. CXLI. 18.
Van der Myl (Adrianus) à fide Catholica defecit. LXVII. 44. CLXXXVIII.33.Ejus vitæ compendium quoddam. CCXLIII. 50.
Van der Myl (Arnoldus) Conſul Dordracenus. XXVII. **.
Van der Myl (Cornelius) Hopperi gener LXVII. 44. Ejus poſſeſſiones, & munus. Tradit arcem Goudanam. CLXX. 11.
Van der Vinckt (....) Senator Gandavenſis. Vivit. CXXII. 47.
Van Diemen (Wilhelmus) Senator Ultrajectinus. LXXXII. 26.
Van Os (Antonius) Amannus Bruxellenſis. CCXXVIII. 23.
Van Vlierden (...) Secretarius Conſilii Privati. CCXLV. 1.
Van Winghe (Joannes) Senator Brabantiæ. LXXXVII. 45.
Van Winghe (Hermes) J. C. & Conſiliarius in Conſilio Privato. LXXXVII. 45. Ejus epitaphium. CLVII. 13.
Van Woenſele (Joannes) de Camera rationum Antverpiæ. CXLI. 18.
Van Urſele (Lancelottus) Conſul Antverpienſis, & de Conſilio Juſtitiæ. CXLI. 18.
Vaſſeur (Francois le) Secretaire des Conſeils d'Etat & Privé. CCXLV. 2.
Vecbtius (Joannes) Decanus Majoris Ultrajecti. *remiſſ.* CLXII. 17.
Vedaſti (S) Abbatia Atrebati Ord. S. Benedicti. CXCIX. 47.
Velinus (Claudius) an qui *Claude Dodieu, Seigneur de Vely*? XXX. *.
Veltacker (Jacobus) nominatus Abbas Tongerloenſis, factus præpoſitus. LXXXVII. 37.
Venduillius (Joannes) Doctor Lovanien. poſtea Epiſcopus Tornacenſis. CXC. 36.
Verſteel (......) Penſionarius Mechlinienſis, captivus Bruxellam ductus tempore tumultuum. XXIX. 41.
Viana, Oppidum Hollandiæ. III. 12.
Viconienſis Abbatia Ord. Præmon. CXLVIII. 25.
Viglius male attribuit Alano Copo, librum Nicolai Harpsfeldii VII. 26. Takonem a Montzima nepotem redemit 2400. florenis. VIII. 29. Auguſtinæ Henrici in teſtamento ſuo benefecit. XIII. **. Confeſſionis Auguſtanæ orinale MS. Duci Albano tradidit. LV. 26. Malè arguit, caſus quoſdam eſſe reſervatos, a quibus in articulo mortis, Paſtoſtes abſolvere non valeant. LXXXII. 22. Quid dixerit de Confeſſario Ducis Albani. XCVI. 4. a Thuano non rectè. argui-

arguitur. CXXIV. 1. Deſtinabat Hopperum ſibi ſucceſſorem in præſidentia Privati Conſilii. CCV. 3.

Vilain (Maximilien de) Comes Iſeghemii, Baro Raſſegemii. LXXXVII. 47.

Villarienſis Abbas, quis anno 1569. XXVII. 31.

Villavicentius (Laurentius) Hiſpanus, Eremita Auguſtinianus, Doctor Lovanienſis. LXXXII. 24.

Vironius (Otto vel Odo) *Viron*. Fuit de Camera rationali Bruxellis. Ejus epitaphium. XVIII. 4.

Vlierden (Gabriel) ſeu *Van Vlierden*. Cantor Cathedralis Gandavenſis. XX. 8.

Vlierden (Daniel) medicus. XX. 8.

Vleyſchouwere (Franciſcus) Abbas Villarienſis. XXVII. 31.

Von Hornunck (Felix) Præſes Luxemburgenſis. CXLIV. 19.

Vrunte (De) cuſtodia civilis Bruxellis. XCIX. 8.

W.

Wackene (Antonius a Burgundia) Dñus de. Zelandiæ. Gubernator. Ubi occubuit? CCII. 55.

Waele (Guilielmus de) Senator Gandavenſis CXXII. 47.

Waelhem (Petrus à) ſive *Walem*. Senator Brabantiæ, & Advocatus fiſci. XXIX. 38.

Wameſius (Joannes) J. U. D. Lovanien. CCLIII. 11.

Waronſius (. . . .) Penſionarius Namurcenſis, ultimo ſupplicio plexus. XLV. 4.

Waſteel (Jacobus) Senator Mechlinienſis. XLIX. 13.

Watrelos, pagus in Tornaceſio. II. 5.

Weert (Chriſtianus de) Senator Mechlinienſis. LXIV. 37.

Wolfgangus Bavarus, Bipontinus Dux. LXXV. 15.

Wulframnus (S) Senonenſis Archiepiſcopus. CVIII. 22.

Wyſe (Cornelius) de Conſilio Juſtitiæ Antverpiæ. CXLI. 18.

FINIS.

E R R A T A
TOM. I. PART. II.

Pag. 370. lin. antepenult. No- *l.* Non.
— 371. — 3. ſectari. *l.* ſectarii.
— 384. — ult. Nobileſque mul, *l.* Nobileſque multi.
— 386. — 34. Deuterum meum. *l.* Denneterium meum.
— 398. — 19. declinatorie. *l.* declinatoriæ.
— 423. — 18. cædere. *l.* cedere.
— 448. — 14 alli. *l.* alii.
— 452. — ult. D. *Tyletanus.* *l.* *Tyletanus.*
— ead. — 16. odtinuerint. *l.* obtinuerint.
— 461. — 21. Salamantices. *l.* Salamanticenſes.
— 502. — 18. nopote. *l.* nepote.
— 561. in *Summario.* de jure nominationis ad vacantes Sedes Epiſcopales, quod Conſilio competeret. *Lege:* de jure nominationis ad vacantia in Magno Conſilio loca, quod eidem competerat. *Obſcuritas textus eſt cauſa erroris. Ita enim pag.* 562. In Reverendiſſimi autem Brugenſis locum nemo adhuc ſurrogatus eſt. *Agitur de Remegio Druitio qui Epiſcopus Brugenſis erat, & ante fuerat Conſiliarius Eccleſiaſticus in Magno Conſilio, quod Mechliniæ; ſed non agitur de* ſurrogando *eidem Epiſcopo novo, vixit enim Brugis uſque ad an.* 1594. *Verùm ſermo eſt de* ſurrogando *eidem Conſiliario novo, in locum quem, cum Epiſcopus inaugураretur, vacuum fecerat. Porro* ſurrogatus *ei fuit Ludovicus Porry.* V. pag. 625. in Nota.
— 599. — antepenult. libras habenas. *l.* liberas habenas.
— 610. — 4. a fine. de Brimen. *l.* de Brimeu.
— 612. — 4. a fine. legis. *l.* Regis.
— 624. — 32. anno 1571. *l.* anno 1570.
— 647. — 7. a capite. *multa certitudo. l. nulla certitudo.*
— 686. — 14. Verum tale. *l.* verum non tale.
— 687. — 11. Gorcemii. *l.* Gorcomii.
— 688. — 14. iilæ. *l.* illæ.
— 734. — 22. intera. *l.* interea.
— 769. — ult. ad Epiſt. LXXX. *l.* LXXV. & adverte, notam noſtram quæ eſt pag. 513. non quadrare in Gregorium Ayalam protonotarium ibi Apoſtolicum & agentem in curia Romana, quia pag. 769. perhibetur obiiſſe.
— 807. — 20. diſint. *l.* deſint.
— 808. — 6. a fine. praviter. *l.* graviter.
— 864. — antep. præter moram veſtram. *l.* morem veſtrum.
— 865. — 2. rerum adminiſtratione. *Adde:* potiuntur.

F-L 22-9-69

DH 403 H86 t.1 pt.2
Hoynck van Papendrecht
Cornelis Paulus
Vita Viglii ab Aytta
Zuichemi ab ipso Viglio
scripta

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 28 03 06 003 5